

ŞUHUT VE YÖRESİ AĞIZLARI

Ferhat ERDOĞAN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Erdoğan BOZ

Afyonkarahisar

2007

ŞUHUT VE YÖRESİ AĞIZLARI

Ferhat ERDOĞAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Erdoğan BOZ

Afyonkarahisar

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül-2007

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

ŞUHUT VE YÖRESİ AĞIZLARI

FERHAT ERDOĞAN

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül 2007

Danışman: Doç. Dr. Erdoğan BOZ

Bu çalışmada Afyonkarahisar ilinin Şuhut ilçesinin kasaba ve köyleriyle birlikte ağız özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. İlçenin ağız özelliklerinin tespiti için ilçe merkezi, kasaba ve köylerden derlemeler yaptık. Derlediğimiz malzemeleri Türk Dil Kurumu tarafından tavsiye edilen “Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Fonetik Transkripsiyon Alfabetesi”ndeki sisteme göre yazıya geçirdik. Metinlerimize dayalı olarak yaptığımız ses bilgisi, şekil bilgisi ve sözlük çalışmalarının sonucunda Şuhut ve yöresi ağızlarının özelliklerini ortaya koymaya çalıştık. Ayrıca Kütahya ve Yöresi Ağızları, Uşak İli Ağızları, Afyon Merkez Ağızı, Isparta Merkez Ağızı, Bolvadin’deki Türkmen-Karabağ Köylerinin Ağızı, Sandıklı Yöresi Ağız Özellikleri ve Başmakçı ve Dazkırı Ağızı adlı çalışmalar ile karşılaştırmalara giderek Şuhut ve Yöresi ağızlarının bölgeye göre farklılaşan veya benzerlik gösteren yönlerini ortaya koyduk.

ABSTRACT

MASTER THESIS SUMMARY
THE DIALECTS OF ŞUHUT AND ITS REGION

Ferhat ERDOĞAN

The Department of The Turkish Language and Literature

Afyon Kocatepe University The Institute of Social Sciences

September 2007

Adviser: Doç.Dr. Erdoğan BOZ

In this study, the dialect characteristics of Afyonkarahisar with the villages of Suhut town were tried to determine. Collections from town center and villages were arranged to determine the dialect characteristics of the town. We dictated the compiled materials according to the system in "The Phonetic Transcription Alphabet That Will Be Used In Dialect Searches", advised by The Turkish Linguistic Society. We tried to explain the dialect characteristics of Suhut Region in the search of phonetics, morphology and dictionary studies that we arranged in our texts. Additionally, we explained the differentiating or showing similarity sides of Suhut region dialect according to region by comparing with Kütahya and Its Region Dialects, Uşak Dialects, Afyon Centre Dialect, Isparta Centre Dialect, The Dialect of Türkmen-Karabağ villages in Bolvadin, Dialect of Başmakçı and Dazkırı, Sandıklı Region Dialect Characteristics.

TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

İmza

Tez Danışmanı :

.....

Jüri Üyeleri :

.....

.....

.....

.....

.....'ın.....
..... başlıklı tezi .../.../..... tarihinde, yukarıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim
Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca,
.....anabilim dalında, yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek
kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Bilimin emrine sunulan imkânlar sürekli artmaktadır. Nitelikleri gelişen kayıt cihazları ve bilgisayarlar, ağız araştırmalarının daha sağlıklı ve kolay yapılmasına destek olmuştur. Araştırmacılarının artması ve teknolojinin sunduğu imkânlar, ağız araştırmalarına ivme kazandırmış; akademik düzeyde yapılan çalışmalar çoğalmıştır.

Farklılaşarak gelişen, dilimizi zenginleştiren ağızlar korudukları birçok değer ile, Türk dili tarihi açısından da büyük önem arz eder. Yapılacak çalışmalarla bunların bir an önce kayıt altına alınması gerekir. Çünkü her geçen gün gelişen kitle iletişim araçları, insanları ortak bir dil kullanmaya yönlendirmekte; yerel dil özelliklerini ağır ağır silmektedir.

Üç yıldır çeşitli yerlerinde öğretmenlik yaptığım Şuhut'ta halkın ve öğrencilerimin konuşma özellikleri dikkatimi çekmiştir. Hocam Doç. Dr. Erdoğan BOZ'un önerileriyle yıllardır bu bölgede yaşıyor olmamdan cesaret alarak Şuhut ve yöresi ağızları üzerinde çalışmaya karar verdim.

Çalışmamın halk bilimi araştırmacılarına da kaynak teşkil etmesi amacıyla derlemelerimde halk bilimi konularına ağırlık verdim.

Haftalar süren derlemeler sırasında gittiğim tüm kasaba ve köylerde bana eşlik ederek her konuda yardımcı olan ilçemiz kaymakamı Sayın Bilal ŞENTÜRK'e, araştırmam sırasında bilgilerine başvurduğum Şuhutlu meslektaşlarım Ali SARI ve Bilal KARACEŞME'ye çalışmamı zamanında bitirebilmem için fedakarlık gösteren eşim Necibe ERDOĞAN'a ses kayıtlarının alınmasına müsaade ederek bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük pay sahibi olan Şuhutlulara, yardımlarını ve bilgisini esirgemeyen ve bana sabırla yol gösteren hocam Doç. Dr. Erdoğan BOZ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Afyonkarahisar

Ferhat ERDOĞAN

Eylül-2007

ÖZ GEÇMİŞ

Ferhat ERDOĞAN

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans: Süleyman Demirel Üniversitesi, Burdur Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü, 2001 mezunu

Lise: Burdur Anadolu Ticaret Meslek Lisesi Bilgişlem Bölümü, 1997 mezunu

İş / İstihdam (Görevi / Görev Yeri / Tarih)

Türkçe öğretmeni, Tokat ili, Pazar ilçesi, Pazar İlköğretim Okulu, 2001-2005

Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni, Afyonkarahisar ili, Şuhut ilçesi, Şuhut Çok Programlı Lisesi, 2005-2006

Müdür yardımcısı, Afyonkarahisar ili, Şuhut ilçesi, Ağzıkara köyü, Ağzıkara İlköğretim Okulu, 2006-2007

Müdür vekili, Afyonkarahisar ili, Şuhut ilçesi, Ağzıkara köyü, Ağzıkara İlköğretim Okulu, 2007-

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı : Adilcevaz, 29 Mayıs 1979

Cinsiyeti : Erkek

Yabancı Dil : İngilizce

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI	iv
ÖNSÖZ	v
ÖZGEÇMİŞ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR VE İŞARETLER	xx
METİNLERDE KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ	xxii
GİRİŞ	1
I. PROBLEM	1
II. AMAÇ	1
III. ÖNEM	1
IV. SINIRLILIKLAR	1
V. YÖNTEM	2
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. ŞUHUT'UN COĞRAFÎ VE TARİHÎ DURUMU	3
1.1. GENEL COĞRAFYA	3
1.2. TARİH	4
1.3. EKONOMİK DURUM	5
1.4. NÜFUS DURUMU	6
1.5. İDARİ DURUM	6
DİL İNCELEMESİ	8
I. SES BİLGİSİ	9
1. SESLER	9
1.1. ÜNLÜLER	9
1.1.1. ÜNLÜ ÇEŞİTLERİ	9
1.1.1.1. á ünlüsü	9
1.1.1.2. à ünlüsü	9
1.1.1.3. â ünlüsü	10
1.1.1.4. û ünlüsü	10
1.1.1.5. ã ünlüsü	11
1.1.1.6. è ünlüsü	11
1.1.1.7. ë ünlüsü	11
1.1.1.8. ä ünlüsü	12
1.1.1.9. í ünlüsü	12

1.1.1.10. ĩ ünlüsü	13
1.1.1.11. İ ünlüsü	13
1.1.1.12. ò ünlüsü	14
1.1.1.13. ó ünlüsü	14
1.1.1.14. ö ünlüsü	14
1.1.1.15. ù ünlüsü	14
1.1.1.16. ú ünlüsü	15
1.1.1.17. ü ünlüsü	15
1.1.1.18. ũ ünlüsü	16
1.1.1.19. Ÿ ünlüsü	16
1. TABLO: ÜNLÜLER	16
1.1.2. UZUN ÜNLÜLER	17
1.1.2.1. Birincil (Aslî) Ünlü Uzunlukları	17
2. TABLO UZUN ÜNLÜLER	17
1.1.2.2. İkiz Ünlüler	18
1.1.2.2.1. Eşit İkiz Ünlüler	18
1.1.2.2.2. Yükselen İkiz Ünlüler	18
1.1.2.2.3. Alçalan İkiz Ünlüler	19
1.1.2.3. İkincil Ünlü Uzunlukları	19
1.1.2.3.1. Ses Olaylarına Bağlı Ünlü Uzunlukları	19
1.1.2.3.1.1. Ünsüz Erimesine Bağlı Uzun Ünlüler	19
1.1.2.3.1.2. Büzülmeye Bağlı Uzun Ünlüler	20
1.1.2.3.1.3. Ünlü Kaynaşmasına Bağlı Uzun Ünlüler	20
1.1.2.3.2. Vurgu ve Tonlamaya Bağlı Ünlü Uzunlukları	21
1.1.3. Kısa Ünlüler	21
1.2. ÜNSÜZLER	22
1.2.1. ÜNSÜZ ÇEŞİTLERİ	22
1.2.1.1. Ç ünsüzü	22
1.2.1.2. F ünsüzü	23
1.2.1.3. ğ ünsüzü	23
1.2.1.4. ģ ünsüzü	24
1.2.1.5. ħ ünsüzü	24
1.2.1.6. ħ ünsüzü	25
1.2.1.7. k ünsüzü	25
1.2.1.8. K ünsüzü	25
1.2.1.9. k ünsüzü	26
1.2.1.10. K ünsüzü	26
1.2.1.11. f ünsüzü	26
1.2.1.12. ğ ünsüzü	27
1.2.1.13. ģ ünsüzü	27
1.2.1.14. P ünsüzü	28
1.2.1.15. f ünsüzü	28

1.2.1.16. S ünsüzü	29
1.2.1.17. Ş ünsüzü	29
1.2.1.18. T ünsüzü	30
1.2.1.19. t ünsüzü	30
1.2.1.20. w ünsüzü	31
1.2.1.22. ó ünsüzü	31
1.2.1.23. ý ünsüzü	31
3. TABLO: ÜNSÜZLER	32
2. Ses Değişmeleri	32
2.1. Ünlü Değişmeleri	32
2.1.1. Ünlü Uyumları	32
2.1.1.1. Damak Uyumu	32
2.1.1.1.1. Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Damak Uyumunun İleri Olduğu Durumlar	32
2.1.1.1.1.1. Kök ve Tabanlarda	32
2.1.1.1.1.1.1. İlerleyici Benzeşme İle	33
2.1.1.1.1.1.2. Gerileyici Benzeşme İle	33
2.1.1.1.1.1.3. İki Yönlü Benzeşme İle	34
2.1.1.1.1.2. Ek, Bağlaç ve Edatlarda	34
2.1.1.1.2. Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Damak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar	36
2.1.1.1.2.1. Kök ve Tabanlarda	36
2.1.1.1.2.2. Eklerde	37
2.1.1.2. Dudak Uyumu	37
2.1.1.2.1. Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Dudak Uyumunun İleri Olduğu Durumlar	38
2.1.1.2.2. Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Dudak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar	38
2.1.2 Ünlü Türemeleri	38
2.1.2.1. Ön Seste Ünlü Türemesi	38
2.1.2.2. İç Seste Ünlü Türemesi	39
2.1.3. Ünlü Düşmesi	39
2.1.3.1. İç Seste Ünlü Düşmesi	39
2.1.3.2. Son Seste Ünlü Düşmesi	41
2.1.4. Yuvarlaklaşma	41
2.1.5. Geçişme	42
2.1.6. İncelme	42
2.1.7. Kalınlaşma	43
2.1.8. Daralma	43
2.1.8.1. İlk Hecede Daralma	43
2.1.8.2. İç Seste Daralma	44
2.1.8.3. Son Seste Daralma	46
2.1.9. Genişleme	46
2.1.10. Düzleşme	47
2.2. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ	49
2.2.1. Ötümlüleşme	49

2.2.1.1. Ön seste Ötümlüleşme	49
2.2.1.2. İç Seste Ötümlüleşme	52
2.2.1.2.1. Tabanlarda	52
2.2.1.2.2. Ekleşme Sırasında Ötümlüleşme	55
2.2.1.2.2.2. Bazı Ek Başındaki Ünsüzlerin Sürekli Ötümlü Bulunması	56
2.2.1.3. Son Seste Ötümlüleşme	56
2.2.1.3.1. Son Seste Yarı Ötümlüleşme	57
2.2.1.4. Kelime Sonunda Ulanmaya Bağlı Ötümlüleşmeler	58
2.2.2. Ötümsüzleşme	61
2.2.2.1. Ön Seste Ötümsüzleşme	61
2.2.2.2. İç Seste Ötümsüzleşme	62
2.2.2.3. Son Seste Ötümsüzleşme	62
2.2.3. Ünsüz Kaybolmaları	63
2.2.3.1. Erime	64
2.2.3.1.1 Kelime İçinde	64
2.2.3.1.2. Kelime Sonunda	68
2.2.3.2. Büzülme	69
2.2.3.3. Derilme	72
2.2.3.4. Yutulma	73
2.2.3.5. Ünsüz Yitimi	74
2.2.3.6. Ünsüz Düşmesi	75
2.2.3.6.1. Kelime Başında	75
2.2.3.6.2. Kelime İçinde	75
2.2.3.6.3. Kelime Sonunda	76
2.2.3.6.4. Grup Düşmesi	76
2.2.3.7. Hece Tekleşmesi	76
2.2.3.8. Ünsüz Tekleşmesi	77
2.2.4. Ünsüz Benzeşmeleri	78
2.2.4.1. Eklenmeye Bağlı Benzeşmeler	78
2.2.4.1.1. İlerleyici Benzeşme	78
2.2.4.1.2. Gerileyici Benzeşme	79
2.2.4.2. Ulanmaya Bağlı Benzeşmeler	80
2.2.4.2.1. İlerleyici Benzeşme	80
2.2.4.2.2. Gerileyici Benzeşme	80
2.2.4.3. Kök ve Tabanlardaki Benzeşmeler	80
2.2.4.3.1. Ünsüz-ünsüz Benzeşmesi	80
2.2.4.3.1.1. İlerleyici Benzeşme	80
2.2.4.3.1.2. Gerileyici Benzeşme	81
2.2.4.3.2. Ünlü-ünsüz Benzeşmesi	82
2.2.4.3.2.1. Dudaklılaşma	82
2.2.4.3.2.2. Damaklılaşma	83
2.2.4.3.2.3. Bağıntılı Değişme	83

2.2.5. Aykırılışma	83
2.2.6. Süreklileşme	84
2.2.6.1. Ön Seste Süreklileşme	84
2.2.6.2. İç Seste Süreklileşme	84
2.2.6.2.1. Kök Ünlüsünden Sonra	84
2.2.6.2.2. Tabanlarda	85
2.2.6.3. Son Seste Süreklileşme	86
2.2.7. Süreksizleşme	86
2.2.8. Ünsüz Türemesi	87
2.2.8.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi	87
2.2.8.2. İç Seste Ünsüz Türemesi	87
2.2.9. l, m, n, r, y Ünsüzleri Arasında Değişmeler	88
2.2.10. İkizleşme	88
2.2.11. Göçüşme	89
2.2.12. Sesleri Bozularak Telaffuz Edilen Kelimeler	90
2.2.13. Yarı Ünlüleşme	91
2.2.14. Uzunluk Kayması	92
2.2.15. Ünsüz Uyumu	93
II. ŞEKİL BİLGİSİ	96
1. EKLER	96
1.1. ÇEKİM EKLERİ	96
1.1.1. İSİM ÇEKİMİ	96
1.1.1.1. ÇOKLUK EKİ	96
1.1.1.1.1. İşlevleri	96
1.1.1.1.1.1. Çokluk anlamı verir:	96
1.1.1.1.1.2. Sınıf, kategori anlamı verir:	97
1.1.1.1.1.3. Aile, sülale adı belirtilirken kullanılır:	97
1.1.1.1.1.4. Mübalağa amacıyla kullanılır:	97
1.1.1.2. İyelik Ekleri	97
1.1.1.2.1. İyelik Eki Yığılması	100
1.1.1.3. Hâl Ekleri	100
1.1.1.3.1. Yalın Hâl	100
1.1.1.3.2. Belirtme Hâli	101
1.1.1.3.2.1. İşlevleri	101
1.1.1.3.2.2. Diğer Hâl Ekleri Görevinde Kullanılışı	101
1.1.1.3.2.2.1. Yönelme Hâli Yerine Kullanılışı	101
1.1.1.3.3. Yönelme Hâli	102
1.1.1.3.3.1. İşlevleri	102
1.1.1.3.3.1.1. Fiilin İstikametini Gösterir	102
1.1.1.3.3.1.2. Sebep, Maksat Bildirir	102
1.1.1.3.3.1.3. Nesneyi Bildirir	102

1.1.1.3.4. Bulunma Hâli	103
1.1.1.3.4.1. İşlevleri	103
1.1.1.3.4.1.1. Fiillerin, Fiilimsilerin, Ek-Fiil İle Çekimlenmiş İsimlerin Bildirdiği Yargının Gerçekleştiği, Geçerli Olduğu Yeri Belirtir	103
1.1.1.3.4.1.2. Zaman Bildirir	103
1.1.1.3.4.2. Diğer Hâl Ekleri Görevinde Kullanılışı	104
1.1.1.3.4.2.1. Ayrılma Hâli Yerine Kullanılışı	104
1.1.1.3.5. Ayrılma Hâli	104
1.1.1.3.5.1. İşlevleri	104
1.1.1.3.5.1.1. Fiillerin ve Fiilimsilerin Yapılmaya / Gerçekleşmeye Başladığı Yeri Bildirir	104
1.1.1.3.5.1.3. Zaman Bildirir	104
1.1.1.3.5.1.4. Eşyanın Neden Meydana Geldiğini Bildirir	105
1.1.1.3.5.1.5. Uzaklaşma Grubu Kurar	105
1.1.1.3.5.1.6. Fiilin Sebebini Bildirir	105
1.1.1.3.6. Vasıta Hâli	105
1.1.1.3.6.1. İşlevleri	106
1.1.1.3.6.1.1. Vasıta Bildirir	106
1.1.1.3.6.1.2. Zaman Bildirir	106
1.1.1.3.6.1.3. Hâl-Durum Zarfı Yapar	107
1.1.1.3.6.1.4. “Ve” Bağlacının Yerine Kullanılır, Bağlama Grubu Kurar	107
1.1.1.3.7. Eşitlik Hâli	107
1.1.1.3.7.1. İşlevleri	107
1.1.1.3.7.1.1. Gibi anlamı verir	107
1.1.1.3.7.1.2. Olarak anlamı verir	107
1.1.1.3.8. Aitlik Eki	107
1.1.1.3.9. Soru Eki	108
1.1.1.4. İSİM TAMLAMASI	108
1.1.1.4.1. Birinci Şekil (Belirtili İsim Tamlaması)	108
1.1.1.4.2. İkinci Şekil (Belirtisiz İsim Tamlaması)	109
1.1.1.4.3. Genetif Grubu	110
1.1.2. FİİL ÇEKİMİ	110
1.1.2.1. BASİT ÇEKİMLER	110
1.1.2.1.1. ZAMANLAR	110
1.1.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman	110
1.1.2.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman	113
1.1.2.1.1.3. Şimdiki Zaman	114
1.1.2.1.1.4. Gelecek Zaman	117
1.1.2.1.1.5. Geniş Zaman	119
1.1.2.1.2. KIPLER	121
1.1.2.1.2.1. Emir-İstek	121
1.1.2.1.2.2. Dilek	123
1.1.2.2. BİRLEŞİK ÇEKİMLER	124

1.1.2.2.1. HİKAYE	124
1.1.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi	124
1.1.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi	125
1.1.2.2.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi	126
1.1.2.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi	127
1.1.2.2.1.5. Geniş Zamanın Hikâyesi	128
1.1.2.2.1.6. İsteğin Hikâyesi	130
1.1.2.2.1.7. Dileğin Hikâyesi	130
1.1.2.2.2. RİVAYET	131
1.1.2.2.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti	131
1.1.2.2.2.2. Şimdiki Zamanın Rivayeti	132
1.1.2.2.2.3. Geniş Zamanın Rivayeti	132
1.1.2.2.2.4. Gelecek Zamanın Rivayeti	133
1.1.2.2.3. ŞART	134
1.1.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı	134
1.1.2.2.3.2. Şimdiki Zamanın Şartı	135
1.1.2.2.3.3. Geniş Zamanın Şartı	136
1.1.2.2.3.4. Gelecek Zamanın Şartı	137
1.1.2.3. KATMERLİ ÇEKİM	138
1.1.2.3.1. Geniş Zamanın Rivayetinin Rivayeti	138
1.1.2.3.2. Şimdiki Zamanın Rivayetinin Rivayeti	138
1.1.2.3.3. Gelecek Zamanın Rivayetinin Rivayeti	138
1.1.2.4. EK FİİLİN ÇEKİMİ	138
1.1.2.4.1. Görülen Geçmiş Zaman	138
1.1.2.4.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman	139
1.1.2.4.3. Şart	140
1.1.2.4.4. Geniş Zaman (Bildirme Ekleri)	141
1.1.2.4.5. Ek Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanının Rivayeti	142
1.1.2.4.6. Ek Fiilin Olumsuz Çekimi	143
1.1.2.4.7. ki < erki Pekiştirme Edatı	143
1.1.2.4.8. y(I ⁴)KAn(A)< i-ken Ek-fiilin Zarf-fiil Eki	143
1.2. YAPIM EKLERİ	144
1.2.1. GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLER	144
1.2.1.1. ASIL GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLER	144
1.2.1.1.1. Fiilimsiler	144
1.2.1.1.1.1. Mastar	144
1.2.1.1.1.1.1. -mA	144
1.2.1.1.1.1.2. -mAK	145
1.2.1.1.1.1.3. -(y)I ⁴ ş	145
1.2.1.1.1.2. SIFAT-FİİLLER	145
1.2.1.1.1.2.1. -(y)An	145
1.2.1.1.1.2.3. -cAK	146

1.2.1.1.1.2.4. -dI ⁴ K	146
1.2.1.1.1.2.5. -mI ⁴ ş	146
1.2.1.1.1.3. ZARF-FİİLLER	147
1.2.1.1.1.3.1. Asıl Zarf-fiiller	147
1.2.1.1.1.3.1.1. -(y)A/I ⁴	147
1.2.1.1.1.3.1.2. (y)ArAK, (y)AlAK	147
1.2.1.1.1.3.1.3. -(y) I ⁴ p	148
1.2.1.1.1.3.1.4. -(y)I ⁴ ncA,	148
1.2.1.1.1.3.1.5. -mAdAn	148
1.2.1.1.1.3.1.6. -All	149
1.2.1.1.1.3.1.7. -(I)KAn(+A)	149
1.2.1.1.1.3.1.8. - İşIn	150
1.2.1.1.1.3.2. Birleşik Zarf-fiiller	150
1.2.1.1.1.3.2.1. -AsI+(y)e	150
1.2.1.1.1.3.2.2. -AsI+(y)e) gadar/gadak	150
1.2.1.1.1.3.2.3. -dIKÇA	151
1.2.1.1.1.3.2.4. -dIK+iyelik+TA	151
1.2.1.1.1.3.2.5. -dIK+iyelik+TAn	151
1.2.1.1.1.3.2.6. -dIK+ iyelik için	151
1.2.1.1.1.3.2.7. -dIK+ iyelik gibi	151
1.2.1.1.1.3.2.8. -dIK+TAn sonra	152
1.2.1.1.1.3.2.9. -dIK+TAn kēri(m)	152
1.2.1.1.1.3.2.10. -dIK+iyelik zaman	152
1.2.1.1.1.3.2.11. -dI+kişi mI	152
1.2.1.1.1.3.2.12. -mIş gibi	152
1.2.1.1.2. ÇATILAR	152
1.2.1.1.2.1. Oldurgan-Ettirgen	153
1.2.1.1.2.1.1. Oldurgan	153
1.2.1.1.2.1.1.1. -DAr-	153
1.2.1.1.2.1.1.2. -DI ⁴ r-	153
1.2.1.1.2.1.1.3. -I ⁴ r-	154
1.2.1.1.2.1.1.4. -(I)T-	154
1.2.1.1.2.1.1. Ettirgen:	154
1.2.1.1.2.1.2.1. -DI ⁴ r-	154
1.2.1.1.2.1.2.2. -(I ⁴)T -	154
1.2.1.1.2.2. İşteş	154
1.2.1.1.2.2.1. Birliktelik	155
1.2.1.1.2.2.2. Karşılıklılık	155
1.2.1.1.2.3. Meçhul-Edilgen	155
1.2.1.1.2.3.1. Meçhul:	155
1.2.1.1.2.3.2. Edilgen	155
1.2.1.1.2.3.2.1. -(I ⁴)l-	155

1.2.1.1.2.3.2.2. $-(I^4)n-$	156
1.2.1.1.2.4. Dönüşlü	156
1.2.1.1.2.4.1. $-(I^4)n-$	156
1.2.1.1.2.4.2. $-(I^4)l-$	156
1.2.1.1.2.5. Çatı Eklerinin Üst Üste Kullanılması	156
1.2.1.1.2.5.1. $-(I^4)n-dI^4r-$	156
1.2.1.1.2.5.2. $-(I^4)n-I^4l-$	156
1.2.1.1.2.5.3. $-(I^4)r-t-$	156
1.2.1.1.2.5.4. $-(I^4)t-dI^4r-$	157
1.2.1.1.2.5.5. $-(A)r-II-$	157
1.2.1.1.2.5.6. $-dI^4r-I^4l-$	157
1.2.1.1.2.5.7. $-(I^4)ş-dI^4r-$	157
1.2.1.1.2.5.8. $-(I^4)ş-dI^4r-ıl$	157
1.2.1.1.3. Aitlik Eki $+kI(n)+$	157
1.2.1.2. ÇEKİM EKLERİNİN GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EK İŞLEVİNDE KULLANILMASI	158
1.2.1.2.1. Hâl Eklerinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması	158
1.2.1.2.1.1. Yönelme Hâli	158
1.2.1.2.1.2. Bulunma Hâli	158
1.2.1.2.1.3. Ayrılma Hâli	159
1.2.1.2.1.4. Vasıta Hâli	159
1.2.1.2.1.5. Eşitlik Hâli	159
1.2.1.2.2. İyelik Ekinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması	159
1.2.1.2.3. Bildirme Ekinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması	160
1.2.2. KELİME YAPICI EKLER	160
1.2.2.1 ASIL KELİME YAPICI EKLER	160
1.2.2.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler	160
1.2.2.1.1.1. $+āne+$	160
1.2.2.1.1.2. $+Ar+$, $+şAr+$	161
1.2.2.1.1.3. $+cIK+$	161
1.2.2.1.1.4. $+CI^4+$	161
1.2.2.1.1.5. $+CI^4I^4k+$	161
1.2.2.1.1.6. $+dAş+$	161
1.2.2.1.1.7. $+dım+$	162
1.2.2.1.1.8. $+dI^4z+$	162
1.2.2.1.1.9. $+ga+$	162
1.2.2.1.1.10. $+gil+$	162
1.2.2.1.1.11. $+kek+$	162
1.2.2.1.1.12. $+la+$	162
1.2.2.1.1.13. $+lak+$ $<+la-k+$	162
1.2.2.1.1.14. $+II^4+$	163
1.2.2.1.1.15. $+II^4K+$	163

1.2.2.1.1.16. +man+	163
1.2.2.1.1.17. +(I)ncI+	163
1.2.2.1.1.18. +ndi+n+	164
1.2.2.1.1.19. +sAl+	164
1.2.2.1.1.20. +sIz+	164
1.2.2.1.1.21 +sIzlıK+ <+sız+lıK+	164
1.2.2.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler	165
1.2.2.1.2.1. +A-	165
1.2.2.1.2.2. +IK-	165
1.2.2.1.2.3. +Al-	165
1.2.2.1.2.4. +lA-	165
1.2.2.1.2.5. +lAt-	165
1.2.2.1.2.6. +lAş-	166
1.2.2.1.2.7. +lAn-	166
1.2.2.1.2.8. +(A)r-	166
1.2.2.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler:	167
1.2.2.1.3.1. -AK+	167
1.2.2.1.3.2. -az+	167
1.2.2.1.3.3. -ç+	167
1.2.2.1.3.4. -enek+	167
1.2.2.1.3.5. -gAn+	167
1.2.2.1.3.6. -gA+	167
1.2.2.1.3.7. -gI+	167
1.2.2.1.3.8. -Gın+	168
1.2.2.1.3.9. -(y)I ⁴	168
1.2.2.1.3.10. -(y)I ⁴ cI ⁴ +	168
1.2.2.1.3.11. -(I ⁴)K+	168
1.2.2.1.3.12. -(I ⁴)m+	169
1.2.2.1.3.13. -mAn+	169
1.2.2.1.3.14. -mur+	170
1.2.2.1.3.15. -I ⁴ n+	170
1.2.2.1.3.16. -(I ⁴)ntI ⁴ +	170
1.2.2.1.3.17. -(I)t+	170
1.2.2.1.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler	170
1.2.2.1.4.1. -AlA-	170
1.2.2.2. GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLERİN YAPIM EKİ OLARAK KULLANILIŞI	170
1.2.2.2.1. Fiilimsilerin Yapım Eki Olarak Yeni Kelime Türetmesi	170
1.2.2.2.1.1. Masterlar	171
1.2.2.2.1.1.1 -mA+	171
1.2.2.2.1.1.2. -mAk+	171
1.2.2.2.1.1.3. -(y)Iş+	171
1.2.2.2.1.2. Sıfat-fiiller	172

1.2.2.2.1.2.1. -(y)An+	172
1.2.2.2.1.2.2. -er+	172
1.2.2.2.1.2.3. -(I)r+	172
1.2.2.2.1.2.4. -dIK+	172
1.2.2.2.1.2.5. -mİş+	172
1.2.2.2.1.2.6. -(A)cAK+	172
1.2.2.2.1.3. Zarf-fiiller	172
1.2.2.2.1.3.1. -ken+	172
1.2.2.3. ÇEKİM EKLERİNİN YAPIM EKİ OLARAK KULLANILIŞI	172
1.2.2.3.1. Hâl Eklerinin Yapım Eki Olarak Yeni Kelime Türetmesi	172
1.2.2.3.1.1. +ÇA+	173
1.2.2.3.1.2. +rA+	173
1.2.2.3.1.3. +ArI+	173
1.2.2.3.1.4. +dAn+	173
2. GÖREV ve ANLAM BAKIMINDAN KELİME ÇEŞİTLERİ	173
2.1. İSİMLER	173
2.1.1. İsim Çekimi	173
2.1.1.1. Çokluk Eki	173
2.1.1.2. İyelik Ekleri	174
2.1.1.3. Hâl Ekleri	174
2.1.1.4. Tamlama	174
2.1.2. İsim Yapımı	174
2.1.2.1. İsimden İsim Yapan Ekler	174
2.1.2.2. Fiilden İsim Yapan Ekler	174
2.1.2.3. Görev Değiştirici Ekler İle İsim Yapımı	174
2.1.2.4. Hâl Ekleri İle İsim Yapımı	174
2.2. SIFATLAR	174
2.2.1. Niteleme Sıfatları	174
2.2.2. Belirtme Sıfatları	175
2.2.2.1. İşaret Sıfatları	175
2.2.2.2. Sayı Sıfatları	175
2.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları	175
2.2.2.2.2. Sıralama Sayı sıfatları	175
2.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları	176
2.2.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatları	176
2.2.3. Belirsizlik Sıfatları	176
2.2.4. Soru Sıfatları	176
2.3. ZAMİRLER	176
2.3.1. Kişi Zamirleri	176
2.3.2. Soru Zamirleri	177
2.3.3. Belirsizlik Zamirleri	178
2.3.4. Dönüşlülük Zamiri	178

2.3.5. İşaret Zamirleri	178
2.4. ZARFLAR	179
2.4.1. Yer ve Yön Zarfları	179
2.4.2. Zaman Zarfları	180
2.4.3. Hâl Zarfları	180
2.4.4. Azlık-Çokluk Zarfları	180
2.4.5. Soru Zarfları	180
2.4.6. Görev Değiştirici Eklerle Zarf Yapımı	181
2.4.6.1. Zarf-fiil Ekleriyle Zarf Yapımı	181
2.4.6.1.1. Asıl Zarf-fiiller	181
2.4.6.1.2. Birleşik Zarf-fiiller	181
2.4.6.2. Çekim Ekleriyle Zarf Yapımı	181
2.4.6.2.1. Hâl Eklerinin Zarf Yapması	181
2.4.6.2.2. Bildirme Ekinin Zarf Yapması	181
2.5. EDATLAR	181
2.6. BAĞLAÇLAR	182
2.6.1. Sıralama Bağlaçları	182
2.6.2. Karşılaştırma-Denkleştirme Bağlaçları	182
2.6.3. Cümle Başı Bağlaçları	182
2.6.4. Sona Gelen Bağlaçlar	182
2.7. ÜNLEMLER	183
2.7.1. Çağırma Ünlemleri	183
2.7.2. Gösterme Ünlemleri	183
2.7.3. Sorma Ünlemleri	183
2.7.4. Cevap Ünlemleri	183
2.7.5. Seslenme Ünlemleri	183
2.8. FİİLLER	183
2.8.1. Fiillerde Zaman	183
2.8.2. Fiillerde Kip	184
2.8.3. Fiillerde Çatı	184
2.8.4. Fiillerde Olumsuzluk	184
2.8.5. Birleşik Fiiller	184
2.8.5.1. İSİM + FİİL	184
2.8.5.1.1. İSİM + eT-	184
2.8.5.1.2. İSİM + eyle-	184
2.8.5.1.4. İSİM + ol-	185
2.8.5.2. FİİL + FİİL	185
2.8.5.2.1. FİİL + (y)A bil- (Yeterlik Fiili)	185
2.8.5.2.2. FİİL + (I) ver-/ vır- / vē- (Tezlik Fiili)	185
2.8.6. Fiil Yapımı	186
2.8.6.1. İsimden Fiil Yapımı	186
2.8.6.2. Fiilden Fiil Yapımı	186

III. METİNLER	188
IV. SÖZLÜK	373
SONUÇ	414
KAYNAKÇA	416
HARİTALAR	420

KISALTMALAR ve İŞARETLER

a. Kısaltmalar

A	: a, e
Ā	: ā, ē
AABŞ	: Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni
AAİÇE	: Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl)Ekleri
AAS	: Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması
ABAÜG	: Ağız Bilimi Araştırmaları Üzerine Genellemeler
AIİOA	: Afyonkarahisar İline İskan Olmuş Aşiretler ve Karabağlı Türkmen Aşiretinin İskanı, Sosyal Kültürel Yaşantıları
AKÜ	: Afyon Kocatepe Üniversitesi
AMA	: Afyon Merkez Ağız
Ar.	: Arapça
ATAUÜ	: Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler
BAAÜU	: Batı Anadolu Ağızlarında Asli Ünlü Uzunlukları
BDA	: Başmakçı ve Dazkırı Ağız
BMA	: Bayat Merkez Ağız
BTKKA	: Bolvadin'deki Türkmen-Karabağ Köylerinin Ağız
bkz.	: bakınız
c.	: cilt
Ç	: c, ç
DB	: Dil bilgisi
DTCF	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
EAT	: Eski Anadolu Türkçesi
EATAÜU	: Eski Anadolu Türkçesinde Aslı Ünlü (vocal) Uzunlukları
EATE	: Eski Anadolu Türkçesinde Ekler
ET	: Eski Türkçe
Far.	: Farsça
Fr.	: Fransızca
G	: g, g(a)
GTS	: Gramer Terimleri Sözlüğü
I	: ı, i
I ⁴	: ı, i, u, ü
İng.	: İngilizce
IMA	: Isparta Merkez Ağız
İ.Ü.	: İstanbul Üniversitesi
K	: k, k(a)
krş.	: karşılaştırınız
KYA	: Kütahya ve Yöresi Ağızları
s.	: sayfa
S.	: Sayı
ST	: Sözcük Türleri
sor.	: soruşturma
ÖTT	: Ölçünlü Türkiye Türkçesi
SYAÖ	: Sandıklı ve Yöresi Ağız Özellikleri
T	: t, d
TD	: Türk Dili

TDAY	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı (Belleten)
TDB	: Türk Dil Bilgisi
TDDN	: Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü (basılmamış ders notları)
TDE	: Türk Dilinde Edatlar
TDES	: Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü
TDÜA	: Türk Dili Üzerine Araştırmalar
TDK	: Türk Dil Kurumu
TE	: Türkçenin Ekleri
TEKKO	: Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması
Olayları	
TF	: Türkçede Fiilimsiler
TFKGSO	: Türkçedeki Farsça Kelimelerde Görülen Ses Olayları
TG	: Türkçenin Grameri
TGS II	: Türk Gramerinin Sorunları II
TKAE	: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
TSD	: Türkçede Söz Dizimi
TP	: Türkçede Pekiştirme
TSTYY	: Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları
TTG	: Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)
U	: u, ü
UİA	: Uşak İli Ağızları
V	: vokal (ünlü)
Yay.	: yayınları
YTS	: Yeni Tarama Sözlüğü

b. İşaretler:

-	: fiile bağlanmayı gösterir
+	: isme bağlanmayı gösterir
# ...	: kelime başı olduğunu gösterir
... #	: kelime sonu olduğunu gösterir
≠...	: ek başı olduğunu gösterir
... ≠	: ek sonu olduğunu gösterir
< ...	: önceki şekil
.../	: kök ünlüsünden sonra gelen ünsüz
ϕ	: şekil olarak kaybolmuş
~	: nöbetleşe kullanma
U	: ulama işareti
(...)	: metinde anlaşılmayan yerler

ÇEVİRİYAZI İŞARETLERİ

a. Ünlüler

ā	: uzun a
ē	: uzun e
ī	: uzun ı
î	: uzun i
ō	: uzun o
ô	: uzun ö
ū	: uzun u
û	: uzun ü
ǎ	: kısa a
ĕ	: kısa e
ĭ	: kısa ı
ĭ	: kısa i
ǒ	: kısa o
ǔ	: kısa u
ǖ	: kısa ü
á	: a-e arası ünlü
à	: a-ı arası ünlü
è	: e-i arası ünlü
í	: ı-i arası ünlü
û	: ü-i arası ünlü
â	: a-o arası ünlü
ó	: o-ö arası ünlü
û	: a-u arası ünlü
ù	: u-ı arası ünlü
ò	: o-u arası ünlü
ú	: u-ü arası ünlü
ä	: açık e

b. Ünsüzler

Ç	: c-ç arası ünsüz
F	: f-v arası ünsüz
ğ	: ön damak g'si (kalın ünlülerle hece kurduğunda)
ğ	: yarı belirsiz ğ
h	: yarı belirsiz h
h	: hırıltılı h(a)
ķ	: ön damak k'si (kalın ünlülerle hece kurduğunda)
Ķ	: ħ(a)-ğ(a) arası ünsüz
K	: k-g veya arası ünsüz
ќ	: yarı belirsiz k, düşmek üzere oluş
l	: yarı belirsiz l
ŋ	: nazal g
ˈn	: yarı belirsiz n

P	: p-b arası ünsüz
ɸ	: yarı belirsiz r
S	: s-z arası ünsüz
Ş	: ŝ-j arası ünsüz
T	: t-d arası ünsüz
t'	: yarı belirsiz t
w	: çift dudak v'si
ú	: yarı belirsiz v
ý	: yarı belirsiz y

GİRİŞ

I. PROBLEM

Afyonkarahisar'ın bir ilçesi olan Şuhut, Türklerin Anadolu'ya ayak bastıkları ilk yıllarda yurt edindiği en eski şehirlerden biridir. Ancak Şuhut'un köylerinin çoğu yakın zamanlarda kurulduğu, dışardan çok fazla göç aldığı ve etnik yapı çok farklılaştığı için köyler arasında derin ayrılıklar bulunmaktadır; bu nedenle Şuhut ilçesi için alt ağız grupları oluşturmakta zorlandık ve sadece h<ş değişimini baz alarak iki alt ağız grubu oluşturduk.

II. AMAÇ

Yapılan bu çalışma Şuhut merkezi, kasaba ve köylerinin ağız özelliklerinin belirlenmesini, ağız özellikleri açısından bölgenin Afyonkarahisar içersindeki yerinin tespitini ve Türkiye ağız haritasının ortaya çıkarılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

III. ÖNEM

Teknolojik gelişmeler ve iletişim araçlarının yaygınlaşması ile kaybolmaya başlayan ağız özelliklerinin ve mahallî söz varlıklarının bir an önce yerinde tespiti önem arz etmektedir.

IV. SINIRLILIKLAR

Yapılan bu çalışma Afyonkarahisar iline bağlı Şuhut ilçesinin merkez, kasaba ve köylerini kapsamaktadır.

Derleme yapılacak yerlerin tespitinde etnik yapıyı belirleyici unsur olarak kabul ettik. Ayrıca derleme yapılacak yerlerin ilçe merkezlerine yakınlık ve uzaklıkları da derleme yapılacak yerlerin seçiminde etkili oldu. Bu doğrultuda Şuhut sınırları içerisindeki otuz sekiz yerleşim biriminde derlemeler yaptık.

V. YÖNTEM

Araştırmaya Kaynak Oluşturan Kayıtların Elde Edilmesinde Kullanılan Araç ve Yöntemler

Derlemelerimizi sözlü derleme metodu ile elde ettik. Kayıtların ses kalitesi bakımından yüksek olması amacıyla dijital kayıt cihazlarını tercih ettik. Cihazın çalışması esnasında çıkardığı hışıltılı sesin kayıtlara geçmesini önlemek amacıyla haricî mikrofon kullandık.

Derleme yapılacak yerleşim birimine gittiğimizde görüşmelerimizde konu olarak kullanmak üzere o bölgede yaşanmış veya yaşanmakta olan önemli olayları tespit ettik. Kaynak kişinin tanıdığı bir kimseyi de yanımıza alarak görüşmelerimizi yaptık.

Derleme çalışmalarımızda elli iki dijital kayıt yaptık ancak kaynak kişilerin anlaşılır ve doğal bir dille konuştuğunu düşünmediğimiz kayıtların metnini çıkarmadık. Bu kayıtları sadece dinleyip bölgenin ağız yapısı hakkında daha geniş bir fikir sahibi olmaya çalıştık ve mevcut metinlerde bulunmayan dil özelliklerini yakalamaya çalıştık. Dinleyerek değerlendirdiğimiz bu kayıtlar, çalışmanın tamamlanmasında büyük önem arz eden soruşturma tekniğini daha etkin kullanmamızı sağlamıştır.

Araştırmamıza kullandığımız metinler 44 kişiye aittir. Yaptığımız görüşmeleri Türk Dil Kurumu tarafından tavsiye edilen “Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Fonetik Transkripsiyon Alfabesi”ndeki sisteme göre metne aktardık. Bu metinlerden ses bilgisi, şekil bilgisi ve sözlük bölümleri için fişlemeler yaptık.

Metinlerden Elde Edilen Bilgilerin Düzenlenmesi

Doç. Dr. Erdoğan Boz’un Afyon Merkez Ağız adlı araştırmasında kullandığı tasnif ve tertibi esas olarak elde ettiğimiz verileri düzenledik.

Çalışmamız,

1. Giriş
2. Dil İncelemesi
  - 2.1. Ses Bilgisi
  - 2.2. Şekil Bilgisi (Görev değiştirici ekler, kelime yapıcı ekler)
  - 2.3. Kelime Bilgisi
3. Çeviriyazılı Metin
4. Sözlük
5. Sonuç

6. Kaynakça
7. Harita

bölümlerinden oluşmaktadır.

Soruşturma Tekniği:

Yöresel kelimelerin anlamlarının belirlenmesi ve şekil bilgisinin tüm yönleriyle ortaya koyulması amacıyla soruşturma tekniğinden yararlanılmıştır. Soruşturma tekniğinde bilgisine başvuru yapılan kişiler Şuhut doğumlu olup hâlen Şuhut'ta ikamet etmektedirler:

1. Cengiz KÜÇÜK

İlçe merkezinde kasaplık yapmaktadır. Şuhut'un tarihi ve etnik yapısı ile ilgili geniş bilgilere sahiptir.

2. Ahmet ÇAĞLAYAN

Şuhut tarımsal kalkınma kooperatifi başkanıdır.

3. Ali SARI

Ağzıkara İlköğretim Okulu'nda sınıf öğretmeni olarak çalışmaktadır.

Soruşturma tekniği uygulanırken yöre halkından birçok kişinin bilgisine ayrıca başvurulmuştur.

1. ŞUHUT'UN COĞRAFÎ VE TARİHÎ DURUMU¹

1.1. GENEL COĞRAFYA

Coğrafi bölge olarak İç Ege Bölgesinin en doğu kısmında yer alan Şuhut, Afyonkarahisar'ın güneyinde bulunan bir İlçe merkezidir. İl merkezine uzaklığı 28 km'dir. Batı Anadolu'yu İç Anadolu'ya bağlayan eşik arazi üzerinde yer alan Şuhut'un yüzölçümü 1158 Km² olup, 1200 metrelik rakımıyla Afyonkarahisar'dan daha yüksektir.

İlçeyi kuzeyde Afyonkarahisar merkezi ile doğuda Çay, güneyde Yalvaç ve Senirkent, batıda Dinar, Sandıklı ve Sincanlı İlçeleri çevreler, Şuhut İlçesi Afyonkarahisar dışında Dinar, Çay ve Senirkent İlçeleriyle asfalt yol bağlantısına

---

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.suhut.gov.tr/brifing.doc>

sahiptir. İlçe sınırları dahilinde Şuhut ve Karaadilli Ovaları olmak üzere iki ova mevcuttur. Kaynağını batıdaki Kumalar dağından alan Kali Çayı İlçenin en önemli akarsuyudur. Adı geçen çay üzerinde İlçe Merkezinin 15 Km. doğusunda toprak dolgu tekniğiyle inşa edilmiş Selevir Sulama Barajı yer almaktadır. 60 Milyon m³ depolama hacmi, 79 bin dekar sulama kapasitesine sahip Barajdan İlçemiz sınırları içinde kalan İsalı Köyü'nün 2500 dekar alanı faydalanmaktadır.

Kayabelen Göleti, İlçenin İlyaslı deresi üzerinde 1986 yılında yapımına başlanarak, 1992 yılında hizmete geçmiştir. Tarımsal arazi sulaması için hacmi 2 milyon 450 bin m³ olan bu göletin uzunluğu 1150 metre genişliği 1000 metredir. Bu göletle İlçenin Kayabelen ve Güneytepe arazilerinden 4 bin dekar arazi sulanmakta ve bu işi Erenler Sulama Birliği yapmaktadır.

İlçede geçiş tipi iklim görülür, Yazları sıcak ve kurak, baharları yağışlı ve ılık, kışları yağışlı ve soğuktur. Yağışlı günler 70-80 gün dolayında olup, yıllık sıcaklık ortalaması 11.30 C dolayındadır. Sisli ve rutubetli günlerin az olması nedeniyle Şuhut'un havası sağlamdır.

1.2.TARİH

Şuhut İlçesi tarihi Neolitik çağa kadar uzanmaktadır. Şuhut Hisarı, Karaadilli Kepirtepe höyüklerinde bu çağa ait eserler olduğu tahmin edilmektedir. Hititler döneminde Afyonkarahisar ve Kütahya İllerinde hüküm süren Mira Krallığına bağlı bir prenslik olan Kuvalya'nın başkentinin Şuhut İlçesinde yer alan Hisar Hüyük olduğu bilinmektedir.

Kayıtlara göre Şuhut'un bilinen tarihi ise Akamas adlı bir Frig Komutanının, Truva savaşlarına katılan mağluplar safında yer alan birliklerini buraya çekerek M.Ö. 1180 yıllarında Synnada'nın önce Lidya, onun peşi sırada Pers egemenliği altına girdiği görülmektedir. Sonraki dönemlerde ise Synnada'nın Romalılarca Bergama Krallığından alındığı ve Kent M.Ö.72'den M.S.396'ya kadar süren Roma egemenliğinin başladığı bilinmektedir. Bu dönemde 80.000 nüfuslu olan Şehir Romalı bir komiser tarafından yönetilmekte ve bağlı 22 İlçe yer almaktadır.

Bölgede M.S.395'ten itibaren Bizans egemenliği dönemi başlamıştır. Synnada bu dönemde de Çıfud adıyla önemini korumuştur. Kent çeşitli defalar Emevi seferlerine maruz kalmış, fakat Bizans egemenliği 1150 yıllarına kadar sürmüştür.Türk

egemenliğindeki Şuhut 1150 yıllarında Orta Asya'nın güneyinden göç eden Akhan boyu Türkmenlerince kurulmuştur. Bu dönemde Afyonkarahisar "Samak", yani Valilikti. Şuhut da buraya bağlı 10 Subaşılıktan birisi olarak idari yapıda yer oluyordu. Selçuklu egemenliğinden sonra Şuhut 1321-1346 yılları arasında Sahipataoğulları Beyliğinin hüküm sürdüğü görülmektedir.

Şuhut ve Çevresi Yıldırım Beyazıt zamanında 1392 yılında Osmanlı Topraklarına katıldı. Osmanlı döneminde Şuhut, Karahisar, yani Afyonkarahisar kadılığına bağlı 40 adet köy ve nahiyesi olan 1200 hanelik dokuz mahalle ve dokuz mihraptan oluşan sessiz bir Anadolu kasabası olarak yaşamını sürdürmüştür.

Bizanslılar döneminde Cıfud olan adı ise değişime uğrayarak önce Çıfut daha sonra da Şuhut olmuştur. Evliya Çelebi seyahatnamesinde Çıfut olarak geçmektedir.

Şehir 1862 yılında önemli bir deprem geçirmiş binaların yarısı ve bu arada bir çok tarihi anıt deprem nedeniyle yıkılmıştır. Bunun yanında Şuhut 1884 yılında nahiye 1896 yılında köy, 1912 yılında tekrar nahiye olmuş, 1913'te ise Belediye teşkilatı kurulmuştur.

Kurtuluş savaşında ise Şuhut, kısa süre de olsa Ulu Önder ATATÜRK'ün Başkomutanlık karargahını ağırlama şerefine ermiş bir İlçemizdir. Ulu Önderin büyük taarruz emrini vermeden önce bu emrin metnini İlçeye bağlı Çakıröz köyü sınırları içerisindeki Dedemsu değirmeninde hazırlamış olduğu ve metnin hazırlanmasında beraberinde Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa'nın da hazır olduğu bilinmektedir. Atatürk'ün Nutkunun 280. sayfasında belirtildiği üzere karargâhlar 24 Ağustos 1922'de Akşehir'den Şuhut'a nakledilmiş, 26 Ağustos sabahı 5.30'da büyük taarruz başlamıştır.

1.3. EKONOMİK DURUM

Tarım ve hayvancılık İlçenin belli başlı gelir kaynağını oluşturmaktadır. Genellikle buğday, arpa, patates, şeker pancarı, ayçiçeği ve haşhaş ziraatı yapılmaktadır. Nadas alanları geçmiş yıllarda 17687 hektar iken yapılan çalışmalar sonucu 6733 hektar alana düşmüştür. Toplam tarım alanı 34.000 hektar olup, Selevir Barajı, Kayabelen Göleti ile Tarımsal Sulama Kooperatifleri ve Çiftçiler tarafından çıkartılan derin kuyularca tarım arazisinin %35'ni oluşturan 12.000 hektar alan sulanabilmektedir.

Son zamanlarda vişne, elma, armut, erik yetiştirilmesinde ve sebze üretiminde büyük bir gelişme görülmektedir. Şuhut'ta bu yıl 9.500 hektar alana buğday, 4.500 hektar alana arpa, 400 hektar alana nohut, 3.500 hektar alana patates, 980 hektar alana şeker pancarı, 1225 hektar alana ayçiçeği, 1000 hektar alana haşhaş mahsulü ekilmiş olup, buğday üretimi 24.000 ton arpa 9.000 ton, nohut 520 ton, patates 105.000 ton haşhaş 840 ton, haşhaş tanesi 950 ton, yağlık ayçiçeği 1225 ton, şeker pancarı 44.100 ton üretilmiştir.

Meyve üretimi vişne 4.400 ton, elma 310 ton armut 140 ton erik 50 ton olarak gerçekleştirilmiştir. Sebzeçilik ise yer yer küçük çapta ve aile tarımı şeklinde yapılmaktadır.

Hayvancılık, tarla tarımından sonra üreticilerin ikinci derecede gelir kaynağını oluşturmaktadır. Merkez ve köylerin de 2005 yılı itibariyle 16.000 büyükbaş sığır, 60.000 baş koyun, 300 adet tırnaklı hayvan, 180.000 adet kümes hayvanı bulunmaktadır.

1.4. NÜFUS DURUMU

22 Ekim 2000 Tarihinde yapılan Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre İlçenin toplam nüfusu 59.284'dür. İlçe Merkezinin nüfusu 13.630, kalan 45.654'ü kasaba ve köylerde yaşamaktadır. İlçede nüfus yoğunluğu 51 kişi/km²'dir.

Nüfusun meslek dağılımı açısından değerlendirilmesi durumunda; Büyük bir kesimin tarım ve hayvancılıkla uğraştığı görülmektedir.

1.5. İDARİ DURUM

İlçede Merkez (Şuhut), Atlıhisar, Balçıkhisar Efe, Karaadilli, Karacaören, Kayabelen olmak üzere 7 belediye yer almaktadır. Bu belediyelerden Merkez Belediyesi 1913, Balçıkhisar 1958, Karaadilli 1966, Atlıhisar 1979, Efe 1992, Karacaören ve Kayabelen Belediyeleri 1999 yılında kurulmuş olup, mevcut imkanlar ölçüsünde beldeye hizmet vermekte fakat hizmetleri çoğu yerde maddi nedenlerden dolayı yetersiz kalmaktadır. 24.05.1981 tarihinde çıkan 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu durumlarına nispi bir ferahlama getirmiştir.

İlçeye bağlı 31 köy mevcuttur. Bu köylerin tamamında elektrik bulunmaktadır. Elektriksiz köy bulunmamaktadır. Köylerin hepsine Köy Hizmetleri İl Müdürlüğüne içme suyu hizmeti götürülmüş olup, bazı köylerimizin içme suyu yetersiz durumdadır. Ayrıca, asfaltsız köy yolumuz yoktur.

İlçemize bağlı köylerin yol durumları ve ilçe merkezine uzaklık durumu şöyledir:

<u>KÖYÜN ADI :</u>	<u>ASFALT YOL</u> <u>KM.:</u>	<u>STABLİZE YOL</u> <u>KM.:</u>	<u>TOPLAM:</u>
AĞZIKARA	5	-	5
ANAYURT	10	-	10
ÇOBANKAYA	15	-	15
DEMİRBEL	41	-	41
GÜNEYTEPE	5	-	5
MAHMUT	3	-	3
UZUNPINAR	20	-	20
ARIZLI	44	-	44
BADEMLİ	16	-	16
BOZAN	24	-	24
HALLAÇ	6	-	6
İÇİKLİ	16	-	16
İLYASLI	9,5	-	9,5
KARAHALLI	17,7	-	17,7
KILINÇKAYA	44,5	-	44,5
KULAK	20	-	20
PAŞACIK	18,7	-	18,7
OYNAĞAN	41	-	41
AKYUVA	6	-	6
AYDIN	6,4	-	6,4
BAŞÖREN	13,2	-	13,2
ÇAKIRÖZÜ	5	-	5
DADAK	11	-	11
İSALI	22	-	22
KARLIK	4,5	-	4,5
KAVAKLI	7,9	-	7,9
KOÇYATAĞI	6	-	6
ORTAPINAR	3,5	-	3,5
SENİR	6,7	-	6,7
TEKKE	10	-	10
YARIŞLI	9	-	9

DİL İNCELEMESİ

I. SES BİLGİSİ

1. SESLER

1.1. ÜNLÜLER²

1.1.1. ÜNLÜ ÇEŞİTLERİ

Şuhut ve Yöresi Ağızlarında ölçünlü Tükiye Tükçesinde(bundan sonra **ŞYA**) sekiz ana ünlü (a, e, ı, i, o, ö, u, ü)'den başka şu ünlüler bulunmaktadır: á, à, â, û, ã, è, ě, ä, í, ĭ, ï, ò, ó, õ, ù, ú, ů, ů, ů

1.1.1.1. á ünlüsü: a-e arası bir ünlüdür.³

árfe sabahı gün. bi de ikinnin gidelē. (I.3.37)

biz ondörT_{ar}kadaş filán varıdık. (I.6.2)

ámma hangı hırıstıyan seysi vārısa o zaman bilmēyōn. (I.11.22)

sōña fasülyá, işde haşgeş. (I.13.61)

ben demin izāháteTdim ya. (II.1.19)

üş ğardáš varımış bizim duydümüz. (II.5.12)

şindī şôle yuğa yazalā onnan soñura haşğáš. (II.12.78)

almanya yuduyō diyárları. (II.15.24)

örda yılandan çayándan duramâlar. (II.21.3)

1.1.1.2. à ünlüsü: a-ı arası bir ünlüdür.⁴

² Geniş bilgi için bkz. Erdoğan BOZ, "Afyon ve Yöresi Ağızlarında Ünlüler", AKÜ, Sosyal Bilimler Dergisi, C. II, S. I, Afyon, Nisan 2000, s.50-57; Mukim SAĞIR, "Anadolu Ağızlarında Ünlüler", TDAY (Belleten) 1995, TDK Yay., Ankara, 1997, s.377-392.

³ krş. Tuncer GÜLENSOY, *Kütahya ve Yöresi Ağızları KYA*, TDK Yay., Ankara, 1988, s.19; Erdoğan BOZ, *Afyon Merkez Ağzı AMA*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yay., Afyon 2002, s.25.; Osman YILDIZ, *Isparta Merkez Ağzı IMA*, Fakülte Kitabevi Yay., Isparta, 2002, s.11.; Eda ŞAHİN, *Bayat Merkez Ağzı BMA*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon, 1999, s.7.; Talat DİNAR, *Başmakçı ve Dazkırı Ağzı BDA*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon, 2006, s.2.; Osman GÖKER, *Bolvadin'deki Türkmen-Karabağ Köylerinin Ağzı BTKKA*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon, 1996, s. 9.

⁴ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.19; Gürer GÜLSEVİN; *Uşak İli Ağızları UIA*, TDK Yay., Ankara, 2002, s.13; BOZ, *AMA*, s.26; YILDIZ, *IMA*, s.11.; İbrahim ÖZKAN, *Sandıklı ve Yöresi Ağzı Özellikleri SYAÖ*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon, 2001, s. 22.; ŞAHİN, *BMA*, s.7.; GÖKER, *BTKKA*, s.1.; DİNAR, *BDA*, s.9.

barâşdan bēri faķır_öldü. (I.7.6)

dayanâKlı da her yère gitse başarı ğazanır. (I.8.8)

emme hindi millet diyō ki ben nesine ūraşâyın diyō. (I.10.30)

normal yemeK yapâriz_ôle. (I.17.37)

nèrden vèriliyo? felân, hemen_orâya. (II.2.27)

sonràdan gelmiş yèdi hâne geri yannı heP mu_acıur bizim köyün. (II.7.74)

asgerliKte yapâmam var mı len? yapıcân dèdi. (II.21.73)

var köye a_ıT. oğu da şē günneri yapâyos. (II.26.51)

1.1.1.3. â ünlüsü: a-o arası bir ünlüdür.

su olmayınca bi şeye yaramâyō işde. (I.5.27)

siz de saĝâlun. (II.1.113)

tamamnâyō, ayaķkabısı tamamnâyō, bāzı kendisine göre yeniliKleri
tēmin_edeabiliyo yāni bi şekilde. (II.2.14)

şindi eKseri çoK sık yapılan, çorbā, et yemeĝi, pilav, kompâsta. (II.3.129)

onnan teKrā tuzlāya geldiK, istanbola. (II.7.19)

on beş senedir kakamāyon. (II.15.3)

hāperlo cāmiden anons_èder. (II.16.48)

olüyō, tabi vâKTi varısa çalgı getiriyō, vaKTi yō_ısa çalgı malĝı getirmèyō.
(II.17.37)

1.1.1.4. ũ ünlüsü: a-u arası bir ünlüdür.⁵

būbam buradan sabāleyin_ıasvalta indi asvalTdan gedeceKdi. (I.6.13)

o zūman_ölü gömmeyiz. (I.13.50)

şurūya bu ğalede, ĝarşıdan düşmanı görünce burda geçilerinĝ buynuzlarına mum
yaKmış dèflē. (II.6.33)

yalnız işte bak_ı yüzbaşımđan bi piske yèmedim şōle de baKTı mı zanĝır
zanĝır titrē öldürüveceK gibi gelirdi, tā bu ĝūdā. (II.20.66)

1.1.1.5. ă ünlüsü: kısalmış a ünlüsüdür.

⁵ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s.20.; GÜLSEVİN, *UİA*, s.13.; BOZ, *AMA*, s.26. ; GÖKER, *BTKKA*, s.3.; DİNAR, *BDA*, s.10.

ayvā yapar, efennim şundan ne geliyosâ, kaysı yapar. vişne reçeli yapar. (I.8.68)
 şimdi şurda ğıyıdan geçēken burāyuçtuñ. (I.9.79)
 getiridik harmān yerine sererdiK, düvennerinen sürülürdü. (I.16.16)
 baKān dāhi olmoyō. (II.1.102)
 yō lē olmāz. ne olācaK (II.4.55)
 evet ben yaylāda yataKān ğoyun KālKımış. (II.23.19)

1.1.1.6. è ünlüsü: e-i arası bir ünlü; daralmış e, yaygın söyleyişle kapalı e olarak bilinen bir ünlüdür.⁶

Eskiden beri devam edegelen ve ilk hecede görülen è

bütün yatırların başğanı dèrdi, yani alaKādar dèrdi. (I.5.3)
 yā müsāfir geldī zaman yèmeK burda yèniyō. (I.9.13)
 han daşlı dèye bi daş varıdı. (I.12.3)
 he namazdan sōra gelinçalınır yāni, damat gèydirilir. (I.16.9)
 ilk görevçatandımız yèr, ağören köyü. (II.4.6)
 afyonda èniyoz. şindi durum heralda èyi gibi. (II.7.12)
 buranın nüfusu altı yèdi biñ filan var. (II.14.17)
 bu şekilde devāmçèderdi. (II.19.19)
 tam mayısçon beş yirmilerine ğada bu cepTen yèyceK. (II.23.46)
 ölü gömme. gèce gömülmüyō. (II.26.104)

Ses olaylarına bağlı olarak görülen è

ben èhtiyarlamışın ğiTmen hiç. (I.1.9)
 yāni yoK. su yoK, suyumuz yoK. su olmadī gibi, neynençolur biber şey abèy
 bu. (I.4.55)
 yoKçarıcılıK fèlan yapan yoK bizim köy, köyün çobanı var. (I.8.85)
 davulçolmaz hèç. (I.17.37)
 hepsinde dèyildir bu, herkesTe dèil. (II.1.16)

⁶ krş. Muharrem ERĠN; *Türk Dilbilgisi*, **TDB**, İstanbul, 1972, s.62.; GÜLENSOY, **KYA**, s.21.; GÜLSEVİN, **UİA**, s.13.; BOZ, **AMA**, s.27; YILDIZ, **İMA**, s.12.; ÖZKAN, **SYAÖ**, s.22. ; GÖKER, **BTKKA**, s.2.; DİNAR, **BDA**, s.10.

hèr taraF döşendi yāni. (II.3.29)
 şu anda ihālesi verildi, yapılmaK üzerè. (II.5.39)
 akıl hastası olan, onnā filān hèp gelirlè. (II.9.8)
 şindi enj çoK şèy oluyor pazar helvası getiriliyō. (II.24.97)

1.1.1.7. ě ünlüsü: Kısalmış e ünlüsüdür.⁷

edēlē. yoK yoK. arıcılıK vā. (I.1.24)
 ne bilēn işdē mērcimeK vā, mērcimeK vā. (I.10.19)
 bizim köyümüzün yani dāılmaK üzere, dāıldı sayılır. (I.17.19)
 bizim işeyimize göre geceleyin gömülmē. (II.2.31)
 ī ğaynataye ğaliniñ sādıcı, ğaynataya parayı vēf. (II.3.117)
 sen sor ben dēyvēren. (II.7.7)
işdē pancar başğa bunā ekiyos, patēs peK ekmezlē. (II.13.11)
 sabahleyin gine bayram namazından çıKTıK mı birlikTe bôlē cāmiden.
 (II.14.93)

1.1.1.8. ä ünlüsü: açık e; normalden açık, yarı uzun bir e ünlüsüdür.

şindi äveliymiş geldi geşdi. (I.1.3)
 gine şu dävlet tarlalarını ekiyōS, onnarman idäre oluyoz eken. (I.7.8)
 şurda göÇ ören diye bir mävki var. (II.3.3)
 ğamyoncu ävden uzaK giTTiñ mi, bi günde mi gelirsñ üş günde mi, beş günde mi bilemeñ ki. (II.11.4)

1.1.1.9. í ünlüsü: ı-i arası bir ünlüdür.⁸

ğasabada bi ğardeşimiz var. (I.4.68)
 köyümüz şeyden bēri, baràşdan bēri fakır oldu. (I.7.7)
 gidiyō dışarlarda görüyō, bilmem nē yapıyō. (I.8.26)
 bizim hanı bu köyde bize çağırılılā dērlē (I.10.74)
gencālī var, ğabaca var, onnā birlik genelli vā bu yanda. (I.11.14)

⁷ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.28; BOZ, *AMA*, s.28; YILDIZ, *IMA*, s.17 ; GÖKER, *BTKKA*, s.6.; DİNAR, *BDA*, s.11.

⁸ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.21; BOZ, *AMA*, s.28; YILDIZ, *IMA*, s.12.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.23.; DİNAR, *BDA*, s.11.

soñolaraKallah razi ossun baK.(II.3.175)
 yā arpayı būdeyi kár,amaçlı èTmiyölā ya. (II.11.35)
 meğere hususı dutāsaño ayrı. (II.13.38)
 baña bi iki buçuq lira mayıs bāladı ayda. (II.20.56)

1.1.1.10. İ ünlüsü: Kısalmış i ünlüsüdür.⁹

esgi hani ğırmızı bolkalā varıdı ya naıñ nuuşonñā yoK şindi. (I.5.47)
 sağısa ğulaKları çınılasın, öldüyse allah rahmeTeylesin. (I.6.119)
 o adam da nişanını daKā. (I.8.44)
 ámma hangı hırístiyan seysi vārısa o zaman bilmeyön. (I.11.23)
 fazla ğalamayō vasıta geliyo. vasıtayla gidiyō. (II.1.88)
 besi hayvanı alımı pazardanıñ işde et tutacaK cinste hayvannara baKılır. (II.19.35)
 bu şekilde añlatırdıK hā arkadaşla bazı ğülüşürdüK, bazı başğa yönden
 ğonuşurduK falan filan müabbeTederdiKorda. (II.23.103)
 bōle bi icikli adını, dāhā öncesi esgiden icikli öreni diye burda bi ören
varımışımış. (II.24.7)

1.1.1.11. İ ünlüsü: Kısalmış i ünlüsüdür.¹⁰

hēpisi allaħla şüküroruşludur, niyetlidir. (I.4.21)
 üş Tane dolmuş vā. on beş onaltı kilometire. (I.5.88)
 enişte, benim şimdi şu para yeter. (I.6.31)
hanı Fişnemiz vā çoK çoK. (I.10.61)
besianeleri var. tabi ğoyunnarı ğoyceKleri yerleri var. (II.3.13)
 ğöreneKlerimiz geleneKlerimiz düğünnerde işde aynı her taraFı herkesinki gibi.
 (II.14.44)
seyıdı yani mācur. (II.15.47)
 ārkasında felkelerinin yerlerini dırmıKlanırdı. (II.19.18)
 ğün gelir ğayrı onū tarlada bitdi zaman sapı saçaradam başlar düvennen
 sürmēye. (II.24.116)

⁹ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.28; GÜLSEVİN; *UİA*, s. 14; BOZ, *AMA*, s.28; YILDIZ, *IMA*, s.17.

¹⁰ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.28; GÜLSEVİN; *UİA*, s. 14; BOZ, *AMA*, s.28; YILDIZ, *IMA*, s.17.

1.1.1.12. ò ünlüsü: o-u arası bir ünlüdür.¹¹

zâten bizim burda su olmayışın olmòyō fazla ôle. (I.5.64)
 gôñü olan da işde çabı_ıalı sata. ò belli. (I.10.16)
 bu arada bi şò_ıTla bi de şobanğaya vâ. (I.11.18)
 kōperatif ğurmayışın olmòyō bizim yâni, onu da ğuramòyoz. (I.16.24)
 yòkarda oldū_ı için. eñ yükseK bura sayılır yâni. (I.17.6)
 hē, istanbōla hēr gece bi tane iki tane araba gidiyo. (II.2.69)
 arazide būday, arpa, nō_ıT, ay çiçē_ıi, dörT Tane başğa olmòyō. (II.5.37)
 ğurtarmayınca beK halı dokumòyola ğayî burada. aňlaTTım yâ. (II.7.45)
 sorar, sorardı. sormayınca uygun olmòyō. (II.16.35)

1.1.1.13. ó ünlüsü: o-ö arası bir ünlüdür.

yöl bóyunca yeyan şü_ıuda gittiK, şübeniñ_ıöñüne vardıK. (I.6.6)
kóy kesinniKle bunda almaz kimse bi yere gitmez. (I.9.66)
 yâni gün ènme yakınına ólü gömmeyiz. (I.13.49)
 yaTđımız_ıarkadaşlar hepimiz. çapa çapaya zópa yediK. (I.15.51)
bakırkóyünden yirmi sene sonra köye yazı geldi. (I.18.25)
 başğa bi şey yoğudu. terór felán yoğudu o zaman. (II.2.48)
 bi devre, dórT sene de milletvekilli yaPTı. (II.8.5)
 hem ğurs górúyō hem kendi çeyizlêni düzüyō, yapıyō diyorlar. (II.16.42)
 asgerli malatyada şóföroKulunda dörT_ıay_ıorda durdum. (II.26.131)

1.1.1.14. õ ünlüsü: Kısalmış o ünlüsüdür.

hayır_ıõ şindi kullanan_ı için biraz zor_ıolabilir. (II.2.43)
 boyna yâni ğadastırō gelmiş şindi ne oldū meçhül mañkemedede. (II.15.167)

1.1.1.15. ù ünlüsü: u-ı arası bir ünlüdür.¹²

fasülle vâ, domatis, bibē, hepsi vâ. (I.1.25)
 yöl bóyunca yeyan şü_ıuda gittiK, şübeniñ_ıöñüne vardıK. (I.6.6)
 bānim_ıismim sultan kayapùnar. (I.7.1)

¹¹ krş. BOZ, *AMA*, s.29.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.23.; ŞAHİN, *BMA*, s.8. ; DİNAR, *BDA*, s.13.

¹² krş. BOZ, *AMA*, s.28. ; DİNAR, *BDA*, s.12.

çolumuz çapudımız çōK. (I.10.25)
 az buçuK şeye babûc biraçıcāK şe diildi yāni. (I.11.200)
usûlû şindi deşdi görürler. (II.1.37)
 asıl ğuzürenden gelen sülāleniñ birisi benim yāni. (II.10.63)
 iki el böyüklünde böyüklünde hamûru haşheşle üzerine sürer. (II.14.122)
 biz şimdi canım yavrûm äsgiden biz dāğları ekēdik dāları. (II.15.159)
 belki siz şetmez māmût kövünde bilir. gerilē vādır. (II.20.85)

1.1.1.16. ú ünlüsü: u-ü arası bir ünlüdür.¹³

mûsafiriñ içerisinde, bi atıyla paşa gelmiş. (I.2.3)
 -allah razi olsún- ābeim varıdı benim. (I.4.48)
 efendim fasülle ğuru fasülle, pate bunnā çıkā. (I.5.59)
 yüz lira parayı ğúydú múydu cēbime beñerzûrum gibi yere bir yere vārasıya
 ğāda nè türlü yērsem yiyem fēvKande yetiyōdu. (I.6.16)
mağbúl dēmeK ī gibi dürüs yörüK. (I.8.22)
 äsgiden úçetē ğeyerdi. (I.11.85)
 ya bu şindi daha evēlisi ora köy túzel kişiline tāpuları yoKdu, lelāttāyım yani
 evlē yapıyōdu. (II.3.8)
 bizim pazā ğún ğızıñ başına ğına yağarız. (II.9.36)
 meĝere husúsí dutāsaño ayrı. (II.13.36)
 malcılıKTa bi duraKladı işdē, onuñ úçü mal da yürümedi. (II.17.50)

1.1.1.17. ũ ünlüsü: kısalmış u ünlüsüdür.

uykú gözümüzden akıyō. (I.6.55)
 kilimini, şuñunu buñnu yataK yapıveriyō. (I.9.41)
 bura biñ yēdi yüz hānēmişafyon yedi yüz hānēken bura biñ yedi yüz
 hāneymişo zūmañ. (I.11.13)
 şindi şōle yuğa yazalā onnan soñúra haşğaş. (II.12.78)
 leylek burun diye bi oT vādıro da güzel yēyisel böreĝi olur onñ. (II.17.56)
 odamızda allāñ emrinen oturú tā gerdē giresiye ğada, gerdē gider. (II.20.16)

¹³ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s.22; BOZ, *AMA*, s.29; YILDIZ, *IMA*, s.12.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.23.; ŞAHİN, *BMA*, s.8.; DİNAR, *BDA*, s.13.

ilan da ğaçıyō boyūna dızıĶıyō. (II.22.12)

1.1.1.18. ũ ünlüsü: ü-i arası bir ünlü, ü'ye kayarak yuvarlaklaşmış i ünlüsüdür.

lahāna turşusu ğuyarlar, búberlerin o ince búber turşularından ğurarlar, badılcandan ğurarlar. (I.11.99)

kendileri hem ğurs górúyō hem kendi çeyizlēni düzüyō, yapıyō dikiyorlar. (II.16.42)

bi vatandaşTan sōña ikinci defa biz_ıaldıĶ tıraĶtórú. (II.24.127)

1.1.1.19. ũ ünlüsü: kısaltmış ü ünlüsüdür.

tel_ıörgüden dış yanna atıverin de bi götüşünle yā vatandaş. (I.6.161)

yā yā biñ sekiz yüş doşsan_ıiki, biñ sekiz yüS doşsan_ıiki dērdi dedem_ıama ne ğadara dōru bilmiyoz yāni, geşgin, geşgin māzisi var. (1.13.10)

o şekilde kōyün_ıetrafinı, asFalta dōru çıkā, gezdirelē. (II.3.119)

burası kōyümüş yāni. (II.23.2)

1. TABLO: ÜNLÜLER

	DÜZ						YUVARLAK			
	GENİŞ	YARI GENİŞ		YARI YUV.		D A R	N A Z A L	GENİŞ	YARI GENİŞ	DAR
		D Ü Z	Y U V.	G E N.	D A R					
KALIN	a	à	û	â	ù	ı		o	ò	u
YARIN KALIN	á					í		ó		ú
İNCE	e	è			é	i		ö		ü
YARI AÇIK	ä									

* Kısa ve uzun ünlüler tabloya dahil edilmemiştir.

1.1.2. UZUN ÜNLÜLER

ŞYA'da uzun ünlüler, birincil ve ikincil uzun ünlüler olmak üzere iki ayrı başlık altında işlenecektir.

1.1.2.1. Birincil (Aslî) Ünlü Uzunlukları¹⁴

Eski Türkçeden beri varlığını sürdüren birincil uzun ünlüler, tarihî ve çağdaş şivelerimizin bir kısmında da mevcut olmakla birlikte *Ölçünlü Türkiye Türkçesinde* (bundan sonra *ÖTT*) yoktur. Anadolu ağızları ise, söz konusu uzun ünlüleri sayılı örneklerde koruyor görünümündedir. ŞYA birincil uzun ünlülerin görüldüğü bir ağızdır. ŞYA'da birincil uzun ünlü olarak tespit ettiğimiz örnekler aşağıdaki tabloda karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

2.TABLO UZUN ÜNLÜLER

ŞYA	ATAÜÜ ¹⁵	BAAÜÜ ¹⁶	EATAÜÜ ¹⁷	KYA ¹⁸	ÜİA ¹⁹	AMA ²⁰	BDA ²¹
āğladım (II.21.52)			āğla-				
āldık (I.6.7)				āl-	āl-	āldım	āldı
āltın (I.17.25)	āltun	āltın				āltın	āltın
āradan (I.6.108)			āra				
ārdından (II.22.41)	ārt					ārd	ārdında
āssılyon (II.22.4)			ās-				
āyırması (I.9.6)				āyird		āyrı	āyrı
dērdiK (I.11.86)	tē-		dī-	dē-			dēyon
gāldı (II.17.8)	gāl-		kāl-		gāl-		gāldı
gēldi (I.6.6)					gēl-		gēldi
ōldu (II.12.28)		ōl-	ōl-				
ōrda (I.9.12)				ūrda	ōrdan	ōrda	ōrda
ōn (II.1.29)		ōn gün	ōn				
sōrayın (II.2.9)		sōr-	sōr-				
vārdır (II.20.27)	bār	vār	vār		vār	vār	vārdı

¹⁴ Zeynep KORKMAZ; "Eski Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü (vocal) Uzunlukları" *EATAÜÜ*, Türk Dili Üzerine Araştırmalar *TDÜA*, Ankara, 1995, TDK Yay., C.1, s.443-458.; KORKMAZ; "Batı Anadolu Ağızlarında Asli Ünlü Uzunlukları" *BAAÜÜ*, *TDÜA* TDK Yay., C.2, s.197-203; Talat TEKİN; *Ana Türkçede Aslî Uzun Ünlüler ATAÜÜ*, Hacettepe Üniversitesi Yay., Ankara, 1975,

1.1.2.2. İkiz Ünlüler:

ŞYA'da ikiz ünlüler yoğun şekilde bulunmaktadır. Komşu ağızlardan *KYA*'da²², *UİA*'da²³, *AMA*²⁴ ve *IMA*²⁵ da sık görülen ikiz ünlülerin *ŞYA*'da en çok rastlanan şekilleri şunlardır:

1.1.2.2.1. Eşit İkiz Ünlüler²⁶

a_ıa : sa_ıat (II.6.55), sa_ıa (I.10.7), ma_ıallede (II.18.35), ra_ıaTladı (II.19.44)

a_ıı : da_ııdırlar (I.4.39), a_ıırlık (I.5.32), veya_ııt (I.5.39), şafa_ııı (1.6.32)
da_ııı (II.6.48), ça_ıırdı (II.26.157)

a_ıi : va_ıiz (1.5.3), sa_ıibi (II.14.34), şa_ıinölu (II.15.63), valla_ıi (II.18.53)

e_ıe : de_ıel (II.14.49), esgişe_ıer (II.15.129), yeme_ıe (II.21.86)

e_ıi : de_ıil (I.5.74), şe_ıir (I.12.4.), de_ıişdirdiK (I.16.23), yeme_ıi (I.17.32),
göml_ıinden (II.6.58), (II.8.56), çe_ıiz (II.11.11)

ı_ı : sı_ıır (I.11.146)

i_ıi : di_ıil(II.2.96)

o_ıu : no_ıuT (I.5.26), do_ıum (I.6.108), so_ıuK (I.11.158)

u_ıa : mu_ıaciriz (I.13.4), du_ıa (I.15.5), ğamyonculu_ıa (II.11.51), mu_ıalifim
(II.16.16.), çolu_ıa (II.18.35)

ü_ıü : dü_ılü_ınde (I.6.99), bü_ıük (I.11.173)

1.1.2.2.2. Yükselen İkiz Ünlüler²⁷

yı_ıılangil (I.5.18), dü_ıü_ıncü (I.8.58), a_ıāç (I.8.90), paşacı_ıā (I.9.5), şu_ıūda
(II.2.66), ma_ıāra (II.12.5)

¹⁵ TEKİN, *ATAUÛ*, s. 249-271

¹⁶ KORKMAZ, *BAAÛU*, s. 123-127

¹⁷ KORKMAZ, *EATAÛU*, s. 448-456

¹⁸ GÜLENSOY, *KYA*, s. 26

¹⁹ GÜLSEVİN, *UİA*, s. 11

²⁰ BOZ, *AMA*, s.31

²¹ DİNAR, *BDA*, s. 15

²² krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 29-31.

²³ krş. GÜLSEVİN, *UİA*, s. 46-50.

²⁴ krş. BOZ, *AMA*, s.32.

²⁵ krş. YILDIZ, *IMA*, s.18.

²⁶ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 29-30.

²⁷ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 29.

1.1.2.2.3. Alçalan İkiz Ünlüler²⁸

yüzüü (I.5.50), sevdim (I.6.101), yāı (I.7.30), tavūı (I.7.32), allāı (I.8.43), oynāan (I.11.129), sāibine (I.16.11), emirdāında (II.23.43), sāat (II.26.15), yemēe (II.26.35)

1.1.2.3. İkincil Ünlü Uzunlukları²⁹

1.1.2.3.1. Ses Olaylarına Bağlı Ünlü Uzunlukları

Ses olaylarına bağlı ünlü uzunlukları, yalnızca Türkçe asıllı kelimelerde değil, alıntı kelimelerde de görülebilmektedir. Bu tür ünlü uzunluklarını üç başlık altında işleyeceğiz:

1.1.2.3.1.1. Ünsüz Erimesine Bağlı Uzun Ünlüler

oynalā, oynalā işde. (I.1.8)

üş beş seferisteriz, ondan sōfā olul. (I.3.4)

āşamüstü odalara toplanınız. (I.4.30)

erikcide vā bi de mūtarda vā. (I.5.79)

tôbeler tôbesi olsun sütüm haşa. (I.6.110)

patozu da boşladı, hindi biçere veriyoS. işdē samanūtıyacı olan şeye patozo veriyō. (I.10.3)

inek yāı onnardan bulunur olur o sēlerden var. (I.11.97)

tarana, mercimek piriş, tabi, tabi, tabi, tabi oluyorvet. sôledim ya. (I.15.30)

mûlada var. (I.17.20)

e şindi söz bitTinen, dünür vāmadan bitē. (I.18.3)

burda ğonaklayō. (II.6.17)

herkeşanlaşıyō ône evleniyōlā. (II.9.17)

alileden, hacı hasan onnā. (II.15.143)

ğoyun güdēsiniğ gurT gelir ğoyunu ğapdırısıniğ elinden alısın bilmem bi sēylē bunnā çoK olur. (II.20.26)

²⁸ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 30.

²⁹ krş. BOZ, *AMA*, s.33.

bunnardan bilgim, ināç, inā'nç. (II.25.47)

1.1.2.3.1.2. Büzülmeye Bağlı Uzun Ünlüler

çoK_üesgilerden_atalarımdan duydu duydūma göre, sülāle veya K_omşu odamızda zaman çoK_üesgi. (I.2.2)

işde biz bōle şey_üoldūmuzdan. (I.4.23)

çoluK_ çocūn_ismini ğoyuyonā ğız_ölūsa münevver ğoyuyolā, erkeK_ölūsa ālim ğoyuyōlā ismini, çocuK_ların şey_yini. (I.5.5)

şu lokul dēdīmiz siz de bilisiñiz sePzelere yapālā āzı açık_, somun. fırınıımız vā yeni yapıldı aşāda. (I.5.91)

bayramlaşmayı, cāmiden çık_Tı mıydı kimi cizili bōle bayramlaşırız, kimi de bāzı olmadīndan, ev_üev gezeriz. (I.8.73)

iş nere şık_Tı meselā oralardan götürü getiri arabasıyan büyük māza adına bornovada. (I.15.76)

her köylerin_üisimleri dē_üiş_Ti bizimki de akyuva ismini ğoymuşlaş. (II.1.4)

hāliyle atasının ne vērdīnen, onnan geçiniyodu veya idāre edebiliyodu. (II.2.11)

her şey hemen hemen şēr_usulüne döndüK_yani şimdi şu ānda ama bilemēyom belki şērle köyün_ farkları vārdır, kōltür farkları vārdır. (II.5.13)

herkes hazırlık_lisa, parası varısa o gün_üçin yüz_ünü, Takısını takıyō. (II.9.21)

göçebe hālinde yörükler, şunnā bunnā köy çōğalıyo burada kaş sene ben_üice tāmīn_üedemiyom. (II.14.4.)

1.1.2.3.1.3. Ünlü Kaynaşmasına Bağlı Uzun Ünlüler

haTTa odada yatdılā şēdişin. (I.5.115)

çalıyla da yaşarlar ya çalıyı pek şēdmezler yani. (I.13.31)

kōperatif ğuyumuz var, açıyō kōperatif ğuyuyu doKuz lira açılışı vā. bi de buña yani su moturuna. (II.16.18)

belki siz şētmez māmūt kövünde bilir. gerilē vādır. (II.20.85)

ē nedem nēdelim beygirilē olmayınca arabayı ğosaK_halaçlılā göTceK_ ğırcaK_lā. (II.22.44)

1.1.2.3.2. Vurgu ve Tonlamaya Bağlı Ünlü Uzunlukları ³⁰

Bu tür uzunluklar da hem Türkçe asıllı kelimelerde hem de alıntı kelimelerde görülebilmektedir. Bu uzunlukların süresi daha çok, konuşan kişinin ruh hâline bağlıdır. ³¹

dolma edelē, ondan kim çōrba, bamyē bu yēmeKlē. tarana çorbası dēriz biz.
(I.1.11)

būbam rāmetliK, orāsını ūnuTdum. (I.6.13)

ārpa yetişir. (I.8.16)

ne bilēnışdē mērcimeK vā, mērcimeK vā. (I.10.19)

yoğasla. (II.1.9)

tarlayı alıyō, gızııüzerine tāpu ediyōla olanna bereba ikisiniıştirağ. (II.1.60)

bölüüönünde yani çavuşlar yāt kağ, marş marş, yāt kağ marş marş.
(II.15.47)

1.1.3. Kısa Ünlüler

Telaffuz süreleri normalden daha kısa olan ünlülerdir. Türkçede diğer ünlülere göre biraz daha kısa olan “ı” ünlüsünün yanında, ağızlarda sayıları az olmakla birlikte diğer ünlülerin de kısa örnekleri vardır. **ŞYA** ’daki örnekler :

ă : şimdi şurda ğıyıdan geçēken burāyuçtuğ. (I.9.77)

evet ben yaylāda yatağan ğoyun ğalğmış. yaylaya o ğumalā yaylasına yuğarı giğmiş. (II.23.19)

ē : bizim köyümüzüğ yani dāılmağüzēre, dāıldı sayılır. (I.17.9)

ondan sōğa işTē diyelim ki fisTan bolğa bōle bi şeyler hazırlarlardı he bōle bunnardan hazırlānırdı. (II.24.68)

ī : sağısa ğulağları çinilasın, öldüyse allah rahmeğeylesin. (I.6.119)

kadostironuğışeysinde olmağ münāsebetile hepsini de adımıadım biliyorun, şu anda hepsini de sayabilirim. (II.1.19)

besi hayvanı alımı pazardanışde et tutacağ cinste hayvannara bağılır. (II.19.35)

³⁰ krş. BOZ, *AMA*, s.34.

³¹ Geniş bilgi için bkz. Erdoğan BOZ, “Türkiye Türkçesinde Uzun Ünlülerde Vurgu”, *İlmi Araştırmalar*, S. 14, İstanbul, 2002, s.29-36.

bu şekilde anlatırdıK hā arkadaşıla bazı gülüşürdüK, bazı başga yönden gonusurduK falan filan mū_{abbe}T_{èderdi}K_{orda}. (II.23.103)

ĩ : arefe günü ikindinden çıKTıK mı köylü aqar ğabire. (I.8.76)

adamın bütcesine göre alabilcē şekile göre onu ayarloyalā yāni fazla da şey_eTmeyolā. (II.3.69)

ö : hayır_ö şindi kullanan için biraz zor_{olabilir}. (II.2.43)

ü : oKtar_{ataman} diyeleK bi tane batarya K_{omutanımız}_{emme} o ğüdar_{efendi}, o güdar_{efendi}. eñ kötü lafı hıyar_{ölu} hıyar_{lā} ayvayı yutasıñız dèrdi. (I.6.106)

namaz soñürası gömülür. (II.17.23)

ü : hayır hayır bayram günü, tabi, arife gün ikindin üstü. (II.9.58)

1.2. ÜNSÜZLER

1.2.1. ÜNSÜZ ÇEŞİTLERİ

ŞYA'da yazı dilimizdeki kullanılan 21 ünsüz (b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z)den başka, şu ünsüzler bulunmaktadır: Ç, F, ğ, ğ, h, ħ, k, K, k, K, l, n, P, f, S, Ş, T, t, w, ú, ý. Bu ünsüzler, çoğunlukla ortak dildeki temel ünsüzlerin kısmen deĝişmiş şekilleridir.

1.2.1.1. Ç ünsüzü : c-ç arası, yarı ötümlü bir ünsüzdür.³²

piriÇ pilavı edēsıñ yañuT bulğur pilavı èdesıñ. (I.3.54)

hindi hiÇ bi şē ğalmadı. (I.5.74)

nèyse göKçe yamaÇ, gökçe yamaÇ diyolā. dèdiKleri ğadā vā.(I.6.97)

ya köv_{azınnıK} çevreden gelenneren biráz da galabaÇlanıyō. (I.9.44)

aĝaÇ dōšemeleri kesiyōdu. (I.10.57)

bizim kerpiÇ kesiyolar, kerpiÇlen örüyolar, üstüne de bōle çamırlan k_{apadıyōlar}. (I.13.30)

çekeT mekeT, ne ilazımsa. èhtiyaÇ ne varısa onnā alınır, alınır. (I.15.24)

ineK hāriÇ yalıñız baK ineK de vādır. (II.2.78)

işde sıĝaÇlıyo filan (II.6.63)

³² krş. BOZ, *AMA*, s.34; YILDIZ, *IMA*, s.30.

şimdi sēn_oaraPÇa okuduñ mu? (II.8.62)

şu_oūT bölge olarak şu_oūT patatèsÇidir. hemen hemene ekmiyen yoKTur.
(II.11.26)

esgiden hēç yāni güÇÇüKler büyükleriñ yanında iki diziniñ_oüstünden
ğaynaşamazdı emme şindi o şeylē biTTi. (II.12.109)

senirket arka tarafımız ıspartaya bālı. yalavaÇ_o taraF. (II.14.41)

benim_oadım mahmuT sāğdıÇ. (II.15.10)

şindi bamya, süTlaÇ, et, pilav, et yemeği boldur. (II.16.51)

baña bunu dā kaÇ Tanesi görmüşür buñu. (II.20.22)

bi dāsteci, bi TırmıKÇı, dörT dene tırpancıñ_oardından yetiştiriyos. (II.22.41)

1.2.1.2. F ünsüzü: f-v arası, yarı ötümlü bir ünsüzdür. ³³

Fişne vā, elmā vā nēlcaK başğa? (I.1.25)

he hoşaF da olur. (I.3.54)

ğöperetiF gurdu. ğalkınma ğöperetifi diyeleKTen. (I.4.49)

haFtada izine gelilē cuma günneri böğün pazar günü gidēlē tādil günü. (I.5.14)

atlar çıkar_oeşşē, suFrada ğalī ğaçā_o. (I.10.37)

ğışa girerken şindi eKseriyet yuFKa yaparlar bizim hazırlıK. (I.16.32)

hēr taraf döşendi yāni. (II.3.29)

siFil ğarışıyō. (II.15.51)

balığı kenara gettim yanı başımda çıngılı yusuF vā. (II.18.51)

niyetliseniz_oiFtarı burda edelim. (II.23.110)

iki üş deFa gidilir. (II.24.53)

1.2.1.3. ğ ünsüzü: kalın art damak g ünsüzüdür.

ğız da tanıdına varcaK. (I.1.4)

köv_oodası, köv ğuruldūndan sōña. (I.9.12)

vallā ilkin_oaraP köyüydü, sonra değiştirdi, ğöçyatağı oldu. (I.14.2)

ğaPdırdım, beş dene, altı dene ğurda ğoyun ğaPdırdım şu depede. (II.7.6)

ğāveler çıKTı odalā körelđi. (II.16.10)

³³ krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s.19; BOZ, *AMA*, s.35.

bôle gol gibi ğalınılan. (II.22.2)

1.2.1.4. ğ ünsüzü: Yarı belirsiz ğ ünsüzüdür.³⁴

yoğ öldü. çoğ oldu öleli. (I.1.31)

o da ibâdeT ederken sâğa selâm veriP, sola selâm verdînde, ya bôle beraber bi tabağ kiraz. (I.2.7)

odunumuz dâğda boldur. (I.4.46)

büdey ekeriz, arpa ekeriz, ileşberliği olan, fasülle ekeriz, salatalığı ekeriz yavrım. (I.7.20)

bü bilâssa paşacınan, qarallının dū ünneri çoğ ağırlaştı, dışadan bulma mecbūriyeti oldu birbirine alıp veme azaldı. (I.9.36)

yağ meselâ dōme yâğî edēler, dō ēler mayhoş şeini alırlar. (I.11.95)

bizim köyümüzün doğusu şey tam ğiblesinde. (I.17.13)

esgiden erkeğ arıyı, ğarı erkeği görmezdin. (I.18.12)

cāmiden çıkan bôyüğü güççü birbiriyle bayramlaşalağ, yüzde bi kişi iki kişi çıkar, onun içinde bi şey olan. (II.1.74)

ôle bir yoğ, ğadinnâ aşâğıda, erkeklē yokarda yāni, bu şekil devam edē. (II.3.102)

ciğnerim ufuğları kaçışın öñümden. (II.8.29)

burlara vesâi T olunca. äsgiden vesâi T yoğudu. (II.13.31)

bunnarı besî āneye getiriP, yem, su, saman qarışımı bunnara güzel bağmaya çalışılır, ilacı yapılır, gelişmesi sâğlanır. (II.19.38)

zabâ ğadâ yastığı ıslatmışsiyin zopadan āliya āliya. işiyimdēn, siğirimden. (II.21.57)

1.2.1.5. ħ ünsüzü: Hırıltılı h(a); sızıcı, ötümsüz bir arka damak ünsüzüdür.³⁵ **ŞYA**’da sadece kalın ünlülü kelimelerde bulunur.

bi de bışkısı varıdı. mığ. bışkısı varıdı. (I.10.53)

ahırlarımız var, işde ahırlarımız var. (I.16.26)

³⁴ krş. BOZ, *AMA*, s.35.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.56.; DİNAR, *BDA*, s.19.

³⁵ krş. GÜLSEVİN, *ÜİA*, s.18; BOZ, *AMA*, s.35; YILDIZ, *İMA*, s.30.; GÖKER, *BTKKA*, s.14.; DİNAR, *BDA*, s.20.

elli beş elli altıdan gün_ıaldıh. (II.5.6)

ō eveli yoğudun baña bi yatah_ıettilē. (II.7.32)

allā allā gel bah yaklaşTıkça gayb_ıolur görünmez hiş, bu yatan bônēy kövümüzün_ıetrafından ışınan yanā durū. (II.20.22)

yoh, yoh. yoh yavırım doKuma halı filān doKuma. (II.24.55)

1.2.1.6. ħ ünsüzü: Yarı belirsiz h ünsüzüdür.

allah yardımcın_ıossun_ıişāllaħ. (I.3.1)

maħkemedē adamımız yoK. (I.4.9)

noħuT yetişir. (I.8.16)

burası dāħa bundan çoK dışarda. (I.11.134)

gelen toħumu da gübre. (II.2.55)

mezela tabi muħtar_ıodasına da gelinir. (II.10.76)

bizim māħalle odaları vardır. (II.14.89)

onnan sōña nüşan tāriħini belli edēsın. (II.26.12)

1.2.1.7. k ünsüzü: Yarı belirsiz k ünsüzüdür.³⁶

hoş beş_ıoldük sarmaş dolmaş. (I.6.63)

yā yā anğarada işē gördük. erzincāna gittiK, tekrā geldiK bi yolda bizim oğur yazarlımız işē olmayınca, yapıyorduk da ben beK dayanamadımdan soğulmadım_ıōne. (II.17.62)

1.2.1.8. K ünsüzü: k(e)-g(e) arası ünsüz; yarı ötümlü, patlamasını kaybetmiş bir ünsüzdür.³⁷

yüzük dakalā. (I.1.7)

bi beKci, benim kamyonlarım varıdı. (I.8.10)

amma elli sene, kırk sene sōñuna, adamın şindi evinde teKnoloji. (I.9.47)

erkeKle şōne şōne bi gözüynen gelir, ğarılara bağadı. (I.18.14)

köyümüz, gelenek, görenēmiz, işçiliKle geçiniriz hepimiz. (II.1.11)

şindi geşlē eKseri bileziK_ıistēyōla. (II.9.23)

³⁶ krş. BOZ, *AMA*, s.36.; DİNAR, *BDA*, s.21.

³⁷ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. XIX; GÜLSEVİN, *UİA*, s.19; BOZ, *AMA*, s.36; YILDIZ, *IMA*, s.30. ÖZKAN, *SYAÖ*, s.55.; ŞAHİN, *BMA*, s.27.; DİNAR, *BDA*, s.20.

bizim türKçemiz hepisinde istanböl türKçesini dutar yāni. (II.14.41)
erKeKlē ayrı oynā, bizim bayannā ayrı oynā. (II.21.16)

1.2.1.9. ƙ ünsüzü: kalın art damak k ünsüzüdür.

halıcılıkTan ğalğındıydı bizim köyümüz. (I.4.60)

okul ğapalı daşımali çocuKlā şu.ūda gidiyō. (I.9.18)

canak çölmeK çıkıyō çoKça. (I.12.8)

ğış.öluse zobesini yakıyolā adamınan.ülgileniyolā. (I.14.8)

valla ekleyecek, aklımermeyō ğayri. (I.18.27)

asgerlīme çok dıKKaT.ēden bi Kişīdim. (II.5.47)

tabi geçim sıkıntısı oluyō, evet. (II.13.34)

tırpancı biçiyor, sen.arkasında tārlayı dırmıKlıyorsuñ, dene ve saplar ƙalmasıñ
 diye. (II.19.13)

yatır hakkında bi şey bilmiyyon. (II.25.46)

1.2.1.10. Ƙ ünsüzü: ƙ(a)-ğ(a) arası ünsüz; yarı ötümlü, kalın bir ünsüzdür.³⁸

ata bindiriP selevātladıKlarında, oda sahibi de buña beddü.ā etmiş. (I.2.9)

Kaç kişisiñiz dēdi? (I.6.64)

Kırkelli atmış Tāne besi toğlusu olur, ğoç.ölur. (I.8.36)

ötekileri otuz ğırK metrede çıkan ğuyu onnar. (I.13.40)

arıcılıK yoğ, malcılıK vağ, (II.5.26)

Kara ādil isminde bir şahıs geliyō buraya. (II.14.2)

mā.alle odaları var, faKaT yanī bu ulaşım lar yağınlaşınca odalār virāne oldu.
 (II.16.9)

1.2.1.11. P ünsüzü: Yarı belirsiz l ünsüzüdür.³⁹

vādım da nasıl.ölduñ dēdi. (I.6.147)

tavū.uñ fil'ān vāsa kesiP yèyon. (I.7.33)

gece ğaldırmayoS şimdi tamam, şimdi ğafkā. (I.9.69)

neden baKmadıñ veya tamiratını ilk.öñceden belirtmediñ diyereKten onnara bi
 iğazda bulunurf'ā yani bōle bi şey. (II.2.46)

³⁸ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. XIX; GÜLSEVİN, *UİA*, s.19; BOZ, *AMA*, s.36; YILDIZ, *IMA*, s.30.
 ÖZKAN, *SYAÖ*, s.55.; ŞAHİN, *BMA*, s.27.; DİNAR, *BDA*, s.20.

³⁹ krş. BOZ, *AMA*, s.37.; ŞAHİN, *BMA*, s.28.; DİNAR, *BDA*, s.21.

burayá gèlmiş, şēhefe hamza. (II.8.59)

1.2.1.12. η ünsüzü: Nazal g ünsüzü, genzel art damak g'sidir; birçok Anadolu ağzında rastlanan bir ünsüzdür.⁴⁰

osmanı görmediñ mi benim? (I.1.30)

músafirin içerisinde, bi atıyla paşa gelmiş. paşanın ismi ışık. (I.2.3)

üyü ün başına bôle bi şeyle yapsalar gerek. (1.12.6)

misâfir gelen ğalıyō. hangi odaya girerse ōrda yakın ğonşuları bakıyolā yāni.
(I.14.7)

dünür vāmadan bitē. (I.18.2)

aynı gün veya ondan evvāl birbirile anlaşıyō, sözünü kesiyolar, iki ğomşu gidiyō. (II.1.39)

esgiden tabi birez maddi sīkıntı varıdı, biliyo musun? (II.2.10)

satın aldılā yēni yēni iyi evlē başladılā yani buriya da, tāpularını alınca.
(II.3.10)

biz buriya asgerlik yapmıya geldik, niye yolluyosunuz dedim. (II.4.38)

yollarıma ğönüllerini çiçek diye seren kızlār, ben bir yıldā dōrt yüz yıl, dōrt yüz bahār yaşarım. (II.8.22)

iki tanisinin etrafı dolanır. (II.10.106)

yav günün şartına göre, günün şartına göre. gerekirse evde yapıyoz. (II.18.38)

burda dedim, bi şe vā heral dedim, baña el èTdilē, dızıKdım vādım. (II.22.17)

davul burda çalınmaz ğabirin etrafında. (II.26.38)

1.2.1.13. 'n ünsüzü: Yarı belirsiz n ünsüzüdür.⁴¹

ōlen namazına eñ geÇ dēdiñ gibi ikindi namazından çıkışın defnederiz.
(I.5.105)

kōşkkōyde mūhtarınañ diyalōğu ğurduK. (I.6.159)

ğına gecesi ğız evine ōlan evi çalgıynan gider kōv halkı geñçleri birikir,
gider orda oynarlar, çalgı yapallar. (I.8.55)

ne bilēñ işdē mērcimeK vā, mērcimeK vā. (I.10.19)

⁴⁰ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.49-50, GÜLSEVİN; *UİA*; s.18; BOZ, *AMA*, s.37; YILDIZ, *IMA*, s.30. ; DİNAR, *BDA*, s.21.

⁴¹ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.49-50.; GÜLSEVİN, *UİA*; s.18.; BOZ, *AMA*, s.37.; YILDIZ, *IMA*, s.30. ; DİNAR, *BDA*, s.22.

süleyman tuṛuṅç, arızlı muhtarı. (I.16.1)
o da şeye veriyomuş. baṅt şeyde televizyonda izlëyoz. (II.7.54)
sabah, sabah ğahveltisi, ôlëṅ, aKşam yemeĝiṅiz gelir. (II.12.94)
hamı seniṅ terfîṅ, efennim bân giTmedim yüzbaşı bana bişë vërmediler dëdim
ana nasî olurumuş ya filân dëdi. (II.20.52)
işiyimdëṅ, siṅirimden. (II.21.57)

1.2.1.14. P ünsüzü: p-b arası ünsüz; yarı ötümlü, patlamasını kaybetmiş bir ünsüzdür.⁴²

bizim köv , bizim köv meyvâ ediyolâ hëP. (I.1.25)
o da ibâdeTüederken sâĝa selâm veriP, sola selâm verdüinde, ya bôle beraber bi
tabaK kiraz. (I.2.7)
iPüèTmëyöla ben görüyon televizyon da hep ipe seriyolâ, ipe çiziyolâ. (I.5.66)
naKliyâT yaPTım ben çok büdâyaldıK sattıK. (I.8.14)
inşâtüişde bu yapılanüevlëriṅ çoĝunu o yaPTı. (I.10.49)
meselâ bunâ he Patetesı satıyölâ canım. (I.11.140)
cenâbı allâh kimseye dert veriP de dermanüaratmasıṅ. (II.1.105)
bizüişë şu anda ĝıPta ederiz, biz tabi hâlile. (II.2.15)
rapor benim bôle bôle raporum vâ, raporumda şu, şurla var diyeymişim, bana
hafif hizmeti olan yeri ĝazandıP, sekizüayüerlik yaptırcaKlarmışımış. (II.4.40)
araP köyünden gelmiş. (II.7.4)
o şë yaPraK sarması. (II.9.46)
yolu meydana getirdik son zamanda ĝara yolları sayiP çıktı. (II.14.11)

1.2.1.15. r ünsüzü: Yarı belirsiz r ünsüzüdür.⁴³

patetes, yımırta çilbiri èderiz, onu götürürlëf toplumüarasında yërlë. (I.3.36)
bi câzölum vâf. (I.4.5)
malcılıK beK fazla dïüil de varüo ĝadâf. (I.5.31)
söṅa arazi yollarımız da daṛ. (I.9.79)

⁴² krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. xx; GÜLSEVİN, *UİA*, s.19.; BOZ, *AMA*, s.38.; YILDIZ, *IMA*, s.31.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.55.; ŞAHİN, *BMA*, s.28.; DİNAR, *BDA*, s.22.

⁴³ krş. BOZ, *AMA*, s.37.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.56.; ŞAHİN, *BMA*, s.28.; DİNAR, *BDA*, s.22.

onnār burda bi dā gişi varıdı bñ bu osmaniñ yanında duruyō onnā ōrdan birini vurmuşlar. (I.11.188)

yāngınnar sülāsi dēriz. (I.17.8)

cenābı allā hükümetimize zevāl vefmesin. (II.1.105)

he tabi uzağ dolmuşlar dōrt millōn alıyōla. (II.5.28)

bunā hepsi beraber götürür odaya, odada yērlē o yēmeği, böyüKlerinen bayrāmlaşırlā. (II.9.55)

bō üK baş bi de ileşbefliK. (II.12.26)

ōlē bi sefē gidef gelī, bi bi dolmuş vardır. (II.13.38)

valla acāmi birliñde acar bi zopa aTTı bi çavışın biri, onu unutmoyon. acār dövdü. (II.21.52)

onnarınan birlikte bu uzunpınarda filan çoğ sınır gütmüşlef. (II.23.148)

bizim patemiz, mancarımız, bu işlerimiz çoğ. hanı öyle şērlı gibi oturup da o işleri edemezlēf. acığ (II.25.27)

1.2.1.16. S ünsüzü: s-z arası yarı ötümlü, bir ünsüzdür. ⁴⁴

düğünde şeyler bişiriyō. ōle yiyoS. (I.3.52)

vağıf bi sekiS on senedir. (1.4.4)

çığdı, yüS yetmiş metreden, köyü anca idāre ediyō. (I.5.28)

āskerliğ kātlarını almaya sülüslere gidēken, Sabāleyin gāktım ki ğar bembeyaS. (I.6.2)

ondan ğānıynan getiriyoduğ, öküS ğānısynan. (I.10.2)

basdırırmaSsa normal telefona şindi āsgisi zorluğ yoğ yāni. alō biz düğünümüze. (II.3.86)

mesela ğadın işde adağ adar oraya çocūu olmaSsa dolandırī, adını sultan ğoymağ şartıyla. (II.6.42)

türkiyenin hanğı il, hanğı ilçe, hangi ili ağlıña geliyosa hePsine gidiyoS. (II.11.3)

biz saña düñürçü varıcaz müsāde edēseñ, dēriS. (II.12.38)

Sorar, annesine sordurur. (II.16.35)

1.2.1.17. Ş ünsüzü: ş-j arası yarı ötümlü, bir ünsüzdür.

⁴⁴ krş. BOZ, *AMA*, s.38. ; DİNAR, *BDA*, s.22.

şindè erzurūm ile anKara arası aTmişbeş liraydı, aTmişbeş lira, yirmi lîrâ da afyon anKara arası seksenbeş lira. (I.6.16)

arkadaşın biri ben tertîP, izne gelmiş. (I.15.48)

pancar çoK ekediK de tonaş kısık lanınca az ekiyolâ. (II.3.17)

acıK sulaK yerimiz vardı dâvlet elimden aldı, bafaş yapıldı. (II.12.28)

1.2.1.18. T ünsüzü: t-d arası ünsüz; yarı ötümlü, patlamasını kaybetmiş bir ünsüzdür.⁴⁵

ğış, ğış hazırlıkları, odunuğu, kömürünü, geven getiriz biz, Tiken. (I.3.22)

içerilerde belki yapâbililer. ğına gecelerinde bôle bi kendi aralarında bi aralarında bi mu abbeT yapâbililer. (I.4.27)

a yavrım hadi zâyîf ya o da mazoT para, su para. (I.7.29)

hindi zaman deñiştî vaz geçtiK. (I.8.12)

burda vâ okulumuz şurda böyük okulumuz boş duruyō işte he daşımali, daşımali gidiyō. (I.11.150)

üş dört tane odamız var. (I.15.12)

aқыuva ismi altmış üşte dē iştî. (II.1.3)

malatyada üç buçuğ ayacemî eyitimini gördükden sōrâ ağrıya, ordu donatım taburuna giTTim yâni. (II.2.36)

ordaki, şu ūdaki şübe bizi o zaman î dağ ve ğomando ğursuna ğatılabilir mi, ğatılamaz mı dēye heyeT roporu istedi. (II.4.18)

ordan atatürK havalânına , yeşilköye, ora giTTiK. (II.7.20)

sōra bu çēyiz hazırlama işesine ğız çocūna, çocuKTan başladırılâ bi şelē ördürmeye, çe iz bōne hazırlâlâ. (II.11.11)

mûtâhiT geldi. bize saTTî. (II.14.10)

nēTmesi vâ mı? (II.18.19)

meselâ altı Tane aldrısıñ, altı bileziK, mesela bi sēt. (II.26.14)

1.2.1.19. t' ünsüzü: Yarı belirsiz t ünsüzüdür.⁴⁶

yâ kemikli olū yaħut' dōranmış et olū. (I.3.41)

⁴⁵ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. XIX; GÜLSEVİN, *UİA*, s.19; BOZ, *AMA*, s.38; YILDIZ, *IMA*, s.31. ; DİNAR, *BDA*, s.23.

⁴⁶ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. XIX; GÜLSEVİN, *UİA*, s.19; BOZ, *AMA*, s.38; YILDIZ, *IMA*, s.31.

orda da māmīṭ sultan var, oraya dolanırlar. (II.10.109)

işTe denesi remorga dolduruP geliyō hayafa dökünüyola avlıya yani. (II.11.54)

1.2.1.20. w ünsüzü: Çift dudak v'si; ötümlü, sızıcı ve çift dudakta boğumlanan bir ünsüzdür.⁴⁷

odalarımız gene üş Tane ewetoda var da birezleri haraP oldu. (1.5.109)

sōra yaw sorma mı? (I.7.58)

ya walla ôle bi belli olur alıcak vericeK işeyi olur. (I.17.14)

işde bu ğale, ğawur ğalesi bu ğalenin adı. (II.6.33)

yāni ôle bi sülāle var. hāla mewcuT. (II.10.18)

belki beş sewer, orada o incirliKTe görev yapākan bōle toğa yaptıK. (II.23.78)

1.2.1.21. ú ünsüzü: Yarı belirsiz v ünsüzdür.⁴⁸

ō kardeşim yaú hoş geldiñ. (I.6.63)

ôle yapırız yāúrım. (I.10.21)

ēúlerden yemekler gelir. (I.17.31)

düğün bir haútanın içinde alı vèrisiñ. (II.21.15)

ğurbanını hocaya ve biliyōsa kendi duúasını ğurbanını kesdirir. (II.26.88)

1.2.1.22. ý ünsüzü: Yarı belirsiz y ünsüzdür.⁴⁹

verdiKTen sōña tabi söz keselē, nişannālā, kaýve içelē, onnan sōña gün verilē.
(I.5.38)

neýdiyosuñ burda? (I.6.63)

bān mūtarın anasıyın. (I.7.34)

biñ doğuz yüSälli dōmluyūm. (I.9.1)

bū buda oña yenilince bu üsküdarı asmışlā bu oynaýanolu mēmedi. (1.11.6)

esgisi deýil. (I.16.38)

başga bi şeyolmas. (II.3.3)

buýdeyi çekdiriyoS değirmende. (II.9.43)

yā baýa bi istemēde vèrilmèyō. (II.17.28)

⁴⁷ krş. BOZ, *AMA*, s.38.; DİNAR, *BDA*, s.23.

⁴⁸ krş. BOZ, *AMA*, s.39.; ŞAHİN, *BMA*, s.28.; DİNAR, *BDA*, s.23.

⁴⁹ krş. BOZ, *AMA*, s.39.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.57.; DİNAR, *BDA*, s.24.

pēnir, almaya gitdidiK ya ōrdan. (II.22.49)

acıK yeni yetişen geşlē söyle. (II.25.27)

3. TABLO: ÜNSÜZLER

	SÜREKSİZ			SÜREKLİ						
	Ötümlü	ötümsüz	yarı ötümlü	ötümlü	ötümsüz	yarı ötümlü	nazal	yanaklı	titrek	yarı ünlü
Dudak	b	p	P	w			m			
Diş- Dudak				v	f	F				
Diş	d	t	T	z	s	S	n			
Diş- Damak	c	ç	Ç	j	ş	Ş				
Ön Damak	g	k	K	ğ	h				r	y
Art Damak	ğ	ķ	Ķ		ħ		ŋ			

- Yarı belirsiz ve yarı sürekli ünsüzler tabloya alınmamıştır.

2. SES DEĞİŞMELERİ

2.1. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

2.1.1. Ünlü Uyumları

2.1.1.1. Damak Uyumu: *ÖTT'de* çok ileri durumda olan kalınlık-incelik uyumu; Anadolu ağızlarında yörelere göre farklılık gösterebilmektedir. Hem *ŞYA* hem de komşu ağızlarda (*KYA, UIA, AMA, IMA*) söz konusu uyum ileri safhadadır. Ancak bu uyumun iki farklı yönünü belirtmekte fayda var:

2.1.1.1.1. Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Damak Uyumunun İleri Olduğu Durumlar

2.1.1.1.1.1. Kök ve Tabanlarda

2.1.1.1.1.1.1. İlerleyici Benzeşme İle:

Kalınlık:

elāmdülāh köyümüzde hiş fayızlı para alan yoḲTur. (I.4.1) “faiz”

acamı birli erzincan. (I.6.72) “acemi”

fākır olunca, ğāldırāmıyoS, düün edilmēy ki. (I.7.16) “fakir”

yanı mūtarlıḲ aldımız için āldı. (I.9.7) “yani”

yāni ğidemēcē bi şey. zāruḲ Ḳalısa, aḱlayabildiyeḱ bilmiyorum bu kelimedenden bi şey. (II.2.23) “zaruri”

hususı ne zaman olusa ossun camıe toplanır, ne varısa camiden çıktımınan bōne ziyāret olur. (II.17.17) “hususı”

onnan sōra bize de gelen mi var? āmaT. (II.22.14) “Ahmet”

teḲKe köyünnen bizim burası aynan bu köy başōren nasıl, o şekilde yaşarız. (II.24.50) “aynen”

İncelik:

ha, mezer sabahtan yō, o ğün ha olmaz. (I.3.37) “mezar”

yalınız eşğāre filen yoḲdur bizim. (I.4.18) “filan”

birez şeyli loḱul tepsi onu bişiyi meselā suyuḱ, yağıñ içinde ğızardır ğızardalı tepside ğorlā. (I.5.94) “biraz”

otuz beş lire de şübeden yolluḲ vēdilē. (I.6.30) “lira”

eseler sülālesi, çoḲ sülāle. (I.17.8) “İsalar”

türk, kövün eses genel yapısı türk yāni. (II.6.23) “esas”

sabah ezeni cāmi, cāmiden çıḲTı mı, ğabir ziyāreti. (II.16.57) “ezan”

şurda şu oldu dēdi mi inenco. (II.25.48) “inanç”

2.1.1.1.1.1.2. Gerileyici Benzeşme İle:

Kalınlık:

hālva, şey_uolan bazar halvası alır. (I.10.21) “helva”
asas otuz do_uzlarınınan giTdiK de. (II.15.11) “esas”
toplandı etraf gönşular filan. (II.18.23) “filan”
meselā birāz nufus azaldı. (II.24.44) “nüfus”

İncelik:

ğaçakçılıK yaparlardı, esgerler. (I.4.81) “asker”
burdan şūda gidēken cēminin ö_une indik, cēminin ö_unde rāmetli
āmeT_uābēy vardı. (I.6.4) “cami”
şübede bekledik, sıra gēldi. (I.6.6) “şube”
geldi mi sandelle vēririm. (I.8.31) “sandalye”
ben bile yāni gēyindim birkaç defe ama o ādeTler ğaKTı şindi. (II.10.49) “defa”
erfe günü, erfe günü sabahtan. (II.12.62) “arefe”
altı dene torunum vā hāfiz. (II.15.9) “tane”

2.1.1.1.1.3. İki Yönlü Benzeşme İle:

bölük çavışı da yedi bizinen barabar. (I.15.55) “beraber”
öteĝi gün sūnnet_eTTirdi bizim çocu_uĝlā kamara, kamara, kamara. (II.7.53)
“kamera”
şindi kesdeneliK vā. (II.15.166) “kesdane”
ya patoz, yā şöle bi a_uklıma gelmeyō aslında bizim ço_uK, mācaramız ço_uK, her
giTdimiz yerde ğannıyı deviriydiK bi şēler_u olurdu. (II.22.38) “macera”
adam bi haFta ben sēyini_u içinde menevre eTTim, şeyini_u içinde
tālimĝahını_u içinde. (II.26.142) “manevra”

2.1.1.1.1.2. Ek, Bağlaç ve Edatlarda:

i- fiili çekimleri

bi de ali erĝāh varıdı, şū_uTTa. (I.5.2)
zāten burda adresiyi de aldımıdı. (I.6.61)
saĝısa ĝula_uĝları çınılasın, öldüyse allah rahmeT_uylesin. (I.6.119)
oT çayı bōle fazla çay da yoĝudu, ĝave boludu yalnız. (II.1.95)

hayvanısa meselā hayvan şeyiyse biráz zor. (II.2.72)

baK soKaKlarımız bütün camırıldı. (II.3.29)

kim ufaġısa, bi de çay bişirme meraKlısı vardır, büyüKlerin ıçinde de.

(II.12.100)

o ġayınım ataşcıydı o. (II.15.41)

hayır bizim ġünümüzde oKul yoġudun (II.16.1)

+i-ken+ (zarf-fiil)

cāminin öñüne getirilē meselā arife ġünü burda millet cıKāKana. (I.5.101)

arakan bi sabahcı ġāhvesi bulduK, girdiġ ıçeriye. (I.6.56)

evet efennim esgiden biz odalara da ġuymazlardı çocukun bizi. (I.15.59)

gördüm yoKKan ġünāhım. (II.8.95)

işini bulan çoġu, acıK hāli vāti ī olan çoġu da ġorkan meselā ben yabana ġiTsem ġeçim edemen belki diye ôle ġidemēyō adam. (II.13.16)

onu da devleT burayı araşdırıkan araşdırıkan bu köyü ormanīye bāladı.

(II.23.32)

+ki+ (Aitlik Eki)

pādişānan harb etmiş girit iki defa üçüncü defākı harbinde bi türkmen beyinen pādişā birleşmiş, oynayannı ôlunu yēñmiş burda. (I.11.5)

maġala çıkarısıñ sobadakı közü. (II.1.90)

harman yerine boşaltılır, teKrar tārladakı sāpları bitesiyē ġadar bu şekilde devām èderdi. (II.19.19)

altından mermerlē çıkıyō bizim şu ūdun. burlar o zamankı, o hangı devirdeyse, kaç senelerinde, burayı bilemeyoz. (II.23.5)

şindi şu anda, şu andakı durumunda ġızın aynı meselā çamaşır maġınası, buzdolabı, televizyonu, fırını, elektirik süpürgesi, çelik tenceresi şu anda bunnar alınır.

(II.26.27)

+ile(n)

arabaynan gelifler. (I.4.56)

burdan, köyden bulmuş, bi arkadacınan göndermiş parayı şu üda. (I.6.20)

efennim nelē nelē ſu adamnan biz nelē çeKTiK ne yerlerde ne mal,aldıK ne zaTdıK ne batırdıK? (I.8.94)

biz,odunu taraynan ğıyıyōduK. (I.10.60)

çoban halk çeſiTnen gidiyō, sıraynan. (I.13.67)

ſey ġızınan olanı yan yana otuTTurulā, yüzüK takalā niſanı odlūna belli olsun diye. (II.3.79)

odalāda oynalādı çalġıcılarınan. (II.6.4)

ondan sōra patoz varısa potozunan, yoksa düvennen. (II.11.40)

bubamınan emmim bacanaKlā. (I.15.105)

2.1.1.1.2. Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Damak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar

ÖTT’de kalınlık-incelik uyumunun var olduğu bazı kök ve tabanlarda, ſYA’da uyumsuzluk görülebilir. Bunlar sınırlı sayıda kelimelerdir. Ancak ekleşme sırasında özellikle inceltici ünsüzler (c, ç, n, s, ſ, y) komşuluğunda kalın sıradan kelimelerde Bunun yanında birkaç ekin de çoğu kere ince ünlülü ſeklinin kullanılması yine uyumu bozmaktadır.⁵⁰

2.1.1.1.2.1. Kök ve Tabanlarda:

ondan kim çörba, bamye bu yemeKlē. (I.1.11) “bamyā”

ya yā donbay filan yoKTur bizim köyde nērden,olcaK donbey. (I.1.30)
“donbay”

oda sahibiniñ bi başġa böyükleri de yāmır dü,asına çıKdımız ziyāret yeri, baba daġına göndermiş. (I.2.5) “dua”

büber ġurarız, domatiz ġurarız, hiyardan ġurarız. (I.3.25) “hıyar”

hudüTTa gümrüġ,asgeriydim ben. (I.4.78) hudut”

biber, bostan, keleK,onnarı ġurāla, lahene da ġuralā. (I.5.68) “lahana”

isdazyonda dolaſıK dēdiK, temam dolaſıK dēdiK. (I.6.10) “tamam”

allah razi olsun,adama. (I.6.65) “razi”

⁵⁰ krſ. GÜLENSOY, *KYA*, s. 33.; GÜLSEVİN, *UİA*, s.21.; BOZ, *AMA*, s.48.; YILDIZ, *IMA*, s.24.; DİNAR, *BDA*, s.27.

sebze, fasulle, biber, patatiz, afiyon, buydey, ekiyoruz. (I.15.10) “buğday”
 göcā demniK cezvā bōle cezvāyī doldur. (II.1.93) “cezve”
 yāni üstüne biráz çerez gör, meyva gör gelin gızın geycē älbiseyi gör. (II.3.90)
 “meyve”

ben bozan köyü mūtari kázim aķbaş biñ doķuz yüz_elli dō_umluyum. (II.5.1)
 “kazım”

dişaridan gelen sonradan. (II.10.21) “dışarı”
 iş ayşema elir, ayşem da yèrsiñ. (II.12.96) “akşam”
 altı sayfe. (II.15.8) “sayfa”
 hanı öyle böyük. nasī sayğı duycañ? (II.25.40) “nasıl”

2.1.1.1.2.2. Eklerde: ŞYA’da inceltici tesiri olan ünsüzlerin bulunduğu ekler, kalın sıradan kelimelere, ince ünlülü olarak ya da kendinden sonraki ekin ünlüsünü incelterek getirilebilmektedir.

Şimdiki Zaman Çekiminde -yo(r)

bizim köyümüz bōne durum_işTe geşlerimiz yabana gidiyō. (I.7.13)
 bir haFta sōñuna buraya çocuĶ geliyō, cuma gün geliyō. (I.9.85)
 bubamgil, annemgil biri diyarbakırda, biri diyarbakırda orda ölüyō. (II.15.114)

Gelecek Zaman Çekiminde -(A)cAk

nişan mı goycez yoĶsa hemen_etcez mi dū_ünü dèrle. (I.5.38)
 yolculuĶ yápcez_uyku şēder, sallār dēyēleK, yaTdım uyuyāmadım. (I.6.12)
 ben şöför_olmeycen. (I.6.90)
 verise veri vermesse orda alcez. (I.15.16)

2.1.1.2. Dudak Uyumu: Düzlük-yuvarlaklık uyumu **ÖTT**’ye göre ileri durumdadır. **ÖTT**’de dudak ünsüzleri, yuvarlaklaştırıcı etkileriyle çoķu zaman uyumun bozulmasına neden olmakta, bazı alıntı kelimelerin orjinal hâllerine baķlı kalınması uyumun dışındaki kelime sayısını arttırmaktadır.

2.1.1.2.1. Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Dudak Uyumunun İleri Olduğu Durumlar

ıspanak vā, tere vā, marıl vā, roğa vā, hër şey vā. (I.1.35) “marul”
 hamırÇişi olan yāvurım. (I.10.6) “yavrum”
 kerpiÇlen örüyolar, üstüne de bôle çamırlan kapadıyolar. (I.13.33) “çamur”
 bizim köyümüze davıl girmezdi. (I.18.8) “davul”
dokduruñ kontürolü altında ne gerekiyosa o yapılyō yani. (II.5.23) “dokdor”
 çoK çoK dülbēt, hāvlı, ğıza ğeyiceK_eşya. (II.9.24) “havlu”
 yani hoşaf dēdī komposta. (II.11.21) “komposto”
çapıtcılā şindi köklü zengin meselā yāni. (II.15.138) “çaput”
 bi de yani su moturumuzza mozoT ğüyōz. (II.16.20) “motor”
 arabıya ğōşTuK, üstüne bindiK tırpan, tırpancılara beygirlerin hamıdını
 ğeydirdiK, yāmır yağıyō, çamır sū, bizim yollāda bērbat_olurdun. (II.22.50) “hamut”,
 “yavrum”
 tīnas, tīnās dēdīmiz_ō samān toplanan deneli samanıñ toplayıp ta harmanda
savrılma düzeni yāni. (II.24.119) “savrul”
 yēme şeyleri ğüneyiK, ğara ğavık, yemniK. (II.25.11) “gavık”

2.1.1.2.2. Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Dudak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar

cāmiden gelince deK biz hazırlıkları yaparız, odiya giderler. (I.3.34) “oda”
 şeyīdi yani mācur. (II.15.47) “muhacir”

2.1.2 Ünlü Türemeleri:⁵¹

2.1.2.1. Ön Seste Ünlü Türemesi: “l” ve “r” ünsüzleriyle başlayan alıntı kelimelerde tespit edilmiş az sayıda örneği vardır:

ırceP_ā var. (I.4.69) “recep”

⁵¹ Sadettin ÖZÇELİK “Türkçede Kullanılan Arapça Kelimelerde Görülen Ses Olayları Üzerine Bazı Tespitler” Türk Dili, *TD*, S. 634, Ankara, 2004, s.550-562.; ÖZÇELİK “Türkçedeki Farsça Kelimelerde Görülen Ses Olayları” *TFKGSO*, *TD*, S. 612, Ankara, 2002, s.1033-1041.

arkadaş bize bal, ilazım, bal yeyceZ dèrdiK. (I.6.159) “lazım”
irāmeTlik meselā burda o şelē hep onnā şediyorduK. (I.11.184) “rahmetlik”
şeyli tahsili de yalnız nöbetçi çavışi işeyli doğulu. (II.14.155) “şeyli”
çoK irahat. (II.23.91) “rahat”
iramazan dōru mu? (II.23.93) “ramazan”
çalışma oranlarımız meselā bi dışarıya gider çalışırsaK, aydına uruma gider
çalışırsaK, öle deYilse yoK. (II.24.41) “rum”

2.1.2.2. İç Seste Ünlü Türemesi: İç seste, kelimeyle hiçbir organik bağı olmayan düz-
dar ünlülerin türemesi olayıdır.⁵²

ğabire götürüz. (I.5.107) “kabr”
başımıza bi malatyalı bi idiris ayabağan diye beK bi dene bi teymen vedilē.
(I.6.109) “İdris”

sağısa ğulaKları çınılasın, öldüyse allah rahmeTleylesin. (I.6.119) “çınla-“
afiyona götürüler. (I.15.69) “afyon”
hasan kaplan kadastiro bilir kişi atmış beş. (II.1.1) “kadastro”
geri yanımız kompile hep satın alıyōS. (II.12.34) komple”
işte bu teksitil fabrikalarında çalışıyolar eKseriyet. (II.14.32) “tekstil”
yalavaÇo taraF. (II.14.41) “yalvaç”
bin metire. (II.23.73) “metre”

2.1.3. Ünlü Düşmesi: ŞYA’da daha çok, iç seste düz-geniş ve dar ünlülerin düşmesine
rastlanmaktadır.

2.1.3.1. İç Seste Ünlü Düşmesi: Genellikle, tabanlara gelen ekler nedeniyle vurgusuz
olan orta heceye kayan düz-geniş ve dar ünlülerin düşmesi şekliyle görülmektedir.⁵³

-ø- < -e- / -a-

⁵² krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 44; GÜLSEVİN, *UIA*, s.27; BOZ, *AMA*, s.47; YILDIZ, *IMA*, s.28.;
GÖKER, *BTKKA*, s.13.; DİNAR, *BDA*, s.32.

⁵³ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 41; GÜLSEVİN, *UIA*, s. 28; BOZ, *AMA*, s.48; YILDIZ, *IMA*, s.27.;
DİNAR, *BDA*, s.33.

ya ya donbay filan yoḲTur bizim köyde nerden olcaḲ donbey. (I.1.30)

“nereden”

burda bi hizmetçiyim ben burda bôle. (I.4.4.) “burada”

sivasa vardık, arap köyünü arḲadâŞ sivasta ëncëdi. (I.6.46) “inecekti”

oralarda çalıŞır, işçilikle, ôle bi fazla gelir ğaynāmız yoḲ. (II.1.14) “oralarda”

yoḲ Şindi su geldi de, su geldi, ceyran geldi. (II.13.34) “cereyan”

siz ne ğadaḲ nerleri gördüñ dedine getirivercen ben onu Şindi. (II.15.43)

“getiriverecen”

-ø- <-i- / -i-

gersin geri ğarî, göceyi de çekdirisiñ döveriz dibeḲTe bûdeyi. (I.3.48) “gerisin geri”

on beŞ dağğada varabiliyô. (I.5.88) “dakika”

onuñ uçuñ ben de geldim mi ayleme, evime, damıma Şunu Şöle eTceñ bunu bôle eTceñ temiz olcaḲ bunu izâh ederiz. (I.8.28) “aile”

reçel olarak Şinci burda fişneye de reçel yaparlar, ğaysıdan yaparlar. (I.11.102) “kayısı”

dıŞarda, dıŞarda, dıŞarda. (I.15.39) “dıŞarı”

sen sor ben dëyvëren. (II.7.7) “deyiver-”

oña gelince accıK hafif vurdum. (II.14.161) “azıcık”

ilan da çıĝrıŞa hemen deliĝe girdi. (II.22.4) “çıĝrıŞ-”

-ø- <-ü-

ällä ömrünü vërsin. (I.1.42) “ömür”

Ek-fiilin çekimlerinde

ŞYA’da çoĝunlukla i- fiilinin korunduĝu görölmekle birlikte düştüĝü örnekler de mevcuttur:

hatır sayannâ dër, hatır saymassa demezlë. (I.1.40)

bi gelilë, iki gelilë üçüncü geliŞTe olcâsa, ğave içelë onan sōña bi kaŞ gün sōña bayâ äsgiden helvâ yërdiK. (I.11.52)

baḲasgerden geldim, izinni, birez raḲatsızlîm vardı. (II.2.19)

rāzi olcaKlar mı anlaşmaları birbirine yani bu konuda āsgiden,ōle deyildi
böyüKle ne dërse o oluyodu. (II.3.37)

o kövüñ,ōldü yèrde, bu kövüñ sı,ūrı eylenirmiş. (II.6.26)

doldurularmış,onlarıñ,ēvine annadıveridi bōle ğaya gibi dèrdi. (II.6.31)

eĝer,ōlursa dedim gibi olsun. (II.8.44)

2.1.3.2. Son Seste Ünlü Düşmesi: Birkaç örneği vardır.

iy gidelim. (I.6.49) “iyi”

ne bim benim gidem bay dedi. (II.18.4) “bari”

2.1.4. Yuvarlaklaşma: Genellikle dudak ünsüzleri komşuluğundaki düz ünlüler, söz konusu ünsüzler etkisiyle yuvarlaklaşır.⁵⁴

Yuvarlaklaşma örnekleri:⁵⁵

yoK, yoK,allā şükür,ō ĝudarlıK,insannarıñ,ēçerisinde bulunabilir yāni de
yoK,elāmdüllā. (I.4.33) “kadar”

sarma, bāzı, çoĝu da şē yapar büde yapar,eTli büde. (I.5.60) “pide”

altımız da bu cüvarlardan. (I.6.42) “civar”

sōña burda sülüman bey vā. (I.11.203) “Süleyman”

fen,ilerledi, tı,ilerledi o zuman,için, uyuzdan gözünü açamadı devlet, bitten
gözünü açamadı. (II.1.99) “zaman”

bütüm cenazelerimizi ğabirde girişdeki musallā taşına ğoyaraK cōme,at kaş gibi
duyduysa cenaze öldü zaman selā verilir cāmilerden herkez duyan gider. (II.14.103)
“cemaat”

şeyidi yani mācur. (II.15.47) “muhacir”

çoK güzel,oldu, gelirler husosu. (II.20.98) “husisi”

salatalıK, TomatiS, bübē, bostan ğavunuñ,ūfaKlarından, bunnādan. keleK dèriz.
(II.21.34) “biber”

onnan sōña nüşan tārîhini belli edēsın. (II.26.12) “nişan”

⁵⁴ bkz.KORKMAZ; *Grammer Terimleri Sözlüğü GTS*, TDK Yay., Ankara, 1992, s. 174 (Korkmaz, bu terimi **yuvarlaklaşma** olarak vermiştir, aynı kavram için **dudaklılaşma** terimi de yaygın olarak kullanılmaktadır.)

⁵⁵ krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s. 29; BOZ, *AMA*, s.49.; GÖKER, *BTKKA*, s.11.; DİNAR, *BDA*, s.35.

2.1.5. Geçişme: Çoğu kere bir arada kullanılan, biri son seste diğeri de ön seste ünlü barındıran iki kelimenin ünlülerinin kaynaşarak tek kelime hâline gelmesidir.⁵⁶

nēTsin? (I.1.15) “ne et-”

bi gün sabahtan_u ağşama ğada_Q köv_u işleri uvraşyon, ğoşuya çıkıyoz nişlicēz?
(I.3.28) “ne işle-”

ğalkınma ğöperetifi diyele_KTen. (I.4.49) “koopeatif”

nīdelim, nīdelim, nīdelim de bunnarı yocu_Tsa_Q ki dèyöz şindi. (I.6.36) “ne et-”

nēdem ben_uş dör_T çocū vā? (I.7.35) “ne et-”

yo_Q yā nārasın. (I.9.32) “ne ara-”

yassören_uonnar da yuğa ediyoS. (I.10.8) “Yassören”

ğapı gibi olsa nōlcāk yāni ceket yo_Q ar_Qkanda, icābında geycē_K yo_Q. (I.11.89)
“ne ol-”

şindi de kōföre gidiyolā. (I.18.23) “kuaför”

Karacōrenne hüduduz, şu_uTla hüduduz_uamma ğıraç. (II.1.24) “karacaören”

yani ortāsyadan gelme e_Kseri bizim buranıñ şeyi. (II.14.38) “Ortaasya”

onnan soñra işdē biz çorlu babasgi orlarda altay ğaldı_Q. (II.15.52) “Babaesgi”,
dërken yoğarda hoca bağırī hadiñ nēTTiñiz? (II.18.18) “ne et-”

2.1.6. İncelme: Çeşitli sebeplerle bir kelimedeki kalın sıradan ünlülerin ince sıraya geçmesi olayıdır.⁵⁷ **ŞYA**’daki ünlü incelmelerini **Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Damak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar** bahsinde genişçe işlemiştik (bkz. 2.1.1.1.2.) Burada ise; kalın ünlülü iken bir nevi sıra değiştirerek ince ünlülü hâle gelen ancak damak uyumunu bozmayan örnekler verilmiştir.

yapalāsa, yapmazlāsa üş ğap yème_K yèriz hemen temem, işde ôle. (I.1.14)
“tamam”

o_Qtar_uataman diyele_K bi tane batarya Qomutanımız_uemme o ğüdar_uefendi, o
ğüdar_uefendi. (I.6.106) “amma”

⁵⁶ bkz. Osman Nedim TUNA; Türk Dilbilgisi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü (basılmamış ders notları) *TDDN*, Malatya, 1986, s.43; KORKMAZ; *GTS*, s. 160 (Korkmaz bu terimi **ünlü kaynaşması** olarak vermiştir.)

⁵⁷ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 87.

esgeflimde sırtıma çenteyi aldım, arkaadaşlalan şu dādan, şu afyona giTTiK.
(II.7.10) “çanta”

nohuT_Uekmeği yediK, misir_Uekmeği yediK. (II.15.109) “mısır”

zenetÇileri getirmeyiz evet, haTTa bizim yāni şeyimiz şurda yeni yaptı, bu mūtar yaptı. (II.20.95) “sanatçı”

2.1.7. Kalınlaşma: Çeşitli sebeplerle bir kelimedeki ince sıradan ünlülerin kalın sıraya geçmesi olayıdır.⁵⁸ Yukarıda işlediğimiz inceme olayında olduğu gibi, burada ince ünlülü iken bir nevi sıra değiştirerek kalın ünlülü hâle gelen ancak damak uyumunu bozmayan örnekler verilmiştir:

onu_Uuçun ben de geldim mi ayleme, evime, damıma şunu şöle eTceğ bunu bôle eTceğ temiz_UolacaK bunu izāh_Uederiz. (I.8.27) “için”

2.1.8. Daralma: Çoğu kere daraltıcı etkisi olan “c, ç, n, s, ş, y” ünsüzleri komşuluğundaki geniş ünlülerin yerlerini dar ünlülere bırakmasıdır.⁵⁹

2.1.8.1. İlk Hecede Daralma: Eski Türkçede (bundan sonra *ET*), kapalı e olarak kabul edilen, Eski Anadolu Türkçesi (bundan sonra *EAT*) metinlerinde varlığını bilmemize rağmen imlâ olarak tespit edemediğimiz söz konusu ünlü *ŞYA*'da yerini i'ye bırakmıştır.⁶⁰ Bu olay diğer Anadolu ağızlarında da sıkça görülür.⁶¹ Bunlar dışında diğer kelimelerde de daralma olabilir.

ben sizi eliminen teslim_Uiderin sizi dēdi. (I.6.68) “et-”

ya şöle ağır di_Uil yā. (I.9.40) “değil”

şimdi buraya gelen bö_Ukler, biz burada ğattiyen hirkeze muhaKkaK buyruğ hoş geldiñiz dēyebiliriz. (I.11.67) “de-”

o da iv sā_Uibine ğalmış bi şe. (I.16.11) “ev”

⁵⁸ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 95.

⁵⁹ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s.159 (Korkmaz, bu terimi **ünlü daralması** olarak vermiştir.)

⁶⁰ Geniş bilgi için bkz.Gürer GÜLSEVİN, Erdoğan BOZ, *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi, Ankara 2004, s.96.

⁶¹ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s. 37, GÜLSEVİN; *UİA*, s. 30, BOZ, *AMA*, s.50.; GÖKER, *BTKKA*, s.11.; DİNAR, *BDA*, s.38.

benim yanıma geldi mi, erkeklē he dide mide bilmēyo. (II.7.14) “dede”
 orada gine yimekler gelir. (II.14.93) “yemek”
 adamı boynundan tuTTum yere çarpTım bi birini bi birini sonnā o deliğannı
şiyin emmisi oluyō. (II.22.29) “şey”
hir şeyi vā. (II.25.18) “her”

ı < o

her hāneden yani yemeK sıfra gelirdin fakat odalar göştü yıķıldı. (II.16.68)
 “sofra”

u < a

yoK yoK allā şükür, o ğudarlık insannarıñ, içerisinde bulunabilir yāni de
 yoK, elāmdüllā. (I.4.33) “kadarlık”

fen, ilerledi, fen, ilerledi, tıp, ilerledi o zuman için, uyuzdan gözünü açamadı
 devlet, bittten gözünü açamadı. (II.1.99) “zaman”

u < o

eTrafi bōle ğurā ğurā sufra ğurulur. (I.8.59) “sofra”
 seksen sekiz kilō gelmişiz, yāni ğumandō olamoyō. (II.4.21) “komando”
 lan ne çucū yā. (II.26.155) “çocuk”

ü < ö

hiş bi senelik, unu deymene götürürüz, üydür geliriz, (I.4.46) “öğüt”
 ilk, ilk ğuruluşu bizim sülāle beş, altı çadırnan bura oturmuş hacı yakıP küyü
 dèrlerdi ilkin ğuruluşda. (I.8.3) “köy”
hüyük lisyās ğasabası varımış. (I.12.1) “höyük”

2.1.8.2. İç Seste Daralma:

Bu ilk hecede kapalı e’ye mahsus ünlü daralması dışında, kelime içinde çoğu
 kere daraltıcı etkisi olan “c,ç,n,s,ş,y” ünsüzleri komşuluğunda daralmalar da vardır. Bu
 daralmalar hem **ÖTT**’de hem de diğēr Anadolu ağızlarında oldukça sık görölmektedir.

ı < a

ırımızan nēydiyön seņ? (I.1.30) “Ramazan”

cāmiden gelince deK biz hazırlıkları yaparız, odıya giderler. (I.3.34) “oda”

ya hēş durmayıP eyitim yapıcam yā, hēp. (I.6.129) “yapacağım”

fākır_ıolunca, ğāldırāmıyoS, dü_ün_üdilmēy ki. (I.7.16) “kaldıramıyoruz”

biz burıya asgerlik yapmıya geldik, niye yolluyosuņuz dēdim. (II.4.38) “buraya”

yāni herkes yapmıyo da yāni bir_ıiki yāni. (II.10.100) “yapmıyor”

o da yetişmedi olmadı dērken gine arabıyı tenēşir getmeye gittik. (II.18.16)

“araba”

çāpaya giTdiK, çapıyı çapaladıK, bitirdiK. (II.22.1) “çapa”

u < a

çekiveriyoS şuruya. (I.4.16) “şura”

i < e

hanı ğışlıK turşu gurarız, tometizlerden ğışa hazırlıK. (I.3.24) “domates”

afyondā gece sabāliyin şafaK_ıönünde sāt üş veyā dōrt sıraları, isdazyonda dolaşıK dēdiK, tamam dolaşıK dēdiK. (I.6.9) “sabahleyin”

hayvannar ğurbancılıK yaparız, besi besliriz biz çok. (I.8.36) “besleriz”

yani bize vēci_ıi o günün şartlarında sadece camlarının, oқuluñ camları üstünün kiremit, ğırıK kiremitleri. (I.9.29) “verceği”

bekliyiP duruyo. (I.15.43) “bekle-”

şu anda, gelirli olan para ederse, patetisden birez yüklü miktarda şeyimiz_ıoluyō. (II.2.53) “patates”

teknik dēmiyelim de. (II.6.39) “demeyelim”

çadırı çekiyōñ, saña tālimatı vèriyōlā, gitci_ıiñ yere ğadā gidiyōñ. (II.11.2)

“gideceğin”

çapāynan şōle Takdım da bi yelledim_ıarK_ıamdan_ıeşşinen ğadın geçiyomuş.

(II.22.8) “eşek ilen”

u < o

herkesiñ_ıevinde birer_ıişde ācizene motur var. (I.4.15) “motor”

ü < e

sōña burda sülüman bey vā. (I.11.203) “Süleyman”

2.1.8.3. Son Seste Daralma:**ı < a**

ôle fazlı bī geleneK görenek yāni. (II.3.33) “fazla”

arkasından bir hafta on gün sōña bi yolda gızÜävi baKlavı yapar, olanıñ gèycē gömleğini, şeyini alır. (II.3.93) “baklava”

i < e

benim şeyime göre, ha meselā bōyüK biri gelse gaQarın ben sandellī veririn. (I.8.32) “sandalye”

sebze, fasulle, biber, patatiz, afiyon, buydey, ekiyoruz. (I.15.9) “patates”

2.1.9. Genişleme: İç veya son sesteki dar ünlülerin çeşitli sebeplerle genişlemesidir.⁶²**a < ı**

aUarlık yoK bizde. (I.15.20) “ağırlık”

biz allah razası için misāfire bunu, sen bir hafta deylil, birUay da dursañ yine baQarız diyō. (II.3.156) “rıza”

a < i

şindi çamaşırı makane yū ğay. (I.1.16) makine”

e < i

búbam buradan sabāleyinUasvalta indi asvalTdan gedeceKdi. (I.6.13)

eseli köyü iyi, gine bizden ī, inni ī, etrafımız hep zenginUī. (I.7.18)

bi malasıynan, bi cekeci varıdı. (I.10.52)

ben meselā elli yaşındayım heş burda düÜünUeTmediK. (I.17.29) “hiç”

⁶² bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 160 (Korkmaz, bu terimi **ünlü genişlemesi** olarak vermiştir.)

köyün_adeTleri bir bir gezē hısım_ıaKrabasını felan zaman düğünümüz vā
düğünümüze buyruñ dērlē. (II.3.88) “filan”

şindi hemen hemene şē_er yeri orlar da. (II.13.30) “şehir”

o < u

ösandım gā neyden. (I.1.18) “usan-”

hēr_evde Kırk_elli atmış Tāne besi toklusı olur, gōç_olur. gideriz_aydın,
istanbol. (I.8.37) “İstanbul”

e şimdi ise gız çocukları tabi devamlı gadim durcaK dēyil bir sınıra göre duruyō
ondan sōña gız çoco_u evlendirdi mi giTTi. (II.1.34) “çocuk”

geşlede para olmoyodu. (II.2.10) “olmuyordu”

benim manga gomandanı da, çavışı da ranzada oturuyodu. (II.14.163)
“kumandan”

balқан ħarbine girmiş, yonan ħarbine girmiş. (II.15.87) “Yunan”

ğaracı, ħaracillengil hacı norı vā. (II.15.129) “Nuri”

ö < u

ondan çeki oyalardan, görseñ dē uçsuz böceKsiz. (I.10.28) “bucaksız”

ö < ü

saygısı vārdır_anasına babasına, meselā şu adam benden yaşlı, ben buña
hörmeT_ederim. (I.8.31) “hürmet”

yāni atmış paralıK bir_adama gōya bi can_ıçin eyvallā etmem. (I.11.8) “güya”

oğur, öfürü hoca meselā onuñ başını dönēr, ondan kerı eliñi öper. (II.20.15)
“üfür-”

yeTmiş hāne, nōvöz_ışde dört yüz kişi. (II.26.4) “nüfus”

2.1.10. Düzleşme: Çeşitli fonetik sebeplere bağılı olarak yuvarlak ünlülerin, yerlerini
düz ünlülere bırakmasıdır.⁶³ **ŞYA**’da birkaç örneğı tespit edilmiştir:

⁶³ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 160 (Korkmaz, bu terimi **ünlü düzleşmesi** olarak vermiştir.)

a<o

meselā millet vişne olur, arpa, būday, afiyan, arpa ekelē. (I.5.25) “afyon”
 sabāleyin sāt sekiz, doqızda belediye haperlosundan ilanāt ederiz. (II.14.74)

“hoperlor”

â<o

siz de sağālun. (II.1.113) “sağ ol-”
 şindi eKseri çoK sık yapılan, çorbā, et yemeği, pilav, kompâsta. (II.3.129)

“komposto”

e<o

yoKıaynı bōle teKniK düzen, demeKrası yāni o yöne i. (I.9.92) “demokrasi”

e<ö

şöferlüe meraK vardı bi de ben asgere giTmeden ēliyet aldım. (II.11.49)

“şöfer”

işTe denesi remorga dolduruP geliyō hayat’a dökünüyola avlıya yani. (II.11.54)

“römork”

i<o

her hāneden yani yemeK sıfra gelirdin fakat odalar göştü yıkıldı. (II.16.68)

“sofra”

i<u

ispanak vā, tere vā, marıl vā, roğa vā, hēr şey vā. (I.1.35) “marul”

oda sahibiniñ bi başğa böyüKleri de yāmır düasına çıKdımız ziyāret yeri, baba dağına göndermiş. (I.2.5) “yağmur”

avıcınıniçini bi yaladı, seni saTTekār seni dēdi. (I.6.139) “avuç”

ilk, ilk ğuruluşu bizim sülāle beşaltı çadırnan bura oturmuş hacı yakıP küyü dērlerdi ilkin ğuruluşda. (I.8.3) “Yakup”

işde ôle yārım. (I.10.60) “yavrum”

o odaya varısañ, o sülâle yeme, i getiri akşam, üstü, veyâviT sülâlesi. (I.17.32)

“veyahut”

bunnarı ekeriz. daha evelce nohuT, mercimeK falan bırçaK, ekilirdi de.

(II.10.112) “burçak”

işTe denesi remorga dolduruP geliyō haya’fa dökünüyola avlıya yani. (II.11.55)

“avlu”

açtıktan sonura tabi o ilkin hamıra maya ğatılır canım. (II.12.76) “hamur”

i<u

ondan keri, fasille yemeği yaparız. (I.3.35) “fasulye”

i<ü

arkadaş bu otobise binelim, gidelim. (I.6.54) “hamur”

2.2. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

2.2.1. Ötümlüleşme: Ötümsüz ünsüzlerin yerlerini ötümlü karşılıklarına bırakmasıdır.⁶⁴ Ötümlüleşme, hem *ÖTT’de* hem de bütün Anadolu ağızlarında çok yaygın olarak görülen bir değişmedir. Bu değişmelerin bir kısmı yarı ötümlüleşmelerdir.

Ötümlüleşmeyi üç başlık altında işleyeceğiz:

2.2.1.1. Ön seste Ötümlüleşme:

Ön seste ötümlüleşme birçok Anadolu ağızında olduğu gibi *ŞYA*’da da sık görülen bir olaydır. *ÖTT*’de de görülen ötümlüleşme örnekleri burada belirtilmemiştir.

#c < #ç

geçim ğaynaKları baya da sıkıntılı cünkü ekim şurda işde, bu şekilde, bu şekilde bi yaşam sürdürölüyöz. (I.9.88.)

câminiñ, önüne herkes bôle sıraya cizilir. (II.26.81)

⁶⁴bkz. KORKMAZ; *GTS*, s.151 (Korkmaz, bu terimi **tonlulaşma** olarak vermiştir.); TUNA; *TDDN*, s. 27-28.

#d < #t *ET*'deki #t'lerin Oğuz lehçelerinde #d'ye değişmesi yaygın bir fonetik eğilimdir.

dē Şo yandaki köyler yapā, zındı~~Q~~lā yapā. (I.1.36)

altın~~ı~~nci dağılıl, yüzü~~K~~ müzük dakarlar. (I.3.5)

dama~~T~~ ğolundan du~~t~~ā eve götürü. (I.5.58)

yā~~ı~~, duzu başĝa ĝatacañ. (I.7.30)

misafir bekleyen ĝonşularımız ço~~Q~~ bi ĝece daş çatlasa. (II.1.88)

dam~~ı~~ca diye bi yer var, Şu depede. (II.6.46)

onuñ yanında dırımı~~K~~cı lāzımdı. (II.19.10)

#ĝ(a) < #k(a)

ĝız, ĝız vurulur. (I.3.1.)

ĝoyunculu~~K~~. (I.4.12)

çobanĝaya āsgidir bizden, çobanĝaya ço~~Q~~ ĝaraĝol varımış. (I.5.23)

sülüsleri āldımızdā sülüsleri āldımızda, anayur~~T~~dan bir~~ı~~ār~~K~~adaş hađđı ĝārtal~~ı~~isminde. (I.6.8)

ilk, ilk ĝuruluŐu bizim sülāle beş~~ı~~altı çadırnan bura oturmuş hacı yağı~~P~~ küyü dērlerdi ilkin ĝuruluŐda. (I.8.3)

ĝırmızı mercime~~K~~ geliyo, ĝırmızı mercime~~K~~. (I.10.20)

esgiden~~ı~~erke~~K~~ ĝarıyı, ĝarı erkeĝi görmezdin. (I.18.12)

arazi var, ĝır bayır~~ı~~ışTe. (II.1.24)

orda rakatlı~~K~~la ĝadınna ĝına gecesini yapıyolā yāni. (II.3.101)

geliyō bū ĝaleyı ĝuytu görüyō kayayı. (II.6.15)

biz meselā yaz, ĝıŐ biz bū odalarda oturüz. (II.12.98)

elimizle, at~~ı~~arabalarıynan ĝum çek~~Ti~~K. (II.14.10)

bōle ĝol gibi ĝalın~~ı~~ilan. (II.22.2)

hēç birbirimize bi ileriden beri ĝavĝamız ĝürültümüz yo~~Q~~. (II.23.51)

#g < #k *ÖTT*'de de rastlanan örnekler dışında ön damak k'sinin ötümlüleŐmesine dair birkaç kelime tespit edilmiştir:

üş ĝıŐı yāzar, bi ĝıŐı bişiri. (I.10.5)

yāni harmana hiş ĝelmeyō. (I.16.21)

çobanlıK Ta yapıyomuş, adamın şeyi varımış yani geçi sürüsü. (II.6.15)
yani beygiriñ gendinden, tersinden çıkannarı yèrdiK dèyö. (II.15.89)

#z < #s

hiş ne Fişne oldu ne zebze oldu ne bi şey oldu. (I.4.58)
ne yerlerde ne mal_ıaldıK ne zaTdıK ne batırdıK? (I.8.94)
yoK zālīn. (I.8.103)
ya on on beş seneye ğadar hemen de zıfıra èner yani. (I.17.22)
hiç_ıasgerden hemen hemen zopa yemedim dèsem_ıolur. (II.5.46)
ben òrlarda biri zarrafçı dedi. (II.15.63)
onnā da yakmasını, zoba yakarlar. (II.20.81)
kendi köyümüzün zenētÇileri yapā. (II.20.95)
zabañTan hazırlıK_ıolū. (II.21.23)

Ön Seste Yarı Ötümlülük

#K < #k

baK Kaş gündür yatıyoz_ıeK_ımēmizi döküyolā biz nasi ètcez, paramız da ğalmadı yanımızda dèmişlē. (I.5.115)
Komserve ediyöz Fişneden, kaysiden, ondan_ıo şevtalılādan. (I.10.65)
Karacōrenne hüduduz, şu_ıuTla hüduduz_ıamma ğıraç. (II.1.24)
meselā bi genç bi Kızı bèyenmiştir tamam mı? (II.11.8)
evet gün ènmedikTen kiri, yoK aK_ırabalardan veyahuT koñşulardan Kazarla hazırlalar kepçe var. (II.14.107)
Kırk dene felān_ıonuñ yādigarı vā hāfiz. (II.15.176)
yer_ıaltı suyumuz yoK Kaynak da araştırıldı bi ara bi o da bulunmadı, kaçā rastlandı. (II.22.22)

#K < #k

Kendim hatta götdüm bildiñ mi? (I.5.75)
asgerlīme çok dıKKaT_ıeden bi Kişidim. (II.5.47)

#S < #s

Sābahdānı da bōreġidēriz, hoşaf, gine yèmeK nè olūsa, gine odamıza çıkarız, yediriz. (I.7.3)

Sorar, annesine sordurur. (II.16.35)

#T < #t, #d

ġına gecesinde türkü çekēlē, bilen Tef çalār. (I.5.51)

terfēleri TaKdıK. (I.6.128)

kimisi sekiz Takıyō, kimisi böyüKaltından, kimisi beş, kimisi üç dōrT bilezik. (II.1.45)

o tābi, onnā var Tabi. (II.3.19)

2.2.1.2. İç Seste Ötümlüleşme

2.2.1.2.1. Tabanlarda: *ET*'de ötümsüz olan bazı örnekler *ÖTT*'de ötümlüleşmiştir. *ŞYA*'da bunların yanında, aşağıdaki kelimelerde de ötümlüleşme tespit edilmiştir:

-ġ- < -k-

panġalarda filān hiş borçlumuz yoġtur. (I.4.10)

bütün yatırların başġanı dērdi, yani alaĖādar dērdi. (I.5.3)

faġaT ġacar yürüyüüz biz. (I.8.21)

yāni esġi yazı yāni dēmeK istedēim yazı. (I.11.25)

arazisi olan, sūlaĖarazi yetmiş, atmış deġar, iki üç ġoņşuda ancadır. (II.1.17)

işde üç ġulfuallā bi elhamoġur o geçiren insan kimse, yani bir itiġaT. (II.6.53)

birbirine arġadaş yav rahat otū. (II.12.36)

izmire giTTik de emmimiņ ġarı bildiņ gibi kışġac birisiydin işde. (II.22.36)

-Ė- (-K-) < -k- (-k-) (Yarı ötümlüleşme)

benim bu aKraBa. (I.1.21)

balçıKhisar kaşabası zafer maalle mūtarı mevlüt bozdaġ. (I.2.1)

başġa yèmeK, şindi böreK, çöreK ediyoduğ yā onnar ġaKtı. (I.3.14)

elāmdülāh köyümüzde hiş fayızlı para alan yoKTur. (I.4.2)

ayaKKabı bu çeşit şeyleri yaparlar. (I.5.49)

büKme eKseri, büKme çok yapā. (II.7.40)

oturma odası teKmil oluyō, mutfāğı teKmil oluyō, hepsi oluyo şindi. (II.9.28)

eKmēni yersin, çayını önden çay içēsın, sōña eKmeK görā, sōña nişan yaparlā.

(II.21.7)

-d- < -t-

isdasyonda tiren yok e nēTcez nēTcez. (I.6.53)

yā ğuru fasūlye gibi, badedes, badılcan māvsimine göre fasülle gibi. (I.9.55)

işi olan işine gidē, işi olmayan basduna yaslanaraK burdan camiye varī,

camiden evine gelir. (II.1.55)

kimisi de sāde örucunu açar, ifdārı yapar ondan sōña arfe günde de aynı tatlı

yapılır. (II.1.57)

-T- < -t- (Yarı ötümlüleşme)

para basālā ğımanıñ üsTüne, dāmada. (I.5.52)

bi ôreTmen, on dene çocūmuz vā. (I.7.46)

ticāreTcidi bizim köy baK burlarda ticāretcidi amma ilerleyemediK. (I.8.12)

bôle tepsiniñ içerisine dörTgen şeklinde, bôle loqmā loqmā görar, üstüne de

yoğurtlarlar. (I.13.27)

tahtacı dēyince şeye giTme aleviye deĝil. (II.1.82)

ileri giT geri giT dērken bān temelli yüzbaşı görünce sapıTdım bān. (I.14.148)

şū unuTğanlı oldu işde. (II.15.56)

-v- / -w- < -f-

şeylerimiz ilk deva ha. (I.4.29)

bôle içeride musavā yaparlar, bayramlaşırar. (I.4.36)

burdan gidekē asvat, anayurda ğada. (I.5.56)

el eti her havTa görü. (I.7.31)

Çomserve ediyöz Fişneden, kaysiden, ondan o sevtalılādan. (I.10.65)

ilk dewa bi, ilk şeyde ğadınna gider, onna erkeKlē gider. (I.17.16)

şindi biz de bu bahçeleden bi tane bahçe vēceKsin, etravı vişneliK. (II.1.43)

o zaman amcam varıdı doğuz sewe dedi. (II.15.86)

o adamıñ çivtini çibīnı ordan toplā alır geliriz. (II.23.63)

len o arabanıñ dēdi çanta bidonunun ğavası ne yana bađıyō arđaya bađıyō.
(II.26.161)

-F- < -f- (Yarı ötümlüleşme)

oldu ya ğazanamadı ilk sēFer. (I.4.75)

haFta bi gün götürü dolmuşTa çünkü hēr gün dolmuş müşTeri bulamaz ki.
(I.9.81)

işde bulunanı getirir, yediriz misaFire. (II.7.51)

-b- < -p-

deñizlide çoğ, aydında çoğ, afyonda çoğ, ısbartada var. (I.8.89)

-P- < -p- (Yarı ötümlüleşme)

göş Te olan vā ısbartada vā, deñizlide var, efendim izmirde var, afyonda vār,
ısbartada vā. (I.5.82)

o gūdā disiPlin sıkı, o gūdā sıkı. (I.6.82)

-z- < -s-

mezelá kimiñ atı birinci geldise oña bi dene şey veriledi, bōle yağasız gömlek.
(II.6.5)

meSelā bi istazyon arası. (II.23.73)

2.2.1.2.2. Ekleşme Sırasında Ötümlüleşme: İki şekilde olmaktadır. Birinci şekil, sonu ötümsüz bir ünsüz ile biten bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek getirilmesi (**VK#+V≠**); İkinci şekil ise, sonu ötümsüz bir ünsüzle biten bir kelimeye ünsüz ile başlayan bir ek getirilmesi (**VK#+K≠**)'dir.

2.2.1.2.2.1. VK#+V≠ : ÖTT'de olduğu gibi hemen bütün Anadolu ağızlarında görülen bir değişmedir. Bu değişme **ŞYA**'da oldukça ileri ve yaygın durumdadır.⁶⁵

K#+cV≠ < K#+çV≠

meselâ ben yalvaca yapá_ı vèrdim, geyun yapâsı vèrdim. (I.8.95)

gücü yettî yâ şindi icâbında adam halı alıyō. (I.9.40)

hiş bi ihtiyacımız şu anda yoK. (II.23.104)

Vğ#+V≠ << Vk(k)#+V≠

bū işTe burda, soĝuKta sıcaKta, soĝuĝa sıcaĝa dayanamaz diyeleK.
(I.6.152)

ĝacar yörüĝü. (I.8.22)

yèmeK getiriyolâ oraya geldiĝin zaman. (I.14.8)

herkes_ıayaĝa ĝaKTı, ben sivil_ıolunca ĝaKmadım. (II.4.35)

ilan da çıĝrışa hemen deliĝe girdi. (II.22.4)

Vd#+V≠ < Vt#+V≠

ilkindinden sōĝna her zaman ĝabire gideriz. (I.4.29)

daĝıdırız. (II.18.35)

VKd#+V≠ < VKt#+V≠

yoĝurdunan ĝarıyolâ, yapıyolâ. (I.1.12)

KT#+V≠ < Kt#+V≠ (Yarı Ötümlüleşme)

birinin üsdünü aşTı temizliyolar. (II.2.84)

Vb#+V≠ < Vp#+V≠

câminin dibi. (II.15.179)

⁶⁵ krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s. 44.; BOZ, *AMA*, s.61.; DİNAR, *BDA*, s.43.

meselâ çamaşır maşınası, buzdolabı, televizyonu, fırını, elektirik süpürgesi, çelik tenceresi şu anda bunnar alınır. (II.26.28)

2.2.1.2.2.2. Bazı Ek Başındaki Ünsüzlerin Sürekli Ötümlü Bulunması: *ÖTT'de* ünsüz uyumu sebebiyle ötümsüz-ötümlü ünsüz çifti yan yana bulunamaz. Ancak hem *ŞYA*'da hem de Anadolu ağızlarının bir çoğunda böyle bir uyum yaygın bir şekilde söz konusu değildir. Ek başındaki sürekli ötümlü ünsüzler dolayısıyla, ötümsüz-ötümlü ünsüz çiftlerini görmek mümkündür. Bununla ilgili örnekler **ünsüz uyumu** bahsinde belirtilecektir.

2.2.1.3. Son Seste Ötümlüleşme:

c# < ç#

izmire giTTik de emmimiñ ğarı bildiñ gibi kısgac birisiydin işde. (II.22.36)

d# < t#

hayır üç veya dörd soyad var. (II.12.18)

j# < ç#

nişandan sōña adamıñ hāli vaQTine göre üj bej kendi kendine göre, ādetlere göre işde bilezik, urba tabi birkaç olur, mobille daķımı olur. (II.5.11)

v# < f#

len yusuv yetiş de şu balığı alıve bi. (II.18.53)

z# < s#

geliniñki üş gişi yaĦarlar hërkez daılır. (I.3.12)

tëriz olduĦ. (II.23.86)

yeTmiş hāne, nōvöz işde dört yüz kişi. (II.26.4)

2.2.1.3.1. Son Seste Yarı Ötümlüleşme:

Ç# < ç#

piriÇ pilavı edēsini̇ yaħuT bulğur pilavı èdesini̇. (I.3.54)

geÇ, geş, geş, geş. (I.6.138)

hiÇekmedim diyen yāni bi dönümÇiki dönümÇeker. (II.11.26)

F# < f#

ökden çorba, bamya, pilav, hoşaF bôle vèriyorlar. (I.3.14)

ğöperetiF ğurdu. (I.4.49)

yalavaÇo taraf. (II.14.41)

(K̇)K# < (k̇)k#

yüzük dakalā. (I.1.7)

yāurımÇişde yörük de, türkmen de ne dersen dè. (I.10.14)

höyük var höyük. (I.12.1)

yemeK getiriyolā oraya geldiğini̇ zaman. (I.14.6)

alı üstüne öñünde tabaK getirirdiK bōne. (I.18.21)

bize çoK bi zopa aTdılar. (II.15.45)

halı kilim yoK da dikiş nağışÇoluyō. (II.16.25)

ondanÇanKaraya geldim yedeK subayÇoğuluna yirmi dörTÇay yaptım. (II.17.59)

keleK turşusu ğurarız. (II.21.36)

köpeK yèdi ekmeğini̇ bilir. (II.23.26)

körneK ve davilğada ordan gelme bizimÇaslımız bizim. (II.26.3)

P# < p#

onnā banıP yèniyō. (I.1.35)

paşa beni selevātlan dèyiP, atını eyerleyiP, ata bindiriP selevātladıKlarında, oda sahibi de buña beddüÇa etmiş. (I.2.9)

ırcePā var. hı receP. (I.4.69)

tavüÇuñ fil’an vāsa kesiP yèyon. (I.7.32)

ilk, ilk ğuruluşu bizim sülāle beşÇaltı çadırnan bura oturmuş hacı yakıP küyü dèrlerdi ilkin ğuruluşda. (I.8.3)

yolu meydana getirdik son zamanda ğara yolları sayıP çıktı. (II.14.11)

şurda araP köyü var goçyataĝı oldu poyrazdā. (II.15.15)

ārķamdan geçiyomuş ğarınıñ çeşşēniñ boynuna şāP, ilan bôle ardılıP ğalmış.

(II.22.10)

T# < t#

hindi türlü türlü ādeT yāni. (I.3.19)

ĝına ğecelerinde bôle bi kendi aralarında bi aralarında bi mu_abbēT yapabililer.

(I.4.18)

çay, çorba isdēseñ beş_ön ğün yaT burda. (I.5.112)

māmıT tunceli diyeleK bi doKdoı vā, adanalıydı. (I.6.134)

yanı bizim köyün şu çalışĝan, ğahraman, sālam oldūna işāreT bu. (I.8.7)

o odaya varısañ_ö sülāle yeme_ı getirı akşam_üstü, veyāvıT sülālesi. (I.17.32)

işde üş ğulfuallā bi elham_öķur_ö geçiren_ınsan kimse, yani bir itiĝaT. (II.6.53)

onu da devleT burayı araşdıırķan_araşdıırķan bu köyü ormanıye bāladı.

(II.23.32)

yuķa açalā şepiT dēriz. (II.25.39)

2.2.1.4. Kelime Sonunda Ulanmaya Baĝlı Ötümlüleşmeler:

Sonu ötümsüz bir ünsüz ile biten bir kelimeyi, ünlü ile başlayan bir kelime takip ettiĝinde (**K#+#V**), ilk kelimenin sonundaki ötümsüz ünsüz ötümlüleşir. Anadolu aĝızlarının bir çoĝunda olan bu deĝişme, **ÖTT'de** de olmakla beraber imlāda gösterilmez.⁶⁶

b# < p#

nasīb_ıse olur. (II.3.34)

c#_#V < ç#_#V

ey ēşindi gelise biz de oruç_ıolmayadıK, afiyeTle biz de yērdiK. (II.12.80)

ĝenc_ıossā ēdē de, ĝēne kim_ıfaĝısa, meselā ramazan_ıfaK meselā ramazan

meselā suyā ĝider, çayı bişirı, böyüKlere daĝıdır. (II.12.99)

⁶⁶ krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s. 44.; BOZ, *AMA*, s.64.; DİNAR, *BDA*, s.56.

genc adamlarışine dağılır. (II.25.8)

d# #V < t# #V

gelinnerırahadı oldu şindi. (I.1.17)

asgerliKTe yoğöle asgerliKTe bi şeyimiz olmadı hamd olsun. (I.8.100)

acı sovan ğuru yavan yèriz, niyedèder, gidebilen arğadaş camiye gider.

(II.1.53)

allah nasibeTTi, açğöretime ğayd olduğ, orayı bitirdiK ve şu anda da yirmi dörT yıl bitmeKüzere. (II.4.4)

şu üte fe şasabasından, meħmedölu ömerışalın. (II.8.52)

(ğ)g# < ğ# < (k)k#

asgerlik, ğümrüğasgeriydim ben. (I.4.78)

bademli bādem çoğolū burda bādemışacı. (I.5.8)

benim moralim bozuğ dèdim, açğıaçğı. (I.6.142)

eveli böregèdeledi. (II.7.36)

ğ# #V < (k)k# #V

çoğ oldu öleli. (I.1.31)

Sābahdānı da böregidèriz, hoşaf, gine yemeK nè olūsa, gine odamıza çıkarız, yediriz. (I.7.3)

ğāmyonculuğediyon. (II.11.19)

bi de meselā benim de elim deysiñ dèye bi palta vurū, bi küreğinen toprağatar. (II.12.90)

sağ olsun. (II.20.96)

K# #V < k# #V

yemeK işleri bizim somunekmè dèrizışannarı yaparız. (I.13.22)

olceKo ğadālığ. (I.15.66)

meselā mercimeK olur, şèriye olur. (I.16.12)

hı çoğ yükseKoldüışin ğulağ köyü diye dèmişlè. (I.17.4)

taba_ı èdediKemme baK biz yazma sallamazdıK. (I.18.22)

mesela ğadin_ıişde adaKadar oraya çocū_u olmaSsa dolandırī, adını sultan ğoymaK şartıyla. (II.6.42)

şindi büyüKinsannara iş ğalmadı, bir kişi on kiřiniĝ yaPdī işi teK başına halledebiliyor. (II.19.48)

bö_ük, güççüKaltın. (II.21.12)

peKoraĝınan işi etmeyiz. (II.22.47)

giTdiKora biz. (II.23.68)

ĝāve evet_ıişTe o el_öpdürme olayı, ĝāve olayı demeKo bizim. (II.24.55)

yirmi ay yapmış gibi ama izinli olaraK biz ôle bitirdiKasgerli işde ôle. (II.26.154)

K#_ı#V < k#_ı#V

o oda sahibi kirazı getirmiş, ışıKisminde paşaya yèdirmiş. (I.2.8)

türbeniĝadı valla işde ôle bi ismi yoKôle türbeniĝ bi. (I.5.5)

afyondā ĝece sabāliyin şafaKönünde sāt üş veyā dört sıraları, isdazyonda dolaşıK dèdiK, tamam dolaşıK dèdiK. (I.6.9)

ĝönü olan da işde çabıK_ıalı sata. (I.7.15)

tekni_e arKadan_ıayaKuyduran yāni bu teknolojiye diyelim. (II.6.39)

halıcılıKacıK ucuzláyalı, ĝurtarmayınca beK halı doĝumòyola ĝāyī burda. (II.7.45)

ikisi ĝarıřıKolarak depo alanında dēpodan çeşmelere dā_ıılıp herkesiĝevinde suyu var. (II.14.26)

T#_ı#V < t#_ı#V

üş çeřiTedelē bazı, bazı. (I.1.14)

ölüleri ziyāreTederler, oĝurlar gelilē. (I.3.38)

arpa, bñdey, mısır, no_ıuTalı sātardıK. (I.8.11)

aşçı TuTā yetiştirif. milleti, halkı dāveTeder, eTrafi bñle ĝurā ĝurā sufralā ĝurulur. (I.8.59)

hatim_ıişini bilen, ĝuran_ıoĝumaya gider, sohbeTeder. (II.1.57)

bazen ğarıŝıKıoluyō, diyo ki ŝuūda ğıTıarkadaŝıordan bindireyim seni diyō
ōle olūyo. (II.2.66)

asgerlime çok dıKKaTıēden bi Kiŝıdim. (II.5.47)

beni almazıolunca dūnyanııufuKları, ğōKlere kanaTıaçar, māveraıya taŝarım.
(II.8.15)

efe hamza dēye oraya gelmiş bi orda adam mefaTıetmiŝ, ölmüş. onuııismi
oraya vērilmıŝ. (II.9.4)

meselā iki o tıngırıaltınnā vā, ufaK yā bi böüK, üş dörTıufaK ēdiyin dēr.
(II.12.50)

ōrda yani o şeyinen dezzahınan meselā kirkiTıaynı kirkiT kullanırlā. (II.20.93)

zıııV < sıııV

tērizıolduK. (II.23.86)

pāte, patetezıekiliyō. (II.24.25)

2.2.2. Ötümsüzleşme: Ötümlü ünsüzlerin yerlerini ötümsüz karşılıklarına bırakmasıdır. Anadolu ağızlarında çok yaygın görülen bir deĝiŝmedir. Bu deĝiŝmelerin bir kısmı yarı ötümsüzleşmedir.⁶⁷

2.2.2.1. Ön Seste Ötümsüzleşme

#p < #b

panğalarda filān hiş borçlumuz yoktur. (I.4.10)

bi sandıK loğumıalılā, bi ŝē pisküüTıalılār. (I.11.55)

meselā benim de elim deysiı dēye bi palta vurū, bi küreĝinen topraĝıatar.
(II.12.90)

#t < #d

yēmeK, reçel, reçel yaparız, hanı ĝıŝlıK turşu gurarız, tometizlerden ĝıŝa
hazırlıK. (I.3.24)

⁶⁷ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s.151 (Korkmaz, bu terimi **tonsuzlaşma** olarak vermiştir.); TUNA; *TDDN*, s. 28.

#s < #z

çünkü sāten galender köv. (II.13.23)

#f < #v

reçel_Uolarak şinci burda fışneye de reçel yaparlar, ğaysıdan yaparlar. (I.11.101)

2.2.2.2. İç Seste Ötümsüzleşme

-ç- < -c-

pençereden bindirdiler beni. (I.6.34)

hemán bi sene bi şē gördüK_UışTe kendimiz aK ğarayı seççeK ğadā.
(I.11.1)

ō felāncanın ğız, felāncaya bitmiş. (II.3.92)

#F < #v (Yarı Ötümsüzleşme)

o şekilde köy_Uātrafını, asFalta dōru çıkā, gezdirelē. (II.3.120)

bizi bizi esas siFil, siFil ğarışiyō yani. (II.15.40)

ğız_Uevi naz_Uevi dērlē ya, biráz tabi şeyli oluyō yāni etkili oluyō, iki üş
deFa gidilir. (II.24.53)

(-P-)-p- < -b-

hā aPlamgilde ğāldıK, yēme_Ui yēdeşi yēdiK. (I.6.11)

hemen vardı kipridine varasıya vēriz ğızıñ. (I.8.51)

biz_Uışē şu anda ğıPta ederiz, biz tabi hālile. (II.11.15)

2.2.2.3. Son Seste Ötümsüzleşme

ç# << j#

baraç baraş_Uoluyō, olacaK. (II.16.29)

Ş# < j#

pancar çoK_ekediK de tonaŞ kısık_ıKlanınca az_ekiyolā. gine de fabrikaya veriliyō yāni. (II.3.17)

S,s# < z#

vaqıf bi sekiSon senedir. (I.4.4)

çoru, bilmiyos ki tārilerini. (I.8.4)

ondan kē Fişnemizī yoluyos. (I.10.9)

on_ay_oldu, on_aydır işē çalışdıriyosalamadıK. (I.11.154)

yemeĝi iyiyos, tekrā bi dā daĝılıyos. (I.15.38)

bařĝa bi şey_olmas. (II.2.3)

sabāleyin, onu seriyos, ĝuruduyos. (II.9.45)

kendimiz_okurus, kendimiz yazarıS. (II.12.2)

burda yolcu galmaS. (II.14.14)

tālayı de_ıştiriyos. (II.22.1)

tabi duyuyos. (II.24.6)

2.2.3. Ünsüz Kaybolmaları: *ŞYA*’da çoĝunlukla “ĝ,h,l,r,v,y” ünsüzlerinin komşu ünlülerdeki açıklık⁶⁸ sebebiyle kaybolmaları çok yaygın ve ileri durumdadır. Bu kaybolma *ŞYA*’da olduĝu kadar komşu ağızlar *AMA* ve *UİA*’da da çok yaygındır.⁶⁹ Bunların dışında çeşitli sebeplerle ünsüz kaybolmaları olabilmektedir.⁷⁰

Ünlülerin açıklığı sebebiyle dört şekilde oluşmaktadır:⁷¹

2.2.3.1. Erime: Kelime içinde veya sonunda “ĝ, h, l, r, v, y” ünsüzlerin, komşu ünlülerdeki açıklık sebebiyle kaybolmasıdır. Bu esnada komşu ünlü çoĝu kere uzar. Ancak yer yer ünlünün uzamadığı da tespit edilmiştir.

⁶⁸ Ünlülerde açıklık için bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 3.

⁶⁹ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.64-66.; GÜLSEVİN, *UİA*, s. 47-55.; BOZ, *AMA*, s.67-72.

⁷⁰ Erdoğan BOZ; “Ünsüz Düşme ve Kaybolmalarında Terim ve Tasnif Sorunu” *TD*, S.600, Ankara, 2001, s. 856-864.

⁷¹ Ünsüz kaybolmaları ünlülerin açıklığı sebebiyle “erime, büzülme ve derilme, yutulma” olarak dört başlık altında işlenirken KORKMAZ, bu deĝişmeyi “ünsüz düşmesi” adıyla tek başlıkta birleştirmiştir. bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 162-163.

2.2.3.1.1 Kelime İçinde

-VK- < -VğK-

oda sahibiniñ bi başğa böyüKleri de yāmır dü_asına çıKdımız ziyāret yēri, baba dağına göndermiş. (I.2.5)

kemikli et, yā kemikli olū yaħut' dōranmışet olū. (I.3.41)

evelā dōru isgenderuna vardıK. (I.4.84)

şu lokul dēdımız siz de bilisiñiz sePzelere yapālā āzı açıK, somun. (I.5.92)

sālam görev dēdi yörü. (I.6.140)

arķadaşlā, arķadaşlā dōrusu çoK_efendi davranırdıK. (I.6.147)

yoK zālın. (I.8103)

aydında var. mūlada var. (I.17.20)

işde yirmi veya on sekiz fēlan da, bākurlu çıkar. (II.1.30)

o şindi şu_ūt civārında dōrT dāne sālıġocā yapıldı. (II.2.92)

ōlen namazından çıKtıKdan sōña toplu olaraK bütün köylū, dü_ün solanuna gidē. (II.3.104)

doğuz dene fotōraf varıdı. (II.4.45)

adam_üstünden bi şindi çıbıġa geçirdi mi şurdan kesiceñ çapıT bālıcan oraya. (II.6.56)

dālardan boşanan bir_ummanım ki ben, çīġnerim_ufuKları kaçsıñ_ōñümden. (II.8.28)

bunu dūven dēdımız çāKmaKlı daşlı altı daşlı olan kesen_ezen, onunlā dönerdi atlara bālayıp, aKdarısıñ sapları deneden. (II.19.23)

ġar yāmış bi buçuK metre. (II.26.150)

-VK- < -VhK-

reçel de tabi bu yıl bāçe yoK yā. (I.3.26)

mākeme ġapısında hiş bi kimsemiz yoKTur. (I.4.2)

asvalta ènerken parayı düşürmüş o günün bērinde yūz lıra iyi para. (I.6.13)

bunu yola èndinde fēmine varmış, ōrdan bi arķadaş geliyomuş, ōrdan haber göndermiş köye. (I.6.18)

çoru, bilmiyos ki tārilerini. (I.8.5)

o tātayı bôle yoqardan aşşā ğısdırdı şeye. (I.10.57)

buradakılar da onların yanında şilālī. (I.11.193)

ğara mollanın āmeT varıdı filan bi de böyük rāmeTli oldu. (II.8.79)

meselā adamın ğücüne ğöre arĶadaş iş biTdi ğāri mesela ğāve içildi ya meselā arĶadaş üş bilezziK etceñ beş bilezziK etceñ dèr. (II.12.47)

ālat vā, ğırlarda. (II.13.43)

onnan sōra bize de gelen mi var? āmaT. (II.22.14)

altī ay, dōrTay iki temel, iki ayda ītisās ondan sōñada iki ay da şeye ğiTdik, (II.24.151)

bi Tane cip, bi Tane ğurtarıcı, benim ēliyeT ğüççük ēliyeT. (II.26.134)

-VK- < VġK- < -Vk(ķ)K-

yaz, balçihisar. (I.3.3)

işini bulan çoġu, acıĶ hāli vāti ī olan çoġu da ğorĶan meselā ben yabana ğiTsem ğeçim edemen belki diye ôle ğidemēyō adam. (II.13.16)

baýa yemeK filān yèrlē baýa āşam oldu mun hısım aĶrabası giderō eve, ōrda düvāsını edēlē. (II.17.31)

bôle birbirimizle halleşiriz, bôle ırz ēsikli olmaz. (II.20.25)

-VK- < -VIK-

burdan gidekē asvat, anayurda ğada. (I.5.56)

benim şeyime ğöre, ha meselā bōyük biri gelse ğakarın ben sandellī veririn. (I.8.32)

ğoyun seyredi ğoyun yāġı ğalmadı yoĶ şimdi. (I.11.96)

başġa bi şey olmas. onnar olūr da şu anda biráz seyredi. (II.2.4)

feşlilē geliyō, işTe belārısı olan, akıl hastası olan, onnā filān hēp gelirlē. (II.9.8)

şindi asvatlanınca dāha şirinnedi, daha ğüzel oldu. (II.14.12)

-VK- < -VnK-

piriÇ pilavı edēşiñ yaħuT bulġur pilavı edesiñ. (I.3.54)

ordan sōra ūda gidiyō, ūda gidē ūda gidē hāla, devamlı ūda gidiyōla. (I.5.13)

bizim köyümüz bōne durumişTe geşlerimiz yabana gidiyō. (I.7.13)

oh, ederken dek gelse de saa bi gätmereTseğ, yedirseK hēm bi. (I.10.7)

ödüçalmış ğay ne ğadā aldı bilmiyom. (I.15.49)

iki senedir, üç senedir de, hayvan pacarı ve sılaş. (II.2.52)

çoğ çoğ dülbēt, hāvlı, ğıza ğeyiceKeşya. (II.9.24)

yalınız ūe ūda ūda inaç yāni kişilerininancına göre fal filān fazla da adet deyildir de, vardır diye duyuyorum ben yāni. (II.10.121)

ordan basıç yapıyolar. (II.14.26)

senirket arka tarafımızınspartaya bālı. (II.14.40)

hoca bi anoşeder. (II.16.65)

bōle diñelmişlē başına, aynı başına aynı başında bi çoban var gibi, isan gibi bōle bākıp bekleyiP durūlar. (II.23.25)

-VK- < -VrK-

eveli evel vā ya, atañ ūra vėrdim tāmam varıyodu. (I.1.4)

isteceKseñ, istesiñ, varısıñ, edēler. (I.3.2)

kaldıdıK hamamı. (I.4.24)

arakan bi sabahcı ğāhvesi bulduğ, girdiğçeriye. (I.6.56)

ūda da gideriz, señigente de gideriz, dīnara da gideriz çaya da gideriz, yalavaca da gideriz. (I.8.37)

hayır, cenāzeniñ kendi evinden ğaldırıyoS. namaz, mezārln yanında musalla daşı vādırorda ğılınır. (II.2.34)

e herkez rahaTotusun dēye, birbirine argadaş yav rahat otū. (II.12.107)

üç gününçerisinde Pazar veya peşenbe günneri gelin gündür. (II.14.58)

vā dēyince sulama suyu gine yetēli diil yani ya. (II.17.46)

ğoşölum hemen bi kefin havlı, ölü yīkıcıya tēlik mēlik bi şeylē ğaP dı gel dēdim. (II.18.20)

tālayı deiştiriyos. (II.22.1)

-VK- < -VvK-

mēlüTabi, búbañ para düşürmüş, habáf yollamış, köyden para buldu, para yolladılā şu parayı götürceñ diyèleK. (I.6.21)

yağ meselā dōme yāğı èdēler, dōēler mayhoş şeini alırlar. (I.11.24)

nēdeyimca yārim? (I.18.24)

bi onnan geç bi tarafı tōbe ossun yani şinde efe köyünde bizimcağrabalā vā. onna da bi tarafı yāni. (II.15.148)

-VK- < -VyK-

hı hı tamam ōne varıyō. (I.1.5)

başğa bi dēycem yoğ bānim, amcaya sor ğali. (I.3.9)

ōledir yāni. (I.4.3)

bizim zamanımızda hiş gızlā, olannā bi şēlere ğarışmazdı. (II.9.15)

allañemrine pēgamberiñ ğavlini ğōruz ğoñşunuñ ğızına istēyici olúyız. (II.20.3)

pēniralmaýa gitdidiK ya ōrdan. (II.22.49)

biliyō dèsek yalan sōleriz. (II.24.2)

ağaç, burda şindi bizim yöremizde yetişen bādem, Fişne, kāsi. (II.26.124)

-VK- < -V’K-

hindi türlü türlü ādeT yāni. (I.3.19)

bu fırın, şindi bāzıları altından yanmalı, toğoz tūlayla yapıyō, bāzıları da bōle çamúrdan yapıyō. (I.13.31)

meselā ğèriden ğèriye hānımlarımızolsun, bacılarımızolsun seniñōlana şu ğızı alalım malılım filan bōle bi şāşā çıKtı mı ğızevine duyġu verilir. (I.8.42)

hē mēmurolcaKışTe ne olūsa. işTe yanı pōlis vā, bōle bi yüksek mēmur başğa yoğ. (II.5.32)

bütün köylü dāvetlisiñ. (II.16.49)

2.2.3.1.2. Kelime Sonunda**KV# < -KVğ#**

yā yoğurT bololur bizde. (I.8.25) “yağ”

KV# < -KVh#

yoḲTur yoḲēlāmdüllā köyümüz_ıdir. (I.4.19)

allā allā ya ne ğada güzel_ıadeTleri vā bunnarıñ dēmişlē aydınnılā. (I.5.118)

o çocuḲ orada bö_üyō asgere gidiyō, asgerden geldiKten sōña pādişā tarafı o gā ya. (I.11.128)

hem şabā namazında hem_ıkindin_ıüstü. yoḲ hayır. (II.9.58)

KV# < -KVI#

buyū daTlanır. (I.3.47) “bu yol”

ünne de gē dēdim. (I.6.65) “gel”

orda ḳaza yaptım yāni nasī yaptımı da bilmiyorum tabi. (I.16.43) “nasıl”

bu hērkese göre deyi yā. (II.4.55) deyi

KV# < -KVn#

zāte üş gün_ıolūr. (I.3.8) “zaten”

ora èndiK, lē, ey. (I.6.46) “len”

allā razı ossun ilgilendi bizinē. (I.6.71) “bizinen”

o acıḲ şey_ıicü onbaşılıḲ_ıoldüm. (II.7.2) “içün”

çavuş_ıolamam_ıule bi ha ileri geri dērKen bizim_ıo yüzbaşı da izine giTTi istanbolluydun. (II.20.48) “ulen”

KV# < -KVr#

maḳane yūyō ğay şindi çamaşırları gelinner_ırahaT_ıoldu şindi. (I.1.17)

et, kemikli et, yā kemikli olū yaḥut’ dōranmış_ıet olū. (I.3.41)

ramazanımız şoḲ_ıi geçiyō. (I.4.22)

zāten bizim burda su olmayışın_ıolmōyō fazla ôle. (I.5.64)

kimimiz diyō gözüm ğararıyō. (I.6.95)

arefe günü ğanimete uğrā. (I.8.72)

kimisi sekiz Takıyō, kimisi böyüK_ıaltından, kimisi beş, kimisi üş dōrT bilezik. (II.1.45)

tabi çalışıyō kändi gücünce çalışıyo yāni. (II.3.32)

aldılā yetē mi? (II.4.45)

hiÇ kesilmez yanı ne ğada ğuraK olursa ossun, işde alla, işde hikmedinden o su
dıp dıp damladıp bi şey oluşdurū. (II.6.50)

onnan teKrā tuzlāya geldiK, istanbola. tuzlada bi sene durduk. (II.7.19)

onnan soñura bi daha būkelē. (II.12.79)

göçebe hālinde yörükler, sunnā bunnā köy çōğalıyo burada kaş sene ben ĩce
tāmin, edemiyom. (II.14.4)

pazarda getirij satar, adam. (II.21.32)

KV# < -KVy#

bizim dāveTlē baya şē olur, sekiz, on çeşiT yemeK çıkā. (II.11.16)

2.2.3.2. Büzülme: Kelime içinde iki ünlü arasındaki bir ünsüzün, ünlülerin açıklığı sebebiyle kaybolup, komşu ünlülerle birlikte çoğu kere tek bir uzun ünlü hâline gelmesidir. Bazen uzun ünlü yerine ikiz ünlü de görülebilir.⁷²

-V / V, V- < -VğV-

olan da herkeş tanıdīnı olcaK. (I.1.4)

oda sahibiniñ bi başğa böyükleri de yāmir dü, asına çıKdīmız ziyāret yeri, baba
dağına göndermiş. (I.2.5)

oda da yemeKleri ğoruz, pişirdīmiz yemeKlēden. (I.3.34)

şu köyü ğalkındırmaya çoK hizmet eTdi. tabi bi adam temelli duramaz ki
muħaKKaK de, işceK. (I.4.77)

ya biz burda yatıyoz bizim para çō, aldı dēmişlē. (1.5.115)

bōyne aradan bir, ay, bir buçuK, ay geşTi, geşmedi, hanımī do, um nedeniyle
vefaT, eTTi. (1.6.108)

tavū, un fil'án vāsa kesiP yeyon. (1.7.32)

yanī bizim köyün şu çalışğan, ğahraman, sālam oldūna işāreT bu. (I.8.7)

a, āç bādem vardır biz de mēşur. (I.8.103)

iş nere şıKTı meselā oralardan götürü getiri arabasıyan büyük māza adına
bornovada. (I.15.76)

⁷² bkz. TUNA; *TDDN*, s. 42, krş. GÜLSEVİN; *UIA*, s. 51; BOZ, *AMA*, s.70.

her köylerin isimleri dēiṣTi bizimki de akyuva ismini goymuşlaf. (II.1.4)
 hāliyle atasının ne vērdinen, onnan geçiniyodu veya idāre edebiliyodu. (II.2.11)
 mobille tābi ṣindi āsgiden yoḠdu da ṣinci adam ḡoltūndan, masa, saldalye,
 efendim, çekyatıymış, bilmem oturma ḡurubu, bi ṣeyle. (II.3.51)
 ilk görev atandımız yēr, aḡören köyü. ṣindi ḡasaba oldu. (II.4.6)
 hayır bā yaprāndan, yapraḠtan, bā yaprāndan. (II.9.37)
 çadırı çekiyon, saḡa tālimatı vēriyōlā, ḡitciṣin yere ḡadā gidiyōḡ. (II.11.2)
 birāz maāra va burda, innē vaḡ, buraya. (II.12.5)
 ḡurudurlar yıārlar eve senelik ta bahara ḡadar yetero. (II.14.118)
 çocuḠ oldūm halde benden medeT beklıyorlardı. (II.19.46)
 valla acāmi birliinde acar bi zopa aTTı bi çavıṣıḡ biri, onu unutmoyon.
 (II.21.51)
ūrlarız hep beraber. bōle işde gidē. (II.26.46) “uḡurla-”

-V / V_oV- < -VhV-

balçıḠhisar ḡasabası zafer maalle mūtari mevlüt bozdaḡ. (I.2.1)
 ḡına gēcelerinde bōle bi kendi aralarında bi aralarında bi muabbeT yapabililer.
 (I.4.18)
 giTTimüş ḡün yataḠ istirāti diyereḠ yazı vemiṣ. (I.6.147)
 arpa, būdey, mısır, noṣT alī sātardıḠ. (I.8.11)
 ôle bi ām ṣāhım bi yaṣantı da yoḠ. (I.9.16)
 asıl biz muaciriz yani. (I.13.4)
 bize patetēsini toḡumu yükseḠ geliyō, mazotumuz pālı, bi de ḡübreimiz. başḡa bi
 ṣeyini aramayoz. (II.2.58)
 çağırdılar, asgere giTTiḠ, biriki aralıḠTa imtāna girdiḠ. (II.4.24)
 her ṣey hemen hemen ṣēr usulüne döndüḠ yani ṣimdi ṣu ānda ama bilemēyom
 belki ṣerle köyün farklıları vārdır, kōltür farklıları vārdır. (II.5.13)
 bizim köyün ilk ḡonāḡ tāriṣi bilen yoḠ. (II.8.67) “tarihini”
 he bi ḡısmı da ataṣeire gidiyō, ataṣeir yāni o ḡüzürendeki bi ḡısmı. (II.10.4)
esḡiṣeür işde hūdud bizimafyonnan yani bölüḡü daṣtımlar. (II.15.119)
 bunnarı evelā maallede çoluḡa çocuḡa daḡıttıḠ. (II.18.35)

teKnoci geldî için bu işler biraz dâ raḡaTladı yâni ama bu da işsizliḡe nedenḡoluyor. (II.19.44)

haḡsız yere dōḡülmez, o ḡabatımız çoḡḡolurdu. (II.20.60)

ben TuTdum allā diyō çocuḠlarım, allāmsaḡa emanet dēyo ḡaçıyō. (II.22.21)

rāT dēyilḡondan sōḡa biz bi üstümüze bi devre daha geldi sōḡa rāhaTladıḠḡama rāhaTlasıya ḡada da burnumuzdan geldi. (II.24.176)

-V / VḡV- < -VrV-

duyuyon tabi, hē. (I.1.32) “duyuyorum”

nēḡediyolar, bilmiyozorasını. (I.3.21) bilmiyoruz”

onbaşlı kazandıḠ, on başı terfileni diKdiK. (I.6.125) “terfilerini”

biz bayramda eti görüyoS, ḡurbanda teci görüyoS (1.7.31) “görüyoruz”

o manasını bilemiyom ben. (I.8.2) “bilemiyorum”

hē deliḡanlı geşTen bi ölan, ortaḠ söyüTlēmiz vā. (II.22.23) “söyütlerimiz”

-V / VḡV- < -VvV-

bi sandıḠ loḡumḡalilā, bi şē pisküḡüTḡalilārefennim varınca işde gine de hoca bi şē okur bizim burda amma şeyde, bu tatarlı ḡasabasında çölḡovasında filān bi hocanın birisi dēdi ki biz burdan bi ḡız bitirdiḠ, ordan oraya vādıḠ. (I.11.55)

burda ossunnā ḡavḡa, dōḡüş her gün ḡarakolluḠḡoluladı. (1.15.73)

bizim genelde düḡün daḡul zurna ādetlerimiz, yörelerimizḡaynıdır, herangi bi dēḡiḡliK hani yoḡTur. (II.5.15)

-V / VḡV- < -VyV-

paşa beni selevātlan dēyiP, atını eyerleyiP, ata bindiriP selevātladıḠlarında, oda sahibi de buḡa beddüḡa etmiş. (I.2.9) “selevatlayın”

isteceKseḡ, istesiḡ, varısıḡ, edēler. (1.3.2.) “isteyeceksen”

ābeḡim varıdı benim. (I.4.48) “aḡabeyim”

bunnar baḡır buḡur, baḡır buḡur ne ḡonuşduḠları anlaşılmo. (I.6.36)
“anlaşılmıyor”

bi zaman şeyini icrā alcân dèdi, (I.7.27) “şeyini”

onnan sōña sabālen de herkeS namaza gider, kimse ğalmaz cāmi dolar. (I.8.72)

“sabahleyin”

ġışlıK yiceK bunarı yapıyōlar. (I.16.35) “yiyecek”

şimdī, insanōlunuġ bizim yedimiz günēk vardır dosdum. (II.2.69) “güneyik”

göçebe hālinde yörükler, şunnā bunnā köy çōġalıyo burada kaş sene ben ice
tāmin edemiyom. orada kaş sene durduklarımı. (II.14.4) “iyice”

-V / V_UV- < -V’V-

būdaydan zirāt daħa şey. (II.14.23) “zira’at”

o ordunuġ birinci istiKam inşāt tabūru ordaymış. (II.23.69) “inşa’at”

2.2.3.3. Derilme: Kelime sonunda iki ünlü arasındaki bir ünsüzün, ünlülerin açıklığı sebebiyle kaybolup, komşu ünlülerle birlikte çoġu kere tek bir uzun ünlü hāline gelmesidir. Bazen uzun ünlü yerine ikiz ünlü de görülebilir:

V# / V_UV < VġV#

gücümüz yeTdī ġadaK çalışiyōz. “yettiġi” (I.1.16)

sabā namazında hiş_Uiki safdan aşşā olmayıS. “aşaġı” (I.4.19)

bi ocā tencereyi vuruyoġ neler_Uistiyo. yā_U duzu başġa ġatacaġ. “yaġı” (I.7.30)

meselā ben yalvaca yapā_U vèrdim, ġoyun yapāsı vèrdim. “yapaġı” (I.8.95)

yani bize vēci_U o günün şartlarında sadece camlarınan, oġuluġ camları üstünüġ
kiremit, ġırıK kiremitleri. “vereceġi” (I.9.29)

bir dil, bir din, bir mezhep_Uaynı hēpimizde, hēpimiziġ taşdī, aslā de_Uişiklī
yoKtur. “taşdıġı” (II.1.10)

sālġ_Uocā var, doKtoru yoK. “ocaġı” (II.2.90)

bi devre, dórT sene de milletvekillī yaPTı. “milletvekilliġi” (II.8.7)

tabi ziyāret_Uederiz mezerli_U. “mezarlıġı” (II.17.17)

bōle birbirimizle halleşiriz, bōle ırz_Uēsikli_U olmaz. “eksikliġi” (II.20.25)

çoban deġni_U āTmış bōle. “deġneġi” (II.22.18)

yer_altı suyumuz yoK Kaynak da araştırıldı bi ara bi o da bulunmadı, kaçā rastlandı. “kaçāğa” (II.24.23)

çoğunnū emirdağından gelme. “çoğunluğu (II.26.3)

V# / V_UV < VhV#

bôle içeride musavā yaparlar, bayramlaşırlar. (I.4.34)

üş gün sona da bi dā gel dēdi, bôle mertçe sōledin_üçü dēdi. (I.6.146)

V# / V_UV < VrV#

bizler gene diz çöker_otururuz. torunnar, onnar ğā tabi kimī herkesiñ terbiyesine göre. (I.10.43) “ğarı<ğayrı”

V# / V_UV < VnV#

o zamanna sa_ā ğatmer_ederiz. “sana” (I.10.7)

V# / V_UV < VyV#

āsgiler dā ī. (I.3.15) “iyi”

ōrdan gine iş_ē dōru èndiK, istasyona dōru èndik, istasyona dōru èndik, istasyonda tiren yoK e nēTcez nēTcez. (I.6.52) “şeye”

dede vādır, o dede_ī dolandırır, ordan getirir. (II.6.8) “dedeyi”

V# / V_UV < V’V#

bu şekilde şey_olmasın diye normal bi şekil hā bāzı iddā inaTlı kişilē vādır. (II.3.74) “iddi’a”

2.2.3.4. Yutulma: İç seste kapalı hece komşuluğundaki bir ünsüzün, komşu bir ünlünün açıklığında kaybolmasıdır. Bilindiği gibi *ET*’de aynı durumdaki g’lerin yutulması Oğuz lehçelerinde yaygın bir değişmedir. *ŞYA*’da genelde “h” yutulmaları tespit edilmiştir.⁷³

⁷³ bkz. TUNA; *TDDN*, s.42, krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s.56; BOZ, *AMA*, s.72

-KV- < -KhV-

fēraT bey su olmayışın bu biráz acıK darlıK çekiyō. (I.5.84)

bilāssa kendim dōrT sene nişānı ğaldım, dōrT sene içinde üş sene yüzünü
göremedim. (I.11.41)

tēris_olduK velāsıl. (II.4.53)

şindi durum heralda èyi gibi. (II.7.12)

burda dèdim, bi şē vā heral dèdim, baña el èTdilē, dızıKdım vādım. (II.22.17)

cumūriyeT bayramı deK geldi. ekimiñ yirmi altısında. (II.23.67)

oradan ġırıKana çavuş ġursuna giTTiK. (II.23.84)

bayram bayram ġünü, ārife ġünü herkeş zābalen, ikindin_oüstü velāsıl zābāh
de_oil, ikindin_oüzerè herkeş cāmiye gider. (II.26.76)

-KV- < -KyV-

ondan buzdolabı, televizōn. (I.10.33)

Ulanmaya Bağlı Yutulma:**φ# < h#**

beñi avfet beñ giriti he gönder beni ben giriti fet_oederim de. (I.11.8)

şindi burda kendimizi met_oetceK gibi oluyoz, dōru de_oil yāni aslında.
(II.23.92)

2.2.3.5. Ünsüz Yitimi⁷⁴: Kapalı hece komşuluğundaki bir ünsüzün, kendisinden
sonraki ünlünün açıklığında kaybolup kapalı hecedeki ünlüyü uzatmasıdır.

-φ- < -h-

bizim kövde bulğur mēşur. (I.3.55)

kışa yönelik tārana bir, fasülle. (1.8.64)

ağırlanırışınız keyfiñiz çatar, yatar, kalker, yeme işme yani hiÇ şeysiz yāni
şūpesiz. (II.16.12)

⁷⁴ Geniş bilgi için bkz. Gürer GÜLSEVİN, “Bir Ünsüz Düşmesi Tipi Daha: Ünsüz Yitimi”, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı: 139, Ağustos 2002, Ankara, s.133-136.

-ϕ- < -l-

emmē tabi gōñü olmâyan bi gün de varyō, beş gün de varyō, on gün de varyō tabi ē gōñü yapısıyâ. (I.10.16)

-ϕ- < -r-

onnan sōña demirbelϕoldu. (I.8.4)

2.2.3.6. Ünsüz Düşmesi

2.2.3.6.1. Kelime Başında

#ϕ- < #h

üyüK mâzisi muϕaKKaK, şindi alâddin tepesi varımış, şeyde gonyada. (I.2.5)
“höyük”

buraya toplanır bōne ālka içerisine alır. (II.1.73) “halka”

üseyin amcanıñ da bi gızı var. (II.12.37) “Hüseyin”

#ϕ- < #y

ha onu da güden de yoKϕıldırım düşdü öldü sıır çobanına. (I.4.62)
“yıldırım”

yerleşim bazlar güyusundaýmış, ilandan çayandan duramamış, yoğarı çıkmış. (II.21.2) “yılan”

2.2.3.6.2. Kelime İçinde

-ϕ- < -t-

cifciliKden başğa geçim yoK. (I.5.78)

erzincanda da burdan sivillikten tanıyon bir arkadaş var, inzibaTϕassubayı.
(I.6.50)

2.2.3.6.3. Kelime Sonunda

∅ # < t #

mağbúl dèmeK î gibi dürüs yürüK. (I.8.22)
 köylü olunca bizim her şeyimiz serbes. (I.10.42)
 tam_ıadamına ras, tam_ıadamına ras. (II.1.103)
 birden beşe ğadar_ıilköKul var_ıüs tarafi yoK. (II.24.17)
 elli yüz çif çorap_ıörer. (II.26.31)

2.2.3.6.4. Grup Düşmesi: Bir ünlü ve bir ünsüzden oluşan birden fazla sesin düşmesidir. Az görülür:

onu dörāsıñ, ğuruları dökēsıñ, yumuşar, basasıñ ğaşıĝı ĝay. (I.3.44) “gayri”
 boşladı hërkez orā getirīdiK, ben de doĝudum kendim hatta götdüm bildiñ mi?
 (I.5.75) “götürdüm”
 yāni bi dönüm beş_ıaltı dönüm bi yèr ekdiñ meydaná getdīñ miydi on beş yirmi
 millon liralıK şē alyōn millār liralıK şē alyōn. (I.11.142) “getirdiĝin”
 işde ona da gelmediler kanalizōn_ı için müracatımız var. (II.5.39) “kanalizasyon”
 televizōnda çoçlā açā. (II.7.25) “çocuklar”
 ā hah hah_ı aĝılma getdiñ şindi canım yavrım. (II.15.54) “getirdin”
 o da yetişmedi olmadı dërken gine arabıyı teneşir getmeye gittik. (II.18.16)
 “getirmeye”
 burda dèdim, bi şē vā heral dèdim. (II.22.17) “herhalde”
 ē nedem nèdelim beygırlē olmayınca arabayı ĝosaK halaçlılā göTceK ĝırcaKlā.
 (II.22.44) “götürecek”

2.2.3.7. Hece Tekleşmesi: Bir kelimedede benzer sesleri taşıyan iki hecenin kaynaşması ve dolayısıyla hece sayısının azalmasıdır.⁷⁵

-ø- < -(I⁴)r-⁷⁶
 odunuñu, kömürüñü, geven getiriz biz, Tiken. (I.3.22) “getiririz”
gezdırın bi. (I.6.68) “gezdirim”

⁷⁵ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 79 (Korkmaz, bu terimi **hece kaynaşması** olarak vermiştir.); TUNA; *TDDN*, s.44-45.

⁷⁶ krş. GÜLSEVİN; *UIA*, s. 68; BOZ, *AMA*, s.73.

burda da namazı ğıların ondan sōna bŭk ğabire gōtŭrŭz. (I.11.173)
 “gōtŭrŭrŭz”

ğışın yediriz onnara balya yaparız yekŭot sadece dilfil, garaçayır. onnar vardır.
 (I.15.85) “yediririz”

el ōpdŭrŭz bizim ilk ādetimiz. (II.26.11) “ōpdŭrŭrŭz”

onu ar qasından et veriz, onnan sōna pilāv ve hoşaf veriz. (II.26.47) “veririz”

2.2.3.8. Ünsüz Tekleşmesi: İç seste, çoğu kere alıntı kelimelerde aslî ikiz ünsüzden birinin kaybolmasıdır.⁷⁷

-h- < -hh-

devletimize sıhat afiyet dileyon. (II.1.104)

-k- < -kk-

beKçi şeylerinde ossun, imam şeyinde ossun, hakında ossun şu cāmini imamını
 hağınan duduyoruz da bi liste çıkıyō. (II.2.80)

-l- < -ll-

elāmdŭlāh köyümüzde hiş fayızlı para alan yoK Tur. (I.4.1)

vala şindilik şu anda yoK biz teŝekkŭr ederiz. (II.18.48)

bēygirler halacı boylamış. (II.22.43)

-v- < -vv-

yoK evel varıdı. (I.5.74)

-y- < -yy-

şimdi buraya gelen böŭkler, biz burada ğattiyen hirkeze muhağkaK buyruğ hoş
 geldiğiz dēyebiliriz. (I.6.66) “kat’iyen”

2.2.4. Ünsüz Benzeşmeleri: Bir ünsüzün yakın veya uzaktaki bir başka ünsüze etki ederek onu kendine benzeştirmesi olayıdır.⁷⁸ Hem **şYA**’da hem de diğer

⁷⁷ bkz. KORKMAZ, *GTS*, s. 163; TUNA; *TDDN*, s. 33.

⁷⁸ bkz. KORKMAZ, *GTS*, s.162, TUNA; *TDDN*, s. 34-36.

Anadolu ağızlarında çok yaygın ve ileri durumda görülen bir değişimdir.⁷⁹ Ünsüz benzeşmelerini, eklenme ve ulanmaya bağlı benzeşmeler ile tabanlardaki benzeşmeler olarak üç ana başlık altında işleyeceğiz.

2.2.4.1. Eklenmeye Bağlı Benzeşmeler: Bu benzeşme şekli, benzeşmenin yönüne göre ilerleyici ve gerileyici olmak üzere iki şekilde oluşmaktadır.

2.2.4.1.1. İlerleyici Benzeşme:

-ç + ≠ç < -ç + ≠c

hemán bi sene bi şe gördüK_ışTe kendimiz aK_ı ğarayı seççeK ğadā. (I.11.1)
“seçecek”

-m + ≠n < -m + ≠l

odadan kaçmadan de_ıámni hizmet_ıededim. (I.15.60)

ġocā demniK cezvā bōle cezvāyı doldur. (II.1.93)

yaz ġış_ıaynı elbiseyi giyer, o görevini tamamnarsın. (II.2.39)

ben de ben işeyde şiir filán_ıoğurun hēr sene burda bayramnarda. (II.8.9)

sevgi saygı vardı, yardımnaşma vardı. (II.19.54)

-n + ≠n < -n + ≠l

mağane yūyō ğay şindi çamaşır_ıları gellinner_ırahaT_ıoldu şindi. (I.1.17)

yoK_ıallā şükür_ıo ġudarlıK_ıinsannarın_ıiçerisinde bulunabilir yāni de
yoK_ıelāmdüllā. (I.4.34)

haFtada izine gelilē cuma günneri böğün pazar günü gidēlē tādil ġünü. (I.5.14)

ünne de ġē dēdim. (I.6.65)

hayvannar ġurbancılıK yaparız, besi besliriz biz çok. (I.8.35)

torunnar, onnar ğay tabi kimī herkesin terbiyesine göre. (I.10.43)

şinci olanna ġız biliyo. (I.15.19)

baK_ıasgerden geldim, izinni, birez ra_ıatsızlīm vardı. (II.2.19)

⁷⁹ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s.60-61.; GÜLSEVİN, *UİA*, s.56-60.; BOZ, *AMA*, s.75-80.; YILDIZ, *IMA*, s.42-47.

çobannıKda örgendim,acıK. (II.7.1)

ağın demeK,inner varımış, beyaz yâni kayalardan. (II.10.8)

anayol geçmesi çoK, o zumanna dâ çoK seyrek. (II.14.9)

bizim merdimenleri çıkardık, somyaya üzattık. (II.18.5)

şenniK şamata olur. (II.20.83)

burda inek, sığır, işde göyun var, sığır var besî edenner var,öle teK tük.
(II.24.33)

2.2.4.1.2. Gerileyici Benzeşme:

-l-≠l < -r-≠l

gider,orda oynarlar, çalgı yapallar. (I.8.56)

onnan sōña pilavın,üstüne de kavırma dökeller. (I.8.61)

mezellikde gılıyoz. (I.15.45)

iş sahası ğuruyollar, beş,on ğuruş sa,ibi olduKTan ki. (II.14.34)

ona dññür variyollardı. (II.14.48)

-s-≠s < -l-≠s

bôle vesile oluvedi buraya allā razı ossun,işTe. (I.4.71)

misafir ğassa var, var, var, odalarımız var. (II.24.88)

-s + ≠s < -z + ≠s

hatır sayannā dèr, hatır şaymassa demezlè. (I.1.40)

kerāt zamanı geştiKTen sōña gèce de olsa ğaldırısın istēseñ ama kerāt
zamanında bıraKmassın. (I.11.178)

verise veri vermesse orda alcez. (I.15.16)

bôyle artan,olusa bize vèriledin onnar, ôyle olmassa yoK. (II.1.96)

gelirimizi sālacaK yâni ama para etmesse o da zor. (II.2.54)

2.2.4.2. Ulanmaya Bağlı Benzeşmeler: Bu benzeşme şekli de, benzeşmenin yönüne göre ilerleyici ve gerileyici olmak üzere iki şekilde oluşmaktadır.

2.2.4.2.1. İlerleyici Benzeşme:

m#_#m < m#_#b

kırk sene, elli sene önce bi düün davıl çalındı zaman dammaşılāda çocuK, çoluK, ğadın, ğız herkeS soKaKtaydı amma elli sene, kırk sene sōñuna, adamın şindi evinde teKnoloji. (I.9.46)

2.2.4.2.2. Gerileyici Benzeşme:

g#_#g < k#_#g

ora beĝlig gibi yaşamışlā. (I.11.196)

K#_#g < k#_#g

bir yumaK gibi sardım yıllarā yüzyıllarī. (II.8.13)

yani bi kötülük yoKtur, hırsızlık gibi bōle bi şeyler. (II.16.93)

P#_#b < p#_#b

yan yana oturuP babalı oĝullu içiyōlā şindi. (I.5.120)

2.2.4.3. Kök ve Tabanlardaki Benzeşmeler

2.2.4.3.1. Ünsüz-ünsüz Benzeşmesi

2.2.4.3.1.1. İlerleyici Benzeşme

b-m < b-n

bütüm geşlerimiz istombulda. (I.4.13)

ĝ-K < k-r

bi gün sabahtan ağşama ĝadaK kövışleri uvraşyon, ĝoşuya çıkıyoz nişlicēz?
(I.3.38)

l-l < l-y

bi kilo et on millōn. (I.7.32) “milyon”

geldi mi sandelle vèririm. (I.8.31) “sandalye”

pilav_uÄTli yèmeklerden, bamyā ne bileyin fasille nō_uT diyen gibi, normal yemeK yapāriz_uōle. (I.17.36) “fasulye”

evet dāvletler_uarasında ilyāslı, yalnız köyler_uarasında ellezli dèriz. (II.12.3)
“ilyaslı”

şindi, şindi on millar yeTmez yeTmez ġāy_uüstünü yazmalı cizmeli.(II.16.45)
“milyar”

mobille vā ġāri, āsgisi gibi di_uil, mobille_ui bayā ādeT_ueTdilē. (II.17.36)
“mobilya”

m-n < v-n

bizim merdimenleri çıkardık, somyaya ūzattık. (II.18.5)

m-n < m-y

bamne alıriz, bamya ġuruduruz. (I.8.67) “bamya”

n-n < n-d

yoġ, yoġ. ġeşmiş efennim ne yalan soleyim. (I.15.48) “efendim”

ş-ş < ş-h

yoġurT meşşurdur. (I.8.24) “meşhur”

T-T < ‘-t

ġaTTiyēn küfür diye āzından bi şey çıġmazdı. (I.6.107) “kat’iyen”

2.2.4.3.1.2. Gerileyici Benzeşme**m-b < n-b**

bütüm ġeşlerimiz hep istombulda. (I.4.14) “İstanbul”

perşembesi olur, kırkı olur, bi de yılı olur bunnar yani bilamecbūri yani ğalannarı yapār, yedirir. (II.16.89) “perşembe”

n-n < ğ-n

mācaramız çoK, her giTdimiz yerde ğannıyı deviriydiK bi şēler olurdu. hē onu mu anlatın? (II.22.39)

t-t < h-t

o da sattekarlından yapıyomuş. (I.6.139)

y-y < ğ-y

sebze, fasulle, biber, patatiz, afiyon, buydey, ekiyoruz. su sıkıntımız sulama sıkıntımız var. (I.15.10)

2.2.4.3.2. Ünlü-ünsüz Benzeşmesi

Ünsüz deĝişmelerinin bir kısmında, komşu ünlülerin etkisi olmaktadır.

2.2.4.3.2.1. Dudaklılaşma: Yuvarlak ünlüler komşuluğundaki ünsüzlerin dudak ünsüzlerine deĝişmesidir.⁸⁰

-f- < -h-

sōna yüzbaşı orayı sulfa dönüştürdü. (II.14.169) “sulh”

ben şindi yāsini şerifi beş daĝğa da oğurum, ĝulfuva gibi. (II.15.170) “kulhü”

-m- < -n-

bütüm geşlerimiz hep istombulda. (I.4.14) “İstanbul”

Komserve ediyöz Fişneden, kaysiden, ondan, o şevtalılādan. (I.10.65)

“konserve”

-v- < -h-

⁸⁰ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 48 (Korkmaz, bu terimi **dudaksıllaşma** olarak vermiştir.); TUNA, *TDDN*, s. 29.

o odaya varısaŋo sülâle yemeŋi getiri akşamaŋüstü, veyāvıT sülâlesi. (I.17.32)
“veyahut”

-v- < -y-

ğına yaŋma âdeTleri bizim kövde işde şeyolü. (I.3.10) “köy”

-v- < -’-

geleneK, oŋunur düva edilir. (I.16.2) “du’a”

2.2.4.3.2.2. Damaklılaşma:

K <g< ŋ

öKden çorba, banya, pilav, hoşaf bôle vèriyorlar. (I.3.13)

ş < h

ğına gecesinde de hôle ediyölâ ğa. (I.1.8)

hindi öle yoK. (I.3.16)

hinci iki sürüye bindi. (I.4.13)

2.2.4.3.2.3. Bağıntılı Değişme: İç sesteki sesleri, benzer sesli bir başka kelimedeki seslere dayanarak değişik telaffuz etmektir.⁸¹

ondan çeki oyalardan, görsen dē uçsuz böceKsiz. (I.10.27) “bucaksız”

oŋuma işlemler işde samanna İKbale filan ƣaldımız zaman, harman yerinden terli samanla oŋula gelirdiK. (II.19.29) “ikmal

2.2.5. Aykırılılaşma: Çıkış noktaları birbirinin aynı veya yakın olan ünsüzlerden birinin, benzeşmenin aksine çıkış noktasının farklılaşmasıdır.⁸² Diğer Anadolu ağzlarında olduğu gibi, **ŞYA**’da da benzeşmeye göre örnekleri oldukça azdır.

-ln- < -nn-

⁸¹ bkz. TUNA; *TDDN*, s. 31,32.

⁸² bkz. Sadettin ÖZÇELİK; “Aykırılılaşma Terimi, Tanımı ve Örneklerinin Tasnifi Üzerine”, *İlmî Araştırmalar*, Güz 2002, S. 14, İstanbul, s.131-144.

bizde badılcan, çorbā, bamyā. (I.5.59) “bādincan”

işTe bilāderlernen peder halen dā çifçilikü ediyō yani. (II.11.52) “birader”

filcan ğırī filan çoK çıkıyō. (I.12.8) “fincan”

-ly- < -ll-

mīylet ğarışıKı oynar, ğarışıKı oynā. (I.10.38) “millet”

2.2.6. Süreklileşme: Patlayıcı ünsüzlerin çeşitli sebeplerle sızıcı ünsüzlere değişmesidir.⁸³

2.2.6.1. Ön Seste Süreklileşme

#h- < #p-

burda burayı ğuytu görünce hoyraza, ğabayeleye ğuytu. (II.6.16)

#m- < #p-

patē, arpa, būdey bunnarı ekiyoz, mançar, misir, haşgaş. (II.25.6)

#ş- < #ç-

haTTa cāmimiziñ baKımını yaptı hocamız şoK deyerli hocamız vār.
(I.4.22)

sabāh namazından şıktıK mı dōru ğabire gideriz, ārife günü. (I.4.30)

şobangaya varımış bi köy olarak. (I.11.19)

2.2.6.2. İç Seste Süreklileşme

2.2.6.2.1. Kök Ünlüsünden Sonra

ğ/ < k/

ondan ki somunuñ varsa evde somun dōrasıñ, somunuñ yoğusa şepidiñ
gurularını, şepiT yuğa. (I.3.42)

yani bōle bi şey. yoKtu, o zaman yoğudu. (II.2.46)

⁸³ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 135, TUNA; *TDDN*, s. 28.

h/ < k/

o elinde kövün_etrafında döner_allā allā gel baḥ yaklaşTıkça gayb_olur görünmez hiş. (II.20.21)

yoh, yoh. yoh yavrım doKuma halı filān doKuma. (II.25.55)

ş/ < ç/

şindi äveliymiş geldi geşdi. (I.1.3)

işme suyu vā. (I.5.29)

bizim köyümüz bōne durum_işTe geşlerimiz yabana gidiyō. (I.7.13)

sabaha ğadā iştimā. (I.15.52)

ben meselā elli yaşındayım heş burda dü_ün_eTmediK. (I.17.29)

devlet güçlü olduKça vatandaş güşlenir. (II.1.110)

güneşi bir su gibi işdim_ayın tasından, şırime ilhām_aldım, silāhların sesinden. (II.8.16)

feşlilē geliyō. (II.9.8)

esgiden soyaT yoğumuş da bōle üş dōtT sülāle burā gōşmüş gelmişlē burda da üretim yapmışlar. (II.12.19)

2.2.6.2.2. Tabanlarda**-ş- < -ç-**

hiş çocuK çoluK hiş_orussuz yoKTur köyde. (I.4.20)

herālda ançardan geliyō, bilgisayarından geliyō şey sonuşlā. (II.4.41)

-ğ- < -k- (-k-)

bi gün sabahtan_ağşama ğadaK köv_işleri uvraşyon, ğoşuya çıkıyoz nişlicēz. (I.3.28)

öteği gün sünnet_eTTirdi bizim çocuKlā kāmara, kāmara, kāmara. ben tereteye vercekler sannediym. (II.7.53)

2.2.6.3. Son Seste Süreklileşme

ğ# < k#

işde melez yani tam_olaraK hepsi bir dè_{il} ğarışıl. (II.5.5)

elli beş elli altıdan gün_{aldı}. (II.5.7)

ō eveli yoğudun başa bi yatahettilē. (II.7.33)

ş# < ç#

üş beş sefer_{isteriz}, ondan sōfā olul. (I.3.4)

ben de dèdim yav beni niye yolluyosunuz dèdim_{ama} içime şôle bi sevinş yayıldı şôle, ılıK bi sevinş yayıldı. (II.4.37)

Ş/ < ç/ (Yarı Süreklileşme)

beri yanda burnu köyü var, baraŞ maraŞ yapıldı.

2.2.7. Süreksizleşme: SIZICI ünsüzlerin çeşitli sebeplerle patlayıcı ünsüzlere değışmesidir.

-b- <-m-

oğuma işlemi işde samanna iKbale filan ğaldımız zaman, harman yerinden terli samanla oğula gelirdiK. (II.19.29) “ikmal”

-c- <-j-

bi de üstelik daha ordan siz_oT vèdiñiz diyeleK bizim avantacımız gelidi ordan. (I.6.162)

o yāylāniñ şeyden şu_oTdan geleñ çay baraca ağıyō. (II.3.11)

nèyle oluyo bu teknoloji ile oluyor. (II.19.41)

-c- <-ş-

burdan, köyden bulmuş, bi arkadacınan göndèrmiş parayı şu_oda. (I.6.20)

-ç- <-j-

baraç baraşoluyō, olacaK. (II.16.29)

-k- <-h-

akiretin ğapısı ğabristandır. (II.1.63)

-ġ- <-h-

haşġaş, afiyan, haşġaş, buġdey, arpa, patatès, fasülyá, pancar, patatès, no_UT,
mercimeK nādir, nādir. (II.16.5)

#p- <#f-

yani üş sene bölünde ğaldım bi piskesini yemedim. (II.20.43)

2.2.8. Ünsüz Türemesi

2.2.8.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi

#h < #ϕ⁸⁴

dêrken öteki holta beriki holta vallahi balıġı çekmeye yetiştiremedim. (II.18.51)

2.2.8.2. İç Seste Ünsüz Türemesi

-n- < -ϕ-

siz de olur, bizimkinde yoğ. (I.16.13)

âsginkine beŋzemez. (II.13.14)

-y- < -ϕ-

benim tarlam vā ekemèyon, saña vèriyon kirasıynan. (I.7.22)

o ğadağ_Uolcek ġāri nèydelim. (I.15.65)

asgerden gelen bitinen gelirdi_Uamma şindiyse ôle yoğ. (II.1.101) “şindi ise”

⁸⁴ bkz. Güner GÜLSEVİN, “Türkiye Türkçesi Ağızlarında h Sesi Üzerine”, TDAY (Belleten) 2001/I-II, TDK Yay., Ankara, s.129-146.

2.2.9. l, m, n, r, y Ünsüzleri Arasında Değişmeler: *ŞYA*’da bu ünsüzlerin birbirinin yerine kullanıldığını görmekteyiz.

n ~ l

onu da haqlı sen gösterisiñöluna ben gösteririm ğızımı böne baqadı. (I.18.16)
“böyle”

hamırdanüedelē, yağda bişilē dıĝanda şöne gözalcē. (II.17.15) “şöyle”

öne bişē alı öyneý gözēl bi şeyalı ğızıñ çeyizini atıverī bunnā ĝonşú bililē, bōle olur düvünümüz. (II.20.9) “öyle”

r ~ l

māmıT tunceli diyeleK bi doKdoş vā, adanalıydı. (I.6.134) “diyerek”

tanışalaK, ĝonuşalaK birbirini tanıyō herkeş. (II.9.17) “tanışarak”, “konuşarak”
bir hafta bōle kendim cumartesi pazar ĝünü baña selbes. (II.26.144) “serbest”

r ~ y

ne bim benim gidem bay dedi. (II.18.4) “bari”

2.2.10. İkizleşme: İç seste, iki ünlü arasında ve vurguyu üzerinde bulunduran ikinci hece başındaki ünsüzün tekrarlanmasıdır.⁸⁵ Anadolu ağızlarının bir çoğunda görülen bir olaydır, daha çok Doğu grubu ağızlarında görülür.

-çç- < -ç-

küççüklerin de gözlerinden bōle bayram başlā. (I.3.39)

hemán bi sene bi şē gördüKışTe kendimiz aK ĝarayı seççeK ĝadā. (I.11.1)

-nn- < -n-

telörgüden dış yanna atıverinĝ de bi ĝötüşünle yā vatandaş. (I.6.161)

dereniñıçı şōle iki yanni da dere. (II.13.36)

⁸⁵ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 163 (Korkmaz, bu terimi **ünsüz ikizleşmesi** olarak vermiştir.); TUNA, *TDDN*, s. 32.

-pp- < -p-

geçiyō heppisi bütün dō_unuñ_uarabaları otobüsler, tırlar hep burdan geçef.

(II.14.13)

-ss- < -s-

bôle eliyen_uassıla, assıla, assıla göca döverleri kesiyōdu. (I.10.56)

vardır da fazla olmaz şu köyde ıssırğana belki üş gibi beş gişi. (II.2.71)

bôle elime doladım_ulanı, āssılıyon gelmeyō, āssılıyōn gelmeyō, āssılıyōn.

(II.22.4)

mezelā sāt_uon bir_uon_uikide yassaK dedi mi ordañ dönē geri gidēdi.

(II.23.81)

-şş- < -ş-

bi dene de kilim iki dene de minder, yoK başğa bi şeylē bi de döşşeK. (I.18.19)

ondan sōra burdan assā_u yoğarı otuz haneden bu yanna üremiş gelmiş. (II.1.8)

çapâynan şôle Takdım da bi yelledim_uarK_uamdan_ueşşinen gadın geçiyomuş.

(II.22.8)

-yy- < -y-

adam gidiyo gelinli_ui kirālıyyō. (I.17.29)

yatrı hakkında bi şey bilmiyyon. (II.25.46)

-zz- < -z-

tağı bilezziKtir veya böyüK_ualtınnar. (II.10.41)

bi de yani su moturumuzza mozoT güyöz. (II.16.20)

2.2.11. Göçüşme: İç seste komşu veya uzak ünsüz ve ünlülerin yer değiştirmesidir.⁸⁶ **ŞYA**'da sadece ünsüz göçüşmesi örnekleri tespit edilebilmiştir.⁸⁷

⁸⁶ bkz. Ahmet CAFEROĞLU; "Anadolu Ağızlarında Metathese Gelişmesi" *TDAY Belleten 1955*, T.D. K Yay., Ankara, s.1-7.; EREN, "Türk Dilinde Metathese Olayı", *TDAY, Belleten 1953*, T.D.K Yay., Ankara, s.161-180.; KORKMAZ, *GTS*, s. 74; TUNA; *TDDN*, s. 38-39.

⁸⁷ bkz. Önder ÇAĞIRAN; "Türkiye Türkçesi Ağızları Ünsüz Göçüşmelerinin Kuruluş Sistemi", 3.

-h-r- < -r-h-

tahrana kendimiz yaparız. (II.14.114) “tarhana”

-l-b- < -p-l-

çılbaK dolma dèriz biz. (II.25.18) “çıplak”

-l-m- < -m-l-

çanaK çölmeK çıkıyō çoKça. (I.12.7) “çömlek”

-m-r- < -r-m-

ben_uonu bişircen dèrse imriK halvası bişirir. (I.10.22) “irmik”

-r-i- < -i-r-

eğridirdeýdim. (II.21.67) “eğirdir”

-r-g- < -ğ-r-

çobanniKda örgendim_uacıK. (II.7.1) “öğren-”

-r-g- < -g-r-

o zaman bi irgit harbiniñ aḡnattılar. (I.11.10) “girit”

-y-r- < -r-y-

yoK şindi su geldi de, su geldi, ceyran geldi. (II.13.34) “cereyan”

2.2.12. Sesleri Bozularak Telaffuz Edilen Kelimeler:

Kelimelerin telaffuzu sırasında görülen değişiklikler, genelde o yörenin bir fonetik eğilimini belirler. Ancak kimi zaman kaynak kişilerde görülen bazı telaffuz değişikliklerini, o yörenin bir fonetik eğilimi olmaktan çok, kişiye bağlı özellik olarak değerlendirmek gerekir.⁸⁸

Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri (1996), TDK Yay., Ankara, 1999, s.239-277.

⁸⁸ bkz. GÜLSEVİN; *UİA*, s.79; BOZ, *AMA*, s.87.

yūz lira parayı gúydu múydu cēbime beḡerzūrum gibi yere bir yere
vārasıya ġāda nè túrlü yēsem yiyem fēvKande yetiyōdu. (I.6.17) “fevkalede”

şôle bizim toplanırız bayram gün bütün yad yabancı āsgiden bu yaylaya maylaya
çıkar, öteki etraf senirkē, gençalli tarafından filān ēnēlēdi. (I.11.110) “senirkent”

ben dōrTTen çışTım. (I.14.1) “çıktım”

duymadım ôle bi şek. (I.15.6) “şey”

başladım āzına, yümsüne, sümseK, cırmıK kulaKlānı ġıvrادیۆn, burnunu
tutuyon sōḡa қоşalaK başġa biri ġāldi. (II.22.32) “yüzüne”

2.2.13. Yarı Ünlüleşme: ⁸⁹ Kimi sürekli ünsüzlerin yerlerini, yarı ünlü olan y
ünsüzüne bırakmasıdır. Bütün örnekleri iç seste görülmüştür:

y < ġ

pateye su ġoşTuK buna seyiTdiK acıK ġabūK parası diye onu alcaK. (I.3.29)
“seġirt-”

haTTa cāmimizih baKımını yaptı hocamız şoK dēyerli hocamız vār. (I.4.23)
“deġerli”

asteymen beni çoK sevēdi. (I.6.116) “asteġmen”

ġadinnā tabi eylenceK kendi tertiplerini düzenneyōlā, mutlaka yapılyō. (I.9.58)
“eġlencek”

sebze, fasulle, biber, patatiz, afiyon, buydey, ekiyoruz. (I.15.10) “buġday”

şindi ôle deyil şindi. (II.1.39) “deġil”

ayni hiç deyişmeyiz biz. (II.12.109) “deġiş-”

filanih ġızını beyeniyō, beyendi anne baba veya hısım ākraba olaraK. (II.14.47)
“beġen-”

silifgede altay eyitim yaptıK. (II.23.70) “eġitim”

y < h

verdiKTen sōḡa tabi söz keselē, nişannālā, kaýve içelē, onnan sōḡa gün verilē.
(I.5.38) “kahve”

icāb edēse burdan diyō ki oluḡ şeyire yerleşirse vēcen. (I.9.39) “şehir”

⁸⁹ krş. BOZ, AMA, s.88.

yolu meydana getirdik son zamanda ğara yolları sayıP çıktı. (II.14.11) “sahip”

y <k

tiysindik. (I.6.91) “tiksin-”

iş ayşema gelir, ayşem da yèrsiñ. (II.12.96) “akşam”

ğına gècesinde de ğız_evi, òlan_evi biriyir, ecıK_oynar, güler, ondan ki ğinasını yaĶar dağılır. (II.25.3) “birikir”

y <η

ğöynü varısa, he. (II.13.3) “ğöñlü”

aynadın mı? (II.13.30) “ağla-”

y < ’

elāmdülāh köyümüzde hiş fayızlı para alan yoĶTur. (I.4.1) “fa’iz”

he bir ayle. (I.13.14) “a’ile”

çayı, şekerı, sobası, odunu, yatağı, yemeğı buraya ayıt_olü. (II.1.86) “a’id”

müsāyiT_ise odası varsa bi şeyiñ, ayleniñ ra_ıtlıĶla bi dayreyi döşeyeceK şekil halısını efennim kilimini her şeyini alıyolā yāni. (II.3.57) “müsā’id”, “da’ire”

biz_ıasgerde otuz ğuruş mayış_ıalırđıĶ. (II.15.116) “ma’aş”

2.2.14. Uzunluk Kayması: Bir ünlüyü takip eden ünsüzün çeşitli ses olayları sonucunda kaybolması ünlünün uzamasına neden olur. Uzunluğun komşu ünlü yerine kaybolan ünsüzden önceki hecede bulunan ünlüye geçmesi şeklinde görülür.

ŞYA’da “-yor” ekinin sonundaki “r” sesinin kaybolmasıyla ortaya çıkan örneklere rastlanmıştır.

yemeklēden mi dēyon señ? (I.5.62)

bilemēyom belki şērle köyüñ farkları vārdır, kùltür farkları vārdır. (II.5.14)

motur ūramāyo dālarımıza, e tābi ğara mal, ğoyunculuK zaten da ğaldı ğüdenimiz ğalmadı. (II.12.24)

yoĶ ğitmēyos anca almaya ğideyos. (II.17.49)

ne çoçūĝu ya biz dēyoz adam. (II.26.146)

2.2.15. Ünsüz Uyumu: Komşu ünsüzler arasındaki bu uyum, **ÖTT**'de geçerli bir kural iken birçok Anadolu ağzında kural olmaktan çıkmıştır. **ŞYA**'da ünsüz uyumsuzluğu yönü ile dikkat çeker:

-fc-

lāfcı olur. (I.8.22)

babām çifciydi. (II.19.1)

-hc-

arağan bi sabahcı ĝāhvesi bulduĶ, girdiĝiçeriye. (I.6.56)

-kc-

erikcide vā bi de mūtarda vā. (I.5.79)

şu adam ticāretci, bi bekci, benim kıamyonlarım vardı. (I.8.10)

olur varır varır erkekce. (II.16.46)

-kd- , KT

buyū daTlanır. gersin geri ĝarī, göceyi de çekdirisiĝ döveriz dibeKTe būdeyi. (I.3.47)

būbam buradan sabāleyin asvalta indi asvalTdan gedeceKdi. (I.6.13)

suyunu çekdi mi ekiyoS. (I.7.25)

yāni bi dönüm beş altı dönüm bi yèr ekdiñ meydaná getdiñ miydi on beş yirmi millon liralıK şē alıyōn millār liralıĶ şē alıyōn, şē alıyōn onuñ için. (I.11.142)

çekdiriyoS, buĝdáyden. (II.9.43)

bizim bölükdeydi o. (II.15.45)

imece usuluyle o zaman harmana sāP dökdüñ zaman konu kıomşu gelir. (II.19.51)

sēyid baķalım bunnarıñ ardından bırakdırdım yarı canlı kāsdim. (II.20.33)

-pc-

yani arapcadan osmanlıca arapça yazı yazarın. (II.15.5)

topcuyu, topcuyu, bu topcuyu. (II.15.88)

-sd-

kilide suriyenin ğarşındaydıK biz_orda. (I.4.79)

üş veyâ dört sıraları, isdazyonda dolaşıK dèdiK, tamam dolaşıK dèdiK.

(I.6.9)

he he musdā toklu varıdı rāmeTliK o burda çoK geziyoduK. (I.11.183)

birini üsdünü aşTı tèmizliyolar. (II.2.84)

kürT_onnā tunceli, bitlisden gēlmış, öle toplanmışlā yani, evet. (II.6.22)

şindi kesdeneliK vā. (II.15.166)

-sg-

asgerliK hiş_öle bildim yoK_öle bi şey. (I.5.121)

esgiler yapıyōdu şindi. (I.8.23)

sōña ğasğın varıdı. (I.11.184)

izmire giTTik de emmimin ğarı bildiğ gibi kısğac birisiydin_ışde. (II.22.36)

-şd- , ŞT

kendim_uraşdım, aşdım. (I.1.31)

pateye su ğoşTuK buna seyiTdiK acıK ğabùK parası diye onu alcaK. (I.3.29)

hiş dā baña şöle şē bulaşdırmaz. (I.4.6)

fağaT on_ay_ oldu, on_aydır işē çalışdırıyoS_alamadıK. (I.11.154)

başğa ışde ne gerekirse onu yaparlar. (I.15.22)

aқыuva ismi, biğ doğuz yüS_ atmış_üşde, köylerin_ isimleri dēğışindinde

ben_ asgerdeydim. (II.1.2)

onnan sōñra, öbür_odaya geşdiK. (II.4.46)

yağ ğarışdırılā, çalalā, bükēlē, bi dāha şē edelē yazalā. (II.12.78)

teKnoloji geldi için işde efendim vèrsin_üş beş kuruş yaPTırsınğ şekline dönüşdü.

(II.19.55)

ğurbanı erkenden_erişdirebilen, ölen_üssünü hayvanını kesen_erişdirī. (II.21.24)

kazandırmaz mı kazandırcāKama meyve olmuyō bi defa eveli başdan.
(II.24.27)

-şg(ğ)-

köyümüz çoK çalışğan misafirpeväne bir şeydir köyümüz. (I.4.3)
sālihliyē, denizliyē, aydına başğa yere gidenimiz yoK yāvrum, besi_ānelere
gidiyōlā geşlerimiz. ğızlarımızı yabana veriyōlā. (I.7.14)
teşgiletmiş. (II.8.74)
peşgir ğoyuyolar tabi canım. (II.3.46)
o būberinden, badılcınından, bōrülcesinden, tārana, keşgeK hir şey_ederiz yāni.
(II.25.16)

-td-

davül çalgı filān_etdirmeyiS. (I.4.17)
bütün genşler dışarıya gıtdi. (I.13.70)
bizim günümüzde ğız ğaçıyōdu ğayınından, damatdan, ğayınpedirinden
ğaçıyodu, ävlenesi_e ğadar. (II.1.38)
ben_iki ay_üç_ay üstümü soyunmasan, o bitlē nereye gıtdi, ne bilen ben
yani bōle? (II.15.82)
gün gelir ğayrı onū tarlada bitdi zaman sapı saçar_adam başlar düvennen
sürmēye. (II.24.116)

-tT-

ğız_evine gitTiKten sōña ordan gelini alırız. (I.5.6)
ilkoğula gitTim. (I.15.1)
benim_adım nūretTin şen. (I.17.1)
he hayatTa ğalmaya çalışıyo. (II.1.29)
onu_oğudū kitapları hēp_arkasından takiP_etTim, tā huqūku bitiresiye. (II.8.8)
hatTa şuhūT da dāhil. (II.23.1)

II. ŞEKİL BİLGİSİ

1. EKLER

1.1. ÇEKİM EKLERİ

1.1.1. İSİM ÇEKİMİ

1.1.1.1. ÇOKLUK EKİ

+IAr

Aynı türden birçok varlığı anlatmak için kullanılır.⁹⁰ İşlev olarak **ÖTT** ve diğer Anadolu ağızlarındaki kullanımlarından bir farkı yoktur ancak hem **ŞYA**'da hem de diğer Anadolu ağızlarında değişken şekilleri (allamorf)⁹¹ de mevcuttur.

Bazen ek sonundaki “r” ünsüzü kaybolur ve komşu ünlüyü uzatır:⁹²

+IAr, -IĀ

1.1.1.1.1. İşlevleri

1.1.1.1.1.1. Çokluk anlamı verir:

ayannā köyüñ ayannarı yardım ediyō hı. (I.I.33)

kendi evlerimizde fırınna vardır bizim. (I.13.28)

biberiñ uçlarını kesēlē. (I.5.65)

o ārkāş evrakları āldı, dosyaları āldı, berāber afiyona vādık. (I.6.8)

bayramlar da ādeTlerimiz, arefe günü başlar milleT. (I.8.71)

bōle bi mübāreK günnerde filān bōle dāveTlerimiz olū toplar işde köy işde dāveti vā buyruñ gelin, bu esgiden beridir işemiz bunnā meselā. (I.11.40)

ōle māniler filan varısa bu bilir yāni. (I.13.72)

yemeKleri hazırlarız küçū bōyūğū. (II.1.76)

⁹⁰ bkz. ERGİN, **TDB**, s. 218-219.; KORKMAZ, **GTS**, s. 39.

⁹¹ Değişken şekil (Allamorf) kavramı için bkz. KORKMAZ, **GTS**, s.42.

⁹² krş. GÜLENSOY, **KYA**, s. 86.; GÜLSEVİN, **UĀA**, s. 81.; BOZ, **AMA**, s.90.; YILDIZ, **IMA**, s.62. ÖZKAN, **SYAÖ**, s.126.; ŞAHİN, **BMA**, s.57.; DİNAR, **BDA**, s.89.

ğafaları da almış diye ğandıryolā beni. (II.7.15)
ekinler  ermeye başlardı o dönemde. (II.19.8)

1.1.1.1.1.2. Sınıf, kategori anlamı verir:

evlere dağılır ğızlar, gelirler. (I.3.11)
 bütüm geşlerimiz istombulda. (I.4.14)
gadinnā da oynar, erkekler de oynā. (I.5.42)
 bura gelen hocalā hababam sınıfı. (I.7.48)
bayannar tabi hazırlığı yapacaKlar. (II.2.1)
esgileri hep hep bilirim. (II.15.144)
 b le büyüklü b le yapar, k c kler de ell  oper. (II.20.78)

1.1.1.1.1.3. Aile, sülale adı belirtilirken kullanılır:

vā bilmemiyin yağcılardan. (I.7.40)
 yā ādiKl  ī zengindir bunnā. (I.7.42)
 her   den meselā eseler s lālesiniğayrı odası vārdır. (I.17.31)
 savaşda bu simitl  dedimiziğevinde simit doldurmuş  esgi Őeyl . (II.6.29)
alil den, hacı hasan onnā. (II.15.144)

1.1.1.1.1.4. Mübalağa amacıyla kullanılır:

yollarıma gönüllerini  içek diye seren kızl r, ben bir yıldı dört yüz yıl, dört yüz bah r yaşarım. (II.8.22)
 allaha biğ kere Şükür d  çalar  TTiK. (II.15.3)

1.1.1.2. İYELİK EKLERİ

İsmin karşıladığı nesnenin bir kişiye veya nesneye ait olduğunu belirten eklerdir.⁹³ İşlev olarak ** TT** ile aynıdır, ekin değişken Őekillerinin de ** TT**’den bir farkı yoktur, yalnızca **ET**, **EAT** ve diğer Anadolu ağızlarında da gördüğümüz, II. teklik ve  okluk kişilerdeki asli nazal g “ŋ” ünsüzü korunmuştur.

1. tk. : +(I⁴)m

⁹³bkz. ERGİN, *TDB*, s. 220-223.; KORKMAZ, *GTS*, s. 92.

tanıdım aşkadâŞ. (I.6.59)

gine kendimi idâre etceK ğadâ abdasımı nâmazımı bilirin yâvrüm. (I.7.11)

ôle yâurım. (I.10.41)

benim adım nûretTin Şen. (I.17.1)

salavâtı Şerife getir rabbıma. (II.15.4)

hemen ben diyer ğardaşımı çağırdım. (II.18.10)

ôrda da suyu kesē gazoz satalâdı, başıma gelenē. (II.21.84)

gel olum bura. (II.26.157)

2. tk.: +(I⁴)ŋ, +(I⁴)n

allah yardımcın ossuŋ işâllaĥ. (I.3.1)

nēden bozuK ölum moralin seniŋ dēdi. (I.6.142)

dēmek gözün kaşın beŋzeyip durū. (I.7.40)

yani dişin filân kesmez. (II.6.31)

mangandan maşayla alcaŋ, elini altına TuTcaŋ, keçeye dökmedeŋ

getircen onun siĝarasını yaKcaŋ. (II.1.91)

3. tk. : +(s)I⁴(n)⁹⁴

ondan keri, fasille yemeĝi yaparız. (I.1.35)

sekiz doKKuz dane köy odası var. (I.4.71)

onnarıŋ da ĝınası oluyō. (I.9.60)

beŋliklerinen iki beylimiş burda, onnar pādışaĥ tarafıymış onun sülâlesi.

(I.11.124)

hayvan ĝübresi, ĝoyun ĝübresiyle yaĝarlar. (I.13.35)

saman atĝısı, yaba, savürmaK için, harmanı savürmaK için. (I.16.20)

yataĝı gelir altına güzelcene. (II.3.138)

güneşi bir su gibi işdimayın tasından, Şirime ilhâm aldım, silâhlarıŋ sesinden.

(II.8.16)

tavuŋ yumurtasından merkez olarak burası ve dazkırı geçer. (II.19.34)

⁹⁴ 3. tk. İyelik eki üzerine hal ekleri getirildiĝinde ortaya çıkan –n- sesi için bkz. TUNA, *TDDN*, s. 20-22; Gürer GÜLSEVİN, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler EATE*, TDK yay., Ankara, 1997, s.12-15.; TEKİN, “Üçüncü Kişi İyelik Eki Üzerine” Genel Dilbilim Dergisi, S.7-8, Ankara, 1980, s.10-17.

bi önde bi genciñ birisine bayraK verirlerdi, türk bayrağı. (II.24.83)

1. çk. : +(I⁴)m I⁴z

sabāna erkeKlerimiz cāmiye giderler. (I.3.33)

yāni su saldırmaya ğasabada bi ġardeşimiz var. (I.4.68)

cāmimiz vā, imamımız yoK. (I.7.47)

bizim ismimiz çanKırılıgillē. (I.10.74)

üş gün ben gidiyom o şekilde, hayvanlarımızı açıp güdüyöz. (I.13.69)

bi evimizi yapabilesek_eyi. (I.18.28)

bize patetēsiniñ tohumu yükseK geliyō, mazotumuz pālı, bi de gübremiz. (II.2.58)

başġa şu, bu gözelve bayramnaşırız böyüklerimizini_ellerini öperiz. (II.7.41)

allah günahlarımızı affetsin dēriz. (II.10.71)

bizim zamanımızda yirmi dörT_ayıdı. (II.13.40)

herkeş vazifesinden mes'üldü bī yüzbaşımız varıdın, yüzbaşı daha yani üş sene bölünde ğaldım bi piskesini yemedim. (II.20.43)

mancaımız yoK, efennim pata yoK, aK mahsül yoK. (II.23.35)

su olsa bizim toprāmız güzel. (II.26.130)

2. çk. : +(I⁴)ñ I⁴z, +(I⁴)n I⁴z,

sālimız var başġa bi şey de_ıl allā razı ossun. (I.4.87)

Kaç kişisiñiz dēdi? (I.6.69)

ismiñiz ne? (I.9.34)

kılıçyaġadır_ıo baK_orda yanılışımız var siziñ. (I.13.17)

siziñ de mi ôretmeniñizdi abi? (II.8.81)

burnuñuzu, ġafanızı neýse ġanatmasın. (II.10.109)

başıñız sağ_ossun dēye herkes vedālaşır, çeke gidē iş bitē. (II.12.88)

baK memursuñuz, ôretmen her neyse de. (II.15.27)

siz kökünüñüzü bi araşdırıñ. (II.23.14)

3. çk. : +IArI, +(s)I⁴

onnarıñ ġumaşları şelerinde yapılırdı, ġadınlar ġeyerlēdi, amma şimdi fistana döndü iş tabi dē_işTi. äsgiden uç_etē_i ġeyerdi. (I.11.84)

adamların birisi bilmem işde çobannara, birisi bilmem bû ğumalarda bi yere,
bizi de buraya yerleşmiş göçüderken. (II.6.13)

āstos eylülün ortalarında harmandan ğalkılırdı. (II.11.41)

salatalıK, salatalıK, TomatiS, bübē, bostan ğavunun ufaKlarından, bunnādan.
(II.21.34)

onnan sōña ğızın eşyaları işde bunnā. (II.26.31)

1.1.1.2.1. İyelik Eki Yığılması: ŞYA'da tespit edilen iyelik eki yığılmaları ÖTT'de de aynı şekilde meydana gelmektedir.

Kalıplaşmış birkaç kelime, 3. teklik kişi iyelik ekinin aynı kelime üzerinde iki defa kullanılması şeklinde görülür:

efennem kimisi ğatmerüder, kimisi böreKüder, kimi bôle şē daıdır. (I.8.71)

zebze hepisi yetişir burda evet şu üda iniyoz. (I.15.91)

adamların birisi bilmem işde çobannara, birisi bilmem bû ğumalarda bi yere,
bizi de buraya yerleşmiş göçüderken. (II.6.14)

1.1.1.3. HÂL EKLERİ⁹⁵

1.1.1.3.1. Yalın Hâl: ⁹⁶

okul ğapalı. (I.9.18)

yāni esgi yazı yāni dēmeK istediim yazı. (I.11.25)

yāni bi bina yapsalar gereK. (I.12.6)

ilkokul mēzunuyum. (I.13.I)

misāfir gelen ğalıyō. (I.14.6)

ēhtiyaÇ ne varısa onnā alınır, alınır. (I.15.23)

seksen sekiz kilō gelmişiz, yāni ğumandō olamoyō. (II.4.21)

vala başğa bi ādetimiz yoğ. (II.5.20)

yolcu geldi mi eğ çoK yarım sāt beklese arabaı bulur yāni yoluna
devamüdebilir, devamüder. (II.14.15)

hadi bu sefer su ğaynamadı, ölü suyu ğaynamadı. (II.18.17)

⁹⁵ Yön eki, hem ÖTT'de hem de diğer Anadolu ağızlarında olduğu gibi SA'da da kalıplaşmış olarak kullanıldığı için, hal ekleri bünyesinde işlenmemiştir. (bkz. 1.2.2.3.1.2. +rA, 1.2.2.3.1.3. +ArI).

⁹⁶ Yalın hal kavramı hakkında geniş bilgi için bkz. Ahmet BURAN; *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hal)Ekleri AAİÇE*, TDK yay., Ankara., 1996, s. 37-60; KORKMAZ; *GTS*, s. 169.

arazi yoK, tarım yoK, mancarımız yoK, efennim pata yoK, ak mahsül yoK.
(II.23.35)

1.1.1.3.2. Belirtme Hâli +(y)I⁴ : İsmi kendisine tesir eden geçişli fiile bağlayan hâldir.⁹⁷

ÖTT’deki belirtme hâli eki ile aynı durumdadır:

pençereden bindirdiler beni. (I.6.34)

oKuluŋ ölçüsünü aldılâ camlarının, ğapısının ölçüsünü aldılâ ondan sōĝa
uĝramadılâr. (I.9.24)

hindi ğaymaKamlı a baş vurmadiKdan keri, muhtar deĝiřtirmez köyüŋ ismini.
(I.14.5)

soĝūra řindi dedeyi de dinleyen yoK, nineyi de dinleyen yoK ğarı. (I.18.9)

şindi ben hiç görmüyom evde dö um yapan bi ĝadını şu yirmi senedir hiç
görmüyom. (II.5.25)

ĝamyanculüŋ nesini dinleyecēŋ? (II.11.24)

fēlkeyi tabi işde desTe yapıyōrsuŋ ōrda. (II.19.12)

çapıyı çapaladıK, bitirdiK. (II.22.1)

teknede de yōruyoŋ hamırı. (II.25.32)

1.1.1.3.2.1. İşlevleri: *ÖTT*’de olduĝu gibi cümlede nesne görevindedir.⁹⁸

1.1.1.3.2.2. Diĝer Hâl Ekleri Görevinde Kullanılışı

1.1.1.3.2.2.1. Yönelme Hâli Yerine Kullanılışı:⁹⁹

zâten beliy başını şinci bundan sōĝa çıkdiŋ mı öte yanını bi cennet gibi yaz bu
yanını bi ĝara duman çökmüşdür ovaniŋ ortasında. (I.11.159)

bizim pazā ĝün ĝızıŋ başını ĝına yaKarız. (II.9.37)

⁹⁷ bkz. BURAN; *AAİÇE*, s. 99-133; ERGİN, *TDB*, s. 229-230; KORKMAZ, *GTS*, s.175.

⁹⁸ Belirtme ekinin Anadolu aĝızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. BURAN; *AAİÇE*, s.128-130.

⁹⁹ Geniş bilgi için bkz. Zeynep KORKMAZ; “Batı Anadolu Aĝızlarının Yazı Dilinden Ayrılan İsim Çekimi Ekleri ve Fonologie-Morphologie Bağlantısı”, *I. Milli Türkoloji Kongresi, Tebliĝler*, 6-9 Şubat 1978, İstanbul, 1980, s. 29-49.

1.1.1.3.3. Yönelme Hâli +(y)A : İsmın, fiilin gösterdiği hareketin kendi yönünde yapıldığını belirlediği hâldir.¹⁰⁰

1.1.1.3.3.1. İşlevleri:¹⁰¹

1.1.1.3.3.1.1. Fiilin İstikametini Gösterir:

şindi şuuda gidē hâla, devamlı şuuda gidiyōla. (I.5.13)

onuuçun ben de geldim mi ayleme, evime, damıma şunu şöle eTceñ bunu bôle eTceñ temizolacağ bunu izāhederiz. (I.8.28)

bağırkōyünden yirmi sene sonra köye yazı geldi. (I.18.25)

o yāylānıñ şeyden şuuTdan geleñ çay baraca ağıyō. (II.3.11)

yavaş yavaş bursaya dōru veyahuT belirli yerlerde yerleşe yerleşe yāni buraya öle geliyō yāni. (II.10.14)

zopa ben kimseye atmadım. (II.21.68)

ilan da çığırışa hemen deliğe girdi. (II.22.4)

onnā taKsiye bindirī. (II.26.45)

1.1.1.3.3.1.2. Sebep, Maksat Bildirir:

burayı yapTırmaya o vesile oldu. (I.4.70)

āskerliğ kātlarını almaya sülüsle gidēken, zabāleyin gāğtım ki ğar bembeyaS, üçüncü ayıuçü, evet, biz ondörTuarkadāş filān varıdık. (I.6.1)

dışarī işTe çoğ yerlere köprü yapmaya filān giTTi. (I.10.50)

ğışa hazırlığ yağcağışde ne? (II.13.29)

kimin gönlü kimi istedişe onu almaya işēdiyōlā. (II.17.30)

çocuklaroğKurğan keserler, şey duduşmaya soba emme iki üş senedir kesen yoğ. (II.25.50)

1.1.1.3.3.1.3. Nesneyi Bildirir:

kendisi yalan sōlemiş bize zopa yedirdi. (I.15.54)

dāvleT müsāde etmemiş buna (II.12.14)

¹⁰⁰ bkz. BURAN, *AAİÇE*, s. 134-176; ERGİN, *TDB*, s. 230-231.; KORKMAZ; *GTS*, s.173.

¹⁰¹ Yönelme ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. BURAN; *AAİÇE*, s.165-172.

1.1.1.3.4. Bulunma Hâli +DA : Fiilin gösterdiği hareketin yerini bildiren hâldir.¹⁰²

1.1.1.3.4.1. İşlevleri¹⁰³

1.1.1.3.4.1.1. Fiillerin, Fiilimsilerin, Ek-Fiil İle Çekimlenmiş İsimlerin Bildirdiği Yargının Gerçekleştiği, Geçerli Olduğu Yeri Belirtir:

odada yemeKleri goruz, pişirdimiz yemeKlêden. (I.3.34)

orda yemek yèriz sabanan namazımızı ğırlarız. (I.4.31)

meselâ şu adam gidiyô dışarlarda görüyô, bilmem nê yapıyô. (I.8.26)

âveliydi herkes ğarılar ğızlı yèrde, erkeKler davılığ yanında oynuyordu. (I.10.39)

hep toplanır köyde yemekler ne yapıldısa toplarlâ odalara ôle eşê yerlerine yemeKleri yèriz. (I.11.112)

bizim köyümüzün doğusu şey tam ğiblesinde. (I.17.13)

hê meselâ ben kendim egede de gezdim, için onu çoKı bilirim. (II.2.72)

ğapdırdım, beş dene, altı dene ğurda ğoyun ğapdırdım şu depede. (II.7.8)

genelde herkesiñ vardı yâ. (II.11.48)

mûtarlıK bir, ayrılıK, ğayrılıK hayaTTa yoK. (II.12.111)

dêrken yokarda hoca bağırı hadiğ nêTTiñiz? (II.18.18)

câmide namazı ğıldıKTan sôra, o köylü bizi beşê onâ kişi ahılâ gidêledi. (II.23.75)

1.1.1.3.4.1.2. Zaman Bildirir:

onnan sôña sât on, on bir sıralarında ğınayı yaqarlar ğıza olan evinden. (I.3.11)

biz bayramda eti görüyôS, ğurbanda teci görüyôS. (I.7.31)

şimdi biğ doKuz yüSalmış sekizde bizim ilkoKulumuz yapıldı buraya. (I.9.20)

aKyuva ismi altmış üşTe dē işTi. (II.1.3)

bân elli vedide evlendim. (II.14.50)

mezelâ sât on bir on ikide yassaK dedi mi ordağ dönê geri gidêdi. (II.23.81)

¹⁰² bkz. BURAN, *AAİÇE*, s. 177-201; ERGİN, *TDB*, s. 231-232; KORKMAZ, *GTS*, s. 29.

¹⁰³ Bulunma ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. BURAN; *AAİÇE*, s.195-199.

1.1.1.3.4.2. Diğer Hâl Ekleri Yerine Kullanılışı

1.1.1.3.4.2.1. Ayrılma Hâli Yerine Kullanılışı

bunda ğurur duyarım, neden? (II.2.26)

meselâ bizim bile aslımız dışarıda girmiş. (II.6.18)

1.1.1.3.5. Ayrılma Hâli: Fiilin gösterdiği hareketin yerini bildiren hâldir.¹⁰⁴

+DAn

1.1.1.3.5.1. İşlevleri¹⁰⁵

1.1.1.3.5.1.1. Fiillerin ve Fiilimsilerin Yapılmaya / Gerçekleşmeye Başladığı Yeri Bildirir:

yirmi metre odadan ayrılmadan atın ayağı ğaymış, düşmüş. (I.2.10)

pençereden bindirdiler beni. (I.6.34)

he nuri oynayanlı onların aslı burdan gitme. (I.11.123)

o zaman muacirleri bulgaristandan gelince, şimdi bänim dedem dört yaşında gelmiş buraya. (I.13.8)

şimdi su endirdiK biz meselâ dādan. (I.16.22)

herâlda ankardan geliyō, bilgisayardan geliyō şey sonuşlā. (II.4.41)

āustos eylülün ortalarında harmandan ğalkılırdı. (II.11.41)

o şimdi istanböl yani şeyden şēdedi, haydarpaşadan. (II.15.41)

işTe bu çağırözü istikāmetinden öte yanna gitmişler, afyon istikāmetinden o yanna gitmişler yāni, bildimiz bu. (II.24.141)

1.1.1.3.5.1.3. Zaman Bildirir:

esgiden ata bindiriledi, şimdi taKsiye bindirilē. (I.5.41)

afere günü ikindinden çıKTıK mı köylü ağar ğabire. (I.8.76)

ne zamandan dēnmiş? (I.12.4)

namazdan sōra evet. (II.10.74)

¹⁰⁴ bkz. BURAN, *AAİÇE*, s. 202-234; ERĠN, *TDB*, s. 232-234.; KORKMAZ, *GTS*, s. 37.

¹⁰⁵ Ayrılma ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. BURAN; *AAİÇE*, s. 223-231.

bura bi heraldā bi aqdarma olmuş, önceden ondan ğalma bu icikli öreni, ta ordan ğalma yāni, icikli diye bōle ğaldı yāni, ğalmış, o zaman. (II.24.8)

1.1.1.3.5.1.4. Eşyanın Neden Meydana Geldiğini Bildirir:

buldur, alacasından bir sıkma alıp dikmiş ama ğapı gibi. (I.11.88)

badılcandan da yapaflar, onuñ, içine yarālar, sarımsānan mārımsānan şēnen dövēler yaparlar. (I.11.100)

reçel, olarak şinci burda fişneye de reçel yaparlar, ğaysıdan yaparlar. (I.11.102)

bāzıları da bōle çamúrdan yapıyō. (I.13.32)

1.1.1.3.5.1.5. Uzaklaşma Grubu Kurar:¹⁰⁶

meselā şu adam benden yaşlı, ben buña hörmeT, ederim. (I.8.30)

1.1.1.3.5.1.6. Fiilin Sebebini Bildirir:

o da sattekarlından yapıyomuş. (I.6.139)

o zaman, için, uyuzdan gözünü açamadı devlet, bitten gözünü açamadı. (II.1.100)

1.1.1.3.6. Vasıta Hâli: İsmi, fiilin kendi vasıtası veya iştiraki ile yapıldığını bildiren hâldir.¹⁰⁷

+(y/I)IA(n), +(y/I)nA(n)¹⁰⁸

Vasıta hâli için, yukarıdaki eklerin dışında iki ek daha kullanılmıştır:

+leyin¹⁰⁹

EAT'nde tanık olduğumuz bu ek, hem *ÖTT*'de hem de Anadolu ağızlarında yaygın bir kullanıma sahiptir.

búbam buradan sabāleyin, asvalta indi asvalTdan gedeceKdi. (I.6.13)

¹⁰⁶ bkz. KARAHAN, *TSD*, s.43.

¹⁰⁷ bkz. BURAN, *AAİÇE*, s. 235-265.; ERGİN, *TDB*, s. 234-236.; KORKMAZ, *GTS*, s. 165.

¹⁰⁸ Ek üzerine geniş bilgi için bkz. KORKMAZ, *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, *TEKKO*, TDK yay., Ankara, 1994, s. 31-34.

¹⁰⁹ Ekin etimolojisi için bkz. KORKMAZ, *TEKKO*, s. 70-71.

otuz Kırk hâne akşemleyin erfe, bayram aKşamı, erfe günü aKşam. oraya
yemek çıkarırız. (II.14.91)

+(I)n¹¹⁰

ET de yaygın ve canlı olarak kullanılan bir vasıta eki iken, sonradan bu vasfını kaybetmiştir. *EAT* ve *ÖTT* de olduğu gibi Anadolu ağzlarında da ekin ancak kalıplaşmış şekilleri kullanılmaktadır.

yöl bøyunca yeyan şüuda gittiK, şübeniöñüne vardıK. (I.6.6.)

ölen namazından çıktıKdan sōña toplu olaraK bütün köylü, düün solanuna
gidē. (II.3.104)

açtıktan sonura tabi ö ilkin hamıra maya gätılır canım. (II.12.76)

1.1.1.3.6.1. İşlevleri¹¹¹

1.1.1.3.6.1.1. Vasıta Bildirir:

yoğurdunan ğarıyölā, yapıyölā. (I.1.12)

arabaynan gelifler. (I.4.56)

gücüynen bışkıynan ūraşıyodu yapıyodu evleri. (I.10.53)

getiridik harmān yerine sererdiK, düvennerinen sürülürdü. (I.16.16)

meselā benim de elim deysiñ dēye bi palta vurū, bi küreğinen toprağatar.
(II.12.90)

çapāynan şöle Takdım da bi yelledim arKamdan eşşinen ğadın geçiyomuş.

(II.22.8)

şimdi harmana filan bile gelmiyō hep tarlada hemen gezer patozınan patozluyō
biçerinen biçip geçiyōz yāni. (II.24.124)

1.1.1.3.6.1.2. Zaman Bildirir:

orda yemek yeriz sabanın namazımızı ğılarız. (I.4.31)

mezarlığā cemiden çıktı mı gideriz ğabire ikindinnen. (I.11.32)

¹¹⁰ Ek üzerine geniş bilgi için bkz. KORKMAZ, *TEKKO*, s. 26-31.

¹¹¹ Vasıta ekinin Anadolu ağzlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. BURAN, *AAİÇE*, s.260-264.

1.1.1.3.6.1.3. Hâl-Durum Zarfı Yapar:

gücüynen bışkıynan ūraşyodu yapıyodu evleri. (I.10.53)

çoban halk çeşitnen gidiyō, sıraynan. (I.13.67)

yā gidesiñ, istēsiniñ, alla_ıñ_ı emriyenen, peygamberiñ. (II.13.2)

zorunan eTTi. (II.21.71)

1.1.1.3.6.1.4. “Ve” Bağlacının Yerine Kullanılır, Bağlama Grubu Kurar¹¹²:

bū bilāssa paşacınan karāllınıñ dū_ıñneri çoK_ı ağırlaştı, dıřādan bulma mecbūriyeti oldu birbirine alıp veme azaldı. (I.9.36)

iñşāda eveli camırınan dāş. (I.10.52)

ğayabelennen güneytepe. (II.12.7)

anneminen teyzem bi bi yerdeydi. (II.15.105)

1.1.1.3.7. Eşitlik Hâli: İsmi, fiilin nasıl ve ne şekilde olduğunu belirtmek için girdiği hâldir.¹¹³ Tespit edilen örneklerin tamamı cümlede zarf olarak kullanılmıştır.

+ÇA¹¹⁴

1.1.1.3.7.1. İşlevleri¹¹⁵

1.1.1.3.7.1.1. Gibi anlamı verir:

efendice oynarlā. (II.14.85)

1.1.1.3.7.1.2. Olarak anlamı verir:

evelce varıdı yā, hindi etmiyōlā, hindi hastānede doğuyō devamlī. (I.3.20)

he seniT teKneniñ_ı üstüne seniT gör_ılā onuñ_ı üstünde güzelce şōle açarlā. (II.12.75)

şunnā bunnā köy çōğalıyo burada kaş sene ben ice tām_ın_ı edemiyom. (II.14.4)

1.1.1.3.8. Aitlik Eki: (bkz. 1.2.1.1.3.)

¹¹² bkz. KARAHAN, *TSD*, s.30.

¹¹³ bkz. BURAN, *AAİÇE*, s. 266-285.; ERGİN, *TDB*, s. 236-238.; KORKMAZ, *GTS*, s. 56-57.

¹¹⁴ Ek üzerine geniş bilgi için bkz. KORKMAZ; “Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme”, *TDÜA*, C.1, s.12-84; KORKMAZ, *TEKKO*, s. 40-41.

¹¹⁵ Eşitlik ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. BURAN, *AAİÇE*, s.293-294.

1.1.1.3.9. Soru Eki Yapısı ÖTT den farklı değildir. **ÖTT** de olduğu gibi, soru eki vurgulanan unsurdan sonra gelir.

+mI⁴

osmanı görmediñ mi benim? (I.1.30)

mümkün mü? (I.9.33)

şindi mi? (I.16.18)

düüne mi? (I.18.1)

oKul açıldında, oKul tāmiratı olur mu? (II.2.86)

bunu sız şeye mi veriyonuz? (II.7.52)

şimdi sēnaraPÇa okuduñ mu? (II.8.63)

aynadın mi? (II.13.30)

gördüñ mü? (II.23.72)

Soru ekinin bağlaç olarak kullanılmasına sık rastlanır. Bu bağlaç, “ki bağlacıyla kurulmuş birleşik cümleler”deki¹¹⁶ gibi bir yapı ortaya çıkarır. Bağlaçtan önceki cümle, sonraki cümlenin yüklemine ait bir unsur (zarf tümleci) hâline gelir.

bi küfür_eTmeye başladı miydi, ana, avraT, allah, kitap, peygamber tövbeler tövbeler_ossun, düz gidiyo yā. (I.6.111)

yāni bi dönüm beş_altı dönüm bi yèr ekdiñ meydaná getdiñ miydi on beş yirmi millon liralıK şē alhyōn millār liralıK şē alhyōn. (I.11.142)

her ğabirine sōra ğabriñ dışarısına çıKdı miydi örda yeTmiş yedi nesilimiz seniñ benim yoK endesi bendesi kesilen bir vatandaşa da dahī teKrar du_a eDer, ğabriñ dışında öndan sōra ayrılırız ğabristandan akşam_ezanında da ifdārımızı açarız. (II.1.66)

1.1.1.4. İSİM TAMLAMASI

İyelik bağlantısı ile birbirine bağlanmış iki veya daha çok isimden oluşan tamlama.¹¹⁷ İsim tamlamaları iki şekilde yapılmaktadır. Bunun yanında genetik grubu şeklinde kullanımlar da mevcuttur.

1.1.1.4.1. Birinci Şekil (Belirtili İsim Tamlaması):

¹¹⁶ bkz. ERGİN, *TDB*, s. 383.

¹¹⁷ bkz. ERGİN, *TDB*, s. 359-363.; KORKMAZ, *GTS*, s. 90.

Tamlayan + İlgi eki, Tamlanan + iyelik Eki

haTTa cāmimizin baKımını yaptı hocamız şoK dèyerli hocamız vār. (I.4.23)

köyün nüfusunu bilmen yārim. (I.7.46)

o beylīKlerinen iki beylīmīş burda, onnar pādīşah tarafıymīş, onun sülālesi.

(I.11.124)

bu şey pompaları, bu vasıtaların pompalarını yapıyō. (I.12.12)

haşgeşli o şeylerin hamırların içeresine ğatarlar. (I.13.62)

üş sefe gidesin allaın emriyle. (I.15.17)

he geşmiyo ama şindī, bu elli sene eveli senin ğevimin bōle miydi? (II.6.60)

ġüneşi bir su gibi işdim, ayın tasından, şīrime ilhām aldım, silāhların sesinden.

(II.8.16)

adamın malı vardır, saman itiyacı, arpa itiyacı. (II.11.36)

e zāti bizim yerimiz az. (II.15.160)

sizin kökünüz nerden gelmiş dèdi. (II.23.12)

bizlerin ġününde zorudu işler. (II.25.39)

onnar sōña bidonun ġavasını çevirdiK biz. (II.26.162)

1.1.1.4.2. İkinci Şekil (Belirtisiz İsim Tamlaması): ÖTT de olduġu gibi bazen tamlananın aldıġı iyelik eki düşer.

Tamlayan + ø (İlgi eki), Tamlanan + iyelik Eki; Tamlayan + ø (İlgi eki), Tamlanan + ø (İyelik eki)

ġına gecesinde de hōle ediyōlā ġa. (I.1.8)

zayıf halıcılıK halıcı delisi diyōlā şindi. (I.5.77)

araġan bi sabahcı ġāhvesi bulduK, girdiġ içeriye. (I.6.56)

turşularadan şindi keleK turşusu ġurarlar, domatis turşusu ġurarlar, onnān salatalıK o dèdiKlerinden ġurarlar. (I.11.98)

köv odası çoġudun lākin bu ġavelē şey olalıdır. (II.7.46)

yaz mevsimi olursa ġarpuz olur, bōne yapılır. (II.9.51)

işçi kütlesi burlara gidiyō. (II.14.32)

işey şübe reisi, şübe reisi afyonda. (II.15.33)

vā dèyince sulama suyu gine yetēli di,il yani ya. (II.17.46)

biñ gündüz-işçisi var. (II.23.83)

icikli cāmisi evet,altmış yılında yapıldı cāmimiz var. (II.24.17)

1.1.1.4.3. Genetif Grubu

Tamlayan + İlgi eki, Tamlanan + ø (İyelik eki)

bizim kövde bulğur mēşur. (I.3.55)

sādece bizim_atalardan duydūmuz bu. (I.13.13)

bizim māħalle odaları vardır. (II.14.89)

sizin köyden evliydi. (II.15.128)

hacı nōri, onnā bizim_akraba. (II.15.130)

1.1.2. FİİL ÇEKİMİ

Fiil çekiminde iki özellik öne çıkar; bunlardan birisi şekil, diğeri de işlevdir. **ŞYA**'da fiil çekiminde eklerin işlevleri –ki buna zaman kaymaları¹¹⁸ dahildir- **ÖTT** ile paraleldir. Buna karşılık eklerin değışken yapıları oldukça farklılık göstermektedir.

1.1.2.1. BASİT ÇEKİMLER

1.1.2.1.1. ZAMANLAR

1.1.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman:¹¹⁹

-D+¹²⁰

¹¹⁸ Zaman kaymalarında geniş bilgi için bkz. Ertuğrul YAMAN; *Türkiye Türkçesinde Zaman Kaymaları*, TDK yay., Ankara, 1999.

¹¹⁹ bkz. ERGİN, *TDB*, s.290.; KORKMAZ, *GTS*, s. 74.

¹²⁰ Görülen geçmiş zamanın çekimi ve değışken şekilleri için krş. GÜLENSOY; *KYA*, s. 105-106, GÜLSEVİN; *UİA*, s.97-99.; BOZ, *AMA*, s.102-103; YILDIZ, *IMA*, s.82.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.157.; ŞAHİN, *BMA*, s.74.; GÖKER, *BTKKA*, s. 56.; DİNAR, *BDA*, s.99.

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-DI ⁴ m	-DI ⁴ K,
2.	-DI ⁴ η	-DI ⁴ η I ⁴ z
3.	-DI ⁴	-DI ⁴ , -DI ⁴ lAr, -DI ⁴ lĀ

1.1.2.1.1.1.1. Birinci Teklik Kişi:

boşladı hêrkez orā getirīdiK, ben de doğudum kendim hatta götdüm bildiñ mi?
(1.5.75)

ben bunu orda bulurum, bizim*ı*işimize yarā dèdim. (I.6.61)

şimdi işiñ gerçē*ı* o zamankı özel*ı*idāre müdürüne de ben çok ğırıldım. (I.9.27)

benim*ı*aylêvî adamıñ bışkıları filan dün gördüm de. (I.10.55)

valla bilmeyon ki duymadım ben. (I.14.3)

ben buraya ikinciye geldim. (I.18.26)

ondan*ı*atamadım. (II.1.94)

sekiz bardaK falan*ı*işdim. (II.4.51)

hā geliboluda dörT*ı*ay durdum çanağgalede. (II.7.18)

bir*ı*iki hānede ben bulundum. (II.10.100)

işde o arada ğardaşımıñ birini çarşıya yolladım. (II.18.20)

zabā ğadā āğladım. (II.21.52)

1.1.2.1.1.1.2. İkinci Teklik Kişi:

ō kardeşim yaú hoş geldiñ. (I.6.63)

zāten*ı*orada vuķūat*ı*et äsgiden vuķūat*ı*işlediñ mi vilāyeti dē*ı*iştirdiñ mi
ğurtardiñ. (I.11.198)

raporunu bize göstermediñ. (II.4.41)

şimdi sēn*ı*araPÇa okuduñ mu? (II.8.63)

çomu mu dediñ? (II.15.123)

gördüñ mü? (II.23.72)

1.1.2.1.1.1.3. Üçüncü Teklik Kişi:

hoca, orda duvāyı yaPTı. (I.6.5)

barajın kenarındaki yolu devlet su işleri yani bu su baraj yıKTı. (I.9.76)
o yatır,ordan kakTı. (I.15.3)
işitince bu haberi, gökyüzünü duTTu ahım. (II.8.96)
idare olamadı geşlerimiz aşşāı yukarı hep izmire göçütdi. (II.12.23)
evlatlar sizi anaңыз gadir gecesi gün döürmüş dēdi. (II.15.33)
eveli ilk gantarcı başa geldi. (II.25.14)

1.1.2.1.1.1.4. Birinci Çokluk Kişi:

var, işTe gırdan geldiK. (I.3.29)
sene yetmiş yıllarında, āşger,öldüK. (I.6.1)
allāın emri peygamberin gavli, bôle bôle biz dünür geldiK. (I.8.44)
biz,otuz gırK meTrelēden su bulduK. (I.13.39)
herangi bi zorluğ görmediK yani. (II.5.51)
o donlādan gēyediK. (II.10.49)
yāni ôle bi şeyimiz,olmadı ôle bi asgerlik yaptıK, geldiK. (II.24.155)
izinden sōña isTe geri vardıK. (II.26.152)

1.1.2.1.1.1.5. İkinci Çokluk Kişi:

he geldiniz. (II.7.47)
dērken yoğarda hoca bağırı hadiğ nēTTiğiz? (II.18.18)

1.1.2.1.1.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

çoK,ev filan,aldılar yāni. (I.4.53)
devlet su işlerinin,üş Tane, üş Tane gıyuy aşdılar. (I.13.43)
oraya ilkoğulu yaptılar, orayı kazdılar. (I.15.3)
çağırdılar, asgere giTTiK, bir,iki aralıKta imtāna girdiK. (II.4.24)
ordan bizi şindi şeye ğaldırdılar. (II.15.29)
bi nöbet yazdılar tutuyōduK biz çoK zor hiç potin çıKarmadan, elbise
soyunmadan nöbete devamlı bôle gidip geliyoduK, iki sate bi gidiyōduK zāten.
(II.24.156)

1.1.2.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman:¹²¹

-mI⁴ş¹²²

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-mI ⁴ şI ⁴ m	-mI ⁴ şI ⁴ z,
2.	-mI ⁴ şsI ⁴ ıj	-mI ⁴ şsI ⁴ ıjI ⁴ z,
3.	-mI ⁴ ş	-mI ⁴ şIAr, -mI ⁴ şIĀ

1.1.2.1.1.2.1. Birinci Teklik Kişi:

sarı ğavaK dèriz_orda ben_ouyumuşum. (I.16.42)

ğoyunnā iki parça olmuş, bi parça bu yanda, bi parçasını görmemişim. (II.20.36)

o nöbeTde gitdim_ouçā_oıj tekeriniğ dibine oturdum_ouyumuş ğalmışım.

(II.24.160)

1.1.2.1.1.2.2. İkinci Teklik Kişi:

baK seğ gelmemişindir bizim festivalımız vā. (II.25.43)

1.1.2.1.1.2.3. Üçüncü Teklik Kişi:

músafiriñ_oiçerisinde, bi atıyla paşa gelmiş. (I.2.3)

bizim köy iki üş sefer toplanmış, da_oılmış. (I.5.21)

deñizli gibi aydın gibi her meselā her buldū yere antalyaya giTmiş, afyona giTmiş. (I.11.136)

adını burdan almış, kılıçkayadan_oalmış. (I.13.4)

heyet raporuna doKtoruğ bi tanesi, dahiliye doKToru kilō fazlalī yazmış.

(II.4.20)

meselā bizim bile aslımız dışarıda girmiş. (II.6.18)

birezini yaralamış, birezını öldürmüş. (II.20.38)

ôle yaşanmış_o günner. (II.24.148)

¹²¹ bkz. ERGİN, *TDB*, s.291-292.; KORKMAZ, *GTS*, s. 49.

¹²² Öğrenilen geçmiş zamanın çekimi ve değişken şekilleri için krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 105-106; GÜLSEVİN, *UĀ*, s. 99-101; BOZ, *AMA*, s.103.; YILDIZ, *IMA*, s.82.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.159.; ŞAHİN, *BMA*, s.73. ; GÖKER, *BTKKA*, s. 57.; DİNAR, *BDA*, s.100.

1.1.2.1.1.2.4. Birinci Çokluk Kişi:

biz de heralda birinci sırayı jandarmayı yazdırmışız. (II.4.28)

hiç_ıondan_ıalmamışız. (II.9.63)

yani bunu biz_ıalışmışız. (II.11.30)

1.1.2.1.1.2.5. İkinci Çokluk Kişi:

gelmişiniz memleketimize burların_ıişeylerini örenelim diyereK. (II.3.175)

şindiki emniyetin yanını görmüşsünüzdür, bilmiyom dā. (II.15.34)

1.1.2.1.1.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

biz misafirlerimize para almayız demişler. (I.5.118)

şimdi çevirmişler. (I.12.10)

dınarın yapalı köyü var_ıorda, oraya gitmişler. (I.13.7)

he kendilerine sey_ıetmişler. (II.7.55)

esgiden soyaT yoğumuş da bôle üş dörT sülâle burā göşmüş gelmişlê burda da üretim yapmışlar. (II.12.20)

esgişer işde hüdud bizim_ıafyonnan yani bölüğü da_ııtmışlar. (II.15.120)

hava harp oKulu K_ıomutanına şikayet_ıeTmişler. (II.24.168)

1.1.2.1.1.3. Şimdiki Zaman¹²³

-(I⁴)yō(r)¹²⁴

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-(I ⁴)yom, -(I ⁴)yon-(I ⁴)yorum	-(I ⁴)yoz, -(I ⁴)yoruz
2.	-(I ⁴)yon, -(I ⁴)yoñ, -(I ⁴)yorsun	-(I ⁴)yōñuz
3.	-(I ⁴)yo(r)	-(I ⁴)yolā, -(I ⁴)yo(r)lar

¹²³ bkz. ERGİN, *TDB*, s.287-289.;GÜLENSOY, “Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Şimdiki Zaman Eki”, *Türkoloji Dergisi*, VIII/1/1979, Ankara, s.169-190.; KORKMAZ; *GTS*, s.143

¹²⁴ Şimdiki zamanın çekimi ve değişken şekilleri için krş. GÜLENSOY; *KYA*, s. 102-105, GÜLSEVİN; *UİA*, s.101-107.; BOZ, *AMA*, s.104-106; YILDIZ, *IMA*, s.81.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.153-157.; ŞAHİN, *BMA*, s.77. ; GÖKER, *BTKKA*, s. 54.; DİNAR, *BDA*, s.102.

1.1.2.1.1.3.1. Birinci Teklik Kişi:

atmış beş māş alıyom. (I.1.31)

bamyayı bişirmesini bile bilmiyon. (I.3.51)

hoca dèdi ki yedi senedir burda imamlık yapıyom. (I.11.58)

ödüç almış ğay ne ğadā aldı bilmiyom. (I.15.51)

e cuma geliyō, ben dèdim cumaya gidiyorum. (II.4.47)

şindi ben hiç görmüyom evde döum yapan bi ğadını şu yirmi senedir hiç görmüyom. (II.5.25)

ĝāmyonculuĝ ediyon. (II.11.1)

ĝurbana gidiyon, ĝurbana gidiyon. (II.16.60)

valla acāmi birliinde acar bi zopa aTTı bi çavışın biri, onu unutmoyon. (II.21.52)

1.1.2.1.1.3.2. İkinci Teklik Kişi:

ırımızan nēydiyōn seņ? (I.1.30)

hani neye temiz olur biliyōn mu? (I.8.26)

çadırı çekiyōn, saņa tālimatı vèriyōlā, gitciin yere ğadā gidiyōn. (II.11.2)

sen dèdi, niye güzel gidemeyōn? (II.14.147)

samanı bi yanda denesi bi yanda alıp geliyorsun, bi günde işi hallediyorsun. (II.19.44)

yazı tura dēyon ya ğa. (II.21.76)

şindi harman da gelse daĝda da olsa sapı atıyōn samanı doldurup evine alıp geliyōn olay bu. (II.24.132)

senèTTe yazıyōn şôle. (II.25.31)

1.1.2.1.1.3.3. Üçüncü Teklik Kişi:

hindi etmiyōlā, hindi hastānede doĝuyō devamlī. (I.3.20)

Fişne Fişnemiz bol oluyor. (I.10.57)

yèyo, içiyo, yatıyo, sabaleyin gidiyor. (I.15.13)

tabi onnar hāliyle oluyō. (I.16.33)

yā yārim neler görüyō insan, başına gelmedik ĝalmayō. (I.18.27)

şindi tabi modernleşti biráz adam bālaca uştu, puştuyu cebinde götürüyō.

(II.6.60)

e şindi, esgiye nazaran ayaK uzatma da oluyō, si ara işmeK de oluyō.

(II.12.104)

dezavantajı işde işsizli doğuruyor. (II.19.49)

tabi tabi dedīñ gibi erkek şindi fazla çalışıyō hani ğafayı yoruyo. (II.26.73)

1.1.2.1.1.3.4. Birinci Çokluk Kişi:

gücümüz yeTdī ğadaK çalışıyōz. (I.1.16)

nīdelim, nīdelim, nīdelim de bunnarı yocuTsaK ki dēyōz şindi. (I.6.37)

ondan badılcan, büber hepsinden ğuruduyos. (I.10.70)

devletin fakir oldūnu da bilīyōz biz. (II.1.111)

çok sür'atli giTTinden bunnar tedirgin oluyoruz ama büyük arabaları giTTi mi seviniyoruz. (II.2.63)

şu anda hāli hazırda devām ediyōz yani. (II.3.2)

biz sıır kesiyoz. (II.9.52)

bi de yani su moturumuzza mazoT ğüyōz. (II.16.21)

gerekirse evde yapıyoz. (II.18.38)

düveninen sürüyos, yabaylan savuruyoz. (II.23.29)

1.1.2.1.1.3.5. İkinci Çokluk Kişi:

nērde duruyonuz siz? (I.5.72)

bunu sīz şeye mi veriyonuz? (II.7.52)

siz de duyuyonuz. (II.23.88)

1.1.2.1.1.3.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

ökden çorba, bamya, pilav, hoşaf bōle vēriyorlar. (I.3.14)

ğızlarımızı yabana veriyōlā. (I.7.15)

o ôle ama şindi biráz tūla işlerini yapıyorlar. (I.13.35)

peşgir, örme çoraP, patiK yāni onnā çenize ğoyuyōlā yāni. (II.3.46)

hiç yāni anasının evinde yāni yemeyō deyōlā. (II.15.78)

evet, şuūda gidiyōlā. (II.17.44)

mermisini vèrmiyölā. (II.23.101)

dışarıya gidiyölar canım gidiyorlar. (II.24.34)

1.1.2.1.1.4. Gelecek Zaman:¹²⁵

-(y)AcAK¹²⁶

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-(A)cĀn, -(A)cAm	-(A)cĀz, -cAz
2.	-(A)cAñ, -(A)cAksIn,	-cĀsInIz,
3.	-(A)cAk	-AcAkIAr, -cAkIĀ

1.1.2.1.1.4.1. Birinci Teklik Kişi:

herkes göñlüyner ben giTcem, ben giTcem bôle bu şekilde yāni. (I.4.26)

ben niye çıkıcān yā. (I.9.51)

herkesi ayırdım yerine yerleşim başğa bi deycēm yoK yaúrım. (I.10.77)

esgerlik hatıralarından neyi añlatācan? (II.7.25)

sonra yemeği yēnir yāni ğızı bitircem diye. (II.10.26)

len nēre gidecem dēdim yāv durum bôle bôle oldu uyudum ğaldım falan.

(II.24.164)

1.1.2.1.1.4.2. İkinci Teklik Kişi:

aman bizi televizyona filan mı çıkarcān yoKsa? (I.3.32)

nere göndercen? (I.6.150)

yāı, duzu başğa ğatacān. (I.7.30)

keçeye dökmedeñ getircenıonuş siğarasını yaKcān. (II.1.91)

adamıüstünden bi şindi çıbığa geçirdi mi şurdan kesicen çapıT bālıcān oraya.

(II.6.56)

yavrım baK işeyıeTcen. (II.25.5)

bölük ğomutanı baña illā buña geşcen. (II.26.135)

¹²⁵ bkz. ERGİN, *TDB*, s.292-293; KORKMAZ; *GTS*, s. 67.

¹²⁶ Gelecek zamanın çekimi ve deĝişken şekilleri için krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 106-108.; GÜLSEVİN, *UİA*, s. 107-111.; BOZ, *AMA*, s.107-109; YILDIZ, *IMA*, s.81.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.160-162.; ŞAHİN, *BMA*, s.78. ; GÖKER, *BTKA*, s. 57.; DİNAR, *BDA*, s.103.

1.1.2.1.1.4.3. Üçüncü Teklik Kişi:

hiş rey_{at}madan bi mūtar dikilceK. (I.4.74)
 o üç yüz lira para bana fev_{ka}lede idāre èdeceK. (I.6.28)
 şindi bu işde gelen borular filān bu derin ğuyulara ovaya serilceK. (I.13.42),
 tabi şorceK. (I.15.18)
 temiz hāli götürmesi için_{el}inden gelen çabayı göstereceK. (II.2.3)
 mutlaka tāpu olcaK. (II.3.62)
 bu diyārda benim_{ancā}K, serbes_{el} gol sallanacaK. (II.8.105)
 tınasın ğayım samana dene ayrımı başlāyacaK. (II.18.25)
 istanbuldaki adam ğaç sa_aTTe gelceK. (II.26.106)

1.1.2.1.1.4.4. Birinci Çokluk Kişi:

zāten giderken bilete para vèrmeycez. (I.6.28)
 gözel hoca gelse, durdurcaz. (I.7.49)
 verise veri vermesse orda alcez. (I.15.16)
 yā ne yapcaz ne yeycez? (II.3.145)
 nereye giTcez böğün? (II.23.53)
 bidon dèse zāten çevircez de. (II.26.158)

1.1.2.1.1.4.5. İkinci Çokluk Kişi:

gelcēsiniiz (sor.)

1.1.2.1.1.4.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

tabi ağırlacaKlā. (I.1.26)
 bayannar tabi hazırlığı yapacaKlar. (II.2.1)
 ben tereteye verceKler. (II.7.54)
 bamyaya nêrden para vèrceKlê. (II.13.32)
 işde bu sefê âlcaKlar_{inşallāh}, māvzu bu. (II.15.10)
 ē nedem nêdelim beygırlê olmayınca arabayı ğosaK halaçlılā göTceK ğırcaKlā.
 (II.22.44)

1.1.2.1.1.5. Geniş Zaman¹²⁷

-(V)r¹²⁸

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-ArIm, -ArIn, (I ⁴)rI ⁴ m, -mAm ¹²⁹	-ArIz, -(I ⁴)rIz, -mAyIz
2.	-ArsInj, -(I ⁴)rsI ⁴ η, -mAssI ⁴ η	-ArsInjIz, -(I ⁴)rsI ⁴ ηI ⁴ z,
3.	-(A)r, -(I ⁴)r, -mAz	-ArIAr, (I)rler, -mAzIAr

1.1.2.1.1.5.1. Birinci Teklik Kişi:

bildimi de unutuP giderim. (I.1.41)

esgi yazıyı, abdaslı_ı bilirin. (I.7.10)

meselâ şu adam benden yaşlı, ben buğa hörmeT_ıederim. (I.8.31)

yâni atmış paralıK bir_ıadama göya bi can_ıiçin eyvallâ etmem. (I.11.9)

hindi onnarı bân beceremem. (I.13.75)

bilmem. (II.1.6)

hiş bi şey yapmadıysa bu arkadaşın yanı sıra gine dayak yerim.(II.14.153)

yani arapçadan osmanlıca arapça yazı yazarın. (II.15.5)

1.1.2.1.1.5.2. İkinci Teklik Kişi:

ğış geldi mi de, hêp deyceK su bulamazsın. (I.6.100)

konserve edesin. (I.10.64)

meselâ böyüneη küççüneη gonusalım dèrlê münâsip görûlêse siz şâparsın, arKasından gelilê. (I.11.51)

orayı hatırlamadın mı aslı bu dünyada, hiçbir şey yapamazsın. (II.1.62)

o sen dersin yâ öldüm ben. (II.13.24)

orayı yayarsın harman yèrine. (II.15.21)

ananâdınan sapı alırsın şurdan, goysun şeye. (II.25.34)

¹²⁷ bkz. KORKMAZ, *GTS*, s. 69.

¹²⁸ Geniş zamanın çekimi ve değişken şekilleri için krş. GÜLENSOY; *KYA*, s. 101-102, GÜLSEVİN; *UİA*, s. 111-115.; BOZ, *AMA*, s.109; YILDIZ, *IMA*, s.80.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.150-153.; ŞAHİN, *BMA*, s.75.; GÖKER, *BTKKA*, s. 52.; DİNAR, *BDA*, s.105.

¹²⁹ Geniş zamanın menfisi hakkında bkz. ERGİN, *TDB*, s.278.

1.1.2.1.1.5.3. Üçüncü Teklik Kişi:

- hiş dā baña şôle şe bulaşdırmaz. (I.4.6)
 sizin şeker bayramında şeker_ıalı her kimise şu_ıūTdan getirī. (I.5.93)
 şôle ğaldırsa da bi yumru_ı vursa canını çıkārī olan. (I.6.87)
 bāzı işde hayvan_ıeti vèrir, bāzısı tavu_ı_ıeti vèrir. (I.13.63)
 sormayışın_ıolmaz. (I.15.18)
 ölü eviniñ yanında beKler yānı. (II.2.28)
 ha tābi bi ğonşu allā razası için varır, kıızı ister. (II.3.33)
 yav ğène de var da esginkine benzemez. (II.13.13)
 hayır ğonuşmamız de_ıişmez. (II.14.68)
 bayır_ıişlenmez. (II.23.40)
 biliyōsa kendi duvasını ğurbanını kesdirir. (II.26.88)

1.1.2.1.1.5.4. Birinci Çokluk Kişi:

- dolma yaparīz. (I.3.35)
 ipe de cizeriz. (I.8.66)
 yuğa ederiz. (I.9.6)
 ondan dū_ıünde de āynı yemeK yaparız. (I.10.19)
 zāten hesaba ğatmayız. (II.2.56)
 şindi bile buluruz yā. (II.4.55)
 ba_ıyā nè hazırlandīsa hēp_ıoluruz. (II.17.39)
 keleK turşusu ğurarız. (II.21.35)
 biliyō dèsek yalan sōleriz. (II.24.2)

1.1.2.1.1.5.5. İkinci Çokluk Kişi:

- bir kaş ğün ğalma_ıısterseniz kändiniz de bişiri yersiñiz. (I.17.34)
ağırlanırsıñız. (II.16.11)
 siz bilirsıñiz dedi. (II.16.35)

1.1.2.1.1.5.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

- ağrabayı severlē, misafiri. (I.1.28)
 zini gecesi ederler. (I.3.10)

başğa adı yoKama muacir diye bilirler bizi. (I.13.18)

ğızıevi olanıevi birleşir, ğızıevinde yemeK yerlê. (II.9.39)

he seniT teKneniñüstüne seniT ğorlâ onuñüstünde güzelce şöle açarlâ.
(II.12.75)

yüzüklerini dakarlâ. (II.21.11)

baKlava yapmazlar, baKlava yapar dèyip de şè yapmayalım.

1.1.2.1.2. KIPLER

1.1.2.1.2.1. Emir-İstek

Kipler (Tasarlama Kipleri), gramer kitaplarının birçoğunda “dilek-şart”, “istek”, “gereklilik” ve “emir” alt başlıklarıyla işlenmektedir. Ancak ne var ki bu kalıplaşmış tasnif, kiplerin gerçek işlevlerini verme bakımından yetersiz kalmaktadır. Bugün, bazı gramercilerin yeni yeni tasnifler oluşturduklarını ve kiplerin işlevleri hakkında geniş araştırmalar yaptıklarını görmekteyiz.¹³⁰ Gürer Gülsevin, söz konusu kipleri, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler* adlı eserinde “İstek Kipi”¹³¹; *Uşak İli Ağızları* adlı eserinde ise “Emir –İstek” ve “Dilek”¹³² başlıkları altında birleştirerek işlemiştir. Buna sebep olarak da, mevcut gramerlerde “emir” diye verilen eklerin çoğu zaman “istek” ifade ettiğini, “istek” olarak verilenlerin de yine çoğu zaman kullanılmadığını söyler.¹³³ Ayrıca “dilek-şart” kipinin şart işlevli kullanılışlarının bir cümle oluşturmadığını belirterek, bu kipi “dilek” başlığı ile işlemiştir.¹³⁴ Erdoğan Boz da *Afyon Merkez Ağzı* adlı eserinde kipleri, Emir-İstek ve Dilek başlıklarıyla incelemiştir.¹³⁵ Biz de bu çalışmamızda kipleri; “emir-istek” ve “dilek” alt başlıklarıyla işleyeceğiz.

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-ēm, -ēn	-AlIm , -mAyAlIm
2.	-ø	-(y)I ⁴ η, -η , -mAη
3.	-sI ⁴ n, -sI ⁴ η , -mAsI ⁴ n	-sI ⁴ nlĀ

¹³⁰ Fatma Türkyılmaz; *Tasarlama Kiplerinin İşlevleri*, TDK yay., Ankara, 1999, XI+131 s., Ahmet Bican Ercilasun; “Türkçede Emir ve İstek Kipi Üzerine” *TGS II*, s. 61-66.; KARAHAN “Fiil Terimi Üzerine” *TGS II*, s. 47-55.

¹³¹ GÜLSEVİN; *EATE*, s. 105-114.

¹³² bkz. GÜLSEVİN; *UİA*, s.115-119.

¹³³ bkz. GÜLSEVİN; *UİA*, s.115.

¹³⁴ bkz. GÜLSEVİN; *UİA*, s.119.

¹³⁵ bkz. BOZ; *AMA*, s.109.

1.1.2.1.2.1.1. Birinci Teklik Kişi:

işde ne bilēn başğa neler anlatılmalı. (I.13.23)

ē nedēm nēdelim beygırlē olmayınca arabayı gosaK halaçlılā göTceK ğırcaKlā.
(II.22.43)

1.1.2.1.2.1.2. İkinci Teklik Kişi:

yaz, balçihisar. (I.1.3)

hepsi var işde biz geyimimizden bil. (I.10.14)

giT şō arabaña bak dēdi. (II.26.158)

1.1.2.1.2.1.3. Üçüncü Teklik Kişi:

o ğadın sōlē gelsin dērse teKra iki erkek gidē, iki erkek gidē, istē. (I.5.36)

ninem rahmetlik, nurlarda yatsın. (I.6.19)

ya olmasın. (I.7.58)

ķayalardan boşluca şāinnerēner gibi, her dāmākşın çālasın, atatürke
eşolsün. (II.8.48)

allah başınızı ağrıtmassın. burnuñuzu, ğafanızı neýse ğanatmassın. (II.10.109)

1.1.2.1.2.1.4. Birinci Çokluk Kişi:

señ bizim pateye bi müşderi bul da vèrelim. (I.1.30)

suriyeye geçelim diye o zumannar. (I.4.80)

ondan yedirelim yāрім. (I.10.8)

işde tavuK alalım, tatlı bişirelim, ğadāyıf yapalım. (II.3.146)

onu soñura şedelim. (II.4.58)

şindi yalan ğonuşmayalım. (II.12.104)

suçumuz olsa da zoba aTsa hadi haKkēttik bunu yèyelim. (II.21.56)

niyetliseniz ıFtarı burda edelim. (II.23.111)

1.1.2.1.2.1.5. İkinci Çokluk Kişi:

ğavğa döüş etmen idāre oluñ dēdi. (I.7.28)

çoK sağol, oldu sağolun. (I.11.204)

hayır vermēcēse gelmen dēr. (II.12.40)

yoğusa ben de ğız yoğ nāsibi başğa yèrden arayın dèr, çekè gidè. (II.13.4)

1.1.2.1.2.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

onnā, onnā sōleyivesinnē. (II.12.73)

arğaşlarıñ ağlında bilgisi varısa desinlē. (II.12.114)

1.1.2.1.2.2. Dilek / Şart

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-sAm	-sAK,
2.	-sAn, -sAñ	-sAñIz
3.	-sA	-sAlAr,

1.1.2.1.2.2.1. Birinci Teklik Kişi:

çocuklar hemen hemen baýa bir yirmi senedir desem de olur. (II.5.22)

meselā ben yabana giTsem geçim edemen belki diye ôle gidemēyō adam.
(II.13.16)

bubam araşdırmamış, dèdem araşdırmamış emme bugün ben araştırsam ne ğaydı vā meselā he. (II.23.15)

1.1.2.1.2.2.2. İkinci Teklik Kişi:

cāmimizi bi görsen insan yoğudu öñceden ğapaıydın şoK güzel oldu. hāsılı bu.
(I.4.27)

emme dağğa duğgu gonuşursan tamam çırañ yanığ, çırañ yanığ. (I.6.135)

hāñ, ah ôle bi denk gelsen de bi görsen bi. (I.8.63)

acā arğada ğalısan zopayı yèrsin. (II.21.67)

1.1.2.1.2.2.3. Üçüncü Teklik Kişi:

su olsa, verimimiz yoğ. (I.5.26)

şôle ğaldırsa da bi yumruğ vursa canını çıkarı olan. (I.6.87)

gözel hoca gelse, durdurcaz. (I.7.49)

öñüme dağlar deyil, ölüm çıKsa aşarım. (II.8.19)

1.1.2.1.2.2.4. Birinci Çokluk Kişi:

len biz şindi biz ğalsak, yèr bilmiyoz yūr bilmèyoz. (I.6.48)

āh çıkmaýivēse de eKseK. (I.7.26)

o yönde birbirimize allā vā düşman da olsaK, ğabirde bulunuz. (I.9.70)

ah, ederken dek gelse de sa_ı bi ğatmer_eTse_K, yedirseK hēm bi. (I.10.7)

o_ıma durumu zayıf dā hemen hemen saysaK beş_ıaltı çocuk_ıo_ıdu. (II.5.30)

ē nedem nēdelim beygırlē olmayınca arabayı ğosaK halaçlılā göTceK ğırca_ılā.

(II.22.44)

türbe yo_ı dēseK_ıolur canım yo_ı. (II.24.136)

1.1.2.1.2.2.5. İkinci Çokluk Kişi:

şu cāmiye giTseniz de bi görseniz. (I.4.60)

şo_ıda giTdiseniz şobangayıyı biliyōñ mu? (II.11.19)

ne yērseniz yeñ yeñ dediler meselā işde yāni. (II.15.108)

ğalalım_ıisterseniz. (II.23.110)

1.1.2.1.2.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

bu üyü_ıñ başına bōle bi şeyle yapsalar gereK. (I.12.6)

1.1.2.2. BİRLEŞİK ÇEKİMLER

Birleşik çekimlerde, *ÖTT*'nin mevcut gramerlerindeki geleneksel tasnif üzerine çok değişik görüşler olduğunu biliyoruz.¹³⁶ Ancak ne var ki, bu farklı görüşlerin ekseri gramercilerce kabul görüp kitaplara alınması uzun sürmektedir. Biz burada geleneksel tasnif üzere birleşik çekimleri işleyeceğiz.

1.1.2.2.1. HİKAYE

1.1.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

¹³⁶ bkz.Gürer GÜLSEVİN; “Türkiye Türkçesindeki Kip ve Zaman Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine” VIII. Milletler Arası Türkoloji Kongresi, İstanbul, 1999.

1.1.2.2.1.1.1. Birinci Teklik Kişi – TI⁴ydI⁴m, -T̄idim

ben köye habā yolladıydım. (I.6.24)

zāten burda adresiyi de aldımdı. (I.6.61)

bi baKdıydım hemen geçiyi TuTmuş biri hırTlaḲtan biri ğafa biride ğuyrūndan
ôyne götürüyölā. (II.20.31)

geldidim (sor.)

1.1.2.2.1.1.2. İkinci Teklik Kişi – TI⁴ydI⁴η, -T̄idin

geldiydin (sor.)

geldidin (sor.)

1.1.2.2.1.1.3. Üçüncü Teklik Kişi – TI⁴(y)dI⁴, -T̄idI

halıcılıkTan ġalkındıydı bizim köyümüz. (I.4.60)

geldidi (sor.)

1.1.2.2.1.1.4. Birinci Çokluk Kişi – TI⁴(y)dI⁴K, -T̄idIk

geldiydik (sor.)

pēnir_almaya gıtdıdik ya ördan. (II.22.49)

1.1.2.2.1.1.5. İkinci Çokluk Kişi -TI⁴ydI⁴ηiz, -T̄idiniz

geldiydiniz (sor.)

geldidiniz (sor.)

1.1.2.2.1.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi -TI⁴ydI⁴IAr, -T̄idiler,

geldiydiler (sor.)

geldidiler (sor.)

1.1.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.2.1. Birinci Teklik Kişi -mI⁴şTI⁴m

gelmişTim (sor.)

1.1.2.2.1.2.2. İkinci Teklik Kişi -mI⁴şTI⁴η

gelmişTiη (sor.)

1.1.2.2.1.2.3. Üçüncü Teklik Kişi -mI⁴şTI⁴

gelmişTi (sor.)

1.1.2.2.1.2.4. Birinci Çokluk Kişi -mI⁴şTI⁴k,

gelmişTik (sor.)

1.1.2.2.1.2.5. İkinci Çokluk Kişi -mI⁴şTI⁴ηI⁴z

gelmişTiηiz (sor.)

1.1.2.2.1.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi -mI⁴şTI⁴lAr, -mI⁴şTI⁴

gelmişTiler (sor.)

gelmişTi (sor.)

1.1.2.2.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.3.1. Birinci Teklik Kişi – yodum, – yödum,

ğamyon şöförlü patates sardım şu_uTdan gidiyordum ben meselâ. (I.16.42)

şimdi he eğer_{ace}leyse anla, añlادیordum da. (II.15.1)

ben tedaşda şöförlükTen çalışıyodum. (II.18.1)

görüyödum. (II.20.22)

1.1.2.2.1.3.2. İkinci Teklik Kişi – yoduη

geliyoduη (sor.)

1.1.2.2.1.3.3. Üçüncü Teklik Kişi –yodu, -yodun

ataη şura vèrdim tāmam variyodu. (I.1.4)

o bize para ğazanıP geliyodu. (I.10.46)

ediliyodu. (I.15.4)

bizim günümüzde ğız ğaçıyödu ğayınından, damatdan, ğayınpedirinden ğaçıyodu, ävlenesi_e ğadar. (II.1.38)

geşlede para olmoyodu. (II.2.10)

bağ benim bildiğim ben esgiden adam baya bôle gazaından gömleinden
yırtıyodu onu bâliyodu. (II.6.59)

görüş, görüŝusulüyle oluyodu. (II.14.45)

bunun yanındâ, insan gücü, insanlar yanındâ çalışacağ yardımcı
elemanlar arıyordun. (II.19.46)

samanı çekiyodu bi yandan üğüdüyodu onu öteki de çekiyodun öle ileriye tınas
yapıp geliyodu. (II.24.131)

1.1.2.2.1.3.4. Birinci Çokluk Kişi -yoduk

başğa yemeğ, şindi böreğ, çöreğ ediyoduğ yâ onnar gağtı. (I.3.14)

ondan gâniynan getiriyoduğ, öküS gânisıynan. (I.10.2)

he he musdâ toğlu varıdı râmeTlik o burda çoğ geziyoduğ. (I.11.183)

arpa bûdey ekiyoduğ biz ama şindi ufağ bi gıyalar vurduğ biz otuz gırğ
meTrelêden su bulduğ. (I.13.37)

ikince gâdemede örda normal şeyleri düzeltiliyoduğ. (II.2.43)

arabarınan, esgiden at arabalarıynan alıp gidiyoduğ gelini. (II.14.59)

esgiden evde yıkâyoduk, şindi o da değışti. (II.18.14)

bayâ ũraşiyos bayâ işeyle pêlivanlâ gibi güleşiyoduğ. (II.22.30)

1.1.2.2.1.3.5. İkinci Çokluk -yöduğuz

geliyordunuz (sor.)

geliyodunuz (sor.)

1.1.2.2.1.3.6. Üçüncü Çokluk Kişi -yödular,

geliyödular (sor.)

1.1.2.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.4.1. Birinci Teklik Kişi -câdim

ben saña duyurcâdım sen de duymağ istemediğ. (II.8.9)

1.1.2.2.1.4.2. İkinci Teklik Kişi -cĀdİn

gelcēdiñ (sor.)

1.1.2.2.1.4.3. Üçüncü Teklik Kişi -cĀdİ

sivasa vardık, arap köyünü arkadaş sivasta ēncēdi. (I.6.46)

bī çavış ğursuna işey_olcādı. (II.15.118)

1.1.2.2.1.4.4. Birinci Çokluk Kişi -cĀdİk

tez_oalınsaydı şindiye bāzı sorunlarımızı çözcēdiK. (II.5.44)

1.1.2.2.1.4.5. İkinci Çokluk Kişi -cĀdİnİz,

gelcēdiñiz (sor.)

1.1.2.2.1.4.6. Üçüncü Çokluk Kişi -cAkTİAr,

gelcekTiler (sor.)

1.1.2.2.1.5. Geniş Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.5.1. Birinci Teklik Kişi -(V)rd I⁴m, -mAzdİm

birbirimize duTķunuduK, ordan köşköye ēnerdim. (I.6.158)

hörmet yapardım yāni. (I.8.62)

ben sadece bi ğāve māve bişiridim_oadam geldiklerinde aKṛabaydı. (I.11.191)

tutamazdım_oattım çünkü bu āciz bi pādīşahdı. (II.8.99)

onnarı bize geri geri gidemezdim acemi oldūmuzdan müylu dērler. (II.14.145)

orda onnara añlatırdım. (II.23.101)

1.1.2.2.1.5.2. İkinci Teklik Kişi -(V)rdI⁴n

gelirdin (sor.)

1.1.2.2.1.5.3. Üçüncü Teklik Kişi -(V)rdI⁴, -mAzdI, -(V)rdI⁴n

ōñden_oatalā veriydin. (I.1.22)

yani alaKādar dērdi. (I.5.4)

o giderdi ğırda ustalıKederdi. (1.10.48)
dünya biTdimīdi ğız düca yapılırdı tabi. (I.11.54)
esgidenerkeK ğarıyı, ğarı erkeĝi görmezdin. (I.18.12)
asgerden gelen bitinen gelirdiamma şindiye ôle yoK. (II.1.100)
o savaş zamanı anamanlatırdı başa. (II.6.29)
bindiriveriledi ata şo yaşadan dolaşır gelīdin. (II.7.29)
dā daşekilirdin şindi orlarekilmeyô, arazimiz yoK řindiliKidāre edeceK
şekilde var suyumuz. (II.7.45)
bizim zamanımızda hiş ğızlā, ôlannā bi řēlere ĝarıřmazdı. (II.9.14)
yāni ĝüÇÇükler büyüklerin yanında iki dizininüstünden ĝaynařamazdı emme
şindi o řeylē biTTi. (II.12.109)
geliniP gidilmezdi. (II.13.31)
olurdun tabi mūsāfir gelirdinezēlden, ĝoņřu kôylerden bône araba filān
bulunmazdın. (II.17.8)
ordan geriye hiç bi şey dēmezdi. (II.23.80)

1.1.2.2.1.5.4. Birinci Çokluk Kişi -(V)rdI⁴, mAzdIk

dōrusu çoKefendi davranırdıK. (I.6.157)
arpa, būdey, mısır, nouTalī sātardıK. (I.8.11)
bayā āsgiden helvā yērdiK. (I.11.53)
āsgiden bizim reçel filān bilmezdik yāni. (II.13.29)
ořulun da işde son zamanları oldū içinoořuldan çoĝu zaman gidemezdik.
(II.19.8)
buraya yasaK, soKmazdıK. (II.23.83)

1.1.2.2.1.5.5. İkinci Çokluk Kişi -(V)rdI⁴ηI⁴z

gelirdiņiz (sor.)

1.1.2.2.1.5.6. Üçüncü Çokluk Kişi -(V)rlArdI, -(V)rlArdIn, -mAzlArdI,

onnan keri erkeKler ĝarı şeyi ĝeyerlerdi, oyunoynarlardı. (I.3.18)
ĝaçaKçılıK yaparlardı, esgerler. (I.4.81)

ilk, ilk güruluşu bizim sülâle beşaltı çadırnan bura oturmuş hacı yakıP küyü dêrlerdi ilkin güruluşda. (I.8.3)

gızölân birbirini göstermezdi, yâni görünmezlerdi. (I.11.41)

evetefennim esgiden bizodalara da guymazlardı çocuğan bizi. (I.15.51)

tabi ya şindi fes gafaya gadınnar dâ eveli boncuKlu fes giyerlerdi. (II.10.45)

ône de dêrlerdin. (II.13.6)

gulaKsız derlerdi. (II.15.126)

he çoK severlerdin ama canım. (II.24.174)

1.1.2.2.1.6. İsteğın Hikâyesi

1.1.2.2.1.6.1. Birinci Teklik Kişi -AydIm

zâti bôle gorkaKöldünü bileydim geldim gün dövëdim seni dëdim. (II.21.81)

1.1.2.2.1.6.2. İkinci Teklik Kişi -AydIn

añ sen benim dayımı bula da oña sôleTdireydiñ, ömerakalını. (I.9.3)

1.1.2.2.1.6.3. Üçüncü Teklik Kişi -AydI

geleydi (sor.)

1.1.2.2.1.6.4. Birinci Çokluk Kişi -AydIk

ey ē şindi gelise biz de oruc~~olmayaydıK~~, afiyeTle biz de yërdiK. (II.12.81)

1.1.2.2.1.6.5. İkinci Çokluk Kişi -AydI⁴ñI⁴z

geleydiñiz (sor.)

1.1.2.2.1.6.6. Üçüncü Çokluk Kişi -AydIIAr

geleydiler (sor.)

1.1.2.2.1.7. Dileğın Hikâyesi

1.1.2.2.1.7.1. Birinci Teklik Kişi -sAydIm

gelseydim (sor.)

1.1.2.2.1.7.2. İkinci Teklik Kişi -sAydIη

gelseydiη (sor.)

1.1.2.2.1.7.3. Üçüncü Teklik Kişi -sAydI

gelseydi (sor.)

1.1.2.2.1.7.4. Birinci Çokluk Kişi -sAydIk

gelseydik (sor.)

1.1.2.2.1.7.5. İkinci Çokluk Kişi -sAydIηIz

gelseydiηiz (sor.)

1.1.2.2.1.7.6. Üçüncü Çokluk Kişi -sAydIler

gelseydiler (sor.)

1.1.2.2.2. RİVAYET

1.1.2.2.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti

1.1.2.2.2.1.1. Birinci Teklik Kişi -mI⁴şI⁴mI⁴şI⁴m

gelmişim (sor.)

1.1.2.2.2.1.2. İkinci Teklik Kişi -mI⁴şI⁴mI⁴şI⁴η,

gelmişim (sor.)

1.1.2.2.2.1.3. Üçüncü Teklik Kişi -mI⁴ş(I⁴)mI⁴ş

gelmişim (sor.)

1.1.2.2.2.1.4. Birinci Çokluk Kişi -mI⁴ş(I⁴)mI⁴şI⁴z

gelmişimiz (sor.)

1.1.2.2.2.1.5. İkinci Çokluk Kişi -mI⁴şI⁴mI⁴şsI⁴ηI⁴z
gelmişimişsiniz (sor.)

1.1.2.2.2.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi -mI⁴şlArI⁴mI⁴ş
gelmişlerimmiş (sor.)

1.1.2.2.2.2. Şimdiki Zamanın Rivayeti

1.1.2.2.2.2.1. Birinci Teklik Kişi -yomuşum
geliyomuşum (sor.)

1.1.2.2.2.2.2. İkinci Teklik Kişi -yomuşuñ
geliyomuşuñ (sor.)

1.1.2.2.2.2.3. Üçüncü Teklik Kişi -yomuş

ōrdan bi arkadaş geliyomuş, ōrdan haber göndermiş köye. (I.6.18)

orda olmōyomuş. (I.11.62)

çobanlıK Ta yapıyomuş, adamıñ şeyi varımış yāni geçi sürüsü. (II.6.16)

o da şeye veriyomuş. (II.7.54)

çapāynnan şōle Takdım da bi yelledim_{ar}Çamdan_eşşinen ğadın geçiyomuş.

(II.22.8)

1.1.2.2.2.2.4. Birinci Çokluk Kişi -yomuşuz
geliyomuşuz (sor.)

1.1.2.2.2.2.5. İkinci Çokluk Kişi -yomuşsuñuz
geliyomuşsuñuz (sor.)

1.1.2.2.2.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi -yolāmış
geliyolāmış (sor.)

1.1.2.2.2.3. Geniş Zamanın Rivayeti

1.1.2.2.3.1. Birinci Teklik Kişi -(V)rI⁴şI⁴m
gelirmişim (sor.)

1.1.2.2.3.2. İkinci Teklik Kişi -(V)rI⁴mI⁴şI⁴η
gelirmişin (sor.)

1.1.2.2.3.3. Üçüncü Teklik Kişi -(V)rI⁴mI⁴ş
ana nasī olurumuş ya filān dēdi, bi galyāna giTdi geldi bölüğüodası olur
gāy_Ualay binasının_Uodasında gèTTi orda kā_Utlā ankaraya giTmiş. (II.20.54)

1.1.2.2.3.4. Birinci Çokluk Kişi -(V)rml⁴şI⁴z
gelirmişiz (sor.)

1.1.2.2.3.5. İkinci Çokluk Kişi -(V)r(I⁴)ml⁴şsl⁴ηI⁴z
gelirmişsiniz (sor.)

1.1.2.2.3.6. Üçüncü Çokluk Kişi -(V)rIAr(I)mIş
ninem, ha, hacı ölü gızı derlerimış nineme, ölüleri o yıkardı. (II.15.155)

1.1.2.2.4. Gelecek Zamanın Rivayeti

1.1.2.2.4.1. Birinci Teklik Kişi -cĀmIşIm,
gelcēmmişim (sor.)

1.1.2.2.4.2. İkinci Teklik Kişi -cĀmIşIn
gelcēmmişin (sor.)

1.1.2.2.4.3. Üçüncü Teklik Kişi -cĀmIş
gelcēmmiş (sor.)

1.1.2.2.4.4. Birinci Çokluk Kişi -cĀmIşIz
gelcēmmişiz (sor.)

1.1.2.2.2.4.5. İkinci Çokluk Kişi -cAkmİşsİnİz

gelcekmışsınız (sor.)

1.1.2.2.2.4.6. Üçüncü Çokluk Kişi -AcAklArmİş

evet, bu isim, ĩ sadaK dèyceKlermiş, dadaK dèyvermişlè. hı dadaK. (II.7.3)

1.1.2.2.3. ŞART

Fiilerin birleşik çekimlerindeki bu yapı aslında çoğu kere bir temel yüklem oluşturmaz. Yukarıda emir-İstek bahsinde; “dilek-şart” kipinin şart işlevli kullanılışlarının bir cümle oluşturmadığını belirterek, söz konusu kipi “dilek” başlığı ile işleyeceğimizi belirtmiştik, bkz. (1.1.2.1.2.1.). Temel yüklem yapmayan ve dolayısıyla temel cümle olmayan şart çekimli yapılar, bugün artık araştırmacılarca zarf tümleci olarak değerlendirilmektedir.¹³⁷Burada her iki durumdaki şartlı birleşik çekimler verilecektir.

1.1.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

1.1.2.2.3.1.1. Birinci Teklik Kişi -Tİ⁴ysAm

geldiysem (sor.)

1.1.2.2.3.1.2. İkinci Teklik Kişi -Tİ⁴ysAn

hiş giTmediysen olmuyō. (I.4.66)

zārurı kalısa, anlayabildiysen bilmiyorum bu kelimedenden bi şey. (II.2.23)

1.1.2.2.3.1.3. Üçüncü Teklik Kişi -Tİ⁴ysA

cenābı allā ne vèrdiyse o çıkar. (I.15.27)

birisi gıtdiyse arKasından hepsi gider arKasından biz de gideriz. (II.6.55)

yèmeK geli de herkeşin evinde ne bişdiyse onu getiri. (II.7.50)

¹³⁷ bkz. Leyla KARAHAN; “-sa/-se Hakkında” *TD*, S. 516 , Ankara, 1994, s. 471-474.; Gürer GÜLSEVİN; “Türkçede Şart Gerundiumu Üzerine” *TD*, S. 467, Ankara, 1990, s. 276-279.; Hayati Develi; “(sA) Morfemli Yardımcı Cümleler ve Bunlarla Kurulan Birleşik Cümleler Üzerine Bir Deneme”, *TDAY (Belleten 1995)*, Ankara, 1997, s. 115-152. Ayrıca ek hakkında geniş bilgi için bkz.KORKMAZ; “-sa/-se Dilek –Şart Kipi Eklerinde Bir Yapı Birliği Var mıdır?” *TDÜA*, s. 160-167.

mezela benim odam yıkıldıysa bi yakın akrabamın odasına gideriz sofraya
yemek çıkarız. (II.10.68)

hiş bi şey yapmadıysa bu arkadaşın yanı sıra gine dayak yerim. (II.14.152)

1.1.2.2.3.1.4. Birinci Çokluk Kişi -TI⁴ysAk

geldiysek (sor.)

1.1.2.2.3.1.5. İkinci Çokluk Kişi -TI⁴ysAñIz

geldiyseñiz (sor.)

1.1.2.2.3.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi -TI⁴lArsa

geldilerse (sor.)

1.1.2.2.3.2. Şimdiki Zamanın Şartı

1.1.2.2.3.2.1. Birinci Teklik Kişi -yosam

geliyosam (sor.)

1.1.2.2.3.2.2. İkinci Teklik Kişi -yosañ

geliyosañ (sor.)

1.1.2.2.3.2.3. Üçüncü Teklik Kişi -yosa

fasülle ne gerekiyosa, yeşil zebzelerden konserve yaparlar, yaparız da. (I.8.70)

türkiyenin hanğı il, hanğı ilçe, hangi ili aklıña geliyosa hePsine gidiyoS. (II.11.3)

1.1.2.2.3.2.4. Birinci Çokluk Kişi -yosağ

kendimiz biliyosağ bildimizi biz de oğuruz, yāni. (II.10.70)

1.1.2.2.3.2.5. İkinci Çokluk Kişi -yosañız

geliyosañız (sor.)

1.1.2.2.3.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi -yölāsa

geliyölāsa (sor.)

1.1.2.2.3.3. Geniş Zamannın Şartı

1.1.2.2.3.3.1. Birinci Teklik Kişi -(V)rsAm

beñ_Uerzürum gibi yere bir yere vārasıya ġāda nè türlü yērsem yiyem fēvKande yetiyōdu. (I.6.17)

tabi ī olursam ben burıya bi ġurban kesmeK_Uistēyon dēyo. (II.9.7)

höşmerim_Uolmaz, olur dērsem yalan. (II.24.108)

1.1.2.2.3.3.2. İkinci Teklik Kişi -(V)r(I⁴)sAñ

emme daġġa duġġu ġonusursañ tamam çırañ yanıġ, çırañ yanıġ. (I.6.135)

sen bir hafta deyil, bir_Uay da dursañ yine baġarız diyō. (II.3.157)

ne dersenñ dē, işallah_Uo tarzda çalışmaya devam ġayret_Uediyoruz_Uabi. (II.4.15)

yāni paspal_Uolduktan sōña nereye ġidersenñ git_Uaynıdır yāni. (II.24.179)

1.1.2.2.3.3.3. Üçüncü Teklik Kişi -(V)rsA, -mAssA

hatır sayannā dēr, hatır saymassa demezlē. (I.1.40)

hangi görüşTe olursa olsun herKesiñ bi görüşüne ri_Uāyet_Uederiz. (I.11.69)

hangini yaparsa, adamıñ canı isterse yāni. (I.16.11)

gelirimizi sālacaġ yāni ama para etmesse o da zor. (II.2.54)

sekiz_Uon tane merkebi, beş_Ualtı kişi vatandaş ġarda ġıřda yıkılırsa TuTup sarmaġ_Uiçin o merkeblere. (II.3.83)

ōrda hiç_Uolmassa suyumuz vā bol bol, demişler. (II.12.11)

1.1.2.2.3.3.4. Birinci Çokluk Kişi -(V)rsAk

gelirsek (sor.)

1.1.2.2.3.3.5. İkinci Çokluk Kişi -(V)rsAñIz

isterseniz bir_Uay duruñ, isterseniz on ġün duruñ, yataġıñız gelir, yapılır, sabālā erkenden oda sahibi gelir, sobayı yaġar çayı ġor, ġaveltiyi getirī. (II.12.94)

ġalalım_Uisterseniz. (II.23.110)

1.1.2.2.3.3.6. Üçüncü Çokluk Kişi -(V)rlArsA

hemen peki dèrlerse peki adam bi nişān töreni yapar, belli olmaz. (I.8.45)

añlaşırılarsa tamam. (II.3.40)

yèr_alti şeyleri şebekesiyle sulamaya başlanca $\dot{\text{K}}$ başarabilirlerse. (II.14.21)

1.1.2.2.3.4. Gelecek Zamanın Şartı

1.1.2.2.3.4.1. Birinci Teklik Kişi -(A)cĀsAm

gelecēsem (sor.)

1.1.2.2.3.4.2. İkinci Teklik Kişi -(A)cĀsAn, -(A)cĀKsAn

isteceKseñ, istesiñ, varısıñ, edēler. (I.3.2)

ğaç dene aldırcēseñ. (II.26.14)

1.1.2.2.3.4.3. Üçüncü Teklik Kişi -(A)cĀsA, -cAKsA

üçüncü gelişTe olcāsa, ġave içēlē onan sōña bi kaş gün sōña bayā äsgiden helvā yèrdiK. (I.11.52)

ğaliceKse ġahyō evde. (I.16.30)

vēcese verī, vēmecēse vèmezlē, ôle vay ġıza sōrayın vay ôlana sōrayın yo $\dot{\text{K}}$ Tur bizim_orda. (II.11.9)

hayır vermēcēse gelmeñ dèr. (II.12.40)

herkes gelir_o gün çalgı çalıncēse çalınır. (II.26.30)

1.1.2.2.3.4.4. Birinci Çokluk Kişi -(V)cĀsAK,

gelecēsek (sor.)

1.1.2.2.3.4.5. İkinci Çokluk Kişi -(V)cĀsAñIz -(V)cAKsAñIz

gelecēseñiz (sor.)

1.1.2.2.3.4.6. Üçüncü Çokluk Kişi -(V)cAkIarsA

gelceklerse (sor.)

1.1.2.3. KATMERLİ ÇEKİM

1.1.2.3.1. Geniş Zamanın Rivayetinin Rivayeti:

gelirmişmiş (sor.)

1.1.2.3.2. Şimdiki Zamanın Rivayetinin Rivayeti:

bu göle akıyomuşumuş bu su, ora su batan bi hareketi arzı olmuş heralde dā oturunca orası ğapanmış. (I.11.32)

yāni işTe zor zer idāre ediliyomuşumuş. (II.24.46)

1.1.2.3.3. Gelecek Zamanın Rivayetinin Rivayeti:

bana hafif hizmeti olan yeri ğazandıP, sekiz_{ay}erlik yaptırcaKlarmışmış. (II.4.41)

1.1.2.4. EK FİİLİN ÇEKİMİ

1.1.2.4.1. Görülen Geçmiş Zaman

1.1.2.4.1.1. Birinci Teklik Kişi

asgerlik, gümrüĝ_{asgeriydim} ben. (I.4.78)

īyīdim, başarılydım, rahatıdım, çoK iydim. (I.8.104)

fākiridim, çalışdım. (I.10.76)

ĝarādillide okurka ben de vardım_{aynı şēde buldūra ğadar vergi} alıyōmuş_{oynaĝannı ōlu}. (I.11.17)

köylerin_{isimleri} dēĝişindinde ben_{asgerdeydim}. (II.1.2)

ilkin ben şey sı_{ıye} eriydim. (II.17.62)

1.1.2.4.1.2. İkinci Teklik Kişi

vardın (sor.)

1.1.2.4.1.3. Üçüncü Teklik Kişi

baK çoK_{on sürü} ĝoyun vardı bu köyde eveli. (I.4.12)

cāmimizi bi görseñ, insan yoğudu öñceden ğapalıydın şok güzel, oldu. (I.4.21)

ilkin seleviridi. (I.7.52)

ondan hindiki gibi beton yoğudun. (I.10.52)

ğāraman dēde çoKı̄ bi adamıdı yāni bōle. (I.11.200)

çay bişirceñ, bardağ, fincannarı yıkāceñ, fincanıdın öñce fincanıdı. (II.1.92)

ğara molla benim, ahbābıdı. (II.8.79)

hācı hāfız da çoK namlı hāfızıdı. (II.15.136)

dā esgi daña güzeldin. (II.16.17)

o yanda yel vā ellemedi acıK, aşıcaK gibiydin nērden giden hemen geldim
keçinin birini bi baKTım, ikisi döndü biri de gidiyō. (II.20.30)

bizim, o yüzbaşı da izine giTTi istanbolluydun. (II.20.49)

izmire giTTik de emmimiñ ğarı bildiñ gibi kışğac birisiydin, işde. (II.22.37)

1.1.2.4.1.4. Birinci Çokluk Kişi

birbirimize duTkunuduK, ordan köşkōye ēnerdim. (I.6.157)

e onnarıñ tabi fakiridiK. (I.10.48)

bölükTe de çoKı̄yi bi eridiK yāni o, zuman, için haқиğatan da Kōmutanımız da
çoKı̄ seviyodu. (II.24.159)

devamlı biz paşanıñ nöbetçisidiK, sancaK nöbeti tutardıK, (II.24.174)

1.1.2.4.1.5. İkinci Çokluk Kişi

varıdıñız (sor.)

1.1.2.4.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi

varıdılar (sor.)

1.1.2.4.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

1.1.2.4.2.1. Birinci Teklik Kişi

varımışım (sor.)

1.1.2.4.2.2. İkinci Teklik Kişi

varımışsın (sor.)

1.1.2.4.2.3. Üçüncü Teklik Kişi

şindi äveliymiş geldi geşdi. (I.1.)

şobangaya varımış bi köy olarak. (I.11.19)

böreğimiş, çöreğimiş. (I.18.6)

yāni aslında ilk ismi akınmış. (II.10.7)

esgiden bôle soyad da yoğumuş da meselā tabır olu, lavç olu, imam evi
böleyimişimiş. (II.12.18)

1.1.2.4.2.4. Birinci Çokluk Kişi

varımışız (sor.)

1.1.2.4.2.5. İkinci Çokluk Kişi

varımışsınız (sor.)

1.1.2.4.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi

varımışlar (sor.)

1.1.2.4.3. Şart

1.1.2.4.3.1. Birinci Teklik Kişi

varısam (sor.)

1.1.2.4.3.2. İkinci Teklik Kişi

varısañ (sor.)

1.1.2.4.3.3. Üçüncü Teklik Kişi

sağısa gulağları çinilasın, öldüyse allah rahmeT eylesin. (I.6.120)

evimize geliriz, yemeKleri yaparız, elimizde ne varısa. (I.7.2)

gene kim ufağısa, meselā ramazan ufağ meselā ramazan meselā suyā gider,
çayı bişirî, büyüklere dağıdır. (II.12.100)

goŋşularıeyer dışarısı soısa, yāmırlısa yavıçeride bayramlaşiverelim.

(II.16.65)

adamın durumu acarısa dağā. (II.21.13)

1.1.2.4.3.4. Birinci Çokluk Kişi

varısağ (sor.)

1.1.2.4.3.5. İkinci Çokluk Kişi

varısağız (sor.)

1.1.2.4.3.6. Üçüncü Çokluk Kişi

varısalar (sor.)

1.1.2.4.4. Geniş Zaman (Bildirme Ekleri)

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	+(y)I ⁴ n, +(y)Im	+(y)I ⁴ z,
2.	+sI ⁴ η	+ sI ⁴ ηI ⁴ z
3.	+ø, +dI ⁴ r	+ dI ⁴ rI ⁴ Ar

1.1.2.4.4.1. Birinci Teklik Kişi

burda bi hizmetçiyim ben burda bôle. (I.4.4)

vā e ben de atlisārlyım. (I.7.39)

ben şindi şahsen kändim devlete ğarşı biráz küs gibiym. (I.9.20)

ben meselā elli yaşındayım heş burda düünıeTmediK. (I.17.29)

ben yoğarı ilyaşlılyım dërim. (II.12.112)

ibrahim qaradireK bin doğuz yüS otuzüş doıumluyum. (II.14.1)

biğüş yüS kırlıym. (II.15.11)

1.1.2.4.4.2. İkinci Teklik Kişi

len yavırım sen burlardansın. (I.7.42)

1.1.2.4.4.3. Üçüncü Teklik Kişi

domatis, bibē, hepsi vā. (I.1.25)
 yoKTur yoK_ēlāmdüllā köyümüz_īdir. (I.4.19)
 he ī çoK güzel. (I.5.72)
 atmış filān vādır. (I.7.46)
 he çalışangandır çoK, alışverişcidir. (I.8.23)
 bizim bu ovāmızda ādeTdir. (I.11.63)
 akiretiñ ğapısı ğabristandır. (II.1.63)
 sofrā bizim sofrā çoK zengindir. (II.11.19)
 hayır, o haramdır bize ücret_ almaK müsafirden. (II.12.97)
 uzunpınar vaF_ orası türkmendir. (II.24.11)

1.1.2.4.4.4. Birinci Çokluk Kişi

aynı, aynı yerdeyiz. (I.9.12)
 taşdan ekmēni çıkarān bi yapıdayız hepimiz de. (II.1.23)
 yeni yapılacaK yāni bundan şikāyeTçiyiz, neden? (II.1.85)
 hah_ōle gibiyiz yani. (II.5.42)
 teKKeynen ğavğalıyız meselā. (II.15.160)

1.1.2.4.4.5. İkinci Çokluk Kişi

üçünüz de ōreTmensinüz de_ il mi? (I.5.73)
 siz de burdasınız. (II.23.88)
 siz de balsārlı mısınız? (II.25.209)

1.1.2.4.4.6. Üçüncü Çokluk Kişi

çünkü halkımız bilhassa ğadın ve ğızlarımız düğünlere çoK heveslidirler.
 (II.14.77)

1.1.2.4.5. Ek Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanının Rivayeti

dēmeK ki han varımışımış, burda bi şe_ ir_ oldūnu gösteriyō. (I.12.4)
 zaten_ ōrdalarmışımış, ōrdan mesela bura bizim duydūmuza ğöre āltı veya yedi
 hāneyimişmiş orda. (II.12.16)

esgiden bôle soyad da yoğumuş da meselâ tabır_ölu, lavç_ölu, imam_övi
bôleylimişimiş. (II.12.19)

1.1.2.4.6. Ek Fiilin Olumsuz Çekimi: değil, değil, de_ül, de_yil

sālınız var başğa bi şey de_ül allâ razı ossun. (I.4.87)

esgisi ğadar de_ül yâni. (I.16.40)

tahtacı dèyince şeye giTme aleviye değil. (II.1.82)

eyi değil_ö. (II.7.13)

yâni dakım subayı vèrdi bize, bölük ğomutanı de_yil. (II.15.119)

o zuman bitişiK değildi. (II.23.73)

1.1.2.4.7. ki << erki Pekiştirme Edatı¹³⁸

ET de er- fiilin pekiştirme, şüphe ve sorma edatı olan “erki”, *ŞYA*’da genişlemiş olarak “ki(n)(e)” şeklinde yaşamaktadır:

evelâ arap mı varıdı kine dèyön? (I.14.3)

ben saña dèrim kine benim_ için kesive ğurban. (II.13.25)

1.1.2.4.8. y(I⁴)KAn(A) < i-ken Ek-fiilin Zarf-fiil Eki¹³⁹

Ek-fiilin, zarf-fiil eki –ken ile oluşturduğu yapının birçok şekli vardır.

câminiğ_öñüne getirilē meselâ arife günü burda millet çıKāKana (I.5.101)

aşşâda musalla daşı vâ, gelir_kene görmüşünüzdür. (I.5.106)

zâten giderken bilete para vèrmeycez. (I.6.28)

hayır_ adam çoğu ölmeden diriyken yapıyor. (I.15.41)

şindi hemen söz biTTinen gelin_ olūkan. (I.18.7)

seniğ ne çıKTı dèrken, benim_ismim_ünlendi, bi asger tarafından. (II.4.32)

â_ırlık hani esgiden a_ırlıK_ filân varımış bi de ğızlar_ alınıp vèriliken. (II.5.17)

gördüm yoK_Kan günâhım. (II.8.95)

¹³⁸ Geniş bilgi için bkz. Saadet ÇAĞATAY; “Türkçede ki < erki” *TDAY (Bellten 1963)*, Ankara, 1988, s. 245-250, Sabahattin KÜÇÜK; “Türkçede Şüphe Bildiren ki Edatı Üzerine” *TD*, S. 426, Ankara, 1987, s. 367.; ÜSTÜNER, *TP*, s.162-167.

¹³⁹ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s. 113.; GÜLSEVİN, *UİA*, s.130.;BOZ, *AMA*, s.120.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.180.; ŞAHİN, *BMA*, s.82.; GÖKER, *BTKKA*, s. 67.; DİNAR, *BDA*, s.118.

gèydilè gúşadırlā bōne sētimiş, yüzümüş, şun, bun, altın cinsi dağılır,
düünidekene dağālā onu da. (II.17.33)

Fişne yoğ, yāni vafsa da ôle göküiken bitiriyolā. (II.21.36)

orada o incirliKTe görev yapākan bōle toğa yaptığ. (II.23.78)

1.2. YAPIM EKLERİ

1.2.1. GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLER

Ekleri iki bölümde ele alıyoruz: Birincisi, kelimenin çeşidini ya da kategorisini değiştiren asıl görev değiştirici ekler, ikincisi ise bir kelimededen yeni bir kelime türeten kelime yapıcı ekler.

1.2.1.1. ASIL GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLER

1.2.1.1.1. Fiilimsiler: Fiil kök ve gövdelerine getirilen bu ekler, daha çok geçici isim, sıfat ve zarflar yapar. Bu hâliyle fiilimsiler; geçici isim, sıfat ve zarf anlam ve görevinde bulunabilir. Bununla beraber söz konusu eklerin, kimi zaman kalıcı isim, sıfat ve zarf yaptıkları olur. Bu tür işlev gösteren ekleri, “Kelime Yapıcı Ekler” başlığı altında işledik.

1.2.1.1.1.1. Mastar: Fiil kök ve gövdelerinin karşıladıkları oluş, kılış ve durumları şahıs ve zamana bağlı olmadan göstermek üzere –mAK, -mA ve -Iş ekleri ile kurulan fiil ismi.¹⁴⁰

1.2.1.1.1.1.1. –mA¹⁴¹

ğına yaKma ādeTleri bizim kövde işde şeyölü. (I.3.10)

burayı müstakil kövölma yönünde qarāllı ismini ördanāldı. (I.9.7)

istediñ zaman gitme imkanıñoldü zaman gidebiliyosuñ. (II.2.64)

ıçme suyu yetersiz, yetersiz, yetersiz. (II.5.42)

¹⁴⁰ KORKMAZ; *GTS*, s. 109

¹⁴¹ bkz. Tahsin BANGUOĞLU, *Türkçenin Grameri*, *TG*, TDK yay., Ankara, 1974, s. 266-277.; ERGİN; *TDB*, s. 181-182.; Vecihe HATİPOĞLU, *Türkçenin Ekleri*, *TE*, TDK yay., Ankara, 1974, s.110-112.; Hamza ZÜLFİKAR; *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, *TSTYY*, TDK yay., Ankara, 1991, s. 116-119.

aşsağı yoğarı beşe, altıya ğadaK, yediye ğadaK sürer, o gün bayramlaşma.
(II.10.78)

şāhıslar da saldırmaya başladı. (II.14.19)

ölü gömme ādetleri işde bizim mezarlarımız genelde sıtandarttır. (II.18.40)

1.2.1.1.1.1.2. –mAK,¹⁴²

demek siz yassōrenli misiniz? (I.5.71)

bir kaş gün ğalmaK isterseniz kāndiniz de bişiri yersiniz. (I.17.34)

dutunurlā oraya şifa bulmaK için. (II.9.9)

e valla bi ôyle getirip benim hanımı getirip de oña sōleTmeK lāzım. (II.12.72)

herkes birāz, insanca yaşamaK güzel diye ôle yāni durum bōle. (II.24.186)

1.2.1.1.1.1.3. –(y)I⁴ş

gōş dī, il de gidiş geliş gidiP geliyōlā, çalışyōlā geliyōlā. (I.5.82)

o zaman, edişimizde görüsün. (I.10.5)

āmeT bey bilmiyōz duyuşumuza ğonya ğaramandan gelmiş. (II.23.13)

1.2.1.1.1.2. SIFAT-FİİLLER¹⁴³

Sayı ve şahsa bağılı fiil çekimine girmeyen, fakat aldığı eklerle fiilin zamanına bağılı olarak taşıdığı kavramı sıfatlaştırdığından kendisinde sıfat ve fiil niteliklerini birleştiren fiil şekli.¹⁴⁴

1.2.1.1.1.2.1. –(y)An

hoş tabırdan gelen yemeĝe eyvallah, eTmezdiK. (I.6.163)

hemen yirmi hāne o arasında bi yer vā, yirmi hāne ğada yaşayan var. (I.9.17)

ĝoyunu olan ĝoyun keser, ĝoyunu olmayan tavuĝ, alī. (I.10.21)

şindi dedeyi de dinleyen yoK, nineyi de dinleyen yoK ĝarı. (I.18.10)

¹⁴² bkz. BANGUOĞLU; *TG*, s. 269-270.; ERGİN, *TDB*, s.181.; HATİPOĞLU; *TE*, s. 114-115, ZÜLFİKAR; *TSTYY*, s. 121-122

¹⁴³ Anadolu ağızlarındaki sıfat-fiil ekleri üzerine daha geniş bilgi için bkz. Ahat ÜSTÜNER; *Anadolu Ağızlarında Sıfat-Fiil Ekleri*, TDK yay., Ankara, 2000, XXIII+196 s.

¹⁴⁴ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 132-133, Kemal ERASLAN; “Türkçede İsim Fiiller” *TGS II*, s. 119-125.; Bilâl YÜCEL; “Sıfat-Fiil Terimi ve Başlıca Dil Bilgisi Terimleri Sözlüklerindeki İşlenişi” *TGS II* s. 81-89.

bilen ğuran, oğur ğamet, işē getirir hatim. (II.1.56)

hā bamyā almayan kuru fasulye edē. (II.3.126)

şindi bāzı bakılmayan odalar var göçen odalar var. (II.10.66)

ğabirden daıldı mı yani isteyenler şeker alır döker. (II.16.63)

eriştiremeyen āşam ğalır. (II.21.25)

burda inek, sığır, işde ğoyun var, sığır var besī edenner var, ôle teK tük.
(II.24.32)

1.2.1.1.1.2.3. -cAK

ğızıñ evde varıp yakacāğı kipridine varasıya hiç bi koñşuya benim şu ihtiyacım
çeyizim var diyemez. (I.8.51)

ziyāreT, èdilcek bi durum yoK, sâdece bi depeciK, depeciK. (I.12.16)

üzülünceK bi dāva yāni. (II.2.86)

çifciliK dıñında ūraşcaK bi mäsleK yoK burda bi besiciliK fazla yoK yāni.
(II.3.18)

bi vakit, su akcak suyu ağıdamadıK. (II.18.14)

bizim, o dāğıñ depesinde ekilcek yerler var. (II.23.59)

1.2.1.1.1.2.4. -dl⁴K

hemen hemen kesmedik, ev ğalmaz. (I.4.41)

istedin sanatçı çıkıyo. (I.9.50)

patılcan, biber, fasulle burda yāni çıkmadıK zebze hepsi yoK Tur. (I.15.91)

yā yārim neler görüyō insan, başına gelmedik ğalmayō. (I.18.26)

o çoK bilmediklerini bānden sorādı. (II.8.6)

belli oluyō ne olduğu belli oluyō yāni olay bōle yāni. (II.24.124)

tanıdın, tanımadın, ossun geldi mi, başımızda yeri vā. (II.25.5)

1.2.1.1.1.2.5. -ml⁴ş

yā kemikli olū yaħut' dōranmış, et olū. (I.3.41)

soyulmuş buýdeyi çekdiriyoS değirmende. (II.9.44)

1.2.1.1.1.3. ZARF-FİLLER

Cümlede yüklem anlamını çeşitli yönlerden etkileyen, fiilden bazı eklerle yapılmış, şahıs ve zaman belirtmeyen zarf görevindeki kelime.¹⁴⁵ Zarf-fiilleri iki başlık altında işleyeceğiz: Birincisi, görevi fiillerden geçici zarflar yapan “Asıl Zarf-Fiiller”; ikincisi ise, asıl görevleri başka olup ya diğer eklerle ya da edatlarla birleşip fiillerden geçici zarflar yapan “Birleşik Zarf-Fiiller”dir.

1.2.1.1.1.3.1. Asıl Zarf-fiiller

1.2.1.1.1.3.1.1. -(y)A/I⁴ Genellikle ikilemelerde kullanılır.

ķılıçğaya faķat başğa adı yoķ_ama mu_ acir diye bilirler bizi. (I.13.18)

helalaşā helalaşā ayrılırız. (II.14.62)

yā yastı_ı islaTTım zabā ġadā āliya āliya. (II.21.61)

1.2.1.1.1.3.1.2. -(y)ArAK, -(y)AIAK

banaraK yeniliyō onnā. (I.I.36)

osandıK, bezdiK diyeleK bōle. (I.3.31)

onbaşı intāmında doKsan beş puanna birinci olaraK ġazandım. (I.6.122)

dūn yeme_ı olalaK, pilav_äTli yemeklerden, bamyā ne bileyin fasille nō_uT diyen gibi, normal yemeK yaparız_ōle. (I.17.36)

işi olmayan basduna yaslanaraK burdan cāmiye varī, cāmiden evine gelir. (II.1.55)

bilereK, siyidereK varıyoz, ġurnalar ġapalı, hadi gözün_aydın. ġazoz ġamyonu zāten ayāda gelirdi. (II.21.85)

başladım_āzına, yümsüne, sümseK, cırmıK kulaKlānı ġıvradıyōn, burnunu tutuyon sōña koşalaK başğa biri ġaldi. (II.22.33)

+dAn eki ile genişletilmiş şekli de kullanılır:

ne ġadaK_ıKramda bulunduysa da, buġu baġa kiraz bul diyerekten buġu, oda saġibine eziyeT_etmiş. (I.2.4)

burdan_akıyuya köyü dēyelekten mektup yazarsın. (II.1.3)

¹⁴⁵ KORKMAZ; *GTS*, s. 178-179

1.2.1.1.3.1.3. -(y)I⁴p

bildimi de unutuP giderim. (I.1.41)
 ya hêş durmayıP eyitim yapıcam yâ, hêp. (I.6.129)
 şindi bura aK̄raba da birbirine gız,alıP vême biráz çeK̄Ti. (I.9.35)
 onarnâ gelip gidēdiK̄. (I.11.186)
 cenābı allāh kimseye dert veriP de derman,aratmasıñ. (II.1.105)
 şindî bizde gülüm,ôle ýani görüşüP, bilişiP tanışma işē yoK̄Tur. (II.11.6)
 î hadi bizim,ora hazırlayıp götürelim dēdim. (II.18.5)
 şindi harman da gelse dağda da olsa sapı atıyoñ samanı doldurup,evine alıp
 geliyōñ olay bu. (II.24.131)

1.2.1.1.3.1.4. -(y)I⁴ncA

biz tabi köylü olunca şepiT dēyiK̄. (I.3.43)
 su olmayınca bi şeye yaramâyō işde. (I.5.27)
 şu beş sekiz senedir bu su çıkan,ovada suyu çıkınca köyün ğaderini o
 dē,işTirdi. (I.11.135)
 burda tabi adam geçinemeyince neTceK̄ herkes giTdi. (I.13.71)
 pancar çoK̄,ekediK̄ de tonaŞ kısıK̄lanınca az,ekiyolâ. (II.3.16)
 burda burayı ğuytu görünce hoyraza, ğabayele ğuytu. burda diyo eñ,iyisi ben bu
 çadırı ğonağlıyım. (II.6.16)
 halıcılıK̄,acıK̄ ucuzláyalı, ğurtarmayınca beK̄ halı doğum,oyola ğayı burda.
 (II.7.44)
 ğaveler,açılınca zayıflama var da yalnız yemeK̄,ille yeniyō yāni. (II.10.66)
 oña gelince accıK̄ hafif vurdum. (II.14.161)
 arada yirmi sene onu zopayı yivince unutamayōn,oñu. (II.21.60)

1.2.1.1.3.1.5. -mAdAn

yirmi metre odadan,ayrılmadan atıñ,ayağı ğaymış, düşmüş. (I.2.10)
 hiş rey,atmadan bi mūtar dikilceK̄. (I.4.74)
 odadan kakmadan de,ámni hizmet,ededim. (I.15.60)
 e şindi söz biTTinen, dünjür vāmadan bitē. (I.18.3)

şinci hazır dikim dikilmeden marketlēden, alıyolā yāni. (II.3.46)
 yāni gelin, almadan, eksikler, alınır. (II.10.39),
 şindi aKşam namazı olmadan defn, ederiz biz. (I.14.106)
 şöferlü, e meraK vardı bi de ben asgere giTmeden, ēliyet, aldım. (II.11.50)
 ilkoğulū bitirmeden bu işlere bizler de soğulduK. (II.19.2)
 hiç potin çıKarmadan, elbise soyunmadan nöbete devamlı bôle gidip geliyoduK,
 iki sate bi gidiyōduK zāten. (II.24.156)

1.2.1.1.1.3.1.6. –All

halıcılıK, acıK ucuzlāyalı, gurtarmayınca beK halı doğumōyola gāyī burda.
 (II.7.44)

1.2.1.1.1.3.1.7. –(I)KAn(+A)

Zaman ekleri üzerine gelen ek-fiilin zarf-fiil eki, **ŞYA**'da -e ünlüsünü alarak genişlemiş şekline rastlanmıştır.¹⁴⁶

o aydın tarafında onnā nasī oldūsa gidēkene biri burda gālyō. (I.5.19)
 meselā arife günü burda millet çıKāKana. ha şurda dışarıdadır çıkan alı, gidē
 yeri. (I.5.101)

ondan, ödüç para alıyō gelikene. (I.15.49)

asvalta ēnerken parayı düşürmüş o günün bērinde yūz lıra iyi para. (I.6.14)

şindi hemen söz biTTinen gelir, olūkan. (I.18.7)

giderken iki gün gālıdı burda, gelirken gāpalı oldū eñ, az yirmi yirmi beş gün.
 (II.1.85)

acıK hāli vāti ī olan çoğu da gorkan meselā ben yabana giTsem geçim, edemen
 belki diye ôle gidemēyō adam. (II.13.17)

yerkene sözüm, ona bi köpekle bi giTmiş şō tarafa yol, aşa. (II.16.70)

halen dā selā verilī, namaz, işē işēderkene. (II.17.25)

¹⁴⁶ Ekin –a/-e ünlülerini alarak genişlemiş şekilleri için Ahat ÜSTÜNER, “Türkçenin eski dönemlerinde olduğu gibi hayret ve şaşkınlık bildirme, dikkat çekme kuvvetlendirme amacıyla kullanılan bir edat olarak karşımıza çıkmaktadır” görüşünü bildirir. Geniş bilgi için bkz. ÜSTÜNER, *TP*, s.195; krş. GÜLENSOY; *KYA*, s. 113, GÜLSEVİN; *UİA*, s. 136.; BOZ, *AMA*, s.125.; YILDIZ, *IMA*, s.89. ; GÖKER, *BTkKA*, s. 67.; DİNAR, *BDA*, s.123.

1.2.1.1.1.3.1.8. -İşIn

ölen namazına en geç dedîñ gibi ikindî namazından çıkışın defn ederiz.

(I.5.105)

sormayışın olmaz. (I.15.18)

oluyō da kōperatif ğurmayışın olmōyō bizim yāni, onu da ğuramōyoz. (I.16.24)

1.2.1.1.1.3.1. Birleşik Zarf-fiiller¹⁴⁷

Asıl görevleri başka olan eklerin, ya diğerk eklerle ya da edatlarla birleşip fiillerden geçici olarak yaptıkları zarf şeklidir.

1.2.1.1.1.3.2.1. AsI+(y)A

meselā sabalā öldüyse, yabandan yazıdan geleceKleri varısa, onnā gelesiye bekleriz. (I.5.104)

o neticelē belli olasıya, izīn. (II.4.29)

onuñ oğudū kitapları hēp arkasından takiP etTim, tā huķūķu bitiresiye. (II.8.8)

ğız olanı görmüyodu evveli evlensesiye, birbirine hatır hōrmet varıdı emme şindi öle de il şindi de işdi artık. (II.14.48)

1.2.1.1.1.3.2.2. AsI(+y)e) gadar/gadak/gada

yūz lira parayı ğúydú múydu cēbime beñ erzūrum gibi yere bir yere vārasıya ğāda nē türlü yērsem yiyem fēvKande yetiyōdu. (I.6.17)

demirele gelesiye ğadā dē işme oldu muýdu bi şē yoķ amma adama hinci bilmēyōlā ğıymetini. (I.11.166)

üş dōrT seneye gelesiye ğadar arpa būdey ekiyoduķ biz ama şindi ufaķ bi ğuyalar vurduķ biz otuz ğırķ meTrelēden su bulduķ. (I.13.38)

harman yerine boşaltılır, teKrar tārладаķı sāpları bitesiye ğadar bu şekilde devām ederdi. (II.19.19)

¹⁴⁷ Geniş bilgi için bkz. GÜLSEVİN; “Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-fiiller” Afyon Kocatepe Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, c. II, S. 2, Afyon, 2001, s. 125-143.; KARAHAN, “Anadolu Ağzlarında Kullanılan Bazı Zarf-Fiil Ekleri”, *TKAE, Türk Kültürü Araştırmaları*, Yıl XXXII/1-2 1994, Ankara 1996, s.206; Erdoğan BOZ, “Bir Birleşik Zarf-Fiil; Fiil+Sıfat-Fiil Eki+(iyelik eki)+ Hâl Eki Yapısı Üzerine” İlmî Araştırmalar, S.19, İstanbul 2005, s.43-48.; Nesrin BAYRAKTAR, *Türkçede Fiilimsiler TF*, TDK yay. Ankara. 2004.

altı ay_olasıya ğadaK otuz bir ğuruş_oalırdıK, altı ayı geçti mī, altmış_oiki ğuruş_oolurdun. (II.20.57)

1.2.1.1.1.3.2.3. dIKÇA

devlet ğüslü olduKça vatandaş ğüşlenir. (II.1.110)

yāni yeni yeni de tabi su çıkTıkça ğuyular fazlalaşdıKça vatandaş pancara pateteze dönüşüyō. (II.14.111)

millet ğalaçlandıKça hanı zoraldı. (II.24.39)

1.2.1.1.1.3.2.4. dIK+iyelik+Ta

oKul açıldında, oKul tāmıratı olur mu? (II.2.86)

yāmır yāmadığında şeyaparız belirli bi yatırlar vardır. (II.10.82)

1.2.1.1.1.3.2.5. dIK+iyelik+TAn

işē olmaınca, yapıyorduK da ben beK dayanamadımdan soKulmadım_one. (II.17.63)

1.2.1.1.1.3.2.6. dIK+ iyelik için

ağaç ancā ğırlarda ğıraç_ooldü için bādem dikeriz, bādem vardır. (I.8.91)

bildüiñ gibi dē_oil harplerden yeni çiktü için buldur_oalacası, buldur mēşurdur alacası. (I.11.87)

ōle bi odamız filan_oolmadü_o için gelen misāfiri eve götürüz yāni. (I.16.29)

teKnoloci geldü için bu işler biraz dā ra_otladı yāni ama bu da işsizli_oe neden_ooluyor. (II.19.44)

1.2.1.1.1.3.2.7. dIK+ iyelik gibi

yani o ğışlıK_oolan dēdüiñ gibi, bostan. keleK ğurālā, bibēr ğurālā, döngel ğurala. (I.5.69)

istediñiz gibi ama bi şey_ooldü muydu. (I.17.34)

mühtarıñ dēdü gibi. (II.20.5)

işTe dēdüm gibi o saydım yēmeKler veriliyō. (II.24.100)

1.2.1.1.3.2.8. dIK+TAn sonra

imam hatip bitirdiKden sonra qur'an gursunda görev_aldıK sene seKsen_ikide.
(II.4.4)

ğabirler_okunduKtan sonra herkez gelir. (II.12.63)

1.2.1.1.3.2.9. dIK+TAn keri(m)

orda oqul dönemi biTTiKden keri, dosyalar geldi. (I.6.104)
hindi ğaymaçamlı_ıa baş yurmadıKdan keri, muhtar deĝiştirmez köyü_ismini.
(I.14.5)

söz kesildiKden keri bi başına yāzma örtüverilēdi, bi dene yāzma, içine
cemberden. (I.18.3)

hemşeri vā sōna ayarladıK da zopayı yēdiKten kerim_ış zopayı yēdiKTen kerim
ne önemi vā? (II.21.63)

1.2.1.1.3.2.10. dIK+iyelik zaman

yā müsāfir geldi zaman yēmeK burda yēniyō. (I.9.13)

orda o bişdi zaman çıkarırlar_ıo şekilde yērler. (I.13.30)

bunnar geldi zaman satmaya götürüdü. (II.1.84)

ğaldimiz zamanlar_ıoldu, olmuşdur yāni. (II.23.18)

oqu da yabalarının rüzgār_ıoldu zaman yabalarının. (II.24.121)

1.2.1.1.3.2.11. dI+kişi mI

Bkz. Soru ekinin bağlaç olarak kullanılması (1.1.1.3.9.)

1.2.1.1.3.2.12. -mIş gibi

teze ğurudurlar onu yāni onu aynı yeñi bişmiş ğō_ünü yemiş gibi olur
ğurusundan. (I.11.104)

1.2.1.1.2. ÇATILAR

Çatı, özne veya nesnenin fiilin gerçekleşmesindeki farklı durumları belirtmek üzere, fiil tabanına, fiil çekiminden önce, fiilden fiil türeten belirli eklerin getirilmesiyle

meydana gelen, değişik görünüşteki fiil şeklidir.¹⁴⁸ Gramerciler arasında çatı kavramı ve çatı yapan ekler konusunda tam bir birlik yoktur. Bu konuda Bilâl Yücel'in Türk Gramerinin Sorunları toplantısında sunduğu tebliğ dikkate alınmalıdır.¹⁴⁹

1.2.1.1.2.1. Oldurgan-Ettirgen

Geçişsiz fiillerin, fiilden fiil yapan “-Ar-, -dIr-, -Ir-, -It-, -T-” ekleriyle geçişli hâle getirilmesi sonucunda oldurgan çatı; yine aynı eklerle, geçişli fiillerin geçişlilik derecelerinin arttırılması sonucunda ettirgen çatı meydana gelir.

1.2.1.1.2.1.1. Oldurgan:

1.2.1.1.2.1.1.1. -DAr-

oda sahibiniğ bi başęa böyüKleri de yāmır dü_asına çıKdīmız ziyāret yeri, baba dağına göndermiş. (I.2.6)

cennete dönderdiler_orayı ammá adamığ ęıymetini bilmeyō şinci tabi biğ senedir burayı türklē gelmiş o gölde biğ senedir_orda duruyō. (I.11.165)

1.2.1.1.2.1.1.2. -DI⁴r-

esgiden_ata bindiriledi, şindi taKsiye bindirilē. (I.5.41)

bizi bi gāzdirdi. (I.6.71)

bilemēyolar, donduramáyolar. (I.12.11)

şükür cenābı allāha, allāh ęoņşunuę yüzünü güldürdü. (II.1.27)

Kırķ dene yetiştirdi. (II.15.177)

birezini yaralamış, birezini öldürmüş ölelikle kurtardı bōle onnar da oldu çoK. (II.20.38)

meselā bi sāt benim_evimde su aķıyō, ovada olusam suyu dolduramayoz, susuz ęalıyoz yāni. (II.21.42)

1.2.1.1.2.1.1.3. -I⁴r-

bamyayı bişirmesini bile bilmīyon. (I.3.51)

¹⁴⁸ KORKMAZ; *GTS*, s. 35

¹⁴⁹ bkz. Bilal YÜCEL; “Türkiye Türkçesinde Fiil Çatıları” *TGS II*, s.156-202.

fabrika şindi her şeyi batırdı. (I.5.78)
 oraya ğacıryōlā o bi çocū. (I.11.127)
 o meraKlılar kesinniKle çayı ben bişiriyin dèr, ben dağıdıyın dèr. (II.12.102)
 ordan biz bi izin geçirdiK biz. (II.15.44)

1.2.1.1.2.1.1.4. -(I)T-

yāni yaranıñıçine barıT filān ğuyup patlatmaKıstiyō gendini filān. (I.11.9)
 ilköñceden belirtmediñ diyereKten onnara bi iğazda bulunur!ā yāni bōle bi şey.
 (II.2.46)
 añ sen benim dayımı bula da oña sōleTdireydiñ, ömerıağalını. (II.9.3)
 fāzla alsın diye sağını solunu biraz dā genişletereK dā fazla yüklü olun diye.
 (II.19.18)

1.2.1.1.2.1.1. Ettirgen:

1.2.1.1.2.1.2.1. -DI⁴r-

davül çalgı filānıetdirmeyiS. (I.4.17)
 oh, ederken dek gelse de saıa bi ğatmerıeTseK, yedirseK hēm bi. (I.10.7)
 biz hocayı buldurduK, köy hocasını bulduralım bulduK. (I.11.57)
 kapağınan yaptırıyor ğabırini hazır oluyor. (I.15.41)
 şindi belediyemiz de buruya pilanlı purojeli ğuyular saldırdı. (II.14.20)
 holtayı ğırdırdım. (II.18.54)
 evetıişTe o elıöpdürme olayı, ğāve olayı dèmeKıo bizim. (II.24.55)
 ğurbanını hocaya ve biliyōsa kendi duvasını ğurbanını kesdirir. (II.26.88)

1.2.1.1.2.1.2.2. -(I⁴)T -

hamamı ğaldırttıK hükümete. (I.4.25)
 meselā haşgeş de bizim sürterler burda. (I.13.61)

1.2.1.1.2.2. İşteş: Geçişli veya geçişsiz fiillerin, fiilden fiil yapan “-(I⁴)ş-” eki alarak oluşturduğu çatıdır. İki işlevi vardır; birliktelik ve karşılıklılık.

1.2.1.1.2.2.1. Birliktelik:

arfe günü bu odala toplaşırız. (I.15.31)
 o zaman edişimizde görüsün. (II.10.8)
 hā arkadaşla bazı gülüşürdüK (II.23.103)

1.2.1.1.2.2.2. Karşılıklılık:

gidēken, arkadaşlarının buluşduk. (I.6.34)
 cāmiden çıKTı mı bayramlaşıyoz. (I.15.36)
 ondan sōnra yüzüğü dağālā ġāri sözleşirle hangi gün. (II.17.32)
 i. bayā ūraşiyos bayā işeyle pēlivanlā gibi güleşiyoduK. (II.22.30)

1.2.1.1.2.3. Meçhul-Edilgen: Fiillerin, fiilden fiil yapan “-(I⁴)l-, -(I⁴)n-” eklerle oluşturdukları çatıdır.

1.2.1.1.2.3.1. Meçhul: Geçişsiz fiillere söz konusu eklerin getirilmesiyle oluşan bu çatıda, özne belli değildir.

oraya da gidilir, bizim oraya da gelinir. (II.9.12)

1.2.1.1.2.3.2. Edilgen: Geçişli fiillere, fiilden fiil yapan “-(I⁴)l-, -(I⁴)n-” ekler getirilmesiyle oluşan çatıdır.

1.2.1.1.2.3.2.1. -(I⁴)l-

viziteye yazıldım. (I.6.136)
 milleti, halkı dāveT eder, eTrafi bōle ġurā ġurā sufralā ğurulur. (I.8.59)
 būdey, arpa, nō ut, bunnar heP ekiliyō. (I.9.90)
 ifdārı yapar ondan sōnra arfe günde de aynı tātli yapılır. (II.1.59)
 mesela başta mercimek çorbası, pilav, bamya, ġuru fasilye, böreK, banaK, tatlı
 olaraK da helva K omposta veya hoşaF yemekler masalar ğurulur. (II.14.79)
 ġoņşucaK ġabir ğazılır. (II.16.74)
 oluyunan, eņ yaķinnārı ġadımı èndiri ġabire, uzaKTan sokulmazlā. (II.18.30)
 o ġün, o aķşam ġına ġecesi yapılır kadınlar arasında oynanır ğülünür. (II.24.73)

1.2.1.1.2.3.2.2. -(I⁴)n-

- yoK şindi cenāze yıkanır. (I.8.80)
 o gün için o şeye mūaKKaK bulunur. (I.9.67)
 pazar ôlene de gelin alınır. (II.9.41)
 ğarışıK oynanmaz. (II.21.17)
 herkes gelir o gün çalgı çalincēse çalınır. (II.26.19)

1.2.1.1.2.4. Dönüşlü: Fiillerin, fiilden fiil yapan “-(I⁴)n-, -(I⁴)l-” eklerle oluşturdukları çatıdır. Kendi kendine olma veya yapma bildirir.

1.2.1.1.2.4.1. -(I⁴)n-

- āşam üstü odalara toplanınız. (I.4.30)
 o duşlu yēde yıkanıyō, biz hatılda yunuyōz. (II.21.78)

1.2.1.1.2.4.2. -(I⁴)l-

- iki kişilik bi yēr bulduK, iki üç arkadaş sokulduk. (I.6.35)
 geşlerimiz hep izmire döküldü. (II.12.31)
 asger çoK çoKuna yayıldı, ot ot yayıldı onnā dèyō bōle. (II.15.92)

1.2.1.1.2.5. Çatı Eklerinin Üst Üste Kullanılması¹⁵⁰

Fiil tabanlarına bir çatı eki gelebildiği gibi çoğu zaman bir veya birkaç çatı eki de gelebilmektedir. Böyle durumlarda çatı, en son gelen eke göre belirlenir.

1.2.1.1.2.5.1. -(I⁴)n-dI⁴r-

- yeñi vādıK yav, zad bilmèyoz ki nasī çekindirceñ? (II.21.65)

1.2.1.1.2.5.2. -(I⁴)n-I⁴l-

- şinci öñce iş gömleK dèniliyōdu, dış gömleK dèniliyōdu yāni. (II.3.49)

1.2.1.1.2.5.3. -(I⁴)r-t-

¹⁵⁰ bkz. Güre GÜLSEVİN; “Çatı Ekleri Üzerine Kullanılabilen Ekler” *TGS II*, TDK yay., Ankara, 1999, s. 203-223.

ilk_önceden belirtmediñ diyereKten onnara bi iķazda bulunurfā yāni bōle bi şey.
(II.2.46)

1.2.1.1.2.5.4. -(I⁴)t-DI⁴r-

añ sen benim dayımı bula da oña sōleTdireydiñ, ömer_akaşını. (II.9.3)
beni belki oraya çağıTdırī. (II.23.107)

1.2.1.1.2.5.5. -(A)r-II-

bōne eder, oyun çıkarıladı. (II.20.87)

1.2.1.1.2.5.6. -DI⁴r-I⁴l-

dü_ünlerimiz gelin aynı taKsiye bindirilē. (I.5.41)
he namazdan sōra gelin_alınr yāni, damat gēydirilir. (I.16.9)
gücünñ yetebilcē şekil fazla şeye aldırılā yapalā düğünü yāni. (II.3.76)

1.2.1.1.2.5.7. -(I⁴)ş-DI⁴r-

hiş dā baña şōle şē bulaşdırmaz. (I.4.6)
hı sağol yavrüm_ī, ī, ī araşdır. (II.25.22)

1.2.1.1.2.5.8. -(I⁴)ş-DI⁴r-ıl

bunnarı bu şekil tepsiniñ_üzerine görā dolaşdırılā sokaK maħalleleri herkeş
görū. (II.3.91)

yağ ğarışdırılā, çalalā, bükēlē, bi dāha şē edelē yazalā. (II.12.78)

1.2.1.1.3. Aitlik Eki +kI(n)+

Türkiye Türkçesi gramerlerinde çoğunlukla isim çekim ekleri içerisinde gösterilen aitlik eki¹⁵¹, bazı özellikleri dolayısıyla diğeri isim çekim eklerinden ayrılır. Aitlik ekinin, bulunma eki ve ilgi eki üzerine gelerek sıfat ve zamirler oluşturması, onun çekim eki olarak kabulünde ciddi bir engeldir. Aitlik eki, isim sıfat veya zamir yaparken kelimenin anlamını değıştirmez yalnızca görevini değıştirir. Bu sebeple söz konusu eki,

¹⁵¹ ERGİN bu eki hem çekim ekleri hem de yapım ekleri kategorisinde göstermiştir. bkz. ERGİN; *TDB*, s. 159-161, 223-224

“görev değiştirici ekler” başlığı altında işledik.¹⁵²

önümüzdeki seçim oluşa yāni. (I.4.74)

sōna herkeşevdeki bōyüklerięellerini öpmeye dāılır bunnā. (II.9.57)

orda kōydeki imam gelir düva okur yāni. (II.10.69)

bütüm cenazelerimizi ğabirde girişdeki musallā taşına ğoyarağ cōmeat kaş gibi duyduysa cenaze öldü zaman selā verilir cāmilerden herkez duyan gider. (II.14.104)

harman yerine boşaltılır, teKrar tārladaki sāpları bitesiyeye ğadar bu şekilde devāmēderdi. (II.19.19)

1.2.1.2. ÇEKİM EKLERİNİN GÖREV DEĞİşTİRİCİ EK İşLEVINDE KULLANILMASI

1.2.1.2.1. Hāl Eklerinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması

1.2.1.2.1.1. Yōnelme Hāli : Zarf tümleçleri oluşturur.

biraz da sağa sola zeytine, almaya řuņa, buņa gidiyō. (I.9.90)

dıřarī işTe çoğ yerlere köprü yapmaya filan giTTi. ondan (I.10.50)

bağmaya gelenne başını örtünürüdü. (I.18.14)

he hayatTa ęalmaya çalışıyo. (II.1.29)

biņ dokuz yūs, biņüçyüs yedi de buraya ēnmeye bařlıyolar. (II.14.5)

çalışmaya gidiyōlā antalyaya izmire oraya buraya amelesiğ yani ya, o da seyyār gibi sürekli diillevēT. (II.17.51)

rüzġār esmeye bařladī zaman rüzġarīę yönüne ğöre, harmanı ayarlarsığ ona ğöre savurmaya başlanırdı. (II.19.26)

1.2.1.2.1.2. Bulunma Hāli: Zarf tümleçleri oluşturur.

atmışüş, atmışüşde ayrıldı, mūtarlıĖ yeTmişüşTe geldi. (I.9.8)

dışında ōndan sōra ayrılırız ğabristandan akşam_ezanında da ifdārımızı açaşız. (II.1.68)

imam hatip bitirdiğden sonra şur’an ęursunda ğörevaldığ sene seğsenikide. (II.4.4)

¹⁵² krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s. 146.; BOZ, *AMA*, s.133; YILDIZ, *IMA*, s.64.; DİNAR, *BDA*, s.132.

birinde şöle bi hatıram vâ. (II.14.142)

1.2.1.2.1.3. Ayrılma Hâli : Zarf tümleçleri oluşturur.

o zamandan beri bademli köyü diye geçiyō. (I.5.11)

sandıKlıya, sinanpaşaya afyona şūuda götürüledi esgiden. (I.15.93)

ileride bi güzüren diye bi köy varımış daha evvelden. (II.10.2)

erkenden oda sahibi gelir, sobayı yaKıar çayı gör, gaveltiyi getirī. (II.12.95)

hēç birbirimize bi ileriden beri gavgamız gürültümüz yoK. (II.23.51)

1.2.1.2.1.4. Vasıta Hâli : Zarf tümleçleri oluşturur.

ben sizi elimin teslimıderin sizi dēdi. (I.6.68)

onnan sōña sabālen de herkeS namaza gider, kimse ğalmaz cāmi dolar. (I.8.73)

ğızıñ babasıla, olanıñ babası ğolundan TuTalā, tekbirinen, hoca efendi tekbiri alır. (II.3.119)

benim de elim deysiñ dēye bi palta vurū, bi küreğinen toprağatar. (II.12.90)

herkes ya oraKıla yolacāK ya tırpanınan biçeceKTi. (II.24.113)

1.2.1.2.1.5. Eşitlik Hâli : Zarf Tümleçleri Oluşturur.

Eşitlik eki bazen tek başına, bazen de diğēr hâl ekleriyle birlikte kullanılarak zarf tümleci oluşturur.

gide gele ōlece ğaldı, alamadım. (I.8.97)

yatağı geliraltına güzelcene. (II.3.139)

ō güzelce gör. (II.26.104)

1.2.1.2.2. İyelik Ekinin Görev Değıştirici Ek Olarak Kullanılması

Belirtme sıfatları iyelik ekini aldıklarında zamir görevinde kullanılabilir.¹⁵³

üçünüz de ôreTmensiniz deıl mi? (I.5.73)

çōumuz yabāna gidiyō, çōumuz burada ğaliyō. (I.7.7)

efennem kimisi ğatmereder, kimisi böreKeder, kimisi bōle şē daıdır. (I.8.71)

ikimiz bi bölūge düştük ğa. (II.15.39)

¹⁵³ Bkz. ERGİN; *TDB*, s. 157.

şindi burda kendimizi metçetceK gibi oluyoz, dõru deçil yāni aslında. (II.23.92)

1.2.1.2.3. Bildirme Ekinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması

Üçüncü teklik kişi bildirme eki, çoğu kere zaman bildiren kelimelerden sonra zarf tümleci olarak görev yapar.

baK Kaş gündür yatıyozçemēmizi döküyolā biz nasi etcez, paramız da ğalmadı yanımızda demişlē. (I.5.116)

ben kendi ğardāşımnan aşıā yukarı birīnençotuz senedir ğonuşman baya yirmi beş sene olmuştur. (I.9.71)

onçaydır paramızın çalışdırıyöz o yāni şēsiz. (I.11.150)

onçiki senedir ben doğtor geziyom. (II.1.106)

burda bir haftadır bān yatırıyorum, yemeK yedim. (II.3.155)

yāni orlardan şõle üş dõrT yıldır, gelirçesgiden yüzde yetmiş seksençoluyõdu da. (II.10.118)

1.2.2. KELİME YAPICI EKLER

Eklendikleri kelimenin anlamını değiştirerek yeni kelime yapan ekler.

1.2.2.1 ASIL KELİME YAPICI EKLER

1.2.2.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

1.2.2.1.1.1. +hāne+

hindi hastānede doęuyõ devamlī. (I.3.20)

bõne besiçāneleri, izmire gidenimiz yoK hindi yalan söyleyiP de şeyçetmèyīn. (I.7.13)

bura dersāne, yani burda kāndimiz de bişirī yèriz, odalarda evlerden de getiriyiz. (I.17.33)

şurda otel vā boş, boş duruyõ çünkü misafirāne var yāni rahatlıKla misafirānede istirahatını teminçeder yāni. (II.3.139)

oKtay gürler geldi hemen beni çağırđı yazānesine dèdi bağa KaşmaK deridi, KaşmaK dèdi ne oldu bõęün nõbetde nerdeydiğ dèdi. (II.24.170)

1.2.2.1.1.2. +Ar+, +şAr+

herkesiñ evinde birer işde ācizene motur var. (I.4.15)

ikisinin de beşer ğat evleri var. (I.15.76)

işde birer ikişer daıdırlarmış savaş zamanında. (II.6.32)

1.2.2.1.1.3. +cIK+¹⁵⁴

deymende çekdiri gelir, inceciK olur. (I.3.49)

ziyāreT üdilcek bi durum yoK, sādece bi depeciK, depeciK. (I.12.16)

çobannıKda örgendim acıK. (II.7.1)

1.2.2.1.1.4. +ÇI⁴+¹⁵⁵

dışādan gelen olūsa yabancılādan onnāra verilē. (I.5.44)

araşan bi şabahcı ğāhvesi bulduK, girdiğ içeriye. (I.6.56)

şimdi o meselā çifci, biz ticāretci, şu adam ticāretci, bi bekci, benim
kamyonlarım vardı. (I.8.10)

biz de genelde řu ūT bölge olarak řu ūT patatèsÇidir. (II.11.27)

geşler birāz ğayıfı çalıştırıp oğuma birāz mēmuriyet dışarıya çok ıařannā, göç
dışarıya işçi göçü çok. (II.14.30)

1.2.2.1.1.5. +CI⁴II⁴k+

arıcılıK vā. (I.1.24)

ğoyunculuK. (I.4.11)

vā kendini ôle fazla malcılıK yoK. (I.5.31)

ğāmyonculuğ ediyon. (II.11.1)

şindī dışarıya açılınca bütüm milleT dışarıda halı sıkıntısı çok şeyi sıkıyo
vazgeçtiK halıcılıK öldü burda. (II.14.134)

kesimle ūraşır, çifciliKle ūraşır. (II.16.4)

1.2.2.1.1.6. +dAş+

¹⁵⁴ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.42.

¹⁵⁵ bkz. BANGUOĞLU; *TG*, s. 162-163.; ERGİN; *TDB*, s. 157.; HATİPOĞLU, *TE*, s. 53-55.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 66-68.

yassôrēn de benim_{ar}Kadaşlarım varıdı orda yāni āsgiden öldüler_{adamlar}.
(I.11.182)

hemen ben diyer ğardaşımı çağırdım. (II.18.10)

arpa būdāy su olan vatandaşlar da ôle meselā on, onbeş, yirmi metrede bulunan
yèrlerde şē kazılıyō, ğuyu açılıyō onnan_{idāre} ediyō. (II.24.23)

1.2.2.1.1.7. +dım+

şindi bizim_{ilkoğulumuz} yapıldı yapılalı beş ğuruş devletten
yardım_{almadı}ğ_{ama oğul ğapandı}. (I.9.22)

1.2.2.1.1.8. +dl⁴z+

biñ gündüz_{işçisi} var. (II.23.83)

1.2.2.1.1.9. +ga+

herkesi ayırdım yerine yerleşim başğa bi deycēm yoğ yaúrım. (I.10.77)

1.2.2.1.1.10. +gil+

bi sülāle var da tabi o da tā şeyde aydından gelme di mi, yı_{ıl}langil. (I.5.18)

hā aPlamgilde ğāldığ, yēme_i yēdeşi yēdiğ. (I.6.11)

burda alı efendigil vādır, yatır. (II.8.68)

annem altı ğardaşlarmış. bubamgil, annemgil biri diyarbakırda, biri diyarbakırda
orda ölüyō. (II.15.113)

1.2.2.1.1.11. +kek+

esgiden_{erkeğ} ğarıyı, ğarı erkeği görmezdin. (I.18.12)

1.2.2.1.1.12. +la+

yayla var da yaylaya çıkan yoğ yani. (I.13.66)

1.2.2.1.1.13. +lak+ <+la-k+¹⁵⁶

sulağ yerimiz vardı dāvlet elimden_{aldı}, bafağ yapıldı. (II.12.27)

¹⁵⁶ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.50.

1.2.2.1.1.14. +II⁴+¹⁵⁷

ōyalı hazırlanır. (I.3.7)

bizim hanı bu köyde bize çağırılılıā dèrlè. (I.10.74)

tecrübeli evet, yoḲ. (I.15.7)

loḲum_ıevet dağıtılır yāni, tatlı yapılır, yāni. (I.16.3)

aşcıların yapıd_ı türde yemeklè ôle çeşitli, ādeTli yèmemiz yoḲ. (II.5.36)

bursaya dōru veyahuT belirli yerlerde yèrleşe yèrleşe yāni buraya ôle geliyō yāni. (II.10.13)

tabi haklı canım ā. (II.13.44)

cenāze evi meselā acılı olur ya. (II.16.77)

bir bizden yaşlı bi ġadın vādı, bōle yoldan geġiyoS, ilan bōle yaTmış sarı. (II.22.1)

haşġaşlı haşġaşlı ġaTmer, onun_ıarḲasından gömbe ve çöreK yaparız. (II.26.56)

1.2.2.1.1.15. +II⁴K+¹⁵⁸

ileşbèrliK yapıyoS. (I.4.7)

cephaneliK Ḳomutanı olaraḲ cephāneli_e gönderiyom dèdi. (I.6.150)

çifçiliKle yārim. (I.10.61)

he he musdā toḲlu varıdı rāmeTliK o burda çoḲ geziyoduḲ. (I.11.183)

ġışlıK yīceK bunnarı yapıyōlar. (I.16.35)

mūtarlıḲ bir, ayrılıK, ġayrılıK hayaTTa yoḲ. (II.12.111)

hazırlıK_ıèderlè canım. (II.20.70)

nōbetçi arabası gelmiş gitmiş ortalıKTa nōbetçi yoḲ. (II.24.161)

1.2.2.1.1.16. +man+

iki defa üçüncü defāḲı harbinde bi türkmen beyīnen pādişā birleşmiş, oynayınnı òlunu yèñmiş burda. (I.11.5)

1.2.2.1.1.17. +(I)ncI+

¹⁵⁷ bkz. BANGUOĞLU, *TG*, s. 191-192.; ERĠİN, *TDB*, s. 158.; HATİPOĞLU, *TE*, s. 100-102.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 108-109.; KORKMAZ, *TTG*, s.53.

¹⁵⁸ bkz. BANGUOĞLU, *TG*, s. 194-196.; ERĠİN, *TDB*, s. 155-157.; HATİPOĞLU, *TE*, s. 102-106.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 110-112.; KORKMAZ, *TTG*, s.55.

ilk devreden birinci ğurra, burdan şũda gidēken cēminiğōñüne indik. (I.6.4)
dördüncü senesinde nasī eTdiseK yabanda köydēdi ama burda dēildi, yāni ôle
 yaptıK. (I.11.42)

ben buraya ikinciye geldim. (II.18.26)

beşinci sınıfa ğadar. (II.2.89)

indi de balçıKhisar kıasabasındā beşi bitirdiK, altıncı yılā başladıK. (II.4.10)

oķur yazarlīm, ilkoķul üçüncü sınıfdan çıKdım. (II.8.2)

1.2.2.1.1.18. +ndi+n+

ķalkķar gideriz_evet, mezarlığā cemiden çıktı mı gideriz ğabire ikindinnen.
 (I.15.32)

1.2.2.1.1.19. +sAl+

valla köyün geçim kaynağı tarımsal. (II.10.111)

1.2.2.1.1.20. +sIz+¹⁵⁹

hiş çocuK çoluK hiş_oruşsuz yoKTur köyde. (I.4.20)

ondan çeki oyalardan, görşen dē uçsuz böceKsiz. (I.10.27)

onnādan bāzı ra_atsız oluyoz da, yine idāre ēdecēz tabi hālile. (II.2.75)

içme suyu yetersiz, yetersiz, yetersiz. (II.5.42)

mezela kimiñ_atı birinci ğeldise oña bi dene şey veriledi, bôle yakasız gömlek.
 (II.6.6)

ğulaKsız derlerdi. (II.15.126)

adam suşsuz dōvdü. (II.21.61)

1.2.2.1.1.21 +sIzlıK+ <+sız+lıK+

şindi bu köy daha eveli, ileride bi ğuzüren diye bi köy varımış daha evvelden.
 ğuzüren köyü, ğuzüren köyü dāğılıyō hālile amma susuzluK. (II.10.3)

yani bi kötülüK yoKtur, hırsızlıK gibi bôle bi şeyler. (II.16.83)

devāmsızlıK biraz_olurdu. (II.19.8)

¹⁵⁹ bkz. BANGUOĒLU, *TG*, s. 201-202.; ERĒİN, *TDB*, s. 158-159., HATİPOĒLU, *TE*, s. 141-142.; ZÜLFİKAR; *TSTYY*, s. 141-142.; KORKMAZ, *TTG*, s.64.

1.2.2.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler:

1.2.2.1.2.1. +A-

cenābı allā dāları boşanan ğadınnan efennim nişānı ğızları için yaratmış birbirinin yüzünü görmeyeceğ yāni evlenirken, işlerimiz bunnar büyüklerden duyduklarımız. (I.11.48)

özür diledi onnan soğa. (II.14.151)

1.2.2.1.2.2. +IK-¹⁶⁰

onnān sōğa birikir ğonşu ğadınları ğıza ğınasını yaqarlar millet dāılır gider. (I.8.56)

1.2.2.1.2.3. +AI-¹⁶¹

bütüm boşalıyō. (I.4.65)

karāllının dūünneri çoğlağırılaştı, dışādan bulma mecbūriyeti oldu birbirine alıp veme azaldı. (I.9.37)

veyāvuTda sekis hāne burā ğöşmüş gelmişle burda çoğalmış. (II.12.17)

ġāveler çıKTı odalā körelde. (II.16.10)

şēi vā onu giT düzelt dēdi bağa. (II.26.158)

1.2.2.1.2.4. +IA-¹⁶²

o da ğariP beni besleyemez ki, kendini besleyemez. (I.7.35)

ilkoğulu ben selevirde başladım amma bi kesere ğulP_olmadığ da bu şekilde yaşantı buraya geldi. (I.9.53)

tuzlama işi olmadı. (II.10.95)

yēr_altı şeyleri şebekesiyle sulamaya başlancağ başarabilirlerse. (II.14.21)

1.2.2.1.2.5. +IAt-

añlaTacağım bu var. (I.2.11)

yāni yaranıñ_çine barıT filān ğuyup patlatmağ istiyō gendini filān. (I.11.9)

¹⁶⁰ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.115.

¹⁶¹ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.112.

¹⁶² bkz. BANGUOĞLU, *TG*, s. 214-217.; ERGİN, *TDB*, s. 175-176.; HATİPOĞLU, *TE*, s. 89-94.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 101.; KORKMAZ, *TTG*, s.116.

jandarma er de ağırımıŞ bi de o itmām sonunda işi imzalatırlā, on bir gün.

(II.4.29)

burā ğoyunotlatmaya gelmiş. (II.12.4)

āferin, arKadaş hatırlaTTı. (II.14.116)

ağırılımızı da biraz dā fāzla alsın diye sağını solunu biraz dā genişletereK dā fazla yüklü olun diye. (II.19.17)

yā yastıı ıslaTTım zabā ğadā ālıya ālıya. (II.21.61)

1.2.2.1.2.6. +IAş-

bōle bayramlaşırız yāni bayramda, idir yāni köyümüzün şeyi. (I.4.33)

şimdi baraj da olunca bizimarazilerimiz ğıraşlaştı. (I.9.74)

şimdi ora yerleşdiler. (I.15.72)

şimdi rahatlaşdı. (I.16.20)

bi millon bōle ufaK tefeK bi yardımlaşma para veririz yāni, gelen çocuklara. (II.10.73)

başınıZ sağossun dēye herkes vedālaşır, çeke gidē iş bitē. (II.12.88)

sözde şedelē ondan sōnra yüzüğü dağālā ğāri sözleşirle hangi gün? (II.17.32)

1.2.2.1.2.7. +IAn-¹⁶³

buyū daTlanır. (I.3.47)

su olsa ğēne sebePlenilē milleT, su olmadığı gibi kötü. (I.5.86)

ondan kerı teslimederim ben sizi. allā razı ossun ilgilendi bizinē. (I.6.69)

ğız çocukları tabi devamlı ğadım durcaK dēyil bir sınıra ğöre duruyō ondan sōna ğız çocou evlendirdi mi giTTi. (II.1.34)

üş gün seslenmedi, dōrdüncü günazarladı yāni. (II.2.19)

ğızevinde yemeK hazırlanır, ğızevi olanevi birleşir, ğızevinde yemeK yerlē. (II.9.38)

on yedi senede tamamlanıyō. (II.14.7)

1.2.2.1.2.8. +(A)r-

¹⁶³ Geniş bilgi için bkz. Şükrü Hâluk AKALIN; “+IA- Ekinin Çatı Ekleriyle Kullanılışı Konusundaki Görüşler ve Ekin Yabancı Kaynaklı Kelimelere Getirilişi Üzerine” *TGS II*, s. 92-105.

kimimiz diyō, benzin tutuyō, kimimiz diyō gözüm ğararıyō. (I.6.95)
 çalışğan demirbel diye dayanâKlı da her yere gitse başarı gazarır. (I.8.9)
 yāni ôle āır dēil. yani misāl, olan everiyō. (I.9.43)

1.2.2.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler:

1.2.2.1.3.1. -AK+¹⁶⁴

giTTimüş gün yataKıstirāti diyereK yazı vemiş. (I.6.148)

1.2.2.1.3.2. -az+

sen bānim eratma o gudar nasī vurusuğ diye bi hopladı boğazını sıKTı altına aldı. (II.14.164)

1.2.2.1.3.3. -ç+¹⁶⁵

şindi esgiye nazaran birāzcıK da farKlı yāni ğazanç durumu biraz dā farKlı millet çalışıyō. (II.24.45)

1.2.2.1.3.4. -enek+

yāni bu şekilde geleneKleri sürdürülüyō. (I.9.15)

ôle fazlı bī geleneK görenek yāni. (II.3.33)

1.2.2.1.3.5. -gAn+

vardır da fazla olmaz şu köyde ıssırğana belki üş gibi beş gişi. (II.2.71)

1.2.2.1.3.6. -gA+

meselā çamaşır maşınası, buzdolabı, televizyonu, fırını, elektirik süpürgesi, çelik tenceresi şu anda bunnar alınır. (II.26.29)

1.2.2.1.3.7. -gI+

ha, oña göre bilgi alcan. (I.3.1)

¹⁶⁴ bkz. BANGUOĞLU, *TG*, s. 230-231.; ERGİN, *TDB*, s.185.; ZÜLFİKAR; *TSTYY*, s. 53-54.; KORKMAZ, *TTG*, s.70.

¹⁶⁵ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.76.

bu saygılarımız vardır devām ederiz, devām ederiz. (I.8.32)

ben sadece bura buldūra ğada vergi alıyōmuş onu da burda şu ũTda bi yaşlı ali ağah hoca varıdı, müderris, ālim çoK yaşlıydı, ōndan bi kitap aldılā geldilē. (I.11.15)

dörT gün çalğı çalınır, davılcı. ilk günü ğinā olur, zini olur, köylü ağırlanır ve ertesi gün de gelin alınır. (II.10.30)

1.2.2.1.3.8. –Gm+

yorgunnuk var. (I.6.57)

bu tarafı dümdüz de öbür tarafı bōle kesgin düzdür. (I.13.3)

yāni iki yüz seneyi de aşğın bi şeyi var yāni. (II.5.5)

dolu dizgin uçarken ũlkümün arkasından, öñüme dağlār deyil, ölüm çıKsa aşarım. (II.8.18)

ğavğa nizā ğırğınlık olmaz, yemeK köyümüm. (II.16.48)

bizim kövümüz hākiKāt ālevi kövüdür, birbirine sarğın duTğundur ammā bazı bozuluya dā olur da. bōle birbirimizle halleşiriz, bōle ırzēsikli olmaz. (II.20.24)

1.2.2.1.3.9. –(y)I⁴+¹⁶⁶

belki onbeş sürü göyun varıdı. (I.4.12)

tirende yer yok kıpartımanlā, hēr taraF dolu. (I.6.33)

arife günneri bişi ederiS. (I.7.1)

ötekileri otuz ğırK metrede çıkan ğuyu onnar. (I.13.40)

her yeri bi mübareK bi koku olur, her taraf bir sabāh namazından sonra ğabirlere gideriz, atalarımıza oğuruz, yedi neslimize. (II.1.60)

birini mezāra, birini ölü yıkama arabasına yolladıK. (II.18.13)

1.2.2.1.3.10. –(y)I⁴cI⁴+¹⁶⁷

şindi burdā eñesgi simitlē diye bi ayle vā, kövün eses ğurucuları. (II.6.19)

he görücü, ğörücü olursa bi öñden kızla ōlan birbirine varcaK mı, o anlaşılır. (II.10.24)

¹⁶⁶ bkz. BANGUOĞLU; *TG*, s. 244-246.; ERGİN, *TDB*, s. 187-189.; HATIPOĞLU, *TE*, s.74.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 91-93.; KORKMAZ, *TTG*, s.82.

¹⁶⁷ bkz. BANGUOĞLU, *TG*, s. 246-247.; ERGİN, *TDB*, s. 186-187, HATIPOĞLU, *TE*, s. 75-76.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 93-94.; KORKMAZ, *TTG*, s.83.

efenim bizim burda ğızısteme, allaıñıemrine pēgamberiñ ğavlini ğōruz
ğoņsunuñ ğızına istēyici oluyiz. (II.20.3)

ğurtarıcıyı ğullananađamıñ, adanıñıēliyeTi bŷyŷKıolması gereK. (II.26.134)

1.2.2.1.3.11. -(I⁴)K+¹⁶⁸

çoban vefatıetti yazıK. allah taısilatı. (I.4.64)

benim moralim bozuK dēdim, açığıaçığı. (I.6.142)

yani bize vēciıi o ğŷnŷn ŷartlarında sadece camlarınan, oğuluñ camları ŷstŷnŷn
kiremit, ğırıK kiremitleri. (I.9.31)

hatırası o yanrı soğuk. (II.2.37)

ğeçe ğŷndŷz hēr zamanıçin ğapısı açıK misāfir ğeldi zaman, rahatlıKıla ışığı
yanır. (II.3.134)

dayaK bol ya dayaK bol asgerde. (II.11.25)

ŷimdi onnar KalkTı artıK. (II.14.67)

burasına bi yörüK haŷerat ğonarımıŷ, ismi ğara bıçaK. (II.23.23)

āynı ŷēye ğelirıaŷŷā yuKarı isimleri değiŷik, değiŷikolur. (II.24.104)

1.2.2.1.3.12. -(I⁴)m+

haTTa cāmimiziñ baKımını yaptı hocamız ŷoK dēyerli hocamız vār. (I.4.73)

aynı zamanda takım ŷēsidi bizim. (I.6.78)

yāni bōle de durum vā. (I.9.40)

o verim, o ğelir bulunmaz zāten, bulunmaz yāni orası ŷle. (I.11.168)

evelā ölŷmŷ, ğabiri hatırlıyacaksıñ. (II.1.62)

adamnarıñ ğidiñ memleketine, biz burda bi dilimıekmek vērmeyoz. (II.3.160)

yarım hāfızlıK vā. (II.15.11)

kesimle ŷıraŷır, çifciliKle ŷıraŷır. (II.16.4)

1.2.2.1.3.13. -mAn+

beni ōreTmen yardımcısı olaraK tālimğahda ğomaKıstedilē, tālimğahda
ğomaKıstedilē. (I.6.128)

¹⁶⁸ bkz. BANGUOĒLU, *TG*, s. 248-250.; ERĒİN, *TDB*, s. 184.; HATIPOĒLU, *TE*, s. 78-81.; ZŪLFİKAR; *TSTYY*, s. 95.; KORKMAZ, *TG*, s.84.

o zaman, göşmen zamanı. (II.23.24)

1.2.2.1.3.14. –mur+

yāmur olur onu aḲTar baḲalım çevir baḲalım ıslanır, çeşitli işkenciler eziyeTler olurdu şindi o durum yoḲ. (II.24.134)

1.2.2.1.3.15. –I⁴n+

onnan kerı erkeKler ğarı şeyi ğeyerlerdi, oyun oynarlardı. (I.3.18)

biz yavrım burdā işTe eveli ekin orānan ekin yoluyōduḲ. (I.10.1)

he namazdan sōra gelin alınır yāni, damat ğeydirilir. (I.16.9)

samanı satın alıyōS, bōük baş hayvanlara. (II.12.32)

kesin yüz yeTmiş, yüzelli vādır tahminim. (II.16.13)

1.2.2.1.3.16. –(I⁴)ntI⁴+¹⁶⁹

geçim sıkıntısı vā canım, isminiz? (I.5.84)

biráz kesintiye ūruyō tabi esgisi, esgisi ğadar deḲil yāni. (I.16.37)

tam bilmeyoz da yāni bōle bī sōlenti de var. (II.16.6)

yāni şindi sizin başa soruP da size anlادیoz ya biz yaşantımızı. (II.23.102)

1.2.2.1.3.17. –(I)t+

hamır aşı yoğurtlu bōle dōrTgen şeklinde keserler. (I.13.54)

1.2.2.1.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler

1.2.2.1.4.1. –AIA-

emme sōuk olmasa dışarı çıkarlar dışarılarda bōle herkes çizelenir. (I.4.37)

1.2.2.2. GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLERİN YAPIM EKİ OLARAK KULLANILIŞI

1.2.2.2.1. Fiilimsilerin Yapım Eki Olarak Yeni Kelime Türetmesi:

¹⁶⁹ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.101.

Fiilimsiler burada, eklendikleri kelimenin anlamını değiştirerek yeni bir kelime yapmaktadır.

1.2.2.2.1.1. Mastarlar:

1.2.2.2.1.1.1 –mA+

sarma, bāzı, çoğu da řē yapar búde yapar_eTli búde. (I.5.60)

onnan sōņa pilavıñ_üstüne de kavırma dökeller. (I.8.61)

ğurutma olaraK bizde meyva olmadı için sādece bizde fasilye ğuru fasilye ta serin dü_ünü tazesı edēler. (I.11.103)

düzme daşlar çıkıyō. (I.12.7)

taba_ı edediK_emme baK biz yazma sallamazdıK. (I.18.22)

büKme eKserı, büKme çoK yapālā. (II.7.40)

pilav_olū, çōrba olur, ğuru fasūlye olur, yaPraK dolması olur, hořaf_olur. (II.21.20)

1.2.2.2.1.1.2. –mAk+

şindi ğaçamaK yolunu arāyoz. (I.6.83)

yēmeK getiriyolā oraya geldięiņ zaman. (I.14.7)

adamnarıñ gidiņ memleketine, biz burda bi dilim_ekmek vėrmeyoz. (II.3.159)

bunu dūven dēdimiz çaKmaK daşlı altı daşlı olan kesen_ezen, onunlā dönerdi atlara bālayıp, aKdarısıñ sapları deneden. (II.19.22)

1.2.2.2.1.1.3. -(y)Iş+

alışverişci olur. (I.8.21)

hangi görüşTe olursa olsun herKesiņ bi görüşüne ri_āyet_ederiz. (I.11.70)

bunnarı dikiş maķinesi, çamaşır makınesi, buzdolabı, bunnarı, televizyonu yāni bunnarı bi āviņ_ıtiyacını hep_aldırıyolā. (II.3.53)

onnar da şindi ğabirdedir girişde. (II.14.102)

dikiş nakış_oluyō. (II.16.26)

kendine yetcek ğadar, satış_için de_ıl yāni. (II.26.125)

1.2.2.2.1.2. Sıfat-fiiller

1.2.2.2.1.2.1. -(y)An+

geşmiş geçenlerimizin. (II.10.71)

ğoyunculuK zaten da ğaldı ğüdenimiz ğalmadı. (II.12.24)

arabanın dengesini ğuramadık, onnan sōra esgi Şeye düzene döndük. (II.18.15)

1.2.2.2.1.2.2. -er+

gelinim çoK değerlidir. (I.4.6)

1.2.2.2.1.2.3. -(I)r+

būdaydan, arpadan fazla gelirli olduğün.

1.2.2.2.1.2.4. -Dık+

hemen hemen kesmedik ev ğalmaz. (I.4.41)

bi bildiK, tanıdıK olusa ôle geliyō yāni. (II.3.141)

1.2.2.2.1.2.5. -mİş+

dolmuş devamlı gidiP geliyo Şindi. (I.15.88)

soyulmuş buydeyi çekdiriyoS deĝirmende. (II.9.44)

duğa èderiz geşmişlerize. (II.14.92)

1.2.2.2.1.2.6. -(A)cAK+

para bol yiyeceK işçèK bol da devlet ne yapıvesin yav. (I.15.81)

buzdolabı, çamaşır makinesi, çekyatlar, efennim, öbürleri ğadınların bilcēi ğay giyceKleri elbiseler Őunnā bunnā. (II.14.64)

1.2.2.2.1.3. Zarf-fiiller

1.2.2.2.1.3.1. -ken+

erkek ciheti çoKca erken yaşda ölüyo meselā. (II.26.71)

1.2.2.3. ÇEKİM EKLERİNİN YAPIM EKİ OLARAK KULLANILIŞI

1.2.2.3.1. Hâl Eklerinin Yapım Eki Olarak Yeni Kelime Türetmesi:

1.2.2.3.1.1. +ÇA+

evelce vardı yā, hindi etmiyōlā, hindi hastānede doğuyō devamlī. (I.3.20)
ben sadece bi gāve māve bişiridim_adam geldiklerinde aK_rabaýdı. (I.11.190)
önce tāpūları yoKdu yani. (II.3.10)

1.2.2.3.1.2. +rA+

vallā ilkin_araP köyüydü, sonra deġistirdi, goçyataġı oldu. (I.14.2)

1.2.2.3.1.3. +ArI+

araġan bi sabahcı gāhvesi bulduK, girdiġ_ıçeriye. (I.6.56)
dāha dāha yokarısı yoK. (I.17.5)
şindi bu köy daha eveli, ileride bi ġuzüren diye bi köy varımış daha evvelden.
(II.10.2)
şindi dışarıya açılınca bütüm milleT dışarıda halı sıkıntısı çok şeyi sıkıyo
vazgeçtiK halıcılıK_öldü burda. (II.14.134)

1.2.2.3.1.4. +dAn+

şindi ĩ neden_i biliyoñ mu? (I.15.62)

2. GÖREV ve ANLAM BAKIMINDAN KELİME ÇEŞİTLERİ

2.1. İSİMLER¹⁷⁰

Çekim ve yapım ekleri konuları işlenirken “İsim Çekimi” ve “İsim Yapımı” işlenmiş olduğundan burada tekrara düşmemek için aynı konular bir kere daha işlenmemiş ancak atıflarda bulunulmuştur.

2.1.1. İsim Çekimi

2.1.1.1. Çokluk Eki (bkz. 1.1.1.1.)

¹⁷⁰ Geniş bilgi için bkz. Neşe ATABAY, İbrahim KUTLUK, Sevgi ÖZEL (yöneten ve yayına hazırlayan Doġan Aksan) ; *Sözcük Türleri*, **ST**, TDK yay., Ankara, 1983, s. 26-67.; ERGİN, **TDB**, s.216-254.; BANGUOĞLU, **TG**, s. 319-340.; Haydar EDİSKUN, *Türk Dil Bilgisi TDB*, İstanbul 1985, s.104-131.; Tahir Necat GENCAN, *Dilbilgisi DB*, TDK yay., Ankara, 1979, s. 146-170.; Himmet BİRAY, *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsim*, TDK yay., Ankara, 1999, XIII+265 s.; KORKMAZ, **TTG**, s.193-329.

2.1.1.2. İyelik Ekleri (bkz. 1.1.1.2.)

2.1.1.3. Hâl Ekleri (bkz. 1.1.1.3.)

2.1.1.4. Tamlama (bkz. 1.1.1.4.)

2.1.2. İsim Yapımı

2.1.2.1. İsimden İsim Yapan Ekler (bkz. 1.2.2.1.1.)

2.1.2.2. Fiilden İsim Yapan Ekler (bkz. 1.2.2.1.3.)

2.1.2.3. Görev Değiştirici Ekler İle İsim Yapımı (bkz. 1.2.2.2.1.)

2.1.2.4. Hâl Ekleri İle İsim Yapımı (bkz. 1.2.2.3.1.)

2.2. SIFATLAR¹⁷¹ Sıfatlar, vasıf ve belirtme isimleridir.¹⁷²

2.2.1. Niteleme Sıfatları: Varlıkları niteleyen, onları renk, biçim ve durum yönünden açıklayan sıfatlardır.

fakir adam, o ğadağedē yā. (I.1.15)

köyümüz çoğ çalışğan misafirpeväne bir şeydir köyümüz. (I.4.3)

orda bi dar bi soğağ vā orda bi de. (I.5.107)

bu öğünde de barajığolması nedenîynen burayı müstakil kövğolma yönünde ğarälli ismini ördanğaldı. (I.9.6)

ğırmızı mercimeğ geliyo, ğırmızı mercimeğ. (I.10.20)

kimisi böyüğğaltından, kimisi beş, kimisi üş dörğ bilezik. (II.1.46)

demeğ ki eğsilerğağır hizmetğolannā. (II.4.23)

¹⁷¹ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd.; *ST*, s. 69-95.; ERGİN, *TDB*, s. 241-254.; BANGUOĞLU, *TG*, s.341-355.; EDİSKUN, *TDB*, s. 132-155.; GENCAN, *DB*, s. 171-253; KORKMAZ, *TTG*, s.333-399.

¹⁷² ERGİN, *TDB*, s. 232.

mezela kimiñ atı birinci geldise oña bi dene şey veriledi, bôle yakasız gömlek.

(II.6.6)

ne diyoñ oña? beyaz, beyaz eşyalar. (II.14.63)

2.2.2. Belirtme Sıfatları: Varlıkları işaret, soru, sayı ve belirsizlik yönüyle açıklayan sıfatlardır:

2.2.2.1. İşaret Sıfatları:

bu ışık da atı da ölmüş. (I.2.11)

su bıskılarınan adam çok üraşdı dedim. (I.10.56)

şindi o şerbetler filân gaKTı. (I.18.7)

he, ondan söra nāsı olsa biz de varcaz oraya, orayı hatırlamadıñ mı aslı bu dünyada, hiçbir şey yapamazsın. (II.1.63)

şindi o iş gaKTı her şey hazır yāni. (II.3.44)

damlıca diye bi yer vañ, su depede. (II.6.47)

2.2.2.2. Sayı Sıfatları:

2.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları:

hinci iki sürüye bindi. (I.4.13)

hindi biz, oraya altı arkadaş girdiK. (I.6.42)

dört sene içinde üç sene yüzünü göremedim. (I.11.42)

sekiz bardaK falan işdim. (II.4.51)

2.2.2.2.2. Sıralama Sayı sıfatları:

ikinci bataryaya vēdilē beni. (I.6.115)

dördüncü senesinde nasī eTdiseK yabanda köydēdi ama burda dēildi, yāni ôle yaptıK. (I.11.42)

beşinci sınıfa ğadar. (II.2.88)

oğur yazarlīm, ilkoğul üçüncü sınıfdan çıKTım. (II.8.2)

biz birinci gün kesemeyos büyüK hayvan kesdimiz için. (II.9.50)

2.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları:

şurlarda birer ğarıĶ yerimiz var. (I.4.54)

ikisinin de beşer ğat evleri var. (I.15.76)

ikişer küreĶ topraĶatar. (II.12.91)

2.2.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatları

cenazenin ne zaman gömüleceğini dinner, o saatte, yarım sāt, bi sātönçe varır.
(II.2.28)

2.2.3. Belirsizlik Sıfatları:¹⁷³

çokev filanaldılar yāni. (I.4.53)

efennim bāzı illere dāılıyō. (I.8.89)

biz de gölbaşı, karālly yanı birkaçisimüzzerinde, karālly olaraĶ bize geri geldi.
(I.9.10)

yāni üstüne birāz çerez ğor, meyva ğor gelin ğızıñ geycē ālbiseyi ğor. (II.3.90)

işde o çubıĶtan da yarıyo arasını bundan bi adamolcaĶ yāni heradam
bilmēyo bōle geçiriyo üş sefer. (II.6.62)

törenne ğoymayız da, şindi şōle şindi ben biriki ğonşuda ğördüm. (II.10.98)

bütün köy davaTolur. (II.12.60)

2.2.4. Soru Sıfatları

Kaç kişisiñiz dēdi? (I.6.64)

hangı ğörüşTe olursa ossun herKesiñ bi ğörüşüne riāyetēderiz. (I.11.79)

şu anda bi çocuĶ vā, anĶarada ne okuluydu o? (II.5.31)

2.3. ZAMİRLER¹⁷⁴

2.3.1. Kişi Zamirleri:

¹⁷³ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd., *ST*, s. 82, ERGİN; *TDB*, s. 251-254 , BANGUOĞLU, *TG*, s. 352-353.; EDİSKUN, *TDB*, s. 137-144.; GENCAN, *DB*, s. 94.; KORKMAZ, *TTG*, s.395.

¹⁷⁴ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd., *ST*, s. 116-131.; ERGİN, *TDB*, s. 259-276.; BANGUOĞLU, *TG*, s. 356-370.; EDİSKUN, *TDB*, s.156-169, GENCAN; *DB*, s. 254-270.; KORKMAZ, *TTG*, s.399-449.

ŞYA'da kişi zamirleri ÖTT ile hemen hemen aynıdır. Yalnız 3. çokluk kişide -n + ≠n < -n + ≠l şeklinde ünsüz benzeşmesi olur.

	TEKLİK			ÇOKLUK		
	1. KİŞİ	2. KİŞİ	3. KİŞİ	1. KİŞİ	2. KİŞİ	3. KİŞİ
YALIN	ben (I.8.78)	sen (II.7.50)	o (II.10.19)	biz (I.13.53)	siz (II.12.76)	onlar (II.24.83) onnar (II.14.166) onnā (I.5.19)
BELİRTME	beni (I.6.104)	seni (II.21.81)	onu (II.21.85)	bizi (I.10.72)	sizi (II.15.32)	onnarı (II.15.137)
YÖNELME	bana (I.6.31) baña (I.1.19)	sana (II.25.59) saña (II.2.42)	ona (I.7.59) oña (I.3.1)	bize (II.26.55)	size (I.4.87)	onnara (II.2.45)
BULUNMA	bende (sor.)	sende (sor.)	onda (sor.)	bizde (I.8.90)	sizde (I.11.59)	onnarda (I.11.157)
AYRILMA	benden (II.19.47)	senden (I.11.93)	ondan (II.21.53)	bizden (I.7.18)	sizden (II.23.104)	onlardan (sor.)
EŞİTLİK	bence (sor.)	sence (sor.)	onca (sor.)	bizce (sor.)	sizce (sor.)	onlarca (sor.)
VASITA	ben(i)le(n) (sor.)	sen(i)le(n) (sor.)	on(u)la(n) (sor.)	bizlen (sor.)	siz(i)le(n) (sor.)	onlar(i)la(n) (sor.)

2.3.2. Soru Zamirleri

kim doğuyacağı, halı filan yoğ. (I.4.61)

kime göñül göceğ? (I.7.35)

ben allā var hiç bi yèrde de tākıp de ètmedim ve bilmiyom da demirbel ne
dèmek. (I.8.6)

ğızın çeyizinde işde neler olcáđ? (II.14.62)

merkebinen nereye gitcez? (II.23.59)

2.3.3. Belirsizlik Zamirleri

onnār burda bi dā gişi varıdı bñ bu osmaniñ yanında duruyō onnā ōrdan birini vurmuşlar. (I.11.191)

çñnkñ bi ğazı yapamıyo kimse. (I.12.15)

giden gide çoĝu cemiye giTmiyo zaten ya. (I.15.33)

kimisi aKsiliĝedēse fazla istē alır, etmezse normal bi şekil kapıyı açar.
(II.3.117)

böüK güccüKuo ğün meselā herkeze yemek verilir. (II.12.61)

birini dēdi olur dedi filan. (II.18.26)

orda bñtümArKadaş toplanır köyñ hepsi ğabire gelir, ğabir ğazālā. (II.26.95)

2.3.4. Dönüşlülük Zamiri

kendimuraşdı, aşdı. (I.I.31)

hemán bi sene bi şe gördüKıŞTe kendimiz aK ğarayı seççeK ğadā. (I.11.1)

2.3.5. İşaret Zamirleri

Burada “o” ve “onlar” kişi zamirleri ile “o” ve “onlar” işaret zamirleri şeklen aynı olduğundan tekrara düşmemek için örnek verilmemiştir.

yalm :

bu, şimdi o şeýlē ğaKtı. vār, çeki de varıdı. (I.17.27)

bi de şu var hatıram. (II.14.153)

belirtme:

bunun parasını vēdi, bunu ğazcam ben dēdi. (I.12.13)

şunu şura ğō. (II.20.81)

yaklaşma:

pateye su ğoşTuK buna seyiTdiK acıK ğabùK parası diye onu alcaK. (I.3.29)

dërken ya bi ses soluk kesildi, şuna bi bakım dedik. (II.18.8)

bulunma:

bunu için bunda, Fişne daha ileriyeye az zamanda meyvecilik Fişnecilik daha ilerledi. (II.14.21)

ayrılma:

ayvā yapar, efennim şundan ne geliyosā, kaysı yapar. (I.8.68)

bundan önce, esgiden varıdı, yoK hindi. valla bi şe yoK. (I.9.87)

eşitlik :

bunca (sor.)

şunca (sor.)

vasita :

meselā biz bununna atış yaptıK. (II.23.99)

2.4. ZARFLAR¹⁷⁵

2.4.1. Yer ve Yön Zarfları

emme sōuk olmassa dışarı çıkarlar dışarılarda bōle herkes çizelenir. (I.4.37)

bizi ōrdan yokarı çıkardılā. (I.6.95)

o tātayı bōle yokardan aşşā gısdırıldı şeye. (I.10.58)

ileri giT geri giT dērken bān temelli yüzbaşı görünce sapıT dım bān. (II.14.147)

içeri girmeden, dış ğapınıñ öñünde. (II.16.54)

2.4.2. Zaman Zarfları

mēşur yeñi dā bizim sularımız yeñi çıKdı. (I.8.17)

şimdi biñ dokuz yüS almış sekizde bizim ilkoğulumuz yapıldı buraya. (I.9.20)

yoK oñu yā ikinci namazından sōña ğalkicāK yā ğalicāK beklēceK gelcēi

giTcēi varısa yarın ğakā onda ğakā. (I.11.179)

ğışın yediriz onnara balya yaparız yek ot sadece dilfil, garaçayır. (I.15.85)

şindi hemen söz biTTinen gelir oluğan. (I.18.7)

¹⁷⁵ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd.; *ST*, s.96-115.; ERGİN, *TDB*, s.255-259.; BANGUOĞLU, *TG*, s. 371-384.; EDİSKUN, *TDB*, s. 273-283.; GENCAN, *DB*, s.407-437.; KORKMAZ, *TTG*, s.451-525.

gündüz davul varısa, davul çalā. (II.3.98)

he vallaḥi esgiden üstünden yırtıyolaırdı. (II.6.57)

dün giTdi o yani. (II.15.179)

ğurbanı erkenden ıerişdirebilen, ölen ıüssünü hayvanını kesen ıerişdirī. (II.21.24)

2.4.3. Hâl Zarfları

şeyini ğavlıK çendēriz, sobalara tutuluP bôle ederiz. (I.3.24)

sondaj saldıK ıovadan geliyō bi de sekiz kilomeTre yāyladan getirdik, ı kötü idāre ediyō şindilik var. (I.8.18)

burda vā okulumuz şurda böyüK ıoқulumuz boş duruyō işTe he daşımalı, daşımalı gidiyō. (I.11.150)

efendice oynarlā. (II.14.85)

o da bi gözel koқar ğayri. (II.20.97)

erKeKlē ayrı oynā, bizim bayannā ayrı oynā. (II.21.16)

sōņa ilanıñ yarısı elinde ğāldı, ğoPTu ilan, çatır çatur. (II.22.5)

2.4.4. Azlık-Çokluk Zarfları

şindi bura aKıra da birbirine ğız ıalıP vēme biráz çeKTi. (I.9.35)

he he musdā toқlu varıdı rāmeTliK o burda çoK geziyoduK. (I.11.183)

daş çatlasa üş ıay geçer, fazla geşmez. (II.1.36)

epey bi bağırTTıñ yā. (II.7.24)

işde pancar başğa bunnā ekiyos, patēs peK ekmezlē. (II.13.11)

2.4.5. Soru Zarfları

nası oluyō? (I.1.1)

niye ölüm dedī. (I.6.141)

selevir ne bilen yāırım? (I.7.53)

şindi ı neden ıı biliyoñ mu? (I.15.62)

nasıl tarım olcaK? (II.23.41)

2.4.6. Görev Değiştirici Eklerle Zarf Yapımı

2.4.6.1. Zarf-fiil Ekleriyle Zarf Yapımı (bkz. 1.2.1.1.1.3.)

2.4.6.1.1. Asıl Zarf-fiiller (bkz. 1.2.1.1.3.1)

2.4.6.1.2. Birleşik Zarf-fiiller (bkz. 1.2.1.1.3.2.)

2.4.6.2. Çekim Ekleriyle Zarf Yapımı (bkz. 1.2.1.2.)

2.4.6.2.1. Hâl Eklerinin Zarf Yapması (bkz. 1.2.1.2.1.)

2.4.6.2.2. Bildirme Ekinin Zarf Yapması (bkz. 1.2.1.2.3.)

2.5. EDATLAR¹⁷⁶

onu hazır çabıḲ yemeḲ için yani o ğışlıḲ olan dēdị inġ gibi, bostan. (I.5.6)

köyümüz şeyden bēri, barāşdan bēri faķır oldu. (I.7.7)

yemeḲ lēde de, yā ġuru fasülye ġibi, badeses, badılcan māvsimine ġöre fasülle ġibi. (I.9.55)

şindi bile buluruz yā. (II.4.54)

orda sādēce namaz ġünü bazı fakir çocuklar, işde gelirlar. (II.10.72)

ġurudurlar yārlar eve senelik ta bahara ġadar yeter o. (II.14.118)

höşmerim olmaz olur dēsem yalan bōle düġünnerde filān olmaz ama normal adam yaz ġününde falan tarlasında işçisi vardır, yapar gider, o uygun bi zamanda yapar yāni. (II.24.109)

ġadā+k genişletilmiş şekiller:

buraya ġurdūmuz kövden, yeTmiş doķuza ġadaḲ ġarşı köve bāġlı yaşadıḲ. (I.9.4)

bütüm ġızın ne ġadaḲ eşya aldıġın eşya varısa şeyde olan evinden, ġızın eşyası yaptı meselā şēler. (II.26.26)

¹⁷⁶ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd., *ST*, s.132-144.; ERġİN, *TDB*, s.348-356.; BANGUOĞLU, *TG*, s. 385-389.; EDİSKUN, *TDB*, s. 284-301.; GENCAN, *DB*, s. 438-445.; HACIEMİNOĞLU, *TDE* 336 s. ; KORKMAZ, *TTG*, s.1052-1088.

2.6. BAĞLAÇLAR¹⁷⁷

2.6.1. Sıralama Bağlaçları

az ve çoğoda sahibi ne ğadağiğramda bulunduysa da, buñu baña kiraz bul diyerekten buñu, oda sahibine eziyetetmiş. (I.2.3)

şindè erzurumuile anğara arası atmışbeş liraydı, atmışbeş lira, yirmi lirá da afyonuanğara arası seksenbeş lira. (I.6.15)

işde yirmi veya on sekiz fèlan da, bākurlu çıkar. (II.1.30)

yāni aramızuadanayanuo inciluarası. (II.23.73)

2.6.2. Karşılaştırma-Denkleştirme Bağlaçları

nişan da oluyō, işey de oluyō. (I.1.1)

hiş ne Fişne oldu ne zebze oldu ne bi şey oldu. (I.4.53)

selevir gelmiş kimi köyüñ şo yandan kimi şu yandan gelmiş bura gonmuşlā. (I.7.53)

bu dikiş nağışlarda çocuklar zāten ğursa gidenlè kendi çeyizlèni kendileri hem ğurs gōrūyō hem kendi çeyizlèni düzüyō, yapıyō dikiyorlar. (II.16.42)

2.6.3. Cümle Başı Bağlaçları

zāten bizim burda su olmayışınuolmōyō fazla ôle. (I.5.63)

sanki işde, işde yağım dèdİM türkü işde ya. (I.10.36)

fakaT onuayuoldu, onuaydır işē çalışdırıyosualamadıK. (I.11.154)

ama resmiyetde kılıçkaya köyüdür, kılıçkaya köyü. (I.13.19)

hāsılı, ōrdan onun şerrindenuafyona ğaşmış gelmiş. (II.15.58)

2.6.4. Sona Gelen Bağlaçlar

bāzı huğuğ şèlerinden filān olūsa biñ de bi olū, yoksa mahkemede bile bulunmaz. (I.11.121)

valla bilmeyon ki duymadım ben. (I.14.2)

demeK ki eğsileruağır hizmetuolannā. biz de bi sēra celbimiz geldi. (II.4.23)

¹⁷⁷ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd., *ST*, s.145-180.; ERGİN, *TDB*, s.334-348.; BANGUOĞLU, *TG*, s.390-395.; EDİSKUN,*TDB*, s.302-321.; GENCAN, *DB*, s. 446-478.; KORKMAZ, *TG*, s.1091-1134.

ki+ne ile genişletilmiş şekiller:¹⁷⁸

ben saña dèrim kine benim için kesive gurban. (II.13.5)

2.7. ÜNLEMLER¹⁷⁹

2.7.1. Çağırma Ünlemleri

bi ènelim de len bi sivasa gezelim dèdik. (I.6.47)

e yaóırım allahım yā rabbim. (I.10.75)

dalgalar duruluş, yol vèrey deniz, yol veriy yolcuyum, taşrı dāğına. (II.8.36)

2.7.2. Gösterme Ünlemleri

işTe şuram arıyō, buram arıyō. (I.6.138)

ha burā göşmüş gelmişler, o ilyasıñ adıyla bura ilyāşlı galmış. (II.12.11)

2.7.3. Sorma Ünlemleri

çomu mu dediñ? (II.15.123)

2.7.4. Cevap Ünlemleri

yoK, şindi cenāze yıkanır. tapıda gonur gelir. (I.8.80)

hayır, çayırkaya, çayıryaça. (I.11.120)

evet tabi, tabi. (II.16.16)

2.7.5. Seslenme Ünlemleri

vay yavırım vay. (I.7.40)

hadi hocām güle güle. (II.4.53)

2.8. FİİLLER¹⁸⁰

2.8.1. Fiillerde Zaman (bkz. 1.1.2.1.1)

¹⁷⁸ Geniş bilgi için bkz. ÜSTÜNER, *TP*, s.200.

¹⁷⁹ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd., *ST*, s. 181-201.; ERGİN, *TDB*, s. 331-334.; BANGUOĞLU, *TG*, s. 396-407.; EDİSKUN, *TDB*, s. 322.; GENCAN, *DB*, s. 479-492.; KORKMAZ, *TTG*, s.1139-1191.

¹⁸⁰ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd., *ST*, s.202-281.; ERGİN, *TDB*, s.276-330.; BANGUOĞLU, *TG*, s. 408-494.; EDİSKUN, *TDB*, s. 170-272.; GENCAN, *DB*, s. 271-406.; KORKMAZ, *TTG*, s.525-1043.

2.8.2. Fiillerde Kip (bkz. 1.1.2.1.2.)

2.8.3. Fiillerde Çatı (bkz. 1.2.1.1.2)

2.8.4. Fiillerde Olumsuzluk

Fiillerde olumsuzluk **-mA, -mI-** eki ile yapılır:

kendim dörT sene nişānı ğaldım, dörT sene içinde üş sene yüzünü göremedim.

(I.11.42)

bilmiyolar. (I.12.9)

yani dişiñ filān kesmez. (II.6.31)

bizim zamanımızda hiş ğızlā, olannā bi şēlere ġarışmazdı. (II.9.16)

hā şo iki kövde bizim kōve su vermemişler. (II.12.6)

2.8.5. Birleşik Fiiller

2.8.5.1. İSİM + FİİL

2.8.5.1.1. İSİM + eT-

allah ġabul_eTsin. (I.4.32)

gezdiK_arkadaşı teslim_eTTiK. (I.6.47)

izmire gidenimiz yoK hindi yalan söyleyiP de sey_eTmèvîn. (I.7.14)

meselā şinci ğızı evēdiK, olan gelin_eTdik. (I.11.37)

baKdılā, yataġında yatırlā, çoK raġat_eTTim. (II.3.161)

ōrdañ göç_eTmişlē. (II.23.8)

yirmi metrede bulunan yerlerde şē kazılıyō, ġuyu açılıyō onnan_ idāre ediyō.

(II.24.24)

2.8.5.1.2. İSİM + eyle-

saġısa ġulaKları çınılasın, öldüyse allah rahmeT_eylesin. (I.6.120)

2.8.5.1.4. İSİM + ol-

maġane yüyō ġay şindi çamaşırları gelinner_ raġad_oldu şindi. (I.1.17)

asgerliKTe yoK_öle asgerliKTe bi şeyimiz olmadı hamd_olsun. (I.8.100)
 çok sür'atli giTTinden bunnaf tedirgin_oluyoruz ama büyük_arabaları giTTi mi
 seviniyoruz. (II.2.62)

allah nasib_eTTi, açığ_öretime ğayd_olduK, orayı bitirdiK ve şu anda da yirmi
 dörT yıl bitmeK_üzere. (II.4.5)

āğāda yāni şu parayı vēr deseK yani biz idāre oluyoruz. (II.15.98)

2.8.5.2. FİİL + FİİL

2.8.5.2.1. FİİL + (y)A bil- (Yeterlik Fiili)

ben dörT beş_ay_ıçerisinde arkadaşlara ben nē öredebilirim? (I.6.145)

yāni bu bilebildi_ım ğada şē bū, benim bü_üklerinden. (I.11.26)

āşam_ezanından sōña gömebiliriz ve diyer sabāleyin de güneş dōdüKTan sōña
 her zaman gömebiliriz yani ölülerimizi. (I.13.51)

ğadostironuğ_ıışeysinde olmaK münāsebetile hepsini de adım_adam biliyorun, şu
 anda hepsini de sayabilirim. (II.1.20)

o zaman haziranda başlardın eylulda eñ son biterebilirdin ama şindi eken_erdī
 zaman tarlasında, sapı bi yanda, samanı bi yanda denesi bi yanda alıp geliyorsun, bi
 günde işi hallediyorsun. (II.19.42)

ölü her_an_ıçin gömebilifle yā. (II.21.28)

Yeterlik Fiilinin Olumsuzu FİİL + (y)AmA-

idāre olamayoz bakıyolar. (I.15.70)

fazla ğalamayō vasīta geliyo. (II.1.83)

oralara giTdi aradı geldi bulamadı. (II.20.56)

2.8.5.2.2. FİİL + (I) ver-/ vİr- / vē- (Tezlik Fiili)

çekiveriyoS şuruya. (I.4.15)

benim sādece bi nöbeTleri yazıveridim. (I.6.155)

misafir_ossun, büyüklerim_ossun çay, ğave bişiriveridim odada. (I.15.61)

doldurularmış_onların_evine annadıveridi bōle ğaya gibi dērdi. (II.6.31)

afyondan da bu köyü bunun şahsına tapu edivermişlē. (II.8.59)

baña iki_buçuk lira mayiş bālayiverdi allā rāzı ossun onnan üş sene asgerlik
yapTım. (II.20.58)

2.8.6. Fiil Yapımı

2.8.6.1. İsimden Fiil Yapımı (bkz. 1.2.2.1.2.)

2.8.6.2. Fiilden Fiil Yapımı (bkz. 1.2.2.1.4.)

METİNLER

ADI SOYADI	Zilfi GÜMÜŞ
YAŞ	67
ÖĞRENİM DURUMU	Okur yazar değil
DERLEME YERİ	Çakırözü Köyü

Metin Numarası: I.1

EVİLİK ADETLERİ

çakırözündenin. nası oluyō? oluyō düünnē işde. nişan da oluyō, işey de oluyō. şerbet de oluyō. oluyō düünnē, düünnē oluyō nasī olcaK? ğızısteme, şindi şindi tanıyalaKıoluyō. şindi äveliymiş geldi geşdi. eveli evel vā ya, ataş şura vèrdim tāmam varıyodu. şindi o yoK. olan da herkeş tanıdını olcaK. ğız da tanıdına varcaK. hı hı tamam ône varıyō. hı hı tabi tabi ône oluyō ôle. verī, ğızına sorā varcaş mı? varcaş 5 dē. tamam verī ğay, ônedir. nişanda mı? nişanda işde ôlana, ğıza işey birbirine yüzük daKıalā. yüzük daKıalā. ôlana, şeyde olanıevi taKā ğızıevi de oña daKa , ôlana. ğına gecesinde de hôle ediyōlā ğa. ne bilen. oynarlaı, Kadınnāmız. oynalā, oynalā işde. düğünnē de yapılyō işde ğayıôle oluyō, nasī olcaK. giTmen ben, ben ehtiyarlamışın giTmen hiç. 10

DÜĞÜN YEMEKLERİ

dolma edelē, ondan kim çōrba, bamye bu yemeKlē. tarana çorbası dèriz biz. tarana çorbasını yapıyōlā işde. yoğurdunan ğarıyōlā, yapıyōlā. yoğurdunan ğarılıyō taranalē. hı. yapraK da biber de edelē. var. badılcın yapalā. yapalāsa, yapmazlāsa üş ğap yemeK yèriz hemen temem, işde ôle. üş çeşitıedelē bazı, bazı. bazı bişirmezlē. edelē. zenginıadamıetini çoKıedē. fakirıadam, o ğadaKıedē yā. nēTsin? 15

GÜNLÜK İŞLER

çalıŝıyöz. gücümüz yeTdi ğadaK çalıŝıyöz. eKmeK de edesiñ. ŝindi amaŝırı maane yū ğay. maane yūyöz ğay ŝindi amaŝırları gelinnerırahadı oldu ŝindi. yā ben mi? torun da oK ders de oK. anneleri bağıyöz. ben hindinen ki baKmam ğā. özandım ğā neyden.

BAYRAMLAR

bayramda mı? dāveTı ederiz dāmaTı. şu baņa soru soruyöz. sıraya gircen ben sırayā, sırayā. bayramlarda dāveTı edelē. dāmaTlar topları, dāveTı ederiz. ğızlā geli, 20 damaTlā dāveTı ederiz. benim bu aKıraba.

ESGİ GÜNLER

esgiden mi, esgiden gelinı oldum. nası gelin unuTTum. özndenıatalā veriydin. vardı, şindi olan da ğız da kendileri ŝeyı ediyöz ğay. yā. öne oluyöz şindi ğā

FARKLI MESLEKLER

edelē. yoK yoK. arıcılıK vā. başğa işde edelē, edelē. bizim köv, bizim köv meyvā ediyölā hēP. fasülle vā, domatis, bibē, hepsi vā. Fişne vā, elmā vā nēlcaK başğa? 25 hepsinden vā meyva aĝacının.

MİSAFİR AĞIRLAMA

alırlā. aĝırlaŝla, aĝırlaflā, aKıraba oldu mu, aĝırlafla. tabi aĝırlacaKlā. yedirilē yedirilē. aKırabayı severlē, misafiri.

HAYVANLAR

var. böyüK, böyüK. böyüK hayvan. ya ya donbay filan yoKTur bizim köyde nērdenıolcaK donbey. ineK. ırımızan nēydiyoñ señ? osmanı görmediñ mi benim? 30 atmış beş māŝı alıyom. hı, hı. yoK öldü. oĝı oldu öleli. kendimıuraŝdım, aşdım. hē.

kendim_ūraşdı. olan da gız da. duyuyon tabi, hē. tabi, āyannā, mayannā de yardım_ediyo. ayannā köyüñ_ayannarı yardım_èdiyō hı.

ÇOCUK TUZLAMA

bilmen. edelē şindi dē edelē. hī

OT ÇEŞİTLERİ

ıspanak vā, tere vā, marıl vā, roça vā, hēr şey vā. onnā banıP yèniyō. onnar yèmeK **35** yapılmaz tere, marıl. banaraÇ yeniliyō onnā. yapmayız biz. biz yapmayız. dē şo yandaki köyler yapā, zındıĶlā yapā. şō, şō yanda yandaki zındıĶ köylē yapā. şō köylē. ne bilen ben. ayın, bedeş aňlıycèyseñ hā. yèmeÇ yapmayız.

ANILAR

ne diyen de aňladan? iyliK çoĶ yapan_oldu. bān kötülük bilmeyon. iyliK yaparlar başa. dèrlerse dèrlè, demezlè, demezlè. hatır sayannā dèr, hatır saymassa demezlè. **40** yā bilmen ben yāрім bilmen masal felen. bildimi de unutuP giderim. yā. unutuyom, yaşladım. sen de sağol. āllā ömrünü vèrsin.

ADI SOYADI	Mevlüt BOZDAĞ
YAŞ	61
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Balçıkhisar Kasabası

Metin Numarası: I.2

KÖYÜNÜZÜ TANITIR MISINIZ?

balçıkhisar kasabası zafer malle mütarı mevlüt bozdağ. çokesgilerden atalarımduydu duyduma göre, sülale veya Komşu odamızda zaman çokesgi. çok mûsafir geliyordu. mûsafirin içerisinde, bi atıyla paşa gelmiş. paşanın ismi ışık. az ve çokoda sahibi ne gada kramda bulduysa da, bunu başa kiraz bul diyerekten bunu, oda sahibine eziyetmiş. oda sahibinin bi başga büyükleri de yamır düasına çıkdımız 5 ziyâret yeri, baba dağına göndermiş. git baba dağına yalvar, işallah boş bırakmaz demiş. o da ibâde ederken sağa selâm veriP, sola selâm verdiinde, ya bôle beraber bi tabak kiraz. o oda sahibi kirazı getirmiş, ışık isminde paşaya yedirmiş. paşanın bi itirazı galmamış. paşa beni selevâtlan dèyiP, atını eyerleyiP, ata bindiriP selevâtladıklarında, oda sahibi de buña beddüa etmiş. yirmi metre odadan ayrılmadan atın ayağı 10 gaymış, düşmüş. bu ışık da atı da ölmüş. atalâdan şimdiye gadâ duydum, çokâsgiden bu var. aňlatacağım bu var. aňlatacağım bu.

ADI SOYADI	Hazel KAYHAN
YAŞ	61
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Balçıkhisar Kasabası

Metin Numarası: I.3

EVLİLİK ADETLERİ

ha, oña göre bilgi alcan. tamam, tamam. sor. allah yardımcın ossun işallah. gız, gız vurulur. biliyon he. gız vurulur. isteceksen, istesin, varısın, edeler. ondan ki veriler. altın istefler, esbabi, yazı mıyon? yaz, balçıkhisar. şimdi gız vurulur, tamam. gız vurulur, istesin. ondan ki tabi, bi istemedede olmaz. üç beş sefer isteriz, ondan sora olul. bi nişan olul. altın inci dağılıl, yüzük müzik dağarlar. ondan ki birbirine varı gelisin. 5 sona düğün başla, düğünü edesin. ondan kerı yemeK yapar olan evi. gız evine varı gelir. öyalı hazırlanır. bi ora derte galır. ondan ki ora biter, bi de olan evi derte galır. derken üç günnük düün. zate üç gün olür. başga bi deycem yok bänim, amcaya sor gali.

KINA YAKMA

ğına yakma âdetleri bizim kövde işde şey olü. zini gecesı ederler. gızı eve getirilē. 10 evlere dağılır gızlar, gelirler. onnan sora saton, on bir sıralarında ğınayı yakarlar ğıza olan evinden. geliniñki üç gişi yakarlar herkez daılır.

ESKİ DÜĞÜNLER, DÜĞÜN YEMEKLERİ

düğün yemeKlerinde hindi, bi bamya yemeği yapıyolar. öKden çorba, bamya, pilav, hoşaf bölē veriyorlar. başga yemeK, şimdi böreK, çöreK ediyoduK yā onnar gaKtı. he äsgi. şindikiler, şindikiler. äsgiler dā i. äsgilerde deve düzülürlerdē, 15 oyun oynarlardē. yāni şeli olurdu. hindi öle yoK. bi işde olan evinde davul çalımıyō, gız evinde herkez vazifesini yapıyō. bölē oluyo düğünnē. eveli dē o gız evine gelirdi,

deve düzülürlerdi. onnan kerî erkeKler ğarı şeyi ğeyerlerdi, oyun_oynarlardı. hindi türlü türlü âdeT yāni.

TUZLAMA

hindi yōK. evelce varıdı yā, hindi etmiyōlā, hindi hastānede doĝuyō devamlī. hindi 20 ôle yoK. nē_ediolar, bilmiyoz_orasını

KIŞ HAZIRLIKLARI

ĝış, ĝış hazırlıKları, odunuĝu, kömürünü, geven getiriz biz, Tiken. ondan kerî malıĝ şeyini yaparız, tezeK yaparız. ğavlıK, ay çiçē. şeyini ğavlıK çendēriz, sobalara tutuluP bôle ederiz. yēmeK, reçel, reçel yaparız, hanı ĝışlıK turşu ğurarız, tometizlerden ĝışa hazırlıK. büber ğurarız, domatiz ğurarız, hiyardan ğurarız. bunnardan ğurarız bōylē. 25 reçel de tabi bu yıl bāçe yoK yā. ğaysiden_ederler, Fişneden_ederler. bôle bunnardan, bu türlerden yaparız.

GÜNLÜK HAYAT

bi ĝün sabaĝtan_aĝşama ğadaK köv_işleri uvraşyon, ĝoşuya çıkıyoz nişlicēz? var, işTe ĝırdan geldiK. pateye su ĝoşTuK buna seyitdiK acıK ğabük parası diye onu alcaK. seĝ bizim pateye bi müşderi bul da vèrelim. baK zor_işliyoz_işde. zor, amcaynan 30 ğavĝa edē ğavĝa edē. yā. çalışıyoduĝ, çalışmıyoduĝ. osandıK, bezdiK diyeleK bôle. aman bizi televizyona filan mı çıkarcaĝ yoKsa. e bi de bānim_olan bi yardımcı ol.

BAYRAM

bayram sabaĝı? sabāna erkeKlerimiz cāmiye giderler. cāmiden gelince deK biz hazırlıkları yaparız, odiya giderler. odada yēmeKleri ğoruz, pişirdimiz yēmeKlēden. dolma yapariz. ondan kerî, fasille yēmeĝi yapariz. bunnafdan_evimizde nē varisa 35 onnādan pişiriz. patetes, yımırta çilbiri ēderiz, onu götürürlēr toplum_arasında yērlē. ha,

mezer sabahtan yō, o gün ha olmaz. onu bir gün_ovelisi ederler, namaz gün, árfe sabahı gün. bi de ikinnin gidelē. ölülerini ziyāreT_ederler, oğurlar gelilē. onnan kēri cāmiden şey oman_odadan gelilē büyükleri_ellerini öperler. küççükleri_ de gözlerinden bōle bayram başlā. hē. konuş_ğa bi de onnan. **40**

BANAK YEMEĞİ

banağı mı? et, kemikli et, yā kemikli olū yahut' dōranmış_ et olū. onu bişirisi_ birēyce bişer_ et. ondan ki somunu_ varsa evde somun dōrası_ somunu_ yoğusa şepidi_ gurularını, şepiT yuğa. yuğa he. biz tabi köylü olunca şepiT dēyīK. onu dōrāsı_ guruları dōkēsı_ yumuşar, basası_ ğaşığı_ ğay. he oldu biTTi, şey tiriT. her zaman bamyā yapılyō, çorba yapılyō. hindi türlü türlü çorbalā vā. zebze çorbası vā. biz **45** taranayı çoK_ yaparız. tarana hindi yoğurdū, sūtü pişiriz, yoğurdu çalarız. ondan kerı süzē dökeriz, süzülū süzülū, duzlā basası_ şōle batırmadan. buyū daTlanır. gersin geri ğarı, göceyi de çekdirisi_ döveriz dibeKTe būdeyi. onu_ ğabığı_ soyulur. yūr yıkarız, guruduruz. deymende çekdiri gelir, inceciK_ olur_ o. ondan ki onu dararız, ôlenden kēri. bi dā yūr ğorsu_ tabāna dökeriz. o gurudu mu, onnan kerı, onnan ki bişiri **50** yērsi_ onu. çōrba olur_ o, tarana çorbası. bamyayı bişirmesini bile bilmīyon. düğünde şeyler bişiriyō. ôle yiyoS. biz guru fasülle biliyoS he. yaşı da vā, gurusu da vā. gurusunu ğışın yēriz, yaşını şindi yēriz. gurusunū ğaynadırız, suyu basarız_ ona foşur foşur. o da bi güzel қоқar ğayri. pilav, yanına pilav da ederiz. he hoşaf da olur. piriÇ pilavı edēsı_ yahut bulğur pilavı edesi_ bizim kövde bulğur mēşur. **55**

ADI SOYADI	Bekir ŞEN
YAŞ	75
ÖĞRENİM DURUMU	Okur yazar
DERLEME YERİ	Kulak Köyü

Metin Numarası: I.4

AMCA SİZİ TANIYABİLİR MİYİZ?

bekir Ően. yaŐ yeTmiŐ yedi. yeTmiŐ yedi. elāmdülāh köyümüzde hiŐ fayızlı para alan yoŐTur. ondan sōġa ne bileyin. mākeme ġapısında hiŐ bi kimsemiz yoŐTur. baŐ bōle. köyümüz çoŐ ġalıŐġan misafirpevēne bir Őeydir köyümüz. ōledir yāni. elāmdüllā. vaŐıf bi sekiS_on senedir. allāġa Őükür. burda bi hizmetġiyim ben burda bōle. āylem_öleli on sene oldu. on sene oldu. allāġa Őükür allāh baġa bir gelin verdi. hiŐ dā baġa Őōle Őē 5 bulaŐdırmaz. gelinim çoŐ deġerlidir. ōlum gelinim, bi cāz_ölum vāf. bōle burlarda iŐ görüyōS. ileŐberliK yapıyoS. ileŐberliK. baŐġa bi Őeyimiz yoŐ hiŐ. pate satma, Őū bu hiŐ bi gelirimiz yoŐ. bi arpā bi buġdey. gelirimiz_o. iKtısatımıznan yaŐıyoS. hēr köyden_ırātız. hēr köylerden de ırātız yāni. neden? maġkemedede adamımız yoŐ. borġlumuz yoŐ. borcu yatırmaya ġazandīmızı borca yatırmıyoS. pangalarda filān 10 hiŐ borġlumuz yoŐtur. yoŐ, yoŐ, yoŐ hiŐ yoŐtur_allāġa Őükür. yoŐtur.

HAYVANCILIK

ġoyunculuŐ. baş çoÇ_on sürü ġoyun varıdı bu köyde eveli. belki on_beş sürü ġoyun varıdı. hinci iki sürüye bindi. yoŐ ġüden yoŐ. ġoban yoŐ. bütüm geşlerimiz istombulda. bütüm geşlerimiz hep istombulda. burda yaşlılar ġaldı. herkesi_evinde birer_işde ācizene motur var. onnarnan_iki üş ġün_işini görüyōz. ġekiveriyoS 15 Şuruya. ōle ileşberliK yapılıyō.

KINA GECESİ VE DÜĞÜN?

davül çalgı filânı etdirmeyiS. içerilerde belki yapābililer. ğına gècelerinde bôle bi kendi aralarında bi aralarında bi muᵇabbeT yapabililer. yalnız eşġāre filen yoᵇdur bizim. yoᵇTur yoᵇelāmdüllā köyümüzıdır. sabā namazında hişᵇiki safdanıaşşā olmayıS. bi buçuᵇ, iki safᵇoluruz sabah namazında. hişᵇ çocuᵇ çoluᵇ hişᵇoruşsuz yoᵇTur **20** köyde. hēpisi allāha şükürᵇoruşludur, niyetlidir.

RAMAZANLAR NASIL GEÇİYOR?

şoᵇı geçiyō abı. ramazanımız şoᵇı geçiyō. nedenı geçiyō? işde biz bôle şeyᵇoldümüzdan. haTTa cāmimiziñ baᵇımını yaptı hocamız şoᵇ deyerli hocamız vār. öñünde hamam varıdı. ᵇaldıdıK hamamı. bütüm otuz dene ġırᵇ dene motur alarıma geşti. ben götürcen toprānı, ben götürcen diye. hamamı ġaldırttıᵇ hükümete. yardım **25** ha şoᵇ yardımᵇolur bizim burda yāni ôle. imece filan diᵇil. herkes göñlüynen ben giTcem, ben giTcem bôle bu şekilde yāni. cāmimizi bi görseñᵇinsan yoġudu öñceden ġapalıydın şoᵇ güzelᵇoldu. hāsılı bu.

ARİFE VE BAYRAM GÜNÜ

ilkindinden sōñna her zaman ġabire gideriz. şeylerimiz ilk deva ha. sabāñ namazından şıᵇtıᵇ mı dōru ġabire giderizᵇarife günü. āşamᵇüstü odalara toplanırız. **30** sülālemiziñᵇodalarına toplanırız. orda yemek yēriz sabanan namazımızı ġılarız. allah ġabulᵇeTsin. bütüm milletinen, safa geçē. hēp milleT bôle. bôle bayramlaşırız yāni bayramda, ıdır yāni köyümüzüñ şeyi. yoᵇ, yoᵇallā şükürᵇ ġudarlıᵇinsannarıñıçerisinde bulunabilir yāni de yoᵇelāmdüllā. ikilikᵇolsa māhkemeye düşesiñ bi şeyᵇoluşun. yoᵇ bunnar hiç. yoᵇtur köyümüzde. ġış **35** günnerinde sōᵇᵇolusa içeride bôle bi cizilir herkes. bôle içeride musavā yaparlar, bayramlaşırılar. emme sōᵇᵇolmassa dışarı çıkarlar dışarılarda bôle herkes çizelenir. bôle bütüm bayramlaşırılar yāni. bu şekil. yaparlar bişi ēderler. onnan sōñna bişi ēderler. çocuklara daᵇdırılar bôle yāni. çocuklara olmayan faᵇirlere veriler yāni bôle daġdırılar. veriler. **40**

KURBAN BAYRAMI

ğurban bayramında aynı keserler. hemen hemen kesmedik, ev galmaz. keserler fakıra fuğaraya da, ıdarağ. güççük keseriz biz. yoğ böyükeñ şok. hinciye gadağ göyun edeyorduğ. göyun battı hinci. göyun battı emme belki işallah, allah külli şeyin gadirdir. herkes ğurbanını keser yāni. bizim burda ğurbanını keserler.

KIŞ HAZIRLIKLARI

yemeke için filan bōle bi ayrıyetten hazırlığ. hiş bi senelik, unu deymene götürürüz, 45 üydür geliriz, bi senelik yeycemizi şura ğoruz. odunumuz dāğda boldur. kömür, almayız. hiş kömür ğullanmayız, alamayaz. odunu ğış hazırlı yaparız. herkes rahat ğışını çıkarır yāni. bu köyün ğalğınma sebebi -allah razi olsun- ābe, im varıdı benim. istōbulda mēfat, eTTi geldi. ğōperetiF ğurdu. ğalğınma ğōperetifi diyeleKTen. halıcılığ ğōperetifi ğurdu. o köyümüzü ğalğındıran, o oldu, bundan o sene yirmi 50 sene evelcesi geşlik de bağTı bağTı yoğ dağ. gelir yoğ, bi şey yoğ. bütüm milleT, geşlimiz istābulda hep. istābulda gidenler de bōle hiş yāni içinde şey yoğ. hēp birlikTeler. çoğev filan, aldılar yāni. iler yāni istābuldağılar dā iler. durumlar, iler. şurlarda birer ğarığ yerimiz var. yāni yoğ. su yoğ, suyumuz yoğ. su olmadı gibi, neylen, olur biber şey abey bu. hemen bi çoğunun hiç yoğ. bazarda hēr gün şey 55 geliyō bura. arabaynan gelifler. bi şeyler satmaya. alır, ordan herkes, ihtiyacını alır. su yoğ. buyur. yoğ yoğ. Fişne Fişnemiz bol, oluyor. Fişne çoğ, oluyordu. bu sene allahın şükür, emrine. hiş ne Fişne oldu ne zebze oldu ne bi şey oldu. hiş, olmadı. yoğ, olmadı bu sene.

HALICILIK

bitti. varıdı işte. halıcılığTan ğalğındıydı bizim köyümüz. şu cāmiye giTseniz de bi 60 görseñiz. he yāni halıdır. o da hiş geş galmaz. kim doğuyacağ, abi, halı filan yoğ. bi sıır çobanımız var. ha onu da ğüden de yoğ, ıldırım düşdü öldü sıır çobanına. üç yūs

sırın içinde çobana ıldırım düşmüş. sıırlara bi şey olmadı. çoban vefat etti yazıK. allah tahsilatı. bizim bu köylü.

GÖÇ

azalıyō azalıyō. gördüün evlerin çōu boş. bütüm boşalıyō. günden güne boşalıyō, **65** günden güne. hiş giTmediysen olmuyō. gidiyorlar yabana. yoK gelir yoK başğa. su olmadı için. su oluverse. çoK toprağımız verimlidir bizim. ekini her şeyi ekseñ olur. su yoK. baKalım allāh çalışıyorlar suya. yāni su saldırmaya ğasabada bi ğardeşimiz var. şoK şeydiyō yāni çalışıyō. kendi de şeydir idirō da. ircePā var. hı receP. şoK hı danet, çoK çalışıyō. burayı yapTırmaya o vesile oldu. bōle vesile oluvedi buraya allā razi **70** ossun işTe. gelen misafirlerimiz. burda eyneniyō.

KÖY ODALARI

sekiz doKkuz dane köy odası var. ayrıyetten mūtār odası yoK herkes sülālesinin odasında ediyō. çıkmaz hiş çıkmaz. hiş çıkmaz. geçimdir. belki bu sene işallāh. öñümüzdeki seçim olūsa yāni. hiş rey atmadan bi mūtār dikilceK. bu şekilde köyün ğareri yāni. köyün ğareri bu şekilde. oldu ya ğazanamadı ilk sēFer. şoK **75** hizmet etti allāh razi ossun o paKfi. şu köyü ğalkındırmaya çoK hizmet eTdi. tabi bi adam temelli duramaz ki muhaKkaK de işceK.

HATIRALAR

şükür mevlaya hiş bilmiyorum. asgerlik, gümrüğ asgeriydim ben. hudütTa gümrüğ asgeriydim ben. kilisde suriyenin ğarşındaydıK bizorda. çoğu dèrler. rüşvet al. gelidi yāni. suriyeye geçelim diye o zumannar. bi ipeK mipeK geçiyordu. **80** ğaçakçılıK yaparlardı, esgerler. geçirilerdi. allaħa şükür hiş bi ôle bi vuķumuz bulmadı. almadıK ôle bi fazla bi şey ney ilişmediK. esgerlimiz ğeşti yāni. otuz ay yapTım, otuz ay yaptım ben esgerli. evelā dōru isgenderuna vardıK. isgenderundan maraşa giTTiK. maraşdan kilise. kilisin ğarağollarındaydıK. ğarağollarda epèy bi ğarağol **85**

gezdik. salabyan, zerdeli, ordan ne bileyin, aligöl. Şok bôle ğaraĝollarda hizmeT
yaptık. sālınız var başĝa bi Şey de, il allā razı ossun. size de.

ADI SOYADI	Ramazan ŞİMŞEK
YAŞ	64
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Bademli Köyü

Metin Numarası: I.5

KÖYÜNÜZÜ TANITIR MISINIZ?

ramazan şimşeK. he, yaşatmış dörT. ilkoğul mezunuyun. bādemli köyü, esgi ismi alaķā, alaķā alaķādār dèrler, dedeniğadı şurda yatır vā bi Tane. bi de ali erğah varıdı, şuūTTa. vaizali erğah dèrlerdi vāizèderdi de. yāni bütün yatırlarığ başğanı dèrdi, yani alaķādar dèrdi. alaķādārınlarığ başğanı dèrdi he. türbeniğadı valla işde ôle bi ismi yoķôle türbeniğ bi. bôle şēdiyōlā yani işde. çoluğ çocūğismini goyuyonā 5 gızolūsa münevver goyuyolā, erkekolūsa ālim goyuyōlā ismini, çocuklarığ şēyini. yā gelmezlē. burdan bāzı adağ ğurbanı adālā da ğurban keselē türbede.

KÖYÜN İSMİ

bademli bādem çoğolū burda bādemāğacı. ordan geldi. bu sene yalnızallahıñ, hikmeti, olmadı bu sene. bademāğacı çoğdur da o yöndenaldı bādemli ğırK sekizler falan heralda. biz bademli ismi oldu. ilkoğul bin doğuz yüz ğırK sekiz senelerinde 10 açıldı buraya. o zamandan beri bademli köyü diye geçiyō. devlet dēişTirdi. devleT, alaķayı devleT dēişTirdi, bôle de gidiyō var baya bir, iki, üç, dörT, beşe ga dā vā, beşe gadā vā. ordan sōra şuūda gidiyō, şuūda gidē şindi şuūda gidē hāla, devamlı şuūda gidiyōla. pansiyona evet. haftada izine gelilē cuma günneri böğün pazar günü gidelē tādil günü. kadırolu. kadırolu imamımız varuzunpınarlı. yüzelli hāne vār. üç 15 yüzelli dörT yüzo aralāda, o aralāda.

ETNİK YAPI

türk. yürük de vā bi sülāle. bi sülāle var da tabi o da tā şeyde aydından gelme di mi, yıılāngil. ne dēlēdi onuñ ismine şeyiñ, yürüğüñ ismine. ha çındır dērlerimiş. cindirimiş o aydın tarafında onnā nasī oldūsa gidēkene biri burda ğalıyō. o gidiyō, onnā burda ğalıyō. sülālesine çınılangil dērlē burda onnāriñ. yērleşi ğalıyō dē çoķ esgi. **20** bizim köyüñ tārīhi, bizim köy iki üş sefer toplanmış, daılmış. hemen hemen yüzelli iki yüz senelik varımış. çobanğayanıñ sıırı burda yatarımış cāminiñ oldū yerde. çobanğaya āsgidir bizden, çobanğaya çoķ ğarağol varımış. bizim bura sōñradan. iki üş sefē dāılmış toplanmış, dāılmış toplanmış burası. nasī oldūysa işte dāılmış.

GEÇİM KAYNAKLARI

vişne fidanı vā. meselā millet vişne olur, arpa, būday, afıyan, arpa ekelē. **25** būdey ekelē. noñ t ekēlē. geçimleri bunnā pate olmaz su yoķ bizde. su yoķ. su olsa, verimimiz yoķ. tabı ğuru. su olmayınca bi şeye yaramāyō işde. vurdulāf da köyüñ işde bi suyu idāreten dāvlet vuruyō. çıķdı, yūs yetmiş metreden, köyü anca idāre ediyō. işme suyu vā. işde ordan geliyō, bir damarı da burdan geliyō, karadan az bi şey o su güzel de yalnız buradaki bekī di il tabi o suya da ğarıştırdılā şindi. o ğarışık suyu **30** içiyoz şindi. malcılık beķ fazla dī il de var o ğadāf. vā kendini ôle fazla malcılık yoķ.

KIZ İSTEME, NİŞAN, DÜĞÜN

ne gibi? evliliñ ādetlerine gibi yani? ğız isteme, gidēlē, nişannālā, aırılık bizde yoķdur. yani aırılık başlık parası ôle yā. meselā ādam ğızı verikene dēy ki vēdiKTen sōña dēy ki üş millar da aırılık, başlık verceñ dēyō. bizde yoķ evvel varıdı, evvel varıdı, oñu ğaldırdılā. şindi yoķ. nişannālā, ğün verī adam, nişan ğor. nişanda, tepsi **35** bōle vermezlē. vermez canım. bir iki sefer ilkin bi ğadın gönderdilē o ğadın sōlē gelsiñ dērse tekrā iki erkek gidē, iki erkek gidē, istē. verdiKTen sōña tabi söz keselē, nişannālā, kayve içelē, onnan sōña ğün verilē. nişan mı ğoycez yoķsa hemen etcez mi dūñü dērle. nişan ğoycēse dūñü biraz ertelēlē. üç beş ay altı ay veya it bi sene

neýse duruma göre. onnan sōña düünneleri yapālā, düünlerimiz gelin aynı taḲsiye **40** bindirilē. esgidenata bindiriledi, şindi taḲsiye bindirilē. nişanda işde o sēy çıkālā, bōle. oynālā, ğadinnā da oynar, erkekler de oynā. aynı, ayrı oynālar. bizde birleşik oynatmazlā, bizde yoḲTur. erkekayrı oynā, ğadınayrı oynā, başġa nişanda bi şē olmaz. yemeḲ yapıyolā mı? dışādan gelen olūsa yabancılādan onnāra verilē. çeyizinde altın, meselā elbise, yüzük, küpe bunnā olū. işde eḲseri elbise olū ğadınıñ. **45** ekseri elbise olū. don, fistan, vā, esgiden bolḲa edēlēdi. şindi o ādeT mi bolḲa filān? yoḲ şindi onnarı ğaldırdılā, esgi hanı ğırmızı bolḲalā varıdı ya naış nuuşonnā yoḲ şindi. manto vā. manto yapālā. manto yapalā işde, cenberōrēlē, bōle don yapālā, eteḲ giyēlef. ayaḲḲabı bu çeşiT şeyleri yaparlar. erkeḲTe hiç bi şē olmaz ne olcaḲ, bi iki ğat elbise, bi ayaḲḲabı başġa bi şē olmaz ne olcaḲ? nişan yüzüü olur, **50** gömleḲolur. ğına gecesinde türkü çekēlē, bilen Tef çalāf. türkü çekēler, türkü çekēken dāmada ğına yakālā. para basālā ğınanıñüstüne, dāmada. kezā ğadın gızın da aynı ôle ğına yakāla. he meşālā yaḲarlā bōle gece dolaşırlā meselā bōle kövünjetirafını o çomaḲ şēdelē üstüne ġazyāı dōkēlē şē dōkēlē. bōle aḡ başıynan dolaştırılā. ôlen namazından sōña millet çıkar. yemeġi yēr. yemeġi yediḲTen sōña ġızevine gider. **55** ġızevine gitTiḲten sōña ordan gelini alıruz. burdan ġidekē asvat, anayurda ġada. anayurT köyü gelirken yā ora ġadā va, ordan geri getiriý, gelin damaTevine girē. damaT ġolundan dutā eve götürū. düün yemekleri bazen bide çıkar, bazen çeşitli yemeklē çıkā. bizde badılcın, çorbā, bamyā. efendim fasülle ġuru fasülle, pate bunnā çıkā. sarma, bāzı, çoġu da şē yapar büde yaparēTli büde. esgidenō çoġudu şindi o **60** da ādeToldu ya. ekseri ondanēdelē şindi. o tabi.

KIŞ HAZIRLIKLARI

Ḳışa hazırlıḲ işde vişne fidanı çoġoluşun meselā, yemeklēden mi dēyon señ? sebzēlēden, ġuruTma bibē ġurudurlā, patlıcanalılāsa satın ġurudurlā. zāten bizim burda su olmayışınōlmōyō fazla ôle. hēp satınalırız. dilēlē uçlarını bōle badılcını dilēlē biberiñuçlarını kesēlē. yani çizmezlē ipliġe de çoḲ yerde ipliē çiziyolā bizde **65** seriverilē ôle ġurudurlā, bi yayġınıñüstüne. iPēTmēyōla ben görüyon televizyon da

hep ipe seriyolā, ipe çiziyolā. senget ôle mi? he, turşu olaraK patlıcan falan bizimorda gibi gürmazlā. biber, bostan, keleKonnarı gürāla, lahene da güralā. onu hazır çabıK yemeK için yani o gışlıKolan dēdiñ gibi, bostan. keleK gurālā, bibēr gurālā, döngel gürala. döngel bilisñ muşmula gibi onu da edēle. hı beş bıyıK da dēriz, döngel de **70** dēriz, muşmula da dēriz. dōrT beşadı vā onuñ, dōrT beşadı vā onuñ. demek siz yassōrenli misiniz? nēre duruyoñuz siz? he şuūTda mı duruyoñuz? he î çoK güzel. üçünüz de ôreTmensinğ deıl mi? gidiP geliyoñuz. onnā nēreli? çoKı, çoKı, çoKı.

HALICILIK VAR MI?

yoK evelvarıdı. hindi hiÇ bi şē ğalmadı. boşladı hērkez orā getiridiK, ben de doKudum Kendim hatta götdüm bildiñ mi? biriki sefē. o cāminiñ yanına yoKarı cāminiñ. halı **75** pazarı varıdı ya. señ bilmeñ belki? pazarı var cāminiñ yanında düzlükTe o aralāda. betonunüstünde he. orada saTım biriki sefē. zayıf halıcılıK halıcı delisi diyōlā şindi. fabrika şindi her şeyi batırdı. fabrika dāha î şindi. çifciliKden başğa geçim yoK. arıcılıK burda hemeniki gişide mi vā? erikcide vā bi de mūtarda vā. iki üç gişide vā yoK yani ôle bi fazla, fazla yok yalnız marmarisinğarıcıları çoK geli buraya beşaltı gelilē. **80** bōle dālara ağaç ğyılarına ğōrlā bōle, tarlalara. çoK zor bütün yabanda çalışıyōlar. göş diıl de gidış geliş gidiP geliyōlā, çalışıyōlā geliyōlā. göş Te olan vā ısPartada vā, denizlide var, efendim İzmirde var, afyonda vār, ısPartada vā. dēdimorayı, sengeTTe de vā. belki bilimiñonu hasan hoca vā. geçim sıkıntısı vā canım, ismiñiz? feraT bey su olmayışın bu biráz acıK darlıK çekiyō. evet şurda az bi ovamız vā da su olmayışın **85** gene de idāre eTceK. tabi on kişiniñ vā bi kişiniñ yok. su olsa ğene sebePlenilē milleT, su olmadıĝı gibi kötü.

ULAŞIM

ulaşımı, şuūda î. üç Tane dolmuş vā. on beş onaltı kilometire. on beş daĝgada varabiliyō. Pazarlara, pazara gideriz. itiyacı her hūsusda gideriz. her ğün gideriz canım. işi olan gider devamlı. **90**

AREFE BAYRAM HAZIRLIKLARI

bayram hazırlıklarında bişi yaparlā. şu lokul dedimiz siz de bilisiniz sePzelere yapālā āzı açık, somun. fırınımız vā yeni yapıldı aşāda. orda ğızdırılā, yapālā. sizin şeker bayramında şekeralı her kimise şuŪTdan getirī. bayramda daġıdır gelen gidene. kolonyā alır, şeker alır. bişinin bişi tabi yassı olū. birez şeyli lokul tepsisi onu bişiyi meselā suyu, yağın içinde ğızardır ğızardalı tepside ğorlā. ötekinin de bōle **95** hamırın içine şey de meselā içine mercimek patetes. o lokul dedimizin içine patetes ğatālā, mercimek ğatālā, hı ğaPalı olū āzının içine peynir ğatalā, dūrēlē. işTe bōle dolaştırılā edē edē ortada. bitilē lokul dedimiz yani. āzı açık gibi bişē işTe, aġzı açık dērlē. bişi tabi işeyde böyük dıġānda bōle yaġı doldurusun, ğızardırın içine ğorsun hamırı bōle yapālā yine. ona bişi işTe orda ğızardı mı onu alırlā ğor ôle, ğırkelli **100** ğadā yapālā. cāminin önüne getirilē meselā arife ğünü burda millet çıkāKana. ha şurda dışarıdadır çıkan alı, gidē yeri.

ÖLÜ GÖMME

ölü gömme ādeTleri sātolarak deil meselā sabalā öldüyse, yabandan yazıdan geleceKleri varısa, onnā gelesiye bekleriz. ölen namazına eġ geÇ dedin gibi ikindi namazından çıkışın defnederiz. yoKsa defnederiz. aşāda musalla daşı vā, **105** gelirkene görmüşünüzdür. aşāda işte gidēkene sāġda görüsünüz. büyüK bi daş bōle yükseK. ora ğorlar, orda namazını ğılalā. ğabire götürüz. ğabirde sol tarafta. orda bi dar bi soKaK vā orda bi de.

KÖY ODANIZ VAR MI?

var, odalarımız gene üş Tane ewetoda var da birezleri haraP oldu. yıKıldı şindi üşodamız çalışıyō. āġırlālā derhal, yatırılā bile odada. şu oda vā. şu cāminin **110** ğaraltısında şu oda vā, hemen ğıyısında bi de yoKorida da vā, üş tane odamız vā. çay, çorba isdēseġ beşon ğün yaT burda. ekmēni verilē. haTTa bi zaman bi aydında, bakıyōlā gine aynı gine aynı gine aynı. şuruya bi oda varıdı çalışmāya şindi aydınılā

geldi de buraya ava geldilē. bunnan yirmi sene oldu mu? oldu heralde geldilē de. haTTa odada yatdılā şēdişin. ya biz burda yatıyoz bizim para çōaldı dēmişlē. baḶ Ḷaş **115** gündür yatıyoz. eḶmēmizi dōküyōlā biz nasi ētcez, paramız da ğalmadı yanımızda dēmişlē. gidēkene amca para. yoḶ para mara istemez dēmişlē bizim bura misafirperver bura. biz misafirlerimize para almayız dēmişler. allā allā ya ne ğada güzel. ādeTleri vā bunnarıñ dēmişlē aydınnılā. işmezdi. evet. şimdi o yoḶ, ō yoḶ, yoḶ, o yoḶ şindi yoḶ. yan yana oturuP babalı ōĝullu içiyōlā şindi. yani seniñ dēdiñ hemen ğırḶTa bi. **120** yoḶ. ōle bi şey. asgerlik hiş. ōle bildim yoḶ. ōle bi şey. bi şē di. il.

ADI SOYADI	Mevlüt TEKE
YAŞ	57
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Ağzıkara Köyü

Metin Numarası: I.6

ASKERLİK HATIRALARINIRIZI ANLATIR MISINIZ?

sene yetmiş yıllarında, āsger_ōlduK. āskerlik k̄atlarını almaya sülüsle gidēken, zabāleyin gāktım ki ġar bembeyaS, üçüncü ayıñ_üçü, evet, biz ondörT_arkadāş filān varıdıK. ondörT arkadaştan teK_iki arkadāş_aldılar bizi, ilk devreden birinci ġurra, burdan şu_uda gidēken cēminiñ_önüne indik. cēminiñ_önünde rāmetli āmeT_ābēy vardı. hoca, orda duvāyı yaPTı. āmin dediK, ordan arkadaşlarınan vedālāşTıK yıl **5** bōyünca yeyan şū_uda gittiK, şübeniñ_önüne vardıK. şübede bekledik, sıra geldi. sülüsleri āldıK. sülüsleri āldımızdā sülüsleri āldımızda, anayurTdan bir_ārKadaş haqqı ġārtal_isminde. o ārkāş_evrakları āldı, dosyaları āldı, berāber_afiyona vādıK. afyondā ġece sabāliyin şafaK_önünde sāt üş veyā dört sıraları, isdazyonda dolaşık dediK, tamam dolaşık dediK. ben ordañ_ezēniñ_önünde vardım_afiyona gün_ênme menzili. **10** hā aPlamgilde ġāldıK, yeme_i yedeşi yēdiK. orda birāz yatāyım dēdim. yolculuk yapcez_uyku şēder, sallār dēyēleK, yaTdım uyuyāmadım. búbam rāmetliK, orāsını ūnuTdum. búbam buradan sabāleyin_asvalta indi asvalTdan gedecēKdi. asvalta ēnerken parayı düşürmüş o günün bērinde yūz lira iyi para. o yüz lira bāñā iki aylık harçlık, belki üç_aylık harçlık. şindē erzurūm_ile anKara arası aTmişbeş liraydı, aTmişbeş **15** lira, yirmi lirá da afyon_ānKara arası seksenbeş lira. yūz lira parayı ġúydú múydu cebime beñ_erzürum gibi yere bir yere vārasıya ġāda nē türlü yēsem yiyem fēvKande yetiyōdu. bunu yola ēndinde fēmine varmış, ōrdan bi arkadaş geliyomuş, ōrdan haber göndermiş köye. ninem rahmetlik, nurlarda yatsın. burdan, köyden bulmuş, bi arkadacınan göndērmış parayı şu_uda. şu_uda, şeyde buldu beni şübeniñ_önünde. **20** dedi, bōne bōne. mēlüT_abi, búbam para düşürmüş, habar yollamış, köyden para buldu, para yolladılā şu parayı götürcen diyēleK. búbam yüz lira düşürmüş, ninem rāmeTliK

yüzelli lira göndermiş. vardım, rāmeTlik evde, bōne şeydiyō. ne o baba nè düşünüyosun? ölüm bōne bōne . ben köye habā yolladıldım. emāneT geldi mi? geldi baba dēdim. iyi ōleyse dedi. eniřdē rahmetliye dēmiş, ben dışarılardaydım. şunuñ bi **25** āzını yoĸla parası epèy var mı gibi. enişdem rāmeTlik bana dēdi ki, ġayınōlan dēdi epèy parañ var mı, harřliñ yeter mi? dēdi. o günüñ bērinde üç yüz lira filan para var. o üç yüz lira para bana fevĸalede idāre ēdeceK. zāten giderken bilete para vèrmecez. o üç yüz lira para tüm cebimde gideceK. belki üç yüzü de geçiK. o günüñ bērinde, otuz beş lire de şubeden yolluĸ vēdilē. ařřā yoĸarı üç yüzelliye dōru yaĸlařtı. ben řōle **30** dedim. enişte, benim şimdi řu para yeter. bana istedim zaman göndersin babam. beK fazla para götümeye baĸma dēdim. şindi acemisin, çaldırin, eden gibi. bindiK řafaıñōñünde tirene. gidiyoruz. tirende yer yoĸ ĸompartımanlā, hēr taraF dolu. salonā. pençereden bindirdiler beni. gidēken, arĸadařlarınan buluşduk. ġāzinirken, bi ĸompartıman bi kişilik, iki kişilik bi yēr bulduĸ, iki üç arĸadař soĸulduĸ. ōda da **35** kürtlē varımış. bunnar baġır buġur, baġır buġur ne ĸonuřduĸları anlaşılmo. nidelim, nidelim, nidelim de bunnarı yocuTsaĸ ki dēyōz şindi. nēTseK de yocuTsaĸ ki bunnarı burdan bi nası aticāz, ĸompartımandan? o arada ben arĸadaca dēdim ki, arĸař benıřiñ ĸolayını buldum dēdim. ne o hayrola? sen baĸ bunnā nası gidiyorlā dēdim? ben şindi řōle yaslandım, horlā gibi ēdiyon. ēdiyon, ediyon bi. hē bit var gibi. hemen bi **40** yaslanıyon horlā gibi ēdiyon bi. ēdiyon bī, filān. bunna şindi şeycilē. bunnā teker teker fiydilā. hindi biz, oraya altı arĸadař girdiK. altımız da bu cüvarlardan. bir tanesi benim, bir tane araP köyünden var. iki tane anayurTTan var. bi tane altıhasardan var. diġeri de kim. ġapıyı arĸadan vurduĸ. şindi biz burda rahaTēderiz arĸadařlā. o arada da, ĸonyaya vardık, ġonyaya vardık. ġonyadanōte yannı ġari gidiyos. sivasa vardık. **45** ĸayseri, sivasa vadık. sivasa vardık, arap köyünü arĸadař sivasta ēncēdi. ora ēndiK, lē, ey. bi ēnelim de len bi sivasa gezelim dēdiK. ēndiK. gezdiK arĸadařı teslimēTTiK. ōbür aşşadaşlarınan, lē, ey. len biz şindi biz ġalsaĸ, yēr bilmiyoz yūr bilmēyoz. nēTcez, enıyisi biz gidelim. iy gidelim. erzincandan gidēcēz. erzincanda da burdan sivillikten tanıyon bir arĸadař var, inzibaT assubayı. niyse, arĸadařa dēdim, arĸadař biz burda **50** barınamayız, bir enıyisi gidelim, bir anōvel teslimōlalım. olū mu? olū. ōrdan gine iřē dōru ēndiK, istasyona dōru ēndik, istasyona dōru ēndik, isdasyonda tiren yoĸ e nēTcez nēTcez. o arada bi tane otobüs geldi. dedim, erzincan erzincan dēyō. arĸadař

bu otobise binelim, gidelim. hē. üçüncü ay he marTayı, dördü filan. sōuK. nēyse
 ōrdan bindik. gece saaton iki bir civarları, erzincana èndik. erzincana èndikama **55**
 kāsıyō. arağan bi sabahcı ġāhvesi bulduK, girdiġiçeriye. uyku gözümüzdenakıyō.
 yorgunnuK var. ġarnımızaç. susuz diyen gibi. çayı getiriyolā. oranıñ bi ādeti hemen,
 çay bitmeden çay, çay bitmeden çay. yā rabbi ya nēTcez ki dēyon. o arada inzibaTlā
 geldi. nöbetçi inzibaTları. o gün baş çavuş da devriyeymiş. tanıdıımçaşkadāŞ. orda,
 afyondan tanıyon, nuri isminde. şōne öñümden geçēken gözüme çarptı. zāten burda **60**
 adresiyi de aldımıdı. dedim ne olū, ne olmaz, ben bunu orda bulurum, bizimişimize
 yarā dēdim. ablamgilin komşularıydı afyonda. geçerken gözüme çarptı, nuri dedim. bi
 baKtı. ō kardeşim yaú hoş geldiñ. hoş beşoldük sarmaş dolmaş. neydiyoş burda? ben
 dēdim bōle bōle yav. uykusuz bi yandan, ġarnımızaç bi yandan. Kaç kişisiñiz dēdi?
 burda beşarKadaşız dedim. ünne de gēl' dēdi. allah razi ossunadama. hemen, **65**
 onnara ünnedim, işareTettim geldilē. ōrdan bizi arabaya āldı, dōru merkeze. merkezde
 güzēlce bi ġarnımızı doyurdu adam. dēdi, mevlüt şuraya yatıñ. sabahleyin, sabaholsun
 hayır bile gelsiñ. ben sizi eliminen teslimiderin sizi dēdi. gezdireñ bi. bi
 tıraşolufsuñuz. şēdesiñiz bi de gāzeriz. ondan keri teslimederim ben sizi. allā razi
 ossun ilgilendi bizinē. niyse sabahōldu ġaKTıK, elimizi yüzümüzü yıkadıK, ġavaltı
 eTTiK. bizi bi **70** gāzdirdi. ben dēdim nuri, biz teslimolalım yā. bi günleveli, bi
 günlevelidir. ī, ōrdan taKsisine bindirdi, aldı giTTi, dōru tuġaya. tuġaya bizi
 teslimetti. acamı birli erzincan. ōrda bu ayın köyünden, işe kayabelen. bedes
 günēytepe, kayabelen. ōrdan nuri gümüşisminde başçavış varımış, baş çavuş varımış. o
 da tabi onnā meslekTaş deyi mi? şēdilāmiş. dēdi, ben sizi dēdi. burda bi arKadaş vā
 dēdi ona teslimederin dēdi, sefa **75** süresiñiz, ī. onuñ bataryasına düşdüK, nuriniñ.
 öbür arKadaşlā da, beşimiz de aynı düşdüK baK. ayınni baş çavısuñ bataryasına deK
 geldiK. aynı zamanda taKım şēsidi bizim. hı. acar sefa sürdüK, ezdirmedi. ē gelilim
 fasülyeniñ bamyasına ġāri. şimdi soñu ne olcaK? ōrda sefa sürdüK yā. ōrdan
 söföradayı olalaK seçildik. seçildik, hevesli hevesli, gönüllü gönüllü seçildik. hadi
 ordan bizi malatyaya oKula, beylē deresiniñ **80** yanına. oraya bi vādydī anam. asgerlik
 başladı ya. doKuz doġuTTuruyolā adama. o ġūdā disiplin sıkı, o ġūdā sıkı. biz şimdi, bu
 sıkıntıya giremeyeceZ, ġatlanamaycaZ. şimdi ġaçamaK yolunu arāyoZ. nēTcez nēTcez? o
 arada da, ġalacıKTan bi arKadaş dā var. baya şu büyükKalaycıKTan, afyonuñ. ahmeT

tanrıkulu diyeleK bir_arkadaş var. malatyada, beraberiz. o da aynı gurra. olcaK, benim yüzümden bi arkadaşşı bi dövdü. **85** hı arkadaş, bi dövdü bi orda bi ğanı bozuK teymen. dā şindi emin_ol, bilmiyorum da, şöle ğaldırısa da bi yumruK vursa canını çıkarı_olan. onu_ama ğıymatı yoK. bu rütbe ezdiriyō. _olanı_āzı burnu ğanadı. ha şindi patláceK, ha birezden patláceK dèyon ben_olanı, sēslendi. soĝna bıraKtı giTTi o. len_ameT, ey. ben bu şöförlüĝ ta filánını fıstıĝ_edeyin dèdim. ben_arkadaş, ben şöfö_r_olmeycen. o dèdi len ben de olmeycen **90** söförlönüĝ bilmen ne eden. tiysindik. biz şindi saĝa sola ğaytarmaıya başladıK. el derse giriyō. biz fırtıyoz bi yere. niyse, ordan bi dā bi eleme yapıtlā bizi. şöfö_r_olmaK_ıstemèyenne ayrılısın dèdiler. ĩ ayrıldıK. e nèden söförlük_ıstemiyosuĝuz? e bin bir_iki bi özür buluyoz. kimimiz diyō, benzın tutuyō, kimimiz diyō gözüm ğararıyō. ĩ. bizi _ordan yoĝarı çıkardılā. hemen on beş gün **95** ğaldıK malatyada. onbeş soĝa ordan bizi postaladılar_anam, dōru _erzurüm göKçe yamaç. erzurüm göKçe yamaç, dumluda. yüz_altı top tabırı. nèyse göKçe yamaç, gökçe yamaç diyolā. dèdikleri ğadā vā. āynen bizi şu yaĝa var. şu yaĝada, o yaĝanın düzlü_ünde tabır. burayı yoĝarı bōle tepe yoĝarı çıkıyon_ama yaz geldi mi arkadaş her taraf şarıl şarıl su. yaz geldi mi. ğış geldi mi de, hèp deyceK su bulamazsıĝ. don, **100** dona çekiyō. bi ĝar yaĝıyō, gözünü sevdi_ım, gözler direK boyu. telefon direkleri fül bōle. oraya vardıK. beni misāfireten ĝarargāha bi vèdilē, tām bir buçuK_āy. ne iştımā, ne bi tüfeK, ne tadāT. yè, iç, yāT. arayān yōK, soran yōK, dosyalā gelesiye ğadā. dosyalā arkadan geliyo ğayı yā. _orda oĝul dönemi biTTiKden kerı, dosyalaĝ geldi. beni ğaldırdılā ikinci bataryaya vèdilē. oĝtar_ıataman diyeleK bi tane batarya **105** Ķomutanımız_emme o ĝüdar_efendi, o ĝüdar_efendi. eĝ kötü lafı hıyar_ōlu hıyarlā ayvayı yutasıĝız dèrdi. eĝ kötü lafı buydu yā. ğaTTiyēn küfür diye āzından bi şey çıKmazdı. bōyne āradan bir_ay, bir buçuK_ay geşTi, geşmedi, hanımı do_um nedeniyle vefaT_eTTi. adam başımızdan bi ayrıldı. başımıza bi malatyalı bi idiris ayabaĝan diye beK bi dene bi teymen vèdilē. ğanı bozuK_ama tōbeler tōbesi ossun sütüm haşa. bi **110** küfür_eTmeye başladı mıydı, ana, avraT, allah, kitap, peyĝamber tövbeler tövbeler_ossun, düz gidiyo yā. düz gidiyō. diş gıcılāyoz ĝoyuramayoz. nèysē bi zaman bōne bi buçuĝ_ay filan ğaldıK yanında. onnan sōĝa başĝa bi tane üs teymen ĝeldi, bizim batarya ĝomutanı mustafa bozleyleK. emme bu mustafa boz da çoK temiz_adamıdı. hemen_o arada bizim dosyalā geldi. ikinci bataryaya vèdilē beni. **115**

iki bataryada da bolvadinden, bi tane asteymen varıdı. asteymen beni çoK sevēdi. dēdi, mevlūT, ben seni dedi onbaşı ğursuna gönderdim ōrdan tālimġaha göndercem dēdi. hā şüKrüydü. dēdim, asteymenim, ya benim çavışlıK neyime, onbaşılıK nēyime yav. ben şōle er biteren filan. ulen keriz dēdi. sağısa ğulaKları çinilasın, öldüyse allah rahmeTeylesin. len keriz dēdi. hiş dēdi, memleketinde hēş bi şey dēmediler mi **120** saña dedi. bi başol da ne başı olsunol dēmediler mi saña dēdi. onunō sözü, beni iKna eTTi. on başı imtanına girdim, onbaşı intāmında doKsan beş puanna birinci olaraq ğazandım. hem yazılıda, hem sözlüde. hā sözlüde oluP da sözlüde sordū soru baña, atatürk kaçda öldü, kaçda dōġdu? sordū soru bu. tamam. onbaşılıK kazandıK, onbaşı terfileni diKdiK. tālimġahaçıldı. tālimġahadayı olarak, tālimġaha gönderdile **125** beni. tālimġaha da doKsan puannan ikinci olarak ğazandım. benden doKsan beş puanna diyarbakırlı bi arkadaş varıdı o ğazandı. doKsan puanna ikinci olarak da ben ğazandım. terfeleri TaKdıK. beni ōretmen yardımcısı olarak tālimġahda ğomaKıstedilē, tālimġahda ğomaKıstedilē. ya hēş durmayıP eyitim yapıcam yā, hēp. yaT ġaK seņ, onnan soņna ācemi. dersanlatācaņ, iş. e ne yapcez, ne yapcez, ne yapcez. ben **130** şindi dēyon. asteymene yalvarıyon ġāri. asteymenim beni burdan alın yā. bura benimişim diyil. e asgerliKde yapamıcam diye bi kural var mı dēyō o da. bolvadinni. hem gülüyō. hemōle dēyō. dēdim, baña ne olusa olsun ben bunun ġaçamaK yollarını araycan asteymenim dēdim. māmıT tunceli diyeleK bi doKdof vā, adanalıydı. vār resmen sōle, resmen sōle, cīeriniņ baġını yē emme daġġa duġġu ğonuşursan **135** tamam çıraņ yanıK, çıraņ yanıK. viziteye yazıldım. viziteye yazıldım. vardım vizite defteriynen. vardım ki altı yēdi tane arkadaş varōrda vizitede. öbürlerine dēyō. senin neyin vā? işTe şuramāriyō, buramāriyō. geÇ, geş, geş, geş. bi denesine dēdi seniņ neyin vā dedi. o da sattekarlından yapıyomuş. ē komutanım şōle bōle. avıcınıņiçini bi yaladı, seni saTTekār seni dēdi. sālām görev dēdi yörü. eņ sona ben girdim. seniņ **140** neyin var dēdi. komutanım benim hēş bi şeyim yoK dēdim ben şimdi. niye ölüm dēdi. benim moralim bozuK dēdim, açıġaçıġ. nēden bozuKölüm moraliņ seniņ dēdi. ğomutanım meselanıņeni şu, boyu şu. başındanahire aņnaTTım. zāten şurda benim dēdim, dōrT buçuK, beşayım ġalmış. ben dōrT beşayıçerisinde arkadaşlara ben nē ōredebilirim? onunıçin moralim bozuK dēdim. hemen defteri aldı, üş günistiraT **145** buna dēdi. üş gün sona da bi dā gel dēdi, bōle mertçe sōledinüçü dēdi. tamam dēdim. giTTimüş gün

yataKıstirāti diyereK yazı vemiş. üç gün göğuşTa yaTTım, gäzdim. üç sonu tekrā bi dā vādım. vādım da nasıl olduğ dedi. şindilik normal da gène gafam sarmoyō kımtanı dēdim. durōleyse dedi. ben seni bi rāhaT yere gönderdim de dedi. nere gönderceğ? köşkköy varıdı, cephaneliK. seni dedi. cephaneliK kımtanı **150** olaraK cephaneli_e gönderiyom dedi. oraya vizite defterine yāzmış, geri hizmetlēde görev yapabilir. bū işTe burda, soĝuKta sıcaKta, soĝuĝa sıcaĝa dayanamaz diyeleK. onun şēsiyle beni ĝaldırdılā köşkköye bi vēdilē cephaneli_e. cephaneliKTe benne on bir kişiydik. on tane er varıdı, bi de çavuş, on bir kişi. benim sādece bi nöbeTleri yazıveridim. dutar daKıveridim. dēdim,arKadaşlā, hērkes görevini bilsin. baĝa laf **155** gelmesin, benden size laf varmāz,emmē gün çarıĝı sıkasa, çarıK da ayaĝı sıkar,arKadaş, onu da iyī biliĝ baK. arKadaşlā, arKadaşlā dōrusu çoK,efendi davranırdıK. birbirimize duTkınuğuK, ordan köşkköye ēnerdim. köşkköyde mühtarınaĝ diyaloĝu ĝurduK. arKadaş bize bal,ilazım, bal yēycez dērdiK. adam petēni alı gelidi. oT boludu, cephaneliĝiçinde. orda arKadaşlara dēdim, lē arKadaşlar, bu oT burda **160** ĝurur, çürür, telōrgüden dış yanna atıveriĝ de bi götüşünle yā vatandaş. temizlēdiK,ōrları. bi de üstelik daha ordan siz,oT vēdiĝiz diyeleK bizim avantacımız gelidi ordan. hoş tabırdan gelen yēmeĝe eyvallah_eTmezdiK. ōrda bitirdim ĝāri asgerli ĝoyduK geldik. o dört,ayı ōle tamamladım. bi şey deyil.

ADI SOYADI	Sultan AYAPIAR
YAŞI	71
ÖĞRENİM DURUMU	Okur yazar değil
DERLEME YERİ	Paşacık Ky

Metin Numarası: I.7

AREFE VE BAYRAM

arife gnneri bişi ederiS. cmi nne ıķāırız, cmiden ıķarlır, ġabire gidē ziyārete, ndan ki evimize geliriz, yēmeKleri yapāırız, elimizde ne varısa. dāya ıķarız, yediriz. Sābahdānı da breġidēriz, hoşaf, gine yēmeK nē olsa, gine odamıza ıķarız, yediriz. allāh ġabuletsin. ondan ki bayramnaŐmaya ıķarız yavrım. bayramnaŐmayı cmide yaparız yavrım. 5

KYN TANITIMI

hā bu kymz hindi bizim fāķır, elimizde nē varısa. kymz Şeyden bēri, barāŐdan bēri faķırldu. umuz yabāna gidiy, umuz burada ġaliy. gine Şu dvlet tarlalarını ekiyS, onnarnanidāreoluyozeken. ekmēyenlere bne yaşlılara, devletimize allāh uvvet vēsin bakıy. ben mi? yetmiş filān geiğindir. mslmancayı okuruno yeni yazıyı bilmen. esgi yazıyı, abdaslıı bilirin. oķ hātimttim de, 10 ufaķtan ben onŐ yaŐımda gelinolunca unuttumoķuTmadılā unu. gine kendimi idāreetceK ġadā abdasımı nāmazımı bilirin yāvrm. bizim kymz bne durumiŐTe geşlerimiz yabana gidiy. sāliliyē, deĐizliyē, bne besiāneleri, izmire gidenimiz yoķ hindi yalan syleyiP de Őeyetmēyin. sālilhliyē, deĐizliyē, aydına baŐġa yere gidenimiz yoķ yāvrım, besiānelere gidiylā geşlerimiz. ġızlarımızı yabana veriylā. 15 fāķırolunca, ġāldırāmıyoS, dnedilmēy ki. sularımız yoķ, yetmey. bāķ dā Şu sātldu su gelcēK. bi eŐmeden idāre oluyoz. bu eŐme rK ıķTı, onu tuvālete gtdler. kymzn durumu bu işde yavrım vallā. eseli ky iyi, gine bizden ī, inni ī, etrafımız hep zengini. atlisāri. bi bizim bura ġariben. bizim bura ġariben. bdeyekeriz, arpa ekeriz, ileşberliği olan, faslle ekeriz, salatalığekeriz yavrım. 20

biriki de ğoyun ğuzū peydaħlıyōlā onnarınan idāre oluyōlā, ğoyun ğuzusu olan. benim tarlam vā ekemēyon, saña vèriyon kirasıýnan. o kirayı bān yiýon. sen de ğaldırıyon bānim yüzümden ône idāre oluyoS yavrım, başğa nāsıl olcaĝ? devletiñ malımı ekiyoz şindi biz. şū devlet va ya su işleri, su işleri buráyı baraJēTdi ğiTdi yā, ōrları ekiyo, onnan idāre oluyo, ekiyoS. suyunu çekdi mi ekiyoS. bu yıl baĖ tā oraya èndi. āh **25** çıkmayıvèse de eKseK. bizi idāre etsiñ de, devlet duyuyō duymaz de. il. yalan sōlemeyeK, duyuyō. bi zaman şe. ini icrā alcān dèdi, bağdı ğariben. olunca ğöz yumdu. ekiñ, ğavğa dö. ü. ş. etmen. idāre oluñ dèdi. ārazi çoĖ, su yoĖ. vuruyoS, çıkiyō, onnan sulāyoz, onnan sulāyoz, yavrım. a yavrım hadi zāyıf ya o da mazoT para, su para. idāre edebiliyo mu? yoĖ. bi ocā tencereyi vuruýoñ neler. istiyo. yā. il, duzu başğa ğatacaĝ. **30** el. eti her havTa ğörü. biz bayramda eti ğörüyoS, ğurbanda teci ğörüyoS. bi şey ğörmúyo ki. tavū. uñ filān vāsa kesiP yèyon. bi kilo et on millōn. nasī alıP da yèceñ. bānim bi çocū. um varıdı ğöle düşdü öldü. ôteki de zenzele oldu, evim şōra yıkıldı. ev yaPTı devlet ğitdi. bān mūtarıñ anasıýın. o mūtar, o da ğariP beni besleyemez ki, kendini besleyemez. nēdem ben. ü. ş. dörT çocū vā? kime ğöñül ğöceñ? idāre, ediceñ **35** çalıncañ, çarpıncañ yèceñ eliñ yēdini yèyemēyōS, eliñ ğeydini ğeyemēyōS. elinde olan bayramdan bayrama elbisesini de. iştiri. biz bi sene ederiz bu donu, ertesini sene. e ğadā. ē nēTceñ yārim. irāzıleri bilmen. bilmen tābi onnarı ne bilen ne ğadā oldūnu. siz şu. uduñ yerlisi misiniñiz. vā e ben de atlisārlıyım. kimin ben sen kimin. olusun. vā bilmemiýin yaĝcılardan. sen ī yeriñ çocūsuñ. bilmē miýin. ôyle mi? vay yavrım vay. dèmek **40** ğözün ğaşıñ beñzeyip durū. nēnene filan. vā çavı. ş. emmiñ. yalabıĝıñ hasanıñ. olu. len yavrım sen burlardansıñ. a yavrım. ône mi. yā ādiKlē ī zengindir bunnā. bunnarıñ tarlalarından. idāre olduğ biz. eveli. hindi yoĖ. olum vallā. burlā yarısı bunnarıñ, yarısı bunnarıñ. dèmeK sen. ône misin. şey de öldü ğay, yüĝselim de öldü. yā o yüKsēl. o yüKseliñ şe. yi varıdı. neýise bilive. hış canıñ saĝ. olsuñ. **45**

NÜFUS

köyün nüfüsünü bilmen yārim. atmış filān vādır. atmış vādır, atmış vādır. oĝul vā. bi ōretmen, on dene çocūmuz vā. imamımız yoĖ. imamımız, cāmimiz vā, imamımız yoĖ. imamı ğadırolu vēmiyolā. bura ğelen hocalā hababam sınıfı. kel māmudiñ sınıfından

geliyō, onu da biz durdurmayaS. güzel hoca gelse, durdurcaz. bu hocayı parasıyanan duTuveriyō. zenginē dutuveriyō, müftü vēdi allā razı ossun. yā hoca nolca, hoca **50** bize güzel hoca vēse. durmayō gideyolā.

KÖYÜN İSMİ

paşacıK. bu isimi baracölunca paşacıK ğudulā. bilmeyon ki. ilkin seleviridi. selevir ne bilen yāırım? selevir gelmiş kimi köyüñ şo yandan kimi şu yandan gelmiş bura ğonmuşlā. her yerden. bizim bu sülāle, şeyden gelmiş, aydın köyünden. dombayölden, ğınıKTan, her yerden, şūTdan gelmiş ğonmuş bura. **55**

ETNİK YAPI

yā yoK. köy türk iki dene bizimēlavımız, o da göçēTTi giTdilē. bizim hiş bi şeyimiz yoK burda hep türküz biz. sōra yaw sorma mı? ya olmasın. adam türk mü yörük mü soruyō. türk müyüz yörük müyüz bizim burda kimse hep cinsdeniz yavrüm. hiç canım sağölun. dadım yoK. yavrüm. seniñ sorcāñ varsa dēyveren. ha bi de ona sor yāırım. **60**

ADI SOYADI	Muharrem ÇELİK
YAŞ	76
ÖĞRENİM DURUMU	Okur yazar
DERLEME YERİ	Demirbel Köyü

Metin Numarası: I.8

KÖYÜNÜZÜ TANITIR MISINIZ?

benim ismim muharrem çelik. biñ doğuz yüz otuz bir doğumluyum. ĩ, tâhsil ilkoğul yođ da dışardan aldım diplomayı ođur yazar var. o manasını bilemiyom ben. ilk, ilk ğuruluğu bizim sülâle beş altı çadırnan bura oturmuş hacı yağıP küyü dèrlerdi ilkin ğuruluğu da. hacı sōra çoru köyü oldu. onnan sōña demirbel oldu. çoru, bilmiyos ki târilerini. onu da bilmiyōs devlet ğodu devlet, devlet, buraya bi demirbel adı vèrdi bu 5 manasını da ben allā var hiç bi yèrde de tâkip de ètmedim ve bilmiyom da demirbel ne dèmek. yanĭ bizim köyün řu çalıřđan, ğahraman, sālām oldūna işāreT bu. çalıřđandır bizim burası çođ ticāretcidir, çalıřđan demirbel diye dayanāđlı da her yère gitse başarı ğazanır. bu yönden demirbel oldūnu sōlediler. tarım yapılyō. şimdi o meselā çifci, biz ticāretci, řu adam ticāretci, bi bekci, benim şamyonlarım varıdı. arpa, būdey, mısır, 10 no uT alĭ sātardıđ. ğoyun alĭ satardığ. hèr řeyi ticāreT, ticāreTlen ũrařırdıđ. biz hepimiz de ôle. hindi zaman deñiřTi vaz geçtiK. ticāreT, mālclılıđ, tarım. ticāreTcidi bizim köy bađ burlarda ticāretcidi amma ilerleyemediK. yani geç nesil giTdi ğalmadı. nağliyat yaPTım ben çok būdáy aldığ sattığ, arpa aldım, no uT aldım, hèr yère giTTiK, ĩrana giTdim tâ ırağa gittim arabamnan. öldü öldü. būdāy yetişir. ārpa 15 yetişir. noğuT yetişir. pancar var. patatès var. daha üstün, az da mal daha üstün çıkıyō burdā. mēřur yeñi dā bizim sularımız yeñi çığdı. içme suyumuz var, sondaj saldığ o vadan geliyō bi de sekiz kilomeTre yāyladan getirdik, ĩ kötü idāre ediyō şindilik var.

ETNİK YAPI

yörük köyü. bū zilē, toğaT tarafından ğelme yörüklerden. ordan gelme 20 bizim aşlımız. fağaT ğacar yörüyüyz biz. ğacar yörü. mabğul yörüK olur. alışverişci

olur. lâfci olur. gezîci olur. mağbûl yürüklerdeniz. mağbûl. mağbûl dèmeK î gibi dürüs yürük. he çalışangandır çoK, alışverişcidir. ğacar yürüğü. esgiler yapıyodu şindi. bizde o dôvme tereyâları olur. yoğurt meşşurdur. efendim pèynirlerimiz, tuluK pèyniri çoK olur. yâ yoğurt bol olur bizde. hayvancılıK bol olur ve temiz olur, temiz. **25** temiz olur. hani neye temiz olur biliyoğ mu? meselâ şu adam gidiyô dışarlarda görüyô, bilmem nê yapıyô. hêr şeyi yerli yerince yapıyo, temiz yapıyô, î yapıyô. onuñ uçun ben de geldim mi ayleme, evime, damıma şunu şôle eTceğ bunu bôle eTceğ temiz olacaK bunu îzâh ederiz. bu yönden temizdir bizim köyümüz. devâm ediyô, aynı devâm ediyô. aynı, aynı. îydir, köy îydir. saygısı vardır anasına babasına, meselâ şu adam benden **30** yaşlı, ben buña hörmeT ederim. geldi mi sandelle vèririm. su isterse vèririm. benim şeyime göre, ha meselâ bôyüK biri gelse ğaK arın ben sandelli verir. bu saygılarımız vardır devâm ederiz, devâm ederiz.

HAYVANCILIK

küçük başıdı şindiye ğadâ da şindi gene var güççük baş hayvan. bôyüK baş hayvan da var. malcılıK. şu ũT bazarında ayâmıza gelir. hayvannar ğurbancılıK yaparız, besi **35** besliriz biz çok. hêr evde Kırk elli atmış Tâne besi toK lusu olur, ğoç olur. gideriz aydın, istanbol. orda burda satırız malımızı. şu ũda da gideriz, seņigente de gideriz, dınara da gideriz çaya da gideriz, yalavaca da gideriz. hepsiniñ ortasında bizim köy. ben kendim on beş sene seņigente işledim, kamyonum varıdı, on beş sene seņigente işledim. **40**

KIZ İSTEME, KINA, NİŞAN, DÜĞÜN

kız isteme âdetlerimiz, meselâ ğeriden ğeriye hânımlarımız olsun, bacılarımız olsun seniñ olana şu ğızı alalım malılım filan bôle bi şâşâ çıKtı mı ğız evine duygu verilir. biz sizin ğızı alcâz, dünjür varcâz burdan da olanıñ anası babası gider, allâñ emri peyğamberiñ ğavli, bôle bôle biz dünjür geldiK. o adam da nişanını daKâ. hemen peki dèrlerse peki adam bi nişân töreni yapar, belli olmaz. olan eviniñ vakiT durumuna, **45** maddî durumuna göre. dağı dağıılır, bileziK, altın vesâire, ufaK tefeK yarılır.

dāķim_ēlbīse alınır ğıza. onnan sōna altı ay, üç_ay, bir_ay, iki ay bōle mūddeT_olur. dūne ğaķarlar. ğızın ceyizi çoķ_olur. elbīseleri tam bakım yaparız. efendim_ēv mobillesi dāķarız. yataķ_odası alırız. beyaz_ēşyā, çamaşır makinesi, buzdolabı, televizyonuna varacā, vaķtine göre adam hēr şeyi meselā ben ğızları gelin_eTTim **50** hemen vardı kipridine varasıya vēriz ğızın. ğızın evde varıp yaķacāğı kipridine varasıya hiç bi koņşuya benim şu ihtiyacım çeyizim var diyemez. bi ğız ğiTdi mi burdan bizim ādeTler bōledir bizim köyün_ādeti. çoķ çehiz yaparlar. çoķ yaparlar. halısını, kilimini, efendim yörük de keçesini dērler. her şeyini yaparız biz ğızların, vēriz de.

KINA GECESİ, DÜĞÜN VE DÜĞÜN YEMEĞİ

ğına gecesi ğız_evine olan_ēvi çalgıynan gider köv halkı ge'nçleri birikir, gider_orda **55** oynarlar, çalgı yapallar. onnān sōņa birikir ğoņşu ğadınları ğıza ğinasını yaķarlar millet dā_ılır gider. dū_ünde yemek yaparlar. dāmadı, he şindi bi dūne geldiņ başda adam dū_üncü eT kesē. hayvan kesē. dana kesē. bōle kesē. aşçı TuTā yetiştirir. milleti, halkı dāveT_eder, eTrafi bōle ğurā ğurā sufralā ğurulur. yemeK, pilav, eT, hoşaf, çorba, başğa meselā daTlı, mercimek çorbası mēşur şinci. ne olūsa ossun çorba ossun. hayır **60** kavırma, sırf_eT_olur, sırf_eT_olur. onnan sōņa pilavın_üstüne de kavırma dökeller. etiņ ğıymasını dökeller. helvā eKseriyeT helvā olur. ğomposta da var helvā da var. hāh, ah_ōle bi denk gelseņ de bi görseņ bi.

KIŞ HAZIRLIKLARI

ķışa yönelik tārana bir, fasülle. efennim no_ūt, zebze bu zebrelerden ğuruduruz, biber, patlıcan, beK badılcaneTmeyiz de biber, Patlıcan, fasülle ne gerekiyōsa **65** ğadınlarımız, bamya vardır. bunu da yaparız. ipe de cizeriz. ipe cizeriz, ekseri ipe çiziyōlā. bamne alırız, bamya ğuruduruz. her zebzedden ğuruduruz. her zebzedden ğuruduruz. reçel yapan yapar. ayvā yapar, efennim şundan ne geliyōsā, ķaysı yapar. vişne reçeli yapar. hepsinin reçelleri yapallar ğadınlarımız yapar. ķonserve de yapar fasülle ne gerekiyosa, yeşil zebzelerden konserve yaparlar, yaparız da. **70**

AREFE VE BAYRAM

bayramlar da âdetlerimiz, arefe günü başlar millet. efennim kimisi ğatmereder, kimisi börekereder, kimi bôle şe daıdır. arefe günü ğanimete uğrā. onnan sōña sabālen de herkeS namaza gider, kimse ğalmaz cāmi dolar. bayramlaşmayı, cāmiden çıKTı mıydı kimi cizilī bôle bayramlaşırız, kimi de bāzı olmadıdan, evlev gezeriz. meselā yaşlıları, hastaları hep ziyareTlerlevlev hısımakraba gezeriz. bayramlaşırız bôle. afere günü 75 yaparız. arefe günü ikindinden çıKTıK mı köylü ağar ğabire. urūmda şamda ne varısa afyon da, aydın ne varısa o ğabre gelecek. iki, iki, iki sefer her bayramlarda ôle. ilk gün çoK keseriz, ilk günü keseriz, herkeS kesē.

ÖLÜ GÖMME ÂDETLERİ

öldü adam, gömülür şindi filān dā gömülür canım. ya āşam namazına geğti mi gömülmez. namazlardan sōña yapılır. yoK şindi cenāze yıkanır. tapıda ğonur gelir. 80 şurda musallā taşına umumolaraK köy namazına gelir herkes gelir. köy meydanında, cāmi de burda, cenāzeminôle köylümüz gider, hiç kimse ğalmazo cenāzeniğoldü günü kimse işe gidemez, giTmez.

DEĒİŞİK MESLEKLER

yoKoo geğti, varıdı da o devir geğti şindi. halı doğuma, herlevde doKunurdu burda. şindi geğTi o devir geğTi, geğdi. esgiden varıdı, varıdı. yoKarıcılık fēlan yapan 85 yoK bizim köy, köyün çobanı var. köyün sığır çobanı var. bacaKda on lira yirmi lira aylıK. meselā benimiki ineK vā. yirmi lira verdim. bi bacaK bi ineK diyoz he. ineK de güdē, ğoyun da vā. ğoyuna da bacaK dēriz. burası yüz yirmi hāne filāmma nüfus düşümü azdır. denizlide çoK, aydında çoK, afyonda çoK, ısbartada var. efennim bāzı illere dāılıyō. millet. geğ nufüz bizde yoK. aāç bādem vardır biz de mēşur. ağaç 90 ancā ğırlarda ğıraçoldü için bādem dikeriz, bādem vardır. su olmayınca başğa ağaç yetişmiyō burda.

HATIRALAR

canım_olmaz_olū mu neler çeKTiK. paramız baTdı alamadıK bāzı yerlerde. efennim nelē nelē Őu adamnan biz nelē çeKTiK. ne yerlerde ne mal_aldıK ne zaTdıK ne batırdıK? meselā ben yalvaca yapā_ı vèrdim, ğoyun yapāsi vèrdim. ğoyunnarıñ 95 sırtına yapā_ı dèrler, adam geldi burdan_aldı giTdi, para yoK_esnaf. e yoKsa git dèdim haydi. alamadım, alamadım da bōle gide, gide gele ōlece ğaldı, alamadım. bu başıma gelen bu. efennim hayvan saTdım parayı alamadım. meselā hepsini gördüK, geçirdiK biz yā neler yaPdıK yā neler de faKaT giT gel yoK yoK_ōle bi Őē yoK. asgerliKTe yoK_ōle asgerliKTe bi Őeyimiz olmadı hamd_olsun. ī geŐTi asgerlī ben_otuz_ay 100 yaPdım_asgerlī candarmaydım. candarmanıñ da sihiye daķımındaıydım ben. yirmi yataKlı bi revirimiz varıdı ben_orde, hèr ğörevi baña vèrdiler. ōrda, ōle bi asgerliK yaPdım. iyīdim, baŐarılydım, rahatıdım, çoK iydim. yoK zālīn. biz de teŐekkür_ederiz.

ADI SOYADI	Ziya KARAKAYA
YAŞ	57
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Qarahallı köyü

Metin Numarası: I.9

KÖYÜNÜZÜ TANITIR MISINIZ?

benim ismim, ziyā qaraqaya. biñ doquz yüSälli dömlüyüm. he kaç, älli alti mı oluyō. var. ilkoqul mezün. qarälli köyü. şindi bu isim bñ bura uşaq qarahälli burdan gitme söylentisi var. yani uşaq qarälliñ burdan gitmē söylentisiniñüzerine, biz burayı tabi biñ doquz yüSatmışüşte buraya gurdumuz kövden, yeTmiş doquzda gadaq garşı köve bağli yaşadıq. paşacıā, paşacıā bālı olaraq yaşadıq. yeTmiş doquzda mücadele, 5 yani buranıñāyrılması bu öñünde de barajıñolması nedenıñnen burayı müstakil kövölme yönünde qarälli ismini ördanāldı. yanı mütarlıqāldımıziçināldı. atmışüş, atmışüşde ayrıldı, mütarlıq yeTmişüşte geldi. qarälli işte burdan, uşaq qarälli burdan giTmiş yani esgi uşaq qarälli burdan giTmişolaraq başvuruldu. biz de gölbaşı, qarälli yanı birkaç isimüzerinde, qarälli olaraq bize geri geldi. 10

ETNİK YAPI

hayır onnā ilden gıl gadā ilgisi yoq. baya türK, türK, türK. paşacıqtan gēlmeyiz biz. aynı, aynı yerdeyiz. ördā büyüdük, ordan biz. yaqın. kövödası, köv guruldündan sōña. yā müsāfir geldi zaman yemeK burda yēniyō. sōña bayramlāda, düñnēde e burda gine müsāfir ağırlanıyō, bilāssa bayramda köv halkıñ burda yemeK yemesi devamēdiyō. yanı bu şekilde geleneKleri sürdürülyō. 15

KÖYÜ TANITIR MISINIZ?

yaşantı yönünden, aynán bôle mütevâzi bi yaşantı vâ. ôle bi âm şâhım bi yaşantı da yoq. zâten. hemen yirmi hâne o arasında bi yer vâ, yirmi hâne ğada yaşayan var. valla doqsan, yüz mü, yüz on mu nüfus var. oqul ğapalı. oqul ğapalı daşımali çocuqlâ şu ũda gidiyō. şindi yalnız bizim şimdi işiñ gerçeği de biz acıq ben şindi şahsen kândim devlete ğarşı biráz küs gibiyin. şimdi biñ doquz yüsalmiş sekizde bizim 20 ilkoqulumuz yapıldı buraya. şindi bizim ilkoqulumuz yapıldı yapılali beş ğuruş devletten yardım almadıq ama oqul ğapandı. okuluñ üstünde kiremitlê ğırıldı. oqul akıyō, lojman akıyō. bunū bundan önce ğaymaqam bey būra geldinde burda da başvuruq biz. okuluñ ölçüsünü aldılâ camlarının, ğapısının ölçüsünü aldılâ ondan sōña uğramadılâr. şimdi biz onlâdan bi yerde han, hamam otel filân de istemedi 25 gerçeKTen, bi sâdece tâmirini, aqmasın bi binâ hazır sâlıqlı ğalsın dèye ama olmadı bi dâ gelmedilê. şimdi işiñ gerçeği o zamankı özel idâre müdürüne de ben çoq ğırıldım. özel idâre müdürü de okuluñ avlusunda bi söz sōyledi oña da ğırıldım da o gün için. yani bize veki o günün şartlarında sadece camlarının, okuluñ camları üstünün kiremit, ğırıq kiremitleri. bu şekilde bi yardım. biráz da çimentō yardımı, omurğalara hiç 30 beton adıynan yoq. bugün bu bina buraya yapılmış neden bu heder olsun. yarın bi dâ lâzım olur. câmi vâ, vâr qadırıolū, zaten haqından gelemeyiz ötekiniñ mâşı biz versek gelemeyiz. yoq yâ nârasın. mümkün mü?

EVİLİK ADETLERİ

vâla şindi, ismiñiz ne? ferâT bey yâni örları biráz saqat gibi duruyō. şindi bura aqraba da birbirine ğızalıp veme biráz çeqtı. aqraba olmasının nedeni etkilēyō. bi de, bi 35 de bi şe var. bū bilâssa paşacınan qarallıniñ dūñneri çoqa ğırlaştı, dışadan bulma mecbūriyeti oldu birbirine alıp veme azaldı. yani bu şekilde bi yaşam vâ. dışadan alıyō. bi de gerekirse dışarı gidiyō da. sōña bi de şôle vâ, ğızı gönüllüce veriyō, gelin ediyōdu da. olunu da icâbedese burdan diyō ki oluñ şeyire yerleşirse vercen. olan da ğuyup gidiyō arqasından. yâni bôle de durum vâ. ya şôle ağır di il yâ. gücü yetti yâ şindi 40 icâbında adam halı alıyō. kilimini, şununu buñnu yataq yapıveriyō. ikincisi de yani bi evinde kendi biri ktirdi bu şekilde bi şe temin edip, yâni ôle âır dē il. yani misâl, olan everiyō. on millar, on millar harcıyo. ğız everiyō, iki millar harcaıP gelin ediyō.

şindi azınıK, çalgı müaKKaKı oluyō da, ya kövazınıK çevreden gelennemen biráz da ğalabaÇlamıyō. yalnız şindi ferāt bey bundan kırK sene önce, kırK sene, elli sene **45** önce bi düün davıl çalındı zaman dammaşılāda çocuK, çoluK, ğadın, ğız herKeS soKaKtaydı amma elli sene, kırK sene sōñuna, adamıñ şindi evinde teKnoloji. istedi çalgıyı çalıyō. istediği sanatçıyı çalıyō. yanı bunnarı diñledı zaman zātenötekine gereK kalmāyō. benim ne işim vā soūKıTa diyon, ben girerinöve oturun. çayı demlerin, açarın televizyonumu. ē istediñ dansöz çıkıyō, istediñ sanatçı çıkıyo. ben niye **50** çıkıcān yā. niye soūKıTa. şindi ilgi yoKıo ğarā. onuñ, bilāssa bunuñ be teknoloji, şeyiñ, tevizyonuñ çoK büyüKötkisi vā. yāni şindi benim güÇÇüklüm, benöo güççüklümü ben ilkoşulu ben selevirde başladım amma bi kesere ğulPıolmadıK da bu şekilde yaşantı buraya geldi. yā şindi şöle bi şē vā. yemeKlēde de, yā ğuru fasülye gibi, badeses, badılcan māvsimine göre fasülle gibi. yāni bu şekilde māvsim varısa yāni bunnarıñ **55** hepisi de genelde çıkıyō. yāni şöle mütevāzi öle bi yāni iki tene dana kesip de veya şunu edip, bunu edip bōle şeyler mümkün dēilamma adamüş beş gücünüñ yetti şekilde hani öle fazla yoKıöle ğadinnā tabi eylenceK kendi tertiplerini düzenneyölā, mutlaka yapılyō. erkeKler de düünöodasında, onnā da düünöodasında eğleniyō. onnarıñ da ğınası oluyō. ğına gecesi onnarıñ da oluyō. **60**

AREFE VE BAYRAM

şindi arēfe günü fırında tepsi, somun, noşul gibi bi ekmeKöedilir. bi de arēfe gün bizde ğabir ziyāreti tābi, ğabire ikindinden sōña , bayram gün, bayramnan, arēfe günöaKşanı burda yemeK yēnir. bayram gün sabānan da burda yēnir. burda millet bayramlaşır, kövöodasında bayramlaşır. ondan sōña hısımöaKırabası gelı tabi çevreden veya burdan gitceKöolan burdan gidē, bu şekilde bi yaşam vā işde. şimdi halK kendi ğazıyō. **65** kövlümüz, kóv kesinniKle bunda almaz kimse bi yere gitmez. o günöiçinöo şeye müaKKaK bulunur. yāni ğabire gidē, ğazā yalnız şöle bi şē vā. gün batım, gün döcaK yāni gün dömuşöolcaK ve günöaşmamışöolcaK gündüz cenazenıñ ğalkması. gece ğaldırmayoS şimdi tamam, şimdi ğal'kā. yanı o yönde, o yönde birbirimize allā vā düşman da olsaK, ğabirde bulunuz. ufaK tefeköoluyō tabi. barışılmayan da oluyō, **70**

barışılmayan da oluyō. ben kendi ğardāşımnan aşşā yuğarı birīnen otuz senedir ğonuşman baya yirmi beş sene olmuştur. bilmeyōn da.

GEÇİM KAYNAKLARI

valla şindi ferāT bey geçim ğaynağları sağaT. şimdi bizde çalışma dūzeni bozuldu. esgi çalışma yoĒ. şimdi baraj da olunca bizim arazilerimiz ğıraşlaştı. şimdi bi de ulaşım şartları çoĒ zor. şimdi Őurdan gidēken baracığ kenarından yol vā. barajığ 75 kenarındaki yolu devlet su işleri yani bu su baraj yıĒTı. şimdi Őurda ğıyıdan geçēken burāy uçuğ. burayı biz yapıramadıĒ. yani bi dozer veya bi ğırıyder açamayo ğırıyder ğirēmeyō çünkü viraj oldu için oraya giremeyō ama bi dozer alıP Ta orayı ğeñiřledemediK. sōğa arazi yollarımız da dağ. yani ulaşım yönünde çoĒ ğüçlüĒ çekiyoS. řu ũT zāten řu ũda da tıraĒtōr vesāire gidēse ulaşım buluyos, 80 mobileTİēlen sōğa dolmuş olsa ne yapcaĒ. dolmuş olsa. haFta bi ğün götüşü dolmuşTa çünkü hēr ğün dolmuş müşTeri bulamaz ki. sōğa bi kiři beş millōn gidış ğeliş. e bi de şindi gerçeKTen ben düşünyon da bizim kövüğ çocuĒlarınığ oĒula gidiP gelmesi beş millon lira. yatılı okul baĒ pansiyōna gidiyōlā. şindi burda gidiyō, bir hafta orda oĒuyō. bir hafta sōğna buraya çocuĒ geliyō, cuma ğün geliyō. pazā ğün geri gidiyō. otuz 85 kilolu çocuĒ, beş millon lira. yani beş millōn. yāni bī adam bī baba iki yüzelli millōn lira, iki yüzelli millōn lira para ödēyō. yoĒ. bundan önce, esgiden varıdı, yoĒ hindi. valla bi řē yoĒ. geçim ğaynağları baya da sıkıntılı cūnkü ekim Őurda işde, bu şekilde, bu şekilde bi yaşam sürdürölüyoz. beşon dönüm işde ğır. biraz da sağa sola zeytine, almaya şuğa, buğa gidiyō. būdey, arpa, nōut, bunnar heP ekiliyō. sulama olūsa 90 patetes ekiliyō ama sulama da, bu sulama da çoĒ az yō fazla yoĒ. baya fena de il o. hā yoĒ ole bi řē. yoĒaynı bōle teĒniĒ dūzen, demeĒrasi yāni o yöne ī. valla bizim buranığ durumuna yardım olūsa dā ī olcaĒacıĒ.

ADI SOYADI	Hafiye EREK
YAŞ	70
ÖĞRENİM DURUMU	Okur yazar değil
DERLEME YERİ	Çaracaören Çasabası

Metin Numarası: I.10

HATIRALAR

biz yavrım burdā işTe eveli ekin orānan,ekin yoluyōduÇ. ekin ğaldırıyōduÇ. düvën sürüyōduÇ. ondan ğānıynan getiriyoduÇ, öküs ğānısynan. hindi moturlarnan geliyō, millet patoz,ediyō. patozu da boşladı, hindi biçere veriyōS. işdē saman,ıtiyacı olan şeye patozo veriyō. samanını, malını getiriyō.

HAMUR İŞLERİ

üş gişi yāzar, bi gişi bīşiri. bi gişi ayaÇTa dōner. ederiz,ışde ôle. yemeĝe, yemeĝe, 5 ôle. hamır,ışi olan yāúrım. şindī, hasım,alıyoS. hasımı yuĝuruz. yuĝa ederiz. ah, ederken dek gelse de sa,ıa bi ğatmer,eTseÇ, yedirseK hēm bi. ĩşallā. o zamanna sa,ıā ğatmer,ederiz. ondan yedirelim yāırım. o zaman,edişimizde görüsün. yassōren,onnar da yuĝa ediyōS. ondan kē Fişnemizī yoluyos. başĝa yāúrım. ğatmer,ederiz. ondan ki gōmbe ederiz. haşĝaşlı şēylede ğuzinelerdē. hērkes bōreĝ,eder. ondan ki nē şēderse. 10 lōĝul ıramazannarda ederiz. üç,aylarda ederiz. ıramazannarda ederiz, ğūrbanda ederiz. canı istēyen,eder. tabi ôle oluyō işde. ôle oymāmıza daĝıdıyoS,ıo loĝulları. ôle cāmiye uzaĝ,olunca işde gitmēyoz. vē ĝay.

ETNİK YAPI VE DÜĞÜN

yāúrım,ışde yörük de, türkmen de ne dersen dē. hepsi var işde biz ĝeyimimizden bil. dü,ünümüzde de işdē. yā çoĝu çoÇ varı geli. çoĝu ôle. gōñü olan da işde çabıÇ,alı 15 sata. ò belli. emmē tabi gōñü olmāyan bi ğün de varıyō, beş ğün de varıyō, on ğün de varıyō tabi ē gōñü yapısıyā. e dü,ünnerimizde dē aynı işdē nişan,ederkenē şeyinen

loḲumunan. bôle hërkez loḲum daḲdırlar. çay bişiriler. millet gelir bôle daḲdırlar. ondan düḲünde de āynı yemeK yaparız. ne bilēn işde mērcimeK vā, mērcimeK vā. ğırmızı mercimek geliyo, ğırmızı mercimek. ğoyunu olan ğoyun keser, ğoyunu 20 olmayan tavuĝalī. şeyini alī, etini alī. işde onu bişiriz. hālva, şeyḲolan bazar halvası alır. bişirmesini erinen. bişirceĝolan. benḲonu bişircen dērse imriK halvası bişirir. ôle yapırız yāūrım. başĝa.

ÇEYİZ

çolumuz çapudımız çōK. basma işde bunnardan. altın işde, altın fakir köy tabī bu 25 yazmadān, cemberdēn, sıkma gömleK, ne ôlusa ossun. pēşgir hēpsi var. şindī çenizde bu basmalardan olur. ondan çeki oyalardan, görseñ dē uçsuz böceKsiz. ğızlā patikörēlē. ondan ki çeşitli çeşitli cember, çeki, basma hepsinī edelē. var seccedemiz de vā. hēpsi var, seḡ çenize gelse de bi görseḡ. halımız da vā. kilimimiz de vā. doḲuyananneleri dokuyan. emme hindi millet diyō ki ben nesine ūraşayın diyō. işde 30 halı alıyon, halı ğoyuyon diyō. eveli bizleş çoK gecelerimizi oḡa sarfēTTiK. gündüzlerimizi işden geldiK oḡa sarfēTTiK emme hindi adamī ôle deĝil halı alıyō, halı ğoyuyō. beyaz eşyā, çek, daḲım yataḲlādan. ondan buzdolabı, televizōn. ondan ki işde herkes, çamaşır maḲanesi bunnardan alıyollar. ben yāvırım bu ĝudar biliyon.

KINA GECESİ

ĝına gecesindē bizim ôlē televizōndaĝılar gibi olmaz. oynarlar, oynarlar işde. 35 yaḲım yaḲarlar. sanki işde, işde yaḲım dēdīm türkü işde ya. ondan ki ĝinasını yaḲar herkes. atlar çıkar eşşē, suFrada ĝalī ĝaçāı. hadi baḲalım. sōleyen vā. şindī yāūrım eveliydi. mīylet ĝarışık oynar, ĝarışık oynā. āveliydi herkes ĝarılar ĝızlı yērde, erkeKler davılıḡ yanında oynuyordu. şindī herkes ĝarışık

GELENEKLER

köy odaları var. he, he ediliyō. ordā yemeK de verilē. yataḲ da verilē. çay da 40 verilē. her şey oluf. verilē, ôle yāūrım. köyümüz şeydir hani. köylü olunca bizim her

şeyimiz serbes. başğa ölüm. yaşayan gene yaşayō da. yaşamayan onu ğay bilemeyon yāúrım. bizler gene diz çöker, otururuz. torunnar, onnar ğay tabi kimī herkesiñ terbiyesine göre.

HATIRALAR

eski günnerim, ararım tabi. ben, odun dāĝına gidefdim de, odunnara yanaşdım mı **45** odunnar, hī eşşeklerinen. amcā ustaydı. o ustaya gidiyodu. o bize para ğazanıP geliyodu. ben de evleriñ işini görüyodumudun. oduna gidiyodum. piren daĝına gidiyoduK. geven getiriyoduK. toruK getiriyoduK. e onnarıñ tabi fakiridiK. o giderdi ğırda ustalıK, ederdi. ben de evleriñ işini görüdüüm. inşāt işde bu yapılan, evleriñ çoĝunu o yaPTı. dışarı işTe çoK yerlere köprü yapmaya filan giTTi. ondan ki, o gencelli köyünü o yaPTı. **50** gencelliği bilisiñ ğay yassōrenli oluncā. gencelliniñ hep, evlerini o yaPTı.

İNŞAAT MALZEME VE ALETLERİ

inşātda eveli camırınan dāş. ondan hindiki gibi beton yoĝudun. bi malasıynan, bi çekeci varıdı. bi de keseri varıdı. bi de bışkıısı varıdı. miş. bışkıısı varıdı. gücüynen bışkııynan ūraşıyodu yapıyodu evleri. şindi benim, olanlarda ustā motorlu bışkııynan işliyōllar. tabi gelişdi ğay. hindi ôle diyō. benim, aylēvī adamıñ bışkııları filan dün gördüm de. ēh **55** dedim. şu bışkıılarınan, adam çoK, ūraşdı dedim. bôle eliyenen, assıla, assıla, assıla ğoca döverleri kesiyōdu. aĝaÇ döşemeleri kesiyōdu. tabi ğapı yapıyodu gücüynen. o tātayı bôle yoĝardan, aşşā ğısdırıdı şeye. o mengene gibi şeylere. aleti vardı hani. onnarnan ūraşıyōdu. ē hindi her şey gelişdi. çocuKlā motorlu bışğı götürō onnan işliyō. biz, odunu taraynan ğıyiyōduK. hindi bunna motorlu bışğııynan, işliyō. işde ôle yārim. **60**

GEÇİM

geçimimiz çoK, i. çifçilikle yārim. işde Fişnemiz vā bizim çoK çoK. hani Fişnemiz vā çoK çoK. eveli diyon yā ekin, ekiyoduK. hindi de ekin tarlaları da vā. herkesiñ Fişnesi,

kirazı vā. yēceği ğada. o aralara alma malma ekiyollā tabi onnar da. onnan ki. satıyoz yavrım. zāti, yenmez ki Fişne. iki yersin, üç yersin. konserve edesin.

KIŞ HAZIRLIKLARI

Konserve ediyöz Fişneden, kaysiden, ondan, o şevtalılādan. hindi her şeyden **65** yapıyöz. reçel de ediyōS. aynı. turşu. şeyden ediyo adam, biberden, ediyon. aşşā köyler şe ediyo, salatalıK. ondan, ediyon. adam buldūndan hepsinden ediyo şindi. badılcın ediyō, büber ne o bōrūlceden, her şeyden ğuruyollā. ğuruttūm ğış, içi işde Fişne ğuruduyoz herkes, emme eveli ğuruduyoduK da. hindi o şeyler, olunca pek ğurudan, olmuyō. bōrūlce de ğuruduyōS. bamne, bōrūlce. ondan badılcın, büber **70** hepsinden ğuruduyos.

MALCILIK

ğoyunna vā. ineK de vā. ğoyun, ineKden çoK hani bizi burda. yörük, bizim ninemiz yörümüş. bizim bubamız çağırıda dedemiz çağırından gelmiş. çağırılıymış. bizim, ismimiz çağırılıgillē. bizim hanı bu köyde bize çağırılılā dērlē. dedemiz çağırından gelmiş. buraya yerleşmiş, burdā ğalmış. e yaúrım, allahım yā rabbim. **75** fākiridim, çalışdım. allah çoruma çocūma ev yaptım. motorunu aldım. arabasını aldım. herkesi ayırdım yerine yerleşim başga bi deycēm yoK yaúrım. sen de sa, ol yaúrım.

ADI SOYADI	Ali ARSLAN
YAŞ	82
ÖĞRENİM DURUMU	Okur yazar
DERLEME YERİ	Oynağan Köyü

Metin Numarası: I.11

SİZİ TANIYABİLİR MİYİZ?

ali arslan. yaş sekseniki. hemán bi sene bi şē gördüküTe kendimiz aK ğarayı seççeK ğadā. oynayanismi oynayannı ölu oynagan mēmeTonuñeski. şinci bñ oynaganmı mēmeT dēnilenadam beş yüzelli sene filánevel girit harbinde asılmış. girit harbi varımışmış. istanbulda pādişā yendiKten sōña burda oñu, pādişānan harbetmiş girit iki defa üçüncü defākı harbinde bi türkmen beyinen pādişā birleşmiş, oynayannı ölunu 5 yēñmiş burda. bñ buda oña yenilince bu üsküdar da asmışlā bu oynayanölu mēmedi. haTTa oña dēmişler ki -girit harbi varımış o zaman- bizi beñi avfet beñ giriti he gönder beni ben giriti fetederim de. yāni atmış paralıK biradama göya bi canıçin eyvallā etmem. yāni yaranııçine barıT filán ğuyup patlatmaKıstiyō gendini filán. hūlasā üsküdar da asılmış, beş yüzelli sene evel bu. o zaman bi irgit harbinin añnattılar. 10 beş yüzellilik şindi girit harbi dēdiler. ondanēvel bñra ğurma beylik yörümüş. bura biñ yēdi yüz hānēmişafyon yedi yüz hānēken bura biñ yedi yüz hāneymişo zūman. beylik burası, bñ arada hiÇ bi şē yoK. bi çölövasında ğādılar var, ora beş sāt filán var yayān. köyolarak yanı bi ğadılar, ğadılāmış orası, gencālı var, ğabaca var, onnā birlik genelli vā bu yanda. örasını bilmem. ben sadace bura buldūra ğada vergi 15 alıyōmuşonu da burda şūüTda bi yaşlı ali ağah hoca varıdı, müderris, ālim çok yaşlıydı, öndan bi kitap aldılā geldilē. ğarādillide okurka ben de varıdımıaynı şēde buldūra ğadar vergi alıyōmuşoynaganmı ölu. bu arada bi şöuTla bi de şobangaya vā. şöüda giTdişejiz şobangayıyı biliyōñ mu? şobangaya varımış bi köy olarak. başğa bu arada ne uzun vā, ne ğaradilli, ğaracōrēn ne çorū, ne arızlı muācir bi şē yoK burda. 20 sādace cānım genelli çaya, bi genelli vā, çaya bālı.

KÖYÜN ETNİK YAPISI NASILDIR?

yörük, türklerin orta asyadan gelişinden bura gurulmuş amma evelce amma hangi hıristiyan şeysi vārīsa o zaman bilmēyōn. bura yörük tabi canım yörük. yörük yāni esasında orta asyadan gelişī bōle. tārihi çoķ esgi. şindi oķur yazarlııñ varisa şurda ğabir vā. o ben nerdēse beş yüz senelik vā. vardır tabi. yāni esgi yazı yāni dēmeK 25 istediim yazı. basma basma, mermer mermerde basma. yāni bu bilebildiim ğada şē bū, benim büklerinden. şindi türbe filān yoķ. türbe yoķ. yalnız bütün esgiden meselā kilise yerleri filān varımış. o şelerin elinden alındında buradan o hıristiyan zamanın ğā. emme yehudiler emme hıristiyan şēsinden. burda esgi kiliseler filān varıdı bük ğayalāf daşlā. burda bi su batan diye bi yer varıdı bük jeologlā gelince oraya 30 ğuyūmuş, ōra deşēken bulundu, bu dāın ğaymasında ğapanmış o gencāli bu göle aķıyomuşmuş bu su, ora su batan bi haraķatı arzı olmuş heralde dā oturunca orası ğapanmış. oraya endilē o jeologlā ōle bük ğayalā var ki şunuñ gibi bōle iki bükklükte te üş dōrT metre aşşāı indirmişlē. bī ğadın feniñeñ ileri bi zamanında yapılmış bu şē dedi ğadın. ōle dedi ğadın yāni ben başında varıdıĶ ğadının yanında. 35 burası āsği kilise milise başğa bi şē türbe mürbe yoķ şindi.

ADETLERİNİZDEN BAHSEDER MİSİNİZ?

şinci bizim ādeTlerimiz yāni aynı esgi bildiñ hesabı. meselā şinci ğızı evēdiĶ, ōlan gelinēTdik. mesalā bi hafta sōña duTar dāmaT, dūñürlēri dāmadı buyuruñederizēve ondan sōña varıp gelmeler neyse başlar neyse başlar bi şēlerimiz. bōle bi mübāreK günnerde filān bōle dāveTlerimiz olū toplanışde köyışde dāveti vā buyruñ gelin, bu esgiden beridir işēmiz bunnā meselā. ğızısteme ādeti, esgiden farklı tabi esgiden 40 ğızōlan birbirini göstermezdi, yāni görünmezlerdi. bilāssa kendim dōrT sene nişānı ğaldım, dōrT sene içinde üş sene yüzünü göremedim. dōrdüncü senesinde nasī eTdiseK yabanda köydēdi ama burda dēildi, yāni ōle yaptıK. şindi mālum ādeTleri biliyōsuñuz. ğızōlan birbirini görüyō tanıyō filāno şekilde ver deñiliyō amma esgiden yāni kökünü kökmēni araşTırıp bulup işē edesiye ğadā şēyōlmazdı, verilmezdi yāni bölēdi, 45 dūñürlük şēsinen. āsği olaraĶ bükKerimden duydūum cenābı allā dāları boşanan ğadınnan efennim nişānı ğızlar için yaraTmış birbirinin yüzünü görmeyeceĶ yāni evleniken, işēlerimiz bunnar bükKlerden duydūklarımız. tabi şindi dēiştī şinci

annaşyō gā onu telefonnan vā efennim, okullar yō, usa, okullarda zāten, orlarda annaşılyōlā. gelilē, bir, iki defā gelilē. gonusalim dēñilē hısımınan, aKrabānan 50 meselā böyüneñ küççüneñ gonusalim dēflē münāsip görölēsē siz şāparsıñ, arKasından gelilē. bi gelilē, iki gelilē üçüncü gelişTe olcāsa, ğave içēlē onan sōña bi kaç gün sōña bayā āsgiden helvā yērdiK. tavuK kesilirdi, helvā melvā edēlerdi. dünya biTdimīdi ğız dū, a yapılırdı tabi. şēde, usüllē esgiden bōlēydi. ama şinci gene de aynı şē devām, ediyō. bi sandıK loğum, alilā, bi şē piskü, üT, alilār. efennim varınca işde gine de hoca bi 55 şē okur bizim burda amma şeyde, bu tatarlı ğasabasında çöl, ovasında filān bi hocanın birisi dēdi ki biz burdan bi ğız bitirdiK, ordan oraya vādıK. biz hocayı buldurduK, köy hocasını bulduralım bulduK. hoca dēdi ki yedi senedir burda imamlıK yapıyom. dahā bi sizde gördüm müslüman, adetini dēdi. adam he yāni ğuran biz, orda bi āmediñ ğızı fatmayı mēmediñ, ōlu aliye allā, nıñ, emri peygamberiñ sünneti seniyesile münāsip 60 gördük, görmüşler biz de dū, ası münāsip gördük diye dū, a edē hoca ondan ki helvāya otur. orda olmōyomuş. yedi senedir burda imamlıK yapıyon dedi. tatarlı ğasabası yedi senedir imamlıK yapıyom dā ancak sizde gördüm dēdi. bizim bu ovāmızda ādeTdir. dē, işkin bizim duTmaz. şinci nerdeyse gelen bö, üK, adamlar bōle memurlar, tabi tahsil gören şēler istanbol şivesi gibi bi şē var. hiçbirini duTmaz vilāyetiminde hükmü şēyi 65 duTmaz. bizim şē, imiz duTmaz. şimdi buraya gelen bö, üKler, biz burda ğattiyen hirkeze muhaKkaK buyruñ hoş geldiñiz dēyebiliriz. onuñ, için yāni burası pādişālıK zamanında dā vilāyetiñ yanında birinci geçer köy. yāni bu şinciki cumhuriyet zamanında da aynı şeylik geçē. gelene ğedene hürmetimiz bizim fazladır. hangi görüşTe olursa olsun herKesiñ bi görüşüne ri, āyet, ederiz. onuñ, için şēlik yokTur. var, 70 köy, odası var. gece oda vā, gine de oda vā. ôle bi misafir ğalan, için şē ôle mükemmel ôle. yemeK de gelir yā yemeK de gelir, yemeK gelmez mi? yemeK de getirilē, olur. şinci bizim burda ğēce toplanan, oluyō yā. ğaradilli de filān beş sekiz, oda yanā. çünkü bu şeye gelen ğāveye maveye ènmez yaşlılar filān şē yapmıyōlā. şinci yaşlılar, azaldı biráz. bu bakımından yāni odalarda oturamıyōlā. misafir geldi mi zāten gönderilē 75 meselā bu öteki köylerde yoK. şinci kılıçğayada arızlıda yoK. bōle bi şē geldi mi oynāyana dērlēf gelir burda vā, iki dene oda var. yemeK de çıkar, hepsi çıkar yāni, soba dā yanā yakılı.

KIZIN ÇEYİZİNDE NELER OLUR?

şinci başlıK maşlık şinci äsgiden, idi o onnar filân galktı o işlê yoK şindi ôle bi şê yoK yâni bildi, in anánevi yâni geyim şeyi neyise onnar, olur. işde şindi dē, işiK gāy **80** çeşitli mobillele alınıyō şunnā alınıyō bunnar, alınıyō. he beyaz, eşya alınıyō. her türlü şēler vā. ya şimdi şimdi efennim gumaşlar geyilirdi biliyōn mu. haşgaşlı dērlerdi, şôle gādinnā uç, eteK gēyerdi biliyōn mu äsgiden. ha uç, eteK hani adını duyu, yosañ, işte onnarı yaşadıK. çeşitli çeşitli onnarın gumaşları şēlerinde yapılırdı, gādınlar gēyerlēdi, amma şindi fistanā döndü iş tabi dē, işTi. äsgiden uç, etē, i gēyerdi. gömlek meselā **85** veya sıkma dērdiK biz äsgiden. şinci äsgi isimlerinden yoK. meselā adam zāten yoK äsgiden fākir millet bildi, inç gibi dē, il harplerden yeñi çıktı için buldur, alacası, buldur mēşurdur alacası. buldur, alacasından bir sıkma alıp dikmiş ama gāpı gibi. gāpı gibi olsa nōlcāk yâni ceket yoK arKanda, icābında geycēK yoK. bi ävde bi ayaK, gābıyı üş dōrt gişi gēyerdiK, yâni şindi onnarı yaşadım ben çocuklūmda. yâni fakirlik yoK **90** şēdilmēye şinci, sōña gış çok, olurdu önceden gar çok yatarı, onun, için bizim burlarda bu şēlē vardı fakirlik şēsinen, ādam. evelā gışTan yaza gādā yicēni bi yaK, cānı hazırladı mı tamam senden, i kimse yoK.

KIŞA HAZIRLIK OLARAK NELER YAPARSINIZ?

şindi, şinci burda her türlü çeşit turşudan gūarlar. peyniriñ tulūnu yaparlar onnan sōña teneke. salāmurunı yaparlar, yâni gış hazırlı için. yağ meselā dōme yāğı edēler, **95** dō, ēler mayhoş şē, ini alırlar. gōyun seyredi gōyun yāğı gālmadı yoK şimdi. inek yā, ı onnardan bulunur, olur şēlerden var. turşularadan şindi keleK turşusu gūarlar, domatis turşusu gūarlar, onnān salatalıK o dēdiKlerinden gūarlar. lahāna turşusu gūyarlar, būberleriñ, o ince būber turşularından gūarlar, badılcandan gūarlar. içiniñ şēlerinden filân doldurūlar. badılcandan da yapaflar, onun, içine yarālar, sarımsānan **100** mārımsānan şēnen dövēler yaparlar. reçel, olaraK şinci burda fişneye de reçel yaparlar, gāysıdan yaparlar. bazı efennim deyve şunu ayvadan yaparlar mesalā reçel bunnardan edēler. gūrutma olaraK bizde meyva olmađı için sādece bizde fasilye gūru fasilye ta serin dü, ünü tazesı edēler. teze gūrudurlar onu yâni onu aynı yeñi bişmiş gō, ünü yemiş gibi olur gūrusundan. yâni badılcandan dilēler gūrudurlar, meselā bōle gış yiyecēni **105**

büberleriñ içlerine ğuyarlar ğuru asarlar meselâ ğışın doldurmak için büber dolması filân yaptırmaK için yâni bunnardan şe yaparlar.

BAYRAMLARINIZ NASIL GEÇİYOR?

bayramlarımız bizim bayramlarımız bir esgiden şinci oñu da ğıyaslıyôm zâten. bizim buramız hemen hemen dâ dēiştî yoK, şöle bizim toplanırız bayram ğün bütün yad yabancı äsgiden bu yaylaya maylaya çıkar, öteki etraf senirkē, gençalli tarafından **110** filân enēlēdi. burda bayram namazını ğıldı mı bayram namazını ğıldı mı bayram yemeK yēnir bizde. hep topnanır köyde yemekler ne yapıldısa toplarlâ odalara ôle eşē yerlerine yemeKleri yēriz. ğaveler olsun ôle toplanıp toplu yâni. birlik var tabi birlimiz zâten biz ikiliK şeyi ğütmez bizim köy. neden? bi seçim olur mûtar seçimi filân o bir ayılıK bi şeý dolandır. onnan sōña seçildi bitti mi herkes her şe biter, her şe biter demek ki ôle **115** bi şe yoK Tur. sōña ğiT baK mâkemeye bizim şū uT meselâ otuz sekiz ğasabası, köyü vâ. nâdir yâni bilmiyorum ğavğa dôüş zâten olmaz da ondan da mâhkememiz aKlım ermez yâni biz sadece bâzi huKuş şelerinden filân olûsa biñ de bi olû, yoksa mahkemede bile bulunmaz.

KÖYÜN YENİ ADI

hayır, çayırkaya, çayıryaKa. şinci buru ismi sōñadan dēiştirdilē. şū genellî **120** çakıryazı ēTdilē, burayı çayıryaKa ēTdilēdi. sōña burdan ğiTme o bēliK zamanından şū uda ğiTme var, şinci o oynaýanlılar vâ orda, o zâten milletvekillî filân yaPtı, petröl he nuri oynaýanlı ònlarıñ aslı burdan ğiTme. o beyliKlerinen iki beylimiş burda, onnar pâdişah tarafımış onuñ sülâlesi. burdaki bey de pâdişahı istemeyen tarafı, onnâ birbirini katlıyam yapmışla. onnarıñ sülâlesini kesmişlē. bi òlan çocū çocuk **125** varımış. dınarıñ bey köyünde halası varımış burdan gelin ğiTmiş oraya orası beyliK o köyde beĝ köyü ya ğâ. oraya ğaçırıyölâ o bi çocū. o çocuk orada böüyö asgere gidiyö, asgerden geldiKten sōña pâdişâ tarafı o ğâ ya. pâdişâ oraya şū uda selevir çifliñini onnâra devlet veriyö pâdişâ. bunnar ordan burdan o hemen oynā an adını onuñ vekil oynāanlı varıdı milletvekili filân oldu bi devre demoKraT parti zâmanında. o **130**

hemen ismi dēiştirirdi. aldıK geldiK aynı oynāan ismi āsgi tārihi bi isim. onuñ babası, onuñ babası. canım aynı oynāan yāni çayıırkaayı oynayan. gine oynayan, oynayan, oynayan köyün adı. oynayan, oynayan şindi. yeTmiş yeTmiş beş hāne şimdi üç yüz yirmi beş üç yüz otuz filān nüfusu vār. burası dāha bundan çoK dışarda. şu beş sekiz senedir bu su çıkan ovada suyu çıkınca köyün gaderini o dēiştirirdi. onuñ için **135** giden olmaz şindiden sōña gelen olur, giden olmaz göş çoK köyden fazla dışarda. denizli gibi aydın gibi her meselā her buldū yere antalyaya giTmiş, afyona giTmiş. ekmeK bulsa nerde bulsa ordan adam giTmiş. çünkü bi güru ileşberlinen olmayō şeler ama şindi su olunca yer altı suları birāz tabi ileşTi şinci patetēs ekiliyō, pancar ekiliyō muazzam, arpa, būdey, nōuT, mercimeK. meselā bunā he patetesi satiyōlā **140** canım. patetēs iki yüz üç yüz dōrT yüz dōrT ton beş yüz ton patetēs atan vā. tabi ī. yāni bi dönüm beş altı dönüm bi yer ekdiñ meydanā getdīn miydi on beş yirmi millon liralıK şē aliyōn millār liralıK şē aliyōn. şē aliyōn onuñ için. malcılıK āsgiden çoK varıdı burda, bütün geyun guzu varıdı. sīır var gene şindi sīır vā geyun yoK ama sīır var. sīır yüzeli yüz atmış bi gara sīır gısmı var, yüz gada bi arı sīır gısmı var. **145** bunnā var. hayvan olaraK gara sīır var. geyun güden yoK, güden olsa halbūki şu dālar boş, tabi güden olmayınca. yāni şeyi ī köyün bu sene ayıT on iki dane filān yeni tıraKTör girdi köye böük tıraKTörlerden. gelir şē olunca dēişiK olunca.

KÖYDE OKUL VAR MI?

köyde okulumuz varıdı da okulu galdırdılā. şindi garadilliye gidiyō. burda vā okulumuz şurda böyük okulumuz boş duruyō işTe he daşımali, daşımali gidiyō. e tabi çocuk **150** şē olmayınca zāıfladīnı gösteriyō. kādirolu da kādirosu giTdi on aydır paramızın çalışdırıyōz o yāni şēsiz. he ôle işTe cāmimiziñ odamız işTe bu ev, camimiziñ evi burası. burası cāmīye ayıT. yāni gelen hoca orda duruyō. faKaT on ay oldu, on aydır işē çalışdırıyoşalamadıK. sönmez, sönmez, sönmez. köy sönmez. sönmeyeceği işTe dēdim saña ya dēiştirirdi tabi sönmez. çō alır sönmez, çō alır sönmez. **155**

İKLİM VE BİTKİ ÖRTÜSÜ

ağaç çeşitleri olmuyō bizde. meyva cinsinden bi defa alamıyos. ğaracōrende var, onnarda oluyō vişne oluyō orda. yāni başğa şē kirāz filān da oluyō. fağat bizde olmuyō. çok sōuĶoluyō burası. şindi bura ğuz da olunca olanayaz toplanıyō, souĶ şēdēyken bulup ğoyuyō. o yanı tabi aĉık dā o yanı. zāten belin başını şinci bundan sōğa ĉıkdnı mı öte yanı bi cennet gibi yaz bu yanı bi ğara duman **160** ĉökmüştür,ovanınortasında. bel dēdīm şü şē beli senget beli, bozdurmuş. tabi o yanı o yanda her şēyoluyō meselā hem ğüney her yerde, her yerde ğençalli de bu taşevinde maşevinde bunarda hep oluyō. su da tabi adamlarda dēişince. cennete dönderdiler,orayı ammā adamın ğıymetini bilmeyō şinci tabi biş senedir burayı türklē gelmiş o gölde biş senedir,orda duruyō. demirele gelesiye ğadā dēişme oldu **165** muýdu bi şē yoĶamma adama hinci bilmēyōlā ğıymetini. cennet gibi orası, şimdi orası orası türkiyenin bilmiyorum oranın dışında dā türkiyede bir köy, bir ğasaba, bi ğaza, bi vilāyeT görölüse zān,èTmiyom yāni hiĉ, az ĉıĳā. o verim, o gelir bulunmaz zāten, bulunmaz yāni orası ôle. tabi imkān yoĶ. onu cenābı allā ĉoban süloya orayı èTdi. bizi de aldaTdi. sulāyamadıĶ gelcēĶ açılcaz dēdi dēdi sulayamadıĶ,ôle olduĶ. **170** bilebildimiz şēler bunnar,işTe.

ÖLÜ GÖMME ADETLERİ NASILDIR?

ölü gömme ādetleri bizim şimdi şü bi dağğa evden ğaĳā şurda musallā daşı vā o daşTa orda dūasını èdē burda da namazı ğıların,ondan sōğa büük ğabire götürüz. buranın her tarafı ğabiridi, şü gördüün yeşillin bura sonradan ğaKTı bu ğabirliK. burda gömülüyōdu, bubam burda gömülü, dēdem de burda gömülü gerisi oradalar. şinci **175** efennim tabi beklēler. onun bi kerāhat zamanı var her şēin tabi mūakĳaK. kerāt zamanı geştikTen sōğa ğece de olsa ğaldırısın istēseğ ama kerāt zamanında biraKmassın. yoĶonu yā ikinci namazından sōğa ğalkicāK yā ğalicāK beklēceĶ gelcēi ğicēi varısa yarın ğaĳā onda ğaĳā. şindi efennim siziğ orası bi yanı şēir böüK yer tabi olan bi şē ôlen namazında işTe namaz filān cāmi de ğılancaK bu **180** şē dē mi.

HATIRALAR

yassôrēn biliyôm yassôrēn de benim arĶadaşlarım varıdı orda yāni āsgiden öldüler adamlaf. he he musdā toĶlu varıdı rāmeTliK o burda çoĶ geziyoduĶ. sōĶa ĶasĶın varıdı. ırāmeTliK meselā burda o şelē hep onnā şēdiyorduĶ. şinci bi tanıdıĶlādan şinci ikiliK vā siziĶ orada ikiliK Ķalkmıyō. he siyāseTden ikilik **185** Ķalkmıyō. onarnā gelip gidēdiĶ. esgiden burda Ķāraman mārāman burda bi zaman bi adam öldürmüşlē ordan burdan. yā işTe şinci burda şinci deden olan dedenī bilirim bubanıĶ dedesi olur. onnāf burda bi dā Ķişi varıdı bū bu osmanıĶ yanında duruyō onnā ōrdan birini vürmüşlar. işTe burda vurulunca o da ordan buraya geliyō. burda hatip hoca onda bi sene orda Ķalıyō. buraya devamlı geli gidēdi rāmeTliK. ben sadece bi Ķāve **190** māve bişiridim adam geldiklerinde aĶrabaıdı. tabi canım ona bu hemen ōle Ķolay sıradan bi şē dēillēdi. onnā hani yassı adamlā ōle şēden çıĶmış adam dēillē. tabi canım boş dēillē. buradakılar da onların yanında silālī. burda çoĶ āsĶi burada bi beter diye biri varımış yirmi bir hōküm almış yirmi bir sene hōkmü Ķuvayı millīye, balĶan geşmiş, Ķuvāı millīye geşmiş, seferberlik geşmiş, hēç iĶeri girmeden oĶu bitirmiş **195** on şeyi ōle yazan adamlā onnā silāhlī hēp. ora beĶligi gibi yaşamışlā. o Ķün o devreleri onnārın bilmiyorum tabi. zāten orada vuĶuat et āsgiden vuĶuat işlediĶ mi vilāyeti dē iştirdiĶ mi ĶurtardıĶ. işTe onuĶ için burda o şē Ķalıyō ta cumhuriyet ĶurulduKTan sōĶa ōle gidiyō oraya o. yoksa āvvel burda, burdalā onnā. Ķāraman dēde çoĶī bi adamıdı yāni bōle. az buçuĶ şeye babūç biraĶicāK şē diildi yāni. yīiT tabi **200** ırāmeTliK. tābi burda durdu zāten burda oĶu da hizmekār gibi durdu. o durdū adam da hem efē hem efendi hem hātip her türlü şē oĶda da vā yāni o şē ōle adamlā. onların yanında durdular. sōĶa burda sülūman bey vā. beĶlik afyonu ordular elindēken pādişālīĶ zamanında bu yönlerde. çoĶ saĶol, oldu saĶoluĶ.

ADI SOYADI	İsmail YILMAZ
YAŞ	75
ÖĞRENİM DURUMU	Okur yazar değil
DERLEME YERİ	Kılıçkaya Köyü

Metin Numarası: I.12

HÜYÜK

höyüK var höyüK. bu höyüK var. şindi hüyüğü şöle diyelim dē. hüyüK lisyās ğasabası varımış. lisyās ğasabası. ğasaba, lisyās ğasabası. bunu hüyüKten TuTmuş bu üyüKTen arızlılığın öte yanda. han daşlı dēye bi daş varıdı. bu taşın ismi han daşı dēnmiş. ne zamandan dēnmiş? dēmek ki han varımışımış, burda bi şeyir oldunu gösteriyō. üyüK māsizi mu aKKaK, şindi alāddin tepesi varımış, şeyde ğonyada. bu 5 üyüün başına bōle bi şeyle yapsalar gerek. yāni bi bina yapsalar gerek. dōlma bu, bu üyüK dōlma. bunu, üyüün māsizi bu. açığ açığa. çanağ çölmeK çıkıyō çoKça. düzme daşlar çıkıyō. çanağ ğırıKları çıkıyō, filcan ğırıKları çıkıyō. filcan ğırī filan çoK çıkıyō. bōle bi şeyler var. yoK belli deyil. bilmiyolar. şindī bizim duyumuşumuza göre. lisyās ğasabası bura dēye şediyolardı. şimdi çevirmişler. tatarlığın oldū yer. bilemeyolar, 10 donduramayolar. bu yönden biz nası bilelim, bu bōle. şimdi bunu, ı, burdurlu pompacı varıfyonda. bu şey pompaları, bu vasıtaların pompalarını yapıyō. bu adam, üyüün tepesi bi ğonşunundur, burda. bunun parasını vēdi, bunu ğazcam ben dēdi. adam bi giTTi, gelmedi, müsāde eTmemişler. dāvleT müsāde etmemiş buña. dēmek ki yasaK. zāten yasaK canım. çünkü bi ğazı yapamıyo kimse. bi taraftan ğazı yaptı mı 15 jandarma başında bitiyō. ziyāreT edilmek bi durum yoK, sādece bi depeciK, depeciK.

ADI SOYADI	Yunus ULUSOY
YAŞ	63
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Kılıçkaya Köyü

Metin Numarası: I.13

KENDİNİZİ VE KÖYÜNÜZÜ TANITIR MISINIZ?

ben kılıçkaya köyünden, halkından yunus ulusoy. yaş altmışüç. ilköğretim mezunuyum. köyün adı kılıçkaya. bu kılıçkaya şu gördünüz gayadan geliyō. burda gāya vardır. bunun arkaası kılıç gibidir bōle yani. bu tarafı dümdüz de öbür tarafı bōle kesgin düzdür. adını burdan almış, kılıçkayadan almış. he sōñaki ismi. asıl biz muaciriz yani. muacir köyü dērlē. esgi ismi yoK. esgiden burda yapalı çerkezleri varmış bu köyün oldū 5 yerde. yapalı çerkezleri, he yapalı çerkezleri varmış bunnar burayı terk etmişler. dınarın yapalı köyü var orda, oraya gitmişler. hemen dınarın. hı orayı terk etmişler. he muacirleri, bizi muacirleri getirmişler. o zaman muacirleri bulgaristandan gelince, şindi bānim dedem dōrt yaşında gelmiş buraya. biñ dokuz yüz doksaniki dērdi dedem ama yā yā biñ sekiz yūS doksaniki, biñ sekiz yūS doksaniki dērdi dedem 10 ama ne gādara dōru bilmiyoz yāni, geşgin, geşgin māzisi var. bulgaristanın deli ormandan gelmē. başga yerlerden gelen varısa onnarı bilmiyoz yani. sādece bizim atalardan duydūmuz bu. he var yörük var bi de yörük bi de sōñadan gelme. he bir ayle. gelmiş ama burda çōğaldı onnar da, epēy varlar yani. bunnar gōrgalı hacısı dērlē bunnar, gōrgalı hacısı, gōrga, gōrgalı, gōrgalı hacısı dērlē, o sülāle yani. bu 15 yörük şeyden gelmiş o çayın göcen köyünden gelmiş. kılıçyağadır o baK orda yanılışınız var sizin. orası kılıçyağadır orası. orası geyzendi esgiden şindi kılıçkaya orası kılıçkaya faKat başga adı yoK ama muacir diye bilirler bizi. he dışarılarda muacir köyü ama resmiyede kılıçkaya köyüdür, kılıçkaya köyü. burlarda yoK. çayda vār. şeyde bolvadinde var. bolvadinin hamidiye köyü var. var, aKrabalıKlarımız 20 var onnarla. hamidiyede he. evet, hı, tabi onnar yörük. tabi.

ADETLER, GELENEKLER

valla bizim âdeTlerimiz he, bizim âdeTlerimiz işde, yemeK işleri bizim somun ekmē dèriz onnarı yaparız. işde ne bilēn başğa neler anlatılmalı. bizde mantı dèriz meselā. etli. şindi onu hamırı yazarlar, hamırı büklerler, içerisine eti görler, etiñ şeyine ğaynar suyu içerisine o şekilde bişirilē. soslu, yoğurtlu, yoğurtlarlar, sarımsaKlarlar o 25 şekilde yènr yāni. bizim he dızmana ôle he olsun canım yardımcı ol. var. dızmana dèriz biz. bu bu da hamır işidir. bôle tepsini içerisine dörTgen şeklinde, bôle lokmā lokmā görler, üstüne de yoğurtlarlar. fırın dèriz biz. kendi evlerimizde fırınnaf vardır bizim. her âvde fırın vardır. somun ekmē atarlar. fırın fırın, tandır ayrı. yūka yaparlar onda. onu içerisine sürerler. orda o bişdi zaman çıkarırlar o şekilde yerler. köy fırını 30 yoK. herkesiñ kendi fırını vardır evinde. he her evde fırın var. bu fırın, şindi bāzıları altından yanmalı, tokoz tūlayla yapıyō, bāzıları da bôle çamúrdan yapıyō. bizim kerpiÇ kesiyolar, kerpiÇlen örüyolar, üstüne de bôle çamırlan kpadıyōlar. o şekilde bi fırın yani şeyden, bulğaristandan görünen geleneK. o ôle ama şindi biráz tūla işlerini yapıyorlar. o şekilde, fırın samannan mamannan yaKlarlar. hayvan gübresi, ğoyun 35 gübresiyle yaKlarlar. çalıyla da yaKlarlar ya çalıyı pek şedmezler yāni.

GEÇİM KAYNAKLARI

şindi köyde tarım olāraKdan, sādece ğara mahsūl varıdı şindiye ğadar. üş dörT seneye gelesiye ğadar arpa būdey ekiyoduK biz ama şindi ufaK bi ğuyular vurduK biz otuz ğırK meTrelēden su bulduK. onnan işTe salatalıK ekiyoz. şindi bu ğuyuları, şindi bu yeni ğuyular, deriñ ğuyu bunnar. ötekileri otuz ğırK metrede çıkan ğuyu onnar. 40 dēy otuz ğadar filān varıdı bu köyde. şindi onnar şahısa ait bu derin ğuyular vurulunca onnar biTdi. şindi bu işde gelen borular filān bu derin ğuyulara ovaya serilceK. şebeke geliyō. bu şebekeden istifade edeceK. devlet su işlerinin üş Tane, üş Tane ğuyu aşdılar. şindi bunun şebekesini işde boruları getiriyolar. şebekesini evet sulu tarıma, ekiyoz, patetes ekiyoz, pancar ekiyos, arpa, būdey ekiyos, çiçeK ekiyos, fiğ ekiyos, 45 çiçeK çiçeK. ay çiçēği, ay çiçēği yonca ekiyos. ama işde şindi bulğaristanı ben bilmedim için, ona bi şey diyemem yani. orayı görmedim ben şindi. ölü gömme âdeTleri. başğa bi şeyimiz yoK birisi yıkıyō. şindi zāten biz gün inerken kerāT zamanı diyolar ya o zaman bi ölü gömmeyiz. yāni gün enme yakınına ölü gömmeyiz. kerāT

vaḲTi dèriz. kerāT, kerāT vaḲTi dèriz. o zūmanölü gömmeyiz. āşamēzanından **50** sōña gömebiliriz ve diyer sabāleyin de güneş dōdūKTan sōña her zaman gömebiliriz yani ölülerimizi. işde burda ğonu ğoņsu toplanır, hoca yıķar, kefenini keser. bu bizimēnişde. bu dā yaşlı, bu dā güzelānlādır. hamırāşı dèriz biz. hamırāşı yoğurtlu bōle dōrTgen şeklinde keserler. onu da işde aynı dediĝim gibi ısaḲ suyuñiçersine salarlar. ordan çıkarılar yoğurtlarlar, sarımsaḲlarlar, yoğurtlarlar. o şekilde onu da **55** yèrler. ne bilen başĝa ne gibi yèmeKler ôle bizim geleneKlerimiz de. işde somunēkmē yaparız, biz fırınnarda, somunēkmē meselā. he büyüK somun. somunēkmēi dèriz. yani siziñ bu şūuTda yapıyōlar ya. o şey fırınlar yapıyō ya. bükme yaparlar. yufĝa yaparlar. bişi yaparlar.

KIŞ HAZIRLIKLARI

bizērişTe èderiz. erişde, hamırdanērişde keserler. onnan sōña mercimek. onnan **60** sōña fasūlyè, işde haşĝeş. meselā haşĝeş de bizim sürterler burda. haşĝeşli o şeylerin hamırlarıñiçersine ĝatarlar. onu yaparlar. işde patetes yemeĝi yaparlar.

DÜĝÜN YEMEKLERİ

çorba vèrīrler, et vèrīrler. bāzı işde hayvanēti vèrīr, bāzısı tavuḲēti vèrīr. herkesiñ gücüne göre. ayrı olur. pilav verīler. hoşaf verīler. fasūlye filanēonnar varıdı eveli, hindi ĝaldırdıḲ, ĝā onnarı filan ĝaldırdıḲ. hemen sādece o ĝadar. he. **65**

HAYVANCILIK

var, var ĝoyunculuḲ var. aĝıl aĝıl dèriz. yayla var da yaylaya çıkan yoḲ yani. çoban halk çēşiTnen gidiyō, sıraynan. meselā seniñēlli ĝoyunun varısa, on gün señ gidiyōñ, beş gün ben gidiyōn. benim mesela diyelim otuz ĝoyunum var. üş gün ben gidiyom o şekilde, hayvanlarımızı açıp güdüyoz. yāni ĝoyunnarı o şekilde güdülyō.

HALICILIK

he halıcılıK mēşurdu bizde ama şindi genş ğalmadı. bütün genşler dışarıya gitdi. **70**
 burda tabi adam geçinemeyince neTceK herkes giTdi. fabrişalara oraya buraya daıldı.
 onuıçin_o halı işi öldü. deñizliye gidiyolar, deñizliye. deñizli, manisa. he aşşā yukarı
 ğalmadı.

TÜRKÜLER

valla onu bizim_eñişde olur. bu becerī. ôle māniler filan varısa bu bilir yāni. hindi
 onnarı bān beceremem. māni diyō, māni ôle türkü māni meselā köyümüze ait. **75**

ADI SOYADI	Mehmet AYDIN
YAŞ	60
ÖĞRENİM DURUMU	Okur Yazar
DERLEME YERİ	Koçyatağı Köyü

Metin Numarası: I.14

SİZİ TANIYABİLİR MİYİZ?

mustafa tokyel. tokyel. bu köylüyün. ben dörtten çıktım. älli dört. beKçiyin yā. hī. goçyatā. vallā ilkin arap köyüdü, sonra değıştirdi, goçyatağı oldu. valla bilmeyon ki duymadım ben. evelā arap mı varıdı kine dèyön? şimdi Koçyatağı. vallā gaymağamlıktan emir almışlādır, ôle vemişlēdir. hindi gaymağamlıca baş vurmadıktan kerı, muhtar değıştirmez köyün ismini. 5

GELENEKLER

olur, olur. vā, şurası, şorāsı, yoğarıda vā iki üç. misāfirāne vā. misāfir gelen galyō. hangi odaya girse orda yakın goşuları bakıyolā yāni. yemeK getiriyolā oraya geldiğın zaman. gışoluse zobesini yakıyolā adamınan ilgileniyolā. başga ne yapabilceğō. bey çocuğu görebilcēse görüyōla, görünmecēse ben bu işi yapamam dèyō.

ADI SOYADI	Abdullah DÖNMEZ
YAŞ	68
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Koçyatağı Köyü

Metin No: I.15

SİZİ TANIYABİR MİYİZ?

aPdullah dönmez. altmış sekiz. ilkoğula giTTim. evet, evet bu isim devleT daKdı. evet, esgi ismi arap köyü. yatır varmış hayır, eveli burda arapdan gelme. onu, ismini göymuşlar. oraya ilkoğulu yaptılar, orayı kazdılar. o yatır, ordan kaçTı. Kābirdeydi. Kābiri, ucunda, ordan kaçTı. ediliyodu. gine hindi cemiden çıktı mı gine o gābri, öñünde. cemini, öñünde gine du, a yaparız. yāni çıKtı mı. araPdan gelmiş. 5 arabistandan gelmiş, o gün, bērinde. evet, ordan taçılmış, evet. duymadım ôle bi şeK. duymadım. orda var, evet. ora ora tecrübeli yāni her zaman. tecrübeli evet, yoK.

YERLEŞİM, GEÇİM KAYNAKLARI

yoK, olmamış hep burda. evet hep bir kök evet. kökümüz yürüK. evet, evet, evet. etmiyor. tabi, tabi, tabi, tabi, tabi gelmiş geçmiş. sebze, fasulle, biber, patatiz, afiyon, buydey, ekiyoruz. su sıkıntımız sulama sıkıntımız var. gölet yapılceK o da çok 10 sıkıntımız var.

KÖY ODASI

bura şurası köy odası. üç dörT tane odamız var. misāfir gelise götürüyoS, odada bakıyoz. yēyo, içiyo, yatıyo, sabaleyin gidiyor. kaç gün gālisa, istese bi hafta, gine bakarız, evet. çay da var. yemek de var. her türlü yemek getiriyiz, evet tabi, tabi, tabi. evet, evet. ediyor, efendim. gelen samancılar filan geliyoS, ediyoS, evet. 15

KIZ İSTEME

evet, evet, anladım. altın, alıyoS. verise veri vermesse orda alcez. o vermesse başgasından alcez. üç sefe gidesin alla, ıı emriyle. evel, alla, ıı emri onnan ki gidesin. tabi sorceK. sormayışın, olmaz. sormuyodur geldi veriyordu. babası, annesi, ölu ossun. geldi öluna dèyödu. şinci yoK, o. evet, öyneydi. äveli. şinci ölanna gız biliyo. he bi dā giTtik. a, arlık yoK bizde. sādece gıza ne yaparsaz, o. para yāni, başlık yāni. beş biñ, 20 on biñ, adam ğarşısındaki adama göre hareket yapıyor. gızıñ çeyizini eşyalar. ev mobillesi alılar. başğa işde ne gerekirse onu yaparlar. koltuK, alınır. onnar hep, alınır ve ne gerekirse yāni. çekeT mekeT, ne ilazımsa. èhtiyaÇ ne varısa onnā alınır, alınır.

KINA GECESİ NİŞAN

burda da bazan veriyolā. bazan vermiyolā adamına göre yāni. evet var ğına gecesinde dağı dağarlar, altına hediyelik, altın dağarlar. oldū gibi ğoñşu dağar. yüz yüz, elli 25 filan dağar. herkeş gücüne göre. gız, ölenden çıktı mı gideriz, alırız, ävinden. ölan, ävine getiriyiz. taKsiyle. her türlü yemek çıkar. cenābı allā ne vèrdiyse o çıkar. hepsi hepsi çıkar yāni. çorba, fasülya, dolma, patates yemeĝi, fasulya ğuru fasülya yemeĝi, Kavurma, pilav, pilav hepsi var, efennim. evet sarma, sarma, sarma. evet, evet, evet. tarana, mercimek piriş, tabi, tabi, tabi, tabi oluyor, evet. sōledim ya. 30

AREFE VE BAYRAM

evet, evet. arfe günü bu odala toplaşırız. her, evden yemek gelir. yeriz du, a ederler, kalkar gideriz, evet, mezarlıĝā cemiden çıktı mı gideriz ğabire ikindinnen. giden gide çoĝu cemiye giTmiyo zaten ya. ğur'an okuyoS, evet tabi tabi oluyor. meselā burdan göç yapanlar, oluyor. köyümüzün çoĝu göç yapıyolar, yapālar, yapālar, yapālar. dağıtıyolar. ö yatırın, öñünde ceminiñ, öñünde çocuklar götürüler. çocuklar, orda yer. amin 35 derler. orda āmin dèrle. ğaKtıK, cāmiye gidiyoz. cāmiden çıKTı mı bayramlaşyoz. herkeş, evine geliyo. görmedini tekrā bi da bayramlaşyoz. yemeye toplaşyoz. yemeĝi yiyos, tekrā bi dā dağılıyos. ğavelere gidiyos ğayi. tamam toplanıyoS. dedim ğay canım, o zuman. dışarda, dışarda, dışarda. āmin dediminen, orda bayramlaşyos. evet, evet. 40

ÖLÜ GÖMME ADETLERİ

hayır adam çoğu ölmeden diriyken yapıyor. kapağınan yaptırıyor gâbirini hazır oluyor. hayır benimki deyil. çoğu hazır yapıyor, çoğu da gâzıyor o defn ediyolar öldükTen ki. hayır, baya sağlam adamlar Kazdırıyo. hazırlık. hazırlık yapıyolar. bekliyiP duruyo. kapağınan örtüyolar ya gine dolar efennim dolar. kerāT zamanı girmesse. he haricinde gömeriz ne olūsa ossun. bi o zaman gömülmez. mezellikde gılıyoz. orda daş var 45 daşa görüz. orda namazını gılarız. du asını yapa ondan ki gömeriz.

ASKERLİK HATIRALARI

ğars kağızmanda yaptım. sivasda yaptım. dörd ay evet. iki sene sürdü evet. yoK, yoK. geçmiş efennim ne yalan soleyim. çok yedim. arkadaşın biri ben tertip, izne gelmiş. izinden döndükTen ki. ondan ödüc para alıyō gelikene. ödüc almış gay ne gādā aldı bilmiyom. izinden döndükTen ki para getirmemiş. parayı çaldırdım diye. bütün 50 ranzada aynı sırada yaTdımız arkadaşlar hepimiz. çapa çapaya zopa yediK. ellemize bōle. sabaha gādā iştīmā. bi hafta filan ōleydik. bi bakıyolā hiş parası gelmemiş deftere bakıyola para hiş gelmemiş hayaTTa. ordan gurtulduk gay zopadan biz. parası yoğumuş adamın aleviydi yāni af buyuruğ yāni. kendisi yalan sōlemiş bize zopa yedirdi. yāni yāni, bölük çavuşu da yedi alay. bölük çavışı da yedi bizinen barabar. 55 bi de hemşeriydi yāni, bölük gūmandanınığ. gonyalıydı. çok yediK canım. acamı birliğinde bilassa çok yediK. dersleri bilmezdiK. yediK zopayı. yoK efennim, yoK efennim.

ADETLER GELENEKLER

evet efennim esgiden biz odalara da guymazlardı çocuğan bizi. şu gibi bastonu bi vurudu büyüklē bize. biz de çıkā gāçādık. he evet. odadan kaçmadan de amnı 60 hizmet ededim. misafir ossun, büyüklerim ossun çay, gāve bişiriveridim odada. hōrmet yapardım yāni. onnar da beni sever sayālardı. şindi ī efennim. şindi ī neden

bilyon mu? cenābı allāmıza şükür. allah her şeyi bol vermiş. yok demeyceK bi şey yok. paramız da bol allaha şükür. yeycemiz de bol allah ğani ğani vermiş cenābı allah bize. evet. her şekden memnunuz allaha şükür. o ğadağolcek ğari nèydelim. geşliK. 65 olceK_o ğadālīk. onna da oturur. biz gibi oldu mu da. geçer yāni zamannā biz de belki ôyneydik.

HAYVANCILIK

var efennim. küçük baş da vā büyük baş da vā. ğoyun da vā sıır da vā. satılıyō ğurbana izmire götürüle, satālā orlarda. afiyona götürüler. gidiyor_efennim satıyolar.

GÖÇ

var denizliye var. izmirde de var. iki yüz üç yüz hane var izmirde şindi. idāre 70 olamayoz bakıyolar. evet benim iki ölüm var başğa yok çocu_m. ikisini de ben izmire aTTım. şimdi ora yerleşdiler. evleri, damları, arabaları, hepsi var allāma şükür. yāni işleri çok ī izmire gidenlerin yāni. burda ossunnā ğavğa, döüş her gün karakolluK_olulādı. şindi benim_olum_ikisi de kapıcı biri devamlı arabası var. naKliyecilik yapā antalya, anğara, istanbol, iş nere şıKTı meselā oralardan götürü 75 getiri arabasıyan büyük māza adına bornovada. ikisinin de beşer ğat evleri var.

NÜFUS VE YERLEŞİM

burda indi iki yūs hāne anca çıkar. nüfuz_işde üç yüz dörT yüz_anca çıkar. var. kadirolu evet. allah devletimizden allah razı ossun. devletimiz yaptırivedi. allah razı ossun. devletimiz. allah devlete çok versin evet, evet, evet yeni yapıldı efennim. iki_ay oldu mu, olmadı iki ay_efennim. memnunuz efennim. neden allah hepsini vermiş yāni 80 niye memnun olmayalım. para bol yiyeceK_işcèK bol da devlet ne yapivesin yav. çalışana para çok. çalışmazsan yok.

OT ÇEŞİTLERİ

bize de her türlü ot var. nane var temizlik var, var güneyiK de var. otlā vā ğuşotu var. salvarotu var. onnası fila ğazıyola ya hayvannarıñ yedikleri bu çayırları biçeriz, şurlar. ğışın yedirizonnara balya yaparız yekot sadece dilfil, ğaraçayır. onnar vardır. 85 yonca, fiğonnar bi da ayrı ğayışde

HALICILIK, GEÇİM

varıdı şindi yok. milletizmire göçèTTi. şindi kimse ğalmadı. evet. burdan kōperatif götürdü. evet. doqurlardı çocuklar. memnunuz yakınallā şükür köyümüz. dolmuş devamlı gidiP geliyo şindi. pateteze gidiyo dolmuşlā ırğat getiriyō onunıçün bulunuyor. bi millonıevet. yokıfennimıen çok badılcanı evet hepsi var. patetez, 90 patılcan, biber, fasulle burda yāni çıKmadıK zebze hepsi yokTur. zebze hepsi yetişir burda evet şuūda iniyoz. esgiden gideledi. siz bizim burda olur sebze. sandıKlıya, sinanpaşaya afyona şuūda götürüledi esgiden. yoKmuş başğa yoKmuş yoğudu. mesela ağzığarada ğasıpıovasında su yokTu. bütün zebzeyi burdan götürüdü.

ADI SOYADI	Süleyman TURUNÇ
YAŞ	47
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Arızlı Köyü

Metin Numarası: I.16

ADETLER GELENEKLER

süleyman turu'nc, arızlı muhtarı. Kırk yedi. ilkoğul. ramazan bayramında tabi, şey árfe günde mezarlığa gidilir. geleneK, oğunur düva edilir. olur tabi bāzen, hër zaman_olmaz da. ārife günneri evet. loğum_evet dağıtılır yāni, tatlı yapılır, yāni. tatlı yapılır yāni. baklavadır, bilmem bi şeyler, bunnar yapılır yāni. bişi evet. ondan yaparlar. evet dağıtıyolar_evet. bayram sabahı işde namaza gidiyoS. ondan sōña bayram namazına 5 gidiyoz. hayır yoğ_öle yoğ. tabi cāmiye gelen cemātle yapıyō, evlere de gidiliyō yāni. ğına gēcesinde dabi oynaşiyolā, ğalğışiyolā. bōle yāni bi. evet bayannar_ayrı, erkeKler_ayrı. düğün_ādetlerimiz? valla bizim_ādetlerimizde hiş_öle bi esgi ādeT yoğ. ölenden sōra. he namazdan sōra gelin_alınır yāni, damat gēydirilir. evet şindi yoğ şindi arabaynan_atlar biTTi yāni. va. valla türkünüğ_ismini bilmiyon da söyliyolā. çorba 10 başda gelen. hangini yaparsa, adamıñ canı isterse yāni. o da iv sā_ıbine ğalmış bi şē. meselā mercimeK_olur, şēriye olur. bilmem pirinç. ardından pilav, et, çomposta, tatlı ayrı. yoğ_olmaz. siz de olur, bizimkinde yoğ. o tarafıñ_ādeti öyle. esgiden varıdı şimdi yoğ yā. esgiden varıdı.

HARMAN İŞLERİ VE ALETLERİ

esgiden_işde tırpannan biçilirdi. ovaya enilirdi. ğağnılarnan çekilirdi yāni, 15 hayvannarna çekilirdi, getiridik harmān yerine sererdik, düvennerinen sürülürdü. sōra işde yı_ılırdı. rüzğar çıktı mı savrülürdü. tinas dēnir. evet. ıramas_o getirdimiz sap yāni, ıramas. övendere dēriz, kırbaş. şindi mi? esgiden düven düven varıdı . meselā dirgen, andanat dēriz. beldanaT dēriz. ağnat. evet biz beldānaT dēriz. yāni beldānaT. çekki

dèriz. atđı, atđı, atđı, saman_ atđısı, yaba, savürmaK_ için, harmanı savurmaK_ için. **20**
şimdi rahatlaşdı. patozunan_ oluyō. ovada oluyō. yāni harmana hiş gelmeyō. yoK.

MUHTAR OLARAK NE GİBİ HİZMETLERDE BULUNDUNUZ?

üç yıl. var, şindi su èndirdiK biz meselā dādan. işme suyu, işme suyu gine vardı da, bi
biz de_ işdirdiK yāni. büyülTTük yāni boruları. evet var, sulama sıkıntısı var. oluyō da
kōperatif ğurmayışın_ olmōyō bizim yāni, onu da ğuramōyoz.

GEÇİM KAYNAKLARI

ğoyun, küçük baş_ işde. tabi, evet tabi tabi. keçi yoK. esgiden varıdı da şindi yoK **25**
yāni. ahırlarımız var, işde ahırlarımız var. orda saklıyoz. oda şeklinde olan da var, bōle
bōyüK besānesi olan da var meselā. ya şindi on beş_ olan da oluyō, elli olan da,
yüz_ olan da bōle oluyō yāni. şindi herkeş_ evine götürü yāni, ôle bi odamız
filan_ olmadı_ için gelen misāfiri eve götürüz yāni. ekseriyet tabi, tabi. hindi
yemeK_ oluyō tabi haliyle köv yerinde. ğaliceKse ğalıyō evde. **30**

KIŞ HAZIRLIğI

odalarımız yoK_ evet. odalar_ olsaydı, odalar_ olsaydı misāfir_ ahırlarıdı. ğışa girerken
şindi ekseriyet yuFKa yaparlar bizim hazırlıK. tāranası, bilmem_ işde ekşisi mekşisi
bunnarı yaparlar. salça yāni ekşi dedi_ im. tabi onnar hāliyle oluyō. Fişne reçeli, kayısı
reçeli bunnarı yaparlar. yāni. kōnserve tarzında o da oluyō tabi, fasülye oluyō, onnan
sōña biber kōnervesi tabi. ğışlıK_ yiceK bunnarı yapıyōlar. hem ğurutuluyō. **35** ğurutma
da ğonervesi de oluyō yāni. fasülye, bamya olmuyō. bamya yoK. hayır olmuyō. var
tabi. birāz kesintiye ūruyō tabi esgisi, esgisi ğadar de_ il yāni. birāz kesinti oluyō.
yavaşlama oluyō tabi, oluyō da. ayrılma var tabi. esgisi de_ yil. esgiden meselā bi gelin
alardı adam_ üş gelin bir_ evde dururdu. şimdi yoK, şimdi yoK. çō_ unlūnda,
çō_ unlūnda. çō_ unlū_ u teK. bizde de ôle yā, yüzde doksanı. evet_ anlıyorum.
olabilir_ için_ için tabi onu bilemiyoruz yāni. **40**

ANILARINIZ

şöförlük yapıyordum ben meselâ var tabi. ğamyon şöförlü patates sardım şuTdān gidiyordum ben meselâ. sarı ğavaĶ dèrizorda benuyumuşum. Ķaza yaptım yāni. dazķırı. orda Ķaza yaptım yāni nasī yaptımı da bilmiyorum tabi. tabi. daha, daha, daha āsgiden var meselâ dinarda bi ğaza yaptım. ölü filan varıdı yāni, tatarlınıñaltında. evet. asgerlikle yoĶöle başımızdan geçen bi şey yoĶ. bi şey diİL. 45

ADI SOYADI	Nurettin ŞEN
YAŞ	50
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Kulak Köyü

Metin Numarası: I.17

SİZİ TANIYABİLİR MİYİZ?

benim adım nurettin şen. çiğciyin. onnan sōña gulağ köyündenim. ilkokul mezunuyum. kırk dokuz elli yaşlarında varım baya.

KÖYÜN İSMİ

köyün ismi hiş bi örneğ köy diye çevrildi fağat çok temiz bi tanınmış köy oldu için, köyün ismi çok yüksek depede oldu için gulağ köyü demişle. hı çok yüksek olduğ için gulağ köyü diye demişle. daha daha yōğarı sı yoğ. hayır gulağ 5 yōğarda oldu için. eğ yüksek bura sayılır yāni. evet.

ETNİK YAPI

şindi türkmen var. onnan sōña yörük de var. başga başga yoğ yani, yörükler sülālesi vādır. türkmen sülālesi var. yāngınnağ sülāsi dēriz. eseler sülālesi, çok sülāle. sülāle yani her şeyden var yani. buyrun.

KÖY TANITIMI

balçihisardan var gelme. uzunbuğardan var, ğınığdan var diyolar. şindi şey türkmen 10 uzunbuğardan gelme. uzunpınardan gelme. balçihisardan gelme var. yörük var mezelā şeyden gelme ğınığtan gelme. Kınığ şeyde yā çiçektepeniğ işeyinde geçince. türkmen ovasında. Kınığ tarafda olur. bizim köyümüzün doğusu şey tam ğiblesinde.

KIZ İSTEME

ya walla ôle bi belli olur alıcak vericeK işeyi olur. ğızıstenir, bilmiyom,iki üç gün gidilir. onnan sōḡa bi altı ay bi sene durulur. nişan dakıldıKTan sōḡa düşün,olur **15** ne bileyim. iki üç gün gidēsin. ilk dewa bi, ilk şeyde ğadınna gider, onna erkeklē gider. üçüncü gün. şimdi zati bizim köyümüzde ğız yoK. bizim köyde şimdi ğızıstemeye gideyin dēsen ğız yoK, olan yoK hiç,ôle sayılır. bizim köyümüzün yani dāılmaKüzere, dāıldı sayılır. yüzelli hāne vā bizim,istanbòlda. istanbòlda tam yüzelli var. aydında var. mülada var. ne bileyim. eKseri istanbùlda. izmirde vār. eḡ **20** şeyi istanbòlda. yüs kişi vardır heralde. hāne olalaK da atmış yeTmiş kişi. ikişer kişi. üç kişi olan çoK,az. ğapandī. ya on, on beş seneye ğadar hemen de zıfıra èner yani. on beş seneye anca.

ÇEYİZ

nişanda normal yüzük, älbise, bizim bôle āırlıKlı bi şey,olmaS. āırlıKlı şey,olmaS yani āırlıKlı şey,olmaS. yalnız düşünde ältın gücünün yeTdince herkeS. yā şimdi **25** önceki şeyler, önceki şeylerde ğumaşlar vardı. änteri, ğumâş, uç,etek, ne bilen tırşē şu bu, şimdi o şeylē ğaKtı. vār, çeki de varıdı. ğırmızı çekiler de varıdı. faKat şindi o şeyler ğaKtı. adam zāti dışarda düşün,oluyō köyümüzde düşün senede bi sefer,olmuyō bile. dıřāda. adam gidiyo gelinli, kirālıyyō. ben meselā elli yaşındayım heş burda düşün,medik. **30**

MİSAFİR AĞIRLAMA ADETLERİ

köy,odası da aynı. eūlerden yemekler gelir. her,eūden meselā eseler sülālesiniḡayrı odası vārdir. o odaya varısaḡ, o sülāle yeme, i getirī akşam,üstü, veyāvıT sülālesi. bura dersāne, yani burda kändimiz de bişirī yèriz, odalarda evlerden de getiriyiz. bir kaş gün ğalmaK,isterseḡiz kändiniz de bişiri yersiniz. bişirisiniz yani. istediḡiz gibi ama bi şey,oldū muydu. bōünlük yarınniK misafire getiriz yani odalardan. **35**

DÜĞÜN YEMEKERİ

d̄ūn yeme_i olalaḲ, pilav, āTli yemeklerden, bamyā ne bileyin fasılla nō_uT diyen gibi, normal yemeK yapàrız_öle. davul_olmaz hēç.

ADI SOYADI	Dudu KARAKÖSE
YAŞ	76
ÖĞRENİM DURUMU	Okur yazar deyil
DERLEME YERİ	Karlık Köyü

Metin Numarası: I.18

KIZ İSTEME, NİŞAN, DÜĞÜN

düüne mi? äsgiden ğızla söz seneT, düñür vardinen ğızolanı, olan ğızı gôrmezdi. ha, ğaynatadan da ğaçılırdı, ğayından da ğaçılırdı äsgiden. e şindi söz biTTinen, düñür vâmadan bitē. bu ğadâ. o zaman bi söz kesilirdi. söz kesildiKden kerı bi başına yâzma örtüverilēdi, bi dene yâzma, içine cemberden. onunna dur da dūr, dur da dūr. gönlü gönlü işeyolceK da, eline alcaK da parayı pulu. bi de şerbeT dèrdiK, şerbeTüçilirdi. **5** kövlüyü topladıK, kövlüyü ağırladıK. işde şerbeTüçilirdi. böreĝimiş, çöreĝimiş. şindi o şerbeTler filân ğaKTı. şindi hemen söz biTTinen gelinölüğan. şindi de daha ağır, şindiki daha ağır, şindiki daha ağır. e bizim tefinen gelinölüdu. bizim köyümüze davıl girmezdi. dede ğayılmazdī. soñura şindi dedeyi de diñleyen yoK, nineyi de diñleyen yoK ğarı. älinde bi tef bi de kemâne işde dıngıdı dıngıdı işde bununan **10** ğälinalıdıK. soñura soñura şindi ğarı davılı da geliyo, dümbeĝi de geliyō. esgidenoyamazdı ğarılâ. esgidenerkeK ğarıyı, ğarı erkeĝi gôrmezdin. şindi birliK, şindi birliK. her yer birliK hindi, her yer birlik. şindi birliK yâni. esgiden ğarı erkeĝi gôrmezdi. erkeK ğarıyı gôrmezdi. baKmaya gelenne başını örtünürüdü. erkeKle şöne şöne bi gözüyner gelir, ğarılara baKadı. onu da haKlı sen gösterişöluna ben **15** gösteririm ğızımı bōne baKadı. olannarı goymazladı. şindī söz biTTinen dèr tām. ben seniñävde sen benimävde. biTTi ğarı öle deyil. eveli mi? şindi ğaryola filan yoĝudu eveli, bi hasır varıdı. bi dene de kilim iki dene de minder, yoK başĝa bi şeylē bi de döşşeK. çevre, göyneK, çârşaf, yâzma onu yaza esas şindi de. işlemlē giTTi ğarı. olurdu o dürüye baKma. esgide mārıma ğeyediK. bürde ğeyediK. şindi bürde yoK. **20** tirşe de vâ ya. tirşe âl vâ. tirşe de vardı, âl da vardı. alı üstüne önünde tabaK getirirdiK bōne. tabaı edediKemme baK biz yazma sallamazdıK. şindi yoK, biTTi, hindi biTTi ğarı. şindi de gelinne kōföre gidiyō kōföre. şindi de kōföre gidiyolâ. öle deyil mi?

HATIRALAR

nēdeyim_ a yārım. ya, herife gıcaya vādım o da herifin de aklı ğayb_ oldu. ğayınna öldü. ğayınna aldı_ , herif de aqlını ğayb_ etti. baqrıkóyünden yirmi sene sonra köye yazı **25** geldi. esgi herifin yā. esgi herifin. ben buraya ikinciye geldim. yā yārım neler görüyō insan, başına gelmedik ğalmayō. valla ekleyecek, aqlım_ ermeyō ğayri. yo_ sağol. eyi Şükür bağalım. bi evimizi yapabilesek_ eyi. hadi sağol.

ADI SOYADI	Hasan KAPLAN
YAŞ	65
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Akyuva Köyü

Metin Numarası: II.1

SİZİ TANIYABİLİR MİYİZ?

hasan kaplan kadayıro bilir kişi atmış beş. akyuva köyündenim. akyuva ismi, biş doğuz yüsatmışüşde, köylerin isimleri değışinde ben asgerdeydim. burdan akyuva köyü deyelektan mektup yazarsın. esgiden burnu köyüdü. akyuva ismi altmışüşte de işti. her köylerin isimleri de işti bizimki de akyuva ismini goymuşlaf.

KÖYÜN ESKİ ADI NEYDİ?

burnu köyüdü esgiden. burnü bilmiyorum nerden atalarımızdan öyle duyardıK, 5 aynen devam eder gelir. esgi, çok esgi köy. şu uTuş çok esgi köyünden. bilmem.

KÖYÜN ETNİK YAPISI

hayır. aslı türk bu köyün. orta asyadan gelme. he, esgiden. aslā, aslā, aslā. konya ğaramandan bi sülāle. ondan sōra burdan aşşāı yoğarı otuz haneden bu yanna üremiş gelmiş. tek koldan, konya ğaraman dedim ya bir de. yoğ aslā. hiç ne yörüklük ne bir ırğ aslā yoğtur. bir dil, bir din, bir mezhep aynı hepimizde, hepimizin taşdı, aslā 10 de işiKli yoğtur.

KÖYÜN GELENEK VE GÖRENEKLERİNDEN BAHSEDER MİSİNİZ

köyümüz, gelenek, görenemiz, işçilikle geçiniriz hepimiz. sabāleyin ğalğtı mı ğadınlarımız, ırğatlğa gider, dolmuşlarla dört, beş, altı dolmuş, sandıklıya ğadar gideriz biz. orlarda çalışır, işçilikle, öle bi fazla gelir ğaynāmız yoğ. olan ğoğşu, malı olan,

goyunu olan yüz, seksen, elli bu şekildedir. öle yüz, elli iki yüz goyunu olan yoK 15 büyüK baş hayvanı olan, hadi on, on, iki fazla yoKtur. hepsinde dèyildir bu, herkesTe dèil. arazisi olan, sūlaK, arazi yetmiş, atmış deġar, iki üş ġoņşuda ancadır. bunun hāricinde, e gördünüz gibi parça parça bir, evleK veya bir, evle, i dörde bölereK. ben demin izāhāt, eTdim ya. kadostironu, işeysinde olmaK münāsebetile hepsini de adım, adım biliyorun, şu anda hepsini de sayabilirim. vatandaşların yāni idāre 20 durumu, hemen de yüzde yirmi kişinin ancadır, sekseni çalışmaKla, ġalender, düşüK. yüzde yirmisi kendini idāre edebiliyor yani, ġaldırdi mahsülü satabiliyor, bunun haricinde öbürleri işde yani, taşdan ekmēni çıkararak bi yapıdayız hepimiz de. nēre. arazi var, ġır bayır, işTe. burdan sandıKlıyı dutar. Karacōrenne hūduduz, şu, uTla hūduduz, amma ġıraç. olan yēre, bu yirmi ġişi būdey, arpa, haşhaş, ekiyoduK, oņu 25 birāz ġısıġladılā. fasulle de üş dörT ġoņşu ekebiliyor, göletimiz var, bu sene birāz suyu ġöyüverdiK birāz mahsülümüz şükür cenābi allāha, allāh ġoņşunun yüzünü güldürdü. geri yannı da malcılıKla, elli goyunun yirmi beş ġuzusu olūsa onu satıyō. he hayatTa ġalmaya çalışıyo. emekliKli, e gelince bākur, sigōrta emeklisi, sigōrta ön beşe çıkmāz. işde yirmi veya on sekiz fēlan da, bā-ķurlu çıkar. 30

KÖYÜN HANE VE NÜFUSU NE KADARDIR?

üç yüz, otuz üç yüz ġırK, işde o aralarda hānesi, emin, ol tam olalaK bi, ōle bi şey. geçim yoK, yoK, yoK, ōle bi şey yoK. bir, ara tarih geldi halıcı bir kaç ġomşu ġız çocuklarını gönderdik. ben de gönderdim. e şimdi ise ġız çocukları tabi devamlı ġadim durcaK dèyil bir sınıra göre duruyō ondan sōņa ġız çoco, u evlendirdi mi ġTTi.

KIZ İSTEME ADETLERİ NASILDIR?

ġız, isteme ādeti, varıyosun allā, ın, emrinen istiyosun, veriyor, dū, ün yapıyōsuņ. 35 nīşandır, bi şey hemen bir, anda. bizimki bir, anda olur. daş çatlasa üş, ay geçer, fazla geşmez. görür, görürler. usülü şindi de, işdi görürler. bizim günümüzde ġız ġaçıyōdu ġayınından, damatdan, ġayınpedirinden ġaçıyodu, āvlenesi, e ġadar. amma şindi öle deyil şindi. aynı gün veya ondan, evvel birbirile anlaşıyō, sözünü kesiyolar, iki ġomşu

gidiyō. düñünü yapıyor, tāmam ondan soña başlıyo ekmek,aramaya bi yolda, **40** hele babası ayırısı evi de yoḲ yazık. gölay dēil, taşar memleket. taşdan,ekmēni çıkararı bir şey burası. çeyiz bahalı bahalı bi de çeyiz bahalı. şindi biz de bu bahçeleden bi tane bahçe vēceKsin, etravı vişneliK. bi tane iki ğatlı bina vēceksin baḲo gibi, yoḲsa bulcān, yoḲsa ğız da yoḲ. tabi ya. şindi olan ğoñşunuñ vardır. olmayan idāri yöne gidilibiliyor. altın, bileziK,onnar,olcāḲ. kimisi sekiz TaḲıyō, kimisi **45** böyüK,altından, kimisi beş, kimisi üş dörT bilezik. yoḲ,āĝırlıḲ yoḲ, yoḲ,asla ôle bi şey olmaz. esgiden de yoḲTu. düñünde aklıña geldiñ yemeK burda bulunur. her şey bulunur. çorbasından duT da mübāreK börē,ine ğadar her şey bulunur, baklavasına ğadar. baklavadır. onnar hepsi bulunur,işde. ôleden sōñadır. yemeK yēnir, namazdan çıkınca, yemek yendiKTen sōra gelin olan,evi gider, ğız,evinin ğapısınā, örda **50** ğuran,okur, amin fātiha. gelin,alır, alır gelir.

RAMAZAN,AYINDA BİR GÜNÜNÜZ NASIL GEÇİYOR?

ramazan,ayında sā,ura ğalkarız, allāh ne vērdise, acı sovan ğuru yavan yēriz, niyet,eder, gidebilen arḲadaş camiye gider. sabāleyin, sabāleyin, sabā namazına, gidemeyen,arḲadaş evinde eda eder. ordan ğalkarız buraya geliriz. burdā vākidi bekleriz, ôlen vaḲTini. işi olan,işine gidē, işi olmayan basduna yaslanaraḲ burdan **55** cāmiye varī, cāmiden evine gelir. bilen ğuran,okur ğamet,işē getirir hatim. hatim,işini bilen, ğuran,okumaya gider, sohbeT,eder. ğılmadan, ğılmadan. ifdārı açarız, onnan sōra durarız. kimi ğarnını doyurū, ôle ğılar. kimisi de sāde örucunu açar, ifdārı yapar ondan sōña arfe günde de aynı tātli yapılır. bişi yaparız biz, bişi dēriz. he, he, her yeri bi mübareK bi ḲoḲu olur, her taraf bir sabāh namazından soña ğabirlere gideriz, **60** atalarımıza okuruz, yedi neslimize. he, ondan sōra nāsı olsa biz de varcaz,oraya, orayı hatırlamadıñ mı aslı bu dünyada, hiçbir şey yapamazsın. evelā ölümü, ğabiri hatırlıyacaksın. akiretiñ de ğapısı ğabristandır, akiretiñ ğapısı ğabristandır. ikindin de ğēne gideriz, ğēne okuruz. bugün başğa yērdeki olan ğomşularımız, vatandaşlarımız gelir, yayla da malınıñ başında ovada arazisiniñ başında olanlar ikindin muḥaḲḲaḲ **65** birleşir, toplanır, okur, her ğabirine sōra ğabriñ dışarısına çıḲdī mıydı örda yeTmiş yedi nesilimiz seniñ benim yoḲ endesi bendesi kesilen bir vatandaşa da dahī teKrar

duġa èder, ġabriġ dışında òndan sòra ayrılırız ġabristandan akŝamġezanında da ifdàrimızı açarız. bayram ġün birázġazaldı şimdi esġidenġodalarımıza toplanırdıġ misafirġodalarımız vâ. her sülâleniġ birġodası olur. odaya yèmeġlerimizi getiririz, **70** allâ ne verdise. üç dörtġoymaġġolur. yemēġi yèriz. ġözelce bayramnaşırız böyüġlerimizinġellerini öperiz. bayram namazında çıkıŝda da bayramlaşırız, oda da. he. bayram namazında bütüm bayramnaşırız. buraya toplanır bône âlġa içerisine alır. càmiden çıkan bôyüġü ġüççü birbiriyle bayramlaŝalaġ, yüzde bi kişi iki kişi çıkar, onuġiçinde bi ŝeyġolan. o ġada çöp, o ġada üzümüġ dâhi çöpü olur. onu da hoş **75** görürüz. geri yanımız dõru daġılırġodalara. yemeġleri hazırlarız küçü böyüġü. çocuklar ġözelce ġeydirilir. bayram ŝekerlerini cebine ġatasıġ, odaya oturuŝuġ ġüzèlce. odanın böyüġü varısa böyüġünġelini öpesiġ. oda da böyüġlerinġeli öpülür. küçüklè bayramnaşır. onnâra şeker para, parası olmayan şeker verir. ŝekeri olmayan ŝekeri de olamayan varısa tatlı dil ġüler yüzle savġùederiz. bu şekilde mubareġ bayramımızı **80** ġutlarız. köy odası yaŝeyõ. şindî burası esġiden dedim. sandıġlıdan, sinanpaŝadan, tahtacı, tahta getirir. tahtacı dèyince şeye ġiTme aleviye deġil. tahta getirirler satmaġiçin. sekizġon tane merkebi, beŝġaltı kişi vatandaş ġarda ġıŝda yıġılırsa TuTup sarmaġiçin o merkeblere. yol yoġTu. bunnar ġeldî zaman satmaya ġötürüdü. giderken iki ġün ġalıdı burda, gelirken ġapalı oldü enġaz yirmi yirmi beş ġün. çayı, ŝekeri, **85** sobası, odunu, yataġı, yemeġi buraya ayıtġolü. o oda sahibine aittir. çorbası. şimdi yolġulaŝım fazlalandı için, geliniyõ bura, arabasıyla geliyõ. misafir bekleyen ġonŝularımız çoġ bi ġeçe daş çatlasa. fazla ġalamayõ vasıta geliyo. vasıtayla gidiyõ. yolġulaŝım var şimdi ŝükürġallâ. esġiden yoġTu bu.

ESKİ ADETLER

yoġTu. ne uzadıyosuġ. mangala çıkarısıġ sobadaki közü. mangaldan maşayla alcaġ, **90** elini altına TuTcaġ, keçeye dõġmeden getirceġonuġ siġarasını yaġcaġ. siġarasını yaġcaġ. dökülüse eliġe dökülceġ, yere dõkmèceġ, bastonu yèrsiġ walla. çay biŝirceġ, bardaġ, fincannarı yıġâceġ, fincanımın önçe fincanıdı. ġocâ demniġ cezvâ bôle cezvâyı doldur. böyüġ mermer şeklinde ŝekerlè varıdı. ondanġatamadım. oT çayı bôle fazla çay da yoġudu, ġave boludu yalnız. bunnâdan daġıTcâġ, artanġolusa. biz sobanın **95**

kenarında toplanırdıKoraya. bôyle artanolusa bize vèriledin onnar, ôyle olmassa yoK. yıkamaya giTcez. tekraro bulaşından birbirine aKdalalaK birē fincan yapadıK bizonu. o zamanıñ muħabbeTi, o zamanıñ koKusū, o zamanıñ insanlıĝı. yüzde bir ancā ĝaldı. o muħabbeT. fenilerledi, fenilerledi, tıplerledi o zamanıçin, uyuzdan gözünü açamadı devlet, bittin gözünü açamadı. asgerden gelen bitinen gelirdiamma **100** şindiye ôle yoK. bi biseKleT geldı zaman şeytan babırı geldi diyereKTen bizonu görcez dèyip seyidiyoduK, ĝoşadıK. şimdi taKsiye gitmeyoz. baKan dāhi olmoyō. dōru. èpey doldurduñ sen de ĝasedi. tamadamına ras, tamadamına ras. devletimize sıhatafiyet dileyon. hayırlı ramazan diliyorum devletimize. cenābı allā hükümetimize zevāl vermesin. cenābı allāh kimseye dert veriP de dermanaratmasıñ. oniki **105** senedir ben doKtor geziyom. şükür cenābı allāhıma. allāhdan şikayetçi deyilim. yoK. şükrèdiyom. ölüm varışde oniki senedir böbreK hastası. sayın ĝaymaKamımız biliyor bunnar elaştılar. maKineye gidip geliyo, diyalize. allah razi ossun devletimize, cenābı allā evvela devletimize zevāl vemesin. biz nası olsa idāre oluruz. devletimiz ĝüşlü olsun. devlet ĝüşlü olduKça vatandaş ĝüşlenir. amma biz ĝüşlü olsaz ne **110** yapabiliriz, devlet faKırolsa. devletiñ fakıroldūnu da biliyōz biz. devletiñ fakıroldūnu da biliyoz. ĝaz yāĝını, bildimiz ĝaz yāĝını, idāreli ĝandillerde yaKıP da, Karneyle, yāni Kārne ne, şeyle aldımızı biliriz. ekmeK de zamanında. siz de saĝalun. allah razi ossun bi deyil biñ kere diñlediñizıçin. bizi adam yerine ĝoyuP geldiñizıçin allah razi ossun, bi deyil biñ kere. **115**

ADI SOYADI	Mehmet YILMAZ
YAŞ	52
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Anayurt Köyü

Metin Numarası: II.2

AREFE VE BAYRAM

olur, hem sabah hem akşam, ikidinden. bayannar tabi hazırlığı yapacaklar. işde yemeK şeyi odaya götürceK ya yemeği tabi hâlile, temiz hâli götürmesi için elinden gelen çabayı göstereceK. hamır işi sâdece baklava olur. başğa bi şey olmas. onnar olur da şu anda biráz seyredi. evet. bayramnaşmayī erkeKler olaraKdan, odalarımıza, büyüKlerimiz odada oturur. geñşler, üç beş yaşdan, otuz yaşa gada, kırK yaşa gada, 5 büyüKleri odalarda dolandır, gezilir yâni. on gada o da vâ, misafir odası, bayram günü açılır. büyüklere, o hâneniñ büyükleri oraya oturur, iki üç gongşusuynan, onları ziyâreT, ôle namazında câmi dâye geldî zaman tekrar bayramnaşır. ikindinden bayramnaşır, yâni bôlelikle.

ÂDET GELENEK

esgiden tabi birez maddi sîkıntı varıdı, biliyo musuñ? geşlede para olmoyodu. 10 hâliyle atasınıñ ne vèrdinen, onnan geçiniyodu veya idâre edebiliyodu. şindiye patetese oturuyo çocuKlâ yirmi biñ lira alıyō, otuz biñ lira alıyo meselâ. beş on gün giTti zaman kendi şeyini düzebiliyo, imkânını mesela telefonunu alıyo, elbisesini tamamnâyō, ayakKıbası tamamnâyō, bāzı kendisine görē yenilikleri tēmin edebiliyo yâni bi şekilde. günnük yaşamda yoKıaynı. zayıfladı. biz işe şu anda giPta ederiz, biz tabi hâlile. 15 bizim şeyimiz ôle deildi meselâ. odaya oturduñ, gâve fazla bi dene iki dene olurdu, oña da gidilmezdi mecbur odaya gidēceñ, hâne odalarına oturcañ veya evinde de olsa aynı meselâ. ben asgerden geldimde, uzaTTim zaman babam beni azarladı. baKı asgerden geldim, izinni, birez raıatsızım vardı. üç gün seslenmedi, dördüncü

gün, azarladı yâni. bôle bi şeyim var, ama şimdi o şekil yoK. istediğ şekilde. he, **20** tabi, tabi, tabi, tabi, farklı tabi.

KÖY ODALARI

ağrılanır tabi niye ağrılanmasın? meselâ oda var. tarif, edili, oraya gidilir. olmadı mı, zaruri ğalışa eve de götürülebilir. yâni gidemecê bi şey. zârurı ğalışa, anlayabildiysen bilmiyorum bu kelimedden bi şey. eve de götürebilir. o şekilde. o günnük yemeK, ğarına ikram, eder ne varısa. yatırır. ona göre bi işlem. **25**

ÖLÜ GÖMME

ölü gömmeyinde, bunda ğurur duyarım, neden? cenaze oldü zaman köylü toplanır. selâ veriliyösa, nêrden vèriliyo? felân, hemen, oraya. cenazenin ne zaman gömülecêni dinner, o sa, atte, yarım sât, bi sât, önce varır. ölü evinin yanında beKler yâni. tamam cenazemiz ğalkacaK dedi mi, herkes câmı gönülden, cenazeyi ğaldırmaya, şeye ğadar, mezarlığa ğadar, omuzlarında taşır. bunnâ ğurur duyarım. hayır gömülmez. **30** bizim, şeyimize göre geceleyin gömülmê. ikîndin namazından sôrâ gün ğararma şeyine girmeden gömülür. akşam, ezânına yarım sât, bir sât ğaldısa gömülmez, gömülmez. hayır, cenâzenin kendi evinden ğaldırıyoS. namaz, mezarlın yanında musalla daşı vâdir, orda ğılınır.

ASKERLİK

asgerliK, ordu donatım şoför, adayı olaraKdan malatyaya giTdim. malatyada **35** üç buçuğay, acemî eyitimini gördüKden sôrâ ağrıya, ordu donatım taburuna giTTim yâni. orda asgerliğimi bitirdim. hatırası o yannı soğuK. on beş dağğa nöbeT tuTdümüz bi hâtırâ vardır. ağrı. hâtırâsı budur yâni onun soğuK. burası normaldir. orda ğışlıK, elbiseyenen. yaz ğış, aynı elbiseyi giyer, o görevini tamamırsın. bu yanda bakırsın yazlı yazlıK verilê, ğışlı ğışlıK verilê. araba benim, üzerimde dört tane **40** araba varıdı. ben, arabaynan giTmedim. revo, ğayzer. orda sâdece arabaların bakımı için

araba veriler saña. normal bakım, ikinci gademede orda normal şeyleri düzeltiyodu. yani. bakıyodu. arabaların ufağ firen ayarı, elaktiriKağsamı onnarı. hayır. ö şindi kullanan için biraz zor olabilir. şimdi gidiyorum benzini biter, araba tabi esgidir bozulabilir. üstün bi rütbeliler hâliyle. neden bağmadıñ veya tamiratını ilk öñceden 45 belirtmediñ diyerekten onnara bi iğazda bulunurlâ yani bôle bi şey. yoğtu, o zaman yoğudu. ben yeTmiş altı yèdiniñ son ayında ordan geldim yoğudu. peğâğa, terór yoğudu. iyi meselâ bi yol şeyi varıdı, başğa bi şey yoğudu. terór felân yoğudu o zaman. hâ o zaman ilk şey anarşi, büyük şerirlerde bu izmir, istanbol, anğara orlar daydı. o yanda ôle terór sonadan oldu. anarşi biTTi terór başladı, ôle yani. 50

GEÇİM KAYNAKLARI

çifcilik. bizim köyün geçimi çifcilik. bğday, arpâ, nohut, şeker pancarî, patates. he, haşhaş. iki senedir, üç senedir de, hayvan pacarı ve sılaş. hayvan pancarî, sılaş. mısır, he, he. bunnar bôle. şu anda, gelirli olan para ederse, patetisden birez yüklü miktarda şeyimiz oluyō. gelirimizi sâlacağ yani ama para etmesse o da zor. masrâflî yani. masrafı mazot, gübre. gelen tohumu da gübre. emeği aramâyoz biz, emeği biz 55 kendimiz. o emeği saymayız, zâten hesaba gâtmayız. ôle yani. meslêmiz oldu için emeği hiş heseba gâtmayız. bize patetesiñ tohumu yükseğ geliyō, mazotumuz pâlî, bi de gübremiz. başğa bi şeyini aramayoz. yoğ denecek gâdar , yoğ denecek gâdar, yoğ denecek gâdar.

ULAŞIM

gürültü beğ şeyim yoğ benim de. meselâ normal yağındâ sâdece sür'atli 60 gitmelerinden. bazân hayır. o büyük arabaları terciğ etmedim de. ufağ arabaları veya normal bğ şey arabaları, çok sğratli giTTinden bunnaf tedirgin oluyoruz. ama büyük arabaları giTTi mi seviniyoruz. neden? istediñ zaman gitme imkanığ oldu zaman gidebiliyosuñ. izmire giT, anğaraya giT, istanbula git. belifli bi sât vâ. çıkıyosuñ yola. habar veriyosuñ. ben şurdayım, burdan alabilir misiniñ, diyerekten. onnar da 65 şey varısa alıyō. bazen ğarışığ oluyō, diyo ki şu ùda giT arğadaş ordan bindireyim

seni diyō ôle olūyo. avantacı î. 1 iki, haftada iki üş gün, ankaraya ıspartadan dōru geliyō gidiyoS. hē, istanbōla hēr gēce bi tane iki tane araba gidiyo. o da ôle yani. avantacı bū.

OT ÇEŞİTLERİ

şimdî, insan, olunuş bizim yedimiz günēk vardır dosdum. bi de normal baharın, ilk çıkışında bici bici dērlē. normal ğaba bi oTTur, ikinciýi arkağaş sōledi, yemliK. o 70 da tārлада. vardır da fazla olmaz şu köyde ıssırgana belki üş gibi beş ğişi. hē meselā ben kendim, egede de gezdim, için, onu çoK, î bilirim. yāni üş ğişi anca yāni. hayvanısa meselā hayvan şeyiyse birāz zor. şurda bi köy çayı var. diken, oldu yāni çim ğayb, oldu sayılır. ondan da mārumuz. daĝın, arazi de az. üş dōrT sürü bi ğoyun var. onnādan bāzı ra, atsız, oluyoz da, yine idāre èdecēz tabi hālile. 75

MALCILIK

malcılıK, yüzde yirmi, işde üş dōrt sürü şōle ğabul, et. beş yüS tane ğoyun var. iki yüz, üç yüz tane de sı, ır. ineK hāriÇ yalnız baK, ineK de vādır. belki yüz yüz, elli dene de ineK vādır.

NÜFUS

köyün nüfus, hāne yüz yirmi beş, yüz, otuS. bāzı şeylerde meselā. beKçi şeylerinde ossun, imam şeyinde ossun, haKında ossun şu cāminiñ, imamını haKınan duduyoruz 80 da bi liste çıkıyō. yüz, on, yüz yirmi, yüz, otuS kişi hadi on dā ğat dēsen yüz otuz beş kişi felān bi hāne şeyi var. yēdi yüz veya yēdi yüz elli bi nüfusu var.

OKUL VE SAĞLIK OCAĞI

oKul biñ dokuz yüz, atmış dōrT senesinde yapıldı bi oKul. iki derslikli. seKsen bir, seKsen, ikilerde veya seKsenlerde bi dā yapıldı iki dersliKli. birinin üsdünü aşTı tēmisliyolar. yeñi yapılacaK, yāni bundan şikāyeTçiyiz, neden? oKul, açıldı, onuñ 85

tāmiratı başladı. üzülünceK bi dāva yāni. oKul açıldında, oKul tāmiratı olur mu? oKuluñ üçay bi şeyi vardı meselā, tādili vardı. o tādilde yapılıydı ĩ olmaz mıydı? bŭ, başğa bilmiyorum. birinci ğademesi kendi oKullarımızda oKuyō. beşinci sınıfa ğadar. ikincileri atlīsara gidiyō. Őuŭda da giden vararada. yüzde bir, iki, üç, beş. hāyır taşımalı gidiP geliyō. sālġocā var, doKtoru yoK. hēr gelen diyō, milletvekġli ossun Őeyossun. **90** hemen gönderecēz bi dene ebe var, allā razı ossun. onnanġidāre ediyoruz. o Őindġ ŐuŭT civārında dōrT dāne sālġocā yapıldı. sene olaraKdan bilemēcemama birinci olaraKdan budurama ilgilenilmesi lāzım bi zaman beş dene, altı dene personel varıdı. Şimdi bi tānesini zor vēriyolar. yāni bōle ama ġene de Şu anda var seviniyoS yāni. bu, bu. valla benim dēycem bu ğadar siz soruyosuñuz normal bi cevaP vēriyorum. bu ğadar **95** yāni. bi Şey diġil, saġol.

ADI SOYADI	İbrahim KAYMAK
YAŞ	65
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Atlıhisar Kasabası

Metin Numarası: II.3

SİZİ VE KASABANIZI TANIYABİLİR MİYİZ?

atlıhisar kasabasından yusufoğlu İbrahim kaymaK çiftçilik yapıyorum. şu anda hâli hazırda devâm ediyöz yani. yaşatmışbeş. bu tarihçesini, bu konuda. şurda göçören diye bir mâvki var. âsgiden orda yerleşim varmış ordan buraya, köyren mâvkisi var. orda bi kuruluş varmış ordan buraya inmişler. (...) bâzı birkaç hâne yanı bura toplaşmışla kazık köyü vâf yâyla ordan buraya gelmişle yanı ora dağılmış kazık 5 köyü şimdi gine ora yâylağ olaraK gine orda da varlâ yani birez, sürü saıpleri, orlâda göyun işli işlâyölâ yapıyölâ yani çiftçilik de yapıyölâ yaylada hem göyun da vâf sürü saıpleri(...) var var var. ya bu şimdi daha evêlisi ora köy tuzel kişiline tâpuları yoKdu, lelattâyın yani evlê yapıyödu. şimdi mâliyeden İmar pılanına girildi. satın aldılâ yèni yèni iyi evlê başladılâ yani burıya da, tâpularını alınca. önce tâpuları yoKdu yani. 10 özelli köy evlêniñ öñünde öTe o yâylanıñ şeyden şuUtdan gelen çay baraca aқыö. yani orası geçen bi fazla bi özelli evlê mi? evlê küçük kendi evinde yâyla evleri. tabi canım. besaneleri var. tabi göyunnarı göyceKleri yerleri var.

GEÇİM KAYNAKLARI

çiftçilik. pancar, patatis, bûday, arpa. afıyan. bunnarı ekelê yâni. noUT, mercimeK. herkeşin şeyetcê gadâ, ihtiyacı gadâ. olur, olur. pazara giden olur. evet, patâtis 15 bol, patâtis satarlar yâni. pancarı zâten kısqılıyolar. Kısqıldıla da. pancar çoKekedik de tonaş kısqılanınca azekiyolâ. gine de fabriKaya veriliyö yâni. çiftçilik dışında ũraşcaK bi mâsleK yoK burda bi besicilik fazla yoK yâni. yoKama herâvde tıraKtörü, şeyi var yâni vatandaşın, çiftçilik yapı için. o tâbi, onnâ var Tabi. kândi

ihtiyacı ğadar var yāni. fazla var, besi var da bir kaç ğonşunuğ var yāni. ôle fazla deyil **20** herkeciğ, ävinde besāne, besi yoĒ yāni. hā bi dene iki dene olur yāni. ôle on, yirmi olan beş, altı kişi olur yāni. yirmi beş, otuz besi yapan beş, altı kişi olu, var yāni. yoĒ, yoĒ. fazla yoĒ dışardan geliyo ustalar yāni.

İNŞAAT MALZEMELERİ

şimdi äsgiden topraKla yapılyodu. şimdi beton, çimento. demir, tūĒla, tabi, tabi canım. onnafla yapılyodu. şimdi ona döndü yāni. o çamır, iři ğalĒTı şimdi yāni. tabi **25** belediye olunca, imar sāhasına girince her şey pılanlı puroJeli yapılmaya başlandı. tabi, tabi, tabi, tabi. ilkôretim, oĒulu var. sālĒocā var. yāni bunnar var şindi. canım tabi belediyeniğ, avantajcı olmaz mı, olur yāni. vatandaşa hizme yapıyo. baĒ soĒaĒlarımız bütün çamırıdı. her taraF döşendi yāni. yani çok ğüzel bi şeyi var yāni, hizmeti var belediyeniğ yāni. tabi bütün alt yatırımlā yapıldı. çöpleri haftada iki sefē oliyō yani. **30** vatandaş rahatlıĒla temizlini döküyō. çöp belediye temizliyō yāni. tabi çalıřıyō kāndi ğücünce çalışıyo yāni.

ADET, GELENEKLER

ôle fazlı bī geleneK görenek yāni. ne gibi yāni? ha tābi bi ğonşu allā razası için varır, kıızı ister. nasīb, ise olur. ôle bi bizde aĒırlıĒTır, para vërme řu bu bunā yoĒTur yāni. başlıK. yoĒ canım bi kaç sefē ğiTceğ yāni. öñce bi haĒ sa, ibine soralım bi haĒ **35** sa, ibi ne dēyō. haĒ sa, ibi ğız çocūna sorulcaĒ, bi olmadı mı bi yere getirilceK, rāzi olcaKlar mı aĒlaşmaları biribirine yani bu ğonuda äsgiden, ôle deyildi böyüKle ne dërse o oluyodu. şindi ôle diyil. şindi ôlan ve ğızığ şeyine biraĒılıyo yani, rızasına biraĒılıyō. eyer ğız çocū tamam bān varan dërse. ôlanla icabında çārılıyō bi odaya yanında bi kişinen ğonuřturuluyō. isteklerini, şartlarını ğabül, edelēse. aĒlaşlırsa tamam. **40** dū, ün yapılyo, nisan yapılyō, dū, ün yapılyo yani amā aĒlaşamazlāsa aĒlaşamadıĒ diyō, olmoyo yāni. aĒlaşlırsa tābi yāni. sōrakı aşamalāda ğidēlē alışverişini yapalā. çeyiz, eşyasını, řunūnu, bunūnu ne alcaKlaşsa alilā. tābi şinci burda äsgiden burda ğadinnā dikiyo, dikiyōdu aldıĒları äşyayı. şindi o iř ğaĒTı her şey hazır yāni.

mantosundan duT şinci fistanıñdan efennim eteından hêpsini şinci hazır dikim **45** dikilmeden marketlêdenalıyolâ yâni. peşgir göyuyolar tabi canım. peşgir, örme çoraP, patiK yâni onnâ çeñize göyuyolâ yâni. köyâdeTleri. gömleK yâni onnarı göyuyolâ yâni. öñceden sıKma diyoduK da şindi gömleKoldu yâni. hê aTlet dêniliyo şinci öñce iş gömleK dêniliyo şinci öñce iş gömleK dêniliyödu, dış gömleK dêniliyödu yâni. şinci o gömleKlê işde iş gömlê, dış gömlê biTTi. şinci şey gömleK dêniliyö he. mobille tâbi **50** şindi äsgiden yoKdu da şinci adam göltündan, masa, sandalye, efendim, çekyatıymış, bilmem oturma gurubu, bi şeyle. bunnarı dikiş maKinesi, çamaşır makinesi, buzdolabı, bunnarı, televizyonu yâni bunnarı bi äviñütiyacını hepaldırıyolâ. äsgidenöle yoKdu yâni. bunna äveldeñ, bu ädeTlê sâdece geycê älbiseyi alıyödu. başğa bôle bi sandelledir, masadır, büfesîmiş, efendimoturma gurubüymüş, çekyatıymış bilmem **55** gârdolabıymış. bunnâ yoKdu yâni ama şindi bu ädeTlê yeni çıkınca hêr şey güzelliKle alımyö. müsâyiTise odası varsa bi şeyiñ, ayleniñ raatlıKla bi dayreyi döşeyeceK şekil halısını efennim kilimini hêr şeyini alıyolâ yâni. aldırıyolâ dâ türkçesi. o ki yâni o normal bâzı tarla vèren de oluyö. altın yerine satmayım tarlayı ele gitmesin. tarlayı alıyö, gızıñüzerine tâpu ediyöla olanna bereba ikisiniñiştirâK. bâzı diyö, hayır diyö olan **60** girmeyceK. gız bân kändimüzerine tâpu olcaK deyö. öle olusa gıza ediyolâ. olmadı mı ikisine beraber tâpu ediyolâ. bu şekilde, tâpu olmadı mı da olmoyö. mutlaka tâpu olcaK. bileziK, öñce böyükaltınâdeti varıdı, boğaza taKılıyodu şinci onnarı kaldırıyolâ. bilezikalıyolâ üş, beş, altı duruma göre yâni anlaşmasına göre. tâne tâne. gıram bilmezlê. tâne yâni burma bileziK vâ, düz bileziK vâ. gonusmada, gonusmada **65** burma dêrse, burma alıyolâ bân beş Tane burma bilezziKılcañ deyö. bi dene sallama alcañ boğazıma deyö. onnarı adamalıyö yâni. mecbür. almasa da olmaycaK yâni. yoK. yö yâ normal bizim burlâ äsgisine göre başğa yerlere göre beK fazla şey diyil yâni. adamıñ bütcesine göre alabilcê şekile göre onu ayarloyalâ yâni fazla da şeyeTmeyolâ. ileride onuñ borcunu borca girerse gine bânöo ğapıya vardım bân ödeyceñ dèyo **70** yâni. düşünüyö bunu da yâni. tâbi tâbi düşünüyor yâni. yarın bunu bân fazla borca göydüm zaman bana taKılan yâ bileziğe altına alcaKälimden borca yatırcaK bozdurcaK bi huzursuzluğolcaK diyereK veyâ bu şekilde şeyolmasın diye normal bi şekil hâ bâzı iddâ inaTlı kişilê vâdır. inadına bâzı o da çoK nâdir yâni. çoK

nādir olur, amma eKseriyeti normala gidē yāni. gücünüñ yetebilcē şekil fazla şeye 75 aldırılā yapalā düğünü yāni.

NİŞAN

nişanda normal verilir, yemeK verilē yāni. gızāvine çağırılā biráz bir iki oyum erKeK olur. kadınnadan olur. hoca efendi orda bi du a yapā nişan töreni yapalā yāni. nişan töreninde bi masa görle gızla gelin, şey gızınan olanı yan yana otuTTurulā, yüzük taçalā nişanı oldūna belli olsun diye. olanıñ yüzüne gızın babası dakā, gızın 80 yüzünü de olanıñ babası dakā, bu şekilde hoca efendi de bi du a edē o şekil. nişan yemeK. hē makesinen gurdelayı keselē yāni. ĩ hoca efendi kesē. hoca efendi. kesmedī zaman, hoca dēr maqas dedī zaman oña tamam seņi görelim biz yā tamam kessin dēr yāni.

KINA GECESİ

tābi tabi onnar şey biTTiKten sōña bi gün belirlēlē nişan biTTiKten soña felan o 85 zaman herkeş okucā yèrlē varısa kart basdırır, basdırırsa. basdırırmassa normal telefona şindi āsgisi zorluK yoK yāni. alō biz düğünümüze. köyün ādeTleri bir bir gezē hısım aKrabasını felan zaman düğünümüz vā düğünümüze buyruñ dērlē. çerez tābi yāni kadınā tepsiyle bi dolaşılā bi belli olsun herkeş görsün. felān gız felāncıya bitmiş. nişannanmış baK tepsi gidiyō, goltuK gidiyō. yāni üstüne biráz çerez gör, meyva gör 90 gelin gızın geycē ālbiseyi gör. bunnarı bu şekil tepsiniñ üzerine görle dolaşdırılā soKaK mahalleleri herkeş görū. o felāncanın gız, felāncaya bitmiş. baK goltuK şeyi gidiyō. arkasından bir hafta on gün sōña bi yolda gızāvi baKlavı yapar, olanıñ geycē gömleğini, şeyini alır. peşgirini, şununu, bununu gör. gayinnāya gör, gaynataye gör. o da tekrar onna götürū. hā goltün garşılı gidiyo baK, gızāvi, olanāvine götürüyo 95 dēr, bu şekilde iş devam edē. tekrā düün zamanında gay yaKlaştī zaman ĩ meselā Pazar gün düün olcaKsa cumartesi gün gına gècesi dēriz. gündüzden cumartesi, cumartesi başlıyō, cumartesi aKşam gına gècesi olū. gündüz davul varısa, davul çalā. davul getiren getirī. şindi eKseri de başladılā yāni. gèceleri de gece yaTsı da düün

salonunda. şindi yaz günneri kişi ävinde ediyö. kışları diyo belediyeniñ dün salonu **100** vā. orda raqatlıKla ğadınna ğına gecesini yapıyolā yāni. erkeKlē üs yanda, ğadinnā altında oynuyalā tabi tābi. āyrı, āyrı. bizde ayırdır yāni. öle bir yoK, ğadinnā aşşāĝıda, erkeKlē yoqarda yāni, bu şekil devamıedē.

DÜĞÜN

pazā, pazā günü oldū zaman şinci bizimıadet yemēi posta posta yemē yoK. ölen namazından çıKtıKdan sōña toplu olaraK bütün köylū, düün solanuna gidē. ördā **105** masa, sandalyesi, her şeyi belediye allā razi ossun o konuda. bi kerede, bi kerede. bu ādeT bi kere, evet burda bi kerede verilē. belediyeniñ düün salonunda yēr. yēdiKTen sōña hoca efendi bi düıa edē çıKālā dışarıya damat duru yanında bi sāĝdıçla beraber. ona herkeş taqısını yapar. para atan para, altınıeden yaqasını ilef. büyüK para eden gine yaqa ilē. ufaK paraları cebine atala yāni bu şekilde şey bitmişıolur. qadınnarıaynı **110** efennim battanēdir, halıdır, ğaPdır, ğacaKtır. onnar kändi ādetine biribine ne götürdüyse ğarşılını ğadinnā erkekleden sōña bi yolda ğadinnā ğor. ĩ güveyiñıöñü yıĝılī ğālī ğaP ğacaK. battenē, kilim halı hesabı bu şekilde (...) etmişıolur. yemeĝi yēyiP biTTiKden sōña ğızıävine arabalarınan gidili. ğızıävinde girer hoca efendi yanında yaqınnarıyla beraber bi ğur’anıoqur. ğur’an bi düıa eder. onnan sōña, geline amaneti ğapıyı aş **115** baqalım. içerdeki aşmaz, vē baqalım parayı dēr. ĩ ğaynataye ğäliniñ sādıcı, ğaynataya parayı vēf. işde on, yirmi lira nēyse göñlünü edē. kimisi aKsiliĝıedēse fazla istē alır, etmezse normal bi şekil qapıyı açar. ğızıñ babasıla, ölanıñ babası ğolundan TuTalā, tekbirinen, hoca efendi tekbiri alır. arabayı getirī bindirilē. o şekilde köyüñıetrafını, asFalta dōru çıKā, gezdirelē. bu şekilde ĩ ğızıävine getirile ğälini. ğızıävinde, birez **120** davılcı varısa. şey ölanıävine getirilē. birezıörda eylence yapalā. yāni, ğälini aldıK diyeleK. eKserī çerez para azıolur yani. para az olur da, eKserī çerezıatalā, fıstıKTır, şekerdir, şindi äsgisi gibi şey diyil yāni.

DÜĞÜN YEMEKLERİ

bizdē yēmeKlē, çorba çıkār. birinciye çorba. ikinciye etli yēmeK, pilav, bāzı böreK yapalā. kōmposto olur şeyde yāni. bamyā yapılır. küçüK bamyā. kuru fasulye **125** nādir. çoK her zaman olmaz yāni. hā bamyā almayan kuru fasulye edē. bamyā olursa kuru fasulye olmaz yani. ya mutlaka fasulye oldū zamsan, bamyayı almazlā. patlıcan yapalā yāni. o da her zaman deyil. şindi eKseri çoK sık yapılan, çorbā, et yemeĝi, pilav, kōmpāsta. üş dörT çeşiT yāni. böreK. tatlı ādeti yoK. bāzı baklavı olmaz da şey yapıyōlā irmiK helvāsı, irmiK helvāsı yapalā yāni. ôle baklavı yoK yāni, baklavı **130** yoK.

KÖY ODALARI

yā bizim şindi āsgiden otuz tane misāfir odamız varıdı amma şindi o āsĝi odalar hemene on tane var şindi hāle köyümüzde. gece gündüz her zaman için ĝapısı açık misāfir geldi zaman, rahatlıkla ışığı yanır. oda sahibi, ĝoşsulā yēmeK getirir, beraber yērlē, sohbē edelē. orda yatar adam. istēse bir hafta yaTsın. hiç kimse şey **135** yapmaz yāni. rahatlıkla onun yēcēni işcēni temin edelē. yāni bi satıcı gelsin, alanda ĝalmaz, bi otele ĝiTmez. otelimiz olsa da şurda otel vā boş, boş duruyō çünkü misafirāne var yāni rahatlıkla misafirānede istirahatını temin eder yāni. yataĝı gelir altına güzēlcene. yēmeĝi gelir sabah ĝavaltısı gelir. akşam yēmeĝi, ôlen ôle yāni. zāten şindi āsgisi gibi misāfir işi de kaçtı. niye kaçtı? ulaşım işleri çoĝaldı için **140** misāfir çoK nādir geliyō şinci. bi bildiK, tanıdıK olusa ôle geliyō yāni. veya bi satıcı, zeytinci, elmacı veya buña beñzer bi şeyci gelirse yabancı, ege tarafından veya bi başĝa yērden, onnā ĝalıyōlā yāni. kısa yakın yērlē günnük vasıtasını geliyō, alışverişini yapıyo, çekip gidiyo yāni. bu şekilde misāfirānelerimiz hāla devam edē. hele kışları yaĝarız orda çay kave sohbet, bāzı yā ne yapcaz ne yeycez? bi ferfen edelim, bi **145** şeylē yapalım, işde tavuk alalım, tatlı bişirelim, ĝadāyıf yapalım. bu aramızda yaparız güzēlcene, yēr sohbet ederiz, gece sāt on bir, on ikiye ĝadā. oturur herkeş onnan sōña gider āvine. odalarımız bu konuda çoK ādır yāni. şahsa olan da var, vārisli olan da var yāni. tabi, tabi sülāleye ayiT, sülāleyē, tabi tabi, mutlaka canım. yani şindi bizim āsgiden āydından birisi geldi de, burda o zaman ôle vāsita yōK. Kar da **150**

kapadı. şorda, şurda, baK cāminiñ yanında, odada adam yaTTı bir hafta vāsita bulup gidemedi. āsgiden bōle şindiki gibi ulaşım yollā şē dēyil ki. tabi üş beş yèrden yèmeK geliyō yemeKlē ğonuyō öñüne. ō yā bunnariñ hepsine bān paraya nasī vercen? bi yemeKden yiyō, önünğde bi yèmeKden yiyō. bunun parasını anca ödeyebilirim. bir hafta sōña ğa yol_açılınca bān ğiTcen deyō. borcum ne deyo. burda bir haftadır bān **155** yatırıyorum, yèmeK yèdim. ya ne yemē ya? burası bizim bōle şey deyil. biz allah razası için misāfire bunu, sen bir hafta deyil, bir_ay da dursañ yine bağarız diyō. biz_o tarafa, aydına tırpana ğiTdiK de adamnā bize ğırlı dèrledi. bizim burlāda meyvalıK, ağaçlıK_olmadī için ğırlı onnā deyi'l biziz. adamnarıñ gidiñ memleketine, biz burda bi dilim_ekmek vèrmeyoz. bir hafta ğaldım da bān ğarnımı doyurdulā, baKdılā, **160** baKdılā, yatağında yatırlā, çoK rahat_eTTim. biz ğırlıyız, biz bi soğum_ekmek vèrmeyoz_adamnara diye bu şekilde burları met_ediyo yāni.

ESGİ ADETLER

tābi, tābi, şindiki, yo şindiki, şindiki geşlē bānim diyō özgürlük diyō şeyde bān_uzatcam diyo oturucam, rahatlıKda deyō. āsgiden dōru biz_odaya gidēdiK, odada rahatlıKla büyüKleriñ yanında bakā duruyōdu ki. desteynèn gelceñ çeşmede, köy **165** meydanına, suyu doldurup ğiTceñ, büyüKlē istedi zaman dağıdıcañ. onnarıñ çayını bişiriveceKsin. dağıdıcaKsın, bardaKlarını yıkacaKsın, filān. bunnarı rahatlıK_yapa ama şindi ē eKseri o şeye gidiyō, ğaveye gidiyō. odalada bek geşle fazla durmuyō, hā büyüKlē dağıldı zaman bi de toplaşalımda bi şēle yapalım_yiyelim_ıçelim dèrse onnā da büyüKlē dağıldıktan sōña geliyolā yāni odada. dōru yāni o āsgī, fazlaıdı. şindi bu **170** televizyona ğayri meşrū nefse hoş gidecek şeyleri gösteri yāni şeytanıñ tam şey_eTTi şeyleri yāni. yāni eKseri, yani televizōnnā çoK yāni, hèr şeyi òretiyo yāni. geşliñ nefesine hoş gidecek şeyleri gösteriyō yāni. ğayri meşrū işleri, bunā uygun bi şē di_ıl dīnimize göre yāni.

TEMENNİLER

sonu olarak Allah razı olsun bak. gelmişiniz memleketimize burların işeylerini **175**
özenlim diyerek. bu konuda ne güzel bu işle yani. bu konuda bi şey deycem yok. Allah
razi olsun, teşekkür ederim.

ADI SOYADI	Ali ASMAKAYA
YAŞ	45
ÖĞRENİM DURUMU	Yüksek Okul
DERLEME YERİ	Aydın Köyü

Metin Numarası: II.4

SİZİ TANIYABİLİR MİYİZ?

abî ismim, ali asmağaya, afyon şuhut, aydın köyündenim. balçıkhisar kur'an kursunda î kur'an kursu hocalî yapıyoruz. î işde şey, olarağ, okullar, olarağ, kur'an ğursunda hâfızlı, a çalıştık daha sonra imam hatibe girdik. imam hatip bitirdikten sonra kur'an ğursunda görev, aldık sene seksen, ikide. o senē, î, allah nasib, etti, açığ, ðretime ğayd, olduğ, orayı bitirdik ve şu anda da yirmi dörT yıl bitme, üzere. görev 5 yaptımız yerler, ise, ilk görev, atandımız yer, ağören köyü. şindi kasaba oldu. yedi sene orda yaptık. ondan sonra şu, ũT altı göz Kur'an kursuna geldik, iki yıl, ũrda görev yaptık. ordan sōra altısara giTTik, altı yıl görev yaptık, atlasar kasabasında. ordan ağızğaraya geştik, dörT yıl da orda yaptık. şindi de balçıkhisar kasabasındā beşi bitirdik, altıncı yılıā başladık. elimizden geldi kadar, sene yeTmiş beş yeTmiş, altı 10 dönemlerinde nurları tanıdık. imam hatibin, orta üçünde dersāneye qalmaya başladık beş yıl dersānede kaldık. cenābı hağ bu nūr hizmetinde istihdam, eTsin cümlemizi. o, o gündür, bu gündür, o nur dayresinde ğalmaya ve elimizden geldi kadar da, o nūr dayresinde cenābı hağ bizleri mū, afaza eTsin, istihdam, eTsin onun qara sevdalısı dē, ne dersen dē, işallah, o tarzda çalışmaya devam ğayret, ediyoruz, abi. sene 15 seksen, altıdā açığ, ðretimi bitirdik, dörT yıllıq, iş, idāresi bölümünü açığ, ðretimiñ. onnan sōna asgerli, e karar, aldırdık. ordaki, şu, ũTdaki şübe bizi o zaman î dağ ve ğomando ğursuna ğatılabilir mi, ğatılamaz mı dēye heyeT raporu istedi. esgişe, ire asgeri hastaneye gönderdi, esgişe, ire, ũrda da rapor, aldık heyet raporundā. heyet raporuna doğtoruñ bi tanesi, dahiliye doğtoru kilō fazlalî yazmış. seksen sekiz kilō 20 gelmişiz. yāni ğumandō olamoyō. dağ ve ğumando kursu. yāni ğarar, teşhis kilō fazlalî. ğarar, işde asgeriyenin, işde şu yönetmelî gereğince, qarşısında artı işāreti olan yerlerde

diyo asgerli_e elverişlidir. demeK ki eKsiler_ağır hizmet_olannā. biz de bi sene sōra celbimiz geldi. çağırıldılar, asgere giTTiK, bir_iki aralıKTa imtāna girdiK. ī bi günde bitmiyo da yedeK subay imtānı izmir, narlıdere, istikām_okulunda. o, öñce mülākata **25** alınıyosuñ, ondan sōra yazılıya mülākāt sırasında ne olacānı soruyolā yāni asgerde neler, ne olmaK_istiyosuñ? asger_olusañ veya yedeK subay olusañ. biz de heralda birinci sırayı jandarmayı yazdırmışız. sınav sonucu jandarma er geldi. jandarma er de ağırmiş bi de o itmām sonunda işi imzalatırlā, on bir gün. o neticelē belli olasıya, izin. on bir gün_izin_aldıK, bi on gün ğaravana yediK. o gün_o orda bañçesinde namazı **30** ğıldım_asgeriyeniñ. onnan sōra on birinci gün giTTimizde, jandarma er yazıyō, işeyde aşmışlā. onnan sōra, seniñ ne çıKTı, seniñ ne çıKTı dērken, benim_ismim_ünlendi, bi asger tarafından. yanına varđım. içeri ğaTTı. bi ğomutan var, onu dēdi ki, bunu dēdi idāre binaya götūr, o asgere. idāre binaya giTTiK. adam dēdi ki ğomutan yoğumuş. birāz sōñra geldi. herkes_ayağa ğaKTı, ben sivil_olunca ğaKmadım. baña dēdi ki, **35** bunuñ teskeresini dolduruveriñ dēdi. ben de dēdim yav beni niye yolluyosuñuz dēdim_ama içime şōle bi sevinş yayıldı şōle, ılıK bi sevinş yayıldı. biz burıya asgerliK yapmıya geldik, niye yolluyosuñuz dēdim. evlādım dēdi, sen dēdi öñce dēdi, raporunu bize göstermediñ. rapor benim bōle bōle raporum vā, raporumda şu, şurla var diyeymişim, bana hafif hizmeti olan yeri ğazandıP, sekiz_ay_erliK **40** yaptırcaKlarmışımış. ō ğomutannarıñ_ınzaları va_faltlarında. herālda anğardan geliyō, bilgisayarından geliyō şey sonuşlā. sonuşlā da, ō genel_ıurmayıñ, kuvvet ğomutannarıñ_ıltında imzaları vā. onu değiştiremiyōlā dēmek ki onnan sōra bizim teskeremizi dolduruvedilē. dēdilē ki giT, on tāne fotōraf çeKTir. cebimde doKuz dene fotōraf varıdı. vēdim. sekizi aynıydı, biri farklıydı. aldılā yetē mi? yetē. ī. onnan **45** sōñra, öbür_odaya geşdiK. bizim şeyleri yazmaya başladılā. e cuma geliyō, ben dēdim cumaya gidiyorum. e şo, işde orda bi iki sātlik_asgerliK_arğaşları var. hepsi bu ğadar. onnan soñūra ben cumaya giTTim geldim. ğomutan gelmemiş dā. bi arğadaş vā, iki sātliK_asger_arğadaşı. dēdi ki yēmeK yēdiñ mi? yēmedim dēdim. ğalan giden yēmeklerden bi yēmeK yēdirdi. onnan soñra bi de bi çay_ısmarladı şōle bi demniK. **50** sekiz bardaK falan_ışdim. o yüz lira para vērdim. onnan soñra da ğomutan geldi, ğomutan geldi dēdiler. bizim şey_ıimzāya girdi, imzādan çıkınca birini baña vēdiler. o imzālādan birini. tēris çizelge şēysi. hadi hocām güle güle. aldıK geldiK tēris.

tēris_olduḲ velāsıl. bān_ävlīydım. ävlīydım bān. hē. yō lē olmāz, ne olācaḲ? şındı bile buluruz yā. bu hērkese göre deýi yā. 55

EVLİLİK ADETLERİ

bizim köyde, yā şındı köyde geneldē millet biribirini tanır. ōlan ğızı ğız_ōlanı tanır. bayramlarda tanır, çeşmeniñ yanında tanır. hērhangi bu usulle tanır yāni. onu soñura şedelim.

ADI SOYADI	Ƙazım AKBAŞ
YAŞ	56
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Bozan Köyü

Metin Numarası: II.5

SİZİ TANIYABİLİR MİYİZ?

ben bozan köyü mütarı kázim_akbaş biñ doƘuz yüz_elli dö_umluyum. dā ne söylemem gerekiyō? valla ismi bayā çoƘ_äsgiye dayanan köv_öle bi tabi parsel parsel bi yerlerden gelmişler ama kütahya tarafından gelmişler, göynüceKden gelmişler, gine bizim şo_uT havālesi selevir, esgi selevirden gelmişler, öle bir yerleşim ğurmuşlar. yāni iki yüz seneyi de aşğın bi şeyi var yāni. işde melez yani tam_olarak hepsi bir dē_il ğarışılı. 5 ğarma valla ezelden öle ğurulmuş bilmiyom_ismini tam_olarak ben yaşıma ğöre bozan_ismi daħılmış. elli beş elli altıdan ğün_aldıħ.

KIZ İSTEME ADETLERİ

ğına gecesi de olur. dü_ün_olur, dü_ünner genelde dā_ul zurna olur. başğa nişandā ādetlēr_işde bileziK dakālar, altın yüzüK dakālar, küpe dakālar, bir ğat urba olur. ya işde bi ğat elbise nişanda, bi altın küpe, birer Tāne iki bilezik öle bi nişan_olur, 10 nişandan sōña adamıñ hāli vaƘTine ğöre üj bej kendi kendine ğöre, ādetlere ğöre işde bilezik, urba tabi birkaç olur, mobille daħımı olur. aynı şērde hemen hemen ne gerekiyosa köylere de aynısı gelmeye başladı şindi. her şey hemen hemen şēr_usulüne döndüK yani şimdi şu ānda ama bilemēyom belki şērle köyüñ farkları vārdır, kültür farkları vārdır. bizim genelde dü_ün da_ul zurna ādetlerimiz, yörelerimiz_āynıdır, 15 herangi bi dē_işiklik hani yoħTur. ā_ırlık hani esgiden a_ırlık filān varımış bi de ğızlar_alınıp vèriliken. öle de yoħTur, olur ğaƘTı yani çoƘ_oldu ğalkalı vala ādeTlerimiz bōledir yāni dā sorcēñiz.

BAYRAMLARDA NELER YAPIYORSANIZ?

var, tabi var. her bayramda tabiki bayramda ğabir ziyāretimiz var. ramazanda tabi ki vār, tabiki vār. vala başğa bi ādetimiz yoğ. hemen hemen gerçeklere uygun olaraĶ. yoğ **20** yoğ. ŗindi hemen hemen tabi onnar hep tesellī, yani onnar bi geri zeĶādan oluyō heralde bilmēyom. çocuklar hemen hemen baĳa bir yirmi senedir desem de olur. hepsi ŗoğuT devlet hastanesinde veya afyon devlet hastanesinde dōğum yapılyō. doĶduruğ kontürolü altında ne gerekiyosa o yapılyō yani. ŗindi ben hiç görmüyom evde dōğum yapan bi ğadını ŗu yirmi senedir hiç görmüyom. hemen hemen genelde afyon veya **25** ŗoğuT.

KÖYDE BAŗKA MESLEKLER VAR MI?

çōban başğa bi ŗē yoĶ. arıcılıĶ yoğ, malcılıĶ var, malcılıĶ vā, bōĴüK baş da var küççüK baş da var. dolmuŗumuz var. yirmi yedi kilometre yolumuz. he tabi uzaĶ dolmuŗlar dōrT millōn alıyōla. iki millōn gidiŗ iki millōn geliŗ alıyōlar. her ğün de vasītamız olmayabiliyō yāni, müŗteri olmassa, müŗteri oldü zaman vasītamız oluyō. oĶūma durumu zayıf dā hemen hemen saysaĶ beŗaltı çocuk oĶudu. ŗu anda bi **30** çocuk vā, anĶarada ne okuluydu o? bu ğaymaĶamların filan çıĶTıı okuluğismi neydi? hē o okulda bi çocuk vā. bu bitirdi. hē mēmur olcaĶ işTe ne olüsa. işTe yani pōlis vā, bōle bi yüksek mēmur başğa yoğ. yoğōle yoğTur ya zāten nōĴuTlardan nōĴuTlu o ŗē yapalā etli, bi de piriç pīlavı, salata, ôle dēiŗik bi yemeĶ olmaz yani aŗcılar ne yemek yapıyōsa zāten o oluyō işTe aŗcı duTuluyō. ôle yani. aŗcıların **35** yapıı türde yemeklē ôle çeŗitli, ādeTli yēmemiz yoğ.

NELER YETİŗİR?

arazide? arazide bōday, arpa, nōĴuT, ay çiçēi, dōrT Tane başğa olmōyō. suyumuz yoğ yani, suyumuz olmayan bi köyüz. vār sondaj için mūracātımız. işde ona da gelmediler

kanalizōn için müracatımız var. şu anda ihālesi verildi, yapılmaK üzere. valla başğa yapacāmız bi şē yoĥ. okul var,iki tane okul var bi Tanesi esgi orayı köv ğonā **40** yaptıK mūtārīa aiT. yeĥi bi Tane okulumuz var. ama talebemiz yoK. talebemiz burda yatılı ğalıyō. içme suyu yetersiz, yetersiz, yetersiz. hah,ōle gibiyiz yani. mūracātlarımız çoK yakında ele alımāyō yani birāz uzaTmalı olaraK,ele alınıyō. tez,alınsaydı şindiye bāzı sorunlarımızı çözcēdiK. ben iki buçuK seneliK mūtārın dā işde şōle bi gönjlüme göre iş yapamadımı sanıyōm ve de yapamōyōm yāni. **45**

ASKERLİK HATIRALARI

valla asgerden,ōle bi hātıram yoĥ, hiç,asgerden hemen hemen zopa yemedim dēsem,olur. asgerlime çoK dıKKaT,ēden bi Kişidim. kütaĥya, jandarma komando oĥulu foçāda, Komando olaraK,asgerlimi bitirdim ve orda gösteri bölü olaraK, merāsım bölü olaraK ğaldım. asgerlimi orda bitirdim yani izmir foçada. ōle bi şeyli bi durumumuz,olmadı. hanı bizim burası egeye oldü için ōle hani bi pusuya musuya bi **50** şeye düşmedik, herangi bi zorluĥ görmediK yani. gösteri için bāzı izmire giTdiK, hani ōle bı sıkıntı duymadıĥ hiç, hiç sıkıntı duymadıK. valla köyümüz işde esgiye dayanan köy hani ōle bi mācerası yoK. türbesi var üş tane türbesi var hatta dōrT tane türbesi var. türbeler hakkında bilgi şōle işde aşşā,ı türbe diyōz yuĥarı türbe diyōz felsefesi yoĥ biz de oĥa bi endişeli,iz yani evet burası türbemiş,ama bāzı türbelerin bi felsefesi **55** oluyō bizikilerin yoĥ,ōle bi. işde arap dēde dēyōlar, işde aşşā,ı yalnız türbe dēyōlar, yalnız teKKe, sarnıç dēñiliyo. dōrT Tane türbe var. işde yoK bilen yoK yani. valla yoĥ,işde ikisini ğardaş diyōlar. yoĥ efsāne yoĥ dē,il midir? tabi bilmēyōz yani bilmēyōz. büyüKlerden de soruyoduK da bilen yoĥ. hani bāzı tekkelerin bi türbelerin şēyi vār felsefi var ama bizimkilerin ōle bi felsefesi yoĥ. bilen de yoĥ. **60**

ADI SOYADI	Mehmet ADIGÜZEL
YAŞ	54
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Çobanğaya Köyü

Metin Numarası: II.6

AMCA ESKİDEN KÖYÜNÜZDE HAYAT NASILDI?

ben şuᵛduᵛ çobanğaya köyünden hamza ölu mēmetᵛadıgüzeliyo mu? bundan, benᵛelli dörT yaşımıdayım. bundan, esgiden burda düᵛñnēde seymánᵛolurdu bizim çocuklūmuzda. seymánıᵛ yanında bi dene çavuşᵛolurdu. işde sıraya girmeyenleri sıraya güyādı. odalāda oynalādı çalgıcılarınan. öndan söra atᵛarabası goşulurdu bu kövde, burlāda. düᵛñnēde gelinleri atınan gezdiriledi, at yarışı yapalādı. mezela kimiᵛatı 5 birinci geldise oᵛa bi dene şey veriledi, bōle yaqasız gömlek. ē, yoᵛ yoᵛ gelin diᵛil. yaqasız gömlek verilēdi. işde gelini atınan dolaştırılādı köyüᵛiçinde. dede vādır, o dedeᵛi dolandırır, ordan getirir. işde yemeᵛ verilēdi odalarda, evlēde. öndan söra esgiden burda gānı goşulurdu. atᵛarabası olurdu. düven sürülürdü.

KÖYÜN ADI NEREDEN GELİYOR?

kövüᵛadı çobanğaya. esgi bi köv bā. bu köv şuᵛT civarında eᵛesgi köylerden 10 birisi, yāni belki bununᵛüstünde bi dā köv, āsgi köv yoᵛ hāralda, benim duydūᵛum būbamızdan, atamızdan duydūmuza. kövüᵛadı nēden geldi? bū bu esgiden üş gārdāş varımıᵛ bizim duydūmuz. külürᵛāᵛnadırdı bunu. adamlarıᵛ birisi bilmemᵛişde çobannara, birisi bilmem bū gūmalarda bi yere, bizi de buraya yerleşmiş göçᵛederken. geliyō bū gāleyi gūytu görüyō qayayı. çobanlıᵛ Ta yapıyomuᵛ, adamıᵛ şeyi varımıᵛ 15 yāni geçi sürüsü. burda burayı gūytu görünce hoyraza, gābayeᵛ gūytu. burda diyo eᵛiyisi ben bu çadırı gonaqlıyım. burda gonaqlayō. ondan söra köv gūruluyō, veya dışardan göç geliyo. meselā bizim bile aslımız dışarıda girmiş. şindi burdā eᵛesgi simitlē diye bi ayle vā, kövüᵛeses gūrucuları. simiTler, onnar bu köyüᵛesgilerinden.

diğerleri işde kimi ğabacadan gelmiş, senirkenTden, kimisî şunuTdan diğil ya. bû 20 dödudan şeyden meselâ çorumdan gelmiş cabılâ. kürTonnâ tunceli, bitlisden gelmiş, öle toplanmışlâ yâni, evet.

KÖYÜN ETNİK YAPISI NASILDIR?

hâyır türkmen, türk, türk, türk, asıl türk yani yörük yoğ yâni. türk, kövünşes genel yapısı türk yâni. yök, yök, yök, yökşo bi âyle burda zâtenşgi. o gelenle de âsgiden meselâ icikli burdan göşmüş. şurda icikli kövü vâ. o kövünşoldü yerde, bu kövün 25 sıırını eylenirmiş. kövşgiden sıırşolurdu, yatağ yaparmış. oraya bir ki ayle göşmüş. onunşarşasındanşişde ördan burdanşorası da toplanmış. gönyadan gelmişşoraya da. işde bürdan bürdanşora da olmuş bi köy.

KURTULUŞ SAVAŞI İLE İLGİLİ HATIRALAR VAR MI?

o savaş zamanı anamşanlatırdı başa. savaşda bu simitlê dedimizinişevinde simit doldurmuşşesgi şeylê. bu asgeriye eylenmişşorda. âsgere ne derleşoşa? komanya. 30 doldurularmışşonlarınşevine aştadıveridi bôle ğaya gibi dêrdi. yani dişinş filân kesmez. ördan götürülêdi asgerlere. işde birerşikişer daşıdırlarmış savaş zamanında. işde bu ğale, ğawur ğalesi bu ğaleninşadı. şurşaya bu ğalede, ğarşıdan düşmanı görünce burda geçilerinş buynuzlarına mum yağmış dêflê. esgilerinş dediniş anladıyoş biz. adam daş bi sürüyö burşaya, ordan ğarşıdan düşman görünce öle burda diyo çokşinsan vâ. biz bu 35 yanna geçmêyelim, ğocedepeye dörü geçelim. he ışığı görünce. biz de âsgiden bildimiz ya da bizim bubalarımızın, atalarımızınşaşnatdıkları hikâyeler.

KÖYÜN NÜFUSU NE KADARDIR?

yedi yüz nüfuzu, yüzşelli hâne. evet kendi çapında. şöle normalşekonomisine dayanan, teknişe arşkadanşayağşuyduran yâni bu teknolojiye diyelim. teknik demiyelim de. he sonradan bôle bi ayağşuyduran bi köy. kendi halinde. oğul, orta, orta öretimşevet. 40 türbe var. türbe şindi çocü olmayan ğadınlarınş şurda türbe var, sultan türbesi. mesela

ğadin işde adaKadar oraya çocū olmaSsa dolandırī, adını sultan ğoymak şartıyla. neydi? sultan türbesi derlē buraya. hoyraz sultan da hoyrazların ayazı de deminki dēdimiz. o şorda gözet dede vā. düşmanı gözetleyen dede yatır da. o da düşmanı ordan gözetlèyomuş. o zamanın zatları, büyüklerinden birisi orda beklèye beklèye 45 açlından ölüyō yeri oraya işde mazar gibi bi şey çevirmişlē gözete dede ismi. damlıca diye bi yer var, şu depede. o da yatırdır, orası da ordan da biz ağaç mağaç kesmeyiz yatırlı diye. çalıK bi yerde daın depesinden su damlā. bi ğaya vā ta depede, depede. hiÇ kesilmez yanı ne ğada ğuraK olursa ossun işde allaın hikmedinden o su dıp dıp damladıp bi şey oluşturu. havuz gibi oluşturu gelen giden içef. orada bi yatır. he 50 yarīma gelince çocukların damlıca dēdimiz yerde fitiK, yarım gibi olan çocukları çıbıK geçirme derlē. arasından geçiri. işde üş ğulfuallā bi elham okur geçiren insan kimse, yani bir itigaT. bilmiyom ya bi inanç işde yani bu hatıra esgiden sürüp gelme bi hādise. tā ninemizden, dēdemizden olan bi şey. dışardan da gelilē. hani bu türk milleti bilirsın yā. birisi gitdiyse arKasından hepsi gider arKasından biz de gideriz. 55 adam üstünden bi şindi çıbıĝa geçirdi mi şurdan kesicen çapıT bālıcañ oraya. ya da yaKandan ya da yanında götürdüün bi üstü. he vallaı esgiden üstünden yırtıyolardı. baK benim bildim ben esgiden adam baya bōle ğazaından gömleinden yırtıyōdu onu bālıyodu. şindi tabi modernleşti biráz adam bālacaı uştuyu, puştuyu cebinde götürüyō. he geşmiyo ama şindī, bu elli sene eveli seniĝ ğeyimiĝ bōle miydi? on 60 dene yamalıK varıdı üzerinde. bōle yamalıKlı yamalıKlı. hē yırtıyō, oraya bālıyodu. işde o çubıKtan da yarıyo arasını bundan bi adam olcaK yāni her adam bilmèyo bōle geçiriyo üş sefer. işde sıĝaÇlıyo filan. hadi geşmiş olsun, allāı derman vèrsin güle güle.

ADI SOYADI	Bekir KILIÇ
YAŞ	85
ÖĞRENİM DURUMU	Okur yazar
DERLEME YERİ	Dadak Köyü

Metin Numarası: II.7

KENDİNİZİ VE KÖYÜNÜZÜ TANITIR MISINIZ?

adīm bekīr, kändim soyadım ğılış. seKsen beş yaşımdayīn. çobannıKda örgendim, acıK. he, çobanıdım, örgendim. o acıK şey, çü onbaşılıK, oldüm. atatürK havālanında esgerlī bitirdīm, geldīm. anladın mı? evet, bu isīm, ī sadaK dèyceKlermiş, dadaK dèyvermişlè. hı dadaK. dadaK burda işde. araP köyünden gelmiş. he, vā, vā. ğalacıKdan, şordan burdan, burıya çoban durmuşlā, burıya yerleşmişlè. anladın mı? yörük dèyi. türK de 5 dèyi. şey türK, türK, türK, türK.

HATIRALAR

anladıyon yā. sen sor ben dèyveren. ğaPdırdīm, beş dene, altı dene ğurda ğoyun ğaPdırdım şu depede. anladın mı? çoK. şindī, ī, şindī, ī. esgiden şu dādan, odun getirdiK, şu, ūda götürüdüK. şu, ūda götürüdüK. şu, ūdda satcaz diye yayan yapıldaK şèdediK. esgerlīimde sırtıma çenteyi āldım, arğadaşlālan şu dādan, şu afyona giTTiK. 10 ordan da gerisine geri şūbeden yürü bağalım yayan bu yana. e şindi ğapıda biniyoz, afyonda èniyoz. şindi durum heralda èyi gibi. şindī de duymoyolā. o zaman. hay hay, haĥ. bōne bōne. eyi değil, o. benim torunnā vā otuz ğadaK. he, he, yarısı dişi, yarısı erkeK. benim yanıma geldi mi, erkeKlè he dide mide bilmèyo. len bunnā ne boK? ğafaları da almış diye ğandırıyolā beni. dèycēm, evelki hōrmet yoK, yoK. eveli 15 èhtiyar, şu adam, èhtiyar. bi laf sōledi mi yoK. şindi ôle deyil. bunnā bōne işde. anladın mı? dā bi şey deycēĝ var mı? asgerlī acāmılīmda şeyde geliboluda. hā geliboluda dōrt, ay durdum çanaĝgalede. çanaKĝalede iki ay durdum. ondan kerī eceābata geşTiK. eceabadda bir, ay durdum. onnan teKrā tuzlāya geldiK, istanbola. tuzlada bi sene durduĝ. ordan, atatürK havālānına , yeşilköye, ora giTTiK. ordan teskereye 20

aldım geldī. üç buçuK. alma ħarbi vardı. hī, hī, hī. tamam_o ħarP vardı. yaşadıK yaşā. ğıTlī yaşadıK. altı ay yaşadıK ğıtlī. tayın_oz çıkādī. ğaravana cumcuru sū. açlīmızdan belimiz sündü hāsılı. bōne baK. allā eTmesin bi ħarP_olaydı, zāten yarımız ğaldı orlarda ğalācadıK. zayıfladıK, düşdüK. he, yoK. epey bi baĝırTTıñ yā. bōle şeyleñi severin hā. televizōnda çoçlā açā. seniñ gibi sorā. bıraK len_orayı elleme, orayı elleme, orayı 25 elleme, ōra ğonuşsun. hoşuma gidē ninelerinen filan ğonuşurlā da, o hoşuma gidē benim. esgerliK hatıralarından neyi anlatacan?

KIZ İSTEME, NİŞAN, DÜĞÜN

çeyiziñi yeñiden mi, esgiden mi? yedeKleseñ_acıK hatırıma geliri ben_evlenirken, bi dene el fistān, bi dene bolķā. bindiriveriledi ata şo yaqadan dolaşır gelīdin. şindi ağır, çoK_āğır. altı yēdi dene altın, on dene altın. baý boĝaza daķılan, he, bilezik deyi. 30 bileziK de eTdiren vā da lākin şindi o ādeT_āğır şindi, ağır. şindi ağır. ğaryola bilmem şu, bu. ō eveli yoĝudun baña bi yataĝ_ettile. düĝün yataĝı baĝ, evelide. iki yana oT ğöydulā işde yoĝudun, pambuK da yoĝudun cıvış cıvış. otuñ_üzerinde yattın. şindi( ) çoK. ē şindi esgiden_eyi de. acıK düĝünnē ağır canım, düĝünnē ağır. yā nē. bi ev yaPTırmaK bi de düĝün_ēTmeK, adamıñ belini büküveriyō şōne heñ, anladiñ mı? 35

DÜĞÜN YEMEKLERİ

çıķā, yemek çıķā. yemeK çıķā. he, ne mi çıķā? eveli böreg_ēdeledi. ondan keri şey_ēdeledi. şindi onu ğaldırdılā. pilav, et şu bu yapālā. dolma yapālā. hamır_ışlerinde bide yapālā fırında. bi de baķlava ādeT_oldu şindī. başĝa ha bişi yapālā. señ beni yedeKlēyiveriseñ_ōle ğonuşurun. bişi yapālā. yuķa açalā şepiT dēriz. hē, başĝa eKseri. bükme eKseri, bükme çoK yapālā. oT. yaĝ şorlādan ğazalā gelilē. bici bici, 40 güneyiK, başĝa şu, bu güzelce bayramnaşırız böyüKlerimizni_ellerini öperiz. aKlıña gelmeyō.

GEÇİM KAYNAKLARI

çifçilik öldü he. şeye izmire, izmire geşlê izmirde çalışıyō ömdüzleri izmirde geçiyō şindi geşleriñ. hā halıcılıK da ilkinde devam ediyodu. halıcılıKı acıK ucuzláyalı, gurtarmayınca beK halı doqumòyola gáyı burda. anlaTTım yā. **45**

KÖY ODALARI

köy odası çoğudun lākin bu gavelē şey olalıdır. misafir geldi mi odaya götürülē. he geldiniz. odaya götürüyüz, hórmeT ederiz. odada vādımın, arqadaş, gaveyi mi giTceñ, odada mı gonuscañ? misafir odada gonuscaz dërse odada, odada gonusuz. misafir gaveye gidelim arqadaş dërse alı geli çay içiririz gavede hórmeT ederiz. bu vā işde. yemeK geli de herkeşin evinde ne bişdiyse onu getiri. sen getisiñ pilav ben getirin **50** fasulye, öbürü getiri dolmā. işde bulunanı getirir, yediriz misaFire.

TEMENNİLER

sağol, baK bi. bunu siz şeye mi veriyonuz? buyur. hayır televizyonu filān. yoK mu? öteği gün sünnet ettiirdi bizim çocuKlā qamara, qamara, qamara. ben tereteye vercekler sannediyom. o da şeye veriyomuş. bañt şeyde televizyonda izlēyoz. he kendilerine şey etmişler. ben de bunu acaba diyom tereteye mi? ôyne mi i baqalım. **55** sağol.

ADI SOYADI	Ömer AĞALIN
YAŞ	83
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Efe Kasabası

Metin Numarası: II.8

KENDİNİZİ TANITIR MISINIZ?

şu.üt efe kasabasından, mehmet.ölu ömer.ğalın. nāmı diyer. ömer çavuş. yaş seksen.üş, seksen.üş. oğur yazarlīm, ilkoğul üçüncü sınıfdan çığdım. o zaman köylē üç sınıflıydı, o zaman bizim dāvre. üçüncü sınıfdan çığdım, soğradan da beşinci sınıf diploması aldım. bānim sülālem, hēp.ğokumuşdur. ābeyim varıdı mustafa ağalın. on sene hākimlik yaPTı. otuz sene de avukatlık yaPTı. bi devre, dōrt sene de 5 milletvekilli yaPTı. bōle bi şe. baña şajir.ömer. o çoğ bilmediklerini bānden soradı. benim bu bilgime sa.ıb. onuğ.ğokudı kitapları hēp.ğarğasından takiP.ğetTim, tā huğūku bitiresiye. hı. duyduğ mu adımı? ben de ben.ğışeyde şiir filān.ğokurun hēr sene burda bayramnarda. ben saña duyurcādım sen de duymağ.ğistemediğ. dā şu şiiri oğuyan da ağnatan ben saña. **10**

ŞİİR

türküğ haykırışī
adım.ğallāha yağın, başım göKten yukarī,
bir yumağ gibi sardım yıllarā yüzyıllarī.
beni almaz.ğolunca dūnyanığ.ğufuğlarī,
göKlere kanaT.ğaçar, māveraýa taşarım. **15**
güneşi bir su gibi işdim.ğayığ tasından,
şirime ilhām.ğaldım, silāhlarığ sesinden.
dolu dizgin.ğuçarken.ğölkümüğ.ğarğasından,
öğüme dağlār deyil, ölüm çığsa aşarım.
ğam yēmem, kış gelse de, solsa da yine bahār, **20**

destānımı işler benim göKlere yıldızlār.
 yollarıma gönüllerini çiçek diye seren kızlār,
 ben bir yıldā dörT yüz yıl, dört yüz bahār yaşarım.
 ne bora ne tūfan hızımın_üşī,
 ezelden_ebede aķar_ateşī. **25**
 bu yurduñ_ayı ben, benim güneşī
 yol veriñ güneşe, yol veriñ_aya.
 dālardan boşanan bir_ummanım ki ben,
 çīğnerim_ufuKları kaçsıñ_önümnden.
 yol vèriñ yolcuyum beni özleyēn, **30**
 bir_ölmez diyāra, kızıl_elmāyā.
 benden_ilhām_alaraK haykırır fırtınalār,
 beni örneK yaparaK coşma ôrenir deniz.
 güneş bile lekeli, ay da bile leke vār.
 yalnız benim_alnım_ak, yalnız benim lekesiz. **35**
 dalğalār duruluñ, yol vè_ey deñiz,
 yol veriñ yolcuyum, tañrı dāğına.
 içimde ateşden şekl_ālan bir_iz.
 vèr savaş türküsü yār dāğına.
 ēy kim bilir, hangi derT, hangi kıvanca ortaK. **40**
 bilmedim_elleriñ, görmedim baharī.
 oķu, yārın sabah_ufuKdan sökünçe şafaK,
 oķu, günün_üstüne yazdım şu satırları oķū.
 eğer_olursa dedim gibi olsun,
 gözleri māvī olsun deli eñginner gibi. **45**
 saşları alev_olsun, kıPkızıl güneş_olsün.
 kayalardan boşlu_a şā_inner_ēner gibi,
 her dām_aksın çālasın, atatürke eş_olsün.
 yıldırımla arķadaş, borayla sırdāş_olsun
 yıldızların koynunda yanardālı baş_olsün. **50**
 olursa böyük_olsün, olacaKsa türk_olsün.

şu ũt efe asabasından, meħmed ũlu ũmer aalın. bi ũç yũz kırk bir doğumlu. yeği yazıynan, biğ dokuz yũz yimi beş. tamam. oldu mu? biTTi. kãndim yazdım. ğayrĭ bi dur ğãri. yã yetē, bi dene yetē.

EFE İSMİ

hã onu aęlaTıcãm ben şindĭ. efe ismi. şimdi, sandıKlınığ, işey antalyanığ bi 55 ğazasındã işey re_isi, ğabile re_isi bũ. şēħ_e fe hamza esas bunun_adı. hoş bulduK canım. bu bizim. orada şindĭ. ğonyanığ hũkũmdãrı filan taħtTan_ẽndiren bi, germiyanŕĝulları va_ŕordã. hãsılı, ŕordan onuę şerrinden_afyona ğaşmış gelmiş. afyondan da bu kŕyũ bunun şahsına tapu edivermişlē. burayã ğel'miş, şēħ_e fe hamza. e burada vefãT_eTmiş. buruya ğömmüşlē. yatırı da bizim kŕyde. şēħ_e fe hamza, efe 60 sultan dēyiverilē. he yatırı vã. ŕorda onuę_arazisinde bizim kŕy_oturmuş. şēħ_e fe hamza.

ETNİK YAPI

bizim kŕy yŕrũk filan deyil. bizim kŕy. şimdi sēn_araP_a oğuduğ mu? nasarã nērden gelir? hayĭr, nasã şindi arapada, bi arapanığ_alfãbasi vadir. (...) yirmi altı sĭğadir bu. yirmi dŕrt sĭğa. bu sĭğalarıę şindi. nasarã nērden gelir diye sordũ zaman. bunun nērden geldĭ meçhũl_öldũ iũn gelmiş denir buna. yensuru nērden gelir nasaradan gelir 65 şindi. ondan soğraki nasran nērden gelir. nasara yensurudan gelir. bu ğel'miş bizim kŕy. bizim kŕyũn_ilk ğonãę tãrini bilen yoK. soğra bizim kŕy, epēy ğalabaşlı zaman, ũlkesi kŕyũn tãrini efe, şēħ_e fe hamzanığ tãrini, burda ali efendigil vãdır, yatır. şu bŕyũk cãminıę_adamları gitmişlē, tapu senedini almış gitmişlē, ũzerine aydeTdirmişlē. bizim kŕylũlere dēmişle. aradaş bizinen bu araziyi, bizim_ortaya yapacaK_ıiş. onnara 70 dēmişlē yã sen_ıişde. ũzerine almış gelmiş. şēħ_e fe hamzanığ şeyini almış ğiTmiş_onnarığ_adamlarından bizim kŕyden. ũzerine bu ali efendigil_onnar da bi şey_etmedilē yã, da_ıldılã yã. ondan soğa bizim kŕyũn_on altı hãnesi afyonuğ ismã_ıil kŕyũ vãdı. teşĝil_etmiş. burda altı hãne ğalmış. bi sene de soğradan gelmiş yēdi hãne geri yannı heP mu_acur bizim kŕyũn. altı hãnesi yerli bizim sũlãle bi hacı ŕmer 75

sülâlesi, bi şemiKlê sülâlesi, bi atcılâ sülâlesi bunnâ ğalmışlâ bizim köyde geri yannı. bi de şekillê dênîlen sülâle soñradan gelmiş yêdi sü. onnan sōña yabandan gelmiş, el_āğa olmuşlâ. ağa nêreli bizim? ğara mollarıñ köyünden. ğara mollarıñ_āmeT varıdı filan bi de böyük rāmeTli oldu. onnar bizim dostumuzdu. ğara molla benim_ahbābıdı. burdan da evliydi buraya ğarısınıñ yanına geli gidēdi. iciKlide bizim_āmeT_ufendi **80** ôretmenniK yaPTı epêyce. siziñ de mi ôretmeniñizdi abi? nêrde oğuduñ? eyi güzel. hı.

türklük

(...) çoK yüce ulu,

tārihi hep şanla dolu.

aslan huylu yiğit soylu, **85**

işte benim_ö türk_ölu.

kök, ülküm birdir bir tek,

istiKlâldir canıma eK

yurdumda ben büyum,

türk_öpemez_öasla eteK **90**

geçmişlerden dökülen kan,

coşkun seller gibi ağan.

yurT_öğruna türk kanıydı,

bunu gördü bütün cihan.

gördüm yoKÇan günāhım. **95**

işiTince bu haberi, gökyüzüñü duTTu āhım.

bir yumruKda yıKdım tahdı,

üstündeki ğara bahtı.

tutamazdım_öattım çünkü

bu āciz bi pādişahdı. **100**

işde böyle geşti ahvāl,

öz malımız bu istiKlâl.

satılırken geri aldıK, oldu yüz biñ şehiT_ahvāl.

bu diyārda benim_öancāK,

serbes_öel göl sallanacaK. **105**

bu diyārda benim_öancāK,

güzel sancağ, bu toprağTa sallanacağ.
sağoluğ. dur ğay.

ADI SOYADI	Fadime AALIN
YAŞ	55
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Efe Kasabası

Metin Numarası: II.9

SİZİ TANIYABİLİR MİYİZ?

bän_efe köyündenin. adım fadime aalın. elli beş yaşındayın. ilkoul. bizim zamanımızda ilkouldan yoarısı yoTu. ah sen benim dayımı bula da oa sôleTdireydi, ömer_alını. o ço güzël bilir. orasını bän peK bilemen nêrden geldini, efe hamza dèye oraya gelmiş bi orda adam mefaT_etmiş, ölmüş. onu_ismi oraya vèrilmiş. yatır_ö. adam_oraya yatırmış, o yatır gibi, evet. edilir, ziyâreT_ edilir. 5 gelirler ziyâreT_ ederler. olur, ada da olur. ada_adayölâ, duTunuP gidiyölâ ordan şifa bulurlâsa. tabi î olursam ben burıya bi urban kesmeK_isteyon dèyo. geliyö bi urban kesiyölâ. feşlilê geliyö. işTe bel_ârisı olan, akıl hastası olan, onnâ filân hêp gelirlê. dutunurlâ oraya şifa bulma_için. gelirlê. onnâ da duTunurlâ. valla ne bilên allâh versin herkeşin derdini dermanını. bilemên ki. duyulur, ône dèrlê, duyulmuş. uyanıdır 10 yatırımız dèrlê, şifa vèrir, ône bi şê vâdır yani, mâmuT köyünden duyuyondur ya. oraya da gidilir, bizim_oraya da gelinir. varımış_oralara ben giTmedim bilmeyon. arlık saa da yakın, arada.

KIZ İSTEME, NİŞAN, DÜĞÜN

valla yavırım, bizim zamânımızda ız_isteme âsi işde. bizim zamanımızda hiş ızlâ, ölannâ bi şêlere arışmazdı. meselâ bizlê arışmadı. anamız babamız nereye vèdisè15 yâ bile dèyemediK, oraya vèrdilê ama şimdi ôle di_ül. geşlê alaşiyö. evet, köy de olsa şimdi herkeş medeniyet_ oldu. herkeş_alaşiyö ône evleniyölâ. tanışala, onuşala birbirini tanıyö herkeş. âvli. yâ ben ızı burdan_aldım köyden_almadım. misal. evet, evet. yo verceg_olmaz bi ızına öluna sora da, şimdiki geşlê yâ dèdi mi babaya bi şê düşmëyö. şimdi deişt_i zaman. ız râzı oldu. söz kesildi, verildi tāmam. canım söz 20

kesmesi tāmam. herkes hazırlıKlīsa, parası varısa o gün için yüzünü, Takısını takıyō. adamın durumuna göre. durumuna göre herkes, hāline göre yapā. hāli vaKtī olan, olur. bileziK Te olur. büyük dövmelerden de Taçalā. şimdi geşlē eKseri bileziKistēyōla. gızıñ çeJinde hēr şey oluyō şimdi, hēr şey. yataK takımı oluyō. çok çok dülbēt, hāvlı, gıza gēyiceKleşya. ölandan çok, gıza dā çok olur. gıza çok olur. beyazleşyādan **25** da hepisi oluyō şimdi. buzdolabı, ğardolabı, çamaşır makinesı, hepsi oluyō şimdi. yani bulaşık makinesi yoK. onu atmayalım. dil. şimdi her şey geline yataK odası takımı tām teKmil oluyō, oturma odası teKmil oluyō, mutfāğı teKmil oluyō, hepsi oluyō şimdi. şimdi ĩ yani, bizlere bi tabaK çanā. sen nerelidın sāhi. sen de uzaK ta deJilşın. bizim ğına gecesinde işTe zaman bu sāt olur, sāt beşten sōña, ğız evine toplanırız. **30** bizim bi dāımız vardır. dāa çıkarız bozolan diye bi daĝ oraya gidēlē. ora ğay geleneK olmuş, yani bi türbe gibi oraya tutunmaya gidēlē, orayı ziyāreTedē gelē köyü dolanırlā. şimdi de öñceden yoKtu ama şimdi çalgı tutuluyō. ğadın erkeKistē berabē oynuyōla, istē ayrı ayrı. bi bahçe içerisinde öne ayrı ayrı oyneyōlā. evet çalgı oluyō, **35** şimdi çalgı oluyō, öñceden zenginlē de olurdu, fakirler de olmazdı. bizim pazā gün gızıñ başını ğına yakarız. toplanırız oJüman herkeş nişan gibi oraya para atarız biz. pazar pazar baya Pazar tātıl Pazar gün. ğız evinde yemeK hazırlanır, ğız evi olan evi birleşir, ğız evinde yemeK yerlē. onnan sōña düğün başlā. gızıñ çeyizi asılır. oña köylü gidē, baĝa gelē. akrabaları ğızı, evine davet edē. cumārtesi günü aKşamüstü de ğına **40** gēcesi dedimiz, o ğına gēcesi yapılır. pazarölene de gelin alınır. olan gidē. gelenek bu. süre, bir haFta sürüyō. bizim düğünde, yemeKlē, çorba olur. tarana çorbası. tarana bizim buýdeyden yapılma. çekdiriyoS, buĝdáyden. soyulmuş buýdeyi çekdiriyoS deĝirmende. onu yoJurdunan aKşamdan yoJuruyos, sabādaK beklüyō. sabāleyin, onu seriyos, ğuruduyos. köy taranası diye adı geçē onuñ. işTe tarana çorbası yapar, **45** herkes ne isterse onu yapā. piriç pilavı yapılır. ğara dolma olur. o şē yaPraK sarması. hayır bā yaprāndan, yapraKtan, bā yaprāndan. dolma işde bā yaprāndan. sarma da dēriz, dolma da dēriz. patlıcan yemeĝi olur, bamya olur. sütlü olur. hoşaF olur. bizim çok olur yemeK. yaz mevsimi olursa karpuz olur, bōne yapılır.

KURBAN BAYRAMI

biz birinci gün kesemeyos büyüK hayvan kesdimiz için. bizim bi ğasaP bizim **50** çocuklā oņu şēdiyō, onu beklēyōz. o geliyō üçüncü gün kesiyōz biz ğurbanı, biz sıır kesiyoz. vārdır. pazara biz gelemeyiz emmilē geli pazara, olanlā filān gelirlē pazara, bunnā görü, bunnā alışverişi biz yapmayız, çocuklā yapālā. biz evde yemeK hazırlarız. bayram gün bi araya bunnā bi odaya sülāleceK. sülālemiz tabi geniş, bunnā gelirlē. biz hazırlıK yaparız her evde o gün, neyse günüğe göre yemeK hazırlarız. bunnā hepsi **55** beraber götürür odaya, odada yèrlē o yemeği, böyüklerinen bayrāmlaşırlā. orda ayleceK, sülāleceK yemeK yèrlē, sōņa herkeş evdeki böyüklerin ellerini öpmeye dāılır bunnā. hayır bayram günñ, tabi, arife gün ikindin üstü. hem sabā namazında hem ikindin üstü. yoK hayır. öñceden varıdı, şindi yoK, çocuklar hastane doüyō. öñceden biz küfr etmesin diye diline bile ekiyōduK, ayaKları koKmasın diye **60** ayaKlarının parmaKlarının arasına ekiyoduK ama şindi biTdi o. hayır bilmen parmaKlarının onnarı. yoK, bilsen de bilmen bilemen. hayır bilmeyon masal falan da bilmeyon ben. benim anam çoK anladırđı, hiç ondan almamışız. aklımda ğalmadı.

GEÇİM KAYNAKLARI

buydey, arpa, patates, onār pancar yoK. yoK, arıcılıK yoK hayvacılıK herkeşin kendi evinde iki üş ine i var ona bakıyo, onu sağıyō. **65**

ADI SOYADI	Haşim KAYNAK
YAŞ	53
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Güneytepe Köyü

Metin Numarası: II.10

SİZİ VE KÖYÜ TANIYABİLİR MİYİZ?

haşim kaynak güneytepe köyü şunuT. kaynak yaşelli üç. güneytepe. şimdi bu köy daha eveli, ileride bi güzüren diye bi köy varmış daha evvelden. güzüren köyü, güzüren köyü dağılıyō hâliyle amma susuzluK. benim bildime göre susuzluKTan daılıyō. su yoKmuş, dağılıyō buraya beş veya yedi hānesi geliyō. he bi ğısmı da ataşere gidiyō, ataşerir yāni o güzürendeki bi ğısmı. o yedi hāneden veya beş hāneden **5** dedelerimizden duydūmuza göre üreyō yāni. ayın, ayınismini alıyō buraya oturuyō. köyün bi ismi yā. köyünismi. yāni aslında ilkismi aKınmış. aKın. ayine çevriliyō. onnan sōnja da güneytepe. aKın demeKinner varmış, beyaz yāni kayalardan. ordanalıyō yāni. aK, aK, ayın, ayine dönüşüyō. işde ordan üreyō yāni köy. yürüklük yoK, türkmen, türkmen, türkmen, türkmenolma olasılıĝı var. şimdi dedelerimizden **10** bildime göre, horāsan diyārından geliyō. horāsan bu araplardan dōru bir şehirmiş yāni. irān da mı, ıraK ta mı, ha irān tarafında. horāsandan geliyō, horāsandan da direK bura gelmiyō da. bōle yavaş yavaş, yavaş yavaş bursaya dōru veyahuT belirli yerlerde yerleşe yerleşe yāni buraya ôle geliyō yāni. horāsandan gelmiş yāni bu köyün. he evet, evetorldan yāni dolaşa dolaşa burlara dōru geliyō yāni. şimdi, selāniKTen bi **15** sülāle var. usta olaraK geliyō, ismi üseyinmiş, ondanarnavut, arnavut sülālesi var, onun yedi tāne mi ne ôlu olüyō, yedi ôlandan tabi üreme var. arnavut sülālesi, arnavutlar dēriz. yāni ôle bi sülāle var. hāla mewcuT. yāni onnarın bi kısmı izmirde şimdi bi kısmı burda oturuyō. bi de çerçi alisi varmış. çerçilik yapıyormuş. o çerçilik yaparken burda bi hanımla evleniyō, buraya yerleşiyō. yāni bōle iki sülāle biliyorum ben. yāni **20**

dışarıdan gelen sonradan. başğa da yoK benim bildime göre, varsa da benim bilgim bu kadar.

ADET, GELENEK, GÖRENEKLER

tabi canım bi isteme de verilmez, anlaşmana bakar şindi gızla olan anlaşırsa bi istemede de olur, verilir, ama anlaşmazsa annesini babasını he görücü, görücü olursa bi önden kızla olan birbirine varcaK mı, o anlaşılır. onnan sōra, annesine babasına **25** yakın, aKrabasına sōlenir. sonra yemeği yèir yāni gızı bitircem diye. yemēği yèir. yemeKTen sōra şindi nişan taKılır. nişan taKısından sōra nikāh merāsimi vardır. niKahtan sōra da tabi haliyle düün günü belli olur. mezelā hangi ayda, kaçında olacağı yāni. nisanda mı, mayısTa mı, haziranda mı hangi ayda olcaKsa düğün, o, oña göre düğün yāni düğün dōrt gün olur. dōrt gün çalgı çalınır, davılcı. ilk günü gınā olur, **30** zini olur, köylü ağırlanır ve ertesi gün de gelin alınır. tabi oynanır canım. oyun olur tabi. valla şōle kadınlar bi tarafda erkekler bi tarafda. düün salonu yoK. şōle bi uygun düün saibiniçavlısında. örda düüneylencesi yapılır, düüneylencesi yapılır. tabi türkü gına ağıtı vardır tabi. benim tābi bilgim yoK da türkü vardır. çalgıcı zāten çalıyō, ağıT da sōlenir tabi. **35**

ÇEYİZ

valla kız çehiz çehizi olur tabi kız tarafından kız, evi hazırlıK yapar. elbise ne eksiKse alır tabi. şimdi tabi he evet, patiK, cember, gömleK, işde şimdi şehire gidenler pantolon. işde ne bileyim eksikler kız, evi yapar. olan, evi de yapar. kız, eviyen, olan, evi birbirinin, eksiklerini gelin biTmeden. yāni gelin, almadan, eksikler, alınır. gidilir, belirli bi şūuda gidilir, şehire, merkeze, afyona. baya bi elbise, altın, alınır. taKı **40** bilezziKtir veya büyüK, altınlar. yāni anlaşmaya baKar yāni. sekiz tane, on tane altın veya o yirmi bir, yirmi iki ayar bilezziKlerden, alınır gızlara takılır mezelā. sōra gönşular geri taKı taKar mezelā altın hediyeliK, olsun veya büyük, altın ne gönşünden geçese. daha yakın, aKrabaları daha büyük meselā bilezziK taKar, altın taKar, bōle yāni. tabi, tabi ya şindi fes gāfaya gādınlar dā eveli boncuKlu fes giyerlerdi. burlarında **45**

boncuK_olurdu, bôle süslü boncuK. tabi şindi onnar_ğır_ğır ğalkıyō yāni ha hāliyle zamanla. daha eveli geyiliyōdu yāni. seyman_olurduK_asında baş bayraK diye. seyman varıdı o fālan ğaKTı tabi, bôle geşler, köyün geşleri seyman_olurdu. o şôle poçulu donlā vā ya mavi mavi. o donlādan ğeyediK. ben bile yāni ğeyindim birkaç defe ama o ādeTler ğaKTı şindi. şindi, daha evelde gelin_ata binerdi. bôle tepeyi köyün **50** tepesini, bôle etrafını dolaşır gelin ēnceĝi eve ôle ēnerdi. şindi taKsiye biniyō. belirli bi maķasa dönüyos ya. ora ğadaK gidiliyō. ordan geri geliniyō. köyün_içi dolanıP_ēniyo. taKsiyle yāni arabayla sāt dōrt gibi üş dōrt gibi, o sātlerde çıkıyō dōrt gibi ikindi arası işde beş gibi.

AREFE VE BAYRAM

arife günü hamır_işleri, Pişi yapılır, Pişi dağıtılıyō. o cücü dēriz loķul. āsgi isme **55** göre loķul loķul. cücü cücü he cücü diyoz biz. o yapılır dağıtılır mezelā. bu ğavalere veya topluma gelir dağıtılır. ğabristana gideriz. iki ikindin vaKti ikindin_ezeni oķunduKtan sōra cāmiye giden arkadaşlar cāmiye gider. gitmeyenler abdes_alıır ğabristanda düva edilir yāni ölenlerimizin yetmiş_iki geçenlerimize düva ederiz. orda üç ğulfuallā bi elham_oķur. gireriz_orda bildiklerimizi oķuruz. hoca gelir **60** yāsin_oķur orda. bütüm toplum birikir. bôle bi ādetimiz var yāni. sōra āKşamları da odalā vardır belirli, sülāle sülāle. şimdi isim_olarak örnē_in ben ķaynaKlar sülālesiyin. asıl ğüzürenden gelen sülāleniĝ birisi benim yāni. ķaynaKlar sülālesi. bu muhtar mezelā özdemir sülālesi, muhtar. bayramlar vardır sülāle olalaK. yüksel var, yüksel sülāleleri var. var baya. çelikler var. çelikler sülālesi. odası mı var tabi de. şindi bāzı **65** bakılmayan_odalar var göçen_odalar var. yoK, ğaveler_açılınca zayıflama var da yalnız yemeK_ille yeniyō yāni. ārife günü yemē_i götürürüz yāni. mezelā benim_odam yıkıldıysa bi yakın_akrabamın_odasına gideriz sofraya yemeK çıkarız. orda köydeki imam gelir düva oķur yāni. burnulu ramazan hoca var bizde. şindi şu anda görevli. ona dēriz. kendimiz biliyosaK bildimizi biz de oķuruz_yāni. düva olaraK yemeK düvası. **70** ķuran_okuruz. geşmiş geçenlerimizin. allah ğünahlarımızı affetsin dēriz. he, ôle dağılırız yāni yemeKTen sōra. orda sādece namaz günü bazı fakir çocuklar, işde

gelirlar. mezelâ beş yüz lira, bi millon bôle ufaK tefeK bi yardımlaşma para veririz yâni, gelen çocuklara. bôle bi âdeT var. namazdan sōra evet. şindi köyÜodası veya bayramda cāmiden çıkarkenÜordaki halkla bi bayramlaşırız. onnan sōra dağılırız, odalar aynı, **75** bôle odalara geliriz. mezela tabi muhtarÜodasına da gelinir. odalarda herkeş sülâle, geşler böyük yaşlarıñÜayağına gelir. mekânına gelir. orda bayramlaşılır yâni o gün. aşsağı yoğarı beşe, altıya ğadaK, yediye ğadaK sürerÜo gün bayramlaşma. onnan sōra başğa o günneri de evÜayleleri de eşe dosta gider yâni bayramlaşmaya. Kardeşine, halasına, deyzesine, dayısına, emmisine yâni kaynaşmaya olur. bayramlaşır yâni. **80** küsler barışır. yüzde doKsan barışcaK tabi. inatçılar da varÜiçinde yüzde onÜinaTçı var tabi, inatçı yüzde onÜinatçı var. yāmır yāmadığında şeyaparız belirli bi yatırlar vardır. yatırlara hamza şeh dede var. ğarşı kayabelinni he orada. yuğarı tepede, yuğarı tepede ziliyeT dede dēriz yatır var. ziliyeT, ziliyeT, ziliyeT. he ziliyeT dede. köyÜñÜbür tarafında iki tane sarı dede vardı yatır. şindi yatırÜolalaK ğalıyor da. yâni bunnar bi **85** evliya inancındayız biz yâni yatır. valla şu şeye zāten başğan bağıyor selāttinÜaydoğan kayabelendekine. ona bağıyor. orda şenniKler yapılı. her yıl yā. ya yâni şeyi yâni. fazla bi bakım yoK. sādece çevrik. oraya yâni yağmırımız yāğsın diye bôle aramızda ğurban toplarız ğoyun he onu keseriz yâni. ne toplandı beş tane yetefliK para veya yedi tane, on taneye ğadar keseriz, getiriz cāmimizde yāmır düvası yaparız. mezelâ allahım hayırlı **90** bereketimizi vēr düva ederiz. imam da o mezelâ belirli görevli hoca da başımızda ona yāmır düvasını ğıldırır. onda beK bilgim yoKÜişde. valla fazla bi bilgim yoK, o duyumda şimdi. belki ordaki başğan veya o kayabelendeki kişiler daha. işde bahar tabi ısınma şeyi olabilir dōru. tabi tabi hıdırellez bahar bayramı oluyor ya. oña beñzer bi şeyde anlamında. valla benim torun varÜiki tane hastānede doğum yaPTı. tuzlama işi **95** olmadı. esgiden vardı, esgiden vardı, ama şindi iki tanesi de işde hastanede doğum yaPTı. benim gelinimiñ çocuğu torunum. yâni ôle tuzlama falan yapmadı. törenne ğoymayız da, şindi şôle şindi ben birÜiki ğonşuda ğördüm. işde köy hocasını, bi ğuranı okuyan bi kişi bilgili bi kişiyi çāÜrdılar. bi yemeK, bi sofraya yemek verdiler. bi ilahī söylediler. yâni herkes yapmıyo da yâni birÜiki yâni. birÜiki hānede ben bulundum **100** sādece. ôle bi isim kıoydular. isim mezelâ ya dedesiniñÜismini genellikle yüzde doksan

ya da kendi meselâ ismini, sülâleden bir isim. mezelâ benim ismim hâşimse meselâ torunumu ismi de hâşim göyabilirim de ben göymadım. benim torunumu ismi cem meselâ. tarzına giriyor he. valla eKseri benim bilgime göre veya benim bildime göre, sülâni isimleri. konuyō, sülâleni isimleri. sülâleni isimleri konuyō işde asgere **105** uğurlaması. bu yatırlarda bizim sarı dède dèdiklerimiz. iki tanesini etrafı dolandır. asgerlerō hamza şeh dedeye dolandır. bu yakın, o ziliyet dede. bu māmıT köyüne bile gidenler vardır. orda da māmıT sultan var, oraya dolanırlar. allah başınızı ağrıtmassın. burnuğuzu, ğafanızı neyse ğanatmassın. var gezmesi var. yāni yüzde doksan dokuz eve götürülür asgerler. **110**

GEÇİM KAYNAKLARI

valla köyün geçim kaynağı tarımsal. işde pancar, patates, arpa, bûday, afıyan. bunnarı ekeriz. daha evelce nohuT, mercimeK falan birçaK ekilirdi de. şimdi onnar baya kalkTı. şimdi patates ağırlıklı pancar, arpa, bûday ağırlıklı ve de malcılıK. koyun, davar işde besicilik var. büyük baş, küçük baş da büyük baş da var. küçük baş da var, büyük baş da var. su sıkıntısı yaz aylarında vatandaş bahçe ediyō ya. bahçe edince baya bi **115** üç ay falan bi sıkıntı oluyō yāni. şimdi ovalık arazilerde baya da yoK dèsem gerek yāni. tabi diğerköylere ĩ de. şimdi mozot girdi fiyatları yüksek. gübre girdi fiyatları yüksek. yāni orlardan şôle üş dörT yıldır, gelir esgiden yüzde yetmiş seksen oluyōdu da. şimdi yüzde yirmi, yüzde on, yüzde otuz gibi gelir oluyor yāni. masrafa çok gidiyor. valla şimdi o kişinin kendine göre bi inancı yāni. büyücülük türüne beK inanılmaz, **120** inanılmaz yāni. yalnız şeye şimdi inaç yāni kişilerin inancına göre fal filân fazla da adet değildir de, vardır diye duyuyorum ben yāni. şahsen ben inanmam. ya tabi bi ğına türküsü gibi veya meselâ düünlerde filan türkü filan var tabi bunu bilenler var. ben fazla bilmiyorum. bizim muhtarımız bilir aslında da, muhtar. seyirliK oyunda yoK, yoK. şey seymān, siir anlamında değil de. seyman seyman olurdu. he deve, tabi **125** tabi. onnar vardır da ğaKTı, ğaKTı, ğaKTı, ğaKTı. bi otuz yıl eveli ğaKTı. arap düzülürdü mezelâ. adam yüzünü gözünü siyah boyardı. çocuklâ görğardı, deve olurdu filan ôle bi eylence vardı benim yāni gelişimde de. şimdi olmuyō, şimdi olmuyō. valla

işde bildim bilgi bu ğadar sordunuz soruya ğadar. bi şey dıil.

ADI SOYADI	Bilal TÜRKMEN
YAŞ	49
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Hallaç Köyü

Metin Numarası: II.11

MESLEĞİNİZ HAKKINDA BİLGİ VERİR MİSİNİZ.

ğāmyonculuğū ediyon. yā şôfôr. yükü sarıyoz tāmam. çadırı çekiyon, saña tālimatı vèriyôlā, gitciñ yere gādā gidiyōñ. türkiyenin hanğı il, hanğı ilçe, hangi ili aklıña geliyosa hePsine gidiyoS. meselā bugün mersinden geldiK. taşıucu diye bi yèr vā. ōrdan daş sardıK, mērmēr. naKliyeciliK genelde dıŝarıda. işTe bôle geçiyō. ğamyoncu ävdenūzaK giTTiñ mi, bi günde mi gelirsin üş günde mi, beş günde mi bilemeñ ki. bi 5 arıza verī, bi haFda gelir bi seferine. belli olmaz yāni.

ÇEYİZ, NİŞAN, DÜĞÜN

şindi bizde gülümōle yani görüşüP, bilişip tanışma işē yoKTur. meselā bi genç bi Kızı bèyenmiştir tamam mı? giderūanasına babasına sōlef, giderler birūstē, iki istē, üç istē beşūstē vēcese verī, vēmecēse vēmezlē, ōle vay ğıza sōrayın vay ōlana sōrayın yoKTur bizimōrda. genelde ānesi babası bilir. sōra bu çēyiz hazırlama işēsine ğız 10 çocūna, çocuKTan başladırılā bi şēlē ördürmeye, çeiz bōne hazırlālā. ğalan giden eksikleri de giderlē çarşıya çıkarılā dükkānlara oralardan alır geçēlē. nişān bayā āyleceK toplasırılā dāvetūedelē ğonuyu ğomşuyu yani, eşi dostu yüzüKūalırılā ğarşılıKlı. ğızōlan tarafı, ōlana taĝar, ōlan tarafı ğıza taĝar o arada bi tabi herkesō gelenūaKrabaları hediylēni taĝar nişān bôle olur, āynen, esgi ādeTler, aynı aynı 15 işTe esgi atadan sürüp gelmē töre, ādeT devāmūediyō yani. bizim dāveTlē baya şē olur, sekizōn çeşiT yemeK çıkā. şimdi iki üş senedir bi de pide ādeTūoldu, şuūTda pide yaPTırıp geliyō adam. āyran, bi tencereūayran yapıyō. işTe pideynen milleti dāıtyō. tabi düğün yemeKlerinden. sofrā bizim sofrā çoK zengindir. yani şuūT tarafı. yemēnen

yapan bi defa on on_iki çeſiT yemeK yapā. çorbasından tut, ētlisi, sūtlūsü, tatlısı, **20** hoſafı nēyse, yani hoſaf dēdī kōmpasta. tatlı olarak sūtlaç, tatlı olarak bāzısı baĸlava yapdırır. genelde sūtlaç yapālā yani. böreK yani yemeKleriñ hēpsi eTli olur. bi de dolma vādır bizde dōlma sarma, biber dōlması o yapraĸ sarması yani dāveTlerde bunu vērile.

ANILARINIZ

ğamyanculūñ nesini diñleyecēñ? yol mācerası çoĸ yā. ya hērkesiñ bi asgerliK_anı vādır ya olmaz mı. dayaĸ bol ya dayaĸ bol asgerde. asgerde dayaĸ yemedim diyen **25** vā mı. asgere giTmediñ mi sen, giTdiñ geldiñ mi, kēndim de tarımla ūraſıyorum ben ya. patatis_ekiyoz. biz de genelde ſu_ūt bölge olarak ſu_ūt patatēsÇidir. hemen hemene ekmiyen yoĸTur. hiÇ_ekmedim diyen yāni bi dönüm_iki dönüm_eker. ya bizim. patatis bi geçen sene para eTdi işTe geçen sene, bu sene de işāllāh_eder yani. pateſtis yani bunu biz_alışmışız. tamam mı zarar_etse de ekicēz kār_etse de ekicēz yani. **30** sōra bizim bōle ġaPTıra ġaPTıra osandıĸ komisyonculara. yabancılar da bizim köyüñ genēlde kendisi götürür. götürmeyen de meselā o kövden ben götürüyorumdur, baña verir, öbürüne verir. bu arada köyde ticāretini de yapan var. yani patatēs sezonunda sezonluĸ_üç_ay çalışır_adam tamam tābi olmaz mı ēkerler. ben_ekmiyorum_eken çoĸ. hayvanı olan büyük çifçi olan arpa, būdāy, patatis, pancar, hāſheſ. yā arpayı būdeyí **35** kār_amaçlı ēTmiyōlā ya. adamıñ malı vardır, saman_ıtiyacı, arpa itiyacı. budeyiniñ fazlasını satar. bi senelik yicē_ı unu ayırī budāyını götürü fabriġaya yıkar. ordan iki çuval, üç çuval, beş çuval getirir yani, oraya bi kāğıda liste aldırı. tabi rahaT. harman işleri, asgiden de on beş, yirmi gün tırpan biçerdin. on beş yirmi gün ġānı çekerdin. harman yerine biriktirēdiñ, ondan sōra patoz varısa potozunan, yoksa düvennen. **40** temmusda bi başladıñ da dē. ā_ıstos_eylül_ortalarında harmandan ġalkılırdı. ſimdi harmanı_öldü belli bile di_ıl yāni. adam yūs dönüm_ekini varısa, bir haftada vuruP çıkıP gidiyō. biçere vèriyō, sapını saman makinesine vèriyō. elinen_atma yoĸ ſindi, helezonnā vā. ramörĸa yaslayıveriyō öñüne kaĸı kaĸıveriyō samanı. o samanı samannıġa üfürüyō. ne tozunu görmüyō, tozu içeye gidiyō orda delik vardır, içeriye **45** gidiyō. orda delik vādır_ıçerden dışarıya öbür tarafda ordan çıkıar. ſindi çifçili_ıe ne vār ya bir_ay dü_ıen sürēdiĸ beygirinen, öküznen. beygiri olanlā çabıĸ

ğakādı, düveñi çabıK_öldürüdü sapı, öküz āğır_āğır_āğır_āğır. genelde herkesiñ vardı yā. çile tabi ya çile. işTe asgerden sōra pederden_ayrıldım. şöferlü_e meraK_ vardı bi de ben asgere giTmeden_ēliyet_aldım. asgere giTmeden_üş sene de taK_siciğ_eTdim. o zaman **50** yaşımız tutmuyodu, asgerden sōra da ā_ır vāsıta aldıK_ ğamyonculu_a devam. işTe bilāderlernen peder halen dā çifçilik_ediyo yani. yoK_ ya nerden şimdi onnar sap saman ediceklē meselā onnarı nerde görcēñ. hatta on günde bi eve gitcēz de. sōra ôle bi yardıma gereK_ yoK_ ya. şimdi biçer vaf. biçare veriyō. işTe denesi remorğa dolduruP_ geliyo hayat'a dökünüyolā avlıya yani. orda bir_iki gün yelleniyō yemi sattı_ı bi **55** yere alıp gidip devre verip geliyo būdayı.

ADI SOYADI	amil ARISOY
YAŞ	68
ÖĞRENİM DURUMU	Okur Yazar
DERLEME YERİ	İlyaslı Köyü

Metin Numarası: II.12

AMCA BİZE KÖYÜNÜZÜ TANITIR MISINIZ?

benim isim kâmil arısoy. yaş atmış sekis veya huT da atmışsekizi doldurdu. kendimiz okurus, kendimiz yazarıS. evet ilyaslı. evet dâvletler arasında ilyâslı, yalnız köyler arasında ellezli dèriz. bu köv, ayini arasında ymış. bizim duydūmuza göre, bōüKlerimizden, orda ilyas isminde bi adam varımış. burâ oyun otlatma ya gelmiş. birâz maāra va burda, innē var, buraya. hā ordan bamışlar. o aradaş elli 5 oyunnan gelmiş yüz elli oyun olmuş. hā şo iki kövde bizim köve su vermemişler. ayabelennen üneytepe. bu çay bizim kövün öğünden geçiyomuş, yolda bōüK sel gelmiş iki kövün arasından geşmiş, ordan geçince bizim köve su vermeyivemişlē. köv susuz almış. ilyası da burda görmüşler bu bir ki mağara var, in var. elliyse yüz oyunu olmuş. demişler yav biz burda susuz aldı, hiç olmazsa biz de gidelim oraya biz 10 de öç edelim. orda hiç olmazsa suyumuz vā bol bol, demişler. ha burâ öşmüş gelmişler, o ilyasın adıyla bura ilyâslı almış. evet yoarı ilyaslı, ora burdan daha esgi derlē böyüklē emme, oranın nerden geldi. nası oldūnu bilmeyon. burası ayini arasında üzüren deye, üzüren kövü deye orda bi köv varımışımış. ordan buraya öç etmişler. ayini hemen şōle dōu tarafında, evet şindiki ismiyle üneytepe. hayır tek kök 15 gelmişler. zaten ordalarımışımış, ordan mesela bura bizim duydūmuza göre āltı veya yedi hāneyimişmiş orda. veyāvuTda sekis hāne burâ öşmüş gelmişlē burda çoalmış. hayır üç veya dörd soyad var. esgiden bōle soyad da youmuş da meselā tabır olu, lav olu, imam evi bōleyimişimiş. esgiden soyaT youmuş da bōle üş dōrT sülāle burâ öşmüş gelmişlē burda da üretim yapmışlar. şindi ben böyüklerimizden hiç bi 20 yörüklük duymadım. şindi burda dā benden böyüklē var.

KÖYÜNÜZÜN GEÇİM KAYNAKLARI NELERDİR?

geçim ğaynaqları ileşberlik, malcılıK, e zaten bizim de arazımız, motur uğramayō dālİK, sözüm burdan dışarı, merkeP ğoşuyoz. başğa öküz zaten hiç ğalmadı. motur ūramāyo dālarımıza, e tābi ğara mal, ğoyunculuK zaten da ğaldı ğüdenimiz ğalmadı. ğara malcılınanı kötü idāre oluyoS. idāremiz bu. bōüK baş güçcük baş var da az 25 beşaltı sayılı beşaltı koşsumuzda var. bōüK baş bi de ileşberlik. yanı şu ğıyılara. arpa, būdey, afıyan. patāya yerimiz yoK. sulaK sulaK yermiz yok. ācıK sulaK yerimiz vardı dāvlet elimdenaldı, bafaş yapıldı. su sıkıntısı var soruTduğ ğaldıK yāni. yoK yoK. esgiden bi parça oldu. idāre olamadı geşlerimiz aşşāı yuğafı hep izmire göçetdi. burda ğalanlarımız. mesela bir āvde bir dēde idāre olamadımız için geşlerimiz hep 30 izmire döküldü. izmirde. evet, yoKluKTan arazısı olmadıı için yoKluğ için bōle göç var. kendimize de yeTmēyō. biz satın alıyoS. samanı satın alıyōS, bōüK baş hayvanlara. unumuzu satınalıyōS. işde üş veya dōrT koşsumuz satınalmāyōsa almāyō. geri yanımız kompīle hep satınalıyōS. unumuzu, bulğurumuzu. mesela, hep satınalıyōS, satın yēyōS yāni. bān hiç duymadım. benden bōüKlē vār. eyer 35 bōüKlē biliyōsa bilmen.

KIZ İSTEME

şindi hayır, o belli meselā bānim bi ölüm var. üseyinamcanıñ da bi ğızı var. mesela bi hāber göndiyōS, arKadaş, èy, biz saña dūñürcü varıcaz müsāde edēseñ, derīS. üseyinamca geliñ dērse vārıız. yoK, yoK, yoK gelmeñ dērse varamayıS. ōndan vazgeçeriz. hayır vermēcēse gelmeñ dēr. vermēcese gelmeñ dēr. emme bi parça 40 göñlü varısa yāñi buyruñ geliñ dēr. hā dēr. ōraya varısın ōrda allāıñ emrinen peyğamberiñ ğavlınen ben mesela ölüm hasana veyāuTda hüseıne seniñ ğızı tālibin nasiPölusa dēnir. ō da cenābı allāh yazdıysa olū, yazmadıysa olmaS. biz bi dōkelim, dūşünelim, çolūmuzunan çocūmuzan oturalım ğalkalım saña bi cevaP vèrelim, dēnir. iki gün üş gün müsāde olur. üseyinamcanıñ, ğızınıñ, kendisiniñ, aylesiniñ rızası varısa 45 dērsin arKadaş müsāde edēseñ geliyōS. buyruñ geliñ dēr. varılır. ōrda ādetler neyise

meselâ gonusulur. meselâ adamıñ gücüne göre arKadaş iş biTdi ğâri mesela ğâve içildi ya meselâ arKadaş üş bilezziK etceñ beş bilezziK etceñ dèr. arKadaş benin_oña gücüm yoK. bân_iki bilezziK èdiyin veya meselâ iki o tıñır_ıaltınnâ vâ, ufaK yâ bi bö_üK, üş dörT_ufaK_èdiyin dèr. rızâ olnürsâ, olunür da. zaten köyümüzün durumu belli. rızâ 50 olunur. bu iş bitèr. onnan soñura, dü_ün_işlerine başlanır. elbisè alınır, nikâh mu_amelesi yapılır, dü_ün_olur. şindi, şindi çeyiz, âdeT_ufaKlıKTan başlıyō. meselâ bî patiK_örülüyō, meselâ başlıyō. meselâ bî yazma deriz biz, cember, örtü, şarpo. onun ğıyılarına oyâ, yazma, ğaP, ğacaK, az boz herkesiñ gücüne göre, gücü nêyse ğızâ èder. eKseri de olan_evi èdè. her şeyi olan_evi yüklenir. ğız_evi az bi şey_olur, yapâ, 55 edè. olan_evi de her şeyini yapâ, çatâ, dü_ün_işi bitè.

DÜĞÜN YEMEKLERİ

yoK. dü_ün, dü_ünde, çorba bir, çorba bir, biz meselâ pilav dèriz. pilav, böreK, meselâ ğuru fasülye, hoşaf sütlü. işde bu tür yemeKlèden yapılır. tatlı da helvâ olur. bazar helvâsı da olur, biz bi de haşğâş helvâsı dèriz. adamıñ gücü varısa, haşğâş varısa bi de haşğâş helvâsı olur. bi de bekmezi varısa. he yemeK türleri de budur. bütün köy 60 davaT_olur. bö_üK güccüK_o gün meselâ herkeze yemek verilir.

AREFE VE BAYRAM

erfe günü, erfe günü sabahtan. sabah namazından soñura ğabirleri gideriz. ğabirler_oğunduKTan soñra herkez gelir. gücü olan bişi. biz külür dèriz. bişi, külür yapar. ha aKşamnarı meselâ şu köyde dörT_odamız vâ. aKşamnarı odalara toplaşır_aynı bôle bö_ükler yemeKlè gelir. oda da yemeK yèdir, ğuran oñunur. 65 ertesi gün bayram namazı ğılınır. bayram namazından soñura, hêrkeziñ ğene aynı odasındâ, meselâ bu sülâleniñ bu odada. bütün meselâ, eveT. toplaşır. yoKarı köyümüzde var_iki oda. orda da toplaşılır, aynı bura gibi. orda da yemeK yèdir, ğuran_oñunur, onnan soñura hêrkez ğağâr, aynı müsafir gibi, odalarda hêrkez bayramnaşır, meselâ bu oda şo odaya, şo oda bu odaya. şo oda şo odaya, hep_odalâ 70 dolaşılir, bayramnaşılir. bayram_arfesi bitè. he ikisini bir añlaTTıK.

HAMUR İŞLERİ

e valla bi öyle getirip benim hanımı getirip de ona sôleTmeK lâzım. ben yapamadımıçı emme belkî bu itiyalarınışinde yapan vâdır, onnâ, onnâ sôleyivesinnē. yalnız bân hiş yapmadımıçı. şindî, hamırî yağrurur, hamırî yağrurur. meselâ senediñüstü seniT dèriz biz. he seniT teKneniñüstüne seniT ğorlâ onuñüstünde güzelce şôle açarlâ. **75** açtıktan sonura tabi õ ilkin hamıra maya ğatılır canım. bu arkadaş herâlda başlangıcından yapmış gibi bû külürişini de yav gördüm de ben siz gibi bakıp durman kî ğarınıñ yaPTi işe. şindî şôle yuğa yazalâ onnan soñura haşğâş. yağ ğarışdırılâ, çalalâ, bükêlê, bi dâha şê edelê yazalâ. onnan soñura bi daha bükêlê. haşğâşlâ şôle ğaT ğaT, ğaT, ğaT. eysirâniynan keserlê, tepsiye ğorlâ, fırına götürüle fırında bişê. ey ē şindi **80** gelise biz de orucıolmayadıK, afiyeTle biz de yèrdiK. bizıona bişi dèriz. bişi dèriz bizıona. evet, evet. buyuruñgeliñefendim.

ÖLÜ GÖMME ADETLERİ

ilkin selâ vèrilir. meselâ o adamıñöldünü herkez duysuñ, namazına gelsiñ, ğabirini ğazsıñ dèye, sela verilir. herkez meselâ selâ veriliKden soñura ğabir ğazılır, hazırlanır, cenâze yıķanır, cenaze yıķandıKdan soñura bütüm ğoñşu toparlanır meselâ cenazeyi **85** götürüken bi düa olur. cenâzeyi alırlâ ğabiristana götürülê, ğabiristanda gözêce gömerlê ğur'an oķunur, düa olur. herkez meselâ çıkanķan, meselâ cenâze sahibi şorâ sorudur, eşi dostu. başıñız saĝıossun dèye herkes vedâlaşır, çeke gidê iş bitê. bütüm bizim meselâ bütüm köyümüz hep toplaşırlâ. yō paralı deyil, hayır yâ hayır paralı deyil bizde herkez bi de meselâ benim de elim deysiñ dèye bi palta vurü, bi küreĝinen topraĝıatar. aynı **90** ğabristanıñ meselâ cenâze gömdüKten kefi üstüne herkez birê küreK, ikişer küreK topraĝıatar.

KÖY ODALARI

evet, hâ burda mı? şindi sobanız yanır. sabah, sabah ğahveltisi, ôlê'n, aKşam yemeĝiñiz gelir. isterseniz birıay duruñ, isterseniz on gün duruñ, yataĝıñız gelir, yapılır, sabâlâ

erkenden oda sahibi gelir, sobayı yaK̄ar çayı ğor, ğaveltiyi getirī. çayıçildiKten **95** sōra ôlen yemeĝine gelir, ôlen yemeĝi de gelir. onu da yērsiñ. işayşema gelir, ayşem da yērsiñ. gine meselā bōle bōle yataK̄olur. hayīr, o haramdır bize ücretalmaK̄ müsafirden. devamlı, bizde ğahve yoK̄. biz meselā yaz, ğış biz bū odalarda oturūz. çay çorba istediñ zaman çıĝā. gencossā edē de, ĝene kimufaĝısa, meselā ramazanufaK̄ meselā ramazan meselā suyā gider, çayı bişirī, böyüKlere daĝıdır. kimufaĝısa, bi **100** de çay bişirme meraKlısı vardır, böyüKleriñiçinde de. o meraKlılar kesinniKle çayı ben bişiriyin dēr, ben daĝıdıym dēr. oda sahibi meselā meraKlılā vārdır. yav ben bişiriyin, daĝıdıym der yāni. ufaKlar da yapar, böyükler de yapar.

ESGİ ADET

e şindi, esgiye nazaran ayaK̄uzatma da oluyō, siara işmeK de oluyō. şindi yalan ĝonuşmayalım. ē hāliyle. gerçi bizde genç ĝalmadı bi sādece meselā şōle **105** oturuzodaya da, yalnız e bān meselā ayaĝım aĝrıyō, mecbūruzadırın. e herkez rahaT̄otusun dēye. birbirine argadaş yav rahat otū. sen de ayaĝını uzaT̄ dēnir. bu şekilde. esgiden hēç yāni ĝüÇÇüKler böyükleriñ yanında iki diziniñüstünden ĝaynaşamazdı emme şindi o şeylē biTTi. ĝonuşmacı? aynı hiç deyişmeyiz biz. aynı bi köyüz biz. devamnı zāten birbirimizden ĝızalırız, ĝız vēririz, geliriz. mūtarlıK̄ bir, **110** ayrılıK̄, ĝayrılıK̄ hayaTTa yoK̄. aynı biriz yāni. meselā ilyaslı dēdi mi, ikisi de ĝonuşulur, yalnız sādece meselā sorasañ. aşşāĝıdan yoK̄arıdan mı dēñir. ben yoK̄arı ilyaslılıym dērim. bizim ĝonuşdūmuz, banım̄aK̄lında gelen yoK̄. argadaş, argaşlarıñıaK̄lında bilgisi varısa desinlē. şindilik yoK̄. cümlemiz.

ADI SOYADI	Adil DORUK
YAŞ	66
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	İsalı Köyü

Metin Numarası: II.13

ADET VE GELENEKLER

ordan dađıllā, pilav milavları dađıdırlār, ğalanı işde. ādeTöle devamı ediyō. yā gidesiñ, istēsiñ, allanın emriylen, peygamberiñ. ğene aynı allanın emriylen peygamberiñ. istediñ şeyse verisiñ, verī. göynü varısa, he. yoğusa ben de ğız yoğ nāsibi başğa yèrden arayıñ dèr, çekè gidè. başğa bi şey bōle. sōña düşünēdè. canım onnarı bān ne bilen. inan ēyice pek şeyleri. tabi dađıyōS. yā şeyini göre meselā anlaşıña göre, 5 gücüñe göre. altın dersen altın, şey dersen, yapılır tabi. emme āsgiden bizim yazma mazma. basmalā, çapıtlādan filan. şindi yalnız, tabi filan olur da. öle şindiki gibi şindi gine altın filan oluyo mu bilmen ğay.

HANE VE NÜFUS

işde elli hāne fèlan da. kaç ğişi vā. ne bilen şöle yüS kişi anca, belki. işlèyō. bilmeyon heralde inan. 10

GEÇİM KAYNAKLARI

geçimi arpa būdey. işdè pancar başğa bunnā ekiyos, patès pekmezle. su azdır bizim orda. arpa būdey he. var birāz da çok de il. az, az. fakir bi köy. yoğ yoğ, arıcılığ filan yoğ, arıcılığ da yoğ. nasī? yav ğene de var da esginkine beñzemez. āsginkine beñzemez. āsgiden dā fazla.

GÖÇ

dağılıyō yā hēr yere, hēr yere. izmir, istanbøl. baḲ burda, afyonda, nāzillide. bôle 15 hēr yere dağılıyō ya. işini bulan çoĝu, acıḲ hāli vāti ī olan çoĝu da ĝorḲan meselā ben yabana giTsem geçim, edemen belki diye ôle gidemēyō adam. o şekilde bôleliKle.

AREFE VE BAYRAM

onu mezar ziyāretine sabah gidilī. sabah namazında. hocaynan gidesiñ. hoca bi oḲur. onnan kerī dağılır milleT. herkeş ĝabrīne oḲur. ilkin girmēde. bi hoca oḲur, onnan ki dağılır. herkeş ĝabrini ziyāreT, edē. çıkar gelī. onnan kerī, işde odaları açalā odalāda 20 bayramlaşırılā, ĝördü yerde bayramlaşırılā. ḲoḲarılā cāmide esgiden, Tmiyölādı. yā şinci ediyolā mı bilmeyon ĝa. küççüK keselē aççık hāli vāti olan. peK böyüK zor keselē. çünkü sāten ĝalender köv. şindi onuñ şeyine ĝöre. bu birinci esas keñdiñ, şey, için, keseseñ, kendin, için birinci ikinci gün kesceñ. ondan keri meselā kesmeK şey. o sen dersin yā öldüm ben. ben saña dërim kine benim, için kesive ĝurban. üçüncü 25 dördüncü gün de kesilir, o. o ĝurban şeyi kesilmesi.

HANE VE NÜFUS

işde elli hāne fëlan da. Ḳaş ĝişi vā. ne bilen şöle yüs kişi anca, belki. işlëyō. bilmeyon heralde inan.

KIŞ HAZIRLIKLARI

ĝışa hazırlıḲ yaḲcaḲ, işde ne? yav ne bilen, onnarı. äsgiden bizim reçel filan bilmezdik yāni. aynadın mı? şindi hemen hemene şër yeri orlarda. burlara vesā, iT, olunca. 30 äsgiden vesā, iT yoĝudu. geliniP gidilmezdi. çizmezlē ôle. şey ĝurudurlā. bamyā deyil de. bamyā beK. bamyāya nërden para vërceKlē. büber fëlan meselā. büber fëlan çizelē, ĝurudurlā. ôle başĝa bi şey. ĝalender zātī köy. ĝalender köy. ôle bi şamşum, iş yapamazlar ki. tabi geçim sıkıntısı oluyō, evet. yoḲ şindi su geldi de, su geldi, ceyran geldi. nüfus ĝalmadı, nüfus ĝalmadı. iklimi soĝuḲ, oluyō tabi. derenin, için şöle iki 35 yanni da dere. şindi bugün, şindi gidesin meselā sabah gelisin. bi sefëdir. meĝere husúsı

dutāsaṅḡo ayrı. ôlê bi sefê gidef gelî, bi bi dolmuş vardır. başğa ôle çalışmaz. unuTTum bân yâ. bura gelilî. î kötü, az çoK.

HATIRALAR

yoK yavûle bi. asgerlikde de yoK ôle bi hátıram. bân ilkin sıvasa giTdim. onnan kerî, ercişe giTTim. ercişden, hı iki sene yaPTım. bizim zamanımızda yirmi dört ayıdı. **40** vanıñ ğazası ercişTe yaPTım. işde ôle yāv. hêç anlaTma şeyim açıK ğıt. yoKûle yemeĝe ğatılan yoK. yabani ot vâ. baya her şey vardır. o çay vâ. bi daĝ vâdır. ot çayı yetişi orlarda. onu da işmezlê. şindi eveli içediK Te. şindi işmez. ağaç Ta vâ. âlat vâ, ğırlarda. alıç vâ. kızılçıK vâ. başğa ôle şey yoK fazla. söĝüt möĝüt vâ da. tabi haKlı canım â. ben şindi î kötü buraya geldim meselâ allah biñ berekeT vê. emme kövde **45** belki hêç olūdum ele hizmeĝar oludum, meselâ. burda hizmeĝar sayılı da. gene bi emekli oldum, allaĝa şükür. yâ. sâĝolûle bi yoKûinan. sâĝol size de.

ADI SOYADI	İbrahim KARADİREK
YAŞ	74
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Karadilli Kasabası

Metin Numarası: II.14

SİZİ TANIYABİLİR MİYİZ?

İbrahim Karadirek bin dokuz yüz otuzüç doğumluyum. evet buralıyım, Karadillili. bu bu Karadillinin dağınarKasında, üstünde Kara adil isminde bir şahıs geliyo buraya. ora yerleşiyö. tabi tärini bilemeyöS. onnan ki başgaları da geliyö. göçebe hâlinde yörükler, şunnâ bunnâ köy çöğalıyo burada kaç sene ben ice tâmin edemiyom. orada kaç sene durduklarını. biñ dokuz yüz, biñüçyüS yedi de buraya enmeye başlıyolar. buraya. 5 buraya bänim dedem iniyö evela buraya. onnan ki on yedi senede oradan buraya iniyolâ. on yedi sene sürüyö. on yedi senede tamamlanıyö. o gündür bu gündür burası daha gelişti. başga bi başga bi bilgimiz yoK.

ANAYOL DURUMU

artırdı evet. anayol geçmesi çoko zumanna dâ çok seyrek. kendi elimizle yaptık bu yolu. mütâhiT geldi. bize saTTı. elimizle, arabalarıynan gum çekTiK. yolu 10 meydana getirdik son zamanda gara yolları sayiP çıktı. gara yolları tamamen şey oldu.şindi anayol hâline geldi. şindi asvatlanınca dâha şirinnedi, daha güzel oldu. işleK, çok işleK bu yol konya izmir. döuyu batıya bälayan bi yol. geçiyö heppisî bütün döunun arabaları otobüsler, tırlar hep burdan geçef. burda yolcu galmaS. yolcu geldi mi eñ çok yarım sât beklese arabayı bulur yâni yoluna devam edebilir, 15 devam eder.

NÜFÜS VE GEÇİM KAYNAKLARI

buranın nüfusu altı yedi biñ filan var. ilçe gibi evet. yedi biñ filan var. mevcuT_evet. arazide bizim arpa bûday. işde bundan tārini bilemeycen_on sene evel birez_artezyen gûyularında su çıKTı. ondan çıkınca yararlanıyō. şāhıslar da saldırmaya başladı. şindi belediyemiz de buruya pılanlı purojeli gûyular saldırdı. yēr_altı şeyleri şebekesiyle 20 sulamaya başlancaK_başarabilirlerse. bunun_üçün bunda, Fişne daha ilerīye az zamanda meyvecilik Fişnecilik daña ilerledi. bûdaydan_arpadan fazla gelirli oldü_çün. hemen hemen bi ileşberin_üşde ikisini, arazisini Fişneye dönüştürdü. bûdaydan zirāt daña şey. tahılda dā fazla gelirli. meyvecilik gelirli. suyumuz gāynak suları var yayladan gelir. o yetersiz gālnca bu artezyen suyu var iki tane köye āyiT. iller başgası köye āyiT şey 25 gûyu salıvēdi. ordan basıç yapıyolar. ikisi gārışık_olarak depo alanında dēpodan çeşmelere dā_ılıp herkesin_evinde suyu var. var sı_ırcılık_çok_ilerde eveT_eveT. alıP gidiyō eveT_çok_ilerde sı_ırcılık_her_ävde var sı_ır, besicilik_çok_ilerde. hayvanna ūraşıyoS yani. esnaflarımız_ıaS o yani köyü ilerideki oğuma çocuk geşler birāz gāyifi çalıştırıp oğuma birāz mēmuriyet dışarıya_çok_akañnā, göç dışarıya işçi göçü çok. 30 burdan_işçi en_çok_antalya, denizli, izmir, manisa burlara. evet hep batıya, batıya gidiyō. denizliye yakın. evet. işçi kütlesi burlara gidiyō. işte bu teksitil fabrikalarında çalışıyolar eKseriyet. şeyde antalya taraflarında inşāt_ışlerinde. kendileri iş buluyō. iş sahası gūruyollar, beş_on gūruş sa_ıbi olduKTan ki. bōle idāre ēdip gidiyos.

ETNİK YAPI

yörük yörük. baya yörükler yerleşim_olarak. o ilk zamanki ded_i_m gibi bu ādil 35 babanın_etrafında o zaman toparlanmışlā. tā buranın şeyini ortāsyadan gelme diye atalarımızdan duyma bān. oğulda da bizim hızır_öretmen varıdı. biñ dokuz yüS kırk sekiz, kırk dokuz mēzunuyum ben. o ōredirdi bize. yani ortāsyadan gelme eKseri bizim buranın şeyi. göş_almış_evet bizim şōle bizim şu_üt bölgesiyen, veya_ıt geri yanımızda türkmen_ovası var. dīnara bālı tatarlı bölgesi. senirket_ırka tarafımız 40 ıspartaya bālı. yalavaÇ_ıo taraF. bizim türKçemiz hepisinde istanböl türKçesini dutar yāni. istanbol şivesini dutar. düzgündür bizim türKçemiz, evet_evet. şivemiz_evet, evet istanbul şivesini oKşar yāni.

GELENEK GÖRENEK

göreneKlerimiz geleneKlerimiz düğünlerde işde aynı her taraFı herkesinki gibî. esgiden bir_olan nişannayacāñ zaman. görüş, görüş_usulüyle oluyodu. şindi onnar ğaKTı. **45** evet_evet. bān kendim meselā. esgiden yakın_aKrabası, amcasını iki gişi gönderiyodu. filanın ğızını beyeniyō, beyendi anne baba veya hısım_aKraba olaraK. ona düñür varıyollardı. biTTi mi olan ğızı görmüyodu, ğız_olanı görmüyodu evveli evlenesiye, birbirine hatır hörmət varıdı emme şindi öle de_ıl şindi de_ıdı artık. tē benim_evlendim sene. ban elli yedide evlendim. elli yediden bu yanna hemen hemen **50** çoK de_ıdı. şindi olana ğız birbirine beğenecek. anlaşılırsa öle evleniyolar. anlaşma usuluylen_evleniyō şindi. verildî de oluyō, verilmedi de oluyō. uzun süre bir_ay süren de oluyō. he nazlanan da oluyō, evet. nişan biTdi. bi gün veya sene veya_uT_ay temin edilir. o gün geldi mi herkes hazırlını yapıyō. işde düğünü köy_üsülü düğünü yapıyolar. bizim burda dü_ün salonu olmadıñdan. evlerde yapılıyo dü_ünner. esgiden başlıK **55** parası varıdı. bundan_otuz_otuz kırk sene eveli. onnar da ğaKTı. şindi sādece herkes kendi çeħizini yapıyō. dü_ünner_ııde üş gün sürer. üş gün_ıçerisinde Pazar veya peşenbe günneri gelin gündür. düğün soña erer. arabarınan, esgiden at_arabalarıynan_alıp gidiyoduK gelini. şindi o da ğaKTı. şindi taKsilerle, arabalarlā. beş_on ğadā, yirmi ğadār bōle arabalarnan hısım_aKraba dolar gelin_almaya **60** varırlar. olan tarafı orada hazırlanır. ğız tarafı bu yandan varır. şenniKle, şamatayla gelini alırlar. helalası helalası ayrılıız. ğızın çeyizinde işde neler olcaK? bütün şey_eşyalar. ne diyo_ona? beyaz, beyaz_eşyalar. buzdolabı, çamaşır makinesi, çekyatlar, efennim_öbürleri ğadınnarıñ bilcē_i ğay giyceKleri elbiseler şunnā bunnā. başğa ne olcaK? herkes gücüne göre altın bilezziK de yapabiliyō. gücü gücüne göre **65** herkes. esgi esgiden üşpeş diye bi şey varıdı. türKmen_usuli bilisiñiz. esgiden benim zamanımda öleydi. şimdi onnar KalkTı artıK. hep istanböl şivesi dedim ya. hep giyimle de istanbol giyimine dönüsdü hep. onnarı batırdılā. hayır ğonuşmamız de_ışmez. devamlı atadan geldî içü hiş dilimizde deĝişikliK yoKTur. ğonuşmamızda, evet.

DÜĞÜN YEMEKLERİ

dü_ünnede bazen vaKTine göre tosun keserler. tosunu beslerler. tosunu keserler. **70** aşçı tutarsıñ. hēr şeyi aşçıdandır. bütün ğapları, şeyleri ayğazı hēr şeyini o üslenir.

pazarlık usulü oña veriş. o adam hazırlar. sabāleyin sāt sekiz, doqızda belediye haperlosundan ilanāt ederiz. bütün vatandaşlā, mūsafirlē ve köylü. filanıñ düñünü vardır. onuñ düñünü olan adamıñ ismini sōler hāpörlodan. ilanāt ederler. duyuru yaparlar duyan duyar, duymayan duymaz ama herkesi çāırmadan aqın aqın gelir **75** ğasabamızın halkı. çünkü halkımız bilhassa ğadın ve ğızlarımız düğünlere çoK heveslidirler. düğünlerimizde her zaman et yemeKleri çıkar bizim. mesela başta mercimek çorbası, pilav, bamya, ğuru fasilye, böreK, banaK, tatlı olaraK da helva Komposta veya hoşaf yemekler masalar ğurudur. ahali masalarda yēr. ôlēye ğadaF yemek süresi geçer. ôlende sōña, ôlenden evel. bi ğısmı erkekler biTTi mi ğadınnar **80** gelir. onnan ki ğadınnā yēr. onna ki gelin almağa gideriz. olur, çalgısı hepisi tam çalgı vardır. esgiden ayır ayrıydı da şinci hemen hemen ğarışmaya başladı. ğına ğecesinde orda da aynı. aynı orda da ğarışmaya başladı. geşlerle ğızlar ğarşı ğarşıya. oba oba ğızlar şorda oynoyo, ôlanna burda oynoyō yāni. ğarışık deyil de ayrī he he evet. yani bi neneler oturmuş Tur oraya ya bi anneler oturmuştur. efendice oynarlā. **85**

AREFE VE BAYRAM HAZIRLIKLARI

bayram gününde bi milleT iki üş gün evel bayrama gelince bi telaş içine giriyō her taraFda oldū gibi. tabi evinde ne var. pazardan alınacak. et yemek, etler. efennime tavuKlar, zebze yimeKleri. elinde ne gelise herkes yapar bayramı o şekilde ğutlarız. biz saña varırız ğoñşuya. o ğoñşu bize bize gelir. bizim māhalle odaları vardır. māhalle odalarında esgiden beri bu māhalledede kaç hāne var otuz KırK hāne. otuz KırK hāne **90** akşemleyin erfe, bayram akşamı, erfe günü akşam. oraya yemek çıkarırız. hep birlikTe yēriz. du a ederiz geşmişlerize. sabāhleyin gine bayram namazından çIKTIK mı birlikTe bōlē cāmiden. aynı o māhalle odasına toparlarız. orada gine yimekler gelir. teKrar yimeK yēriz. orda bayramlaşırız. cāmi de olsun, oda da olsun ondan kerı güççüklē büyüklerin ayağına bayramlaşılā evlerde ğavelerde ziyāreT edelē **95** birbirlerini. mezārlik ziyāretleri erfe günü olur. erfe günü ôleyin namazdan çIKTIK mı. bizim burda üş tane camimiz var. üş cāmiye taKsim oluyō cemāt. cāmiden çıkan ğabiristana gider. ğabiristanda hep toplu olaraK imamlar orada ğuran oKurla birlikte. geşmişlerimize duva ederiz. āmin dēriz. onnan ki daılır özel olalaK şahsı seğ

oKucasañ. gider herkes ğabiriniñ yanına. annesiniñ babasınıñ yanına. ayrıyeten de **100** oKurlar. öylelikçe ğabir ziyāreti biter.

CENAZE, ÖLÜ GÖMME

bizim ̣esgiden cāminiñ yanında şeyler varıdı. onnar da şindi ğabirdedir girişde. bütüm cenazelerimizi ğabirde girişdeki musallā taşına ğoyaraK cōme ̣at kaş gibi duyduysa cenaze öldü zaman selā verilir cāmilerden herkez duyan gider. orada toparlanırsız. orda cenaze namazını ğılar defn ̣ederiz ğabre. yoK, bizim hangi vakit. ne zaman yoK **105** şindi öldü. şindi aKşam namazı olmadan defn ̣ederiz biz. evet gün ènmedikTen kiri, yoK aKrabalardan veyahuT ̣oñşulardan Kazarla hazırlalar kepçe var. kepçe evele kazar. saTmasını, cenazeyi ğoycāmız yeri elle düzendirler.

BİTKİ ÖRTÜSÜ

burda işde günāşık, fiĝ ̣ekiliyō. pancar, pancar, patetès, nohut, mercimek bunnar ekiliyō yāni. yalnız fazla de ̣il kendi ihtiyacı ğadar. eñ çoK būday ̣arpa, Fişne **110** burda. yāni yeni yeni de tabi su çıkTıkça ğuyular fazlalaşdıKça vatandaş pancara pateteze dönüşüyō.

YEMEKLER

yemekler de bizim. bulgur pilavı, pirinç pilavı bōle dü ̣ünnerde şeylerde yapıdımız. veyahuT herangi evinde adam vaKTine göre. zebze yemekleri. tahrana kendimiz yaparız. tahrana, mercimek yimeĝi. başĝa bunnā vā ôle. hayvancılıK ̣olunca **115** yoĝutlu neler? yöresel ̣ôle bi yo. yufĝa he bizim yufĝamız çoK mēşurdur. āferin, arKadaş hatırlaTTı. yūKamız çoK mēşurdur. senelik şindi bu māvsimde üş beş ĝonşu birleşirler benimkini èderler. ĝurudurlar yı ̣ārılar ̣eve senelik ta bahara ğadar yeter ̣o. ertesı gün seninkini yaparlar. ertesı gün bōle bōle imece hālinde yūkaları yaparlar. var. her ̣evin ̣ekmekliĝi var. fırından fırinnādan somun ̣ekmekliĝi yapılır. efennim **120** bezdirme diyoz her tarafta şediyoz ya bazlama dèriz biz burda. elle yapılır. şôle, el büyüklüĝünde, iki el böyüKlünde böyüKlünde hamuru haşheşle üzerine sürer.

keserler, üst, üstü üş keser, beş, altı yağ sürele. üst, üstüne görler tekrar genişledirler. bôle saç vardır saçlarda tandır dèriz biz. tandırda saçlarda bişiririz. o dâ taTlı olur, o daña tatlı olur. loḲul da yaparız. bayramlarda loḲul dèrler, evet. loḲul da yaparlar. **125** evet, evet. onu da mayalarlar. hamūru mayayla yuḡururlar. o ḡabarır. onu onu da aynı deminki dedim gibi o bazlama gibi gibi. ufaḲ, ufaḲ şeynen. kimisi Ḳupaylan keser. ufaḲ, ufaḲ atar. Ḳupayı bastırdın mı o keser, onu atarsın yağın, iḡerisine yağı ḡızardıḲTan ki. kimisi de elle yapar, atar. onu şişle alır, alır maşayla ḡorsun ḡıyıya. egede eḲseri bişi diyolar. yapıyolar şindi yeni yetmeler hepsini yapıyō, yeni **130** yetmeler hepsini yapıyō. eysirānı ḡullanırlar. maşa ḡullanırlar. şey bişirgeç, efennim, oḲlava. yazdına oḲlava dèrler. çevirme, çevirdiḡ şeye de bişirgeç dèrler bizim burda. tandırın, üzerindeki saḲ. sacın, üzerinde bişirirler.

HALICILIK, EL SANATLARI

varıdı esgiden halı mēşurudu. şindi dışarıya açılınca bütüm milleT dışarıda halı sıkıntısı çok şeyi sıkıyo vazgeçtiḲ halıcılıḲ, öldü burda. başḡa doḲuma da yoḲ. işde elle oya yaparlar, bolca çorap, işi yaparlar. elle yaparlar. elle yaparlar ḲazaḲ, örerler, ellen **135** yalnız fazla ilerde deyil yāni her, adam yapamaz. yapmaz.

ASKERLİK

bān, asgerliḡi biḡ doḲuz yüz elli dörTde asger, oldum. anḡaraya yirmi sekiz tūmene vardım. yirmi sekiz tūmenden beni ayaşa piyede alayına bān, ulaştırmaydım. oraya gönderdiler. kırk beş gün, ayaşda eyitim gördüm geldim, ulaştırma tabırına. orada beni ḡursa ḡuydular. şöför ḡursunda ḲırḲ beş gün, eyitim gördüm cemse **140** teslim, eTTiler, orada devamlı otoḲar ḡullandım, asgerliḡim bitesiyē. var tabi. yürüyüşlere gidēdiḲ devamlı. birinde şōle bi hatıram vā. bizim şeyle şimdiki geḡen tırla gibiydi. ameriḲan yardımından geldi. o zaman ālli seḡiminde. menderes devriydi yā, menderes devrinde ameriḲan yardımı gönderdi, bizim tabura. ha yardım marşal yardımı geldi otoḲarlar. onnarı bize geri geri gidemezdim acemi oldūmuzdan müylu dèrler. **145** ona şeyden dakılıyō şindi tırlar gibi bôle ya. onnan yüzbaşı da tasādūf denḲ gelivedi

yürüyüşden geldiK. sen dedi, niye güzel gidemeyoŋ? ileri giT geri giT dèrken bân temelli yüzbaşı görünce sapıTdım bân. èn baċam buraya dèdi. baċa üş beş dene bi bu yannıma bi bu yannıma benim burnum yüzbaşınınçayaċlarını da batıdı benimçüzerimi de batıdı. git bunu temizleŋ dèdi. aldı giTTim bôle bi hatıram var yani. yüzbaşı 150 sönüne çağıTTırdı beni elbisemi filan deçıştı vardım. özür diledi onnan soċa. olmazçolmazçimċanı yoċ. hiş bi şey yapmadıysa bu arċadaşın yanı sıra gine dayak yerim. bi de şu var hatıram. acemiyizçayaşda. manċa hâlinde bôle oturuyorus. kürT bi çavışımız vâ o taraFda. benim manċa çavışı istanbollu. şeyli tahsili de yalnız nöbetçi çavışı işeyli doċulu. ders vèriyodu. o zamançüçin hatırmıyo unuTdum. dersi vèrdi 155 vèrdi. bizim mangadan başladı. sen biliyon mu dedi aċnat baċalım benim şeyimi dedi. vèrdiçim dersi. banim mangada arċadaşlarço anladamadı. oċa dèdi anladamadı. oċa dedi anladamadı. sıra baċa geldi. bençanlaTdım. birçadımçileriye yörü baċayım dèdi. geriye dön bunnarı birer tâne toċat vurcaċsıŋ sen dèdi baċa bân bilince. şeyde şu alaċa köyü var şurda. oralıydı yan yana oturuyoduk. onnara vurdum geldim, o başda160 boyluydu başda oturuyödu. oċa gelince accıċ hafif vurdum. ôle vurulmaz dèdi. bôle vurulur dèdi. benim nöbetçi çavışı geldi baċa iki dene TaċTı, yıldızları saydım. benim manga ċomandanı da, çavışı da ranzada oturuyodu. sen bânimçeratıma o ċudar nası vurusuŋ diye bi hopladı boċazını sıċTı altına aldı. kürTlerinen şindi biz şôle taċıştıċorada. üsteymen varıdı. üsteymen kürTleri aramızdan seşTi. geri geri 165 ċoċuşun dip tarafına ayrı yatırdı. yâni onnar şeylidi, kürdüdü, kürT çavışıydı. istanbullu benim manga ċomutanı da çavüş da sabrçedemedi geldi yokardançatlayınca boċazını sıċtı altına aldı. çüncü üş beş gişi kürT çavüşu var. beşçaltı on ċada da bizim bu yannıdan çavuşlar var. birbirine hasımçoldular. sönä yüzbaşı orayı sulfa dönüşdüdü.

ADI SOYADI	Mahmut SAĞDIÇ
YAŞ	84
ÖĞRENİM DURUMU	Okur yazar
DERLEME YERİ	Çavaklı Köyü

Metin Numarası: II.15

HATIRALAR

evet, evet canım yavrum. şimdi he eğer aceleyse anla, anladığıyordum da. şimdi hacıya gitdik seksen dörtde garadan, ırakdan. orası uzatcağ deyilin de. vadiK, geldiK. allaha bir kere şükür dualar ettiK. geldiğ. şimdi oturacağ. on beş senedir kaçamayon. yāv tesbihi al eline. yav dūa et. salavātı şerife getir rabbıma. āyetel kürsi oğı felan. hocalık da vā. yani arapcadan osmanlıca arapça yazı yazarın. burda oğulmoğul yoğ. burda 5 oğulmoğul yoğ. biz gizli göyün ağıllarında oğuduk o zaman. yasağ deyölā. jandarma gelirdi, hemen jandarma gelirdi hemen ğur'anı kerimleri sağlardığ, sağlardığ biz. hūlasā demem. ben şimdi yasini şerifi beş dağğada oğurum. altı sayfe. yarım hāfızlık vā. altı dene torunum vā hāfız. üçü görevaldı, üçü alamadı felān. işde bu sefe ālcağlar inşallāh, māvzu bu. benim adım mahmuT sāğdıÇ. mahmut sağdıÇ 10 benim adım. seKsen dört yaşında. birüç yüs kırklıyın. esas otuz doğuzlarınan gitdik de. āsgiden ana yaşını yazılmağ yō yāni. he seKsen seKsen dört esas, seKsen dördün içindeyin. var. he he geçelim canım yavrım. ğavağlı, canım yavrım. bu ğavağlı canım yavrım esas bizim isrāil köyü bura. isrāil, bura şimdi hani israiller şimdi şedilā ya, savağ ediyōla ya. buranın adını dēişdirdi hükümet. birkaç köyler var. şurda araP 15 köyü var göçyatağı oldu poyrazdā. beri yanda burnu köyü var, baraş maraş yapıldı. oranın adı da dēişdi. bādemli vā oranın adı da dēişdi. aşşada òva, òvaya yakın yoğarısı yayla. onnar, orların adları da dēişdi. esas bura israil, israil köyü. canım yavrum, israil devletiyen bilmeyon ğāriK işde hükümet dēişTirdi yāni. ğavağlı yaPTı hükümet. ğavağlı yaPTı. israil, işde isirli israil he he. ben yāni şimdi yā tam 20 seKsen dördün içindeyim. her neyse de yāni. demem yani bān şimdi işde dört sene esgerlik yaPTıK. o zaman alman harbi vardı. otuz birli, otuz ikili, otuz üşlü ihtiyaT. inönünün gününde inönü, inönü reisi cumhur. ğarp var, ğarp va da. bizi yani bu

göyvermediler. o zaman. savaş, almanya savaş. ediyō her. almanya yuduyō diyárları.
 bizi de vuruveri diye gorkuyō inönü yāni. yāni işde o gūnnede yani dörT sene **25**
 ğaldıK yāni. şimdi canım yavrım ben. şimdi esas bizim bölūmüz äsgişehir, äsgişehir.
 ordan şimdi sekiz. ay. şimdi bir. ayda iki ayda siz. baK memursunuz, öretmen her neyse
 de. şimdi biz sekiz. ay tālim. eTTiK. ordan bizi şimdi şeye ğaldırdılar. alayın sekiz filan
 bölū. ü vardı yāni. bizi de dağıldıK biz. bizim yani şimdi sirkeciye geldiK, istanbōla. **30**
 sirkeciye, sirkeciyen, orda biraz, esas topçuyduk biz, topçuyduK biz. demir yoluna
 burdan şimdi şübe reisi burdan afyonda hadiñ dēdi evlaTlar sizi anañız ğadir gecesi gün
 dö. urmuş dēdi. işey şübe reisi, şübe re. isi afyonda. şindiki emniyetin yanını
 görmüşsünüzdür, bilmiyom dā. orda şimdi çōK. yāni oraya asgeriye afyonun ne ğadaK
 şeyi varısa ora. o zaman. emniyeT felān yoK. orda geldi büyükler oraya şey. oldu. **35**
 ordan sevkiyaT de esgişere, esgişere giTTiK yāni. acamlıKTa topçuyduK, topçuyduK.
 şeye çevrildiK demiryoluna, tirēne, tirene. sifilin yardımcısıydıK, o. zaman yāni. biz
 şimdi benim ğayınım vardı. benim ğaynatam deveynen hacca giTmiş. altayda mı, bi
 sene de mi ne geliyō. ikimiz bi bölūĝe düştüK ĝa. baK ğay, ğayınımınan. o, şimdi biz
 yol, yolda dövüyoS. şimdi. yollāda çalışıyōlā yā. bizi bizi esas siFil, siFil ĝarışıyō yani.
40 o ğayınım ataşcıydı o. kömür. atıyo, bacayā bacayā. bi asger, bi yani sifil. o şimdi
 istanbōl yani şeyden şēdedi, haydarpaşadan. afyona gelirdi. o diñlenirdi, öteki şeye
 gidērdi. nöbede de. il yāni. ankaraya, ankaraya ankaraya. siz ne ğadaK nerleri gördün
 dedine getirivercen ben. onu şimdi. ordan biz bi izin geçirdiK biz. takım subāyı vardı
 Konyalı. bizim bölükdeydi o. onu de. işdirmişlē. bize çoK bi zopa aTdılar. **45**
 bölū. ünönünde yani çavuşlar yāt kaK, marş marş, yāt kaK marş marş. bi dene cāvit,
 cāvit çavuş vardı. şeyidi yani mācur. bōle ellerimize vurdu, vurdū. ikimiz şu yoĝarda
 başōren vā. bi doĝsanlıK, ellerimiz. uyuşdu, döve döve. yani, yani bi dā yani esas o
 Konyalı vērdi bize izini. bölük kımtanı felān vermeyō ĝaçaK, ĝaçaK yāni. işde
 esgişehir, esgişehir bölū. üz. onnan sōra biz ĝari da. ıldıK, da. ıtım. olduK. yol **50**
 takım kırk kişi, bi asgeriye yani. şey. esas bize yol çavuşu ĝarışıyō, siFil siFil. siFil
 ĝarışıyō. onnan soñra işdē biz çorlu babasgi orlarda altay ğaldıK. ordan sirkeciye
 geldiK, istanbōla. ordan sapanca adapazarı. ordan. esgişēhire geldiK, anKara da bitirdiK
 yavrılarım. birkaç tane. arkadaşlardan mı? ā hah. i aklıma getdiñ şimdi canım yavrım.
 özlēyom ben. bi ölu aKrabaları varımış. rāsiñ şahinōlu vardı. şeyli rāsiñ şahinōlu, **55**

râsih şahinölu. bu şeyliydi. şü unuTğanlī oldu işde. her yanım yāni. yā. şura şura şeker fabrikası oldu. hah yaşa. uşaKlı bān_oraya özlēyom. yāni bi tane eşmede, uşaKda eşmede. bānim_argadaŞım varıdı eberden, ora bi zenzeleden yıKıldı. orda ölu ğuran ğuran ğursuıydu. ğuran ğursu hocāsıydu. yāni şindi o bölük kıomutanımızi orda, uşaKda görüyō. o ölonuğ yanına gidiyō eşmeye, eşmeye, eşmeye, ben şindi onu özlēyon. o **60** öluynan bi kıonuşcan diye uşaKdan yāni aKrabasıymış_o. ölu var yoK. müftülü_e giTdim gečen sene, āveli sene, altı dene hāfiz vā benim dē. bi bizim_afyonda müftülük yapmış bi hoca yolladı uşağa. onu rāsih şa_inölu soruyō. ben örlarda biri zarrafçı dedi. o zarrafçıları aradım. ğarannıK da oluverdi. müftülükden_accıK da ğalender. atmış beş aylığı alıyon ben şindi. emeklīm felān yoK. birisi müftü, müftü yardımcısı on **65** millon muydu para vèrdi. ordan gece, ayşem_üstü harekeT_èTTi. gece afyona geldim. şeyde ğaldım. müsafirhānede. şeyde ğaraŞda, ğaraŞda, ğaraŞda. şindi hātıra hātıra dedine getirivecez lafi. çoK_özlēyon ben şindi. sinanpaşanığ köylüklerinde vā, çavuşum. orlarda çoğu ölmüş gibi şey yani bōle hātıra. onnarı özlēyen bi tane Kıonyadan varıdı, beysērinden. özlēyen şōle bi geldi işde. evim şurda cāmiye yakın canım yavrum. āh **70** derdimi deşme canım yavrum. ben biti şōle süpürdüm bıçānan süpürdüm. yāni asger_uyuz_öldü. iki kepçe yemeK, iki kepçe yemeK. dörT, iki yüz ğıram mıydı, dörT ğıram mıydı tayın. yani gelibolu çanağgale biz çorlu babasği ordan geri döndük. çanağgaleye giT. oraya gidenē çoğu heva tepkili çoğu benne varıdı şurda hāllaÇ köyü vā. orda bizinen biñ_üç yüz kırklıyın ben ya. otuz doKuzlarınan ğarışık giTTiK. **75** otuz doKuzlarınan, biñ üç yüz yüz kırklıyın. orda öldü. bizim_akraba tekrā ğardaşı varıdı, orda öldü felān. yani çoK kepezeliK. allaha şükür şindi çöp tenekeleri ekmeğinen doluyō dèyōlar. hiç yāni anasınığ_evinde yāni yemeyō deyōlā. işde o günnede çoK yani uyuz_öldük yani bōle biTden. ben_iki ay_üç_ay üstümü soyunmasan, o bitlē nereye giTdi, ne bilen ben yani bōle? yani çoK bu günnede canım yavrum kepezeliK de **80** yāni durduK yāni.

ESGİ GÜNLER

canım yavrum, o zumannā şindi ben kırk sene davar gütdüm. hoca_ölu dèrle bi namlı. babam da çoban biz kökden ğoyuncüyuz, kökden ğoyuncuyuz. yāni şindi biz dağda bi

ğar yağdı keklikler felân burlara şu günëy yaqadan bu yanni çoğudu kekliK. şu günëy yaqa dëriz şu tarafa biz. hâsılı demem şindi ben şeyiñ şeyinde çoK yoKluK gördük **85** biz, ğıtlıK yâni. o zaman amcam varıdı doKuz Sewel dedi. yirmi sene äsgerliK yapmış. amcam yâni o zaman harp zamanı. balkan ħarbine girmiş, yonan ħarbine girmiş. onnan ki ingilize girmiş, yonana girmiş. hem ağladı. topcuyu, topcuyu, bu topcuyu. yani beygiriñ gendinden, tersinden çıkannarı yèrdiK dèyō. allahıñ emri, allahıñ emri şindi canım yavrum beygiriñ bir tarafı yeniyō yâni. ħarpte, hezeride, ħarpte, ħarp **90** zamanında. beygir dèyō öldü dèyo. yarı ğarda dèyo. şōle hemen bi deyō çalı bulduK dèyo yarı boKlu dèyō, gece dèyō, onu yarı şeyli. asger çoK çoKuna yayıldı, ot ot yayıldı onnâ dèyō bōle. hem ağladı hem konuşurdu. hâsılı ben şindi bi şeyde esgiden canım yavrım şey varıdı bu öşür varıdı öşür. o zamanâ öşür alırladı, aldın hâsılatı, aldın hâsılatı, ğoyunuñ sayımı varıdı bi de sayımı. inönünün gününde, inönünün gününde o **95** zaman yâni zati inönü gününde esgerliğettiK de. dâha deliğanlığımda, geşlimde, o zuman şindi biz hırkat saKladıK biz hırkat. ğoyunnarı, ğoyunnarıñ aççını parayı veremëyoS. e o ağâda, ağâda yâni şu parayı vèr deseK yani biz idâre oluyoz. yani ona varmoyoz ağaya. ağanıñ ğoyununu güdüyoS. şindi dedem gününden de ğoyuncuyuz biz dē. meselâ yani geçemeyoz. bunun boKunıçinde emme ğoyunuñ. ben şindi **100** dâlada benim şeyim yani dâlarda ğâbilim, ğâbilim. şu yanda ğara geçi şu taraFda galele vâ. toprak. ğale vâ, daş ğale vâ. orlarda yürüK gelir, ğara geçi, deve sıır, aydından geliyō bunna da. hâsılı demem biz o zaman lafıñ birini ğoyuP birine sèyidiyom. öşür veriydiK. yâni harmandan ğaқан buýdeyi, buýdeyi. bi de ğıtlığoldu. çekirge çekirge otları felân yedi. otları felân yedi çekirge. o zamannâ dedemi, amcam ğarıK. bubamınan emmim bacanaKlâ. anneminen teyzem bi bi yerdeydi. bi yerdēdi. o **105** zuman meselâ bi işde dedi, anamıñ adı fadimeydi deyzemiñ adı âkileydi. ğara gelin dèrdi amcam, amcamınan bubam bi yerde teyzeminen bacanaklardı hâsılı. ne yèrseniz yeñ yeñ dediler meselâ işde yâni. bi demir bûdey getimişlê. nohuT ekmeği yediK, misir ekmeği yediK. ben gencin o zaman, deliğanlıyım, evlenmedim de. zâti on sekiz yaşında felân evlendim, elim ğınalı gittim äsgere, de hülâsa bōle günne de **110** yaşadık biz canım yavrımlarım. dâ bi sorcânız varsa soruñ canım yavrılarım. onnarıñ ağnattı hē işde onnarıñ ağnatı yâni biz yâni şindi benim babamıñ ğardaşı annem, annem altı ğardaşlarmış. bubamgil, annemgil biri diyarbakırda, biri diyarbakırda orda ölüyō. yani

annemi şeyden, çıkarmoyolā bi evden dört ğardāş babama veriyolar yāni. annem ğarik sevgili meselā yāni de. bu o zamannā işde hāsılı demem, işde o **115** zamannā bôle günnē yāni. çoK bi yāni işeyliK yāni yoKluK. biz, asgerde otuz ğuruş mayiş, alırdıK. o gün bayram, edediK, bitiremezdiK. otuz ğuruş, ğuruş. ben, evet, işeylīm filān vār da. bī çaviş ğursuna işey, olcādı. işde o zamanā bi firar, eTTiK geldiK. yāni daķım subayı vèrdi bize, bölüK ğomutanı deyil. esgişe, er işde hüdud bizim, afyonnan yani bölüğü da, ttmışlar. yāni gez dakımı, ataşcı, yol daķımı. **120** ğariK. biz, asas topcuyduK Ta üçe dörde ayrılıyō yani bôle. yani kırk kişi, kırk kişi yüs seksen kişi mevcudu varıdı. hülāsa dememiş de amcam bôle aņladıveriydi. çomu mu dediņ? hih çomu mahmuT köyünnü mü? hih hih. canım yavrum, vay yavrum vay sen mahmuT köyünnümün? vay canım yavrum yav. āhh āhh allah razi ossun şindi burdan burdan baK bi. bizim köyden sizin bi yer varımış burada ellezlinin yaylāņız **125** yaylāņız. aņladan bān burdan benim halamıņ ğocası varıdı. ğulaKsız derlerdi. onu şindi bi tarladan içü şōle bi şey bıçağı şōle bi dürtüveriyō. vāde yeTmiş. āyan māmıT derlerdi onun öldürdüğü o sizin dağa o. bir de kürd, ekiz, amcam varıdı. o çoK, amcam gibi şēdmiş. sizin köyden, evliydi. ğaracı, ğaracillengil hacı nori vā. hacı nori şindi, bubam, bubamgilin deyzesini, olunu, olu oluyō, hacı nōri. hacı nōri, onnā bizim, aķraba. **130** çoban, evi aķraba. āh āh canım yavrum āhh āhh. comu, oluna getircēz. o şindi bu bizim sizin yaylalāda idāre oluyō. bu ellezli ne bilen ben. şindi iki yüs hāne felān şeyde yeşildere dēyōlā. onnā çoK yāni birbirilerini daşılā da izmire göşdülē giTdiler. asas sizin yayla ğavaK, ineri vā. o zaman ğavğada dedeņ mi çomu, olu. çomu, olu şindi. he biliyon canım. bilirin, esgileri. esgileri bilirin ben. esgileri bilirin, ömer, ömer hoca **135** varıdı. ömer hoca varıdı hacı hāfızıņ sāĝ ğanadıydı ömer hoca. hācı hāfiz da çoK namlı hāfızıdı. ben de hocalıK vā. da hāsılı, onnan geç, alileri, hacı hasan, alilē derlē onnarı, onnarı çoK bilirim, esgileri. çapıtçı dēdiyi bilirim bān. çapıtcılā şindi köklü zengin meselā yāni. o zaman ki günde daha zengin meselā yā şindi daha zenginniK yayıldı. şeyleri va falan filan da. çoban, evinde ali osman ali osman, amca şeye hem şeye **140** oKudum. sünnet, eTTim. hāfiz şindi ikisi de benim. muķabele biri emirdağına giTTi. ğızlarımdan, olan, üşü şeyi aldı. yāni ğörev, aldı emirdağında, söke de. ölumdan, olannā yāni alamadı. esgileri hep hep bilirim. alilēden, hacı hasan onnā. onnan geş dā sayıveren, o çıtır, aliden felān yarısını bilirin.

ETNİK YAPI

şindi şindi canım yavrum bu esas süngürenleri vaŕ. ümmü ebe dèriz biz. orda şindi **145** ordan yāni bu çoĝu yani yörüKlè. bizim yāni bi kökümüz, emirdaĝından gelme. yörük, yörük, bi kökü yörük meselā yāni. bi onnan geç bi tarafı tōbe ossun yani şinde efe köyünde bizimⵏaqrabalā vā. onna da bi tarafı yāni. şurda aydın köyünde vā. bunnarın da bi kökü yāni şeyden gelme çobanā derle emirdaĝında gelme. he evetⵏevet. evetⵏevetⵏaqlıyon aqlıyon. yoŖ, burda yoŖ canım burda yoŖ. bizimⵏäsgerde **150** varıdı o şeyde çorlu babasgi onnadan yāni bölükde varıdı. biz mūⵏacıruz derdi. diĝè kökü, yāni şimdî başĝa. yani kök dedim şinde anamın, anamın sülālesi de eFe köyünden, orlardan gelme. anamın sülāle ĝasabadan, ĝasabadan, efe köyünden. bizim babamgiliñⵏişeyi emirdaĝından gelme yāni. yörüK deyōlā meselā. benim dedem de ninemⵏölüleri yıĝardı. sultan hoca dèrlerdi. o dedem de ÷onyadan geliyō. benim **155** dedem burayı iş güveyline geliyō. ninem, ha, hacı ōlu ĝızı derlerimiş nineme, ölüleri o yıĝardı. ninem yāni zengin meselā yāni iş güveyline giriyō. o yandan geliyō işde ÷onyadan dedem, anamgiliñ bubası, anamgiliñ bubası.

GEÇİM KAYNAKLARI

äsğiden canım yavrùm, biz şimdî canım yavrùm äsğiden biz dāĝları ekēdik dāları. e zāti bizim yerimizⵏaz. şurda baŖ teKKe vā meselā. teKKeynen ĝavĝalıyız meselā. su **160** ĝavĝası çōŖⵏoldu, su ĝavĝası, su ĝavĝası. aydın köyüynen bir ĝurşunumuz yāni yaraladıŖ. aydın köylü bi yāni ĝaynatam benim ĝaynatam çoŖ bi zenginⵏadamıdı. hacı topal derlerdi. iki dene onnarın şeyi varıdı. onu almaya hucümⵏediyōlar. şurdan su bize dörT ĝün ĝün akādı, onnara üş ĝünⵏaĝardı, aydın köyüne. bu deymennē vā. deymennē yıĝıldı şindi bozuldu da. onnarınan su ĝavĝası oldu. aydın köyünen, teKKeynen **165** şindi. onnā bize su. şindi kesdeneliK vā. bize kesdeneli baş ĝaldırıyola. yani vermeycez diye. boyna yāni ĝadastırō gelmiş şindi ne oldū meçhül maħkemedede. saĝoluñ canım yavrum baŖ nerden canım yavrum. şindi siz benden ĝave içiñ canım yavrum. bi çayımı içiñ allahın rızası içiñ. bān şimdî. allah razi ossun. şindi bānⵏon beş ĝün

yedim_Orucumu yāni. ben şindi yāsini şerifi beş dağğa da oğurum, gulfuva gibi. **170** yāsin_ezberimde tāmamı. tebāreke ezberimde. inná fetāhnaleke ezberimde, amme ezberimde. altı dene de hāfiz vā, iki ölumdan. şimdi mağabeleye oTTu böğün. şeye ğasabadağı küçük çocuğun da ağrabamız_öluyō. bu ğaveciniğ şeyi. onnarınan barabar şeye oturdular da. öteki biri de emirdāğına giTdi. o inşāllah ğörevi alcağ yāni. jandarma ğomanda çavışıydı o. äsgere giTdi. burdan, osman hoca vardı. bizim **175** köyümüzden_o. şimdi almanyaya giTdi. Kırğ dene felān_onuğ yādiğarı vā hāfiz. yāni benim torunnarım_emsāl. Kırğ dene yetiştirdi. o şindi emirdāğına öteği ğün. emirdāğından, o köylüden mühtar geldi. burda bānim_evim, ekli şurda işde. cāminiğ dibi. hāsılı şindi bugün tōbe dün giTdi dün. dün giTdi o yani. şeye hāfiz, hāfiz. üçü ğörev_aldı. biri söke de ğörev_aldı. biri emirdāğında. biri de çöl_ovasında şeyde **180** doğannıda. ya canım yavrılarım yav. ī daTlı ğonuşduğ da.

ADI SOYADI	Mustafa RAHAT
YAŞ	68
ÖĞRENİM DURUMU	Okur yazar
DERLEME YERİ	Ortapınar Köyü

Metin Numarası: II.16

KÖYÜNÜZÜ TANITIR MISINIZ?

mustafa raħaT, atmış sekis. hayır bizim günümüzde oğul yoğudun. cāhilim faħaT oğur yazarım. ortapınar köyümüz eveli kürtler köyüydü sonra ortapınar deñiřTi. köyümüz dağ köyleri sırasındadır, faħaT řuūda açılır gider. yāni dā köyü sayılmaz. ğıraçTır da. ilkıdır köyümüz. malcılıKla ūrařır. kesimle ūrařır, çifciliKle ūrařır. kövümüz yanī. haşgaş, afıyan, haşgaş, buğdey, arpa, patatès, fasulyá, pancar, patatès, noūT, 5 mercimeK nādir, nādir. devleT verdi. kürtlerıdi. tam bilmeyoz da yāni bōle bī sōlenti de var. kürtler, kürt dèmeK de ğāýaccıK ğāliba yadırgandı, ortapınara deñiřTi, aççıKōle gibi hissediyom. hep bi kökTenıki üç sülāeymiş bu köv bölünmüş giTmiş. imamıevi, sātıevi, orucıevi. vār, var. māalle odaları var, faħaT yanī bu ulaşımlar yaşınlaşınca odalār virāne oldu. ğāveler çıKTı odalā körelde. iki oda ğaldı çalışan. 10 ađırlanırsıñız. derħal. ađırlanırsıñız keyfiñiz çatar, yatar, kalker, yeme işme yani hiç şeysiz yāni şüpesiz. ilgileniriz, ilgilenir köylü evetıevet. çıkar, çıkar, çıkar. kesin yüz yeTmiş, yüzıelli vārdır tahminim. evetıilkokul, ortaokulıevet. ğalmoyo. gidenler de var da onnar nasī gidiyō, tam bilmeyom. iki tane cāmimiz vā. iki ğadırolu imamımız var. cāmilerimiz ğözel yayımı donatımı. yoK, muhtarımızı. yalnız ki yani 15 malcılıKıediyo acıKıağır harbi ben şahsen muıalifim. evet tabi, tabi. böyük baş da var ğüççük baş da var. dā esgi daħa ğüzeldin. yirmi otuz metreli besāneler, ful doluydu besi ama sırdı geldi, geri geliyō, geri geldi. azaldı beşıaltı. köyün suyu dere akıyō. māvsimlik yeñi geldi bu su. var, hiç yoK sulamaya hiç suyumuz yoK. kōperatif ğuyumuz var, açıyō kōperatif ğuyuyu doğuz lira açılışı vā. bi de buña yani su moturuna. onıki baK onıkiymiş, onıki lira açılışı vā ğuyunuñ. bi de yani su moturumuzza 20 mazoT ğüyōz. masraflarımuoña bi dā başga. bālyıa malıoluyō. oñu da suluyamayoz. içme suyu var yayladan geldi, ğıt, ğıt. böyük yaylamız vā. ortapınar yayla evleri var.

benim soyadım rahat yayladan almış ismini, rahat yaylası var. evet, evet. yani bizim şahsı soyadımız. rahat rahat yaylası, gumalar yaylası, ortapınar pınar vâ adı. o pınarı adı köye veriliyö. yani pınarı adı köye veriliyö. halı kilim yoK da dikiş 25 nakış oluyö. dikiş nakış oluyö. halı kilim, halı kilim yoK. yoğudu. esgiden de yoğudu. bizim bizim yani esgiden meselâ ayb olmasın merkeP devri, heybe devri. o zaman bizim şahsen elimizde vardı doğumalâ. gelinlê Tokurdu. konuşlara da çuval. o sekiz de bir doğuma çuvalâr ama onnar baTdı biz de vazgeçTiK daıldıK. gayet tabi. baraç baraş oluyö, olacaK. o günneri bi görsez, o günneri bi görsez. evet, evet. 30

KIZ İSTEME, DÜĞÜN

gayet tabi, gayet tabi. şindi, şindi meselâ bi hayırlı iş için verilmez. bi ister, olur olmaz bi dâ, bi dâ rasgeldi yerde gibi. bi düşünürler, tarafı, garşı tarafı eleştirir. uygun değil, uygun görülürse bi dâ geldi mi hayır veya şer cevap verir uygun görüsê verdim, değilse nasibini başğa yandan ara bôle. sorar, esgiden de sorardı. sorar, sorardı. sormayınca uygun olmoyö. Sorar, annesine sordurur. felan istiyö ne diyelim, nasî. siz bilirsiniz 35 dedi. tamam uygun görüşüyö. ana baba bilir dedi mi bitiyö. şindi düğünner ağırlıK olmaz, ağırlıK hêç yoK amma takıları taçar. altın, yüzük meselâ. yedi tane uygun görülür. doKuz tane altın. dörT dene, dörT beş bileziK taçar ama bazıları aççıK düün geçTi üç ay ey, ılıKılıK borcumuz vâ. nêTcez ki filân onnarı alcaK ki, bôle de oluyö. altı ay geçTi mi başlıyö borç vâ derT vâ nêdelim nêşliyelim. 40 eline alanlâ da oluyö. çeyizê onnara ne diyelim ya? bu dikiş nakışlarda çocuklar zâten ğursa gidenlê kendi çeyizlêni kendileri hem ğurs görüyö hem kendi çeyizlêni düzüyö, yapıyö dikiyorlar. olan tarafı da onun çöü ağırlını yapıyor, olan tarafı da yapıyö ğız tarafının çeyizini. yâni bôle ortağlaşa anlaşıyolâ. î düzgündür, uygundur. yâni dorusu bu. şindi, şindi on millar yeTmez yeTmez ğâyüstünü yazmalı cizmeli. olur varır 45 varır erkekke. on millar harcansa nakiT dêr yani birâz da borçlanır. evet, evet, oynar ğadinnâ ğadın evinde, erkeKler düün evinde, olan evinde. evet, oynar, düğün olur. taTlı olur. ğavğa nizâ ğirğınlıK olmaz, yemeK köyümüm. hâperlo cämiden anonsêder. bütün köylü dâvetlisiñ. nişanda olmaz. tamam nişanda olmaz. evet, evet. hêr hêr çeşit. evet, tārana çorbası, piriç çorbası, dolma sarması, efennime söylêyem, 50

fasúlye nâdir gibi fasúlye. şindi bamyā, süTlaÇ, et, pilav, et yemeği boldur. et yemeği boldur. ôlen namazını namazdan çıkar cemâT yemeği çorbasını içer. ondan ki gelin arabası ğızevine gider. gelini alır gelir. TaKcaK olan bazı şeler vâ. olan evinin gelin ğapısına geldi endi. oraya dikilir yarım sêt. içeri girmeden, dış ğapınıñ öñünde. hayır. bu ğoñşular yani âdeT yani. altın dağar, efennim bi âdeT var bôle. **55** herkes ödüncü ne vârisa veyahoT borçeden tağar. eşi dostu sevdi ahababı. onnan ki iş biter şaK şaK gelin girer.

AREFE VE BAYRAM

arfe günü sabahtan oldü mü. patatis patatis. hâh cämiden, hâh. sabah ezeni cämi, cämiden çıktı mı, ğabir ziyâreti. ondan döndüKTen ki çay ğave evlerde. ondan sonra ha ha ben şeye, ğurbana gidiyon, ğurbana gidiyon. bişi eder, dağıdırlar. fırın ekmeği **60** ederler. meselâ yani parça parça böler, içine içinē mercimeK, peynir malzemesi ğapadır. loğma loğma bi tepsiyen süre fırına bişirir çıkar. gidilir, ikindin bi dâ gidilir, camiden çıktıKdan ki, ğabir ziyâreti. ğabirden daıldı mı yani isteyenler şeker alır döker. ikişē kilo. çocuklara daıtır yani saçar. çocuklar ğapışır. sabahtan bayramıñ birinci günü cämiden daılmadan. hoca bi anos eder. ğoñşular eyer dışarısı soûsa, yämırlısa **65** yav içerde bayramlaşiverelim. bi halka eder büyükler. dolaşır herkeş yani sıra sıra yani bayramlaşır vedalaşır. onnan sōña dâılır evleri. eveli toplanırdıK. her hânedan yani yemeK sıfra gelirdin fağat odalar göştü yıkıldı. ğaveler çıktı, o âdeT ğalKTı yoK. areyos, esgi âdetleri areyoS. bizim babam meselâ bayram sâbañı sıfrolâ odaya geliyō ya. köydesiñ hâ. sıfra konū, yerkene sözümlona bi köpekle bi giTmiş şō tarafa yollaşa. **70** babam hohahohah demiş ha bura varıyō. yani muabbeT arasında. yani esgi günnēri dēyō meselâ. bir hânedan gelir, sıfra ğaKTı mı herkeş bayramlaşır. çocuklâ geli, ellēni öpē, para veriler, hediye verirler, şeker verirler.

ÖLÜ GÖMME ADETLERİ

vefatēTdi. ey anos eder, falan adam vefatēTmişdir. ğoñşucaK ğabir ğazılır. ğoñşucaK ğabiri çevre kendi tarafları ğazar, eKseri. bulunur hayrına da yığar hoca, **75**

musallaya gelir, namazı ğılınır, yād edilir, yād edilir. ondan ki bi duva olur. ondan ki dāılır herkeşüne yani birliktir, berāberliktir. bir bir gecesi, cenāze evi meselā acılı olur ya. tarafı sevennerī, gècesi, aynı ölünün gècesi hısım akraba çay çorba getirī. orda yèrler onun acısını dağıtırlar. perşembesi olur, kırkı olur, bi de yılı olur bunnar yani bilamecbūri yani ğalannarı yapār, yedirir. üç sefè yemei vardır. üç sefè haftası, 80 ğırkı, yılı. sālın. bôle iyiz, iyiz, çoğ ğonşumuzı, birliiz, daTlıyız. dedi ğodu olmaz. yō, yō, yō, ýō hiç. gödüün gibi. açıış temizış, ôle bi yanlış bi şeyler yapılmaz. yani bi kötülük yoğtur, hırsızlık gibi bôle bi şeyler. hiç, hiç, hiç, hiç. oldu, oldu ben de teşekkür ederim.

ADI SOYADI	Mehmet YÜKSEL
YAŞ	74
ÖĞRENİM DURUMU	Okur Yazar
DERLEME YERİ	Senir Köyü

Metin Numarası: II.17

SİZİ TANIYABİLİR MİYİZ?

mēmeT yükseladım. yeTmiş dörT. hayır. okur yazarlīm soñradan bi okulda gèceleri okuduK. yāni. ğafġasyadan filān dèrlē evelki atalā biz ône duyarız, başġa bilgimiz, duygumuz yoK. yoK. sēnir, o yannardan gelmiş dèrlē yani bi āsġi göç hesabında gibi gelmiş dèrlē. hiş, orasını bilemēycemiş de. āsġiden bu köyüñ, et yapısı bōne. bilemēycem, orasını herālde yörükden, işē olma dèrlē. he yörükden ġalmā, kökümüz 5 yörük. ône de dèrlerdin. arabistandan da gelme dèrlerdin yāni. yēdi sülāleden, üreme dèrlerdin.

KÖY ODANIZ VAR MI?

vār. çoK. olurdun tabi mūsāfir gelirdin, ezēlden, ġoñşu kōylerden bōne araba filān bulunmazdın. ġāldı mı burda mūsāfir ġalır, èyleşir, ne gün gitcēse oñu selāvātledin yemesi içmesi odāda herkeş bōne geleni gideni aġırlālādı. yā yēmeK çıkardın, hālen 10 dā devam, èder yāni, yā èder, devam, èder. var, arada tabi ne ġadā olsa esġisi gibi olmòyor da gine aynısı devām, ediyō. ġayveler, olunca ne ġadar, olsa köreldi tabi.

ARİFE VE BAYRAM HAZIRLIKLARINDA NELER YAPARSINIZ?

evet, bişī yapālā, bişī dèriz hamırdan. bōne gelene gidene tabi çoluK çocū, a daġıdırlā, yèrlē. hısım, aK, raba gelir onuñ, öñüne şēdelē, bōne bi şēlēr. yağda, yağda, hamırdan, èdelē, yağda bişīlē dıġanda şōne gözalcē. bu şekilde dā, ıtılı, yēni, içilir. 15 hısım, aK, raba gelir ziyāret, èderiz. gelir, dışādan gelen de olur. tabi ziyāret, èderiz mezerli, i. olur, ikindi namazdan da soñra olur. yā, yā, camiye gelir, hususu ne

gelî başda. mercimek Te olur, tarana çorbası da olur. fasülle, pilāv, hêr ne varîsa, **40** baya bir kaç çeşit dolma böreK, dolma, hoşaf, datlı da olur, aynı datlı. sütlaşedelê gene. çıkâ çıkâ âdeTdir o da aynı çıkâ.

KÖYÜN NÜFUSU NE KADAR?

yüzon filân heraldâ şindi. hânesi, fazla heraldâ, fazla beş yüz filân vâ heraldâ, vâ. yoK. evet, şuuda gidiyölâ. malcılıkla meşguloluyoz şindi, arâzimiz yoK. hiç yoK, hiç başga bi arâzimizâveldenolurdun. dâ daşekilirdin şindi orlar ekilmèyö, arâzimiz **45** yoK şindilik idâre edeceK şekilde var suyumuz. vâ dèyince sulama suyu gine yetêli diil yani ya. var şindilik içme suyumuz vâ. zâten arâzimizeşli yoK. herkesin arâzısı yoK sayılır yani ya. hemen bi göverilik gadâ filân az boz bi şelê. olmøyö yoK. yoK gitmèyos anca almaya gideyos. yaz gış olan maldan başga bi şeyimiz yoK. malcılıkta bi duraKladı işdê, onunuçü mal da yürümedi. ikisi de vâ. bek **50** çalışmaya gidiyölâ antalyaya izmire oraya buraya amelelik yani ya, o da seyyâr gibi sürekli diilevêT. iki yêrde vâ halıcılıK, kövde. o da esgisi gibi çalışmıyö gâri. esgiden. hâyır. evet, o da biTdi, köreldi.

YEMEĞE KATILAN OTLAR VAR MI?

vâr. âvet güneyiK, guşotu, ebeğomeci dèriz. guşotu dèriz. şone, yêrde baya oT da biterânadın mı, o da güzel olur. leylek burun diye bi oT vâdır o da güzel yeyişel **55** böreği olur onun. hâyır baya bildin dağ, gır, yêrlerinde, nâdir olur arâzi olmayınca az buçuK yêrlerde her yêrde olmaz onun yonca. az söuKluK vâr, vâr, farK ediyö. zorlâyö. yoK öne bi şey.

ASKERLİK

ankarada yaptım. eriken erzincânda yaptım. ondan ankaraya geldim yedeK subay okuluna yirmi dört ay yaptım. tâbi, tâbi, olmâz, olmâz. tabi yalan sölê. **60** askerlikte oldü tâbi de benim öne bi şeyim olmadı. piyâdeydi, piyâde piyâdeydi. ilkin

ADI SOYADI	İsmail ÖZEN
YAŞ	50
ÖĞRENİM DURUMU	Lise
DERLEME YERİ	Şuhut Merkez

Metin Numarası: II.18

HATIRALAR

ben,afyon şu,üddan,ismayil,özen. ben tedaşda şöförlükTen çalışıyodum. emekli oldum. annem hastaydı, anam hastaydı. anama gittim. o arada abem gelmiş, abem gelmiş. abeminen beraber vardıK baraba. anam baKtıK. bi gün,level,iydi bi gün söra bozulmuş. anā bize gidemin dèdim. ne bim benim gidem bay dedi. i hadi bizim,ora hazırlayıp götürelim dèdim. gucaKladıK, ādıK, arabaya bindirdik. bizim merdimenleri 5 çıkardık, somyaya ūzattık. accık bi dinnen,ana, bi solü,uu yerine gelsin, solü ğabardı ğucamızda, dèrken,anam şö yanna döndü kendi kendine biz de öle he ya ediyoz ğonuşoz ğardaşlarının. dèrken ya bi ses soluk kesildi, şuna bi baKın dedik. baKtıK, ğadın, ğarı gitmiş,ölmüş, ölmüş. anā eyvah, ğız hele bi ğaK bi dön filan. yoK giTmiş, can çıkmış. hemen ben diyer ğardaşımı çağırdım. o arada, birini ğarıya dèdim len 10 şunuş,üsTünü başını soy. o bi yandan üstünü başını soydu. barnaKlarını bāladı, ayaKlānı bāladı. çenesini ipinen, işiyen bāladıK dülbendinen. onnan söra ben ğardaşları görevlendirdim. birini mezāra, birini ölü yıKama arabasına yolladıK. esgiden,evde yıKāyoduK, şindi o da değiştı. araba varımış belediyenin,onu getirdik. bi vakit, su aKcaK suyu aKıdamadıK. arabanıĝ dengesini ğuramadıK, onnan söra esgi şeye düzene 15 döndük. o da yetişmedi olmadı dèrken gine arabıyı teneşir getmeye gittik. o arada arabıyı rayına ğoyduK da suyunu aKıttık. hadi bu sefer su ğaynamadı, ölü suyu ğaynamadı. şofben çalışmadı. dèrken yokarda hoca baĝırī hadiĝ nēTTiĝiz? yav nēTmesi vā mı? du baKalım ölümüyon? ölüyü dek gelmedi. işde o arada ğardaşımın birini çarşıya yolladım. ğoş,ölum hemen bi kefin havlı, ölü yıKıcıya tēlik mēlik bi 20 şeylē ğaP dı gel dèdim. onu hocaya görevlendirdiK. dèrken eş dost ğonu ğonşu topladilā. yıKadıK eve, odaya ğoduK hadi sen burda soyun bi dinlen dèdik ertesi günü oldu ğay toplandıK, toplandı etraf ğonşular filan. hoca geldi, hoca dü,aa etti. sal,aaĝacına

ğoduğordan cāmiye götürdük, hoca düca etti cāmiye götürdük. ölen namazı mütakip ğaldırdık. bu arada tabi, para bozdurduk. bizimölan kefin yemin parasını nētcez, 25 dağıtcaz mı? biri dēdi yavuo ādeT ğaQTı. biri dēdi olur dedi filan. yavoolurolmaz, ādet nēyse yapcaz yav. oldu dēdik. bozdurduKışde, ğa bire sekizon isğatcılā gelir. isğat dedimiz de. ölüñün yemin savın parası. onu bozdurduK. orda birine ğörevli bi arkadaşaya verdik, o dağıttı. cenazenin, ölüñünen yakınları, en yakınları, ğadın oldu mu, ğadın oldu mu, öluynan öluynan, en yakınları ğadını endiri ğabire, uzaQTan soğulmazlā. 30 he erkeğoldu mu ğene aynı ğene ayrı. e tabi ağıroldu mu cenāzenin durumuna ğöre sādān soldan yardıma gelirlē. orda cenāzeyi defnettikten sōra evin yakınları eve ğedik, eve ğedik. hocamız bi duva edivedi. tekrā bi yemek yēnildi, yemek yēdiK. sōra evde ğadınlarımız helvā yaptılā. ölü helvāsı dēriz biz. helvā yaptılā, Őepidinen. bunnarı evelā maallede çoluca çocuğa dağıttıK. dağıdırlā yāni. dağıdırız. onnan sōra ağşamoldu 35 mu cāmiye götürüyüz. yakın cāmilerimize götürüyüz. bu Őekilde peŐembesi olū, ğırkı olur. bunnarı işde ğünü geldikçe, zamanı geldikçe yaparız, yakıŐdırırız, bu. yav ğünün Őartına ğöre, ğünün Őartına ğöre. gerekirse evde yapıyoruz. gerekiyorsa yakın cāmilerimize hayır yerlerimize veya faĒir fuĒaraya dağıdıyoruz bu Őekilde.

ÖLÜ GÖMME ADETLERİ

ölü gömme ādetleri işde bizim mezarlarımız genelde sıtandarttır. yarısı örtülüdür, 40 yarısı kapaĒlı. ya bunu biz betondan yapıdırıyoz, öñceden yapıdırıyoz. hazır vaziyeTTe üzerinde topraĒatarız, o Şekilde bekler. herhangi bi cenāze durumunda hemen iki kapaĒı, üs kapaĒı alırız. cenazenin defnedē üzerinde topraĒataf bu Şekilde defnederiz. hayır hayır bizde namazı beklerler. diyer köylerimizde ğördüm, rast geldim zaman zaman. sabah namazında gömülüylā. veya ölen sabāleyinarasında 45 gömüyolā, bizim burda genelde ôle vaĒtinde defnediliyō defnediliyō veya cenāzenin durumuna ğöre ikindin de olabiliyor. genelde bizde namazdan sōra. ondan sōra mezarlıca defnetmeye götürüle. vala Şindilik Şu anda yoĒ biz teşekkür ederiz.

BALIK TUTMA

yaú. av deyil, olta atıyoz, olta atıyoz. o arada baqtım mantar tıx dedi. len benim uyku filan daıldı. len bi atıldım, ele vay, üç kilolu balıx vallahi asıldım, dərken öteki 50 holta beriki holta vallahi balıgı çekmeye yetiştirmedim. ondan sōna tekrar çuvalı direttim, çuvalı direttim. holtayı bi çektim. balıgı kenara gettim yanı başımda çingılı yusuF vā. len yusuv yetiş de şu balıgı alıve bi. vallaı arkadaş gelip de balıgı alıvemedi. holtayı gırdırdım.

ADI SOYADI	İsmail KEBELİ
YAŞ	47
ÖĞRENİM DURUMU	Yüksek Okul
DERLEME YERİ	Şuhut Merkez

Metin Numarası: II.19

HARMAN İŞLERİ

bubâm çifciydi. işde ävin böyükölü olunca bizi de mecbüren yanında daşıyordu. ilkökölü bitirmeden bu işlere bizler de soşulduq. oqul biter bitmez, atları güdediK. çayıra götürüydüK, bunnarı aqşama ğadar başında oTlamasını beklerdiK. öTladıqTan sōra, babamız gelir bizi eve getirirdi, yorulurduq tabi biz de. aqşam_eve geldimizde yememizi zor yerdik. bu şartlarda oqumāya çalışdıq. hem oqul hem çifçi çocuklu. 5 oqulun bitmesini bābamız beklerdi, biz bitmesin diye oqulü devam_ètmesini isterdiK. mayıs geldī zaman başlardıq ğayım Kırlara çıkmaya. oqulun da işde son zamanları oldū için_oquldan çoğu zaman gidemezdiq. devāmsızlıq biraz_olurdu. ekinler_ermeye başlardı o dönemde. ēkinleri _ermeye başladıqdan sōra biçilmesi lāzım. biçilmeye tırpancı dutardıq. tırpancının_arkasında fēlkeci. onun yanında dırmıqcı lāzımdı. 10 dırmıqcılı biz_ufağ oldümüz_ için dırmı_ı bize verirlerdi, felke işini bābamız yapardı. fēlkeyi tabi işde desTe yapıyōrsun_ōrda. tırpancı biçiyor, sen_arkasında tārlayı dırmıqlıyorsun, dene ve saplar qalmasın diye. bunnar biTTiKTen sōra, tārладаkı dēsteleri harman yerine daşımaq_ışlemi başlıyordū. bunu da yapabilmeK_ için, arabayı qağnı şekline çevriliyōrdu. qānı da ğayım_ananaTla sapları babamız qağıya atardı. 15 bizler qāğnının_üzerinde çīĝnemeye, onları yerleştirmeye çalışırdıq. ağırlımızı da biraz dā fāzla alsın diye sağını solunu biraz dā genişletereK dā fazla yüklü olun diye. _arkasında felkelerinin yerlerini dırmıqlanırdı. qağnı dolduqTan sōra harman yerine gelirdi. harman yerine boşaltılır, teKrar tārладаkı sāpları bitesiyē ğadar bu şekilde devām_ederdi. sāpları biTTiKten sōra harman yerinde, sāpları yayar, bölüm 20 bölüm_ışde hangi tarlanın sāpı işiyse önce ondan başlanır. orayı yayarsın harman yerine. bunu düven dedimiz qaKmaq daşlı altı daşlı olan kesen_ezen, onunlā dönerdi

atlara bālayıp, aKdarısıñ sapları deneden. ayrıldıKtan sōra saman,olayısıya kadar döner durusuñ bu sapıñ,üzerinde. ayrıldıKtan sōra bunnarı toplārsıñ saman yıĝını ve deneleri tınas tabir,èdilen şey,öluşurdu. tınasıñ ĝayım samana dene ayırımı başlıyacaK. bu 25 da rüzgāra bālıydı. rüzgār,esmeye başladı zaman rüzgārıñ yönüne göre, harmanı ayarlarsıñ ona göre savurmaya başlanırdı. dene bi tarafa, saman bi tarafa olur. ayırdıKtan sōra bunnarıñ toplama işi başlar. çeş tabir,èTİmiz deneniñ,oldū, samanıñ tınas,olaraK toplanır. bu şekilde devam,èderdi. oğuma işleminde samanna iKbale filan kaldımız zaman, harman yerinden terli samanla oğula gelirdiK. orda 30 yorğun,arĝın dersimizi dinler, bi şeyler yapmaya çalışırdıK. bu işler zor,oldū için oğumaya yöneldiK, bu şekilde oğumamızı devam,èTirmeye çalışTıK.

GEÇİM KAYNAKLARI

memleket tarım ve hayvancılığa baĝlı. hayvancılıK,ışde besicili, dayandı. genel aĝırlıK besi ve tavuK. tavuñ yumurtasından merkez,olaraK burası ve dazkıri geçer. besi hayvanı yetişir. besi hayvanı alımı pazardan,ışde et tutacaK cinste hayvannara 35 bakılır. acar,olaraK seçilir bunnar. hayvanıñ,acarı besi olacaK şekilde uygun,olannarı seçilir. bunnarı besi,āneye getiriP, yem, su, saman karışımı bunnara güzel baKmaya çalışılır, ilācı yapılır, gelişmesi sāĝlanır. bu şekilde hayatımızı devam,èTirmeye çalışTıK. bi besi olaraK sen zamanlarda kazancı az oldū için bu işler de bırakılmaya başladı. yeni sistemler çok güzel. āsgiden,insan bedenine dayalıydı, şindi motora 40 dayalı. bir günde harmandan ĝalkılıyor, neyle oluyo bu teknoloji ile oluyor. o zaman haziranda başlardın eylulda en son biterebilirdin,ama şindi eken,èrdi zaman tarlasında, sapı bi yanda, samanı bi yanda denesi bi yanda alıp geliyorsun, bi günde işi hallediyorsun. teknoloji geldi için bu işler biraz dā ra,atladı yāni ama bu da işsizli, neden,oluyor. āsgiden,ışde bir,insanıñ,altı ay bi idāmesi oluyordu, bunun yanında, 45 insan gücü, insanlar yanında çalışacaK yardımcı elemanlar,arıyordun. çocuK oldüm halde benden medet bekliyorlardı. şindi büyük,insannara iş ĝalmadı, bir kişi on kişiniñ yaPdī işi teK başına halledebiliyor. teknoloji çok güzel bi şey. dezavantajı işde işsizli doğuruyor. işsizliK,olaraK önümüze ilk,etaPTa o çıkıyör. raĝatlıK bakımından dedī,ıñ zaman teknoloji. başğa şu anda yoK. ādeTler, saygı sevgiyi götürdü. imece 50

usuluyLe o zaman harmana sâP dökdüÜn zaman konu komşu gelir. beraber sâpları yayılır, önnan sōra harmandan bānimki çabıK biTTiyse öbür komşuya yardıma gidilir. imece usulü vardı. birbirine maddi şey gözeTmeKsizin, o kişinin de işi yapılırdı. bağımlılık vārdı, sevgi saygı vardı, yardımnaşma vardı. şimdi her şey maddiyata bindi. teKnoloji geldī için işde efendim vērşüŞ beş kuruluş yaPTırsın şekline dönüŞdü. **55** sonOlaraK teKnoloji güzel bi şeyUma götürüsü de fazla işsizli körüKlüyor siz de sağolun hocām.

ADI SOYADI	Ahmet DÖNMEZ
YAŞ	82
ÖĞRENİM DURUMU	Okur yazar değil
DERLEME YERİ	Tekke Köyü

Metin Numarası: II.20

KÖYÜNÜZÜ TANITIR MISINIZ?

adım aħmeT dönmeZ. seksen ki. yoK kendi halinde az çok şeyimi yaparım. okubiliyön ya şinci gözlerim de aççık fark eTmiyö. efenim bizim burda gız isteme, allāın emrine pēğamberiñ gavlını görüz gönşunuñ gızına istēyici oluyiz. allāın emrini göyunca o da olursa olur dēr, olmasa, öle yā cerbedemizi bū, daTlılıkla ayrılır gideriz. olursa, evet verdiKTen sōñūra nişan görüz. allāın emrile bōle nişan görüz. mühtarıñ dedī gibi. 5 nişanda az çok hāline göre çapıT çalan yani edēf, altın edebilen edebilī, edemezse tecellisi öle şē olabilir. bōnelikle şēdēsini, nişan görüz. ondan sōñūra gā kanunen. gızıñ çeyizine gā gücüne yetebilise gaynatanıñ oña yapā. bi de gönşu geli bōle toplanır zamanında, göñlünden gopan para gör. öne bişē alī öyneý güzel bi şey alī gızıñ çeyizini atıverī bunnā gönşü bililē, bōle olur düvünümüz. gına gecesı bōle yani şenlik 10 yapılır, mū abbeT yapar. gadın erkek meselā gardeşce oturū, oynar, güler, türkū çāırī, çalgı çaldırı, bilmem bu işe bōlelikle gülüş çarış gına yaqarlı allāın emrinen bōle bi şēnen. ē onu da bilemen haKk eT bilemeycen evet. dūüne geldiK mi, çalgı da guruldu çalgı çalınır. allāın emrinen hocayı getiri burda cāminiñ öñünde başını deýdiriz. okur, öfürü hoca meselā onuñ başını dönēr, ondan kerı eliñi öper. oturduz biz hānemiz 15 şurda odamız vā, odamızda allāın emrinen oturū tā gerdē giresiye gada, gerdē gider. aylemiz, imamımız üş gişi okuya okuya götürü onu gerdē goyverī, gör gelimiz, garişılmaz yalnız bizim burda bu teKKeden ki yalnız o yerleri belli olmoyö. bizim ben ömrüm çobancılıkTa geşTi zāten. ordan bi baKTıK mı bi ışık bu kövün etrafında elinde o gemici fenerleri şimdi yoK onna gari ya. o elinde kövün etrafında döner 20 allā allā gel bağ yaklaşTıkça gayb olur görünmez hiş. bu yatan bōnēy kövümüzün etrafından ışınan yanā durū. görüyödum. baña bunu dā kaç Tanesi

görmüştür buju. bu çok bôle mēşurdur. bizim kövümüz hākiKáT ālevī kövüdür, birbirine sarğın duTğundur, ammá bazı bozuluya dā olur da. bôle birbirimizle halleşiriz, bôle ırz, ēsiklī olmaz. ône bi şeyle olmaz, allā, emrīnen, ne varısa olur. **25**

ÇOBANLIKLA İLGİLİ ANILARINIZI ANLATIR MISINIZ?

vârdır canım. çobancılıK tabi hâtıra. göyun güdēsiñ ğurT gelir göyünü ğapdırsıñ elinden, alırsıñ bilmem bi şeylē bunnā çok olur. ô aldım. efendim bôle bi yāmırlı bi günüdü dağda şēdiyōdum. bizim tiftik keçiler de olurdu o, zūman duruğan ğayre böne siperimi kepenēmi gēydim bağıP durudūm canavar nērden geldise, ğurT, enmiş hemen iki üş geçilē öñüme geçti. o yanda yel vā ellemedi acıK, aşıcaK gibiydin nērden **30** giden hemen geldim keçinin birini bi bağıTım, ikisi döndü biri de gidiyō. bi baKıydım hemen geçiyi TuTmuş biri hırTlaKtan biri ğafa biride ğuyrundan ôyne götürüyōlā. sēyid bağalım bunnarıñ, ardından bırağıdırdım yarı canlı kāsdim. böne çokTur. evet ğara göz göyun, eveT, eveT, evcil, alışdırıyız. he dōru göyünü belmişim, göyünü beldiKTen kēri göyünü yārāKān dağda bölünmüş göyunnā iki parça olmuş, bi parça bu yanda, bi **35** parçasını görmemişim. ana, geldiK len göyünü sayıyōn göyun, ēsiK bubam dēyō ölüm göyunnā nērdē. len filān göyun nerde. olen hastaydı baba o. ô da yoK. göyunları bôle senden kerı ğurT çarpmış onnarā. birezini yaralamış, birezini öldürmüş. ôlelikle kırtardı bôle onnar da oldu çok.

ASKERLİK HATIRALARINI ANLATIR MISINIZ?

geliboluda yaptım, çanaK, Kalade. üş sene yaptım, üş sene yaptım. ē nāpalım şindi **40** asgerliKTe yāni ācar. o zūmanki günde nōbeT, Çilik, bilmem şunnūK bunnūK bi şēler olurdu. herkeş vazifesinden mesüldü bī yüzbaşımız varıdın, yüzbaşı dağa yani üş sene bölünde ğaldım bi piskesini yemedim. ha şōne bakıvēdimi şōne titrēdiK ône disiplinlīdi. dā yani üş sene bölünde dur, bi toğadımı yemedim, emme çok ğorKardıK disiplinlīdi. bōleliKle vākiT geçirdik. tabi açığı bi neyse köylü olunca neÇe bizden gözü açığılā **45** vāfıdı, onnā bizi oraya varıple bi sekiz ğişi seştilē bizi. tabi bān dā oğur yazar dā asgerde örgendim bôle el yazısıyan şēyi yeñi yazıyı. len seğ çāvuş, olduñ dēdilē. len beğ nāsıl çāvuş, olurun olen bān oğur yazarlīn yoK, çāvuş, olamam, ule bi ha ileri geri

dērKen bizim o yüzbaşı da izine giTTi istanbolluydun. izinden geldikten sōña bölükten bi adam çağır dēmiş hemen bize çıKTı vādı, tābi o seÇtīdin bizi āveli bi de onbaşı 50 terfiyēsi daķālādı, o zúmanki şindi nasi oluyō gāyı da. şôle bi baKTı. len dönmez dēdi. buyruñ yüzbaşım, hanı seniñ terfīn, efennim bān giTmedim yüzbaşı bana bişē vērmediler dēdim ana nasī olurumuş ya filān dēdi, bi galyāna giTdi geldi bölüğ odası olur gāy alay binasının odasında gēTTi orda kātılā anķaraya giTmiş. çāvuş onbaşı oluyō gāy yā, onnar anķaraya gidermiş, ne bilen bān, oralara giTdi aradı geldi 55 bulamadı. baña bi iki buçuķ lira mayiş bāladı ayda. atmış iki ğuruşudun bizim mayişimiz, altı ay olasıya ğadaķ otuz bir ğuruş alırdıķ, altı ayı geçti mī, altmış iki ğuruş olurdu. baña iki buçuķ lira mayiş bālayıverdi allā rāzı ossun onnan üş sene asgerlik yapTım. işTe bōne işlē durduķ. dayaķ eksig olmaz canım şaķa de olsa toķaT sillē hepsi olur gā. haķsız yere dōölmez, o ğabatımız çoğ olurdu. gidediķ o 60 gelibolunuñ bālār varıdı, üzüm çalmaýa gidēdik, sivillē bişē dīyemezdin oñu da getirīdiķ, oñu da subaylar teymennere şıķayet ēdēlēdi. onnā bizi kim ēTdi. şu ēTdi, bu ēTdi. bi dā ētcez, ētmeycez, teymenim, üsteymenim şu bu dēfseK de toķadı, zopayı yērdiķ yalana baķma bunnar olur. o yalan sōler. yalnız işte baķ o yüzbaşım dan bi piske yēmedim şôle de baKTı mı zangır zangır titrē öldürüveceK gibi gelirdi, tā bu 65 ğūdā.

ARİFE GÜNÜ BAYRAM GÜNÜ NELER YAPARSINIZ?

erfe gün namaz ederiz. olur, mezarlığa ikindinin gelī ikindin namazını cāmide ğırlarız ondan kerī ğabirimize gelir ğabir ziyareti ederiz. orda da hocamız oğur biz de āmin dēriz. hepimiz oğuyanımlı oğur, kendimiz cenazelerimizi oğuruz. ğadinnā da aynı, ğadınna da evet. hazırlıķ ederlē canım. bişi yaparlar. baķlavā da yaparlar. ondan kerī 70 dā bi başğa yemekler. hoşaf yaparlār bunnar olur bunnā devāmlı şu gün için gide olmaķ işeyindedir. bunnar bōlelikle ğadinnā da hazırlar. gelimiz bōle mübarek gün, bayram gün ossun, namaz günneri bu hānemiz vardır, yatırımlarıñ ğıyısında o yatırı aynı hepsi bilir orda oturu yeriz, ğoñsucaķ hocamız düā ēdē, bōne bayramlaşırız. canım 75 ğa gücü yeten kesē. gücü yeTmeyen nēTceK ki. a, o mu aķķaķ o dıřādan gelsin gelmesin bugün için geldi mi, bayramımızı hemen bōyükleriñ elini öperiz. biz de

sarılr, onnarıñ gözlerinden öperiz. bôle böyüklē bôle yapar, küçükler de ellē öper. efendim geş ğalma. gömmeyiz ille o ğāri vakdi gündüz, olcaĶ, onu işēderiz, evet. efennim ğışa hazırlıĶ onnar, odun hazırlar, odunu yani ğadinnā da hazırlā da, **80** erkekler bizler yaparız. şunu şura ğō. onnā da yaĶmasını, zoba yaĶarlar. tandır, olur tandırı, bi yemek bişcek seyleri yaparlar. bunnarınan meşğul, olū ğadinnar. oyun, öyun çıkar, o devamlı oyun, olur. işTe bôle. şenniĶ şamata olur. dūn meselā bi de oyun çıkarıvedilēdi, deve oyunu çıkarıvedilē. iki ğişi bi üstüne bi bildimiz yani belki siz şētmez māmūt kövünde bilir. gerilē vādır. geriyi iki üş ğişi öñüne girer. bôle eline **85** deĝnek, dāve ône baĶā, dāve oyunu çıkā milleT te oña seyreder, gülüşür. dāve oyunu işde bône. öñceden bône biri öñde biri arĶada gider. bône ēder, oyun çıkarıladı. bu ğadā.

EL SANATLARI VAR MI?

var. halıcılıĶ devam, ediyō, devam, ediyō şindi artık köreldi ya boyna devam, edē. şu günü çoĶ çoĶ halı doĶunuyō. kilim de doĶunuyō, halı da. şindi halı doĶunuyō. baya bildiñ şu halıları dokulā. bu aynı bône bunun şeyi vardır, dezzāhı vā. dezzāhına **90** ğurar. ordan, aynı ona göre baĶar. bi de işeyi vardır, onun, nişannarī. nişana göre. baĶ şu nişān bône eline bône ğadinnā bunu yapā. orda yani o şeyinen dezzāhınan meselā kırkıT, aynı kırkıT kullanırlā. başĝa bi şey, işde bunnā aynı bône yerine getirile saPtırmazlā. şindilik hatırımda yoĶ, bu ğadā işde.

KÖYDE ŞENLİK OLUR MU?

evet burda da olur. burda da olur. kendi köyümüzün zenetÇileri yapā. zenetÇileri **95** getirmeyiz evet, haTTa bizim yāni şeyimiz şurda yeni yaptı, bu mūtar yaptı. saĝ, ossun. burda yaptırdı, şu aşşāĝıda yerimiz vā. aynı bedeshinki gibi. çoĶ güzel, oldu, gelirler husosu. sādān soldān buyuru gelilē.

ADI SOYADI	Hamdi TEKBAŞ
YAŞ	44
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Yarışlı Köyü

Metin Numarası: II.21

KÖYÜNÜZÜ TANITIR MISINIZ?

bän hāmdi teKbaş, yarışlıda oturuyōn. ortadan terk. evet, onu ben bilmen böyüklere sōr. yerleşim bazlar gıyusundaymış, ilandan çayandan duramamış, yoğarı çıkmış. bazlar, ordan gälme, gıyu var ya bazlar gıyusu. bazlar, o, o gıyudan alıyō, ovada bir yer var. o gıyudan alıyō ismini. bazlar gıyusu, orda yılandan çayandan duramalar, yoğarı çıkıyolā. bataklımış, ora. dörT yüz, dörT yüzelli hāne vā. iki biçe yakın. 5

KIZ İSTEME, NİŞAN, DÜĞÜN

olan ayarlar gızı, ayarla, bubasına isdedir, istēsin. verilē, verilēse, gidesin, eKmēni yērsin, çayını önden çay içēsin, sōña eKmeK gōrlā, sōña nişan yaparlā. ayarlı olursa vērile. ayarsız olusa, geli gidēsin, tağırdāsın. mümkünü beşon kere giden. düğün edesin nēTcen? şindi èTTin, èTTin yazın gız vèmezlē bizim köyde. aralıkta gızı bitirdiğ bitirdiğ, bitiremediğ mi, yandığ gālırın, ertesini seneye. gèydirilē, 10 gışadirlā, yüzüklerini dağarlā. yēnilir, içilir, başğa nēlcāK? bilezziK yoğTur hā, yoğ. böyük, güççüK altın. adamın durumuna göre, zenginise adam, dağa da dağā, yoğusa hiş bi şey dağmadan alı gidē. böyük dağa. adamın durumu acarisa dağā. acar deyilise nēnden dağcaK? üçüne, zengin on dene dağā, fakir üç dene, bi dene dağā alı gidē. düğün bir haftanın içinde alı vērisiğ. çalgı olur. cumartesini günü gelir çalgı Pazar 15 günü ölen üssü bizim düğün bitē. gına gēcesini cumartesini. oynā. erKeKlē ayrı oynā, bizim bayannā ayrı oynā. erKeKlē ayrı oynā, bizim. garişik oynanmaz. bayannan erkekler ayrı. erKeKlē bi ayrı eyence düzennē, bayannā bi ayrı. vērilir. yemeK aklına ne gelise vādır yemeK. on gaP yemeK olur. pilav olū, çōrba olur, gıru fasülye olur, yaPrağ dolması olur, hoşaf olur. daTlı olur, gādāyıl olū, tel 20

ğadâyıfıŋolū. bünyene baċa bünyen nasıysa hêpisinden vèr, yèmen dèmez, milleT yèr. o durumuċa baċā.

ARİFE VE BAYRAM

zabaĥTan hazırlıċıŋolū. bayrama yèmeKleri hazırlalā. odalāda bizim yèmeK yènir. ģurbanı erkendenŋerişdirebilen, ôlenŋüssünü hayvanını kesenŋerişdiri. toplu birliK yènir. eriştiremeyenŋāşam ģalır. vār, ikindin, ikindinŋüssü arfe ģün sabaĥŋezeni, 25 ikindin namazı. he, cāminiŋŋavlusunda da olur, odalarda hêrkez ziyāreTŋèder birbirini. tamam.

ÖLÜ GÖMME

ölü herŋanŋiçin gömebilifle yā. namaz vaċıTlerine deK getirilē, namaz vaċtini, namazı ģılalā defnŋèdelē. aċşamdan sōģa gömülmezŋama.

GEÇİM KAYNAKLARI

patatis başdā, fasülle, salatalıċı, patatis, parcar, bŋdey, arpa bunnā. malcılıċ vā, 30 hayvan. küçüK de var, böyüK de var. hayır hayır yoċ, yoċ dışarıya ģarşı ċapalı, yoċ, ône dışarı mal yapma yoċ. pazarda getiri satarŋadam. bilmèyon, onnarı bilmen.

KIŞ HAZIRLIĞI

bübē, badılcan ģurudurlā. bulģur mulģur. hamırŋaşı. durşu ģuralā. salatalıċı, salatalıċı, TomatiS, бүбē, bostan ģavunuŋŋufaċlarından, bunnādan. keleK dèriz. keleK turşusu ģurarız. reçel, durumuŋŋiye èdēlē. deyilse çileK reçeli de èdē adam, ayva reçeli, 35 ģaysı reçeli. başģa fazla yoċ. Fişne yoċ, yāni varsa da ôle göKŋiken bitiriyolā. bunnarı satınŋalıyözŋôle bazardanŋalıyoz da èdiyozŋèdiyozŋôle yetiştirme yoċ. köyde su yoċ. ovada suyumuz vā, işme suyumuz yoċ. he ovada, sulama, tarım sulamada su vā. işme suyumuz yoċ. bānŋev yaPTım, bānim tuvaletime girip su dökmedim. suyumŋaKmāyō.

elinde su götürüsen, o da pislik gitmēyō, su aḲmayo, susuzuz. yetē, köy hizmetleri **40** geliyo, yetē dēyō. işme suyunuñuz yetiyō dēyō, o da yēTmēyō. meselā bi sāt benim_evimde su aḲıyō, ovada olusam suyu dolduramayoz, susuz ğalıyoz yāni. çoĝu zaman susuz ğalıyoz_ävde. su yoḲ yāni. başlıca sorun su yoḲ. girişim yapıyō mūtār, edivemiyōlā. meselā eñ böyük sorun köyde sū. eñ çoḲ muhtarın başı sudan_āĝrayō. ovadan çekiyoz suyū, meselā bān_at_arabasına bidonnarı ğoyuyon_ovadan getiyon. **45** tıraḲtöre ğoyuyon_ovadan getiyon, işme suyu. yīḲancān yoḲ su.

ADETLER

o sāyĝı hafif hafif yitiriyō kāndi önemini ğayb_ediyo. uzaTma biz_uzadamazdıK. indī uzadıyo. adam şimdi ğafasını darıyō aynanın ğarşısında, ğazımoyō. siĝara, o neT_ediyo. para bulūsa _ediyo, para bulamasa bakınıyō. sayĝı tabi ī bi şey, sayĝı sevgi önemli bi şey. yā hele de sayĝı sevgi olmadī zaman, o ayle beK başarılı olmāz yāni. **50**

ASKERLİK

acami birli_inde mesuT bānim_arkadaş vā. valla acāmi birli_inde acar bi zopa aTTı bi çavışın biri, onu unutmoyon. acār dövüdü. zabā ğadā āĝladım. döven_adam, cılız_adam. ben_ondan çoḲ ğalā. yalnız çavuş_adam ğaldı. yeñi vādıḲ, vādımız gün dövüdü. sorĝu su_al yoḲ, verdi zopa_yı. zonguldaKlıydı. duran, adını da unudamōyon. durun mıydı, ôle bi şeydi adı. zāten_arayōn ôle bi deK gelse, yaḲasını geşceñ yāni. yav suçumuz **55** yoḲ, suçsuz dövüdü. suçumuz_olsa da zoba aTsa hadi haḲḲ_ettik bunu yēyelim. zabā ğadā yastīĝı ıslatmışsiyin zopadan_āliya āliya. işiyimdē'n, siñirimden. adam bi oña bi baña vuruyo. bi mesūda bi baña, bi mesūda bi bañā. oñu da çıbarTTı o da ğalın valla. onu haḲḲaten_onu, dā arayon_ôle deK ğälse de onu arayon. suçum yoḲ dövüdü. yāni, suçum olsa. arada yirmi sene onu zopayı yiyince unutamayōn_oñu. yā yastı_ı **60** ıslaTTım zabā ğadā āliya āliya. adam suçsuz dövüdü. yav yeñi vādıḲ, zad bilmēyon yā. zopa yēñir, dövülür mü adam? yol bilmiyoz, ĝaşcan nēre ĝaşcan? bi şey bilmeyon, yēri bilmeyon, göĝü bilmeyon. hemşeri vā sōña ayarladıḲ da zopayı yēdiKten kerim_iş zopayı yēdiKTen kerim ne önemi vā? ayarlasañ ne olcaK, şey_olsa? yeñi vādıḲ yav,

zad bilmèyoz ki nasī çekindirceñ? nèreye ètceñ? adam_eyleni adam, ğafa buluyō yā. **65** ğarnına ğaқыyō ğıdıK geçen_aráyo, bilmem ne èdiyō, bilmem ne èdiyō. bān_acámi birlimi dā қomando oқulu, eğridirde. acā arқada ğalısan zopayı yèrsiñ. eğridirdeydım. ben, ōrda zopayı yèdiK yā, usta birlinde bek yèmediK ğa ōrda. zopa ben kimseye atmadım. bi dene çavuş dövdüm. çavuş dövdüm bi kere. cezā şikā_ет_èdese vèceKlèdi bir_ay cezā, şikāyeT_ètmedi, vèmedilè. amma haққ_èTTi. қomutan bañā, ben **70** onbaşıyıñ, қomutan bāni çavuş_èTTi. ètme bān_èdemem dèdim. zorunan_èTTi. o da beni ğazımıyō, o da şeyiñ ğaқtı, bilmem nèyin ğaқtı. adām, èdemem ğomtamin. asgerliKte yapāmam var mı len? yapıcāñ dèdi. vèrdi adam. çavış_èTTi, geçirdi. şuranıñ sorumnusu sensiñ dèdi. o da geliyō ne bu toz dèyo, ne iz dèyo. çaTcaK baña. bi eTdi, iki eTdi, üç eTdi. çavuş. bān çavuş deyilin, onbaşıyım. bāni sōñradan çavuş_èTTi. yazı **75** tura dèyon ya ğa. ōle bi şey_ışde. ōle èdince, bi gün, iki gün dèrke'n, üş beş kere eziyeT_èTTi. acıK da üs dāvre. bunun çıkār yolu zopa dèdim. bunun ya bu giTceK yā bān başğa çāresi yoK. ğōzelce bunu dövdüm, añbab_olduK. o duşlu yèrde yıkanıyō, biz hatılda yunuyōz. onuñ yanına varamıyō kimse. bān de girdim, bānde duşlu yèrde yundum. zopayı atınca bāni de orāya ğuydu valla. ne duruyon çāresi yoK, zopa vā. **80** zāten dèdim, zāti bōle ğorқақ_oldūnu bileydım geldim gün dövèdim seni dèdim. adam hiç. hiç bi yèrde, seniñ_özellin ne? señ de asgersiñ. bizi nèye hatılда yunduruyōn? eziyeT de èdiyō. pisliK_olur çocuK. bi de bōyüK çavuş_üsteliK. bū urfada. urfanıñ, zopayı yèdi, usubdu, usubdū. bi dā, yav milletıñ hèpsine eziyeT_èdiyō, bi baña deyil ki. ğomutan da onu seviyō, bölüK çavuşu. herkeş beynelminel gidiyō, şeyde eyitim **85** yèrinde. bizi tōren_adıminan götürüyō şeye, yèmeK yème_e. buyur hadi al baқalım. len ğoyve ğayı, herkeş dağılmış gidiyō, bizi de ğoyve biz de dāğılalım yā. ip gibi giTceñ, ip gibi gelceñ_eyitim_alanında zāten_èdiyōz. ğoyve, selbe selbe herkes giTsin. ōrda da suyu kesè ğazoz satalādı, başıma gelenè. paran yoKsa nèTceñ hadi su da aқmāyō. bi ğamyon ğazoz satılırdı hadi baқalım. bilereK, siyidereK varıyoz, ğurnalar ğapalı, **90** hadi gözün_aydın. ğazoz ğamyonu zāten ayāda gelirdi. hadi ğazoza ğay. ya bitmiş zāten yaşantımız bizim bizim yalan ya, yalān. yetè ğa, bān fazla soru sorduñ bōğün.

ADI SOYADI	adriye SARI
YAŞ	51
RENİM DURUMU	Okur yazar
DERLEME YERİ	Mahmut Ky

Metin Numarası: II.22

HATIRALAR

apaya giTdiK, apıyı apaladıK, bitirdiK. tlayı deiştiriyos. bir bizden yaşlı bi ğadın vdı, ble yoldan geiyoS, ilan ble yaTmış sarı. ble ğol gibi ğalınılan. hemen ben grmedim. ğuyu esgi ğuyuladan vrıdı, ğadın grmş, amanın ddi, ilan gidiyo ilan. ilan da ıĝrıřa hemen deliĝe girdi. ble elime doladımılanı, assılıyon gelmey, assılıyn gelmey, assılıyn. sna ilanıĝ yarısı elinde ğldı, ğoPTu ilan, atır utur. şindi ilan 5 atılcaK yraray. yarısı, yarısı ğoPTu elimde sarılı duruy, yarısı ble adamaray. tekr onu aTdim, apıya yarısını taKtım. canına tabi canı acıy ya, yarısından ğoPtı ta. apynan şle Takdım da bi yelledimarKamdaneşşinen ğadın geiyomuş. iřeyiĝ, ebe a şu řayaKlarıĝo ramazanıĝannesi, anası. ramdan geiyomuş ğarınıĝeřřeniĝ boynuna şP, ilan ble ardılıP ğalmış. bi de bi ıĝrıřdıl , ğarı ld, ğarı ld. ğarı 10 eşşnstnde bayılmış dşmş yere ırışıy millet, ben de řařaĝladım ıĝrıřa, ilan nTsin? ğay bi ğarıya mı dızıKcaz, bi ilana mı dızıKcaz, ilan da ğaıy boyna dızıKıy. sna ldrdK, ldy ilan ğoly ğoly lmy le. onnan sra bize de gelen mi var? amaT.

bi de ğoyun smaya gidiyos. şeyde ilan oban ğoruy ğoyunn ğarışıK şu şesi v, 15 ay. ay driz biz kimisi dere dr biz ay driz. adam baKıy baKıy ilana oruyo oban. burda ddim, bi ř v heral ddim. baĝa el Tdil, dızıKdım vdım. oban deĝnii Tmış ble. vuran mı, ilan bana mı vurcaK benılanı mı vurcam baKıyo. hemenndimeşşeKTen, hemenılanıĝarKasına geşdim duTdum ğuyrndan şeyTdim de obana bi vurduılanı oban ğaşmaya başladı. o ğaıy ben 20

TuTdüm yèrde vuruyon o ğacıyo. ben TuTdum allā diyō çocuğlarım, allām_şaña emanet dèyo ğacıyō.

hē deliğanlı geştTen bi ōlan, ortağ söyüTlēmiz vā. biz dal Ėırmaya giTdiK. onnā Ėırdırmacaz dèyo, biz Ėırcaz dèyoz. onnā Ėırmışlā. biz pata çapalayoz nineğinen_onnā da dal Ėıryō, dayıñ ĖırdıĖlānı arabıya atıyōlā, onnā iki Ėardaşlā, hasan dayıñ teK. **25** ben de anamınan pata çapālayoS, baya arası vā. bi bağtım dayını yıĖmışlā üstüne oturmuşlā. ana dèdim hasanı dövüyōlā dèdim. hemen bān çapıyı āTdım vādım, baya arası varıdın. adamı boynundan tuTTum yère çarpTım bi birini bi birini sonnā o deliğanı şiyiñ_emmisi oluyō. boyacınığ deliğanı emmisi, eñ küçüK_emmisi. bayā ūraşıyos bayā işeyle pēlivanlā gibi ĖüleşiyoduĖ. ne o beñi yıĖabiliyō ne beñ_onu **30** yığabiliyon deliğanıyan. soğna ben_ona bi çēlme aTdım_arĖasından yığdım. başladım_āzına, yūmsüne, sūmseK, cırmığ ĖulaĖlānı Ėıvradyōn, burnunu tutuyon sōĖa ĖoşalaĖ başĖa biri Ėāldi. şū şū Ėara hüseyinneriğ bubası varıdı. kövde düĖĖan_açtılā ya, kövde. onnāriĖ bubası Ėeldi, elimden_alıvedi öldürüyōn diyeleK. ona da ben teK vādım. baya bōle yüzünüğ müzünüğ derisini ōlece èndirmişsiyin, **35** yüzmüşün. yā o āyle şıysi. izmire giTTik de emmimiğ Ėarı bildiğ gibi Ėısgac birisiydin_ışde. yā onu anlatmayalım da boşvē, onu anlatmayalım. ne anlatalım? ya patoz, yā şōle bi ağlıma gelmeyō aslında bizim çoĖ, mācaramız çoĖ, her giTdimiz yerde Ėannıyı deviriydiK bi şēler_olurdu. hē onu mu anlatın?

bōle āşama Ėadā yorulduğ. tırpancılā dōrT tırpancı bi ben mi annaTçıyın heralda **40** ben varın dāsteci. bi dāsteci, bi TırmıĖĖı, dōrT dene tırpancınığ_ārdından yetiştiriyos. āşımā Ėadā bōle bi çilēnti oldu, atları çakdıydığ, beygirihi hiÇ farkına vāmamışız, bēygirler halacı boylamış. āĖşam_oldu, yāmir yağıyō bēygirlere bağıyos yoğ, ē nedēm nēdelim beygiriē olmayınca arabayı ĖosaĖ halaçlılā göTceK ĖırcaĖlā. e tırpanā vā, annatlā vā, TırmıĖlā her_ēşyāmız vā. tırpan, annāt, dirgen, Tırmığ, çeki hārmanda **45** olur, çekki onu bi tarlada, tırpancılara dèdik. oraĖ dēmeyiz biz tırpan dēriz, oraĖ yolma için_ışı olur. peĖ_orağınan işi etmeyiz. oraĖ_onnariğ kövde çoğ Ėullanılır. tırpancılā ĖōşTuĖ_arabıya haTTa ilennē biri Ėadiriye yenge ben seni tanıyon sen beni bilmediğ dèdi yazın gittimizde tırpancı. pēnir_almaıya gitdidiK ya ōrdan. arabıya ĖōşTuĖ, üstüne

bindiK tırpan, tırpancılara beygirleriñ hamıdını gèydirdiK, yāmır yağıyō, çamır sū, **50**
bizim yollāda bērbatıolurdun. çamırdan gele geçe gele geçe kimi yanı yüksektir kimi
yanı ālçaQTır. bōle su cabır cubur işiye gāldi üyü_e geldi, tırpancınıñ biri dèdi vallā
bān_ölüyon dèdi, ğalıyo benim çocuQLā.

ADI SOYADI	Süleyman ÇUHADAR
YAŞ	74
ÖĞRENİM DURUMU	Okur yazar
DERLEME YERİ	Başören Köyü

Metin Numarası: II.23

KÖYÜNÜZÜ TANITIR MISINIZ?

bi deprem_olmuş. ha büyüK bi deprem_olmuş. olmuş. hatTa şuhūT da dāhil. burası köyümüş yāni. bizim dedemizden duydūmuza, atamızdan duydūmuza göre bōle. burası verāl_olmuş. bi baTmış yāni. verāl, verāl_olmuş. viran_olmuş. cenābı allāh yerle bir_eTmiş burayı. he onnarı bu isim buraya burdan vēriliyō. başviran yāni bizim bu ōva şuhuT da dahil. altından mermerlē çıkıyō bizim şu_ūduñ. burlar_oz zamankı, o hanğı 5 devirdeyse, kaç senelerinde, burayı bilemeyoz. tabi duyuyos. burası, bu isim burdan verilmiş. he. hā, bizim türkiye tamāmi ōle diyelim, ortāysa bizim memleketimiz. ōrdañ göç_eTmişlē. ōle bi durum yoK, ōle bi durum yoK. burası köKlü, köKlü. benim bildime göre yörük de var buraya gelmiş, sōnahTan gelen. meselā ğaragözler, ğarahān sülālesi var. hā bunnar yörükTen gelme. o bi sülāle. he bizimde şōle duyuluyō. ğonya 10 ğaramandan_orda da var bizim_aynı isimlēden çufadarlā. bunu da bize çincede bi baytar varıdı, āmeT bey. sizin kökünüz nērden gelmiş dēdi. o başōrene, buraya, köyümüze, buraya. āmeT bey bilmiyōz duyuşumuza ğonya ğaramandan gelmiş. dēyorlar dēdim. hā benim hanım da soy_ismi ordan dēdi. siz kökünüzü bi araşdırıñ. e bubam_araşdırmamış, dedem_araşdırmamış_emme bugün ben_araştırsam ne ğaydı 15 vā meselā he. bilmēyōn öte yanı bimēyon yāni ordan duyuşum bu. araştırmıyōla.

ÇOBANLIKLA İLGİLİ ANILARINIZ VAR MI?

çoK, hātıra nasī, ō çoK, çoK, çoK. ğurda da ğaPdidiK, dāda da ğaldıK, sapıTdıK da. alıyo bunarı. ğaldımız zamanlar_oldu, olmuşdur yāni. nası añlādan ben şindi olayları bōle başımızdan bi olay geşmedi. ōle bi durumlarımız_olmadı. evet ben yaylada yataKān ğoyun KālKmış. yaylaya o ğumalā yaylasına yuKarı giTmiş. KālKTim 20

ğoyun yoK. o yanni diñle beri yanı diñle çanlā çoK_uzaK bi yerden geliyō, yörü baçalım. he depe yoğarı, yoğarı vādıK ğara bıçaK yurdu dërler. anlayan dē mi? ğara bıçaK yurdu. burasına bi yörük haşerat ğonarımış, ismi ğara bıçaK. o zaman, göşmen zamanı. vādım. iki dene köpē_im vā. bōle diñelmişlē başına, aynı başına aynı başında bi çoban var gibi, isan gibi bōle bakıp bekleyiP durūlar. ha bu dünyada bu köpeK gibi 25 ekmeği bilen hiçbir mahluK yoKTur yāni. köpeK yēdī ekmeği bilir. haqqıyla bakar_oraya nēreýse. yāni bu durumlā bōle. ileşberli_e gelince. sözü_mona merkepinen sapça getiriyos, dādan getiriyos, bayırlārdan getiriyos. mahsül, arpa, būdey. he bunnarı getiriyos, düveninen sürüyos, yabaylan savuruyoz. bōle patoz_ileşberliK. meselā bugün_o o da ğalmadı. şindi orlara varamayos. neden? yolumuz yoK, yolāmız yoK. ileşberli 30 bıraKdıK. çoK zorda görünüyo meselā. burda ne ileşberliK yapılacaK. canlı hayvan_üzerinde duruyos. onu da devleT burayı araşdırıkan_araşdırıkan bu köyü ormanīye bāladı. meselā şu bizim şurda yeşilliK var. biz nere giTcez bilmeyom. bizim burdan göç_eTmemiz lāzım.

KÖYDE FAKİRLİK ÇOK MU?

çoK, çoK. arazi yoK, tarım yoK, mancarımız yoK, efennim pata yoK, aK mahsül 35 yoK. hiç bi dene yoK. ōlsa da iki kişinin ğarnını doyurmaz. benim patam va. beş kişiyeyeTmez yāni baK bu ğış. işde geldi ğasım geldi. burdan bu yanni çalışılmaz. hiç bi şey_olmaz. he devlet de geldi burayı ormannıK vā diye burayı ormana bālamış. biz şindi malınan. meselā canlı hayvan_üzerinde duruyos bu köy nēyneydāre olur bilmiyom. allah biliyō. arazi, geniş bizim meselā geniş de sarp. bayır_ışlenmez. 40 şeytan dayağınan gezer bizim dāda. nasıl tarım olcaK? ha şeytan dayağınan gezē. sarp bi ūlke. amma allah gine bizi. memleketimi kötülemem asla. burda yaraTmış_allah bizi, bura bize ī geliyō. emirdā_ında yaraTsaydı ora dā bi başğa gelirdi. emme allah burda yaratmış şükr_ediyo. gidiyoduK ğar işindi ğoyunculuKdan da vazgeçiyoz yāni. canlı hayvandan vazgeçiyoz. neden vazgeçiyoz? burası ğış, burda ekim geliyō meselā. 45 ekimin sonunda ğar ğapadiyō. tam mayıs_on beş yirmilerine ğada bu cepTen yēyceK. canlı hayvan para etmeyō bugün. ğoyun satılmoyō. bi ğuzū seksej yüz lire, yem_otuz lire. bi torba elli kiloluK yem. burdan bilmiyom yāni bu köyün durumu şōle bu durum

gözüyö görünüşü. yâni burdan göçüp veya başğa bi memlekete dâılma işeyi var. çoK, bi maalle gibi yaşayoz baK. hêç yoKTur. teKKe köyünnen bizim burası aynan bu 50 köy başören nasıl, o şekilde yaşarız. hêç birbirimize bi ileriden beri gavgamız gürültümüz yoK.

KÖYDE İMECE YAPILIR MI?

yapılır. imecē yapılır. imece dēñilen bi şey meselâ on kişi toplarır, nereye giTcez böğün? baKıKalarodunu vâ veya çivti var veya bi harmanı var. benim bildim de ôleydi. ône olmasa zâten dâğda galırsıñ. yâmir geliyö, gış geldi. bu aylarda dâ biz yıgılma 55 örüyos. yâni orağınan tırpan yoK. baharınan başlıyos çifte mayıs aylarında. o devir gar çoK, berekeT çoK. evet bu köyün hepsini biraKtıK yapamayos yâni. ben nasıl giTcen de o ğumalâ yaylasınıñorda tarım yapcam. yolumuz yoK. var, bizimo dâğın depesinde ekilcek yerler var. merkebinen nereye gitcez? işleyemeyoz. özel bi yolumuz varsa iki taraflı yol bağlansa motorunan meselâ pate ekilcek yerler var bizde. imece 60 ğardeşim baK, imece şöyle. seniñ çivtiñ var, tarlañ vâ dâda. imece dēñilen şeyi biz beşaltı kişi toplarırız saña acılayaKtan, insanolalaKdan. oraya varyıT paramız pulumuzalmayız yâni. o adamıñ çivtini çibını ordan toplâ alır geliriz. imece dēmek bu. yâ budur.

ASKERLİK ANILARI

yaptım. benim asgerlīm çok güzel baK, incirliK hava üssü var yâ orada. 65 biliyonuzorayı? adanada. silifge, asgerliñ bi añladılcaK bi durumu yoK. o günkü şôle bi durumlâ vâ. meselâ biz burdan birinci orduya, istanbòla savKediler. cumüriyeT bayramı deK geldi. ekimiñ yirmi altısında. giTdiKora biz. orda beş gün ğaldıK. beş gün sonra bizi ordan yeTmiş giři seşdilē. silifge. o ordunun birinci istiKamınşât tabūru ordaymış. bizi oraya savKedileristanbòldan. silifgede altay eyitim yaptıK. altay 70 sōra bizim bu tabıradan göştü. incirliK diyōlar. bi o günde nâhiye gibi yeridin de bugün vilayet mi oldu nasī oldu bilmeyon. gördün mü? bitişikTir. o zuman bitişik değildi. yâni aramızadanaynano incilīñarası. meSelâ bi istazyon arası. bin metire. o

ğada bi şey. yāni ī insanlardı. bayram namazına gidēdiK, oraya biz, incirlikden. kaç dene asger gitdi. elli gişi vādıK. cāmide namazı ğıldıKTan sōra, o köylü bizi beşē 75 onā kişi alilā gidēlēdi. bayramda evlerinde yemeK yèdilēdi. he burayı firansızlā, ameriKalılā o günkü günde, menderes ırātmeliğ gününde. mendiresinen iki üş sefer, belki beş sewer, orada o incirliKTe görev yapākan bōle toğa yaptıK. sōle yapTıK yāni toğayı da. biz nizamiye varıdı. o havālanıñ yapılış girişi bi yol var. burasına siFil, asger, subay, general, asla. ben çeviridim. ordan geriye hiç bi şey dèmezdi. bugün bi 80 ordu Kōmutanı gelse. mezelā sāt, on bir, on, ikide yassaK dedi mi ordağ dönē geri gidēdi. e ne çoK bi sıkı bi yönetim var, orda o günkü günde. işçi, biñ beş yüz gece işçisi var. biñ gündüz, işçisi var. buraya yasaK, soKmazdıK. bize emir, öle dèdiler. tabır Kōmutanına bizim birinci, istikām, inşāt tabúru. oradan ğırıKana çavúş ğursuna giTTiK. iki ay da orda ğaldıK. ordan çavúş, olaraK, gerisin geri geldiK bölümūze 85 devam, eTdiK. tēriz, olduK. ordan buraya geldiK. yāni o günkü günner, bu gün yoK yoK. şindi meselā oradaki asger çok tereddütlü adanada. terörist var diyōlar. biz duyuyos, hepimiz duyuyos, dī mi? siz de duyuyoñuz. siz de burdasıñız. televizyondan baKıyoz şu olmuş, bu olmuş diyōlar. o günkü günde asla bōle bi. şey yoK. elli bir, elli iki, yirmidörT, ay. onnā KırKla kırKbirlē. ha bi ay mezuniyeT verdilē. yoK 90 ğardeşim yoK. yoK valla bi şey yoK tertemiz. çoK, ırahat. şindi buraya dayaK yèmedim ben yalan yoK. baK, şindi burda kendimizi met, etceK gibi oluyoz, dōru de, il yāni aslında. ıramazan dōru mu? şindi rōket, atan bi silah var. buñu duyuyos veya görüyoz. bazoKa dèrlē bunun, ismine, esas, ismī. bu silah bizim tabúra, benim günümde bi dene gelmiş, türkiyeye. oraya ameriKadan bi dene gelmiş. roket, atıcı. bu beton duvarlara, 95 demiryollarına bi dene gelmiş. biz de çavúş deyil miyiz? bunun dersini güzel biz anğladıK, atışına. haTTa bize atırlā. o günkü ilk mermisini, yirmi mermi. adanada yirmi dene mermi gelmiş bizim tabıra. o silahtan da bi dene gelmiş. hiç bi şeylē yoK. meselā biz bununna atış yaptıK. bunu alī gidediK. asteymenlē var. hani sizin gibi oKuyup da. yaptıñ mı? bunnarı ben, alır giderdim duduñ, altına, orda o silahı sökerdim, 100 dakādım, mermisi yoK. mermisini vèrmiyōlā. orda onnara anğlatırdım. yāni şindi sizin başa soruP da size anğlatıyoz ya biz yaşantımızı. bu şekilde anğlatırdıK hā arKadaşla bazı ğülüşürdüK, bazı başğa yönden ğonuşurduK falan filan mū, abbeT, èderdiK, orda. sa, ol allah razı olsun sizden. hiş bi ihtiyacımız şu anda yoK. çoK şükür. allahıñ mübarek

günü de geldi. ibadetimize devām ediyoz. şükürler olsun şu köyümüzde hiç bi **105** gönşu köyümüzle dedimiz gödumuz yoḲdūr. anlıyom, anlıyom mu abbeT olsun için. bunu ğaymaḲamlıḲ diñlese orda beni orda. beni belki oraya çağıTdırī. ôle mi görḲmam ben, allahTan başġa. çağıtsıñ varıyım. orda var, onnā ôle. yalnız bizim bu köyümüz hiç bir köyüen bizim etirafımızdaki dedimiz gödumuz yoḲTur. sâ oluñ Allah razı olsun. ben size bi çay ikram ederdim. ġalalım isterseniz. niyetliseniz iFtarı burda **110** edelim.

ADI SOYADI	Mehmet KAYMAK
YAŞ	60
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	İcikli Köyü

Metin Numarası: II.24

AMCA SİZİ TANIYABİLİR MİYİZ?

ben icikli köyünden gadirölu mehmet kaymak. elli doKuzatmış yaşında. icikli köyünün isminin nerden geldiini şimdi kimse bilmeyö yāni. biliyö dèsek yalan sôleriz. bu köy bi sâdan soldan gelme. kimisi emirdaından kimisi çobanKayadan gelme kimi māmūT köyünden gelme yāni toplama bi köy yāni. faKat bir asırlıK bir buçuK asırlıK bir buçuK asırlıK, gibi bi asırlıK bi buçuK asırlıK gibi falan bi şē yāni bôle. bôle 5 toplanmış burası. bôle bi icikli adını, dāhā öncesi esgiden icikli öreni diye burda bi ören varımışımış. esas ismini ördan alıyö bu icikli öreni. bura bi heraldā bi aKdarma olmuşöncedenöndan galma bu icikli öreni, ta ordan galma yāni, icikli diye bôle galdı yāni, galmışo zaman.

ETNİK YAPI

evet, yörük köyü diyebilisiñiz, yörük diyebisiñiz, yörük köyü diyebilisiñiz. 10 uzunpınar vaforası türkmendir. o da öle sōñadan gelme orlarda. o da bi sōradan gelme orlarda a da. türkmen köyü yāni orası. ğaradilli demişsin ora da öle esgilere dayanır ğa orların tārini bilmeyiz tabi. yörük köyü diyebilisiñ çünkü hep dèdim ya işTe kimi emirdaından kimi māmūT köyünden kimi şūuTdan kimi çobanKayadan burası bôle toplanmış, toplanmış. hāne olaraK yüz yeTmiş hāne gibi hānemiz var, nüfüs olaraK 15 da bilmiyöm doKuz yüS, biñ nüfusa ulaşTı aşā yukarı öle. ikinci kademesi yoK ilkoKul vā birden beşe ğadar ilkoKul varüs tarafı yoK. icikli cāmisi evet altmış yılında yapıldı cāmimiz var. bi cāmi de şu öbür tarafta var. iki tane cāmimiz var ikisi de kAdrolu imam.

iki tane kadrolu imamımız var. durum bôle, sālīK_ocāmız yōK şū_uda gidiyōz, esas_anayurda bālī burası da ōrdan şeyī alıyōz, sevki alıyōz, şū_uda gidiyōz. **20**

GEÇİM KAYNAKLARI

buranın çifçilik hususunda, burda arpa būdāy. esgiden pancar filān_oluyōdu ama şimdi ekilmiyō, su yoK. yer_altı suyumuz yoK KaynaK da araştırıldı bi ara bi o da bulunmadı, kaçā rastlandı. yoK diye bi rapor geldi, durum bu. arpa būdāy su olan vatandaşlar da ôle meselā on, onbeş, yirmi metrede bulunan yerlerde şe kazılıyō, ğuyu açılıyō onnan_idāre ediyō. pāte, patetez_ekiliyō. bu var canım. meyvecilik de burda Fişne bol Fişne var, **25** Fişne āġacı var. kazandırıyō. kazandırmaz mı kazandırcāK_ama meyve olmuyō bi defa eveli başdan. iklim durumu birāz sert_öldü için çiçēġ_açıyō o arada bi şey_oluyō, sō_uK_alıp gidiyō, yāni alıp gidiyō durum bu, birāz dā yaylası olunca birāz dā şey yāni burası, birāz dā ordan yukarda burları yā yayla sert birāz dā sert. yō yō. yoK yoK canım yayla olaraK sadece yüksek bi yerimiz var_oraya yayla ismi ordan_ôle yāni bi arazi **30** yoK yoK_ôle bi şeyimiz yoK yāni. hayvancılık. burda inek, sığır, işde ğoyun var, sığır var besī edenner var_ôle teK tük. yāni kendi evinden yetişen bāzı vatandaş_ışTe çalışıp geliyō alabilise alıyō işTe bir_iki bālīyō mal besi ediyōlar bu durum bôle. dışarıya gidiyōlar canım gidiyorlar. deñizliye bilmiyōm baya beş sekiz hāne öldü gidenner yāni. sekiz_on hāne oldu deñizliye gidenler yāni. ōrda tekstilde çalışıyōlar. durum bu. **35** evet_evet geçim sıkıntısı çoK. hele hele şu su sorunumuz dā bi bambaşġa yāni. inan çeşmelerimzi görmüşüñüzdür şurda gelikene çeşmelerimizin hiç bi tānesi aKımıyō dōru dürüs yāni aKımıyō. esgiden bizim_aKlımızın_erdinde şindi ôle bi olay varıdı ki hir şeye peK_ihtiyaç yoK gibidi yāni. millet ġalaçlandıK_ça hanı zoraldı. sularımız yeterli dēyil. imkānlarımız kısıtlı. çalışma oranlarımız meselā bi dışarıya gider çalışırsaK, aydına **40** uruma gider çalışırsaK_ôle deyilse yoK. şindi geçlerimizin çoġu kimi meselā rusyada kimisi aydında urumda ôle sāda solda çalışıyōlar yāni yoK iş savaşı yoK herşeyden_evel köyümüzde, durum bu. esgiden de aynı esgiden şindiki gibi. meselā birāz nüfus_azaldı. esgiden de ôle yeterli bi, şindi esgiye nazaran birāzcıK da farKlı yāni ġazanç durumu biraz dā farKlı millet çalışıyō. esgiden bu ġadar çalışma da **45** yōKmuş. yāni işTe zor zer idāre ediliyomuşmuş.

KÖY ODALARI

var. misafir ğassa var, var, var, odalarımız var. şindi oda olaraK âĝırlanma olur, çünkü oda sâipleri vardır, sülâle sülâle meselâ bi semtiñ ayleleri getirir, odaya gelen misâfire ayleceK baKılır, ôle yâni şē olaraK deýil yâni ayleceK baKılır durum bu.

EVLİLİK ADETLERİNİZ NELERDİR?

şindi evliliK şeylerimiz şôle bi durum var. meselâ ğomşunuñ kıızı var, seniñ de ölun **50** var. günneri geldi yetiştı, görücü usulüle iki dünjürcü gönderilir. hanı istenir, vèrilir, nişannanır. hâyır gider gelir yâni ôle bi defaya mâsus, olmaz. ğız, evi naz, evi dèrlē ya, biráz tabi şeyli oluyō yâni etkili oluyō, iki üş deFa gidilir. ondan sōña da verilir, verildikTen sōña elöpdürülür bizim, esgi şeylerimize göre, esgi geleneklerimiz bôle, elöpdürülür, ondan sōra, ğāve evet, işTe o elöpdürme olayı, ğāve olayı dèmeK, **55** bizim. ondan sōña da bi. müddeT sōña bir, ay sōña veya on beş yirmi gün sōña nişan diye bi gelenemiz vā, o nişan ğonur. düĝün meselâ, nişanda oynanır. nişanda evet. nişanda çalgı dışdan çalgı gelmez de sayde köyümüzün geleneKlerine göre Kadınlar kendi aralarında bi oynarlar, o olur yâni. var, o sadece nişana gelen bâzı dışardan gelenlere yemeK verilir, dèĝilse ôle şē yemeĝi yoKTur. giysi olaraK şindi äsgiye **60** göre biraz dā farKlı şindi, biraz dā moderne ğaçıyōlaf yâni. äsgiden hani äsgiden peşgir, ôle bi havlú bi şeyler yapılır ğıza hazırlanırdı, fistannarı evet, o bolKalar molKalar, filan, olurdu, onnā ôle biz, ôlesini yaşadıK, o zaman, için şindi dōruya dōru ben evleneli KıırK, üç sene oldu, haĝiKatan da ôlēydi şindiki durum, äsgiye nazaran dā bi bambaşĝa deĝişik yâni. esgi çok güzel, esgi çok, idi. esgiler dā güzeldi, dāhā **65** güzēldi dōru. ya erkēĝin. erkeĝin nesi olacaK? erkeĝe bi daĝım, elbise olur ayaK, Kabısı olur hanı çoraP, olur, bôle şeyler, olurdu. o kadın da kadın kendine göre bi şeyler hazırlar. ğız, evi meselâ çorabıdır, elbisesidir, atletidir, gömlē, idir. ondan sōña işTē diyelim ki fisTan bolka bôle bi şeyler hazırlarlardı he bôle bunnardan hazırlanırdı. bôle olurdu yâni, bu durum bôle, di yâni esgiden. **70**

KINA GEÇESİ NASIL OLUR?

Kına geçesinde Kına geçesinde kadınlara mahsus mu? kadınlara mahsus Kına geçesinde kadınlar da toplanırlar. o gün, o akşam gına geçesi yapılır kadınlar arasında oynanır gülünür türkü söylenir, şarkı söylenir hesabı oynanlar ve gız evinde gızıñeline Kınayı yaKırlar, annesiniñ, baba, işeñiñ gardeşleriniñ veya kimi varısa eşi dosTu onların huzurunda yaKılır Kınası o şekilde sāt onıki bir arasında biraKılır. herkes dāğılır **75** gider. erkeK Te aynıdır, erkeK Te meselā arKadaşları toplanır, çevre toplanır, eşi dosTu. bi muābbeTederler ondan sōña gece dāğılır giderlē. hepsi bu olay bu yāni. hı evet gına türküleri olurdu. var bilmem bilirin dēdi mi yalan sōlerim bilmem yāni şindi düñde meselā diyelim ki pazar günü gelin olacaK cumadan başlarlar hazırlıKlara. esgi dāhā bi bambaşğaydı. esgiden seymán olurdu seymán. seymán demek, meselā **80** onon beş Tane geç deliğanlı boyunlarına poçu dolarlā, hanı ellerine bi dane gılıçāsgiden öleydi. o kılıç varıdı, bi öñ çavıñ olur bi yan çavıñ olurdu, bi öñde bi genciñ birisine bayraK verirlerdi, türk bayrağı. o şekilde düñ bitesiyē gadā onlar öle dolaşırlardı çalgılarınan beraber. öle dolaşırdı. ondan sōña da günün şeyiñ evlenme günü geldī günden itibaren aKşamınan gına geçesi olur, gece. gına geceleri burlarda **85** gece olur çoğunlıKla her tarafda aynıdır da, gına geçesi diye adı üstünde zāten. gece de gınayı yaKırlar, sābanan da sāt on bir onıki gibi düñ yemeği hazırlanır düñ saıbi tarafından. o da sāt onıki bir arasında düñ yemeği verilir düñ yemei yediKTen sōña olana bi masa kurulur veya bi diyelim ki bi namazlā gibi falan şe serilir olanı güvey gèydirme olur. güvey gèydirilir, ondan sōña herkes hediyesini verir, **90** ondan sōña gider dāılırlar, dāılmadan ziyadē arabalar hazırda zāten. giderler at arabasıyla esgiden at arabaları varıdı. at arabalarıñan giderler gızı alır, düñ şeye gelen alır teslim ederlerdi şeye olan evine, ondan sōña da düñ biterdi, biterdi yāni. şindi düñ yemekleri esgiden bizim baya beş sekiz çeşit edelerdi. dolması, pilavı, ondan sōña çorbası, Kuru fasulyesi işde bōle bi şeyler yapıldı yāni tatlı olur, **95** tatlı kesinnikle esgiden de varıdı şimdi de var hāla dā var. baKlava yapmazlar, baKlava yapar dèyip de şe yapmayalım. şindi en çoK şey oluyor pazar helvası getiriliyō. esgiye nazaran da şey yapıldı böreKler varıdı, böreK yapıldı. o böreKler varıdı, böreK yapıldı. şindi o böreK işi hemen hemen Kalktı ortalıKtan sadece yemeK olaraK

veriliyō. işTe dēdīm gibi o saydīm yēmeKler veriliyō. ondan sōña da iş biter herkes **100** gelin, alır teslim, alır, bırakır gider yāni durum bu.

BAYRAM VE ARİFE GÜNÜ HAZIRLILARI

şimdi bayramda arife günü hazırlıK yapılması sōyle canım, o adam bizim bāzi yèrlerde lōKul diyolar, biz bāzi yèrlerde külür diyōlar, bāzi yèrlerde bükme, bāzi yerlerde bizi bīşi dēyveriz, āynı şeye gelir, aşşā yuKarı isimleri deĝişik, deĝişik olur. şindi meselā bīşi dıĝanııçinde yağın, içinde olan bi madde hamırdan, olan, mayalı hamırdan **105** yapılır. meselā külür dēdimiz, da mayalı hamırdan yapılır. o tepsiniıçine yapılır, fırında bişer gelir. o bāzi o böreK meselā aynı o da açılır. o şē olmaz yanı onuıç mayalı hamırı olmaz, normal hamırdan yaparlar onu. hoşmerim, olmaz olur dēsem yalan bōle düĝünnerde filān, olmaz ama normal, adam yaz gününde falan tarlasında işçisi vardır, yapar gider, o uygun bi zamanda yapar yāni. hoşmerim, olmaz, dōruya dōru. **110** durum bu.

ESKİDEN HARMAN İŞLERİ

şindi, şindi tābi ī. esgiden ne vardı? esgiden motor yoktu, biçer yoktu herkes ya oraKla yolacāK ya tırpanınan biçeceKTi. ha onu tarlaya bişti hazırladı adam, atı arabası vardı, ĝānısı vardır meselā gider bunu günnerce çeker harmana, harmana ıramās dōkerler. ıramās dēmeK şindi sapları birbiri üstüne döküyoruz, ıramās dēdimiz bizim, bi **115** boy dōkeriz, uzun boylā şey, enjinde dökülür. gün gelir ĝāyrī onu tarlada bitdi zaman sapı saçar, adam başlar düvennen sürmēye. düvennen sürē günnece süre sürē ölür. o şey, o, ĝıydıKtıktan sōna ölür. ondan sōna onu bi tinas hālinde aynı şey gibi yı, arlar. tīnas, tīnās dēdimiz, samān toplanan deneli samanııç toplayıp ta harmanda savırılma düzeni yāni. he öldü ondan sōña, savırması lāzım, savırılıyō. onu da yabalarının **120** rüzgār, oldu zaman yabalarının. harman savırma dēriz. o badas sadece ölen topraKdan süprülen, olayı o toprā, ııç şeyiıç süprülen, olayı bunnā filān biTdi biTdi. şimdi harmana filan bile gelmiyō hep tarlada hemen gezer patozınan patozluyō biçerinen biçip geçiyōz yāni. inan ne harmanın ĝaKTi. belli oluyō ne eve geldi. belli oluyō ne olduĝu belli

oluyō yāni olay bōle yāni. yav şindi bōle teknolójiniñ geldiği. **125** bizim aqlımızñerdinde çocuklümüzda filan bōle bi şē yoğudu. biz bu köyde ikinci bi vatandaşTan bi vatandaşTan sōña ikinci defa bizaldıK tıraQtórú. biráz ileriye görüyoduK bizama faQaT bizden soñakiler biráz dāhā farQlandı. biz esgiden bi patoz varıdı, ğara patoz dēnilen bi şey varıdı. üs yandan atıyōñ sapı alt yandan da bi qadın veya bi erkeK ne ise sapı çekiyōdu, samanı çekiyōdu bi yandan üğüdüyōdu onu **130** öteki de çekiyodunōle ileriye tınas yapıp geliyōdu. şindi ôle yoK. şindi harman da gelse dağda da olsa sapı atıyōñ samanı doldurup evine alıp geliyōñ olay bu. bōle bu ğada basiT. esgiden bu bōle deildi esgiden zorudu. işçilī zorudu. meselā yāmur olur onu aQTar baQalım çevir baqalım ıslanır, çeşitli işkenciler eziyeTler olurdu şindi o durum yoK. biçer geliyō veriveriyon yarım sātde bi **135** sātde biçip geçip gidiyō yāni olay bu. türbe yoK deseK olur canım yoK. yoKōle bi olay yoK. yoK yoKōle bi şey yoK dōruya dōru şindi yoK. yoK yoK burlara gelmemiş savaş hiç olmamış, olmamış canım. bu meselā bizim aqlımızñerdinden bu yannā, dā biz bilmeyoz o savaşı da, bu yunana yunanistannan savaş olayında burlara gelmemişler. işTe bu çağırözü istikāmetinden öte yanna gitmişler, afyon **140** istikāmetinden o yanna gitmişler yāni, bildimiz bu. yāni gelmemiş bu tarafa gelmemiş. o teK tükordular şeylē gelmiş subaylar falan ama kendileri gelmemiş, o yunan girememiş burālara. bizim ebe dērdik esgiden yaşlılara. şindiki durum yoğudun ebe dērdiK. şindikiler ninē dēyō, babanne annāne dēyō filānōle yāni şindi. biz esgiden ebe dērdik. bizim ebemizñ dēdem rāmeTlik asgere gidiyō yēdi sene **145** gelmeyō, yēdi sene içerisinde hiç üğramıyō. burda ebem ğalıyō, yanında iki dene , bi dene, iki dene ğız çocū meselā. onnarınan birlikte bu uzunpınarda filan çoK sıır gütmüşler. ôle yāni, ôle yaşanmış o günner. bōle bōle gele gele iş her şey deşti gitti yāni. zorluqlar çoK yaşanmış o savaş anında filan haQıqatenōle yāni.

ASGERLİK HATIRALARI

ben biñ doKuzatmış yēdide asgere giTdim. onuncu ayın yirmī,beşindē kütāyaya **150** giTdim. kütāyada havacıdım ben. altı ay, dōrt ay iki temel, iki ayda itisās ondan sōñada iki ay da şeye giTdik, hava polis ğursu varıdın orda Qurs gördük. istānbul

yeşilköy havalânına asger olarak gitdim ben have harp okulunda bitirdim geldim İstanbulda. yok yok öle bi şey olmadı bizim allâha çok şükür, yâni öle bi şeyimiz olmadı öle bi asgerlik yaptık, geldiK. canım olmuşTur hâlile olmaz mı? **155** olur. bî anımız oldu. bi nöbet yazdılar tutuyoduK biz çok zor hiç potin çıkarmadan, elbise soyunmadan nöbete devamlı bôle gidip geliyoduK, iki sate bi gidiyoduK zâten. bi gün doKuzon bir nöbetim vardı ama bölükTe de çok iyi bi eridik yâni o zaman için hağıgatan da Komutanımız da çok i seviyodu. nöbete gitdik havalânına o nöbetde gitdim uçan tekeriniñ dibine oturdum uyumuş galmişim. nöbetçi **160** arabası gelmiş gitmiş ortalıkTa nöbetçi yok. benim bi devre işey bir sonra on bir bir nöbetçisi geldi. bi baKTım nöbetçi arabası geldi. kürdüdü olan muhtar dèrdiK ismine. vallah dèdi seni yakacaklar dèdi. niye dèdim yâv. nöbetçi arabası geldi gitdi dèdi sen burda yoğumuşuñ dèdi nèrdeydiñ, nerëye gitdiñ. len nère gidecem dèdim yâv durum bôle bôle oldu uyudum galdım falan. valla dèdi bilmem ama bir de bölük **165** Komutanımız vâ çok sert yâni. oKtay gürler diye yüzbaşıydı. geldim ben sabānan burnundan soluyō bôle o ğadar bi şe olmuş ki ama şikāyetmiş bölük Komutanına, albay işeye hava harp oKulu Komutanına şikāyetmişler. işTe havlânındaki nöbetçi doKuzon bir nöbetçisi uyumuş diye, yōdu diye. oKtay gürler geldi hemen beni çağırdı yazānesine dèdi baña KaymaK deridi, KaymaK dèdi ne oldu bōĝün nöbetde **170** nerdeydiñ dèdi. Komutanım dōrusu şōle. vardım oraya çok yorgunudum. tekeriñ dibine oturdum, uçan tekeriniñ dibine inan uyumuş galmişim dèdim yâni. durum bôle dèdim. bi dā olmasın dèdi. bôle bi anımız oldu. yok bi şe yapmadı allā rāzı olsun. he çok severlerdin ama canım. devamlı biz paşaniñ nöbetçisidiK, sancaK nöbeti tutardıK, hava harp okulunda öleydik. çok zor sancaK nöbeti çok bi zor nöbetdir yâni. **175** bôle asgerlik anımızda bôle bi şeyimiz oldu. rāT dēyilondan sōña biz bi üstümüze bi devre daha geldi sōña rāhātladıK ama rāatlasıya ğada da burnumuzdan geldi. ya tābi evet evet o şeyi vardı, her şeyi temizdi, öle bi şeyi yokTu. sōña zâten insanların kendi karakter yapısı birāz öledir yâni paspal olduktan sōña nereye gidersen git aynıdır yâni. burda da sivilde de aynıdır, orda da öledir. benim Kuruluşum bu. **180** oldum bitdim hayaTda kötü şeyi hiç sevmedim, yapmadım. yapmam da. köy olarak ilgili ilgili bi şey köy olarak ilgili hiç bi olayımız yok. çok i, i iyi gider geliriz, gider geliriz öle bi komşuluK şeımızde hiç bi sorun yokTur, hiç bi sorunumuz yokTur

yāni. ī geĉinme, i seviyōz yāni. īnsanlarda īnsanlarda birāz ne olsa esgiye nazaran birāz dā ğorĉuĉ yāni. ĉevreye, dışarıya ĉoĉ ĉıĉıyōlar, dışarıya ĉoĉ ĉıĉtıĉları iĉin de **185** ğörüyōlar, olayı herkes birāz, insanca yařamaĉ ğüzel diye ôle yāni durum bōle. saĝoluĉ.

ADI SOYADI	Havva ÇETİN
YAŞ	60
ÖĞRENİM DURUMU	Okur Yazar
DERLEME YERİ	Çayabelen Kasabası

Metin Numarası: II.25

ADETLER

âsgiden, havva çetin. havva çetin. ğızolan, bi şey bilmeden, birbirini görmeden anası bubası alır vèrirdi äveli. ha. ondan kèri de düğünnde gücü yeten davılınan edêf, gücü yètmeyen elâl usül eder. ôlèydi eveli. ğına gècesinde de ğızevi, olan evi biriyir, eciKoynar, güler, ondan ki ğinasını yaKar dağılır. işde düğünner öyle. yavrım baK işeyeTceñ. tanıdığın ossun, tanımadığın ossun geldi mi, başımızda yeri vā. elimizde 5 ne geldi, olmadı yaparız. memnunum bān. patē, arpa, būdey bunnarı ekiyoz, mancar, misir, haşgaş. meyva ağacı beK çoK yoK. olannar da ğurudu. çoK varıdı da, sade Fişne şey, onnar ğurudū. nasī geşseKa yavrım. genc adamlar işine dağılır. ğoca adamlar da eciK yatır, eciK oturur. bayramda da varır gelir herkeş böyüne küççüne. evinde, elinde ne varısı, gücü neye yèterse onu yapar. var, var. oraya giderler, oğurlar mezārları. 10 hı, bildini oKur herkes. ot hèr şey vā. hiş şu yoK dènmez. yème şeyleri güneyiK, ğara ğavıK, yemniK. o malların yèycēi ot dā çoK, yonca, çimen, her şey. vār. yapıyoruz. yāni şindi beK olmuyo da, ādir oluyō da. doKdurlara gidiyō. bōle oluyodu işde. anam bubam gelin eTTi. eveli ilk ğantarcı baña geldi. eveli hı âsgisi bu. hı ben şindi kendi ävlarında. 15

KIŞ HAZIRLIKLARI

her şeyi ğuruduruz. o büberinden, badılcanından, bōrülcesinden, tārana, keşgeK hir şey ederiz yāni. bulğur aşı da vā, hir şey vā, baK. o yème , yème sayılmaz. ekmeği buldu mu hèr şey vā. baklavāsı vā, topalāğı vā. hir şeyi vā. dolma. hı. çılbaK dolma dèriz biz. onu da ayrı yapıyoñ yapraKsız filan. hı büber de yā bübere de doldurusuñ. o şeye de sarañ bağa. siz de balsārlı mısıñız? seji bildim işde. valla mı ondan 20

şey_eTmem ben. serhaT bänim_evladım. şunnar ğardaşım. yalnız bi zarar vā ara yèrde o deyil herhalde. onu içü yavrúm. hı sağol yavrúm_ı, ĩ ,ı araşdır. hı. bänim de izmirde çocúm üş güne ğadaĶ geleceK, orda ğursa gitti. şu olan da şu yana gidecek, deñizliye dōru. şu, şu, şū ĩ.

EL SANATLARI

bizim köyde doĶuma filen yoĶdur da. şöle cemberine, şeyine. çorabına, çarına **25** onnarı edelē. bizim_işimiz çoĶ yavrúm. bizim patemiz, mancarımız, bu işlerimiz çoĶ. hanı öyle şerli gibi oturup da o işleri edemezlēf. acıĶ yeni yetişen geşlē şöyle.

HAMUR İŞLERİ

hamūr_işleri biz çoĶ çoğuna şepiT ğatmer yaparız. yuĶa, yuĶa, onu yaparız. böreK yaparız. canıñ ne istedi, onu yapā onnarı biliriz. hēr çeşidi vā. hēr şeyi vā. onnarın hepsini yaparız. oña göre āletimiz vā. eysirān, eysirsān. hı. eysirān, ona da oĶlavıñ **30** vā, bişirgeciñ vā, senidiñ vā, tekneñ vā, hı. tekneñ seniT, bişirgeç, oĶlavı. senēTTe yazıyoñ şöle. yuĶa. tekne de yōruyoñ hamırı.

HARMAN İŞLERİ

harmanda āletimiz çoğudu da şindi ğā şeyler_oldu. äsgi ananāT, dirgen, dırmıĶ. ananādınan sapı alırsıñ şurdan, ğoysuñ şeye patoz deýildi ğay ğañnıya, hı ğañnı. hı o ğañnıya ğorsuñ. ondan keri, dırmıĶ geçeñ hiş sap ğomanı tarlada. onna da o düzen. **35** dirgennen de sapı èndiriyon şeyden. dırmıĶ. çeKKi de vā. o da sapı bōle çeken yere saçaĶan çeken_onnarı. başğa āleT düven vā. düveni de ğoşuyoñ mallarınan, öldürüyön sapı yoĶ, yoĶ canım yoĶ. şindi ğolay, ğolay. bizleriñ gününde zorudu işler. ğolay. bizleriñ gününde zorudu işler.

BÜYÜKLERE SAYGI

hale da vā. hanı öyle büyük. nasi sayğı duycañ? böyünen_ılgilenceñ, kötü **40** söylemeyeñ, önünden geşmeyeñ. yemeK zamanı geldi mi, yemeğini ğoycañ, üstü

yuncāsa üstünü yuycañ, bu. baḲ señ gelmemişsiñdir bizim festivalımız vā. hir yèrden_adam gelir. baḲ. memnun_ola ola giderler_adamlar. hāle de dā şey_ararlar. telefon falan çekerler. festivalde ne bileyin herkeş birīyo. adamnar geliyō, zenāTcılē. her şey_ederlē. bi nasib_ol da gel_ōlum. **45**

YATIR

var. yatır haḳḳında bi şey bilmiyyon. hamza şeh, hamza şeh. hamza şeh. hı. beklecē dede hamza şeh dede va. ondan ki bi de araP dede vā. bunnardan bilgim, ināç, inā'nç. şurda şu oldu dēdi mi inenç_o. satınā gidē. señ bānim_evladımsıñ. oña bi daş_atan, sidīni çöydüremez, gider tutun. o hamza şeh bōledir. olur, olur. baḲ şeyde beklēce dēdimiz yerden çocuklar_oḲurḲan keserler, şey duduşmaya soba emme iki üş **50** senedir kesen yoḲ. şey_ordan başğa adam bi çivi aldıynın, çoḲ daralıḲ çeker. hı şey çocuḲla kesiyō, oḲul. normal_adam, gezmeye giden_adam şōyne bi dişiyini, çivisi adlı mı, o adam zarar görū. ha o da bōne. o hamza şeh de ôle. allah gözünü seviyim_onuñ, ināç.

FARKLI MESLEKLER

yoḲ, yoḲ. yoḲ yavrım doḲuma halı filān doḲuma. arıcılıḲ da yoḲ. bizim köyümüzde **55** bi şey yoḲ. belediyeK köyümüz ordan kerı. belediye çalışanā vā, baḳḳāl filān vā da. belediyede kaç gişi len? on kişi. var. var. herkeşin şōne kendine göre, bi iki, beş_on eden çoĝ_eden çoĝ_eder. hı göcū yeTmeyeniñ bi dene iki dene, neler_ineK, dana. ôle donbay filān yoḲ. ğoyun, ğoyun, ineḲ. yoḲ. geçi de yoḲ. hı. soĝol yavrım saĝol sana da teşekkürler. **60**

ADI SOYADI	Yaşar GÜL
YAŞ	50
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Uzunpınar Köyü

Metin Numarası: II.26

KÖYÜNÜZÜ TANITIR MISINIZ?

yaşar gül. elli, elli. ismîni, ismîni, ismîni bilmiyoz nêrden geldîni. su çoK. he çeşme var. altı yedi dene çeşme var. ôrdan belki gelmişdir. burası türkmen, türkmen. emirdağî emirdâı. ğarışık. çoğunnü emirdağından gelme. ôrda aKrabalarımız var. körneK ve davılgada ordan gelme bizim,aslımız bizim. yeTmiş hâne, növöz,ışde dört yüz kişi.

EVLİLİK ADETLERİ

bizim köyümüzün meselâ esgiden şeyinen görücü úsúlúndi. adam bubası meselâ 5 filancanın ğızını gidip istiyodu. bu çocuk da âzını açmâyödu. tabi ben meselâ filanca aKrabamın ğızını alcam dedi miydi o iş bitiyodu amma şimdi, şu anda ğızınan,olan birbirini tânırsa olumlu cevap verilêse o zaman,oluyo. buba anası ğarışma yoK şu anda. şindiki âdetimiz bu. adam varıyö ğızı istiyö onnan sôna ğız bitdiKTen sôna. ya iki üş kere gidiyos. onnan sôna ğızı isteyoz. abêysine, anasına, babasına danışiyolâ. onnan 10 sôna olumlu cevap,olúsa ğızı istiyö. el,öpdürüz bizim,ilk,âdetimiz. üş beş ğadınna varısın. bi büyüK,aKrabalarına el,öpdürüsün. onnan sôna nüşan târihini belli edêsın. onun,arKasından dü,ün tarihini belli edesın. ilk,eveli nişan daKarız. nişanda meselâ taKıları aldırısın, altın ciĥetli. ğaç dene aldırçeseñ. meselâ altı Tane aldırısın, altı bileziK, mesela bi sêt. yüzüK, küpe, sâ,at onnâr zâten var. yüzüK, küpesini, sa,atını 15 onnan sôna bunarı aldırısın. bi ğat,elbise nişanda. biz de dâmada gömlek, iş çamaşırı, çorabını, onnan sôna yüzüğünü ğız,evi alır. olan,evide aynı öteki deminki şeylerimizi alır. onnan sôna nişanı bilmem çevremizi toplarız. bôle âdetimiz bizim nişanımız var,arKadaş dâveT,ederiz. herkes gelir,ö gün çalgı çalincêse çalınır. çalgı dutulur, çalınır. herkes,orda nişanını daKâ herkes. nişan biTdiKTen sôna düğün târihi belli 20

olur. güzün meselâ eKseri bizim burda düünner harman ğaKtıKtan sōra olur. iş bittikten sōra, aġistos ve eylül aylarında. düün bāşlā. üş gün sürē düün cuma gün başlaş, cuma gün ôlennē. cumu gün ôlennen gelir. ōlan_evi ğız_evine. ōlan eviniġ bayraġı dikilir. loķum daġılır. bizim_ādetimiz herkeşe gömleK daġıdır, o gün. ertesi gün bizim burda çeyiz serilir. evin_öñüne herkeş_ıplere asılır. bütüm ğızıġ ne **25** ğadaK_ēşya aldġın_ēşya varısa şeyde olan evinden, ğızın_ēşyası yaptı meselâ şeler. meselâ şeler. meselâ geş ğızıġ bizim burlarda meselâ şindi şu anda, şu andaki durumunda ğızın_aynı meselâ çamaşır maķınası, buzdolabı, televizyonu, fırını, elektirik süpürgesi, çelik tenceresi şu anda bunnar_ alınır. o yazmalar meselâ elli tane meselâ yazma işler. namazlık_ işler, ġaryolo ete_ı işler. onnan sōna çorap_örēr. elli **30** yüz çif çorap_örēr. onnan sōña ğızın_ēşyaları işde bunnā. çeyiz_evini_öñüne serilir. bütüm millet gine aynı ôle dāvet_ edilir. herkeş gelir. davul_orda çalā. çeyizine herkeş ertesı gün ertesı gün de ōlan_evi, yemeK vērir, yemeK döker, herkeşe dāvet_ eder, davulunan barabar davul çalına çalına. her_ eve varır, herkeşe arKadaş bizim düğünümüz yemē_ e buyur. herkes_ orā varır, yemē_ i yērlē. onnan sōña dāmaT **35** dolaşır bizim ġabiriġ_ etrafını dāmaT davulunan barabar bōle ġabiriġ_ etrafına üş kere dolaşır. işte ôle inaç yāni adamlara meselâ muTlu olsun filān diye ġabirimiziġ_ ölenleri, ölenleriġ_ şē_ ini ziyareT gibi. davul burda çalınmaz ġabiriġ_ etrafında. ġabiriġ_ yanına geldi mi davul susar. ôle devam_ eder ġabiriġ_ etrafında bitdiKTen sōña davul başlā. evin_ önüne varı adam şey yazar. ōrda bütüm arKadaşlā yemē_ i yemē_ i yēdiKTen **40** soña bu arkaşlar herkeş_ avāidini Takār. damada mesela para, altın, hediyelik şudur budur daķarlar. ondan sōña arKaş der. hadiġ_ arKadaşlā beraber gelin_ almaya gidiyos. ğız_ evine yörür, davul taKsiler yörür. oraya varır_ ōrda hoca düva yapar. ğız_ evinde oturur. düva yapar. onnan sōña ğızıġ_ abēsi ve babası ğızı evden merdimenden_ aşşa indirī. ōlan evinin bubasına dāmata teslim_ ede. onnā taKsiye bindirī. onnan soña **45** ūrlarız hep beraber. bōle işde gidē.

DÜĞÜN YEMEKLERİ, HAMUR İŞLERİ

düğünde çorba çıKar. mesela mercimeK çorbası, başda mercimek çorbası veriz. onuġ_ arKasından et veriz, onnan sōña pilāv ve hoşaf veriz. onuġ_ arKasından da daTlı

veriz. yememiz de bu. ğadayıf veriz, onnan sōña baqlava veriz, helvā veriz. bi çeşit
hepsinden veriz. ādetimiz bu işTe düün ādetimiz bu. hamūr,işi var. bi tane **50**
firinımız var köye aıt. oñu da şe günneri yapayos. ārife günneri. çalışdıran adam yoq
meselā. baqlavā yaparız. şindi şeker bayramında baqlavā yaparız. fıstıq, şeker bunnara
gelen adamlar da bayramlarda. bayramlarda bütüm hepimiz böyüklē, güççüklē
böyüklēriñ yanına ziyarete gidē bayramlada. onnan soña herkeş,orda yanına
geldiKTen sōña güççüklē böyüklēn bayramlaşır. onnar da bize ikram,olarak **55**
baqlavı, şeker, fıstıq bunnarı ikrām yaparız. yuqa yaparız, ğatmer yaparız, haşgaşlı
haşgaşlı ğatmer, onun,arqasından gömbe ve çöreK yaparız. ğadınnar,ekmeK,için
bunu yaparlar. ha bişi bayramlarda bişi yaparız. o yağınan baraba onu hamırı ğata
loqma loqma bōle ğarılar yāğın,içine ata, oña bişi diyōlā işTe ona da yapafılā ğadinnā.
şeyimiz bu. **60**

GÖÇ VAR MI?

çoqaşırı göş vā. aydın ortaqlarda. aydın ortaqlarda, nahiyesinde Kırk hāne
köyümüzden göş vā bunnā gideli, bunnā gideli aşşā yoqarı Kırk, ğırk beş sene oldu.
şimdi de denizlide yedi sekiz senedir denizlide de otuz Kırk hāne de denizlide vā.
bunnā tekstile giTTilē göç. arazimiz de su yoq su saldırdıq bi sefē. oda ğaçaq varımış
ğuru ğaçaq,olunca başğa da bi gelirimiz yoq. güççük baş hayvan eKseri gelirimiz **65**
bi de Fişne başğa gelir yoq. pate yoq, su yoq su olmaýınca pate olmóyō. var su var
canım. yüz suyu, ama deriñ deriñe bi sefe saldırdıq. o da adamlar ğuru ğaçaq vā. iki
ğamyon kir,attılā, ğayb,oldu giTdilē. var, aşırı. emekli az. malcılık nōrmal. köyde
mesela şindi bñ hani dedim belki mesela şindi bñ yeTmiş haneñin,aşā yuqarı otuz beşi
dul. erkeK,ölü. baq bu sāydım bu otuz beş ğarınıñ,içinde bi tane erkek vā yaşayan **70**
hanı dul. gerisi bütüm bayan. erkek ciheti çoqca erken yaşda ölüyo meselā. bizim burda
ōle. erken yaşda erkeK,ölüyo. belki ōle bi şey var canım. tabi tabi dedin gibi erkek
şindi fazla çalışıyō hani ğafayı yoruyo. şindi meselā bi tane dul,erkek vā şindi köyde
otuz beş dene dul ğarı vār. köyün yarısı dul. vār erkeK nedense bizim burda çoq,ölüyo.
her köyde mi bilmiyom yāni. bizim buranın durumu bu. erkeK ciheti çoq,ölüyo. **75**
var. bayram bayram günü, ārife günü herkeş zābalen, ikindin,üstü velāsil zābāh de,il,

ikindinüzerè herkeş cāmiye gider. orda namazını ğılar. ikindinnī herkeş ğabire ziyareTeder, ārife günü. bayram günü herkeş cāmiye zābāleyinerken yedi, yedi buçuKda nēyse bayramın şeyine göre. namaz ğılımına göre gider. orda cāmiden çıktıktan sōra herkeş birbiriñen bayramnaşır. cāminiñönünde. cāminiñönüne **80** herkes bōle sıraya cizilir. orda herkeş bayram günü bayramlaşır. onnan sōña ğabire yürürüz. bayramlaşma biTdiKTen sōna ğabir ziyāretine geliriz. hoca burda duca, ğuran bilen başına gidiyō tabi, orda duvasını yapar. onnan sōña herkeşanasına, babasına duva yapar, herkeşevine gidē. bayramını evinde çocūna çolūnan bayram yapā. şeker bayramı bōle. ğurban bayramında da herkeşaynı gine bu şekilde cāmide etdiKTen **85** sōna ārife günü ziyāreT. namaz gine, aynı şeyde. bayram namazı gine aynı ediyos. onnan sōña herkeşevine varır. çocūnan çolūnan bayramlaşır. ğurbanını teKbir getirī. ğurbanını hocaya ve biliyōsa kendi duvasını ğurbanını kesdirir. genellikle güççüK, güççüKbaş, birinci gün kesenolur. bazı adamlar maddi duruma göre iki kesenoluyō. o gün birinci gün keserেকserisi. ikinciye nādir ğalır. çünkü herkeş bayrama gelecek ya **90** adāmlara ziyāfeTceTen zāten yabandan olmadıKtan sōña köyüneKserisi birinci bayram gününeKseri giTceK yerlere evela aKrabalarına gidē.

ÖLÜ GÖMME ADETLERİ

ōle cenaze namazı, cenaze öldüKTen sōña hoca bizim burda arkadaşlar filancanınanası ve babası merhum haKın rāmetine ğavışmūştır diye. haparloda sōler. herkeş duyār. herkeşonuñ yanına varır. orda bütümArKadaş toplanır köyün hepsi ğabire gelir, **95** ğabir ğazālā. yoK herkeş, herkeş sıraynan herkeş, hayr olsun diyen herkeş yāni parasız herkeşorda birbirine yardımēdē. yorulanArKadaşı deİştiriz. herkeş bōle geşlē tabi geş nesil, ğazā ğabiri. düzenleyen vardıronuñiçinde iki dene hanı sapıtmasın. onu belirli adamlā yāni. onna düzennēf. onnan sōña cenaze yīkanırlevinininönünde. onnan sōña ora vāriz. ordan sōra hoca gelir hoca orda oKur. orda arkadaşlā haKınızı **100** helaledin dēr. orda cenazeyi alırız hadiñ, alāsmaldıK. getirir ğabire. ğabirde musallā taşına ğoruz. orda herkeşüş sıra saf TuTuñ dēr hoca. tutarız. orda namaz ğılınır, namaz ğılınır. orda aKralarıniki denesi ēner. ölü ve dāmadı kim varısa, ğabiriñiçine. öbürarkadaşlā dutā onja verilē. o güzelce ğor. ğabri de bōle işde defnetmişoluruz. ölü

gömme. gèce gömülmüyö. meselâ aḲrabasınıñ çocuġunun çoluġunun yaban **105** durumuna göre, adamıstanbuldadır. istanbuldaki adam ġaç saḲaTTe gelceK. enḲaz beḲalt saḲaTTe gelceK. enḲaz beḲalt saḲaTTe gelceK. oña beklediyoḲamma adamıñ hiÇ çocuġu çoluġu yabanda yoḲ. cenāze meselâ doḲuzḲonda gömeriz. beklemeyoS. bizde beKlemeyoSamma çocuġu çolluġu yabandaýsa ölen de bekleriz. ikindinde. şeyimiz bôle işte. türbe, bizim köyümüzde türbe yoḲ. burda türbe yoḲ. bu civarda **110** var. māmuT köyünde meselâ türbe var. mesela anayurTda var, belirli. çobanġaya da var, bu ġıyılarda var. ġurtulan da çoḲ yāni. māmuT köyünde, māmuT köyünde bôle bi adam, feḲli gelin geliyö bôle. adam bi yanı duTmuyö adam yatıyo orda uyuyö. duḲa ediyö ġaḲıp geliyo. bunnā hanı gördümüz şey hani. bôle şeyle de vā māmuT köyünde. oluyö şifalar var, inaç tabi. bizim burda yoḲ. **115**

OT ÇEŞİTLERİ

var, bizim,bizim,bizim burda meselâ yenen, yemlik, güneyiK, toklubaşı dēyos. marıl, tere zātenḲonnā belli. onnan sōña hārdal. hardaldan bükme yapılır meselâ. ebe gümecei. bunardan bükme olur. otḲolarak bunnar vā. yabanī hayvanıñ yedī ot meselâ. meselâ kekiK, kekiK var, daġda meselâ. çay, dāġ çayı vā. kekik var bunnarḲiçilen şey. başġa nūzerlik tütünüyö. meselâ çocūḲa nazarḲiçinḲadamḲinaç yāni. adam nūzerlik **120** tütünüyö. o var burda. meselâ burda otlardan çeşitlē işde. benim bildim ġadā, hani yenen, yenenḲamma hayvanlarḲiçin meselâ çimen, borca. başġa bizḲoña şey diyoḲ meselâ. ġaybanḲotu başġa bizim bidimizḲotlardanḲişde bunnā va. tiken zāten belli. aġaç, burda şindi bizim yöremizde yetişen bādem, Fişne, Ḳāsi. onnan sōña burda armut, elmā çeşitlerimiz. bunnardanḲişde var. elma var seyreK. kendine yetcek ġadar, satıḲiçin **125** deḲil yāni. var onnā oluyö yāni burda. kirāz bunnā var. pazara ġēTceK pazarda bi Fişne vā. hani kirāzḲadam meselâ olabilir, olcek Te su yoḲ işde. kirāz. su isteyen bi şey elmāyenenḲikisi. o da olsa bile meselâ eliñ memleketinde elma bôle meselâ bi kilolu elma oluyö, yarım kilolu oluyö bizim burda oluyö yüz ġram, iki yüz ġram. su yoḲ yāni. su olsa bizim toprāmız ġüzel. yoḲ su işi yoḲ. meyvede bunnā vā. işde. **130**

ASKERLİK HATIRALARINIZI ANLATIR MISİNİZ?

asgerli malatyada şoför oğulunda dört ay orda durdum. asgerlik orda başladı. malatyada dört ay şoför gursunda şetdik. ordan bizim şey sarıgamişa çıktı, Kars sarıgamiş. sarıgamişa gittik. orda başa şey verdiler. bi Tane cip, bi Tane gurtarıcı, benim eliyeT güççük eliyeT. onu gullanan gurtarıcıyı gullanan adamın, adamın eliyeTi büyü olması gerek. bölük gomotanı başa illā buña geçceñ. ben **135** dedim geçmem gomotanım. ben orabayı gullanmam. benim eliyetim ufağ başa cip ver, gavzer ver. başa meselā dört tekerli bi şe ver, bu on tekerli. baş çavış dedi başa bölük başçavış. sen sürceksiñ. sürmem, süreñ. bi dene takım Komutanımız vā gulağları çınlayasica. geçceñ geçmem. ikimiz izāh ediyos. ya orda büyük eliyeTli adamlā var ona ver, arkadaşlarā ver. vermiyō adam ben de geçmem, geçceñ. **140** ikimiz izāh etdik. başa o araba verdiler, gurtarıcıyı. ben bilmeyon tabi sürmesini onu. adam bi hafta ben şeyin içinde menevre ettim, şeyin içinde talingāhın içinde. o arabaynan durduruyom, yürüdüyom, ediyom, galdırıyom, ediyom. bir hafta bōle kendim cumartesi pazar günü başa selbes. onnan soña arabayı biz örendik. o gurtarıcıyı bize verdile. e gar yağıyō bi metire. zabañ oldu muydu mesela ordan bizim arkadaşlar. **145** gākın çocūnuz oldu. ne çocūgu ya biz deyoñ adam. gar yāmiş bi bucuğ metre. zābāleyin gākıyoz, arabayı çekiyoz gıyıya. orayı, arabanın etrafına temizleyoz ağşama gādā. āşam üstü gidiyos. ölen yemēmizi yeyoz, āşam üstü yatıyoz. zābah gākıyoz gine. yine o bizim arkadaş diyō bize gākın çocūñuz olmuş. lan ne çucū yā. gine bi bucuğ metre gar yāmiş. garı temizliyoz, bōle bōle işte bizim **150** māvzū bōle ūraştıñ yāni. onnan sōña gā. baya on on üç ay lıdım. izine geldik bura. izinden sōña işte geri vardıñ. asgerlik bizim düştü, üç ay. yirmi ayı bizim günümüzde üç ayını sildilē, biz, on yedi ay asgerlik yaptık. yirmi ay yapmış gibi ama izinli olarağ biz öle bitirdik asgerli işde öle. başga işde başga öle bi hatıra yoğ. dayağ, dayağ, yiyinmedik adam olmaz. dayağ yidiK. arabanın çanta bidonları var ya. **155** arabanın çanta bidonları arabanın çanta bidononun bān gavasını arābanın arğasına bağıyō ūlük gısmı o yannā bağıyō. başa bölük gomotanı çağırdı. gelolum bura. git şō

arabaŋa baĸ dēdi. bidon dēse zāten çevircez de. arabanıŋ hatalı. ŧēi vā onu giT düzelt dēdi baŋa. ben geldim baĸıyom arabanıŋ o yanna bu yanna baĸTım heç bi Tane ŧē yoĸ. len olum giT o arabanıŋ ŧeyini düzelt diyo ben. tabi adam baŋa iki dene **160** çeKTi. len o arabanıŋ dēdi çanta bidonunıŋ ğavası ne yana baĸıyō arĸaya baĸıyō. öŋüne baĸıTcēŋ dēdi. iki dene toĸaT vurdu. onnan sōŋa bidonunıŋ ğavasını çevirdiK biz.

SÖZLÜK

A

- abdaslı: abdestliği (I.7.10)
 abdes: abdest (II.10.58)
 abeminen: ağabeyim ile (II.18.3)
 abèy: ağabey (I.4.55)
 ābey: bkz. abèy (II.8.4)
 ābeim: ağabeyim (I.4.48)
 abī: bkz. abèy (I.4.22)
 abī: bkz. abèy (II.4.1)
 acamı: acemi (I.6.72)
 acamılı: acemilik (II.5.36)
 acāmi: bkz. acamı (II.21.51)
 acar: çok fazla, çok iyi (I.6.77)
 acı sovan ğuru yavan: soğan ile ekmek yemek anlamında bir tabir (II.1.52)
 acı: azıcık (I.3.29)
 aççī: azıcığı (II.5.97)
 açig: açık (I.12.7)
 açigūaçig: açık açık (I.6.143)
 açigūôretime: açık öğretim (II.4.4)
 ada: ğurbanı: adak kurbanı (I.5.7)
 ādeT: adet: (I.3.10)
 ādiKlē: bir sülale adı. “Adikler” (I.7.42)
 ādir nadir (II.25.13)
 afıyan: yaprakları ince, uzun, tırtırlı olan ve yenebilen bir bitki. (I.5.25)
 afıyeT: afiyet (II.12.81)
 afıyon: Afyon ili (I.6.9)
 āgā: ağa, bey (II.5.98)
 ağaÇ: ağaç (I.10.57)
 ağāç: bkz. ağaÇ (I.8.90)
 ağıl: ağıl, küçükbaş hayvanların yaşadığı yer (I.13.66)
 ağırladı: ağırladık (I.18.6)
 āgırlālā: ağırlarlar (I.5.110)
 ağıstos: Ağustos ayı (II.26.22)
 ağşam: akşam (I.3.28)
 ağzıgara: Ağzıkara köyü. (I.15.94)
 ahır: ahır (I.16.26)
 ahmeT: bir erkek ismi. “Ahmet” (I.6.84)
 ahvāl: haller (II.8.101)
 aḳ mahsūl: tahıllar (II.23.35)
 aḳdalala: aktararak (II.1.97)
 aḳdarma: aktarma (II.24.7)
 ākile: bir kadın ismi. “Akile” (II.5.106)
 aḳin: Güneytepe köyünün ilk ismi (II.10.7)
 akiret: ahiret (II.1.63)
 aḳören: Akören kasabası (II.4.6)
 aḳraba: akraba (I.1.27)
 aḳrabalı: akrabalık (I.13.20)
 aḳsiliġed-: aksilik etmek (II.3.117)
 āl: gelin çıkarken yüzüne örtülen ince kırmızı örtü. (I.18.21)
 alāddin tepesi: Konya’da bulunan tarihi bir mekan. “Alaattin Tepesi” (I.12.5)
 ālat: ahlat ağacı (II.13.43)
 alcān: alacağım (I.7.27)
 aldih: aldık (II.5.7)
 alıç: yabani bir tür erik (II.13.44)
 alıgöl: Alıgöl kasabası (I.4.86)
 alī: alır (I.10.21)
 alīcāḳ: alacak (I.17.14)

- ālim: bir erkek ismi. “Alim” (I.5.6)
 ālim: ilim sahibi (I.11.16)
 alīp: alıp (I.11.88)
 allā: Allah (I.5.118)
 allāh: bkz. allā (I.4.4)
 *allıq: başa örtülen uzun örtü. (sor.)
 alma ħarbi: Alman Harbi (II.7.21)
 alma: elma (I.10.63)
 altī: altı (I.8.47)
 altīhasar: Atlıhisar kasabası (I.6.43)
 ām šāhım: ahım şahım (I.9.16)
 amanet: emanet (II.3.115)
 āmaT: bkz. ahmeT (II.22.14)
 amel: ishal (sor.)
 āmeT: bkz. ahmeT (I.6.4)
 āmin dediminen: amin dediği zaman (I.15.39)
 amma: ama (I.11.22)
 ananaT: sapı patoza atan alet. (II.19.15)
 anānevī: ananevi, geleneksel (I.11.80)
 anayurt: Anayurt köyü (I.5.57)
 anca: ancak (I.5.28)
 andanat: bkz. ananaT (I.16.19)
 ānḲara: Ankara ili (I.6.16)
 anḲara: bkz. ānḲara (I.6.15)
 annaç: karşı (sor.)
 annāne: anneanne (II.24.144)
 annaT: bkz. ananaT (II.22.40)
 aḡ: sınır (I.5.54)
 aḡlā-: anlamak (II.7.16)
 aḡlaşılmo: anlaşılmıyor (I.6.36)
 aḡnat-: anlatmak (I.11.10)
 aḡnat: bkz. ananaT (I.16.19)
 aPdullah: bir erkek ismi. “Abdullah” (I.15.1)
 aPlamgil: ablamgil (I.6.11)
 arabá: araba (II.19.14)
 arabaynan: araba ile (I.4.56)
 aralıq: salon (sor.)
 arap böreği: üçgen şeklinde şekerle yapılan bökrek çeşidi. (sor.)
 araP köyü: Koçyatağı köyü (I.6.43)
 araPḲa: Arapça (II.8.62)
 araPdan gelmiş: Arabistan’dan gelme (I.15.5)
 araḡtırıp: araḡtırıp (I.11.45)
 arazı: arazi (II.12.31)
 arèfe: arefe, mübarek bayramlardan bir gün öncesi (I.9.61)
 árfe: bkz. arèfe (I.3.37)
 arḡadaḡ: arkadaḡ (II.5.56)
 arḡaḡ: bkz. arḡadaḡ (II.4.47)
 ārı: aḡrı (II.9.8)
 arızlı: Arızlı köyü (I.11.20)
 ārife: bkz. arèfe (I.16.3)
 arkadac: bkz. arḡadaḡ (I.6.38)
 arḡadāḡ: bkz. arḡadaḡ (I.6.2)
 arḡadāḡ: bkz. arḡadaḡ (I.6.3)
 arḡadaḡ: bkz. arḡadaḡ (I.6.50)
 arḡāḡ: bkz. arḡadaḡ (I.6.8)
 arpá: arpa (I.4.8)
 aS: az (II.14.29)
 asas: esas (II.15.11)
 ásbap: kıyafet (sor.)

āsger: asker (I.6.1)
 asger: bkz. āsger (II.4.27)
 asgerliK: askerlik (I.6.132)
 āskerliK: bkz. askerliK (I.6.1)
 āssıl-: asılmak (II.22.4)
 assubay: astsubay (I.6.50)
 asteymen: asteğmen (I.6.116)
 asvat: bkz. asvalT (I.5.56)
 asvalT: asfalt (I.6.13)
 aş-: açmak (I.1.31)
 āşam: bkz. ağşam (I.4.30)
 aşğın: aşkın (II.5.4)
 āşım: bkz. āşam (II.22.42)
 aşşā: aşı (I.4.19)
 aşşāı: bkz. aşşā (I.11.34)
 ataşehir: eski bir yerleşim birimi.
 “Ataşehir” (II.10.4)
 atcılā: bir sülale adı. “Atcılar” (II.8.76)
 atkı: saman atmaya yarayan araç.
 (I.16.20)
 aTlet: atlet (II.3.48)
 atlisār: Atlıhisar kasabası (I.7.19)
 atmış: altmış (I.11.145)
 atmış: bkz. atmış (II.1.1)
 avāid: çeşitli takılar (II.26.41)
 avantac: avantaj (II.3.28)
 avfet: af et (I.11.7)
 avic: avuç (I.6.139)
 ayaK: ayak (I.10.5)
 ayaKğabıyı: ayakkabıyı (I.11.89)
 ayaKıKı: ayakkabı (I.5.49)
 aydın: Aydın köyü (I.7.54)

āyetel kürsi: bir sure adı. “Ayete’el
 Kürsi” (II.15.4)
 ayın: Güneytepe’nin eski ismi. (I.1.38)
 ayın: bkz. ayın (II.10.6)
 ayın: bkz. ayın (II.12.13)
 ayiT: ait (I.11.147)
 ayit: bkz. ayiT (II.1.86)
 āyiT: bkz. ayiT (II.14.25)
 āyle: aile (I.4.4)
 aylēvī: ailevi (I.10.55)
 ayna-: anlamak (II.13.30)
 aynan: aynen (II.23.50)
 ayriyetten: ayrıca (I.4.45)
 aysem: bkz. ağşam (II.5.66)
 ayvā: ayva (I.8.68)
 āzi: ağzı (I.6.26)
 aırlık: başlık parası (I.15.20)
 āıır vāsita: ağır vasıta, tır sürmek için
 alınan ehliyet (II.1151)
 aırlıK: başlık parası (I.5.34)
 āırlıKlı: ağırlıklı (I.17.24)
 āıstos: ağustos (II.11.41)

B

babasgi: Babaeski ilçesi (II.5.52)
 babuç: pabuç, ayakkabı (I.11.200)
 bāçe: bahçe (I.3.26)
 badas: yarı topraklı yerde kalan deneye
 denir. (sor.)
 badedes: patates (I.9.54)
 bādemıağacı: badem ağacı (I.5.8)
 badılcan: patlıcan (I.1.13)

- badî: kaz (sor.)
- *bağır buğur: anlaşılmaz şekilde (I.6.36)
- bağırT-: bağirtmek (II.7.24)
- bağ: bak (II.7.32)
- bahalı: pahalı (II.1.42)
- bağ-: 1.bakmak (I.3.30) 2. ilgilenmek (I.7.9)
- bakırköy: Bakırköy ilçesi (I.18.25)
- bā-kur: Bağ-Kur (II.1.29)
- bāla-: bağlamak (II.6.59)
- balçıkhisar: Balçıkhisar kasabası (I.2.1)
- balçihisar: bkz. balçıkhisar (I.17.10)
- balsārlı: Balçılhisarlı (II.25.20)
- bamne: bamyas (I.10.70)
- banak: et suyu ile yapılan bir yemek (I.3.41)
- banğa: banka (II.14.25)
- banıt: bant, kaset (II.7.54)
- banas: bana (I.1.40)
- bānā: bkz. banas (I.6.14)
- barabar: beraber (I.15.55)
- barac: baraj (I.7.52)
- barāş: bkz. barac (I.7.6)
- baraş: bkz. barac (II.12.28)
- bardak: bidon (sor.)
- barıT: barut (I.11.9)
- barnağ: parmak (II.18.11)
- basdun: basdon (II.1.55)
- basıç: basınç (II.14.26)
- bastı: ıspanak yemeği (sor.)
- başğa: başka (I.1.24)
- başgan: başkan (I.5.3)
- başınan: başı ile (I.5.55)
- başlığ: başlık parası (I.5.34)
- battanē: batteniye (II.3.113)
- bay: bari (II.7.30)
- bayas: bayağı (II.5.22)
- bayramlar: bir sülale adı (II.10.64)
- bayramlaşalağ: bayramlaşarak (II.1.74)
- bayramnaşma: bayramlaşma (I.7.4)
- bazan: bazen (II.2.61)
- bazar halvası: pazarda satılan helva, tahin helvası (I.10.21)
- bazar: pazar, teşhir yeri (I.8.35)
- bazlama: yuvarlak kalın yufka. (II.14.121)
- bazlar: Yarışlı köyünün eski ismi (II.21.4)
- beddüa: kötü dua (I.2.10)
- bedeş: Güneytepe köyü (I.1.38)
- beğ: Dinar'a bağlı bir köy. "Bey köy" (I.11.127)
- beğlig: beylik (I.11.196)
- bek: pek (I.5.30)
- bekci: bekçi (I.8.10)
- beğçi: bkz. bekci (I.14.1)
- bekir: bir erkek ismi. "Bekir" (II.7.1)
- bekmez: pekmez (II.12.60)
- beldanaT: bkz. ananaT (I.16.19)
- belifli: belirli (II.2.64)
- bān: ben (I.1.39)
- berāber: beraber (I.6.9)
- bērbaT: berbat (II.22.51)

- bereba: bkz. berāber (II.3.60)
besāne: besihane (I.16.27)
besi_āne: bkz. besāne (I.7.13)
besi_ane: bkz. besāne (II.3.13)
beşbıyık: muşmula (I.5.70)
beter: bir lakap (I.11.193)
beyen-: beğenmek (II.14.47)
beyīnen: bey ile (I.11.5)
beylē deresi: Malatya'da bir mevki.
“Beyler Deresi” (I.6.80)
beylik: beylik (I.11.126)
beynelminel: başıboş, işe yaramaz
(II.21.85)
bez-: bezmek, bıkmak, (I.3.31)
bezdirme: yuvarlak kalın yufka.
(II.14.121)
bıçānan: bıçak ile (II.5.71)
bıraK: bırak (II.7.25)
bırçaK: burçak, bir tahıl türü (II.10.112)
bışkı: ağaç kesen alet (I.10.53)
bi soqum_ekmeK: bir lokma ekmek
(II.3.161)
bi yolda: bu seferde (II.1.40)
bi: bir (I.2.3)
bī: bkz. bi (I.6.41)
bibē: biber (I.6.63)
bici bici: madımak (II.2.70)
biçer: biçerdöver adlı tarım makinesi.
(I.10.3)
bilāssa: bilhassa, özellikle (I.9.14)
bilemēcem: bilemeyeceğim (II.2.92)
bilēn: bileyim (I.10.19)
bileziK: bilezik (II.1.45)
bilezziK: bkz.bileziK (II.10.41)
bili miş: bilir misin (I.5.84)
bilmeş: bilmezsin (I.5.75)
bim: bileyim (II.18.4)
biş: bin (I.11.118)
bir buçuK_ăy: bir buçuk ay (I.6.102)
bif: bir (I.5.75)
birāz:biraz (I.9.34)
bireyce: uzunca bir zamanda (I.3.41)
birez: biraz (I.5.94)
biriyr: birikir (II.25.3)
birleşik: birleşik (I.5.43)
birliK: birlik (I.18.13)
biseKleT: bisiklet (II.1.101)
biş-: pişmek (I.10.5)
bişdī zaman: pişdiği zaman (I.13.30)
bişi: kandillerde yağda kızartılarak
yapılan hamur işi (I.7.1)
bişirceğ: pişircek (I.10.22)
bişirgeç: yufkayı çevirmeye yarayan
araç (II.14.131)
biT-: bitmek (I.13.42)
biTTinen: bittiği zaman (I.18.2)
bizleş: bizler (I.10.31)
boduÇ: testi (sor.)
boğaz: boğaz (II.3.63)
bolkā: bir etek türü (II.7.29)
bölū: bölük (II.5.26)
bolvadin: Bolvadin ilçesi (I.13.20)
bôle: bkz. bôle (II.14.93)
bôle: böyle (I.2.7)

- bône: bkz. bôle (I.6.21)
 bônēy: böyle (II.20.21)
 bôreğ̃idēriz: börek ederiz (I.7.3)
 bôrûce: bôrülce, fasulye (I.10.68)
 bôrülce: bkz. bôrülce (I.10.70)
 bôylē: bkz. bône (I.3.25)
 bôyne: bkz. bône (I.6.108)
 boyūna: boyuna, sürekli (II.22.12)
 boyunduruğ̃: öküzlerin bir arada gitmesini sağlayan ağaçtan yapılmış iki delikli araç (sor.)
 bôyüğü: büyüğü (II.1.74)
 bozdurmuş: Şuhut ile Senirkent sınırını oluşturan mevki (I.11.161)
 bozuğ̃: bozuk (II.17.19)
 bôünlüK: bugünlük (I.17.35)
 böğem: böğürtlen (sor.)
 böğün: bugün (I.5.14)
 böreğ̃: bkz. böreg (I.10.10)
 böreg: börek (II.7.36)
 böreK: bkz. böreg (I.3.14)
 böyüneñ: büyük ile (I.11.51)
 böyük : büyük (I.1.29)
 böyük: bkz. böyük (I.8.34)
 bû: bu (I.11.2)
 buba: baba (I.10.73)
 bûba: bkz. buba (I.6.12)
 bûber: biber (I.11.106)
 bûber: bkz. bûber (I.11.99)
 buçuğ̃: buçuk (I.6.113)
 bûdáy: bkz. bûday (I.8.14)
 bûday: buğday (I.5.25)
- bûdey: bkz. bûday (I.7.20)
 buğ̃dey: bkz. bûday (I.4.8)
 *buhtan: yalan (sor.)
 buldûr: Burdur ili (I.11.18)
 buldur,alacası: ucuz bir kumaş çeşidi (I.11.87)
 bulunurl'â: bulurlar (II.2.46)
 bun: bu (II.17.33)
 bura: burası (I.11.23)
 burây: bkz. burıya (I.9.77)
 burıya: buraya (II.3.9)
 buy-: üşüme (sor.)
 buydey: bkz. bûday (I.15.10)
 buynuz: boynuz (II.6.34)
 buyu: bu sefer (I.3.47)
 bûyüK: bkz. böyük (I.11.33)
 bûüK: bkz. böyük (I.11.30)
 bûber: bkz. bûber (I.3.25)
 bûde: pide (I.5.60)
 bükme: tepside pişirilen, içine katık konulan hamur işi. (I.13.58)
 bürde: kadınların üzerine büründüğü eskiden çokça kullanılan günümüzdeyse pek fazla kullanılmayan bir çeşit örtü. (sor.)
 bütüm: bütün (I.4.13)
 büyükkalaycıK: Büyükkalecik kasabası (I.6.82)
 bûüK: bkz. böyük (I.11.27)

C

cabilâ: bir sülale adı. “Cabılar” (II.6.21)

- cabır cubur: yansıma (II.22.52)
- cāmi: cami (I.4.27)
- canavar: kurt (II.20.29)
- candarma: jandarma(1.8.101)
- canfır: kumaş (sor.)
- cārcur: fermuar (sor.)
- cāz: tanecik (I.4.6)
- cemāt: cemaat, topluluk (I.16.7)
- cēmi: bkz. cāmi (I.6.4)
- cemse: askeri bir araç türü (II.14.140)
- cenber: kadınların saçını örttükleri kenarı oyalı ince başörtüsü (I.5.48)
- cepken: kumaş yelek (sor.)
- cevaP: cevap (II.12.44)
- ceyran: ceryan (II.13.34)
- cezvā: cezve (II.1.93)
- cırmıK: tırnak ile bir yeri çizme (II.22.32)
- cıvış cıvış: yansıma (II.7.33)
- cindir: bir lakap (1.5.19)
- cizil-: çizilmek (I.4.36)
- cizil-: sıralanmak (I.8.74)
- *cizlavāt: lastik ayakkabı (sor.)
- cōmeat: cemaat (II.14.103)
- cumārtesi: cumartesi (II.9.40)
- *cumcuru: duru çorba (II.7.22)
- cumūriyeT: Cumhuriyet (II.23.67)
- cücü: kandillerde yağda kızartılarak yapılan hamur işi (II.10.55)
- cüvar: civar (I.6.42)
- çabıK: çabuk (I.10.15)
- çakırdikeni: yeşil renkli, kolları yere yapışık biçimde büyüyen dikenli bir bitki. (sor.)
- çakırözü: Çakırözü köyü (II.24.140)
- çakıryazı: Genelli köyünün yeni adı (I.11.121)
- çalılıK: çalılık (II.6.48)
- çalışgan: çalışkan (I.4.3)
- çalışmā: çalışma (I.5.113)
- çalıncēse: çalıncağa (II.26.19)
- çamır: çamur (I.13.33)
- çamūr: bkz. çamır (I.13.32)
- çanağgale: Çanakkale ili (II.7.18)
- çanKırılıgillē: bir sülale adı. “Çankırılıgiller” (I.10.74)
- çapa çapaya: hatırı sayılır biçimde (I.15.51)
- çapıT: çaput, bez (II.6.56)
- çardaK: salon (sor.)
- çarıK: çarık (I.6.156)
- çarpıncañ: çarpınacaksın (I.7.36)
- çavış: askerlikte bir rütbe (I.7.41)
- çavışlıK: çavuşluk (I.6.118)
- çavuş: bkz. çavış (II.23.84)
- çavuş: çavuş (II.14.168)
- çay otu: hafif tüylü, enli yapraklı beyazımsı 20 cm’ye kadar büyüeyebilen bir ot. (sor.)
- çayırkaya: Oynağan köyünün yeni ismi. (I.11.120)
- çekeç: çekiç (I.10.52)

- çekeT: ceket (I.15.23)
 çeki: baştaki örtünün düşmemesi için
 başa sarılan süslü ve renkli ip. (I.10.27)
 çekki: Sapı aşağı indiren bir ucu
 diğerinin dört katı uzunluğundaki çatal
 biçimindeki alet. (I.16.19)
 çeleğ: damlardaki kamış tabakanın
 duvar hizasını geçen kısmı (sor.)
 çelikler: bir sülale adı (II.10.65)
 çend-: dilmek (I.3.23)
 çente: çanta (II.7.10)
 çeniz: bkz. çeiz (I.10.26)
 çerçi alisi: bir lakap (II.10.19)
 çeş: samanın içindeki hayvanların
 yemediği kısımları (II.19.28)
 çeşiT: çeşit (I.11.94)
 çevre: mendil (sor.)
 çehiz: bkz. çeiz (I.8.53)
 çeiz: çeyiz (II.9. 24)
 çıbarT-: dövmek (II.21.58)
 çıK-: çıkmak (I.2.5)
 çıKāKān: çıkarken (I.5.101)
 çıKdī mıydı: çıktığı zaman (II.1.66)
 çıkı: sofraya bezi (sor.)
 çıkmaıvē-: çıkmayıvermek (I.7.26)
 çıktı mınan: çıktığı zaman (II.17.18)
 çılbaK: çıplak (I.1.60)
 çındır: bir lakap (I.5.18)
 çınılangil: bir sülale adı. “Çınılangil”
 (I.5.20)
 çınıla-: çınlamak (I.6.119)
 çış-: çıkmak, ayrılmak (I.14.1)
 çiçēğ: çiçek (II.24.27)
 çiçeK. ayçiçeği (I.13.45)
 çiçektepe: Çiçektepe kasabası (I.17.12)
 çifci: çiftçi (I.8.9)
 çifciliK: çiftçilik (I.5.78)
 çiFçi: bkz. çifci (I.17.1)
 çīğne-: çığnemek (II.8.29)
 çimentō: çimento (I.9.30)
 çine: Çine ilçesi (II.23.11)
 *çinko: tabak (sor.)
 çiniz: omuz (sor.)
 çiti: deterjan (sor.)
 çoban sūlo: Süleman Demirel’in lakabı
 (I.11.169)
 çobancılıK: çobanlık (II.20.26)
 çobanğaya: Çobankaya köyü (I.5.22)
 çobannıK: çobanlık (II.7.1)
 çocuğan: çocuk iken (I.15.59)
 çoğoluşun: çok olunca (I.5.62)
 çoğ: çok (I.5.8)
 çoluK çocūη: çoluk çocuğun (I.5.5)
 çolumuz çapūdımız: evde bulunan eski
 yiyecek (I.10.25)
 çomaK: çomak (I.5.54)
 çomu: bir lakap (II.5.122)
 çoraP: çorak (II.3.46)
 çōrba: çorba (I.11.1)
 çoru: Demirbel köyü (I.8.4)
 çōu: çoğu (I.4.65)
 çōunlūu: çoğunluğu (I.16.39)
 çölmeK: çömlek (I.12.7)
 çöl_ovası: Dinar’da bir ova (II.5.180)

çöreK: çörek (I.3.1)
 çöreK: çörek (II.26.57)
 çufadarlā: bir sülale adı. “Çuhadarlar”
 (II.23.11)
 çürük: çürük (I.7.17)

D

dā: daha (I.3.15)
 dabi: tabi (I.16.7)
 dadaK: Dadak köyü (II.7.3)
 dāġ: dağ (I.4.46)
 daġġa duġġu: yalan yanlış konuşma.
 (I.6.135)
 daġġa: dakika (I.11.172)
 daġıd-: bkz. daııd (I.4.39)
 daġıT-: bkz. daııd (II.1.95)
 *dağ soğanı: pırasa gibi yaprakları olan
 dağda taşlar arasında yetişen bir bitki.
 (sor.)
 dahā: bkz. dā (I.11.57)
 daġılmıř: takılmış (II.5.6)
 dahī: dahi (II.1.67)
 daġ-: takmak (I.6.155)
 dakılıl: takılır (I.3.5)
 daġım: takım elbise (II.24.66)
 daġıver-: takıvermek (I.6.155)
 dala-: kurt, köpek gibi hayvanların
 insanlara saldırıp ısırması. (sor.)
 dalaz: yön deġiřtirerek esen sert rüzgar
 (sor.)
 dāmaT: damat (I.1.19)
 damlıca: şuhut'ta bir mevki (II.6.46)

dammaşı: evlerin üstündeki toprak örtü.
 (I.9.46)
 *danaburnu: akrep (sor.)
 dāne: tane (II.2.92)
 danet: bir sucuk firması (I.4.69)
 dansóz: dansöz (I.9.50)
 daş: dar (I.9.79)
 daş: taş (I.5.105)
 daşımalı: taşımalı (I.9.18)
 dařlā: taşlar (I.11.30)
 daTlı: tatlı (I.8.60)
 daTlılık: tatlılık (II.20.4)
 davaT: davet (II.12.61)
 dāveT: bkz.davaT (I.1.19)
 davıl: davul (I.9.46)
 davılġa: Davulga kasabası (II.26.4)
 davul: bkz. davıl (I.3.16)
 dayanāKlı: dayanıklı (I.8.8)
 dayre: daire (II.4.14)
 dazkırı: Dazkırı ilçesi (I.16.43)
 dāġa: bkz. dā (I.11.134)
 dāġā: bkz. dā (II.24.128)
 dāġi: dahi (II.1.102)
 daııd-: daġıtmak (I.4.39)
 dāıılmaKüzere: daġılmak üzere
 (I.17.19)
 dāıul: davul (II.5.8)
 dēdım: dediġim (I.10.36)
 dēdıııġ gibi: dediġin gibi (I.5.70)
 defākı: defaki (I.11.5)
 defe: defa (II.10.49)
 defnēd-: bkz. defıed- (II.14.105)

- defnederiz: bkz. defned- ā(I.5.105)
 defned-: gömmek “defn etmek”
 (I.5.105)
 deġar: dekar (II.1.17)
 deġerli: deġerli (I.4.6)
 deġil: bkz. deġil (I.10.32)
 deK: kadar (I.3.33)
 deli orman: Bulgaristan’da bir bölge
 (I.13.12)
 delik: pencere (sor.)
 *dellāl: anons (II.17.24)
 demeKrası: demokrasi (I.9.92)
 demeyceK: demiyecek (I.15.65)
 demniK: demlik (II.1.93)
 demoKraT: demokrat (I.11.130)
 dene böġrölce: kuru fasulye (sor.)
 dene: adet (I.6.110)
 deñjilī: denilir (I.11.50)
 deñiř: deġiř (I.8.12)
 deñizli: Denizli ili (I.5.83)
 depe: 1.tepe (II.6.47) 2. üst kısım
 (I.17.4)
 depeciK: tepecik (I.12.16)
 deperotu: havuġ (sor.)
 depki: bel (sor.)
 dēpo: depo (II.14.26)
 deriñ: derin (I.13.40)
 deriS: deriz (II.12.38)
 dāsteci: desteci (II.22.41)
 dērlerdin: derlerdi (II.17.6)
 deva: defa (I.4.29)
 deve düzölme-: eskiden köy
 düġünlerinde oynanan bir oyun (I.3.15)
 dāve: deve (II.20.86)
 devleT: devlet (I.5.11)
 dāvlet: bkz. devleT (I.5.28)
 dāvre: devre (II.8.3)
 dēy: diyor (I.5.34)
 deycēm: deyeceġim (I.10.77)
 dēyēleK: diyerek (I.6.12)
 dēyelek: diyerek (II.1.3)
 dēyerli: deġerli (I.3.23)
 deyi: bkz. deġil (I.6.74)
 deyi: diyor (II.4.55)
 deyi’l: bkz. deġil (II.3.159)
 deyiil: bkz. deġil (I.16.38)
 deyil: bkz. deġil (I.6.164)
 dēyiil: bkz. deġil (II.1.16)
 deymen: deġirmen (I.3.49)
 dēyō: diyor (I.5.34)
 dēyoñ: diyorsun (I.5.62)
 deyze: teyze (II.10.80)
 dezgāh: halıyı dokumaya yarayan demir
 alet. (sor.)
 de_ámni: devamlı (I.15.60)
 dē_ıl: bkz. deġil (I.11.87)
 de_ıl: bkz. deġil (I.4.87)
 dē_ıl: bkz. deġil (II.1.41)
 de_ış-: deġiřmek (I.4.77)
 dıġan: tencere (sor.)
 dıġıldıġıl: tava
 dıngıdı dıngıdı: yansıma (I.18.10)
 dıp dıp: yansıma (II.6.49)

- *dıraf: ip (sor.)
dırmık: tahılların kalan şaplarının
tarladan toplanmasını sağlayan tarak
biçiminde araç. (II.25.33)
dırmıKcı: tırmık çeken kişi (II.19.10)
dışarı: dışarı (I.6.25)
dıziK- : koşmak (II.22.12)
dızmanı: sarımsaklı yoğurtla yapılan
yöresel bir börek. (I.13.26)
*dibeK: üzerinde tahıl dövülen taş
(I.3.48)
dibekdaşı: aşure yapmak için buğdayı
kabuğundan ayıran taş. (sor.)
diğışıK: değişik (II.17.30)
dilfil: uzun dalları olup bu dalları yere
paralel olarak yetişen, eflatun renkli,
yenmeyen bir ot. (I.15.85)
dilğınadan: salatası yapılan bir çeşit ot.
(sor.)
dınar: Dinar ilçesi
diñel: ayakta durmak.(II.23.24)
diñle-: dinlemek (I.18.9)
*dipev: kiler (sor.)
direK: direk (I.6.101)
direzi: çözücü (sor.)
dirgen: üç parmaklı olup sapları
çevirmeye yarayan araç. (I.16.18)
diş gıcılá-: sinirlenmek (I.6.112)
dışardan: dışardan (I.8.2)
diyār: diyar (II.8.104)
diyeleK: diyerek (I.6.86)
diyen gibi: ve benzerleri (I.17.36)
diyer: bkz. di_ēr (I.13.51)
diyil: bkz. değil (I.6.132)
diýil: bkz. değil (II.3.38)
di_ēr diğēr (II.6.20)
di_ıl: bkz. değil (I.16.45)
di_ıl: bkz. değil (I.4.26)
dōcaK: doğacak (I.9.67)
dōdūKTan sōña: doğduktan sonra
(I.13.51)
doĝu: doĝu (I.17.13)
doĝdaş: doĝar doĝmaz (sor.)
doğdur: dokdor (II.5.23)
doKuz: dokuz (I.4.72)
doKsan: doksan (I.6.122)
doKtor: bkz. dokdur (II.4.20)
dolaşıK: dolaşalım (I.6.9)
dolav: dolap (sor.)
dōlma: dolma (I.12.6)
domatis: domates (I.1.25)
dombay_öl: Dinar'da bir mevki.
“Dombayönü” (I.7.54)
dōme yāĝ: dövme yağ, tereyağ (I.11.95)
dōn-: dönmek, dolaşmak (I.10.5)
donbay: manda (I.1.29)
dōran-: doğranmak (I.3.41)
dórT: dört (II.8.5)
dōru: doĝru (I.4.30)
dōv-: dövmek (II.21.61)
dō_eler: döverler (I.11.96)
dō_u: bkz. doĝu (II.12.15)
dō_ül-: dövülmek (II.20.60)
dō_üş: dövüş (I.11.117)

dönder-: döndürmek (I.11.164)
 döngel: muşmula (I.5.69)
 dörd: dört (I.15.46)
 dörT: bkz. dörd (I.5.1)
 döşşeK: yatak (I.18.19)
 döüş: döğüş (I.15.73)
 duluğ: yanak (sor.)
 durşu: turşu (II.21.33)
 dut-: hizmetine almak veya kiralamak (II.3.45)
 duT-: tutmak (II.1.48)
 duTğun: tutkun (II.20.23)
 duTķun: tutkun (I.6.158)
 duTunuP gid-: medet ummak (II.9.6)
 duva: bkz. duā (I.6.5)
 duz: tuz (I.7.30)
 duzlā-: tuzlamak (I.3.47)
 dūā: dua (I.11.54)
 dūün: düğün (I.5.39)
 düğün: bkz. dūün (II.10.30)
 dükkán: dükkán (II.11.12)
 dülbēt: tülbent (II.9.24)
 dümbeği: bir çalgı aleti (I.18.11)
 düñür vardin: kız istemeye gidince (I.18.1)
 düñür: dünür (I.11.46)
 dürüs: dürüst (II.24.38)
 düşesiñ: düşersin (I.4.35)
 düva: bkz. duā (I.16.2)
 düvēn: (I.10.1)
 düzlük: düzlük (I.5.76)
 düā: bkz. duā (I.2.5)

dūen: düğen (II.11.47)
 dūün: bkz. dūün (I.1.1)
 dūn: bkz. dūün (I.17.36)

E

ebe gümeci: şifalı bir bitki türü. (II.26.117)
 eber: Eber kasabası (II.5.58)
 eceābat: Eceabat ilçesi (II.7.18)
 ecik: azıcık (II.25.9)
 eciK: bkz. acıK (II.25.4)
 ederiS: ederiz (I.7.1)
 edik: ayakkabı (sor.)
 edilmēy: edilmiyor (I.7.16)
 eFe: efe (II.5.152)
 efek: diz boyu büyüyen eflatun çiçekleri olan hayvan yiyeceği. (sor.)
 efelik: ovalarda yetişen ve sarması yapılan bir ot. (sor.)
 efennim: efendim (I.15.79)
 *eğri: kumaşın dantelle süslenmiş şekli. (sor.)
 èhtiyaÇ: ihtiyaç (I.15.23)
 èhtiyar: ihtiyar (II.7.16)
 eK: ek (II.8.88)
 ekēlē: ekerler (I.5.26)
 eKserī: ekseri, genellikle (I.17.20)
 ekseriyeT: çoğunluk (I.16.29)
 eKsi: ekşi (II.4.23)
 ekşi: salça (I.16.32)
 ekşimen: ekşi, salatası yapılan tek başına da yenilebilen bir bitki. (sor.)

- el èT- : el hareketleriyle çağırarak (II.22.17)
- el: yabancı (I.6.91)
- elaḫtriK: elektrik (II.2.43)
- elāl_ūsül: gelişigüzel (II.25.3)
- elāmdülāh: elhāmdülillāh (I.4.1)
- elāmdüllā: bkz. elāmdülāh (I.4.3)
- elāvı: alevi (I.7.56)
- älbīse: elbise (I.17.23)
- elcik: tırpanı tutmak için yapılan tahta yer. (sor.)
- elèy: çok acıdı, yorulduğum anlamlarına gelen bir ünlem. (sor.)
- elham: Fatıha suresi (II.6.52)
- ēliyeT: ehliyet (II.26.134)
- emmē: ama (I.10.16)
- emme: bkz. emmē (I.4.37)
- emniyeT: emniyet
- èndik: indik (I.6.55)
- ènme: inme (I.6.10)
- ènmedikTen kiri: inmedikten sonra (II.14.106)
- eḡ: en (I.11.34)
- epèy: epey (I.4.85)
- erat: erler (II.14.163)
- erciş: Erciş ilçesi (II.13.40)
- ergen: kızılık (sor.)
- erikci: bir lakap “Erikçi” (I.5.79)
- erin-: üşenmek (I.10.22)
- erişTe: hamurdan yapılan bir çeşit yemek (I.13.60)
- erkeġ: erkek (II.18.31)
- erkeK: bkz. erkeġ (I.16.8)
- erzurūm: Erzurum ili (I.6.15)
- esbāb: giyecek (I.3.4)
- eseler: bir lakap adı (I.17.8)
- eseli: İsalı köyü (I.7.18)
- eses: esas (II.6.19)
- esger: asker (I.4.81)
- esgi : eski (I.1.22)
- äsgi: bkz. esgi (I.3.15)
- äsgiden_ıdi: eskiden idi (I.11.79)
- esginkine: eskisine (II.13.13)
- esgişēr: bkz. esgişe_ır (II.5.36)
- esgişe_ır: Eskişehir ili (II.4.18)
- äsgişehir: bkz. esgişe_ır (II.5.26)
- ēsik: eksik (II.20.25)
- ēsik: eksik (II.20.36)
- eşġāre: açıkça (I.4.18)
- eşşek: eşek (I.10.46)
- eşşeklerinen: eşekler ile (I.10.46)
- eşşēḡ: eşeğin (II.22.11)
- eşyā: eşya (I.8.49)
- äşya: bkz. eşyā (II.3.44)
- eT: et (I.5.60)
- etdirmeyiS: ettirmeyiz (I.4.17)
- etıraf: bkz. etıraf (II.14.36)
- etıraf: etraf (I.5.53)
- ätli: etli (I.17.36)
- etrav: bkz. etıraf (II.1.43)
- ēú: ev (I.17.31)
- äv: bkz. eú (I.11.89)
- evel: evvel (I.1.3)
- ävel: bkz. evel (I.1.3)

evleK: bir dönümün dörtte biri (II.1.18)
 ävlen-: evlenmek (II.1.38)
 ewet: evet (I.5.109)
 ey: efendim, buyur (I.6.47)
 eyi : iyi, hayhay (I.18.27)
 èyi: iyi (II.7.12)
 eyitim: eğitim (I.6.129)
 eylence: eğlence (II.3.121)
 eysiran: hamur keseceği (II.12.80)
 ezán: ezan (II.2.32)
 ezēn: bkz. ezán (I.6.10)

F

fağat: fakat (I.8.21)
 fākır: bkz. faķır (I.7.16)
 faķır: fakir (I.4.41)
 fākır: bkz. faķır (I.7.6)
 fasille: fasulye (I.17.36)
 fasille: bkz. fasille (I.3.35)
 fasilye: bkz. fasille (I.11.103)
 fasülle: bkz. fasille (I.1.25)
 fasülle: bkz. fasille (I.7.20)
 fasülye: bkz. fasille (I.6.78)
 fatmacık: uğurböceği (sor.)
 fayızlı: faizli (I.4.1)
 fèlan: filan (I.8.85)
 fèlkeci: biçilen ekinleri ananat ile
 toplayan kişi (II.19.10)
 fēmi: anlayış (I.6.18)
 feraT: bir erkek ismi. "Ferhat"
 *ferece: etek (sor.)
 ferfen_ ed-: muhabbet etmek (II.3.145)

fes: düğünlerde gelinlerin başlarına
 taktıkları süslü başlık. (II.10.45)
 feşli: feçli (II.9.8)
 fet_ ed-: fethetmek (I.11.8)
 fēvKande: fevkalade (I.6.17)
 fırınnaş: fırınlar (I.13.28)
 fırt-: kaytarmak (I.6.92)
 fiydılā: kaçtılar (I.6.42)
 fiğ: hayvan yemi olarak kullanılan bir
 tahıl. (I.13.45)
 fila: bkz. fèlan (I.15.84)
 filán: bkz. fèlan (I.11.9)
 fil'án: bkz. fèlan (I.7.32)
 filcan: fincan (I.12.8)
 filen: bkz. fèlan (I.4.18)
 fistan: uzun entari (I.5.46)
 fişne: bkz. Fişne (I.4.57)
 Fişne: vişne (I.3.26)
 foçā: Foça ilçesi (II.5.48)
 foşur foşur: yansıma (I.3.53)
 fül: dolu (I.6.101)

G(Ġ)

ğā: gayrı, artık (I.1.8)
 ġaba: kaba (II.2.70)
 ġabaca: Büyükkabaca kasabası (II.6.20)
 ġabar-: kabarmak (II.14.126)
 ġabāt: kabahat (II.20.60)
 ġabayel: lodos (II.6.16)
 ġabile re_ isi: kabile reisi (II.8.56)
 ġabir ziyāretī: kabir ziyareti (I.9.62)
 ġabir: bkz. ġabir (I.4.30)

- ğabir: kabir (I.4.29)
- ğabristan: Kabristan, mezarlık (II.10.57)
- ğabûḲ: kabuk (I.3.29)
- ğabulḲT-: kabul etmek (I.4.32)
- ğaçāı: kaçağı (I.10.37)
- ğada: kadar (I.5.118)
- ğadā: bkz. ğada (I.5.13)
- ğadaḲ: bkz. ğada (I.9.4)
- ğadar: bkz. ğada (I.11.18)
- ğadaş: bkz. ğada (II.14.79)
- ğadastırō: kadastro (II.5.167)
- ğadāyıf: kadayıf (II.3.146)
- ğadılar: Dinar'a bağılı bir köy. "Kadılar"
(I.11.14)
- ğadın: kadın (I.5.36)
- ğadim: eski (II.1.33)
- ğafa: kafa (II.10.45)
- ğafğasya: Kafkasya (II.17.2)
- ğahraman: bir lakap "Kahraman" (I.8.7)
- ğaḲ-: kakmak (I.3.14)
- ğal-: bir yerde bulunmaya devam etmek
(I.6.48)
- galabaḲ: kalabalık (I.9.45)
- ğalabaşlī: kalabalık (II.8.67)
- ğalacıḲ: Kalecik kasabası (II.7.4)
- ğaldırt- kaldırtmak (I.4.25)
- ğale: kale (II.6.15)
- ğalender: kalender, gariban (II.1.19)
- ğalğış-: düğünlerde oynamak (I.16.7)
- ğalī: kalır (I.10.37)
- ğaliceḲ: kalacak (I.16.30)
- ğälin: gelin (I.18.11)
- ğalk-: kalkmak (II.1.52)
- ğalḲā: kalkar (I.9.69)
- ğalḲınma: kalkınma (I.4.48)
- ğalmaS: kalmaz (II.14.14)
- ğalyān: heyecanlanmak (II.20.53)
- ğamet: namazda farz başlamadan önce
okunan ezan (II.1.56)
- ğamyon: kamyon (II.26.68)
- ğanat: tahta merdiven (sor.)
- ğanca: pancarın sökülmesini
gerçekleştiren alet. (sor.)
- ğandır-: kandırmak (II.7.15)
- ğandil: kandil (II.1.112)
- ğānı: kağı, öküzlerin çektiğı iki
tekerlekli bir çeşit binek (I.10.2)
- ğañnı: bkz. ğanı (II.25.34)
- ğap dı gel: kap da gel (II.18.21)
- ğap: kap (I.1.13)
- ğap-: kapmak (II.7.7)
- ğapalı: kapalı (I.5.97)
- ğapan-: kapanmak (I.9.22)
- ğapandī: kapandı (I.17.22)
- ğapı: kapı (I.4.2)
- ğar: kar (I.6.2)
- ğara bıçaḲ yurdu: Şuhut'ta bir mevki.
"Kara Bıçak Yurdu" (II.23.22)
- ğara ğavıḲ: yemeğı yapılabilen bir çeşit
ot (II.25.12)
- ğara gelin: bir lakap "Kara Gelin"
(II.5.106)
- ğara mal: büyükbaş hayvan (II.12.24)
- ğara: kara (I.11.1)

- ğaraādilli: Karaadilli kasabası (II.14.2)
- ğaracōrēn: Karacaören kasabası (I.11.20)
- ğaraçayır: yörede yetişen bir ot (I.15.85)
- ğaradilli: bkz. ğaraādilli (I.11.20)
- ğarağavuk: siyah renkli, tarlada yetişen, beş yapraklı olan, yenebilen bir ot türüdür, sakız otu da denilir. (sor.)
- ğarağol: karakol (I.4.85)
- ğaragözler: bir sülale adı. “Karagözler” (II.23.9)
- ğarahān: bir sülale adı. “Karahān” (II.23.9)
- ğaraltısı: karaltısı (I.5.111)
- ğāraman: bir lakap “Kahraman” (I.11.186)
- ğaraman: Karaman ili (II.1.8)
- ğarar-: kararmak (I.6.95)
- ğararma: kararma (II.2.31)
- ğaravan: karavan (II.4.30)
- ğardāş: kardeş (I.9.71)
- ğarer: orta yol (I.4.75)
- ğarı: bkz. ğā (I.18.10)
- ğarı: kadın (I.3.18)
- ğarıĶ: bkz. ğā (II.5.104)
- ğarıĶ: karık (I.4.54)
- ğariş-: (işine) karışmak (II.9.15)
- ğarişih: karışık (II.5.5)
- ğarişih: bkz. ğarişih (I.5.30)
- ğari: bkz. ğā (I.6.45)
- ğariben: gariban (I.7.19)
- ğāriK: bkz. ğā (II.5.19)
- ğarşı: karşı (I.4.79)
- ğarşılıĶlı: karşılıklı (II.11.13)
- ğasaba: kasaba (I.11.116)
- ğasaP: kasap (II.9.50)
- ğasgın: bir lakap (I.11.184)
- ğasım: kasım (II.23.37)
- ğasıp_ovası: Dinar sınırları içerisinde bir ova (I.15.94)
- ğasıĶ: kaşık (I.3.44)
- ğat: kat (I.5.50)
- ğat-: katmak (I.5.97)
- ğatıl-: katılmak (II.4.18)
- ğatlan-: katlanmak (I.6.82)
- ğatmer: haşhaşla yağılan bir çeşit çörek. (I.8.71)
- ğattiyen: katiyyen (I.11.66)
- ğāTTiyēn: bkz. ğattiyen (I.6.107)
- ğava: bkz. ğafa (II.26.161)
- ğavaĶlı: kavaklı (II.5.13)
- ğavaltı: kahvaltı (I.6.70)
- ğāve: kahve (I.11.74)
- ğavğa döüş: kavga dövüş (I.7.28)
- ğavğa: kavga (I.3.31)
- ğaviş-: kavuşmak (II.26.94)
- ğay: bkz. ğā (I.1.9)
- ğay-: kaymak (I.2.11)
- ğayalār: kayalar (I.11.30)
- *ğayban_otu: yörede yetişen bir tür ot. (II.26.123)
- ğaybol-: kaybolmak (I.18.24)
- ğaydol-: kayıt olmak (II.4.5)
- ğayı: bkz. ğā (II.21.87)

- ğayıل_olmazdī: razı olmazdı (I.18.9)
- ğayım: bkz. ğā (II.19.15)
- ğayından: kayınvalideden (I.18.2)
- ğayınna: kayınvalide (I.18.24)
- ğayi: bkz. ğā (I.15.38)
- ğayī: bkz. ğā (I.6.104)
- ğayīnnāya: bkz. ğayınna (II.3.94)
- ğaymaķam: kaymakam (I.9.23)
- ğaymaķamlıķ: kaymakamlık (I.14.4)
- ğaynar: kaynar (I.13.20)
- ğaynata: kayınbaba (I.18.2)
- ğaynataye: kayınbaba (II.3.94)
- ğayri meşrū: meşru olmayan (II.3.171)
- ğayrī: bkz. ğā (II.24.116)
- ğaysī: kayısı (I.3.26)
- ğaytar-: kaytarmak (I.6.91)
- gayzer: askeri araç (II.2.41)
- ğaz-: kazmak (I.9.65)
- ğazan-: kazanmak (I.4.75)
- gazanç: kazanç (II.24.45)
- *ğazayağī: tarla sürmeye yarayan alet. (sor.)
- ğazel: yaprak (sor.)
- ğazyā_ı: gazyağī (I.5.54)
- ğāhve: kahve (I.6.56)
- gece: gece (I.4.17)
- geçī: keçi (II.20.30)
- gèden: giden (I.11.69)
- gāl-gelmek (II.21.3)
- gelcē_ı giTcē_ı: geleceğī, gideceğī (I.11.179)
- gelinana: yenge (sor.)
- gencālī: Senirkent’e bağlı bir köy. “Gençali “ (I.11.14)
- gencelli: bkz. gencālī (I.10.50)
- geñç: genç (I.8.55)
- gène: yine (II.1.64)
- genelli: Geneli köyü (I.11.21)
- geñş: bkz. geniş (II.2.5)
- genş: genç (I.13.70)
- genişledemediK: genişletemedik (I.9.79)
- geri: keçi tüyünden yapılmış, kağnıdağī sap samanın dökülmemesi için kağnının kanatlarına gerilen dokumadır. (sor.)
- geriz: hatıl (sor.)
- geş-: geçmek (I.1.55)
- geşgin: geçkin (I.13.11)
- geşlimiz: gençliğimiz (I.4.52)
- geşmiş: geçmiş (I.15.47)
- gèT- : gitmek (II.20.54)
- getdīn: getirdin (I.11.142)
- getiriy: getirir (I.5.57)
- getiriyiz: getiririz (I.15.14)
- geven: kırlarda yetişen dikenli bir ot. (I.3.22)
- geven: sobayı yakmakta kullanılan yakacak. (sor.)
- gèyim: bkz.gèyim (I.11.80)
- gèyim: giyim (I.10.14)
- geyzen: Geyzen köyü (I.13.17)
- gāzinirken: gezinirken (I.6.34)
- ğible: güney yönü (I.17.13)
- ğıl-: namaz kılmak (I.15.45)

- ğılış: kılıç, bir soyad (II.7.1)
- ğına gècesi: kına gecesı (I.16.6)
- ğına yaKma: kına yakma (I.3.10)
- *ğındıl: kırmızı (sor.)
- ğınık: Dinar'a bağlı bir köy. "Kınık"
(I.17.10)
- *ğıp ğıp: ekin biçme aleti. (sor.)
- ğıPta: gıpta (II.2.15)
- ğır: kır (I.3.29)
- ğıram: gram (II.3.64)
- ğıraş: kıraç, verimsiz toprak. (I.9.74)
- ğıraşlaştı: kıraçlaştı (I.9.74)
- ğırık: kırık (I.9.30)
- ğırıl: kırıl (I.9.28)
- ğırK: kırk (I.4.24)
- ğırlı: kırılı (II.3.158)
- ğırmızı: kırmızı (I.5.47)
- ğısıklıa-: kısıklamak (II.1.26)
- ğış hazırlı: kış hazırlığı (I.4.47)
- ğış: kış (I.3.22)
- ğışıçı: kış için (I.10.68)
- ğışlıK: kışlık (I.3.24)
- ğiT: kıt (II.7.22)
- ğiTlıĝ: kıtlık (II.5.103)
- ğıvrad-: kıvrırmak (II.22.32)
- ğıvrım: mercimek, patates ve çökelek
katılarak yapılan börek. (sor.)
- ğıyashıyöm: kıyaslıyorum (I.11.108)
- ğıyı: kıyı (I.5.81)
- ğıymet: kıymet (I.11.164)
- ğıynaşık: kapının aralık kalması
durumu. (sor.)
- ğız : kız (I.1.2)
- ğız çoco_u: kız çocuğu (II.1.34)
- ğibi: gibi (II.14.44)
- ğidemin: gider misin (II.18.4)
- gine: yine (I.5.113)
- ğınez: herhalde (sor.)
- ğirdiğ: girdik (I.6.56)
- ğışı: kişi (I.5.79)
- ğiT-: gitmek (I.4.27)
- ğitci_iğ: gideceğin (II.11.2)
- ğitmeyoz: gitmiyoruz (I.10.13)
- ğo-: koymak, bırakmak (I.3.34)
- ğoca: 1. büyük (I.10.56) 2. erkek eş
(I.18.24)
- ğocā: bkz. ĝoca (II.1.93)
- *ğocadon: şalvar (sor.)
- ğocana: yenge (sor.)
- ğocedepe: Kocatepe, Büyük Taarruz'un
başlatıldığı Afyon'daki önemli mevki
(II.6.36)
- ğoç: koç (I.8.36)
- ğoçyatā_u: Koçyatağı köyü (I.14.2)
- ğöü: göçü, hamı (I.11.104)
- ğol: kol (I.5.58)
- ğolay: kolay (I.11.191)
- ğombe: haşhaşla yapılan yöreye mahsus
bir çeşit börek. (I.10.10)
- ğomposta: komposto (I.8.62)
- ğonaKla-: konaklamak (II.6.17)
- *ğonca: çatal iğne (sor.)
- ğonşu: bkz: ĝonşu (II.20.10)
- ğonu ĝonşu: konu komşu (I.13.52)

- ğonuşalaK: konuşarak (II.9.17)
- ğonya: Konya ili (I.6.45)
- ğonşu: komşu (II.1.26)
- ğopan: kopan (II.20.9)
- ğōperetiF: kooperatif (I.4.49)
- ğōr-: görmek (I.18.1)
- ğorğalı hacısı: bir lakap (I.13.14)
- ğorç-: korkmak (II.10.127)
- ğorçaK: korkak (II.21.81)
- ğoş- : tarla sürmek veya yük çekmek amacıyla bir hayvanı çalıştırmak (II.6.4)
- ğōt-: götürmek (I.7.18)
- ğoyceK: koyacak (II.3.13)
- ğoycez: koyacağız (I.5.38)
- ğoyun yāğı: koyun kaymağından elde edilen ve yemeklere konan bir tür yağ (I.11.96)
- ğoyun: koyun (I.4.12)
- ğoyunculuK: oyunculuk (I.4.12)
- ğoyuramama-: kendine yedirememek (I.6.112)
- ğoyuyonā: koyuyorlar (I.5.5)
- ğöce: kabuğu alınmış buğday (I.3.48)
- ğöcen: Çay'a bağlı bir köy. (I.13.16)
- ğöÇören: Şuhut'ta bir mevki.
"Göçören" (II.3.2)
- ğöK: gökyüzü (II.6.21)
- ğöKçe yamaÇ: Erzurumda bir mevki.
"Gökçeyamaç" (I.6.97)
- *ğökçeğöz: mavi çiçekli, tüylü yapraklı, insanı kaşındıran bir ot. (sor.)
- ğömdüKten kefi: gömdükten sonra (II.12.91)
- ğön: malın derisi (sor.)
- ğönderik: göndeririz (II.1.33)
- ğöñül: gönül (I.7.35)
- ğöñüllü: gönüllü (I.6.80)
- ğördüün: gördüğün (I.4.65)
- ğörüyoS: görüyoruz (I.4.7)
- ğöş-: göçmek (I.5.81)
- ğötüşünle: götürsünler (I.6.161)
- ğöveriliK: sebze tarlası (II.17.48)
- ğöyneK: gömlek (I.18.19)
- ğözel: güzel (I.3.54)
- ğözelce: güzelce (II.1.71)
- ğözeT dede: Şuhut'ta ermiş olduğuna inanılan bir merhum bir zat. (II.6.46)
- ğucaKla-: kucaklamak (II.18.5)
- ğūdā: bkz. ğada (I.6.82)
- ğūdar: bkz. ğada (I.6.106)
- ğudarlıK: kadarlık (I.4.34)
- ğudulā: koydular (I.7.52)
- ğulak: kulak (I.17.5)
- ğulaK: Kulak köyü (I.17.1)
- ğulfuallā: İhlas suresi (II.6.52)
- ğulP: kulp (I.9.53)
- ğum: kum (II.14.10)
- ğumandō: komando (II.4.21)
- ğún: gün (II.9.36)
- ğur-: kurmak (I.3.25)
- ğuran: Kur'an-ı Kerim (I.11.59)
- ğurban: kurban (I.4.44)
- ğurdela: kurdela (II.3.82)

- ğurma: kurma (I.11.11)
- ğurna: çeşme (II.21.85)
- ğurs: kurs (I.6.117)
- ğurT: kurt (II.20.27)
- ğurtul-: kurtulmak (I.15.53)
- ğuru fasülle: kuru fasulye (I.3.52)
- ğuru-: kurumak (I.3.43)
- ğurud-: kurutmak (I.5.63)
- ğuruş: kuruş (I.9.21)
- ğusülhane: banyo (sor.)
- ğuşağ: entarinin üzerine takılan ve belin sıkılmasını sağlayan yelek. (sor.)
- ğuşane: büyük tencere (sor.)
- ğuş_otu: yörede yetişen bir çeşit ot. (I.15.83)
- ğuvayı millîye: Kurtuluş Savaş'ındaki Milli Kuvvetler (I.11.194)
- ğuy-: koymak (I.9.39)
- ğúydú múydu: koyduğum zaman (I.6.16)
- ğuytu: kuytu (II.6.15)
- ğuyu: kuyu (I.13.39)
- ğuzine: fırın gibi kullanılan bir soba çeşidi (I.10.10)
- ğuzu başı: haşlanıp yemeği yapılabilen kalın ve yeşil renkli bir bitki çeşidi. (sor.)
- ğuzu gulağı: salatası yapılan 20 cm kadar uzayabilen çok bulunan ekşi bir ottur. (sor.)
- ğuzü: kuzu (I.7.21)
- ğuzüren: eski bir yerleşim birimi. "Kuzören" (II.10.2)
- ğübür: temizlik sonrası toplanan çöp. (sor.)
- ğüccüK: küçük (II.12.61)
- ğüççü: küçükü (II.1.74)
- ğüççük: bkz. güccük (I.4.42)
- ğüÇÇük: bkz. güccük (I.9.52)
- ğüçlüK: güçlük (I.9.79)
- ğügüm: ibrik (sor.)
- ğüleş-: güreşmek (II.22.30)
- ğümrüg: gümrük (I.4.78)
- ğünâşık: ayçiçeği (II.14.109)
- ğünâşık: ayçiçeği (sor.)
- ğünēk: uzun kökleri olan, acımsı, tırtırlı yapraklı ve çayırlarda yetişen bir ot. (II.2.69)
- ğüneyik: uzun kökleri olan, acımsı, tırtırlı yapraklı ve çayırlarda yetişen bir ot. (sor.)
- *ğüşgeri: tahtayı düzeltmeye yarayan alet. (sor.)
- ğüzēlce: güzelce (I.6.67)
- ğüzelcene: güzel bir şekilde (II.3.139)

H

- haba: koyun yününden yapılmış yere serilen yaygı. (sor.)
- habar: haber (II.2.65)
- habar: bkz. habar (I.6.21)
- hacı yağıP: Hacı Yakup (I.8.3)
- haFta sōñü: hafta sonu (I.9.85)

- haķınan: hak ile (II.2.80)
 haķıgatan: hakikaten (II.24.159)
 haķķı ğārtal: bir erkek ismi. "Hakķı Kartal"
 halac: Hallaĉ kōyü (II.22.43)
 hāle: halen (II.3.133)
 halıcılıĶ: halıcılık (I.4.50)
 halva: helva (I.10.21)
 hamır_aşı: yöresel bir yemek (I.13.53)
 hamıt: atların boynuna takılıp arabaya bağlanan kayış. (sor.)
 hamīdiye: Ćay'a baēlı bir kōy (I.13.20)
 hamūr: hamur (II.14.126)
 hamursu: ekmek ĉeşidi. (sor.)
 hāne: kōy veya kasabadaki evlerin her biri (I.5.15)
 hānēken: hane iken (I.11.12)
 hanē: hangi (I.11.22)
 hanı : hani (I.3.24)
 haperlo: hapörlo (II.14.73)
 hāpörlo: bkz. haperlo (II.14.74)
 hāralda: herhalde (II.6.11)
 haranı: Ķazan (sor.)
 haraP: harap (I.5.109)
 harar: ipten örölmüş ĉuval. (sor.)
 harb_et-: harp etmek, savaşmak (I.11.4)
 harĉlıĶ: harĉlık (I.6.14)
 hardal: 75 cm civarında boyu olan; sarı, büyük ve tırtıklı yapraklı turpgillerden yenebilen bir bitki. (sor.)
 hardal: yörede yetişen bir tür ot. (II.26.117)
 harım: bahĉe (sor.)
 hāriĆ: hariĉ (II.2.77)
 harman küreēi: saman toplamaya yarayan alet. (sor.)
 harmān: harman (I.16.16)
 harřlıē: harĉlıēın (I.6.27)
 hāsılı: meydana gelen (I.4.28)
 *hasım: un (I.10.6)
 hasır: yayēı (sor.)
 hařēāş: bkz. haşgeş (II.12.77)
 hařēāşlı: haşhaşlı (I.10.10)
 haşgeş: haşhaş (I.13.61)
 haşhāş: bkz. haşgeş (II.1.25)
 hāşheş: bkz. haşgeş (II.11.35)
 hātım_ēt: hatim etmek (I.7.10)
 haTTa: hatta (I.4.23)
 havāle: havale (II.5.4)
 hāvlı: havlu (II.9.24)
 havTa: bkz. haFta (I.7.31)
 hayat': evin avlusu (II.11.55)
 hāyır: hayır (II.6.23)
 hayīr: bkz. hāyır (II.2.61)
 hayīr: bkz. hāyır (II.7.52)
 hayvan_eti: kırmızı et (I.13.63)
 he: evet (I.3.14)
 heĉ: hiĉ (II.26.159)
 heder_ol: heder ol (I.9.31)
 helke: kova (sor.)
 helvā: helva (I.8.62)
 hemān: hemen (I.11.1)
 hemşeri: hemşehri (I.15.56)
 heP: bkz. hēp (I.9.90)

- hèp: hep (I.4.32)
 hep̄isi: bkz. hePsi (I.9.56)
 hèpisi: bkz. hePsi (I.10.29)
 hepisi: bkz. hePsi (I.15.91)
 hēp̄isi: bkz. hePsi (I.4.21)
 hePsi: bkz. hePsi (II.11.3)
 hèr: her (I.4.9)
 heralda: herhalde (I.5.10)
 herangi: herhangi (II.14.114)
 hèrhangi: bkz. herhangi (II.4.57)
 herkeS: bkz. herKes (I.8.78)
 hērkes: bkz. herKes (I.10.10)
 herKes: bkz. herKes (I.11.70)
 herkeş: bkz. herKes (I.1.4)
 hèrkez: bkz. herKes (I.3.12)
 herkez: bkz. herKes (II.12.61)
 heyet: heyet (II.4.18)
 *hezeri: sıkıntı zamanı (II.5.90)
 hırqat: üzüntü (II.5.97)
 hırTlaQ: gırtlak (II.20.32)
 hī: hı (I.10.46)
 hiÇ: hiç (I.5.74)
 hinci: şimdi (I.4.13)
 hindi: bkz. hinci (I.3.13)
 hip: hep (sor.)
 hir: her (II.25.16)
 hiş: bkz. hiÇ (I.4.1)
 hiyar: hıyar (I.3.25)
 hizmekār: hizmetçi (II.13.46)
 hocā: hoca (II.19.57)
 hôle: şöyle (I.1.8)
 holus: nohut eleyen büyük kalbur (sor.)
 horāsan: İran'da bulunan meşhur bir şehir. (II.10.11)
 horata: şaka (sor.)
 horlā-: horlamak (I.6.40)
 hoşaF: hoşaf (I.3.14)
 hotla: olta (II.18.51)
 hoyraz: poyraz (II.6.16)
 hōküm: hüküm (I.11.194)
 hōrmeT: hörmət (I.8.31)
 hōyūk: tepe (I.12.1)
 hudüT: hudut (I.4.78)
 huquQ: hukuk (I.11.118)
 husosu: hususi, özel olarak (II.20.98)
 husúsí: hususi (II.13.36)
 huzursuzluĝ: huzursuzluk (II.3.73)
 hūdud: hudut (II.5.119)
 hūlasā: sonuç olarak (I.11.9)
 hüse_in: bir erkek adı. "Hüseyin"
 (II.12.42)
- I**
- ıbrıq: bardak (sor.)
 ıldırım: yıldırım (I.4.62)
 ıramas: harmana gelmiş ekin yığını
 (I.16.17)
 ırāt: rahat (I.4.9)
 ıraz: raziye (sor.)
 ırĝat: mevsimlik tarım işçisi (I.15.89)
 ırımızan: bir erkek ismi. "Ramazan"
 (I.1.30)
 ırla-: sallamak (sor.)
 ısbarta: Isparta ili (I.8.89)
 ıscāQ: sıcak (I.13.54)

ısrıġan otu: dokunduġunda yakan,
yemeġi ve ayı yapılabilen Şifalı bir ot.
(sor.)
ıslatmıŐıyın: ıslatmıŐım (II.21.57)
ısbarta: bkz. ısbarta (I.5.82)
ıssırġan: ısrıġan otu (II.2.71)
ıstara: kilim tezgâhı (sor.)
ıŐıġ: bir erkek ismi. “IŞık” (I.2.4)
ızġara: ekin ekme aracı. (sor.)

İ

İ: iyi (I.3.15)
İbâdeT: ibadet (I.2. 7)
İbubuġ: baykuŐ (sor.)
İce: iyice (II.14.3)
İcikli: İcikli köyü (II.6.26)
İcrâ: kira (I.7.27)
İün: İin (I.4.67)
İdâme: geim (II.19.45)
İdâreten: idari olarak (I.5.28)
İdiris: bir erkek ismi. “İdris” (I.6.109)
İfdâr: bkz. ifdar (II.1.58)
İfdar: iftar (II.1.57)
İhtiyaT: ihtiyat (II.5.22)
İġbal: ikmal (II.19.29)
İkİ: iki (I.11.52)
İkiliK: ikilik (I.11.185)
İkindinnen: ikindi vakti (I.15.32)
İlan: yılan (II.21.2)
İlazım: lazım (I.6.159)
İleġen: leġen (sor.)
İlendere: rende (sor.)

İleşberliK: iftilik (I.4.7)
İlik: düġme (sor.)
İlistir: meyveleri ve patatesleri
İnceltmeye yarayan alet. (sor.)
İlk dawa: ilk defa (I.17.16)
İlköretim: ilköġretim (II.3.27)
İlle: illa (II.10.67)
İmamıevi: bir sülale adı (II.12.19)
İmar planı: imar planı (II.3.9)
İmbal: övenderenin ucunda bulunan
iviye denir. (sor.)
İmece: köylülerin birbirlerine yaptıġı
yardım (I.4.26)
İmriK halvası: irmik helvası (I.10.22)
İmtân: imtihan (II.4.24)
İnaT: inat (II.3.74)
İnceciK: incecik (I.3.49)
İndi: bkz. hinci (I.15.77)
İnek yâı: koyun kaymaġından elde
edilen ve yemeklere konan bir tür yağ.
(I.11.96)
İneK: inek (I.10.72)
İnen: inan (II.25.48)
İnne: iġne (sor.)
İnni: ay’a baġlı bir köy. (I.7.18)
İnŐât: inşaat (I.10.49)
İnzibaT: inzibat (I.6.50)
İP: ip (I.5.66)
İpeK: ipek (I.4.80)
İpliıe: ipliġe (I.5.65)
İrâzı: arazi (I.7.38)
İrceP: bir erkek adı. “Recep” (I.4.69)

ireme: rahime (sor.)
 irenge: yünü ip yapmaya yarayan alet.
 (sor.)
 irgit: Girit Adası (I.11.10)
 ĩsan: insan (II.23.25)
 isdazyon: istasyon (I.6.9)
 isġatcġ: ölünün günahlarına kefaret için
 mezarlıkta bulunanlara para daġıtan
 kişi. (II.18.27)
 isgenderun: İskenderun ilçesi (I.4.84)
 ismá_ıl: bkz. ismayil (II.8.73)
 ismayil: bir erkek ismi. “İsmail”
 (II.18.1)
 ispirte: kibrit (sor.)
 isrâil: İsrail (II.5.14)
 istanbol: bkz. istanbòl (I.8.37)
 istanbòl: bkz. istanbòl (II.14.41)
 istanbòl: İstanbul ili (I.17.19)
 istânbul: bkz. istanbòl (I.4.52)
 istedġim: istediġim (benim (I.11.27)
 istiġâm: istihkam, kara kuvvetlerinde
 bir sınıf (II.4.25)
 istiġam: bkz. istiġâm (II.23.69)
 istombul: bkz. istanbòl (I.4.14)
 istònbul: bkz. istanbòl (I.4.49)
 ĩřallâ: inşallah (I.10.7)
 ĩřallah: bkz. ĩřallâ (II.4.15)
 ĩřallâh: bkz. ĩřallâ (I.2.6)
 ĩřâret: ĩřaret (I.6.66)
 ĩřcèK: ĩçecek (I.15.81)
 ĩřdè: bkz. ĩřde (II.13.11)
 ĩřde: ĩřte (I.1.1)

ĩřdecik: burada (sor.)
 ĩřey: bkz. ĩřey (I.1.1)
 ĩřey: ĩřey (I.1.6)
 ĩřin gerçeyi: ĩřin gerçeyi (I.9.19)
 ĩřlè-: ĩřlemek (II.3.7)
 ĩřleK: ĩřlek (II.14.13)
 ĩřliyòllar: ĩřliyorlar (I.10.54)
 ĩřme: ĩçme (I.5.29)
 ĩřTè: bkz. ĩřde (II.24.68)
 ĩřTe: ĩřte (I.3.28)
 itiġaT: itikat, inanış (II.6.53)
 ĩtisâs: ihtisas (II.24.151)
 ĩtiyac: ihtiyaç (I.10.4)
 itmâm: tamamlama (II.4.29)
 iv: bkz. eó (I.16.11)
 ĩy: bkz. ĩ (I.6.49)
 ĩy: bkz. ĩ (II.18.3)
 ĩyġi: bkz. ĩ (I.8.103)
 ĩyi: bkz. ĩ (II.24.182)
 iyliK: iyilik (I.1.39)
 izâhât: açıklama (II.1.19)
 izġin: izin (I.5.14)
 izġin: izin (II.4.29)

K

Ķâbir: kabir (I.15.3)
 Ķadastġro: kadastro (II.1.1)
 Ķadġriye: bir kadın adı “Kadiriye”
 (II.22.48)
 kadġrolu: bkz. kadırolu (I.5.15)
 Ķadırolu: kadrolu (I.15.77)
 Ķâıt: kaġıt (II.20.54)

қақаç: gölgede kurutulan kemiksiz et. (sor.)	kerāhat zamanı: bkz. kerāt zamanı (I.11.176)
kanalizōn: kanalizasyon (II.5.39)	kerevet: tahtadan oturak (sor.)
қанаТ: kanat (II.8.15)	kerpiÇlen: kerpiç ile (I.13.33)
kār: kâr, gelir (II.11.36)	kes: ekmek yaparken yakacak olarak kullanılan kalın ve yenmeyen saman. (sor.)
Қара ādil: bir lakap (II.14.2)	käs-: kesmek (II.20.33)
Қарacōren: Afyon'a bağlı bir köy. "Karacaören" (II.1.24)	kesdeneliK: kesdanelik (II.5.166)
қāsi: bkz. ġāysı (II.26.124)	keşgeK: buğdayın ezilmesi ile yapılan yöreye has yemek. (II.25.16)
Қаш: kaç (I.5.115)	keşir: bkz. deperotu (sor.)
қāt: kağıt (I.6.1)	*keykilcan: ince uzun yaprakları olan, tarlada yetişen ve yenebilen bir ot. (sor.)
katliyam: katliam (I.11.125)	қılıç: Kılıç (I.13.3)
kavırma: kavurma (1.8.61)	қılıçyaėa: Kılıçyaka, Çay'a bağlı bir köy. (I.13.17)
Қавурма: bkz. kavırma (I.15.29)	ҚınıK: Dinar'a bağlı bir köy. "Kınık" (I.17.12)
қайнаҚлар: bir sülale adı (II.10.62)	*қıreç: sığır derisinden dilinmiş bir parça derinin değneğe bağlanmış hali. Atın yürümesi için kullanılır. (sor.)
қайсы: bkz. ġāysı (1.8.68)	Қırқ: kırk (I.16.1)
қайси: bkz. ġāysı (I.10.65)	қısadon: şort (sor.)
қайве: kahve (I.5.38)	қısaқол: tişört (sor.)
қазандımız: kazandığımız (I.4.10)	қısgac: kiskanç (II.22.36)
Қазdır-: kazdırmak (I.15.43)	қısқаç: maşa (sor.)
keleK: olgunlaşmamış küçük kavun (I.5.68)	Қız: kız (II.11.8)
kelem: lahana (sor.)	қızılıK: kızılılık meyvesi (II.13.44)
kelik: bkz. edik (sor.)	kilometire: kilometre (I.5.88)
kemān: keman (I.18.10)	kirālyyō: kiralıyor (I.17.29)
kāndi: kendi (I.17.33)	kirāz: kiraz (I.11.157)
keniş: oturak (sor.)	
kepçe: pancar doldurmaya yarayan alet. (sor.)	
kepezeliK: kepezelik (II.5.80)	
kerāt zamanı: güneşin doğuş ve batış vakti (I.11.176)	

kirkit: halı düğümlerini sıkıştırmaya yarayan araç. (II.20.93)
 kişî: bkz. gişi (II.3.100)
 Kişî: bkz. gişi (II.5.47)
 kişniş: kıvrıkcık, yere yayılıp büyüyen, çayırlarda yetişen ve yenmeyen bir ot. (sor.)
 Koçyatağı: Koçyatağı köyü (I.14.3)
 Komando: komando (II.5.48)
 komanya: kumanya (II.6.30)
 Komserve: konserve (I.10.65)
 Komşu: komşu (I.2.2)
 kôv: bkz. kôv (I.9.66)
 kôv: köy (II.12.6)
 kôy: bkz. kôv (II.17.8)
 kôyren: Şuhut'ta bir mevki. "Köyören" (II.3.3)
 kökleme: duvar yastığı (sor.)
 kökünü kökmēni: kökünü vs. (I.11.44)
 körneK: Körnek köyü (II.26.3)
 körüK-: körük (II.19.56)
 köşkköy: Erzurum'da bir mevki. "Köşkköy" (I.6.150)
 köv gonā: (II.5.40)
 köv: bkz. kôv (I.1.24)
 köylü: köylü (I.10.41)
 kumpir: bkz. pata (sor.)
 Kupa: bardak (II.14.127)
 küççüneñ: küçük ile (I.11.51)
 küçû: küçüğü (II.1.76)
 külli şeyin ğadir: her şeye gücü yeten (I.4.41)

külür: haşhaşlı gömbe (II.12.63)
 küng: boru (sor.)
 kürd_ekiz: bir lakap "Kürt İviz" (II.5.128)
 kürT: bkz. kürt (II.6.21)
 kürt: Kürt (I.6.36)
 küsük: taş çıkaran uzun demir. (sor.)
 kütāya: Kütahya ili (II.24.150)
 kütahya: bkz. kütāya (II.5.3)

L

lahene: lahana (I.5.69)
 lavç_ölu: bir sülale adı. "Lavçoğlu" (II.12.19)
 lē: len (I.6.46)
 lelāttāyin: gelişigüzel (II.3.9)
 leylek burun: böreklere katılan bir ot. (II.17.55)
 *leylek kaçacı: küçük yapraklı, çiçek açtığında çiçekleri iğneye dönüşen ve yenebilen bir ot. (sor.)
 lîrā: bkz. lire (I.6.16)
 lire: lira (I.6.30)
 lisyās: eski devirlerdeki bir kasaba adı. "Lisyas" (I.12.2)
 lōkul: haşhaşla yapılan yöreye mahsus bir çeşit börek. (I.10.11)
 loqum: arefe günleri yağda kızartılarak yapılan bir hamur işi. (I.16.3)
 loQumunan: lokum ile (I.10.18)
 *lōbiye: muhallebi (sor.)

M

- mabğúl: makbul (I.8.21)
 mācur: muhacir (II.5.47)
 madırğa: çift taraflı balta (sor.)
 maalle: mahalle (I.2.1)
 maāra: mağara (II.12.5)
 mağara: bkz. maāra (II.12.9)
 mahsül: mahsul (I.13.37)
 mağabele: mukabele (II.5.172)
 mağane: makine (I.1.16)
 mākeme: mahkeme (I.11.116)
 makesinen: makes ile (II.3.82)
 makine: bkz. mağane (II.3.52)
 malcılıK: malcılık (I.5.31)
 māmıt' sultan: Mahmut köyünde yatan
 ve ermiş olduğuna inanılan bir zat
 (II.10.108)
 māmıt: bir erkek ismi "Mahmut"
 (I.6.134)
 māmıt: Mahmut köyü (II.10.107)
 mancar: pancar (II.22.38)
 manıla: taş kırmaya yarayan alet. (sor.)
 marıl: marul (I.1.35)
 marşal: Amerikalı bir devlet adamı.
 "Marchal" (II.14.144)
 mārūm: mahrum (II.2.74)
 māsus: mahsus (II.24.52)
 māş: maaş (I.1.31)
 māvera: ötelere (II.8.15)
 māvī: mavi (II.8.45)
 mayhoş: ekşimsi (I.11.96)
 mayış: bkz. māş (II.20.56)
 mayış: bkz. māş (II.5.117)
 māza: mağaza (I.15.76)
 mazoT: mazot (I.7.29)
 maḥkeme: bkz. māḥkeme (I.4.9)
 medeT: medet, yardım (II.19.47)
 mefaTet-: vefat etmek (II.9.4)
 mēfatet-: bkz. mefaTet- (I.4.49)
 meğere: meğer (II.13.36)
 mēlüT: mevlit (I.6.21)
 memlekeT: memleket (II.19.33)
 menevre: manevra (II.26.142)
 mērcimeK: mercimek (I.10.19)
 merdimen: merdiven (II.18.5)
 meSelā: bkz. meselā (II.23.73)
 meselā: mesela (II.6.17)
 mäsleK: meslek (II.3.18)
 meslekTaş: meslektaş (I.6.74)
 mesül: sorumlu (II.20.42)
 meşālā: meşale (I.5.53)
 mēşur: meşhur (I.3.55)
 metire: bkz. meTre (II.26.145)
 meTre: metre (I.13.39)
 mevcuT: mevcut (II.14.17)
 māvki: mevki (II.3.3)
 mevlüT: bkz. mēlüT (I.6.67)
 māvsim: mevsim (I.9.55)
 mewcuT: bkz. mevcuT (II.10.18)
 meydanā: meydana (I.11.142)
 meyva: meyve (I.1.26)
 mezār: mezar (II.2.33)
 mezarlıġā: mezarlığa (I.15.32)
 mezelā: mesela (I.17.11)

mezela: mesela (II.6.5)
 mezelik: mezarlık (I.15.45)
 mezer: mezar (I.3.37)
 meħmet: bir erkek ismi. “Mehmet”
 (II.8.1)
 mıḡ: çivi (I.10.53)
 millar: milyar (I.5.34)
 milleT: millet (I.4.32)
 milletinen: millet ile (I.4.32)
 millon: milyon (I.9.84)
 misaFır: misafir (II.7.51)
 misafirpevâne: misafirperverane (I.4.3)
 misir: mısır (II.15.109)
 misir: mısır (II.25.7)
 mīylet: millet (I.10.38)
 *morca: süpürgelik (sor.)
 motur: traktör (I.4.15)
 mubareK: mübarek (II.1.80)
 mūabbeT: bkz. muabbeT (II.20.11)
 muabbeT: muhabbet (I.4.18)
 muācir: Muhacir, Kılıçkaya köyü
 (I.11.20)
 muacur: muhacir (II.8.75)
 mūaḠḠaḠ: bkz. mūaḡḡaḡ (I.9.44)
 mūaḡḡaḠ: mahakkak (I.11.176)
 mühtarına'n: muhtar ile (I.6.158)
 mūla: Muğla (I.17.20)
 mūracāt: müracat (II.5.38)
 mūsafir: misafir (I.2.2)
 musavā: tokalaşma (I.4.36)
 musdā: bir erkek adı. “Mustafa”
 (I.11.183)

mūtāhiT: mütahit (II.14.10)
 mūtar: muhtar (I.2.2)
 muTlu: mutlu (II.26.37)
 mūylu: askerde acemilere verilen isim
 (II.14.145)
 muħaḠḠaḠ: bkz. mūaḡḡaḠ (I.4.77)
 muħaḡḡaḠ: bkz. mūaḡḡaḠ (II.1.65)
 mübāreK: bkz. mubareK (I.11.38)
 müddeT: müddet (I.8.47)
 müderris: ders veren, profesör (I.11.16)
 mülāḡat: mülakat (II.4.25)
 münāsebetīle: münasebet ile (II.1.19)
 müsāfir: misafir (I.9.13)
 müsāyiT: müsait (II.3.57)
 müşderi: müşteri (I.3.30)

N

nabçın: mesh (sor.)
 naıuş nuıuş: nakışlı, işlemeli olan
 (I.5.47)
 nāhiye: nahiye, belde (II.23.71)
 naḠliyaT: nakliyat (I.8.14)
 naḠliyecilik: nakliyecilik (I.15.75)
 nalbeki: gelincik (sor.)
 nalın: takunya (sor.)
 nallama: çekiç (sor.)
 nāmı diyer: diğer bir söyleyişle (II.8.1)
 nāpalım: ne yapalım (II.20.40)
 nārasın: ne arasın (I.9.33)
 nasarā: Arapça'da bir fiil kipi (II.8.63)
 nası: nasıl (I.1.1)
 nasıl: bkz. nası (I.6.148)

nasī: bkz. nası (I.1.2)
 nasīb: nasip (II.3.34)
 nasīP: bkz. nasīb (II.12.43)
 nāzilli: Nazilli ilçesi (II.13.15)
 ne bilen: ne bileyim (I.7.53)
 nè: ne (I.3.21)
 neÇe: nice (II.20.45)
 nēlcáK: ne edilecek (II.20.11)
 nērdē: nerde (II.20.37)
 nērden: nereden (I.1.30)
 nerdēse: nerede ise (I.11.25)
 nēT-: ne etmek (I.1.15)
 neTceK: ne edecek (I.13.71)
 nēTseK: ne eTsek (I.6.37)
 neye: niçin (I.8.26)
 neýise: bkz. neýse (I.11.80)
 neýse: neyse (I.5.40)
 nişān: nişan (I.1.6)
 niyetli: oruç tutma hali (I.4.21)
 niyse: bkz. neýse (I.6.50)
 nôbeTÇilik: nöbetçilik (II.20.41)
 no_uT: bkz. no_uT (I.8.64)
 no_uT: nohut (I.5.26)
 nolca: ne olacak (I.7.50)
 nōlcāḳ: bkz. nolca (I.11.89)
 nōvòz: nüfus (II.26.4)
 noḥuT: bkz. no_uT (I.8.16)
 nöbeT: nöbet (II.24.175)
 nufúz: bkz. nōvòz (I.8.90)
 nūretTin: bir erkek ismi. “Nurettin”
 (I.17.1)
 nüfús: bkz. nōvòz (II.14.17)

nüfuz: bkz. nōvòz (II.6.38)
 nüšan: bkz. nişan (II.26.12)
 nūzerlik: yörede yetişen bir tür ot.
 (II.26.120)

O

o günün bēri: o zamanlarda (I.6.14)
 ò: o (I.10.15)
 ocā: ocağa (I.7.30)
 odunnar: odunlar (I.10.46)
 oḲlavı: hamur açmaya yarayan alet.
 (II.25.30)
 oḲtar: bir erkek ismi. “Oktar” (I.6.105)
 oḳuT-: okutmak (I.7.11)
 olācaḲ: olacak (II.4.54)
 ōlan: oğlan (I.1.4)
 olaraḣ: olarak (II.5.6)
 olcaḲ: olacak (I.1.2)
 olcāḣ: olacaksın (I.7.23)
 olceK: olacak (I.15.65)
 oldū: olduğu (I.13.5)
 oldū_çün: olduğu için (II.14.22)
 oldūk: olduk (I.6.63)
 olen: bkz. lē (II.20.37)
 olmaS: bkz. olmas (I.17.24)
 olmas: olmaz (II.2.3)
 olmayışın: olmayınca (I.5.64)
 olmòyō: olmuyor (I.5.64)
 olu: oğlu (II.3.1)
 olul: olur (I.3.4)
 olurdun: olurdun (II.17.21)
 oluşun: olunca (I.4.35)
 oluyō: oluyor (I.1.1)

ondan kè: ondan sonra (I.10.9)
 ondan kim: ondan sonra (I.1.11)
 onuᅇiçün: onun için (I.15.89)
 onuᅇúçū: bkz. onuᅇiçün (II.17.50)
 onuᅇuçun: bkz. onuᅇiçün (I.8.27)
 oᅇu: onu (I.11.4)
 oraᅇ: orak (II.22.46)
 ōrlar: oralar (I.9.34)
 ormanīye: orman işletmesi (II.23.33)
 ortāysa: Orta Asya (II.14.36)
 oruc: oruç (II.12.81)
 oruşlu: oruçlu (I.4.21)
 ōsan-: bkz. osan (I.1.18)
 osan-: usanmak (I.3.31)
 ossun: olsun (I.4.76)
 oT: ot (I.6.159)
 otobis: otobüs (I.6.54)
 otoᅇar: bir taşıt türü (II.14.141)
 oTTu: oturdu (II.5.172)
 otuS: otuz (II.2.81)
 ovā: ova (I.11.63)
 oyma: dantel (sor.)
 oymaᅇ: yaklaşık on kişilik topluluk
 (II.1.71)
 oymāmız: yakın çevre, mahalle
 (I.10.11)
 oynāan: Oynağan köyü (I.11.129)
 oynāannı mēmeT: Oynağanlı Mehmet,
 eski bir Türk beyi (I.11.3)
 oynāş-: düğünlerde oynamak (I.16.7)

Ö

ödüç: ödünç (I.15.49)
 öfür-: üfürmek (II.20.15)
 öK: bkz. öᅇ (I.3.13)
 öküS: öküz (I.10.2)
 ôl-: ölmek (II.5.76)
 ôlēn: öğlen (II.12.93)
 ôlü: ölü (I.13.49)
 ömdüz: ömür (II.7.43)
 önecek: kadınların özenle işlediği ve
 entarinin üzerine giyilen etek. (sor.)
 öᅇ: ön (I.1.22)
 ône: öyle (I.1.5)
 örēlē: örerler (I.10.27)
 *örenotu: hendeklerde yetişen, sarı
 çiçek açan, dallarında üçer yaprak
 bulunan 20 cm yüksekliğinde yenmeyen
 bir ot. (sor.)
 ôreTmen: bkz. ôretmen (I.6.128)
 ôretmen-: öğretmen (I.5.73)
 örgen-: öğrenmek (II.7.1)
 örneK Köy: örnek köy (I.17.3)
 öteᅇi: öteki (II.7.52)
 ôteki: bkz. öteᅇi (I.7.33)
 ôvendere: öküzlerin yürümesi için
 dürtülen uzunca değnek. (I.16.18)
 ôýne: bkz. ône (I.15.19)
 öyney: bkz. ône (II.20.9)

P

pādişā: padişah (I.11.4)
 paᅇfi: bir erkek ismi. "Pakfi" (I.4.76)
 palta: balta (II.12.90)

panğa: banka: (I.4.10)
 pansiyōn: bkz. pansiyon (I.9.84)
 pansiyon: pansiyon (I.5.14)
 parda: bahçelerin etrafının taş duvar
 veya toprak ile çevrildikten sonra
 üzerine çalı örtülmüş haline denir. (sor.)
 parsel parsel: parça parça (II.5.2)
 paspal: üstüne başına dikkat etmeyen
 (II.24.179)
 paşacıK: Paşacık köyü (I.7.52)
 patā: bkz. patetis (II.12.27)
 patātis: bkz. patetis (II.3.16)
 patatiz: bkz. patetis (I.15.9)
 pate: bkz. patetis (I.3.29)
 patēs: bkz. patetis (II.13.11)
 patetēs: bkz. patetis (II.2.11)
 patetis: bkz. patetis (II.2.53)
 patiK: patik (II.3.47)
 patik: yün çorap (sor.)
 paTlıcan: pathıcan (I.8.65)
 patoz: sapları saman yapmaya yarayan
 tarım makinesi. (I.10.3)
 payam: badem (sor.)
 pazā: Pazar günü (II.3.104)
 pazı otu: büyük yapraklı, sarma olarak
 kullanılabilen bir ot çeşidi. (sor.)
 pēğamber: peygamber (II.20.3)
 pekāka : terör örgütü “PKK” (II.2.47)
 pençere: pencere (I.6.34)
 pēşgir: havlu (I.10.26)
 peydaħla-: istenmeyen veya uygun
 olmayan şeyler edinmek (I.7.21)

peýnir: peynir (I.5.97)
 pilanlı purojeli: planlı projeli (II.3.26)
 piren dağı: Şuhut ile Senirkent arasında
 bir dağ (I.10.47)
 piriÇ: bkz. piriş (I.3.54)
 piriş: pirinç (I.15.30)
 pisküüt: bisküvi (I.11.55)
 Pişi: kandillerde yağda kızartılarak
 yapılan hamur işi (II.10.55)
 poçu: düğünlerde başa veya boyna
 takılan atkıya benzeyen bir tür aksesuar.
 (II.24.81)
 pontur: pantolon (sor.)
 poruğ: sobayı yakmakta kullanılan
 yakacak. (sor.)
 poyraz: kuzey yönü (II.5.16)

R

raatsız: rahatsız (II.2.75)
 rahaT: rahat (I.6.44)
 rāmeTliK: bkz. rāmetlik (I.6.22)
 rāmetlik: rahmetlik (I.6.12)
 rāT: bkz. rahaT (II.24.176)
 raza: rıza (II.3.33)
 raħmetli: rahmetli (I.6.25)
 resmiyeT: resmiyet (I.13.19)
 revo: askeri araç (II:2.41)
 rey: oy (I.4.74)
 riāyet: riyayet (I.11.70)
 roğa: yenilebilen bir ot çeşiti (I.1.35)

S

- sabādaḲ: sabaha kadar (II.9.44)
- Sābah: bkz. sabaḥ (I.7.3)
- sabalā: sabahleyin (I.5.103)
- saban: toprağın sürülmesini sağlayan ve ucunda demir ulunan tarım aleti. (sor.)
- sabanan: sabahleyin (I.4.31)
- sabaḥ: sabah (I.3.28)
- sac: üzerinde yufka pişirilen mutfak eşyası. (II.14.133)
- sa_a: sana (I.10.7)
- sa_aT: bkz. sāt (I.6.55)
- sā_at: bkz. sāt (II.26.15)
- sa_ıb: sahip (I.2.4)
- sā_ıp: bkz. sa_ıb (II.3.8)
- sā_ur: sahur (II.1.52)
- safa: gönül şenliği (I.4.32)
- sağ: sağ (II.20.96)
- sāğdıç: düşünlerde damada yardımcı olan kimse (II.3.108)
- sağālun: sağolun (II.1.113)
- saḲaT. sakat(1.9.34)
- salabyan: Kilis iline bağlı bir kasaba (I.4.86)
- sālam: sağlam (I.6.140)
- salatalığ: salatalık (I.7.20)
- salavāti şerife: peygamberimiz'e (sav) yapılan dua (II.15.4)
- sal_ağacı: tabut (II.18.23)
- sālığ: bkz. sālık (II.2.92)
- sālıḲ: bkz. sālık (1.9.26)
- sālık: bkz. sālık (II.24.19)
- sālımız: sağlığımız (I.4.87)
- sālili: Salihli ilçesi (I.7.13)
- *salvar_otu: yörede yetişen bir çeşit ot. (I.15.84)
- sandelle: sandalye (1.8.31)
- sandelli: bkz. sandelle (1.8.32)
- sandıḲlı: Sandıklı ilçesi (I.15.89)
- sāP: sap (II.19.51)
- sapıT-: şaşırmaq (II.14.147)
- sarf_èT-: sarf etmek, harcamak (I.10.31)
- sarı ğavaḲ: Dazkırı'da bir mevki (I.16.42)
- sarımsānan: sarımsak ile (I.11.100)
- sarmoyō: sarmıyor (I.6.149)
- saş: saç (II.8.46)
- sāt: saat (I.3.11)
- sāten: zaten (II.13.23)
- satteḲarlīndan: sahtekarlığından (I.6.139)
- savır-: savurmak (II.24.121)
- savḲ: sevk (II.1.80)
- savür: savurmak (I.16.20)
- saycaḲ: üzerinde yemek pişirilen üç ayaklı demir alet. (sor.)
- sayfe: sayfa (II.5.8)
- sāha: saha (II.3.26)
- saḥib: bkz. sa_ıb (I.2.5)
- seççeK: seçecek (I.11.1)
- sefē: sefer (I.5.24)
- sēFer: bkz. sefē (I.4.75)
- seki: oturma yeri (sor.)
- sekiS: sekiz (I.4.4)

- seko: kısa kaban (sor.)
- seKsen: seksen (II.2.83)
- seksenbeŞ: seksen beş (I.6.16)
- selāniK: Selenik (II.10.15)
- selāttin_aydoĝan: Kayabelen kasabası
belediye başkanı “Selahattin
AYDOĞAN” (II.10.86)
- *selāvātle-: uğurlamak (II.17.9)
- selbe selbe: serbest serbest (II.21.88)
- selbes: serbest (II.26.144)
- selevāt: uğurlamak (I.2.9)
- selevir: Selevir barajı (I.7.52)
- seneT: senet (I.18.1)
- senget: Senirkent ilçesi (I.5.67)
- seniT: üzerinde yufka açılan alet.
(II.12.74)
- señigent: bkz. senget (1.8.37)
- serbes: serbest (II.8.105)
- sergen: dolap, raf (sor.)
- seş-: seçmek (II.20.46)
- Sewel: bkz. sefē (II.5.86)
- sewer: bkz. sefē (II.23.78)
- seyman: sağdıç (II.10.47)
- seyre-: seyrelmek, azalmak (I.11.96)
- seyreK: seyrek (II.14.9)
- sıçan: fare (sor.)
- sı_ır: sığır (I.4.62)
- sıĝaÇlı-: sığışlamak (II.6.63)
- sıhat: sıhhat (II.1.104)
- sıhiye: sıhhiye (II.17.62)
- sıKma: gömlek (I.10.26)
- sılaş: mısır bitkisinin kökü. (II.2.52)
- sındı: makas (sor.)
- sırça: cam (sor.)
- sıtrandart: standart (II.18.40)
- sıvas: Sivas ili (II.13.39)
- si_ara: sigara (II.12.104)
- si_ır: sihir (II.10.125)
- sıĝa: siga, Arapça’da fiil kipleri
(II.8.63)
- sigōrta: sigorta (II.1.29)
- sihīye. bkz. sıhiye (1.8.101)
- silālı: silahlı (I.11.193)
- simitlē: bir sülale adı. “Simitler”
(II.6.19)
- sinanpaşa: Sinanpaşa ilçesi (I.15.93)
- sır: bkz. sı_ır (I.4.63)
- sirkeci: İstanbul’da bir semt adı. “
Sirkeci” (II.5.30)
- *sirkeli ğumaş: şalvar çeşidi (sor.)
- siyāseT: siyaset (I.11.185)
- siyid: bkz. seyid (II.21.90)
- sō_uK: bkz. soĝuK (I.4.36)
- soĝuK: soğuk (I.6.152)
- soĝaK: sokak (I.5.107)
- sōle-: söylemek (I.6.135)
- sōledin_üçü: söylediğin için (I.6.146)
- sōlemeyeK: söylemeyelim (I.7.27)
- sōna: sonra (I.8.47)
- sōnahTan: sonradan (II.23.9)
- sonuş: sonuç (II.4.42)
- soñ: son (I.6.77)
- sōña: sonra (I.3.11)
- soñ_ura: bkz. soña (I.18.9)

sojura: bkz. soņa (II.4.57)
 sōfā: bkz. soņa (I.3.4)
 sōra: bkz. soņa (II.10.42)
 soruT-: donup kalmak (II.12.28)
 sōyle: söyle(1.9.28)
 soħbeT: sohbet (II.3.135)
 söke: Söke ilçesi (II.5.142)
 su_al: sual, soru (II.21.54)
 suFra: bkz. supra (I.10.37)
 supra: sofrā (I.8.59)
 sūlaK: sulak (II.1.17)
 sulāyoz: suluyoruz (I.7.29)
 *sulu diken: sulu yerde yetişen
 bükme ye konan bir ot. (sor.)
 suluK: bkz. gusūlhane (sor.)
 susuzlK: susuzluk (II.10.3)
 sülūman: bir erkek adı. “Süleyman “
 (I.11.203)
 sün-: sünmek (II.7.23)
 sünneti seniye: Hz. Muhammed’in
 sözlerine, hareketına dair en yüksek
 tavırlar (I.11.60)
 sürgü: tarlayı düzeltmeye yarayan alet.
 (sor.)
 sürü: sürü (II.3.6)

Ş

şā_in: şahin (II.8.46)
 şa_ir: şair (II.8.6)
 şafa_ıñ_öñünde: şafak vakti (I.6.33)
 şahısa: şahısa (I.13.41)

şalba: çayı yapılabilen, 15 cm kadar
 boyu olan gri renkli ve tüylü yapraklı
 bir ot. (sor.)
 şampiyon: şampuan (sor.)
 *şamşum_ış: gelişigüzel iş (II.13.33)
 şāP: şap, yansıma (II.22.10)
 şāparsıñ: şey yaparsın (I.11.51)
 şarıl şarıl: yansıma (I.6.100)
 *şarpo: eşarp (II.12.53)
 şart olsun: yemin ederim. (sor.)
 şaşanla-: şaşırmak (II.22.11)
 şāyaKlar: bir lakap, “Şayaklar” (II.22.9)
 şe: şey (I.4.5)
 şēder: şey eder (I.6.12)
 şēderse: şey ederse (I.10.10)
 şēdişin: şey edince (I.5.115)
 şēdiyōlā: şey ediyorlar (I.5.5)
 şe_ir: bkz. şēr (I.11.79)
 şehiT: şehit (II.8.103)
 şeK: şey (I.15.6)
 şekil: şekil (II.3.69)
 şemiKlē: bir sülale adı. “Şemikler”
 (II.8.76)
 şenniK şamata: eğlence (II.20.83)
 şepiT: saçta pişirilen ince ekmek, yufka
 (I.3.43)
 şēr: şehir (II.5.13)
 şerbeT iç-: imam nikahından sonra
 soğuk, şekerli su içmek (I.18.6)
 şērbeT: şerbet (I.18.5)
 şēriye: şehriye (I.16.12)
 şevtalı: şeftali (I.10.65)

şeyinen: şeyle (I.10.17)
 şeyir: bkz. şēr (I.9.39)
 şeytan babır: eskiden bisiklete verilen isim (II.1.101)
 şık-: çıkmak (I.4.30)
 şıktı: çıktı (I.15.75)
 şikāyeTçi: şikayetçi (II.2.85)
 şinci: bkz. şindi (I.11.2)
 şīndi: şimdi (I.1.2)
 şindi: şimdi (I.1.3)
 şindī: şimdi (I.10.26)
 şipidik: terlik (sor.)
 şiy: bkz. şey (II.22.29)
 şō: bkz. şo (I.1.37)
 şo: şu (I.1.36)
 şobangaya: Çobankaya köyü (I.11.18)
 şobangayıyī: Çobankaya'yı (I.11.19)
 şōud: Şuhut (I.11.18)
 şoför: şoför (II.2.35)
 şóför: şöför (II.26.131)
 şoK: çok (I.4.22)
 şōne: şöyle (I.6.60)
 şōra: şurası (I.7.33)
 şöförlük: şöförlük (I.16.41)
 şū: bkz. şun (I.4.7)
 şū: bkz. şun (II.5.56)
 şūbe: şube (II.7.11)
 şuūd: bkz. şōud (I.5.88)
 şuūt: bkz. şōud (I.5.3)
 şuūt: bkz. şōud (II.14.39)
 şun: şu (II.17.33)

şunūnu, bunūnu: şununu bununu (II.3.43)
 şūT: Şuhut (I.7.55)
 şūbe: şube (I.6.6)
 şūud: Şuhut (I.6.6)
 şūkréd: şükür etmek (II.1.107)
 şūKrü: bir erkek ismi. "Şükrü" (I.6.118)
 şüpesiz: şüphesiz (II.16.12)

T

tabır: tabur (I.6.97)
 tabırōlu: bir sülale adı. "Taburoğlu" (II.12.18)
 tabī: tabi (II.20.46)
 tabūr: bkz. tabır (II.23.94)
 tadāT: sayarak yoklama yapma (I.6.103)
 tādil: tatil (I.5.15)
 tahrana: tarhana (II.14.114)
 TaK-: takmak (II.1.45)
 taKıŞ-: takışmak (II.14.165)
 taKka: başa takılan özellikle boncukla süslenen fes şeklindeki giyecek. (sor.)
 taKsi: bkz. taksi (I.6.72)
 taKsiciğ: taksicilik (II.11.50)
 tām: tam (I.6.102)
 tāmam: tamam (I.1.3)
 tamamnā-: tamamlamak (II.2.13)
 tāmīn: tahmin (II.14.3)
 tāmīrat: tamirat (II.2.86)
 tandır: ekmeklerin pişirildiği yer. (sor.)
 Tane: tane (I.5.2)
 tanıdıım: tanıdığım (I.6.59)

- taniyalaK: taniyaraK (I.1.3)
- tāpu: tapu (II.3.8)
- taraf: taraf (I.6.33)
- tarana: bkz. tahrana (I.1.11)
- taraynan: tara ile (I.10.60)
- *tasvir: fotoğraf (sor.)
- taş_evi: Senirkent'te bir mevki adı. (I.11.163)
- taşucu: Mersin Anamur'a bağlı bir belde. (II.11.3)
- tāta: tahta (I.10.57)
- tatarlı: Dinar'a bağlı bir kasaba. (I.12.10)
- tavū_uş: tavuğun (I.7.32)
- tavuş: tavuk (I.10.21)
- tavuş kursorağı: 10 cm boylarında ince yapraklı, beyaz çiçek açan ve yenebilen bir ot. (sor.)
- tayın: tayin (II.7.22)
- taht: taht (II.8.57)
- Te: de bağlacı (II.9.23)
- tec: büyük tencere (I.7.31)
- Tef: tef (I.5.51)
- teK: tek (I.6.3)
- tekesakalı: tutam tutam ince dalları olan, yenebilen bir ot. (sor.)
- teKKe: Tekke köyü (II.15.160)
- teKne: içinde hamur yoğrulmuş tahta kap. (II.12.75)
- teKnoloji: teknoloji (I.9.47)
- teKrā: bkz. teKrar (I.5.37)
- teKrar: tekrar (II.1.67)
- teksitil: tekstil (II.14.32)
- televizōn: televizyon (I.10.33)
- televizōndağılar: televizyonkiler (I.10.35)
- tēlik: terlik (II.18.20)
- temam: tamam (I.6.124)
- temem: bkz. tamam (I.1.14)
- tēmin: temin (II.2.14)
- temmus: temmuz (II.11.41)
- tentene: dantel (sor.)
- tercih: tercih (II.2.61)
- terete: TRT kanalı (II.7.54)
- terevzin: önü ağaçlarla örülmüş balkon. (sor.)
- terfē: terfi (I.6.125)
- tēris: terhis (II.4.53)
- terōr: terör (II.2.47)
- tertiP: tertip, devre (I.15.48)
- teslim_id-: teslim etmek (I.6.68)
- tēymen: teğmen (I.6.86)
- tezeK: tezek (I.3.23)
- tinas: öküzler ile sürülmüş harmandaki mamullerin birbirinden ayrılmasına denir. (I.16.17)
- TırmıKÇı: tırmıkçı (II.22.41)
- ticāretci: ticaretçi (I.8.8)
- Tiken: diken (I.3.22)
- tiriT: etle yapılan bir çeşit yemek (I.3.44)
- tirşē: bkz. tirşe (I.17.26)
- *tirşe: düğünlerde pullu kırmızı renkli yazmalar (I.18.21)

titrē-: titremek (II.20.65)
 tiysin-: tiksilmek (I.6.91)
 tōbe: tövbe (I.6.110)
 toḡat: avlu (sor.)
 toḡaT: Tokat ili (I.8.20)
 toḡlu: küçük koç (I.8.36)
 toḡlubaşı: yörede yetişen bir tür ot.
 (II.26.116)
 tokmak: buğdayı kabuğundan ayırırken
 buğdaya vurulan değnek. (sor.)
 toḡuÇ: çamaşır yıkarken kir çıkarması
 için çamaşıra vurulan tokmak. (sor.)
 TomatiS: domates (II.21.34)
 tomatiz: bkz. TomatiS (I.3.24)
 tonaŞ: tonaj (II.3.17)
 topcu: topçu (II.15.88)
 topdon: entarinin altına giyilen şalvar
 çeşidi. (sor.)
 toprāni: toprağını (I.4.25)
 *toruK: tandırda yakmak için kullanılan
 bir yakacak (I.10.48)
 tosbıḡı: kaplumbağa (sor.)
 toḡum: tohum (II.2.57)
 tūfan: tufan (II.8.24)
 tūla: tuğla (I.13.32)
 turp otu: bir turp çeşididir, yaprağı da
 yenir. (sor.)
 turuḡ: turunç, bir soyad (I.16.1)
 TuT-: tutmak (I.12.2)
 tuzel: tüzel (II.3.8)
 tuzlā: Tuzla, İstanbul'da bir semt
 (II.7.19)

tüfeK: tüfek (I.6.103)
 tülüce: keçi tüyünün dokuz çeşide
 boyanıp dokunduğu yaygı. (sor.)
 türK: Türk (II.7.5)
 türKmen: Türkmen (I.17.7)
 türkü çāırī -: türkü söylemek (II.20.11)
 türkü çek-: türkü söylemek (I.5.51)

U

ucuzlā-:ucuzlamak (II.7.44)
 üçetēji: üç eteği (I.11.85)
 üçeteK: üç etek, üç parçadan oluşan,
 dikişli, yöresel kadın giysisi (I.11.83)
 uçsuz böceKsiz: uçsuz bucaksız
 (I.10.27)
 uçun: için (I.8.27)
 ufaK tefeK: ufak tefek (I.8.46)
 uğra: un (sor.)
 ūnuT-: unutmak (I.6.13)
 ūraş-: bkz. uraş (I.1.32)
 uraş-: uğraşmak (I.1.31)
 ūraşayın: uğraşayım (I.10.30)
 urba: çamaşır (sor.)
 urba: giysi (II.5.9)
 urḡan: sicim (sor.)
 ūrla-: uğurlamak (II.26.46)
 urūm: Rum (I.8.76)
 ustā: usta (I.10.54)
 usub: uslanmak (II.21.84)
 ūsūl: usul (II.26.5)
 uşaK: Uşak ili (I.9.2)

uştu: düğünlerde örtülen renkli eşarplar.
(II.6.59)
uvraş-: bkz. uraş (I.3.28)
uyķũ: uyku (I.6.56)
uzaĝ: uzak (I.10.12)
uzaT-: uzatmak (II.12.107)
uzun: Uzunpınar köyü (I.11.20)
uzunbuñar: Uzunpınar köyü (I.17.10)

Ü

üçü: için (I.6.146)
üĝüd-: öĝütmek (II.24.130)
üj bej: üç beş (II.5.11)
ünne-: çağırmaq (I.6.65)
üs: üst (II.3.101)
üseyin: bkz. hüse_in (II.10.16)
üş: (I.1.13)
üyüK: höyük (I.12.3)
üzerè: üzere (II.5.39)

V

vā: var (I.3.45)
vaķıf: bilen (I.4.3)
vāķTi: vakti (II.17.37)
vallahı: vallahi, yemin (II.6.57)
vār: var (I.4.23)
vāf: var (I.4.6)
varıple: varır varmaz (II.20.46)
varıdı: vardı (I.5.47)
vārısa: var ise (I.11.23)
vārıslı: varıslı (II.3.148)
vasıta: vasıta (II.1.87)

vazıfe: vazife (I.3.17)
vē: ver (I.10.13)
vedālāř-: vedalaşma (I.6.5)
velesbit: bisiklet (sor.)
vēr: bkz. vèr (II.3.117)
vèr-: vermek (I.1.3)
verāl: vıran (II.23.3)
verceņ: vereceksin (I.5.34)
vesā_iT: vasıta (II.13.30)
veya_ıt: bkz. veyāvıT (I.5.39)
veya_ıt: bkz. veyāvıT (II.14.39)
veyāvıT: veyahut (I.17.32)
veyāvuT: bkz. veyāvıT (II.12.17)
veyāvuT: bkz. veyāvıT (II.12.17)
vılıK: küçük çocuk (sor.)
vilāyet: il (I.11.68)
viri: öyle mi? nasıl oldu ki? anlamlarına
gelen bir ünlem. (sor.)
vişneliK: vişnelik (II.1.43)
vuķūat: vuķuat, olaylar (I.11.197)
vurdulār: vurdular (I.5.27)
walla: valla, yemin (I.17.14)

Y

yā: hayır (cevaplama edatı) (I.1.41)
yaba: harmanı savurmaya yarayan tarım
aleti (I.16.20)
yabandan yazıdan: dışarı
memleketlerden (I.5.103)
yad: yabancı (I.11.109)
yaĝırnı: sırt (sor.)

- yağcılar: bir sülale adı. “Yağcılar (I.7.40)
- yağlık: mendil (sor.)
- yağasını geç-: dövmek (II.21.55)
- yağcānı: yakacağını (I.11.92)
- yağım: kına gecesinde söylenen türkü (I.10.36)
- yağlaş-: yaklaşma (I.6.30)
- yalabığın hasan: bir lakap “Yalabığın Hasan (I.7.41)
- yalacan: cıvık (sor.)
- yalavac: Yalvaç ilçesi (I.8.38)
- yalınız: yalnız (I.5.8)
- yallık: köpeğin taştan olan yemek kabı. (sor.)
- yāmır: bkz. yāmur (I.2.5)
- yāmur: yağmur (II.24.124)
- yānginnar: yangınlar (I.17.8)
- yāni: yani (I.9.15)
- yanna: yana (II.1.8)
- yaP-: yapmak (I.10.50)
- yapā: yapağı, iki yaşını geçmiş koyunun yünü (I.8.95)
- yapabilceğ: yapabilecek (I.14.8)
- yapālı Çerkezleri: Çerkezlerin bir kolu. “Yapağılı Çerkezleri” (I.13.6)
- yapālı: Dinar’a bağlı bir köy. “Yapağılı” (I.13.7)
- yápcez: yapacağız (I.6.12)
- yapıyoS: yapıyoruz (I.4.7)
- yapraK: yaprak (I.1.13)
- yaramāyō: yaramıyor (I.5.27)
- yaraT-: yaratmak (I.11.47)
- yarım: felç inme durumu (II.6.51)
- yarışlı: Yarışlı köyü (II.21.1)
- yārın: yarın (II.8.42)
- yasini şerifi: bir sure adı (II.5.8)
- yassı: yatsı (I.5.94)
- yassōrēn: Senirkent’e bağlı Yassıören kasabası (I.11.182)
- yastık: hasır (sor.)
- yaT-: yatmak (I.5.113)
- yatağ: bkz. yataK (II.7.32)
- yataK: yatak (I.10.33)
- yatırmıyoS: yatırmıyoruz (I.4.10)
- yāvrim: yavrum (I.10.34)
- yāvrum: bkz. yāvrim (I.7.12)
- yavuklu: nişanlı (sor.)
- yaw: yav (I.7.57)
- yayan yapıldaK: acele ederek (II.7.9)
- yayān: yayan (I.11.14)
- yayğı: yere serilen halı veya kilime verilen ad (I.5.66)
- yāyla: yayla (I.8.18)
- yāylağ: yayla (II.3.6)
- yāz-: sermek (I.10.5)
- yazāne: yazihane (II.24.170)
- yazarlī_ıñ: yazarlığın (senin) (I.11.24)
- yaú: bkz. yaw (I.6.63)
- yāúrım: yavrum (I.10.6)
- yaħuť: yahut (I.3.41)
- yedeK: yedek (II.4.25)
- yedeKle-: yardımcı olmak (II.7.28)
- yèdi: yedi sayısı (II.14.6)

- yehudiler: Yahudi kavmi (I.11.29)
- yek: tek (I.15.85)
- yèmeᵛi yèdeşi: yemeği filan (I.6.11)
- yèmeK: yemek (I.1.13)
- yemen: bkz. edik (sor.)
- yemin savın parası: ölen kişinin tutamadığı yeminler için yakınlarının dağıttığı para. (II.18.28)
- yemlik: ekmek arasında katık olarak yenebilen, ince, uzun ve tüylü bir ottur. (II.2.70)
- yensuru: Arapça'da bir fiil kipi (II.8.65)
- yeᵛ: yeyin (II.5.108)
- yèr: yer (I.6.48)
- yeşilköy: Yeşilköy, İstanbul'da bir semt (II.7.20)
- yeT-: yetmek (I.1.16)
- yeTdince: yetdiğince (I.17.25)
- yeTmiş: yetmiş (I.4.1)
- yeycemiz: yiyeceğimiz (I.15.64)
- yeycez: yayacağız (II.3.145)
- yèycez: bkz. yeycez (I.6.159)
- yıᵛılangil: bir sülale adı. "Yığılangil" (I.5.18)
- yıḡıl-: yığılmak (II.3.113)
- yımırta çilbiri: yumurta ile yapılan bir yemek (I.3.36)
- yımırta: yumurta (sor.)
- yıceK: yiyecek (I.16.35)
- yicēni yiyeceğini (I.11.92)
- yıᵛiT: yiğit (I.11.200)
- yimek: yemek (II.14.113)
- yitki: kar kürümeye yarayan alet. (sor.)
- yiwinmedik: yemedik (II.26.155)
- yocuT-: kaçırtmak (I.6.37)
- yoᵛurdunan: yoğurt ile (II.9.44)
- yōᵛusa: yok ise (I.11.49)
- yoḡudun: yok idi (I.10.51)
- yoḡurt: yoğurt (I.13.55)
- yoḡ: yok (II.5.16)
- yoḶ: bkz. yoḡ (I.1.4)
- yoḶarı: yukarı (I.5.75)
- yoḶḶan yok iken (II.8.95)
- yorḡunnuḶ: yorgunluk (I.6.57)
- yöl: yol (I.6.5)
- yörūmüs: Yörük imiş (I.11.11)
- yörü-: yürümek (I.6.140)
- yörüK: göçebe bir Türk boyu (I.10.14)
- yufḡa: bkz. yuḶa (I.13.58)
- yuFḶa: bkz. yuḶa (I.16.32)
- yuḡ-: yoğurmak (I.10.6)
- yuḡḡu: ev damlarının topraklarını pekiştirmeye yarayan silindir biçimindeki taş. (sor.)
- yūḶa: bkz. yuḶa (II.14.117)
- yuḶa: saçta yapılmış ince ekmek (II.12.78)
- yumruḶ: yumruk (I.6.87)
- yūr: yurt (I.6.48)
- yüş: bkz. yüs (I.13.10)
- yusuF: bir erkek adı. "Yusuf" (II.18.53)
- yusuv: bkz. yusuF (II.18.53)
- yüz: bkz. yüs (I.6.14)
- yüKseK: yüksek (I.17.6)

yüksel: bir erkek adı (I.7.44)
 yüksel: bir sülale adı (II.10.64)
 yüs: bkz. yüs (I.4.62)
 yüs: yüz (I.15.77)
 yüzük: yüzük (I.1.7)

Z

zabāleyin: sabahleyin (I.6.2)
 zad: hiçbir şey (II.21.61)
 zāman: zaman (I.11.130)
 zānn_èT-: zannetmek, sanmak
 (I.11.168)
 zarùri: zaruri (II.2.23)
 zāte: zaten (I.3.8)
 zāten: bkz. zāte (I.9.48)
 zāti: bkz. zāte (I.10.64)
 zati: bkz. zāte (I.17.17)
 zāyíf: zayıf (I.7.29)
 zebze: sebze (I.3.45)
 zemberek: kapı kolu (sor.)
 zenētÇi: sanat sahibi, meslek sahibi olan
 kişi (II.20.95)
 zenzele: zelzele (I.7.33)

zerdali: kayısı (sor.)
 zevāl: sona erme (II.1.109)
 zıfır: sıfır (I.17.22)
 zındıK: kafirlik (I.1.37)
 zikke: hayvanın tarlada yayılırken
 ayağına bağlanan uzun zincir. (sor.)
 ziliyeT dede: Güneytepe köyünde yatan
 ve ermiş olduğuna bir zat. (II.10.84)
 zini: kına gecesinde diğer adı (II.10.31)
 zirāt: ziraat (II.14.23)
 zobe: soba (I.14.8)
 zópa: bkz. zopa (I.15.51)
 zopa: dayak (I.15.53)
 zorluğ: zorluk (II.5.51)
 zūman: zaman (II.11.12)
 zūman: bkz. zūman (II.13.50)
 zúman: bkz. zūman (II.20.41)
 zūman: bkz. zūman (II.20.41)

* İşareti Derleme Sözlüğünde olmayıp
 bu sözlükte bulunan kelimeleri ifade
 eder.

SONUÇ

ŞYA'nın karakteristik özelliklerini ise şöylece özetleyebiliriz:

1. **ŞYA**'da damak uyumu **ÖTT**'den daha ileri durumdadır:

acamı, habaf, lire, kirez, mezer, ezen, filen

2. **ŞYA**'da -iken zarf-fiil eki çoğu yerde damak uyumuna bağlıdır:

arağan, olūğan, görğan, yārāğan, yatağan, araşdırığan

3. **ÖTT**'de “b, m, p, v” ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkileriyle bazen kelimelerdeki yuvarlaklık korunur ya da düz ünlüler yuvarlaklaşır. Ancak **ŞYA**'da bu kelimeler dudak uyumuna uyumludur.

davıl, çamır, tabır, yāmır, havlı, savırılma

4. **ŞYA**'da $q\# < g\#$ ötümlüleşmeleri oldukça ileri durumdadır:

ğış, ğar, ğuzu, goyun, ğırmızı, ğum, ğalın, garagolu

5. **ŞYA**'da son seste yarı ötümlüleşme karakteristik ses değişmelerindedir:

hiÇ, piriÇ, hoşaf, yüzük, köpek, âdeT

6. #l ünsüzünün, eklenme sırasında $n\# + \neq n- < n\# + \neq l$ olması **ŞYA**'da sıkça görülür:

bunnar, şunnā, onnar, ğoyunnā, ğadinnā, zumannar

7. **ŞYA**'da Ek fiilin Görülen Geçmiş Zamanı ile Geniş Zamanın Hikayesinin

3.TK ekinde dl^4n şekline sıkça rastlanır:

ğapalydın, fincanıdın, güzeldin, gibiydin, görmezdin, ekilirdin, gelīdin

8. **ŞYA**'da II. bölgede $h < k$ değişimine rastlanır:

ğarışılğ, olarağ, aldığ, yoğ, zorluğ

9. **ŞYA**'da I. bölgenin tamamında “şu” kelimesine bağlı olarak $\#h < \#ş$ değişmesi görülür:

hōle, hinci, hindi

ŞYA'nın alt ağız gruplarını aşağıdaki şekilde belirleyebiliriz:

I. Bölge (Antalya ve Isparta Yörükleri): Yakın zamanda bölgeye yerleşen köyler. (Çakırözü, Balçıkhisar Kulak, Bademli, Ağzıkara, Paşacık, Demirbel, Karahallı, Karacaören, Oynağan, Kılıçkaya, Koçyatağı, Arızlı, Karlık)

II. Bölge (Türkmenler ve Manavlar): Yerleşimi iki yüz yıldan daha fazla olan yerleşim birimleri. Bu bölgede ilçe merkezi ve kasabalar yer almaktadır. (Akyuva, Anayurt, Atlıhisar, Aydın, Bozan, Çobankaya, Dadak, Efe, Güneytepe, Hallaç, İlyalı, İsalı, Karaadilli, Kavaklı, Ortapınar, Senir, Şuhut Merkez, Tekke, Yarışlı, Mahmut, Başören, İcikli, Kayabelen, Uzunpınar)

ALT AĞIZ GRUPLARINI OLUŞTURAN ÖZELLİKLER:

SES VE ŞEKİL BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ	I. BÖLGE	II. BÖLGE
Kelime başındaki “#ş” sesinin “#h” sesine dönmesi	**	
Kalın Sıradan Kelimelerdeki “k” Ünsüzünün Süreklileşerek “h” Ünsüzüne Dönüşmesi		*

(* Seyrek görülür, ** Sık görülür)

KAYNAKÇA

ATABAY Neşe, KUTLUK İbrahim, ÖZEL Sevgi (yöneten ve yayına hazırlayan Doğan Aksan), Sözcük Türleri,TDK Yay., Ankara, 1983.

BANGUOĞLU Tahsin, Türkçenin Grameri, TDK Yay., Ankara, 1974.

BAYRAKTAR Nesrin, Türkçede Fiilimsiler, TDK Yay. Ankara, 2004.

BİRAY Himmet, Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsim, TDK Yay., Ankara, 1999.

BOZ Erdoğan, “Afyon ve Yöresi Ağzlarında Ünlüler”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, C. II, S. I, Afyon, Nisan 2000, s.50-57.

_____ Afyon Merkez Ağzı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yay., Afyon, 2002.

_____ “Türkiye Türkçesinde Uzun Ünlülerde Vurgu”, İlmî Araştırmalar, S.14, İstanbul, 2002, s.29-36.

_____ “Ünsüz Düşme ve Kaybolmalarında Terim ve Tasnif Sorunu” Türk Dili Dergisi, S.600, Ankara, 2001, s. 856-864.

_____ “Türkçe Asıllı Kelimelerde Son Ses ç,k,p,t Ünsüzlerinin Ötümlüleşme veya Ötümsüz Kalma Sorunu” Türk Dili Dergisi, S. 605, Ankara, 2002, s.447-455.

_____ “Doğu Kökenli Kelimelerdeki Kelime Sonu (b,c,d,g) Ünsüzlerinin Türkiye Türkçesinde Ötümsüzleşme Meselesi” Türkbilgi Dergisi, S.2, Ankara, 2001, s.11-22.

_____ “Bir Birleşik Zarf-Fiil; Fiil+Sıfat-Fiil Eki+(iyelik eki)+ Hal Eki Yapısı Üzerine” İlmî Araştırmalar, S.19, İstanbul 2005, s.43-48.

BURAN Ahmet ,Anadolu Ağzlarında İsim Çekim (Hal) Ekleri, TDK Yay., Ankara, 1996.

CAFEROĞLU Ahmet, “Anadolu Ağzlarında Metathese Gelişmesi” TDAY Belleten 1955, TDK Yay., Ankara, s.1-7.

ÇAĞATAY Saadet, “Türkçe’de ki < erki” TDAY (Bellten 1963), Ankara, 1988, s. 245-250.

ÇAĞIRAN Önder, “Türkiye Türkçesi Ağzları Ünsüz Göçüşmelerinin Kuruluş Sistemi”, 3. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri (1996), TDK Yay., Ankara, 1999, s.239-277.

DEVELİ Hayati, “ (sA) Morfemli Yardımcı Cümleler ve Bunlarla Kurulan Birleşik Cümleler Üzerine Bir Deneme”, TDAY (Belleten 1995), Ankara, 1997, s. 115-152.

DİNAR Talat, Başmakçı ve Dazkırı Ağzı, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon, 2006.

ECKMAN Janos, “Türkçede +rak/+rek Ekine Dair”, TDAY Belleten 1953, Ankara, 1988, s.49,52.

EDİSKUN Haydar, Türk Dil Bilgisi , İstanbul 1985.

ELEREN Yüksel, Şuhut Ağzı, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon, 1996.

EREN Hasan, Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü, Ankara, 1999.

_____ “Türk Dilinde Metathese Olayı”, TDAY, Belleten 1953, T.D.K Yay., Ankara, s.161-180.

ERGİN Muharrem, Türk Dilbilgisi, İstanbul, 1972.

GENCAN Tahir Necat, Dilbilgisi, TDK Yay., Ankara, 1979.

GÖKER Osman, Bolvadin’deki Türkmen-Karabağ Köylerinin Ağzı, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon, 1996.

GÜLENSOY Tuncer, Kütahya ve Yöresi Ağzıları, TDK Yay., Ankara, 1988.

_____ “Anadolu ve Rumeli Ağzılarında Şimdiki Zaman Eki”, Türkoloji Dergisi, VIII/1/1979, Ankara, s.169-190.

GÜLSEVİN Gürer, Uşak İli Ağzıları, TDK Yay., Ankara, 2002.

_____ “Türkiye Türkçesi Ağzılarında h Sesi Üzerine”, TDAY (Belleten) 2001/I-II, TDK Yay., Ankara, s.129-146.

_____ Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK Yay., Ankara, 1997.

_____ “Türkiye Türkçesindeki Kip ve Zaman Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine” VIII. Milletler Arası Türkoloji Kongresi, İstanbul, 1999.

_____ “Türkçede Şart Gerundiumu Üzerine” Türk Dili Dergisi, S. 467, Ankara, 1990, s. 276-279.

_____ “Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-fiiller” Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, C. II, S.2, Afyon, 2001, s. 125-143.

GÜLSEVİN Gürer, BOZ Erdoğan, Eski Anadolu Türkçesi, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004.

HACIEMİNOĞLU Necmettin, Türk Dilinde Edatlar, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İst. 1992.

HATİPOĞLU Vecihe, Türkçenin Ekleri, TDK Yay., Ankara, 1974.

KARA Mehmet, Türkmen Türkçesi Grameri, Gazi Kitabevi, Ankara, 2005.

KARAHAN Leyla, “Anadolu Ağızlarında Kullanılan Bazı Zarf-Fiil Ekleri”, TKAE, Türk Kültürü Araştırmaları, Yıl XXXII/1-2 1994, Ankara, 1996, s.205-236.

_____ Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması, TDK Yay., Ankara,1996.

_____ Türkçede Söz Dizimi,Akçağ Yay.Ankara,1995.

_____ “-sa/-se Hakkında” Türk Dili Dergisi, S. 516 , Ankara, 1994, s. 471-474.

KORKMAZ Zeynep, “Eski Anadolu Türkçesinde Aslı Ünlü (vocal) Uzunlukları”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., Ankara, 1995, C.1, s.443-458.

_____ “Batı Anadolu Ağızlarında Asli Ünlü Uzunlukları” Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., Ankara, 1995, C.2, s.197-203.

_____ Gramer Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 1992.

_____ “Batı Anadolu Ağızlarının Yazı Dilinden Ayrılan İsim Çekimi Ekleri ve Fonologie-Morphologie Bağlantısı” , I. Milli Türkoloji Kongresi, Tebliğler, 6-9 Şubat 1978, İstanbul, 1980, s. 29-49.

_____ Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları, TDK Yay., Ankara, 1994.

_____ “Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., Ankara, 1995, C.1, s.12-84.

_____ “-sa/-se Dilek –Şart Kipi Eklerinde Bir Yapı Birliği Var mıdır?” Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., Ankara, 1995, C.1, s. 160-167.

_____ Türkiye Türkçesi Grameri(Şekil Bilgisi), TDK. Yay., Ankara,, 2003.

KÜÇÜK Sabahattin, “Türkçede Şüphe Bildiren ki Edatı Üzerine” Türk Dili Dergisi, S. 426, Ankara, 1987, s 367.

SAĞIR Mukim, “Anadolu Ağızlarında Ünlüler”, Türk Dili Araştırma Yıllığı (Belleten) 1995, TDK Yay., Ankara, 1997, s.377-392.

ŞAHİN Eda, Bayat Merkez Ağzı, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon,1999.

TEKİN Talat, Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler, Hacettepe Üniversitesi Yay., Ankara, 1975.

_____ “Üçüncü Kişi İyelik Eki Üzerine” Genel Dilbilim Dergisi, S.7-8, Ankara, 1980, s.10-17.

TUNA Osman Nedim, Türk Dilbilgisi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü (basılmamış ders notları), Malatya, 1986.

TÜRKAY Cevdet, Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler, İşaret Yay., İstanbul, 2001.

Türk Gramerinin Sorunları II (22-23 Ekim 1993), TDK Yay., Ankara, 1999.

TÜRKYILMAZ Fatma, Tasarlama Kiplerinin İşlevleri, TDK Yay., Ankara, 1999.

ÖZÇELİK Sadettin, "Türkçede Kullanılan Arapça Kelimelerde Görülen Ses Olayları Üzerine Bazı Tespitler" Türk Dili Dergisi, S. 634, Ankara, 2004, s.550-562.

_____ "Türkçedeki Farsça Kelimelerde Görülen Ses Olayları" Türk Dili Dergisi, S. 612, Ankara, 2002, s.1033-1041.

_____ "Aykırılışma Terimi, Tanımı ve Örneklerinin Tasnifi Üzerine", İlmî Araştırmalar, Güz 2002, S. 14, İstanbul, s.131-144.

ÖZKAN İbrahim, Sandıklı ve Yöresi Ağız Özellikleri, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon, 2001.

ÜSTÜNER Ahat, Türkçede Pekiştirme, Elazığ, 2003.

_____ Anadolu Ağızlarında Sıfat-Fiil Ekleri, TDK Yay., Ankara, 2000.

YAMAN Ertuğrul, Türkiye Türkçesinde Zaman Kaymaları, TDK Yay., Ankara, 1999.

Yeni Tarama Sözlüğü, TDK. Yay., Ankara, 1983.

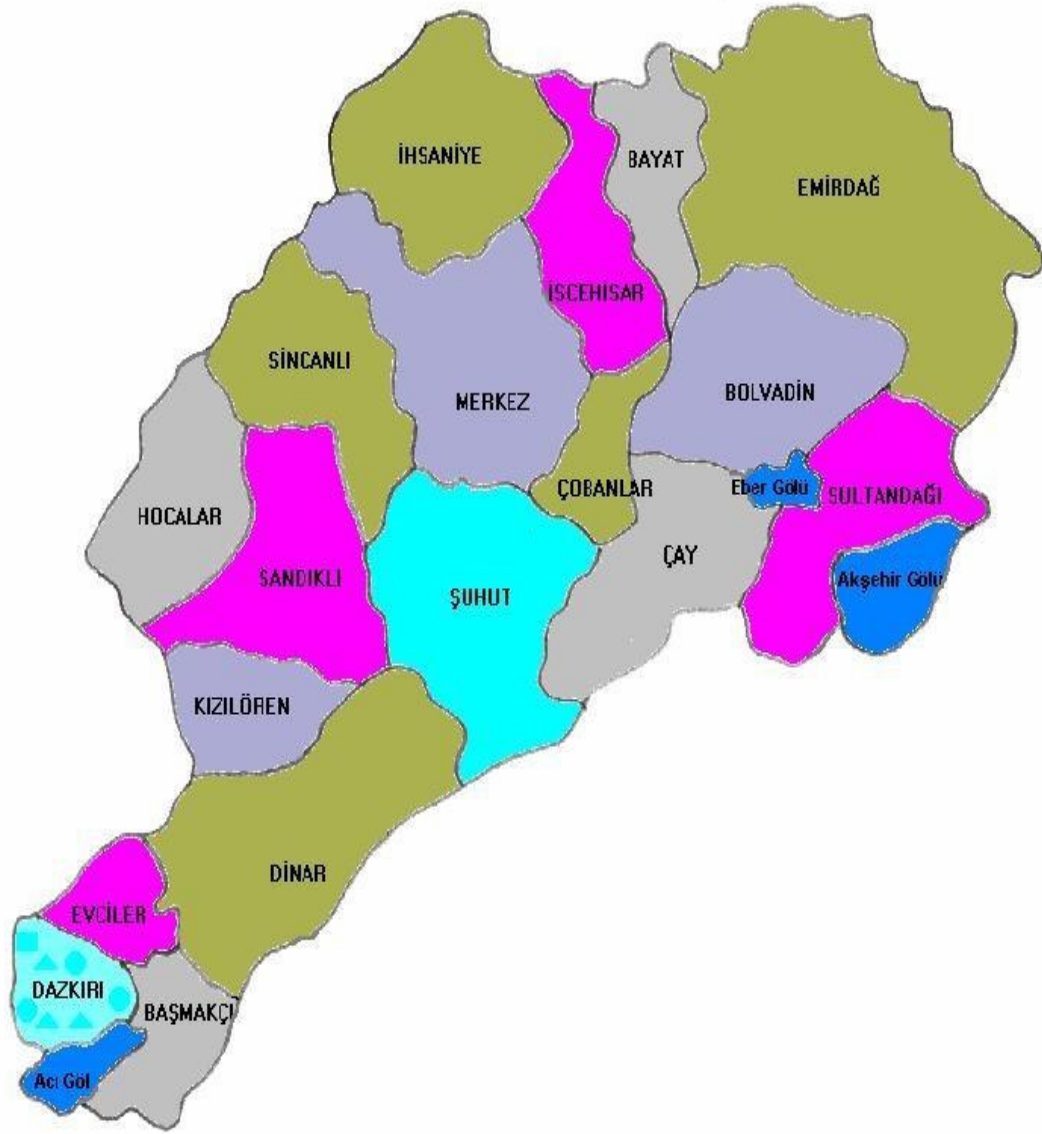
YILDIZ Osman, Isparta Merkez Ağızı, Fakülte Kitabevi Yay, Isparta, 2002.

ZÜLFİKAR Hamza, Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları, TDK Yay., Ankara, 1991.

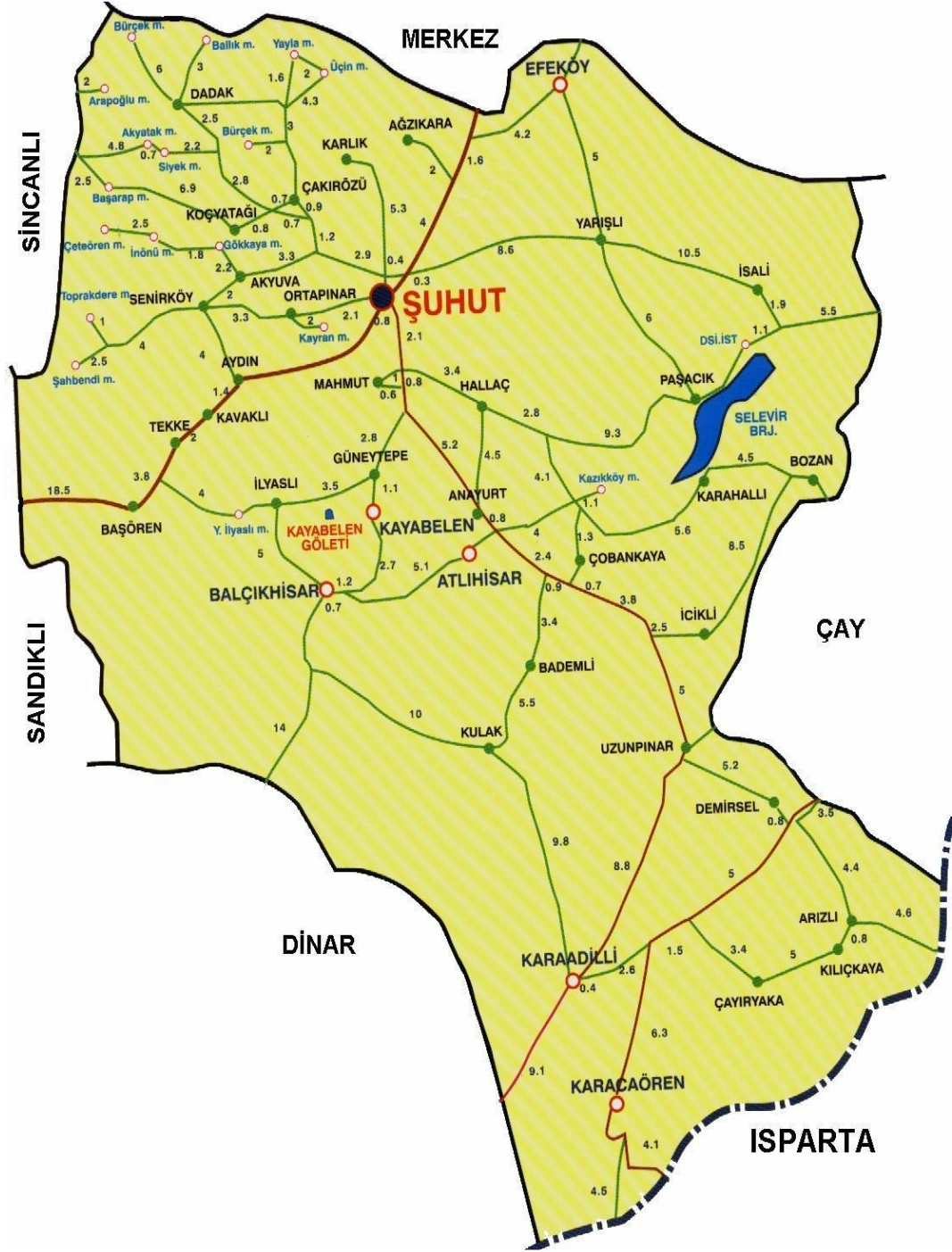
_____ "Takısız Ad Tamlaması Sorunu" Türk Dili Dergisi, S.523, Ankara, 2002, s.7-95.

<http://www.suhut.gov.tr/briefing.doc>, 21.08.2007

HARİTALAR

1. AFYONKARAHİSAR İL HARİTASI

2. ŞUHUT İLÇE HARİTASI

I. Ağız Bölgesi

II. Ağız Bölgesi